2021

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A JUDEȚULUI SĂLAJ

2021-2027

CMPG consultancy

Cuprins

Metodologia și etapele procesului de realizare a Strategiei de dezvoltare durabilă a județului Sălaj pentru perioada 2021 – 2027 6
Etapele procesului de planificare strategică 7
Analiza principalilor indicatori 13
Analiza cadrului strategic (2019-2024) 14
Nivelul European 14
Prioritățile Comisiei Europene 2019-2024 16
Nivelul Național 51
Nivelul Regional 68
Nivelul Județean 79
Concluzii preliminare - cadrul strategic 85
Demografie 89
Evoluția demografică a județului Sălaj 89
Îmbătrânirea populației 98
Natalitate și mortalitate 105
Migrație 108
Religie și etnie 110
Perspective strategice 112
Educație 113
Nivelul de educație al populației 113
Evoluția populației școlare 115
Rezultate școlare – Promovabilitate BAC 119
Rezultate școlare – Promovabilitate Evaluare Națională 120
Abandon școlar 121
Perspective strategice 122
Sănătate 123
Infrastructură sanitară 123
Resursa umană în sănătate 136
Cheltuieli publice locale pentru sănătate 141
Perspective strategice și analiza SWOT 142
Social 147
Persoane vârstnice 147
Persoane cu dizabilități și boli cronice 155

Copiii și stimularea natalității 161
Venit minim garantat, cantine sociale și protecția socială a șomerilor 165
Comunități marginalizate și persoane fără adăpost 175
Siguranță publică 182
Cheltuieli publice locale pentru asistență socială 188
Perspective strategice și analiza SWOT 191
Cultură, industrii creative și multiculturalism 216
Cultură 216
Industrii creative 232
Multiculturalism 238
Perspective strategice și analiza SWOT 239
Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară 248
1. Introducere 248
1.4 Către o dezvoltare policentrică la nivelul județului Sălaj. Rețeaua de localități. Gestionarea relației urban-rural 255
2. Infrastructura 277
2.1.1 Infrastructura rutieră 282
2.1.2 Infrastructura feroviară 289
2.1.3 Infrastructura aeriană 292
Pe teritoriul județului Sălaj nu există aeroporturi. 292
2.1.4 Căi navigabile 292
Pe teritoriul județului Sălaj nu există căi navigabile. 292
2.2.1 Planuri Mobilitate Urbană Durabilă 292
2.2.2 Transport public local 293
1.2.3 Infrastructură stradală 294
2.2.4 Infrastructură velo și deplasări pietonale 295
2.2.5 Proiecte prioritare de mobilitate urbană durabilă la nivelul județului. Încadrarea în prioritățile regionale 296
3. Amenajarea teritoriului, urbanism și locuințe 297
4. Infrastructura edilitară 313
5. Analiza SWOT 327
6. Perspective strategice 329
Calitatea factorilor de mediu 332
Spații verzi 332
Calitatea și poluarea aerului 335

Poluare apă 340
Poluare sol/terenuri 349
Utilizare terenuri 355
Deșeurile 357
Poluare fonică 364
Riscuri de mediu 369
Analiza SWOT 376
Perspective strategice 378
E-guvernare și tehnologia informației și comunicațiilor (TIC) 379
Sectorul TIC în economia județului Sălaj 379
Analiza situației digitalizării la nivelul Consiliului Județean Sălaj 379
Educația ITC în Sălaj 381
Încurajarea antreprenoriatului în domeniul TIC 382
Infrastructura digitală în Sălaj 383
E-guvernare în județul Sălaj 384
Analiză SWOT 388
Perspective strategice pentru sectorul IT și implementarea e-guvernării 390
Analiza economiei locale 392
Context regional 392
Produs intern brut 394
Valoare adăugată brută 399
Cercetare și Dezvoltare (R&D) 401
Investiții 402
Exporturi 403
Resurse de muncă 406
Salariați 408
Câștig salarial 413
Rezultatele și activitatea companiilor locale active 415
Întreprinderi și antreprenoriat local 430
Economia locală – specializare și competitivitate 435
Rezilienta economică a județului Sălaj - analiză comparativă a județului Sălaj cu alte județe cu profil asemănător 441
Analiza sectorului Turism 452
Economia și turismul în județul Sălaj - analiză SWOT 477
Concluzii și perspective strategice privind economia și turismul în județul Sălaj 479

Dezvoltare rurală **487**
Dezvoltare rurală - analiză SWOT 493
Concluzii și perspective strategice 494
Analiza SWOT **495**
Concluzii și perspective strategice pentru județul Sălaj **509**
Cadrul strategic 510
Demografie 511
Educație 512
Social 513
Sănătate 514
Cultură 515
Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară 517
Calitatea factorilor de mediu 518
Sectorul IT și guvernarea electronică 519
Economie 520
Turism 525
Dezvoltare rurală 527
Sălaj: Profilul strategic **528**
Context strategic **529**
Concept strategic **530**
Pericole strategice **530**
Surse de avantaj competitiv **531**
Viziune **532**
Prioritățile strategice: **533**
Factori strategici cheie **533**
Conexiunea cu obiectivele Politicii de Coeziune a Uniunii Europene 2012-2027 și cu Agenda 2030 ..... **534**
Direcții strategice de dezvoltare **536**
Dezvoltare economică durabilă bazată pe diversificare, sector industrial performant, imm-uri competitive și capital uman 536
Dezvoltarea sistemului educațional în relație cu cerințele pieței locale și cu meseriile viitorului 537
Conectivitate fizică și digitală ridicată 538
Creșterea calității vieții. Dezvoltarea teritorială echilibrată la nivel de județ 538
Creșterea capacității administrative la nivelul administrațiilor locale și a administrației județene prin cooperare, digitalizare și resursă umană specializată 539
Crearea și promovarea unei identități județene coerente prin integrarea tradițiilor și a valorilor locale 539
Obiective strategice și obiective specifice **541**
Obiective transversale **542**

Obiective strategice.....542

1. Economie durabilă bazată pe diversificare, sector industrial performant, imm-uri competitive și capital uman..... 542
2. Sistem educațional dezvoltat în relație cu cerințele pieței locale și cu meseriile viitorului 545
3. Conectivitate fizică și digitală ridicată 547
4. Calitatea vieții ridicată și dezvoltare teritorială echilibrată la nivel de județ..... 550
5. Mediu de viață verde, nepoluat 554
6. Capacitate administrativă ridicată la nivelul administrațiilor locale și a administrației județene, bazată pe cooperare, digitalizare și resursă umană specializată 556
7. Identitate județeană coerentă care integrează tradițiile și valorile locale 557

Metodologia și etapele procesului de realizare a Strategiei de dezvoltare durabilă a județului Sălaj pentru perioada 2021 – 2027

Procesul de planificare strategică are la bază o serie de principii elementare, precum:

- **rigurozitate metodologică** demonstrată prin utilizarea unor instrumente de planificare coerente, construcția unor modele de dezvoltare strategică valide și expertiza consultanților; dezvoltarea strategiei s-a realizat pornind de la date empirice, utilizarea unor instrumente specifice planificării și în parteneriat cu stakeholderii locali, astfel încât proiectul final să poată fi utilizat ca un instrument real de management local.
- **profesionalismul experților**, echipa de experți fiind una consolidată deja în cadrul altor demersuri similare de planificare strategică; strategia a fost realizată de experți în domeniul planificării strategice;
- **implicarea stakeholderilor/actorilor** afectați de deciziile și acțiunile Consiliului Județean Sălaj; în fiecare etapă din proiect participarea stakeholderilor locali a avut un rol esențial, atât pentru înțelegerea specificului comunității cât și pentru definirea viziunii, obiectivelor și direcțiilor de dezvoltare. Niciun efort de planificare nu poate fi realizat și implementat cu succes fără participarea activă a comunității.
- **transparența** procesului de realizare a strategiilor; toate întâlnirile organizate au fost publice, având acces orice actor interesat să participe la acestea;
- **integritatea și evitarea conflictului de interese.**

Etapele procesului de planificare strategică

Prima etapă din cadrul procesului de planificare a fost cea de ***constituire a unor grupuri tematice de lucru*** și stabilirea unui calendar de lucru. Experții implicați în procesul de planificare strategică au propus constituirea a patru grupuri de lucru:

- Dezvoltare economică locală și turism;
- Planificare spațială, urbanism și mediu;
- Capacitate administrativă și digitalizare;
- Politici sectoriale: educație, sănătate, social, cultură.

Pentru fiecare grup de lucru, ținând cont de tematica acestuia, echipa de experți a propus invitarea reprezentanților unor organizații, precum:

- reprezentanți ai unităților administrativ teritoriale (comune, orașe, municipii) din județ;
- reprezentanți ai structurilor deconcentrate și descentralizate ale administrației centrale (de ex. ISJ, AJOFM, APM etc.);
- reprezentanți ai celor mai mari companii/angajatori, dar și ai sectorului IMM din județ;
- reprezentanți ai asociațiilor profesionale, clusterelor etc.;
- reprezentanți ai ONG-urilor și altor organizații comunitare și ale societății civile;
- reprezentanți ai mediului academic, religios, cultural etc.

Invitațiile în vederea participării la întâlnirile de lucru, cu precizarea temei de discuții, a datei și intervalului orar au fost transmise de către personalul Consiliului Județean Sălaj. Înaintea întâlnirilor de lucru, celor care au confirmat participarea, le-au fost transmise prin e-mail sinteze ale secțiunilor din analiza preliminară/analiza diagnostic. Sintezele au fost trimise ținând cont de tematica grupului de lucru.

Concomitent cu prima etapă, s-a desfășurat și ***cea de a doua etapă*** a procesului de planificare

strategică și anume ***realizarea analizei diagnostic/preliminare*** a județului Sălaj. În acest demers, pe baza prelucrării și analizei datelor statistice existente în bazele de date oficiale (INS, Eurostat, ONRC, DPFBL etc.), precum și a datelor furnizate (la cerere) de către Consiliul Județean Sălaj, a fost realizată o diagnoză a situației recente la nivelul județului Sălaj, dar și o analiză a evoluției pe următoarele domenii: demografie; educație; sănătate; social, cultură, industrii culturale și multiculturalism, planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară, calitatea factorilor de mediu, factorii de mediu și schimbările climatice, capacitate administrativă, e-guvernarea și tehnologia informației, economie (inclusiv agricultură și dezvoltare rurală), reziliență economică, turism. Analiza diagnostic include și elemente de analiză comparată cu alte județe din regiune sau cu județe cu profil asemănător. Prezentarea cadrului strategic internațional, european, național, regional, județean - făcându-se referire inclusiv la strategia anterioară de dezvoltare a județului, precum și la strategii județene sectoriale - completează analiza preliminară, oferind astfel o imagine de ansamblu asupra obiectivelor, priorităților și oportunităților de finanțare pentru perioada următoare.

Analiza datelor statistice a fost completată de realizarea unei *anchetei sociologice* în județul Sălaj. Aceasta a constat în realizarea unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Sondajul a fost realizat în luna Iunie 2021 pe un eșantion de 700 de respondenți (interviuri telefonice – CATI), eșantion (simplu aleator) reprezentativ statistic la nivelul județului Sălaj. Eroarea tolerată este de 3,7%, la un nivel de probabilitate de 95%.

Analiza SWOT a județului, împreună cu *Perspectivele strategice* completează analiza preliminară, sintetizând astfel această parte a analizei.

Participarea permanentă a stakeholderilor locali în etapele de realizare a strategiei reprezintă un element fundamental pentru asigurarea unui proces transparent, bazat pe participare, reprezentativitate și adaptare la nevoile locale reale. Astfel, analiza preliminară realizată a fost apoi prezentată și dezbătută în cadrul celor patru grupuri tematice de lucru. Grupurile de lucru au fost constituite din persoanele care au confirmat participarea la procesul de planificare strategică în urma invitațiilor adresate de către Consiliul Județean Sălaj.

Dezbaterile analizei preliminare în cadrul grupurilor tematice de lucru au avut loc în data de 7 iulie 2021, la sediul Consiliului Județean Sălaj (str. 1 Decembrie 1918, nr. 11, Zalău) în sala de ședințe "Dialoguri Europene", dar și online pe platforma ZOOM. O prezentare a organizațiilor reprezentate este sintetizată în tabelul de mai jos:

Grup tematic	**Dată și interval**	**Organizații reprezentate**

Dezvoltare economică locală și turism	9:00-10:30	• CMPG Consultancy SRL; • Consiliul Județean Sălaj; • CNIPT Șimleu; • DAJ Sălaj; • Silcotub SA; • OJFIR Sălaj; • DS Sălaj; • SST; • Michelin SRL; • ANIF; • Primăria Valcău de Jos; • Primăria Năpradea; • Primăria Boghiș; • Primăria Municipiului Zalău; • Drum Inserv; • Clubul Oamenilor de Afaceri Silvania; • Organizația Patronilor Sălaj; • ADI Sălaj Plus; • Camera de Comerț și Industrie Sălaj.
Planificare spațială, urbanism și mediu	11:00-12:30	• CMPG Consultancy SRL; • Consiliul Județean Sălaj; • Comuna Someș Odorhei; • Comuna Rus; • Comuna Valcău de Jos; • Comuna Fildu de Jos; • Comuna Meseșenii de Jos; • OAR Transilvania; • Birou individual de arhitectură; • Birou individual de arhitectură - Bia Balogh Andrea; • Consiliul Județean Sălaj, arhitect.
Capacitate administrativă și digitalizare	13:00-14:30	• CMPG Consultancy SRL; • Consiliul Județean Sălaj; • Asociația Regională Someș Tisa; • Primăria Municipiului Zalău; • Asociația Regională pentru Dezvoltarea Infrastructurii din Bazinul Hidrografic Someș-Tisa; • Spitalul Orășenesc Jibou; • Asociația Gal Valea Someșului; • GAL Poarta Transilvaniei; • Cetățean.

Politici sectoriale: educație, sănătate, social, cultură	15:00-16:30	• CMPG Consultancy SRL; • Consiliul Județean Sălaj; • DAS Zalău; • Spital Jibou; • Spitalul Orășenesc ”Prof. Dr. Ioan Pușcaș” Șimleu Silvaniei; • Spitalul de Boli Cronice Crasna; • DSP Sălaj; • DJC Sălaj; • CJRAE Sălaj; • SJU Zalău; • Muzeul Județean Sălaj; • Biblioteca Județeană Sălaj; • Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Speranța" Zalău; • Fundația Acasă; • Pro Teatru; • Asociația Prader Willi din România; • Asociația Filantropia; • Universitatea UTCN (extensia UTCN Zalău).

Toate dezbaterile au avut loc atât fizic, cât și online, prin intermediul platformei Zoom.

Anterior dezbaterilor, participanții au primit secțiunile din analiza preliminară aferente tematicii grupului. În cadrul întâlnirilor, după prezentarea secțiunilor analizei preliminare (a secțiunii aferente tematicii fiecărui grup), participanții au dezbătut conținutul și structura analizei preliminare. Pe baza observațiilor și propunerilor acestora, analiza preliminară a fost completată și actualizată. De asemenea, participanții la dezbateri au răspuns unui chestionar referitor la principalele probleme ale județului, soluțiile la acestea, direcțiile de dezvoltare, avantajele competitive și proiectele prioritare ale județului. Secretariatul fiecărui grup de lucru a fost asigurat atât de reprezentanții Consiliului Județean Sălaj, dar și de către experții firmei de consultanță.

În următoarea etapă (a treia), pe baza analizei preliminare completate și actualizate în urma dezbaterilor din cadrul grupurilor tematice, a fost realizat profilul strategic al județului. A fost organizată o întâlnire de lucru la care au participat experți ai firmei de consultanță și stakeholderi locali care au participat la dezbaterile din grupurile tematice. Au participat experți ai firmei de consultanță și stakeholderi locali care au participat la dezbaterile din grupurile tematice. Întâlnirea de lucru a avut loc în data de 15 septembrie 2021, la Centrul de Cultură și Artă a județului Sălaj, sala de ședințe Porolissum, în intervalul orar 9:00-12:30, respectiv 13:00-14:00. Alături de experții firmei de consultanță (4 persoane), au participat alte 39 de persoane, însumând un total de 43 de participanți. Au fost prezenți reprezentanți ai: Inspectoratului Școlar Județean Sălaj (1 persoană); primăriei comunei Cuzăplac (1 persoană); CCI Sălaj (1 persoană); Muzeului Județean Sălaj (1 persoană); Consiliului Județean Sălaj (19 persoane); ADI Sălaj Plus (2 persoane); APM Sălaj (1 persoană); ADI Someș -Tisa (1 persoană); Fundației Acasă (1 persoană); Graiul Sălajului (1 persoană); comunei Horoatu Crasnei (1 persoană); comunei Treznea (1 persoană); OAR Transilvania (1 persoană); orașului Jibou (1 persoană); Primăria Municipiului Zalău (1 persoană); Tenaris Silcotub (1 persoană); Michelin (1 persoană);

primăriei Crișeni (1 persoană); OCPI Sălaj (1 persoană); comunei Camăr (1 persoană). Întâlnirea de lucru pentru definirea profilului strategic a fost urmată de o altă întâlnire cu reprezentanții UAT-urilor din județ în vederea consultării acestora cu privire la principalele probleme de la nivel județean, direcțiile strategice de dezvoltare, proiectele avute în vedere pentru a fi incluse în strategia județului. Întâlnirea s-a desfășurat în intervalul 13:30 – 15:00. Au participat 25 de persoane, respectiv reprezentanți ai: firmei de consultanță (4 persoane); primăriei comunei Sărmașu (1 persoană); primăriei comunei Carastelec (1 persoană); primăriei comunei Boghiș (1 persoană); primăriei Municipiului Zalău (1 persoană); primăriei comunei Valcău de Jos (1 persoană); primăriei comunei Almașu (1 persoană); ADI Țara Silvaniei (1 persoană); primăriei comunei Meseșenii de Jos (1 persoană); Consiliului Județean Sălaj (4 persoane).

Rezultatul celor două întâlniri de lucru a dus la conturarea profilului strategic al județului Sălaj, mai exact identificarea problemelor strategice, a surselor de avantaj competitiv, dar și la definirea viziunii. De asemenea, au fost stabiliți factorii strategici cheie și direcțiile strategice de dezvoltare. Profilul strategic a sprijinit procesul de stabilire a priorităților, măsurilor și obiectivelor strategice de dezvoltare durabilă ale județului pentru perioada 2021-2027 și conectarea acestora la cele 5 obiective ale Politicii de Coeziune a Uniunii Europene (2021-2027) și implicit la cele ale Agendei 2030. Pornind de la cele șase direcții strategice stabilite în cadrul profilului strategic și de la analiza diagnostic/preliminară, au fost stabilite ulterior obiectivele strategice și au fost definite obiectivele specifice, acestea fiind definite SMART. Totodată, au fost propuse direcțiile de acțiune/măsurabile și acțiunile orientative necesare atingerii obiectivelor specifice și celor strategice. Obiectivele specifice au fost definite SMART, facilitând astfel monitorizarea implementării strategiei.

Realizarea planului de acțiune/portofoliului de proiecte a fost cea de ***a patra etapă*** a procesului de planificare strategică. În această etapă a fost stabilit portofoliul de proiecte avut în vedere pentru perioada 2021 – 2027. Acesta a fost împărțit în două categorii: proiecte strategice și proiecte suport. Proiectele strategice sunt acelea care vin în întâmpinarea directă a pericolelor strategice ale județului și care, ținând cont de sursele de avantaj competitiv și de factorii strategici cheie, contribuie în mod determinant la atingerea obiectivelor strategice și urmărirea viziunii de dezvoltare a județului. De asemenea, proiectele strategice sunt acele proiecte care intră în sfera de atribuții a Consiliului Județean Sălaj și pentru care acesta dispune de resursele, instrumentele și pârghiile necesare inițierii și implementării lor. Proiectele suport sunt acele proiecte care contribuie la rezolvarea unor probleme punctuale identificate în analiza preliminară și care intră parțial sau total în sfera de atribuții a Consiliului Județean Sălaj. Portofoliul proiectelor suport poate fi actualizat ori de câte ori este nevoie, în funcție de context. Pentru ambele tipuri de proiecte, structura portofoliului de proiecte include elemente referitoare la obiectivul general și specific la atingerea căruia contribuie implementarea proiectului, titlul proiectului, locația, stadiul, grupul țintă vizat, perioada de implementare, bugetul estimat, principalii responsabili pentru inițierea și coordonarea implementării etc. La realizarea portofoliilor de proiecte au contribuit reprezentanții Consiliului Județean Sălaj, stakeholderi locali care au participat la dezbaterile privind analiza preliminară, profilul strategic și obiectivele specifice și experții din partea consultantului. Acest proces de operaționalizare a fost realizat în co-participare pentru a asigura un nivel ridicat de realism, obiectivitate și transparență.

A cincea etapă a constant în stabilirea cadrului de implementare, monitorizare și evaluare a strategiei, perioada 2021-2027, cu orizont 2030. Acesta a fost realizată de către experții firmei de consultanță în

colaborare cu reprezentanții Consiliului Județean Sălaj și cu stakeholderi locali care au participat la întâlnirile de lucru organizate anterior. Cadrul de implementare, monitorizare și evaluare a strategiei stabilește mecanismul de implementare (cadrul instituțional / organismele responsabile, principiile, riscurile), respectiv, graficul și indicatorii de monitorizare, modalitatea de evaluare a stadiului de implementare și măsurile ce se impun în funcție de rezultatele evaluării.

Consultarea publică a strategiei de dezvoltare a fost cea de **a șasea etapă** a procesului de planificare. Procedura de consultare s-a desfășurat cu respectarea prevederilor legii 52/2003 privind transparența decizională. Documentul strategic a fost postat pe site web-ul Consiliului Județean Sălaj, toți cei interesați având posibilitatea de a face recomandări și de a se înscrie pentru a lua cuvântul la dezbaterea publică. Dezbaterea publică a fost organizată în data de XX în sala XX de ședințe a Consiliului Județean Sălaj. La aceasta au luat parte XX participanți. Discuțiile au fost înregistrate, fiind moderate de un expert din partea firme de consultanță. Dezbaterea a fost de tipul întrebare-răspuns. Documentul strategic a fost actualizat pe baza sugestiilor primite în cadrul dezbaterii publice.

În ultima etapă a procesului de planificare strategică, documentul strategic a fost prezentat de către experți ai firmei de consultanță în ședința Consiliului Județean Sălaj din data de XX în vederea supunerii acestuia la vot spre aprobare.

Ulterior, s-a trecut la ultima acțiune inclusă în realizarea acestui document strategic, și anume: elaborarea planului de măsuri pentru implementarea Strategiei de Dezvoltare a Județului Sălaj pentru perioada 2021-2027, bazat pe criterii de prioritizare a investițiilor la nivelul Consiliului Județean Sălaj pentru realizarea bugetului aferent anilor 2021-2022”. Lista criteriilor propuse de către experți a fost dezbătută în cadrul unei întâlniri de lucru la care au participat reprezentanți ai Direcției Economice, Direcției Investiții și Programe Publice, Direcției Arhitect Șef și Direcției Monitorizare Investiții Publice din cadrul Consiliului Județean Sălaj și stakeholderi. În cadrul întâlnirii de lucru au fost alese criteriile de prioritizare și a fost stabilită ponderea acestora. Proiectele de investiții ale Consiliului Județean/din strategia de dezvoltare a județului au fost apoi prioritizate în baza criteriilor și ponderilor stabilite. Rezultatul acestei etape s-a concretizat în lista proiectelor prioritare de investiții anuale și multianuale. Acestea au fost incluse Planul de măsuri de implementare a Strategiei de Dezvoltare a Județului Sălaj pentru perioada 2021-2027.

Implementarea strategiei necesită implicarea tuturor actorilor interesați/vizați de dezvoltarea durabilă a județului. Astfel, **consolidarea parteneriatului administrației județene** cu actorii interesați din județ este esențială în vederea implementări strategiei.

Pentru implementarea, monitorizarea, evaluarea și actualizarea strategiei au fost constituite structurile instituționale care au responsabilități directe în acest proces:

Analiza principalilor indicatori

Analiza cadrului strategic (2019-2024)

Nivelul European

În perioada 2014-2020, principalele direcții strategice la nivel european au fost definite în cadrul strategiei EUROPA2020.

EUROPA 2020

Strategia Europa 2020 propune trei priorități care se susțin reciproc[1]:

1. **Creștere inteligentă**: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare;
2. **Creștere durabilă**: promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive;
3. **Creștere favorabilă incluziunii**: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.

UE trebuie să definească direcția în care vrea să evolueze până în anul 2020. În acest scop,

Comisia Europeană propune următoarele obiective principale pentru perioada 2014-2020 (5):

1. **Ocuparea forței de muncă**
   a. o rată de ocupare a forței de muncă de 75 % în rândul populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani
2. **Cercetare și dezvoltare**
   a. alocarea a 3% din PIB-ul UE pentru cercetare și dezvoltare
3. **Schimbări climatice și energie (20/20/20)**
   a. reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră (sau chiar cu 30%, în condiții favorabile) față de nivelurile înregistrate în 1990
   b. creșterea ponderii surselor de energie regenerabile până la 20%
   c. creșterea cu 20% a eficienței energetice
4. **Educație**
   a. reducerea abandonului școlar la sub 10%

[1] Informații detaliate se găsesc în strategia UE Europa 2020 disponibilă online la adresa: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/pdf/complet_ro.pdf

b. creșterea la peste 40% a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani

5. **Sărăcie și excluziune socială**

a. reducerea cu cel puțin 20 de milioane a numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale

Stat	Rata ocupării forței de muncă (%)	Cercetare și Dezvoltare ca % din PIB	Reducere emisii CO2 (%-1990/tone CO2)	Surse regenrabile de energie (% total consum)	Eficiență energetică – reducerea consumului de energie în Mtoe	Părăsirea timpurie a școlii %	Învățământ terțiar %	Reducerea populației expuse riscului sărăciei sau excluziunii sociale în număr de personae și procente
RO (ținte 2020)	**70%**	**2%**	**19%/89**	**24%**	**30.3**	**11,3%**	**26,7%**	**20%**
RO (situație actuală)	70.9 (2019)	0.5% (2018)	74.26(2019) (lower is better)	23.87% (negative trend,was above 25 in 2016)	23.53(2019)	15.3% (2019)	25.8% (2019)	40,7%[2] (2013)- 31.2 (2019)

Urmărind țintele majore asumate și datele la nivelul anului 2019[3] observăm următoarele:

- România și-a îndeplinit țintele asumate la nivel de ocupare a forței de munca, zona energetică parțial (ponderea energiei regenerabile în total cunoaște un trend negativ în ultimii 3 ani, consumul și reducerea emisiilor au cifre peste țintele asumate-pozitiv)
- România are o problemă semnificativă în sfera educației - toate cele trei ținte - investițiile în C&D, abandon școlar și învățământ terțiar au fost ratate - trendul este unul pozitiv în cazul procentului celor care au absolvit o formă de învățământ terțiar (vârsta 30-34 ani), ținta va fi probabil atinsă în

[2] În prezent sunt aproape 9 milioane de oameni expuși la sărăcie. Acest număr trebuie redus cu 580.000. Cifrele raportate prin PNR 2015 (22,4%) difere substatial de cele EUROSTAT unde este raportat pentru anul 2013 că 40,4% din populația României este expusă riscului sărăciei sau excluziunii sociale.

[3] Datele complete se regăsesc la adresa: https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/headline-indicators-scoreboard

următorii 2-3 ani, în schimb, investițiile în cercetare și dezvoltare (CD) au stagnat: 0.55 PIB (2008), 0.49%PIB (2015), 0.5%PIB (2018) - indică o problemă sistemică care va necesita un efort și angajament politic de amploare în următorii 5-10 ani; de asemenea, abandonul școlar rămâne o problemă, trendul este unul pozitiv - o scădere a abandonului școlar de la 19.1% (18-24 ani) în 2015 la 15.1% în 2019 (cifra e similară cu cea din 2008) - însă ritmul de schimbare este redus (ar fi necesari aprox. 5 ani pentru a atinge ținta, pe acest ritm).

•

Prioritățile Comisiei Europene 2019-2024

În această secțiune sunt sintetizate principalele direcții strategice la nivelul uniunii Europene așa cum sunt stabilite de către Comisia Europeană (CE), pentru următorii 5 ani. Înainte de a trece în revistă aceste priorități vom prezenta, în sinteză un instrument introdus de Uniunea Europeană pentru a combate efectele negative ale pandemiei provocate de COVID-19 la nivelul statelor membre.

Planul de redresare pentru Europa[4]

Bugetul pe termen lung al UE și **instrumentul NextGenerationEU** (un instrument temporar conceput pentru a stimula redresarea) vor forma cel mai mare pachet de stimulente finanțat din bugetul UE. Un total de **1 800 de miliarde EUR** va susține reconstrucția Europei după criza provocată de COVID-19. O reconstrucție prin care Europa va deveni mai ecologică, mai digitală și mai rezilientă. Noul buget pe termen lung va consolida mecanismele de flexibilitate, pentru a garanta că poate răspunde unor nevoi neprevăzute. A fost proiectat în așa fel încât să răspundă nu numai realităților actuale, ci și incertitudinilor viitoare. Pe 10 noiembrie 2020, Parlamentul European și țările UE au ajuns la un acord în cadrul Consiliului cu privire la următorul buget al UE pe termen lung și la instrumentul NextGenerationEU. Acordul va suplimenta cu 15 miliarde EUR fondurile pentru anumite programe[5] în cadrul bugetului pe termen lung pentru perioada 2021-2027.

Bugetul UE (2021-2027): elemente cheie

- **Peste 50% din sumă** va sprijini modernizarea prin politici care includ **cercetarea și inovație**, prin intermediul Horizon Europe; **climă echitabilă și tranziții digitale**, prin intermediul **Fondului de tranziție justă** și programul **Europa digitală**; pregătire, recuperare și reziliență, prin **Mecanismul de Redresare și Reziliență**, **RescEU** și un nou program de sănătate, **EU4Health**;
- **P**oliticile tradiționale precum coeziunea și politica agricolă comună vor fi modernizate și vor continuasă primească fonduri bugetare semnificative ale UE, cu scopul de a sprijini **tranzițiile ecologice și digitale**;
- **30% din fondurile UE, atât în cadrul NextGenerationEU, cât și în CFM (buget pe termen lung), vor fi cheltuite pentru combaterea schimbărilor climatice**.Pachetul acordă, de asemenea, o atenție specifică protecției biodiversității și integrării de gen;
- bugetul va dispune de **mecanisme de flexibilitate consolidate pentru a garanta capacitatea acestuia de a răspunde unor nevoi neprevăzute**. Acest lucru face ca bugetul să răspundă nu

[4] Informații preluate de pe pgina CE, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_ro

[5] Este vorba despre următoarele programe: Orizont Europa, Erasmus+, „UE pentru sănătate", Fondul de gestionare integrată a frontierelor, „Drepturi și valori", Europa creativă, InvestEU, Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă, „Ajutor umanitar".

numai realităților actuale, ci și incertitudinilor de mâine; astfel cum s-a propus în mai 2020 și a fost convenit de liderii UE la 21 iulie 2020, pentru a finanța redresarea, **UE va împrumuta de pe piață în condiții mai avantajoase decât multe state membre și va redistribui sumele împrumutate**;

- o foaie de parcurs clară privind noi resurse proprii care să contribuie la rambursarea împrumuturilor. Comisia s-a angajat să prezinte până în iunie 2021 propuneri cu privire la un **mecanism de ajustare la frontieră a emisiilor de dioxid de carbon** și cu privire la o **taxă digitală, în vederea introducerii acestora până cel târziu la 1 ianuarie 2023**.
- În primăvara anului 2021, **Comisia va revizui de asemenea sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii și va analiza inclusiv o posibilă extindere a acestuia la transportul aerian și maritim**. Aceasta va propune, până în iunie 2021, o resursă proprie bazată pe sistemul de comercializare a certificatelor de emisii. În plus, Comisia va propune noi resurse proprii suplimentare, care ar putea include **o taxă pe tranzacțiile financiare și o contribuție financiară legată de sectorul corporativ sau o nouă bază fiscală comună a societăților**. Comisia va depune toate eforturile pentru a prezenta o propunere până în iunie 2024;
- în ceea ce privește protecția bugetului UE, de acum înainte, UE va dispune, pentru prima dată, de **un mecanism specific pentru protejarea bugetului său împotriva încălcărilor statului de drept**, astfel cum s-a convenit la 5 noiembrie. În același timp, acest mecanism nu va avea efecte negative asupra beneficiarilor finali ai fondurilor UE.
- Programele cheie, inclusiv Erasmus +, EU4Health și Horizon Europe, vor fi consolidate în comparație la acordul de la Consiliul European special din iulie 2020, cu un total de 15 miliarde EUR.

Distribuția fondurilor

Domenii	Buget UE termen lung (2021-2027)	NextGenerationEU	Total
Piața unică, inovare și sectorul digital	132,8 miliarde EUR	10,6 miliarde EUR	143,4 miliarde EUR
Coeziune, reziliență și valori	377,8 miliarde EUR	721,9 miliarde EUR	1 099,7 miliarde EUR
Resurse naturale și mediu	356,4 miliarde EUR	17,5 miliarde EUR	373,9 miliarde EUR
Migrație și gestionarea frontierelor	22,7 miliarde EUR	-	22,7 miliarde EUR
Securitate și apărare	13,2 miliarde EUR	-	13,2 miliarde EUR
Vecinătate și întreaga lume	98,4 miliarde EUR	-	98,4 miliarde EUR
Administrația publică europeană	73,1 miliarde EUR	-	73,1 miliarde EUR

TOTAL	**1 074,3 miliarde EUR**	**750 miliarde EUR**	**1 824,3 miliarde EUR**

NextGenerationEU[6]

NextGenerationEU este un **instrument temporar de redresare în valoare de 750 de miliarde EUR, care îi va permite Comisiei să obțină fonduri de pe piața de capital**. Acesta va contribui la repararea daunelor economice și sociale imediate provocate de pandemia de COVID-19. După pandemia de COVID-19, Europa va fi mai verde, mai digitală, mai rezilientă și mai bine pregătită să facă față provocărilor actuale și viitoare.

- Mecanismul de redresare și reziliență: elementul central al Instrumentului NextGenerationEU, cu împrumuturi și granturi în valoare de 672,5 miliarde EUR disponibile pentru sprijinirea reformelor și a investițiilor întreprinse de țările UE. Scopul este de a atenua impactul economic și social al pandemiei de COVID-19 și de a face ca economiile și societățile europene să devină mai durabile, mai reziliente și mai bine pregătite pentru provocările și oportunitățile oferite de tranziția către o economie verde și de tranziția digitală. Statele membre lucrează la planurile lor de redresare și reziliență pentru a accesa fonduri din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență.
- Asistența de redresare pentru coeziune și teritoriile Europei (REACT-UE): NextGenerationEU include, de asemenea, 47,5 miliarde EUR pentru REACT-EU. Este vorba despre o nouă inițiativă care continuă și extinde măsurile de răspuns la criză și de remediere a consecințelor crizei prin intermediul Inițiativei pentru investiții ca reacție la coronavirus și al Inițiativei plus pentru investiții ca reacție la coronavirus. Ea va contribui la o redresare ecologică, digitală și robustă a economiei. Fondurile vor fi direcționate către
  - Fondul european de dezvoltare regională (FEDR)
  - Fondul social european (FSE)
  - Fondul de ajutor european destinat celor mai defavorizate persoane (FEAD)
  Aceste fonduri suplimentare vor fi puse la dispoziție în perioada 2021-2022 din NextGenerationEU, iar în 2020 printr-o revizuire punctuală a cadrului financiar actual.
- NextGenerationEU va suplimenta în același timp fondurile pentru alte programe sau fonduri europene, cum ar fi Orizont 2020, InvestEU, dezvoltarea rurală sau Fondul pentru o tranziție justă (JTF).

Defalcare fonduri NextGenerationEU

Mecanismul de redresare și reziliență (RRF)	672,5 miliarde EUR (din care 360mld. EUR credite)

[6] Informații preluate din comunicatul de presă al CE, 17 septembrie, 2020, online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_20_1658 și https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_ro

ReactEU	47,5 miliarde EUR
Orizont Europa	5 miliarde EUR
Programul InvestEU	5,6 miliarde EUR
Dezvoltare rurală	7,5 miliarde EUR
Fondul pentru o tranziție justă (JTF)	10 miliarde EUR
RescEU	1,9 miliarde EUR
TOTAL	**750 miliarde EUR**

Pentru a beneficia de acest mecanism, statele membre ar trebui să prezinte proiecte de planuri de redresare și reziliență în care să descrie agendele naționale de investiții și reforme în conformitate cu obiectivele de politică ale UE menționate mai sus. Planurile de redresare și reziliență ale statelor membre ar trebui să abordeze, de asemenea, provocările în materie de politică economică stabilite în *recomandările specifice fiecărei țări din ultimii ani și, în special, în ciclurile 2019 și 2020*. Planurile ar trebui, de asemenea, să permită statelor membre să își consolideze potențialul de creștere economică, crearea de locuri de muncă și rezilienta economică și socială și să facă față tranziției verzi și celei digitale.

Mecanismul de Redresare și Reziliență (672.5 mld. EUR)

Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR) va pune la dispoziția statelor un total de 672,5 miliarde EUR (împrumuturi și subvenții) pentru a sprijini reformele și investițiile întreprinse de statele membre. Scopul este de a atenua impactul economic și social al pandemiei coronavirusului și de a face economiile și societățile europene mai durabile, mai rezistente și mai bine pregătite pentru provocările și oportunitățile tranzițiilor ecologice și digitale.

Prioritățile UE cu privire la NextGenerationEU și Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR) oferă o oportunitate fără precedent de a accelera redresarea în Europa și de a consolida angajamentul față de tranzițiile duble: **verde și digital**.

Comisia Europeană va evalua planurile naționale în raport cu următoarele obiective:

- **37% din fonduri trebuie alocate pentru investiții și reforme ecologice -** fiecare plan de recuperare și reziliență va trebui să includă minimum 37% din cheltuielile legate de climă. Progresul către alte obiective de mediu este, de asemenea, important, în conformitate cu acordul verde european.
- **20% din fonduri alocate pentru investiții și reforme digitale** - fiecare plan de recuperare și rezistență va trebui să includă cel puțin 20% din cheltuieli pentru a încuraja tranziția digitală. Comisia dezvoltă o metodologie pentru a se asigura că investițiile sunt direcționate atât către infrastructură, cât și către capacitățile digitale.

Accesarea fondurilor din MRR[7]

Statele membre vor pregăti planuri de redresare și reziliență care stabilesc un pachet coerent de reforme și proiecte de investiții publice. Pentru a beneficia de sprijinul facilității, aceste reforme și investiții ar trebui puse în aplicare până în 2026. Planurile ar trebui să abordeze în mod eficient provocările identificate în **Semestrul European**, în special recomandările specifice fiecărei țări adoptate de Consiliu (Raportul de țară, Recomandările Consiliului). Planurile ar trebui să includă, de asemenea, măsuri pentru a aborda provocările și a profita de beneficiile **tranzițiilor ecologice și digitale**.

Se așteaptă ca fiecare plan să contribuie la cele patru dimensiuni prezentate în **Strategia Anuală de Creștere Durabilă 2021**, care a lansat ciclul semestrului european din acest an.

- Sustenabilitatea mediului
- Productivitate
- Corectitudine
- Stabilitate macroeconomică

Facilitatea este o oportunitate de a crea zone emblematice europene pentru investiții și reforme, cu beneficii tangibile pentru economie și cetățeni din întreaga UE. Acestea ar trebui să abordeze probleme care necesită investiții semnificative pentru a crea locuri de muncă și creștere, și care sunt necesare pentru tranzițiile ecologice și digitale

Pe baza relevanței lor în toate statele membre, a investițiilor de foarte mari dimensiuni necesare și a potențialului acestora de a crea locuri de muncă și creștere economică și de a culege roadele dublei tranziții verzi și digitale, **Comisia încurajează ferm statele membre să includă în planurile lor investiții și reforme în următoarele domenii emblematice**:

1. *Accelerare* – acordarea de întâietate tehnologiilor curate perene și accelerarea dezvoltării și utilizării surselor regenerabile de energie.
2. *Renovare* – îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor publice și private.
3. *Reîncărcare și realimentare* – promovarea unor tehnologii curate, viabile pe termen lung, pentru a accelera utilizarea unor stații de transport, încărcare și realimentare durabile, accesibile și inteligente și pentru a extinde rețeaua de transport public.
4. *Conectare* – introducerea rapidă a serviciilor rapide în bandă largă în toate regiunile și gospodăriile, inclusiv a rețelelor de fibră optică și a rețelelor 5G.
5. *Modernizare* – digitalizarea administrației și a serviciilor publice, inclusiv a sistemelor judiciare și de asistență medicală.
6. *Extindere pe scară largă* – Creșterea capacităților de cloud de date industriale în Europa și dezvoltarea celor mai puternice, de vârf și sustenabile procesoare.

[7] Informații preluate de pe pagina CE, online: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_ro

7. *Recalificare și perfecționare* – Adaptarea sistemelor de învățământ pentru a sprijini competențele digitale și educația și formarea profesională pentru toate vârstele.

Punerea în aplicare a mecanismului va fi coordonată de Grupul operativ pentru redresare și reziliență al Comisiei, în strânsă cooperare cu Direcția Generală Afaceri Economice și Financiare. Un comitet director condus de președinta Ursula von der Leyen va oferi grupului operativ o orientare politică, ceea ce va contribui la o punere în aplicare coerentă și eficace a mecanismului.

Calendarul propus pentru accesarea fondurilor din cadrul MRR

Pasul 1	Trimiterea propunerii (draft) pentru Planului de Redresare și Reziliență	Începând cu 15 octombrie 2020
Pasul 2	Dialog între statele membre și CE privind planurile RR	După trimiterea propunerii
Pasul 3	Trimiterea variantei finale a Planului de Redresare și Reziliență	Odată adoptat MRR (adoptat dec. 2020)
Pasul 4	Evaluarea Planului RR de către CE	Aprox. 2 luni după trimitere
Pasul 5	Aprobarea Planului RR de către Consiliu	4 sătpămâni după analiza CE
Pasul 6	Cerere alocare fonduri de către statele membre	În momentul în care obiective intermediare definite în plan au fost atinse
Pasul 7	Evaluarea CE asupra cererilor de alocare fonduri	Max 2 luni de la trimiterea cererilor

Semestrul European și Mecanismul de Recuperare și Reziliență (MRR) sunt intrinsec legate. Publicarea Strategiei Anuale de Creștere Durabilă pentru anul 2021 a fost lansată în acest semestru european. Aceasta continuă liniile directoare definite în strategia de creștere a anului trecut (2019), bazată pe Pactul Verde European și pe conceptul de sustenabilitate competitivă.

Comisia va evalua planurile de recuperare și reziliență în raport cu recomandările specifice fiecărei țări. Prin urmare, statele membre sunt încurajate să își prezinte programele naționale de reformă și planurile de redresare și reziliență într-un singur document integrat, care va oferi o imagine de ansamblu asupra reformelor și investițiilor pe care statul membru intenționează să le întreprindă în următorii ani, în conformitate cu obiectivele MRR.

Programul Europa Digitală (Digital Europe) -2021-2027/ 7.5 mld EUR alocate transformării digitale[8]

Tranziția digitală este un element cheie pentru prosperitatea și reziliența viitoare a Europei. Ca parte a următorului buget pe termen lung al UE (2021-2027) în cadrul exercițiului financiar multianual, CE a

[8] Informare oficială CE privind Europa Digitală, online: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/europe-investing-digital-digital-europe-programme

propus programul Europa Digitală, care urmărește să accelereze transformarea digitală a Europei. Cu un buget de 7,5 miliarde EUR în prețuri curente, acesta își propune să construiască și să dezvolte capacitățile digitale strategice ale UE și să faciliteze desfășurarea pe scară largă a tehnologiilor digitale, care urmează să fie utilizate de către cetățenii, întreprinderile și administrațiile publice europene.

Europa Digitală va consolida investițiile în următoarele domenii cheie:

- Supercomputere/supercalcul
- inteligență artificială
- securitate cibernetică
- abilități digitale avansate
- asigurarea utilizării pe scară largă a tehnologiilor digitale la toate nivelurile economiei și societății.

Programul este configurat pentru a elimina decalajul dintre cercetarea din domeniul tehnologiilor digitale și implementarea acestora și pentru a aduce rezultatele cercetării pe piață, în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor europene, în special al întreprinderilor mici și mijlocii. Investițiile din cadrul programului Europa digitală sprijină dublul obiectiv al Uniunii de realizare a tranziției verzi și a transformării digitale și consolidează reziliența și autonomia strategică deschisă a Uniunii.

Obiectivul pe termen lung este creșterea competitivității Europei și tranziția verde către neutralitate climatică până în 2050 precum și asigurarea suveranității tehnologice la nivel internațional.

Alocarea fondurilor în cadrul programului Europa Digitală

Domenii prioritare	**Obiective urmărite**	**Alocare financiară**
Super Computere/Supercalcul	Dezvoltare și consolidare a super-computerelor la nivel UE și a capacității de procesare a datelor prin achiziția de super-computere (exscale) până în 2022/23 (capabile de calcule de 10 la puterea 18 calcule pe secundă)	**2.2 mld. EUR**
Inteligență artificială	Investiții în dezvoltarea IA și utilzarea IA de către mediul privat și public (administrație) Crearea unui spațiu european al datelor, asigurarea accesului în mod transparent și sigur la baza de date mari, dezvoltarea infrastructurii cloud într-un mod eficient (verde) energetic Dezvoltarea și sprijinul facilităților și cercetărilor existente în domeniul IA, în special în zona de sănătate și transport și încurajarea cooperării între statele membre	**2.1 mld. EUR**

Securitate Cibernetică	Creșterea securității cibernetice la nivelul statelor membre printr-o coordonare mai bună (instrumente, infrastructură, date) Adoptarea instrumentelor și mecanismelor de securitate cibernetică a nivelul întregii economii UE Dezvoltarea infrastructurii Quantum Communication Infrastructure Creșterea securității rețelelor și sistemelor informatice atât în sfera publică cât și î sectorul privat, la nivelul statelor membre, pentru a asigura un standard uniform de securitate la nivelul întregii uniuni	**1.7 mld. EUR**
Abilități digitale avansate	Dezvoltarea și livrarea de programe și instruiri pentru viitorii experți în domenii cheie precum IA, securitate cibernetică, quantum computing Dezvoltarea de programe de instruire de durată scurtă (upskilling) pentru forța de muncă existentă pentru a ține pasul cu ultimele cerințe la nivelul pieței	**580 mil. EUR**
Utilizarea tehnologiilor digitale pe scară largă (economie, societate)	Sprijin pentru inițiative de adoptare a instrumentelor digitale cu impact ridicat în domenii de interes public major precum: sănătate, Pactul Verde European (mediu/climă), comunități inteligente, sector cultural Dezvoltarea rețelei European Digital Innovation Hubs urmărind crearea unui Hub de Inovație în fiecare regiune UE pentru a ajuta companiile să profite de oportunitățile oferite de digitalizare Sprijinirea inițiativelor de transfer al tehnologiilor digitale în zona SME	**1.1 mld. EUR**

	Adoptarea tehnologiilor digitale de ultimă generație la nivelul sectorului public (exp. blockchain) și creșterea încrederii în procesul de transformare digitală	

Noua strategie a CE pentru acest mandat (2020-2024) identifică 6 mari domenii în care Comisia va investi resurse în următoarea perioadă:

Pactul Verde European

”Doresc ca Europa să devină primul continent neutru din punct de vedere climatic.”[9] Ursula von der Leyen (2019, O uniune mai ambițioasă. Programul meu pentru Europa, p.5)

UE a adoptat obiectivul de a realiza neutralitatea climatică până în 2050, și anume de a reduce la zero emisiile de gaze cu efect de seră (GES). Atât actualul său obiectiv privind clima pentru anul **2030,** de a realiza o reducere cu cel puțin **55 %[10] a emisiilor de gaze cu efect de seră,** cât și legislația în domeniul climei, al energiei și al transporturilor au fost adoptate în perspectiva reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin **80 % până în 2050**. Ambițiile actuale în domeniul climei pentru 2030, care înglobează atât obiectivul, cât și legislația, riscă, prin urmare, să incite factorii de decizie, investitorii și cetățenii să ia decizii care ar putea fixa tendințe în materie de emisii ale UE care nu sunt consecvente cu realizarea neutralității climatice până în 2050.

Țintă: reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 55 % până în 2030, în comparație cu 1990 (ținta anterioară viza o reducere de 40%, obiectivul actual e semnificativ mai ambițios) => **neutralitate climatică până în 2050.**

În acest sens CE a elaborat Pactul Verde European[11] ”o nouă strategie de creștere care are drept scop transformarea UE într-o societate echitabilă și prosperă, cu o economie modernă, competitivă și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor, în care să nu existe emisii nete de gaze cu efect de seră în 2050 și în care creșterea economică să fie decuplată de utilizarea resurselor” (p.1)

Noua propunere îndeplinește angajamentul luat de a prezenta un plan cuprinzător pentru a crește obiectivul Uniunii Europene pentru 2030 la 55% într-un mod responsabil. De asemenea, este în conformitate cu obiectivul Acordului de la Paris de a menține creșterea temperaturii globale la mult sub 2 ° C și de a continua eforturile de menținere a acesteia la 1,5 ° C.

Pactul Verde European oferă un plan de acțiune menit:

---

[9] Political guidelines of the Commission 2019-2024, iulie 2019, disponibil online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_en

[10] Modificat septembrie 2020 de la 40%, ținta anterioară

[11] Disponibil online: link: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN

- să stimuleze utilizarea eficientă a resurselor prin trecerea la o economie circulară, mai curată
- să refacă biodiversitatea și să reducă poluarea.

Planul creionează investițiile necesare și instrumentele de finanțare disponibile. În același timp, arată cum se poate asigura o tranziție justă și incluzivă. UE vrea să devină neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei până în 2050. Pentru a transforma acest angajament politic în obligație juridică, am propus o Lege Europeană a Climei.

Sunt necesare acțiuni în toate sectoarele economiei, inclusiv:

- investiții în tehnologii ecologice
- sprijin pentru inovare în sectorul industrial
- introducerea unor forme de transport privat și public mai puțin poluante, mai ieftine și mai sănătoase
- decarbonizarea sectorului energetic
- îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor
- colaborarea cu partenerii internaționali pentru îmbunătățirea standardelor de mediu la nivel mondial

Legea Europeană a Climei stabilește un cadru pentru reducerea ireversibilă și progresivă a emisiilor de gaze cu efect de seră și pentru sporirea absorbțiilor cu ajutorul absorbanților naturali sau de altă natură în Uniune.

Obiectivul de atingere a neutralității climatice[12][13]:

1. Cel târziu până în 2050 trebuie să se asigure un echilibru între emisiile și absorbțiile de gaze cu efect de seră care sunt reglementate în dreptul Uniunii, astfel încât să se ajungă la zero emisii nete până la acea dată.

2.Instituțiile relevante ale Uniunii și statele membre trebuie să adopte măsurile necesare la nivelul Uniunii, respectiv la nivel național, pentru a permite atingerea colectivă a obiectivului neutralității climatice prevăzut la alineatul (1), ținând seama de importanța promovării echității și a solidarității între statele membre.

3.Până în septembrie 2020, Comisia trebuie să revizuiască obiectivul Uniunii privind clima pentru 2030, menționat la articolul 2 alineatul (11) din Regulamentul (UE) 2018/1999, în lumina obiectivului neutralității climatice prevăzut la articolul 2 alineatul (1), și trebuie să analizeze posibilitatea stabilirii unui nou obiectiv pentru 2030, de reducere a emisiilor cu **50-55 % în comparație cu 1990**. În cazul în care consideră că este necesar să modifice acest obiectiv, Comisia prezintă propuneri în acest sens Parlamentului European și Consiliului, după caz.

---

[12] Legea Europeană a Climei, art. 2, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0080&from=EN

[13] Comisia Europeană, Planul climatic pentru 2030, online: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/eu-climate-action/docs/com_2030_ctp_en.pdf

4.Până la 30 iunie 2021, Comisia evaluează în ce mod ar trebui să fie modificată legislația Uniunii care pune în aplicare obiectivul Uniunii pentru 2030 pentru a permite realizarea **unor reduceri de emisii de 50-55 % în comparație cu 1990** și pentru a se atinge obiectivul de atingere a neutralității climatice prevăzut la articolul 2 alineatul (1) și ia în calcul luarea măsurilor necesare în conformitate cu tratatele, inclusiv adoptarea unor propuneri legislative.

Mecanismul European pentru o Tranziție Justă

UE va oferi sprijin financiar și asistență tehnică pentru a-i ajuta pe cei mai afectați de trecerea la economia verde. Pentru aceasta, a creat așa-numitul Mecanism pentru o tranziție justă. Mecanismul pentru o tranziție justă este un instrument-cheie creat pentru a se asigura că tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic are loc în mod echitabil și că nimeni nu este lăsat în urmă. El asigură un sprijin specific menit să ajute la mobilizarea a cel puțin 100 de miliarde de euro în perioada 2021–2027 pentru cele mai afectate regiuni, cu scopul de a atenua impactul socioeconomic al tranziției.

Investițiile vor merge spre trei instrumente:

1) **Fondul pentru tranziție justă[14] (JTF)** - Fondul de tranziție justă este primul pilon al mecanismului de tranziție justă. Fondul cuprinde **40 de miliarde de euro**. Această sumă corespunde unor resurse financiare noi menite a sprijini țările UE în tranziția lor, din care 10 miliarde EUR ar trebui să provină din credite bugetare, în timp ce resursele suplimentare rămase de 40 miliarde EUR, care acoperă perioada 2021-2024, vor constitui alocări externe veniturile provenite din Instrumentul European de Redresare[15]. Pentru a debloca finanțarea din partea JTF, țările UE vor trebui să completeze suma primită de la acest fond, pentru cota finanțată de la bugetul Uniunii (10 miliarde EUR) cu 1,5 până la 3 EUR din resursele lor din Fondul European de Dezvoltare regională (FEDER) și Fondul Social European Plus (FSE +). Aceste cheltuieli din bugetul UE vor fi completate prin cofinanțare națională conform politicii de coeziune a UE. În acest fel, capacitatea globală de finanțare a JTF depășește 89 miliarde EUR și poate ajunge la 107 miliarde EUR. Fondul va sprijini diversificarea economică și reconversia teritoriilor în cauză. Acest lucru înseamnă sprijinirea investițiilor productive în întreprinderile mici și mijlocii, crearea de noi firme, cercetare și inovare, reabilitarea mediului, energie curată, recalificarea și recalificarea lucrătorilor, asistență în căutarea unui loc de muncă și includerea activă a programelor de solicitare a locurilor de muncă, precum și transformarea instalațiilor existente cu consum intensiv de carbon atunci când aceste investiții conduc la reduceri substanțiale de emisii și la protecția locurilor de muncă.

2) **InvestEU[16]** - al doilea instrument din cadrul Mecanismului European pentru o Tranziție Justă. O parte din finanțare în cadrul InvestEU, corespunzătoare a 1,8 miliarde EUR, se va concentra exclusiv pe obiective de tranziție. InvestEU nu va sprijini doar investițiile în proiecte în teritorii doar de tranziție (regiuni care au un plan de tranziție aprobat în conformitate cu regulile Fondului de tranziție justă), ci

[14] Fondul pentru o tranziție justă, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en

[15] Decizia CE, online: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_en

[16] InvestEU, platforma online: https://europa.eu/investeu/home_en

și în alte regiuni, cu condiția să beneficieze de teritoriile de tranziție echitabile. În mod similar, InvestEU va sprijini investițiile într-o gamă mai largă de proiecte în comparație cu Fondul de Tranziție Justă, cum ar fi proiectele pentru infrastructura energetică și de transport, inclusiv infrastructura de gaze și încălzirea centralizată, dar și proiectele de decarbonizare, diversificarea economică și infrastructura socială. Utilizarea finală a InvestEU va rămâne bazată pe cerere și va depinde de depunerile de proiecte și de capacitatea regiunilor în cauză.

3) **Instrument de împrumut prin Banca european de Investiții** (BEI)[17] - cu o contribuție de la bugetul UE de 1,5 miliarde EUR, facilitatea de împrumut din sectorul public va permite BEI să împrumute 10 miliarde EUR, care la rândul său se așteaptă să mobilizeze între 25 și 30 miliarde EUR investiții publice care să susțină obiective de tranziție doar în perioada 2021-2027. Aceste împrumuturi ar oferi **entităților din sectorul public** resurse pentru a pune în aplicare **măsuri care să faciliteze tranziția către neutralitatea climatică**. Investițiile sprijinite vor varia de la infrastructura energetică și de transport, rețelele de termoficare, măsurile de eficiență energetică, inclusiv renovarea clădirilor, precum și infrastructura socială.

În timp ce Fondul de tranziție justă va oferi finanțare în principal sub formă de subvenții, celelalte două fluxuri de finanțare planificate ca parte a mecanismului de tranziție justă (schema InvestEU și facilitatea de împrumut din sectorul public al BEI) vor stimula investițiile publice și private prin susținerea proiectelor de investiții financiare. parteneri precum BEI.

Domenii de acțiune

1. **Biodiversitate - Strategia UE privind Biodiversitatea (2030)** este un plan pe termen lung pentru conservarea naturii și inversarea degradării ecosistemelor. Este un pilon fundamental al Acordului Verde European și al conducerii UE. Acestea sunt câteva dintre obiectivele principale ale strategiei: (1) Transformarea a cel puțin 30% din suprafața Pământului și a 30% din ape în zone protejate eficient; (2) Restabilirea ecosistemelor degradate ale țărilor UE și reducerea presiunii asupra biodiversității; (3) Aducerea schimbării transformatoare pentru a îmbunătăți guvernanța biodiversității și a se asigura că statele membre își traduc angajamentele în politici naționale. Ca și ținte, Strategia UE pentru Biodiversitate își propune până în 2030[18]:

- Să protejeze în mod legal cel puțin **30 % din suprafața terestră a UE și 30 % din zona maritimă a UE** și să integreze coridoare ecologice în cadrul unei veritabile rețele transeuropene pentru natură.
- Să protejeze cu strictețe cel puțin **o treime** din zonele protejate ale UE, inclusiv toate pădurile primare și seculare care mai există în UE.

[17] Comunicare CE, online: https://www.eib.org/en/press/all/2020-130-commission-proposes-a-public-loan-facility-to-support-green-investments-together-with-the-eib

[18] Strategia UE privind Biodiversitatea 2030, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN, si https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/ro/qanda_20_886/QANDA_20_886_RO.pdf

- Să gestioneze în mod eficace toate zonele protejate, prin **definirea unor obiective și măsuri de conservare clare** și prin monitorizarea adecvată a acestora

2. Agricultură durabilă - prin Politica Agricolă Comună[19] (CAP) CE urmărește alinierea politicilor agricole cu țintele stabilite în cadrul Pactului Verde European. Noile politici europene în domeniul agriculturii vor fi ghidate de principiul sustenabilității: sutenabilitate socială, sustenabilitate economică și sustenabilitate a mediului înconjurător.

3. Energie curată - decarbonizarea sistemului energetic al UE este esențială pentru atingerea obiectivelor din domeniul climei. Principii cheie: (1) acordarea unui statut prioritar eficienței energetice și dezvoltarea unui sector energetic bazat în mare parte pe surse regenerabile; (2) aprovizionarea UE cu energie sigură și la prețuri accesibile; (3) o piață a energiei a UE pe deplin integrată, interconectată și digitalizată;

4. **Industrie durabilă** - realizarea obiectivelor UE din domeniul climei și mediului necesită o nouă politică industrială, bazată pe economia circulară. Politica UE va urmări utilizarea de modalități de a asigura cicluri de producție mai durabile, care respectă mai mult mediul înconjurător. Strategia Industrială a UE[20] urmărește trei obiective majore: (1) o industrie competitivă și de vârf pe plan mondial; (2) o industrie neutră climatic; (3) o industrie care să contureze viitorul digital al Europei

5. Clădiri & renovare[21] - investiții în creșterea eficienței energetice a clădirilor, adoptarea unor instrumente de taxare diferențiată care să favorizeze clădirile verzi/eficiente energetic.

6. Mobilitate durabilă[22] - Europa trebuie să își reducă mai mult și mai repede emisiile generate de transporturi. Transporturile sunt responsabile de un sfert din emisiile de gaze cu efect de seră din Uniune, iar acestea continuă să crească. Pactul ecologic vizează reducerea cu 90% a acestor emisii până în 2050.

7. Eliminarea poluării - apă, aer și sol curate, utilizarea de produse chimice neutre mediului, industria mare devine neutră cu mediul înconjurător. UE își propune să fie neutră din punct de vedere climatic până în 2050 printr-o economie cu emisii zero de gaze cu efect de seră. Acest obiectiv se află în centrul Pactului Verde European și în conformitate cu angajamentul UE față de acțiunea globală în domeniul climei în temeiul Acordului de la Paris.

O Europă Pregătită Pentru Era Digitală

”Tehnologia digitală ne transformă viața. Scopul strategiei digitale a UE este ca această transformare să fie în avantajul cetățenilor și întreprinderilor și să contribuie, în același timp, la crearea unei Europe neutre din punct de vedere climatic până în 2050. Comisia este hotărâtă să transforme această perioadă în „deceniul digital” al Europei. Uniunea trebuie să își consolideze suveranitatea digitală și să-

[19] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/sustainability/sustainable-cap_ro#documents

[20] Online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1593086905382&uri=CELEX%3A52020DC0102

[21] Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/859198/Building_and_Renovating_en.pdf.pdf

[22] Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/859484/Sustainable_mobility_ro.pdf.pdf

și stabilească propriile standarde în loc să le urmeze pe ale altora, cu un accent clar pe date, tehnologie și infrastructură."[23]

Strategia Digitală Europeană[24][25] se axează pe 3 piloni, pentru a garanta că Europa profită de oportunitățile sectorului și le oferă cetățenilor, întreprinderilor și guvernelor control asupra transformării digitale și *devine astfel un jucător important pe plan internațional.*

1. **Tehnologia în serviciul cetățenilor -** dezvoltarea,implementarea și adoptarea tehnologiei care va produce o diferență reală în viața de zi cu zi a oamenilor,contribuie la competitivitatea economică și utilizează tehnologiile într-un mod care respectă valorile europene.

- **Strategia Europeană pentru Date**[26] - va ajuta UE să devină lider într-o societate bazată pe date. Prin crearea unei piețe unice în acest domeniu, datelor vor putea circula liber pe teritoriul UE și în toate sectoarele în beneficiul întreprinderilor, al cercetătorilor, al publicului și al administrațiilor publice. Cetățenii, întreprinderile și organizațiile ar trebui să fie în măsură să ia decizii mai bune pe baza informațiilor rezultate din datele fără caracter personal, care ar trebui să fie puse la dispoziția tuturor

  UE creează o piață unică a datelor:

  - datele pot circula în cadrul UE și între sectoare, în beneficiul tuturor
  - normele europene, în special cele referitoare la confidențialitatea și protecția datelor, precum și dreptul concurenței, sunt respectate pe deplin;
  - normele privind accesul la date și utilizarea datelor sunt corecte, practice și clare

  UE devine o economie bazată pe date atractivă, sigură și dinamică prin:

  - stabilirea unor norme clare și echitabile privind accesul la date și reutilizarea acestora
  - investiții în noua generație de instrumente și infrastructuri de stocare și prelucrare a datelor
  - unirea forțelor în favoarea capacității europene din domeniul tehnologiei cloud
  - punerea în comun a datelor europene din sectoarele cheie, utilizând spații de date comune și interoperabile
  - punerea la dispoziția utilizatorilor de drepturi, instrumente și competențe pentru a putea păstra controlul deplin asupra datelor lor

---

[23] O Europă pregătită pentru era digitală, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_ro

[24] Shaping Europe's Digital Future, online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf

[25] Varianta inițială a strategiei, 2018, online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/strategy/decision-making_process/documents/ec_digitalstrategy_en.pdf

[26] O strategie europeană privind datele, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0066&from=RO

- **Platforme online**[27] - ca parte a Strategiei Digitale Europene, Comisia Europeană a anunțat un pachet al Legii Serviciilor Digitale (Digital Service Act[28]) pentru a consolida piața unică a serviciilor digitale și a încuraja inovația și competitivitatea mediului online european. CE încurajează un mediu online bazat pe încredere, legalitate și inovare. Principiile directoare ale politicii CE cu privire la platformare online sunt: (1) un mediu echitabil pentru servicii digitale comparabile; (2) un comportament responsabil al platformelor online pentru a proteja valorile umane de bază; (3) promovarea încrederii, transparența și asigurarea unui tratament echitabil și corect în mediul online; (4) promovarea economiei bazată pe dat prin piețe deschise, libere, nediscriminatorii.
- **Competențe digitale** - Comisia Europeană promovează diverse inițiative care vizează (1) creșterea formării în competențe digitale pentru forța de muncă și pentru consumatori; (2) modernizarea educației în întreaga UE; (3) valorificarea tehnologiilor digitale pentru învățare și pentru recunoașterea și validarea abilităților; (4) anticiparea și analizarea nevoilor de dezvoltare la nivel de competențe.
  - **Politici curente:**
  - **Agenda Europeană pentru Competențe** (**European Skills Agenda**[29]) subliniază importanța învățării pe tot parcursul vieții, stabilește obiective pentru competențele pentru locuri de muncă în tranzițiile digitale și verzi și mobilizează companiile, partenerii sociali și organizațiile să ia măsuri semnificative pentru a facilita această tranziție.
  - **Planul de Acțiune privind Educația Digitală (Digital Education Action Plan)**[30] **2021-2027 - o**biectivul planului de acțiune în domeniul educației digitale (2021-2027) este adaptarea educației și formării profesionale la era digitală. Solicită statelor membre și părților interesate să colaboreze pentru a asigura o educație digitală de înaltă calitate, inclusivă și accesibilă la nivelul UE. Planul de acțiune are **două priorități strategice: (1)** Dezvoltarea unui ecosistem de educație digitală performant, sprijinind, de exemplu, conectivitatea Gigabit a școlilor și planurile de transformare digitală la toate nivelurile de educație și formare. (2) **Îmbunătățirea abilităților și competențelor digitale**[31], de exemplu, prin elaborarea de linii directoare pentru profesori pentru a încuraja alfabetizarea digitală și reducerea dezinformării, dezvoltării avansate a competențelor digitale prin stagii de oportunitate digitală.
- **Securitate cibernetică** - Strategia UE de Securitate pentru perioada 2020-2025, urmează Agendei Europene privind Securitatea (2015-2020), se concentrează pe domenii prioritare în care UE poate

---

[27] Inițiativele CE în sfera platformelor online, online: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/online-platforms

[28] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package

[29] Agenda Europeană pentru Competențe, online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_20_1196/IP_20_1196_EN.pdf

[30] Planul de Acțiune privind Educația Digitală , online:

https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/deap-communication-sept2020_en.pdf

[31]

aduce valoare pentru a sprijini statele membre în promovarea securității pentru toți cei care trăiesc în Europa, inclusiv în domeniul securității cibernetice. Până la sfârșitul anului 2020, Comisia intenționează, printre altele, să finalizeze revizuirea Directivei privind **rețelele și sistemele informaționale**, să propună idei pentru o **unitate cibernetică comună** și să adopte **o nouă strategie de securitate cibernetică**.

- **Inteligență Artificială**[32] - datele și inteligența artificială (IA) pot contribui la soluționarea multora dintre problemele societății noastre, de la sănătate la agricultură și de la securitate la industria producătoare. Acest lucru poate fi realizat numai dacă tehnologia se dezvoltă și se utilizează în așa fel încât să câștige încrederea oamenilor. Prin urmare, un cadru strategic al UE întemeiat pe valori fundamentale le va oferi cetățenilor încrederea necesară pentru a accepta soluții bazate pe IA, încurajând, totodată, întreprinderile să dezvolte astfel de soluții. Acțiunile CE se vor axa pe: (1) **Promovarea excelenței în domeniul IA** și (2) **Consolidarea încrederii în tehnologii IA**
- **Conectivitate** - conectivitatea avansată este elementul fundamental al transformării digitale și facilitează un viitor durabil. Rețelele fixe și wireless contribuie în mod semnificativ la furnizarea de servicii accesibile și accesibile și la reducerea decalajului digital. **5G**: recomandarea CE privind conectivitatea, publicată în septembrie 2020[33], invită statele membre să colaboreze pentru a dezvolta și a conveni asupra celor mai bune practici, pentru a accelera lansarea rețelelor 5G și a fibrelor. **Codul European al Comunicațiilor Electronice (EECC) și regulamentul BEREC** au intrat în vigoare la 20 decembrie 2018. Codul stabilește reguli și obiective comune la nivelul UE cu privire la modul în care ar trebui reglementată industria telecomunicațiilor, promovând investițiile și concurența. Se aplică furnizorilor de rețele și servicii și definește modul în care acestea pot fi reglementate de autoritățile naționale de reglementare. Acesta actualizează regulile, pentru a ține seama de evoluțiile tehnologice (utilizarea mai mult a internetului, telefonie mai puțin tradițională) și pentru a proteja consumatorul. Alte politici importante în domeniul conectivității: **WiFi4EU initiative** (finanțare municipalități pentru instalarea de echipament wi-fi în spații publice <15.000 EUR), **Connecting Europe Facility (CEF)** (granturi pentru investiții în infrastructura telecom)
- **Calcul de înaltă performanță** - calculul de înaltă performanță (HPC), cunoscut și sub numele de supercomputing, se referă la sistemele de calcul cu o putere de calcul extrem de mare care sunt capabile să rezolve probleme extrem de complexe și exigente. În era digitală, HPC se află la baza progreselor majore și a inovației și o resursă strategică pentru viitorul Europei. În septembrie 2018, Consiliul European a adoptat Regulamentul (UE) 2018/1488 de instituire a întreprinderii comune europene de înaltă performanță (EuroHPC JU). EuroHPC își propune să reunească resursele din UE și 32 de țări participante pentru a construi în Europa o infrastructură de supercomputere și date de nivel mondial și pentru a dezvolta un ecosistem HPC competitiv în tehnologiile și aplicațiile relevante. De la crearea sa, EuroHPC JU a crescut substanțial investițiile globale în HPC la nivel european și a început să restabilească poziția Europei ca o putere HPC de frunte la nivel global. Comisia Europeană a propus un nou regulament (2020) care să îl înlocuiască

[32] Online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/excellence-trust-artificial-intelligence_ro

[33] Online: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-recommendation-common-union-toolbox-reducing-cost-deploying-very-high-capacity

pe cel actual și să se bazeze pe realizările inițiale ale JC EuroHPC. Acesta stabilește o misiune ambițioasă și un nou buget de 8 miliarde EUR pentru perioada 2021-2033.

2. O economie digitală echitabilă și competitivă - o piață unică fără fricțiuni, în care companiile de toate dimensiunile și din orice sector pot concura în condiții egale și pot dezvolta, comercializa și utiliza tehnologii digitale, produse și servicii la o scară care le sporește productivitatea și competitivitatea globală, iar consumatorii pot avea încredere că drepturile lor sunt respectate.

Strategia digitală a UE:

- va facilita accesul la finanțare și extinderea comunității extrem de dinamice pe care o formează startup-urile și IMM-urile inovatoare și cu creștere rapidă
- va consolida responsabilitatea platformelor online, propunând un act legislativ privind serviciile digitale și clarificând normele privind serviciile online
- se va asigura că normele UE sunt adecvate pentru economia digitală
- va asigura concurența loială pentru toate întreprinderile din Europa
- va spori accesul la date de înaltă calitate garantând, totodată, protecția datelor personale și sensibile

La nivel de date, **Strategia Europeană pentru Date**[34] și **Cartea Albă privind Inteligența Artificială**[35] sunt primele elemente ale noii strategii digitale a Comisiei. Ambele se concentrează pe nevoia de a pune oamenii pe primul loc în dezvoltarea tehnologiei, precum și pe necesitatea de a apăra și promova valorile și drepturile europene în modul în care proiectăm, realizăm și implementăm tehnologia în economia reală. Strategia europeană pentru date vizează crearea unei piețe unice pentru date care să asigure competitivitatea globală a Europei și suveranitatea datelor. Spațiile comune de date europene vor asigura că mai multe date devin disponibile pentru utilizare în economie și societate, păstrând în același timp companiile și persoanele care generează datele sub control.

Inițiativa Startup Scaleup - Startup Europe este o inițiativă a Comisiei Europene de a conecta startup-uri de înaltă tehnologie, scale-up-uri, investitori, acceleratori, rețele corporative, universități și mass-media. Inițiativa este susținută de un portofoliu de proiecte și acțiuni politice finanțate de UE, cum ar fi UE Startup Nation, Innovation Radar[36] și Digital Innovation and Scale-up Initiative (DISC)[37]. Acestea sunt aliniate cu Strategia pentru IMM-uri a Comisiei Europene[38], lansată la 10 martie 2020.

---

[34] Strategia Europeană pentru Date, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0066&from=EN

[35] WHITE PAPER On Artificial Intelligence - A European approach to excellence and trust, online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf

[36] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/innovation-radar

[37] https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=62486

[38] SME Strategy EU, online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-sme-strategy-march-2020_en.pdf

Indexul Digital al Economiei și Societății (Digital Economy and Society Index - DESI)[39] este un indice compozit care rezumă indicatorii relevanți privind performanța digitală a Europei și urmărește evoluția statelor membre ale UE în materie de competitivitate digitală.

3. O societate digitală deschisă, democratică și durabilă - un mediu de încredere în care cetățenii sunt împuterniciți în modul în care acționează și interacționează, precum și cu datele pe care le furnizează atât online, cât și offline. O modalitate europeană de transformare digitală care îmbunătățește valorile noastre democratice, respectă drepturile noastre fundamentale și contribuie la o economie durabilă, neutră din punct de vedere climatic și eficientă din punct de vedere al resurselor.

Strategia digitală a UE:

- va folosi tehnologia pentru a ajuta Europa să devină neutră din punct de vedere climatic până în 2050
- va reduce emisiile de dioxid de carbon ale sectorului digital
- le va da cetățenilor mai multe posibilități de a-și controla și de a-și proteja mai bine datele
- va crea un „spațiu european al datelor medicale" pentru a susține cercetarea, diagnosticarea și tratarea atent orientate
- va combate dezinformarea online și va promova un conținut media diversificat și de încredere

Domeniile prioritare de acțiune vizează: **dezinformarea** (Codul de Bune Practici privind Dezinformarea[40]) este primul set de standarde de auto-reglementare la nivel mondial care combate dezinformarea semnat voluntar de platforme online, rețele sociale și industria publicitară în octombrie 2018. Printre semnatari se numără Facebook, Twitter, Mozilla, Google și asociații din industria publicitară. Microsoft a semnat Codul de bună practică în mai 2019. TikTok s-a alăturat în iunie 2020; **cultură media și digitală** (CE dezvoltă în prezent legislație necesară pentru crearea unei pieațe unice digitale a conținutului și promovarea libertății și pluralismului mass-media în Europa); **e-trust &e-privacy** (Directiva privind Confidențialitatea Electronică și Regulamentul General privind Protecția Datelor oferă cadrul legal pentru a asigura confidențialitatea digitală pentru cetățenii UE. Comisia Europeană a revizuit directiva pentru a o alinia la noile norme de protecție a datelor); **e-sănătate, e-guvernare** (inițiativa - Digital Transformation of Health and Care in the Digital Single Market); **smart cities & smart living** (The European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities (EIP-SCC)); **internet sigur** (European strategy for better internet for Children)[41]; femei și ITC (participarea crescută a femeilor în sectorul tehnologic va stimula economia și va permite participarea lor deplină în societate.

[39] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi

[40] Code of Practice on Disinformation, online: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation

[41] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-strategy-deliver-better-internet-our-children

Prin implementarea Strategiei Digitale, **UE își propune să stabilească standarde globale pentru tehnologiile emergente și să rămână cea mai deschisă regiune pentru comerț și investiții din lume**, cu condiția ca oricine vine să facă afaceri aici să accepte și să respecte regulile noastre.

Uniunea Europeană dorește:

- să devină un exemplu de urmat la nivel global în domeniul economiei digitale
- să sprijine digitalizarea economiilor în curs de dezvoltare
- să elaboreze standarde digitale pe care să le promoveze la nivel internațional.

Economie în Serviciul Cetățenilor

Pe plan economic, UE urmărește două elemente cheie: susținerea echității sociale în paralel cu creșterea prosperității economice. Cetățenii și întreprinderile din UE nu pot prospera decât dacă economia îi susține.

”Economia socială de piață a UE este unică. Ea le permite economiilor să se dezvolte și să reducă sărăcia și inegalitatea. Când Europa este stabilă, economia poate răspunde pe deplin nevoilor cetățenilor UE. În acest sens, este esențial ca întreprinderile mici și mijlocii, care formează coloana vertebrală a economiei UE, să se dezvolte și mai mult, cu ajutorul nostru. De asemenea, este esențial să se finalizeze uniunea piețelor de capital și să se aprofundeze uniunea economică și monetară.”

Domenii de acțiune

1. **Uniune economică și monetară mai profundă** - continuarea eforturilor pentru ouniune economică, financiară, fiscal bugetară, uniune politică, pilonul european al drepturilor sociale. În uniunea economică și monetară (UEM), politicile economice ale statelor membre sunt coordonate astfel încât:

a) să permită țărilor din UE să facă față unor eventuale noi crize, prin reforme economice și sociale și politici fiscal-bugetare responsabile

b) să se încurajeze investițiile și competitivitatea

c) să se creeze/ocupe mai multe locuri de muncă și să se determine creșterea nivelului de trai

2. **Piață unică mai echitabilă** - utilizarea întregului potențial oferit de piața unică europeană, uniunea piețelor de capital, plan de impozitare echitabilă a întreprinderilor europene, mobilitatea forței de muncă. ”Piața unică este una dintre cele mai importante realizări ale Europei și cel mai bun atu al acesteia în contextul globalizării crescânde. Ea constituie un factor motor pentru construirea unei economii mai puternice și mai echitabile a UE. Datorită faptului că permite persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalului să circule mai liber, piața unică deschide noi oportunități pentru cetățeni, lucrători, întreprinderi și consumatori - creând locurile de muncă și creșterea de care Europa are mare nevoie. Piețele de capital mai integrate și mai profunde vor canaliza mai multe fonduri către companii, în special către IMM-uri, și către proiecte de infrastructură. O mai bună mobilitate a lucrătorilor va permite o echilibrare a cererii și ofertei pe piața muncii. Iar combaterea evaziunii fiscale și a fraudei fiscale va asigura faptul că toată lumea contribuie în mod echitabil.”

Principalele direcții de acțiune vizează[42]: **strategia privind piața unică**, **uniunea piețelor de capital** (reducerea fragmentării piețelor financiare, diversificarea surselor de finanțare, consolidarea fluxurilor transfrontaliere de capital și îmbunătățirea accesului la finanțare al întreprinderilor, în special al IMM-urilor), **planul de acțiune privind impozitarea echitabilă a IMM-urilor, mobilitatea forței de muncă.**

3. **Locuri de muncă, creștere economică și investiții -** Planul de Investiții pentru Europa[43], denumit și „Planul Juncker", caută să mobilizeze investiții pentru a genera creștere economică și locuri de muncă în întreaga Uniune Europeană. În privința **locurilor de muncă,** CE a adoptat mai multe inițiative pentru a contribui la angajarea persoanelor. Printre acestea: **Garanția pentru Tineri** (Youth Guarantee[44] - persoanele sub 25 ani din UE beneficiază de educație, instruire, locuri de muncă de calitate), **Inițiativa pentru ocuparea forței de muncă pentru tineri** (Youth Employment Initiative)[45], **Recomandarea privind șomajul pe termen lung**[46] și **Agenda Europeană pentru Competențe** (European Skills Agenda[47])

4. **Semestrul European** - Semestrul european oferă un cadru pentru coordonarea politicilor economice din întreaga Uniune Europeană. El permite țărilor din UE să discute planurile lor economice și bugetare și să monitorizeze progresele în anumite momente din cursul unui an.

O Europă mai Puternică pe Scena Internațională

"Comisia Europeană promovează multilateralismul și o ordine globală bazată pe norme, în cadrul căreia UE să joace un rol mai activ și să aibă o voce mai puternică. Pentru consolidarea rolului UE ca lider mondial, avem nevoie de o agendă comercială solidă, deschisă și echitabilă, care să facă Europa un loc atractiv pentru întreprinderi și să asigure, în același timp, cele mai înalte standarde în materie de protecție a climei, a mediului și a forței de muncă. Poziția de lider presupune o cooperare strânsă cu partenerii și cu țările învecinate. În acest sens, va fi lansată o strategie amplă pentru Africa și se va reafirma perspectiva europeană a țărilor din Balcanii de Vest. Comisia urmărește ca toate acțiunile sale externe – de la ajutorul pentru dezvoltare la politica externă și de securitate comună – să fie bine coordonate, astfel încât Europa să aibă o voce mai puternică și mai unită."[48]

Domenii de acțiune (7)

---

[42] Priorități UE piața internă, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/internal-market_ro

[43] Online:

https://ec.europa.eu/commission/strategy/priorities-2019-2024/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe_en

[44] Online: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079

[45] Online: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176

[46] Online: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1205&langId=en

[47] Agenda Europeană pentru Competențe, online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_20_1196/IP_20_1196_EN.pdf

[48] O Europă mai puternică pe scena internațională, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world_ro

1. Politica externă[49]

UE menține relații diplomatice cu aproape toate țările din lume. A încheiat parteneriate strategice cu principalii actori internaționali, colaborează intens cu țările emergente și a semnat acorduri bilaterale de asociere cu mai multe țări vecine. **Politici regionale**: Black Sea Synergy, Eastern Partnership

EU Arctic Policy, EU facilitated dialogue: Belgrade - Pristina relations, European Economic Area (EEA)

European Neighbourhood Policy (ENP), Middle East Peace Process, Northern Dimension.

2. Politica europeană de vecinătate[50]

Politica europeană de vecinătate (PEV) are scopul de a stabiliza regiunea din punct de vedere politic, economic și al securității. Stabilitatea UE se bazează pe democrație, respectarea drepturilor omului și statul de drept, valori universale pentru care PEV va continua să pledeze.

Politica europeană de vecinătate (PEV) guvernează relațiile UE cu 16 dintre cei mai apropiați vecini estici și sudici ai UE[51]. PEV a fost lansată în 2003 și dezvoltată pe tot parcursul anului 2004, cu scopul de a evita apariția de noi linii de separare între UE extinsă și vecinii săi și, în schimb, de a consolida prosperitatea, stabilitatea și securitatea tuturor. Se bazează pe valorile **democrației, statului de drept și respectării drepturilor omului**. PEV a fost revizuită în 2011, în urma revoltelor din „Primăvara Arabă". Cu toate acestea, având în vedere evoluțiile semnificative din regiune, a devenit esențial să se efectueze o revizuire suplimentară a PEV. În acest sens, a fost publicată la 18 noiembrie 2015 în urma unei consultări publice PEV revizuită[52], care a implicat țări partenere, organizații internaționale, parteneri sociali, societatea civilă și mediul academic. Noul instrument european de vecinătate (ENI) (au fost alocate 15,4 miliarde EUR pentru perioada 2014-2020) este principalul vector financiar pentru implementarea PEV. ENI oferă cea mai mare parte a finanțării UE către cele 16 țări partenere din PEV. Se bazează pe realizările instrumentului european anterior de vecinătate și parteneriat (IEVP).

Pe lângă **buna guvernare, democrație, statul de drept și drepturile omului**, au fost identificate alte trei seturi de priorități comune, fiecare dintre acestea acoperind un număr mare de sectoare de cooperare: 1) **dezvoltarea economică pentru stabilizare**; 2) **dimensiunea securității** și 3) **migrația și mobilitatea**.

3. Cooperare internațională și dezvoltare[53]

Prin politica sa de cooperare pentru dezvoltare, UE contribuie la reducerea sărăciei în lume și la dezvoltarea durabilă pe toate planurile – economic, social, de mediu. În același timp, promovează democrația, statul de drept, buna guvernanță și respectarea drepturilor omului.

---

[49] EU in the world, online: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/geo_en

[50] Pagina CE privind PEV, onine: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/european-neighbourhood-policy_en

[51] Spre sud: Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Maroc, Palestina *, Siria și Tunisia și spre est: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina. Rusia participă la activități de cooperare transfrontalieră în cadrul PEV și nu face parte din PEV ca atare.

[52] Review of the EU Neighbourhood Policy (PEV), online: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/neighbourhood/pdf/key-documents/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf

[53] International Cooperation and Development, CE, online: https://ec.europa.eu/international-partnerships/about-us

4. Ajutor umanitar și protecție civilă[54]

UE acordă ajutor umanitar în funcție de nevoile populației afectate de dezastre, în special ale persoanelor cele mai vulnerabile. În caz de catastrofe, oriunde în lume, UE coordonează asistența acordată de statele membre în domeniul protecției civile.

5. Politica comercială[55]

Prin politica sa comercială, UE stabilește o direcție pentru comerț și investiții în interiorul și în afara UE. Pentru că influențează direct viețile cetățenilor, politica este elaborată în urma consultării acestora și reflectă, astfel, valorile și interesele societății europene în ansamblul său. UE își propune să ajute întreprinderile să valorifice oportunitățile de la nivel mondial și să stimuleze creșterea economică, ocuparea forței de muncă, investițiile și competitivitatea în UE.

6. Securitate și apărare[56]

Politica de securitate și apărare comună are scopul de a ajuta UE să prevină și să gestioneze mai bine crizele, prin dezvoltarea capabilităților civile și militare.

7. Extinderea UE[57]

O investiție în pace, securitate și stabilitate în Europa: perspectiva aderării la UE are un puternic efect de transformare asupra țărilor vizate, generând schimbări democratice, politice, economice și societale pozitive.

Promovarea Modului Nostru de Viață European

”O Europă care protejează trebuie să apere și justiția și valorile fundamentale ale UE. Amenințările la adresa statului de drept periclitează fundamentele juridice, politice și economice ale Uniunii noastre. În viziunea președintei von der Leyen, statul de drept este esențial pentru o Uniune a egalității, a toleranței și a echității sociale. Comisia va lansa un amplu mecanism european privind statul de drept, în cadrul căruia va raporta anual, în mod obiectiv, situația statului de drept în întreaga Uniune. Cât despre migrație, lucrurile se pot îmbunătăți dacă asigurăm frontiere solide, dacă modernizăm sistemul de azil al UE și dacă lucrăm împreună cu țările partenere.”[58]

Domenii de acțiune (6)

1. Strategia europeană privind o uniune a securității

---

[54] Civil Protection and Humanitarian Aid, online: https://ec.europa.eu/echo/

[55] Trade, CE, online: https://ec.europa.eu/trade/

[56] Securitate și apărare, CE, online: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/security-and-defence_ro

[57] CE enlargment negotiations, online: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/check-current-status_en

[58] Prioritățile CE 2019-2024, Promovarea modului de viață european, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life_ro

Colaborare cu statele membre și cu agențiile UE pentru a combate eficient terorismul, radicalizarea, criminalitatea organizată și amenințările cibernetice.

UE sprijină statele membre în eforturile lor de a asigura securitatea tuturor celor care trăiesc în Europa. În acest sens, UE contribuie la:

- combaterea terorismului și a criminalității organizate
- detectarea și prevenirea amenințărilor hibride
- creșterea rezilienței infrastructurii noastre critice
- promovarea securității cibernetice
- stimularea cercetării și a inovării

Strategia europeană privind o uniune a securității[59] (SEUS), prezentată la 24 iulie 2020, prezintă prioritățile în materie de acțiuni, instrumente și măsuri pentru a garanta securitatea în lumea fizică și digitală, precum și la toate nivelurile societății. Această strategie acoperă o perioadă de cinci ani (2020-2024).

Prioritățile SEUS sunt:

1. **Un mediu de securitate adaptat exigențelor viitorului** - acțiuni menite să (1) protejeze și să dezvolte reziliența infrastructurii critice (servicii esențiale), (2) securitate cibernetică, (3) protejarea spațiilor publice

2. **Combaterea amenințărilor în continuă evoluție -** acțiuni focalizate pe (1) criminalitatea informatică, (2) modernizarea aplicării legii (utilizarea tehnologiei moderne pentru actul de justiție, transfer de date relevante între statele membre la nivelul justiției), (3) combaterea conținutului online ilegal, (4) amenințări hibride (COVID19)

3. **Protejarea europenilor împotriva terorismului și a criminalității organizate -** acțiuni focalizate pe (1) terorism și radicalizare și (2) criminalitate organizată

4. **Un ecosistem european solid în materie de securitate** - acțiuni focalizate pe (1) cooperarea și schimbul de informații între statele membre, (2) contribuția unor frontiere externe solide, (3) consolidarea cercetării și inovării în domeniul securității, (4) acțiuni de conștientizare (awareness) privind amenințările la adresa

[59] Strategia europeană privind o uniune a securității, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0605&from=RO

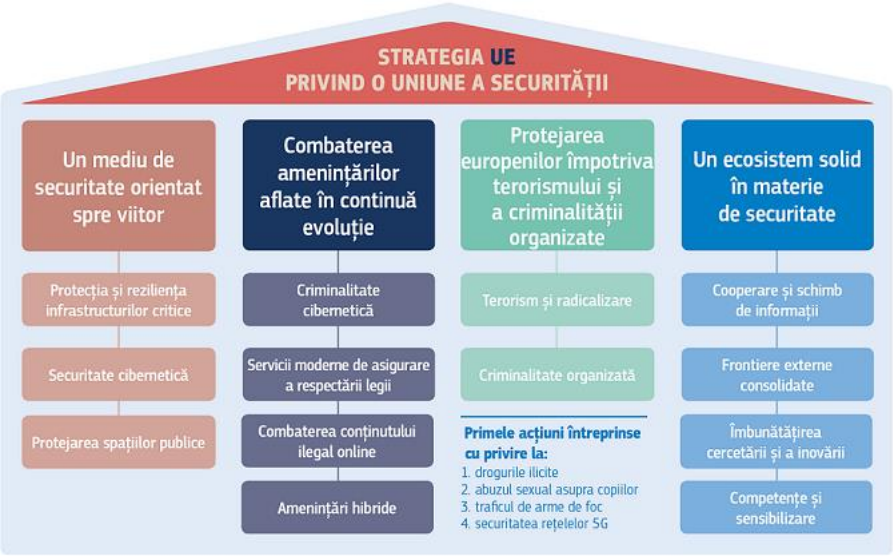

Sursa: Strategia europeană privind o uniune a securității[60]

2. Cooperare judiciară[61]

Colaborare în materie penală, în spiritul încrederii reciproce, pentru a combate traficul de persoane, contrabanda și corupția. Creăm un spațiu european de justiție prin conectarea sistemelor juridice naționale, pentru a le face viața mai ușoară cetățenilor și întreprinderilor.

3. Drepturi fundamentale[62]

Protejarea statului de drept și a drepturilor fundamentale, finalizând aderarea UE la Convenția europeană a drepturilor omului și asigurându-ne că toate propunerile Comisiei respectă Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale. Directiva privind combaterea discriminării luptă împotriva discriminării și promovează egalitatea de gen. Zonele de acțiune în această sferă includ: egalitate de gen la nivel internațional, drepturile omului (internațional), cetățenia europeană, justiție civilă, justiție penală, digitalizarea justiției, acțiuni anti-discriminare (internațional), protejarea statului de drept.

4. Protecția consumatorilor[63]

Protejăm consumatorii și încercăm să le sporim puterea de a acționa, prin măsuri de îmbunătățire a siguranței lor în ceea ce privește bunurile, serviciile și alimentele. Sprijinim mai buna informare a consumatorilor. Îmbunătățim aplicarea normelor de protecție a consumatorilor și adaptăm legislația în domeniu în funcție de evoluțiile din sectorul digital.

---

[60]Online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/european-security-union-strategy_ro

[61] Online: https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation_en

[62] Online: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights_en

[63] Online: https://ec.europa.eu/info/policies/consumers/consumer-protection_en

5. Un nou pact privind migrația și azilul[64]

Migrația este o problemă complexă, cu multe fațete care trebuie cântărite în același timp: siguranța persoanelor care solicită protecție internațională sau caută o viață mai bună; preocupările țărilor aflate la frontierele externe ale UE, care se tem că presiunile exercitate de migrație le vor depăși capacitățile și care au nevoie de solidaritate din partea altor țări; preocupările celorlalte state membre ale UE, cărora le e teamă că, dacă nu se respectă procedurile la frontierele externe, propriile lor sisteme naționale de azil, integrare sau returnare nu vor putea face față în caz de fluxuri importante. Pe baza unei evaluări globale, Comisia propune o nouă abordare pentru gestionarea migrației: să insuflăm încredere aplicând proceduri mai eficiente și găsind un nou echilibru între responsabilitate și solidaritate.

6. Statul de drept[65]

Mecanismul european privind statul de drept este un instrument de prevenire, care își propune să promoveze statul de drept și să prevină apariția unor probleme sau agravarea acestora. Principalele instrumente utilizate de CE: **Mecanismul European privind Statul de Drept (MCV)** (MCV prevede un proces pentru un dialog anual la care participă Comisia, Consiliul și Parlamentul European, alături de statele membre, parlamentele naționale, societatea civilă și alte părți interesate din domeniul statului de drept. Raportul privind statul de drept este baza acestui nou proces), c**adrul legal privind statul de drept** (rule of law framework), **Inițiativa CE privind consolidarea statului de drept** (2019)[66].

Un Nou Elan pentru Democrația Europeană

”Rata-record de participare la alegerile europene din 2019 demonstrează vitalitatea democrației în Europa. Însă europenii trebuie să joace un rol mai important în procesul decizional și în stabilirea priorităților noastre. Vom organiza o conferință privind viitorul Europei și îi vom invita să spună ce cred ei că este important pentru UE. Pentru a ne proteja democrația de interferențe externe și pentru a combate dezinformarea și mesajele de ură din mediul online trebuie să acționăm în aceeași direcție și să aplicăm aceleași standarde. Comisia își va consolida parteneriatul cu Parlamentul European, care reprezintă vocea cetățenilor, asigurând atât implicarea acestuia în toate etapele negocierilor internaționale, cât și transparența și integritatea în întregul proces legislativ.”

Domenii de acțiune

1. **Viitorul Europei (Future of Europe)**[67] - o inițiativă a CE care se dorește un exercițiu democratic paneuropean major, un nou forum public pentru o dezbatere deschisă, inclusivă, transparentă și structurată cu cetățenii în jurul unui număr de priorități și provocări cheie privind viitorul EUROPEI.

---

[64] Politica CE privind migrația, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_ro

[65] Online: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law_ro

[66] Online: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/initiative-strengthen-rule-law-eu_ro

[67] Comunicarea CE privind Viitorul Europei, (2020), online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-conference-future-of-europe-january-2020_en.pdf

Face parte din angajamentul președintelui von der Leyen de a da europenilor un cuvânt de spus mai mare cu privire la ceea ce face UE și cum funcționează pentru ei. Acesta își propune să aducă Europa dincolo de capitalele sale, ajungând în fiecare colț al UE, consolidând legătura dintre europeni și instituțiile care îi deservesc.

2. **Instrumente de participare** - **Have your say/Exprimă-ți părerea**[68] - portal adresat cetățenilor europeni pentru a oferi feedback și a participa activ la procesul de politici publice, acțiunile CE precum și legislația viitoare.

3. **Analiza prospectivă strategică**[69] - schimbările climatice, tehnologiile digitale și evoluțiile geopolitice afectează deja profund viața europenilor. Aceste transformări au loc la toate nivelurile, de la politica locală până la structurile globale de putere. Comisia va putea utiliza pe deplin cunoștințele, informațiile și cercetarea pentru a contura politici viabile în viitor, precum și pentru a consolida cultura noastră în materie de pregătire și de elaborare a politicilor anticipative pe bază de date concrete. Acest lucru este esențial în sprijinirea tranziției către o Europă verde, digitală și echitabilă.

Prospectiva este o disciplină care constă în a explora, anticipa și contura viitorul pentru a contribui la clădirea și utilizarea inteligenței colective în mod structurat, sistematic și sistemic pentru a anticipa evoluțiile. Pe de altă parte, prospectiva strategică urmărește să integreze previziunea în procesul de elaborare a politicilor Uniunii.

Prospectiva strategică:

- va anticipa tendințele, problemele emergente și potențialele implicații și oportunități aferente, pentru a reuni informații utile în ceea ce privește planificarea strategică, elaborarea politicilor și capacitatea de pregătire
- va contribui la elaborarea de noi inițiative și la revizuirea instrumentelor existente, în conformitate cu noul set de instrumente pentru o mai bună legiferare al Comisiei
- va clădi inteligența colectivă într-un mod structurat și sistematic, pentru a dezvolta mai bine căile de tranziție posibile, pentru a pregăti UE să reziste la șocuri și pentru a contura viitorul pe care ni-l dorim.

Noua politică de coeziune europeană 2021-2027

În luna mai 2018, Comisia Europeană a publicat propunerea privind pachetul legislativ privind Politica de Coeziune (PC) 2021-2027[70] care cuprinde mai multe reglementări pentru noua perioadă de bugetare:

- Regulamentul privind prevederile comune (CPR)
- Regulamentul privind Fondul European de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune (FC)

[68] Online: (https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say)

[69] Online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight_ro

[70] Online: https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_en

- Regulamentul privind cooperarea teritorială;
- Regulamentul privind mecanismul de cooperare transfrontalieră;
- Regulamentul privind „Fondul social european plus” (FSE+).

Astfel noua politică de coeziune se va realiza prin intermediul a 7 fonduri comune la nivelul UE, cu un set unic de norme:

1. Fondul european de dezvoltare regională (FEDR)
2. Fondul de coeziune (FC)
3. Fondul social european (FSE)
4. Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM)
5. Fondul pentru azil și migrație (FAMI)
6. Fondul pentru securitate internă (ISF)
7. Instrumentul pentru frontiere externe și vize (IBMF).

Comparativ cu perioada de programare anterioară, CPR nu mai acoperă Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR).

Comisia Europeană a simplificat cadrul și modalitatea de funcționare a instrumentelor incluse în Politica Europeană de Coeziune[71], principalele modificări vizând[72]:

- **O abordare mai personalizată a dezvoltării regionale** - metoda de alocare a fondurile se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor. **Se introduc noi criterii** (șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice și primirea și integrarea migranților), pentru a reflecta mai bine realitatea de pe teren. Regiunile ultraperiferice vor beneficia în continuare de sprijin special de la UE

- **Simplificare a regulilor: reguli mai scurte,mai puține, mai clare** - pentru întreprinderile și antreprenorii care beneficiază de sprijinul UE, noul cadru oferă mai puțină birocrație și modalități mai simple de solicitare a plăților, prin utilizarea opțiunilor simplificate în materie de costuri. Pentru facilitarea sinergiilor, un cadru unic de reglementare acoperă în prezent 7 fonduri UE implementate în parteneriat cu statele membre („gestionare partajată”). CE propune, de asemenea, controale mai relaxate la programele cu istoric bun, o mai mare încredere în sistemele naționale și extinderea principiului „auditului unic”, pentru a evita suprapunerea verificărilor.

- **Cadru mai flexibil** - noul cadru reunește stabilitatea necesară planificării investițiilor cu nivelul corespunzător de flexibilitate bugetară, pentru a face față unor evenimente neprevăzute. O evaluare intermediară va determina dacă este nevoie de modificarea programelor pentru ultimii doi ani ai perioadei de finanțare, pe baza priorităților emergente, a executării programelor și a celor mai recente

[71] Dezvoltarea Regională și Coeziune după 2020, online: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-new-framework-glance_ro.pdf

[72] Manual de simplificări, politica de coeziune 2021-2027, online: http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2019/11/f43d9206cfae98c16c5d7aafdcbd29a3.pdf

recomandări specifice fiecărei țări. În anumite limite, se vor permite transferuri de resurse în cadrul programelor fără a fi necesară o aprobare oficială a Comisiei. O dispoziție specifică facilitează mobilizarea de fonduri UE începând din prima zi, în caz de dezastru natural.

- **Legătură mai strânsă cu guvernanța economică, semestrul european** - politica de coeziune sprijină reformele pentru crearea unui mediu favorabil investițiilor, în care întreprinderile pot să prospere. Se va asigura deplina complementaritate și coordonare cu programul de sprijin al reformei, în forma sa nouă și consolidată (Semestrul European, politica economică - piața unică)

- A**ccent mai mare pe sinergii între instrumentele financiare existente - c**adrul de reglementare unic care acoperă fondurile politicii de coeziune și Fondul pentru azil și migrație vor facilita crearea de strategii de integrare a migranților la nivel local sprijinite prin resurse UE utilizate în sinergie; Fondul pentru azil și migrație se va concentra pe nevoile pe termen scurt ale migranților în momentul sosirii, în timp ce politica de coeziune va sprijini integrarea lor socială și profesională. În afara cadrului unic de reglementare, vor fi facilitate sinergii cu alte instrumente UE, cum ar fi politica agricolă comună, Orizont Europa, programul LIFE sau Erasmus +.

- **Sprijinirea proiectelor de inovare transfrontaliere -** cooperarea interregională și transfrontalieră va fi facilitată de noua posibilitate ca o regiune să utilizeze părți din propria alocare pentru a finanța proiecte în altă parte a Europei, împreună cu alte regiuni. Noua generație a programelor de cooperare interregională și transfrontalieră **(„Interreg")** va ajuta statele membre să depășească obstacolele transfrontaliere și să dezvolte servicii comune. Comisia propune un nou instrument pentru regiunile de frontieră și pentru țările dornice să-și armonizeze cadrele juridice, denumit **Mecanismul Transfrontalier European**. Pornind de la succesul acțiunii pilot din 2014-2020, Comisia propune crearea Investițiilor interregionale pentru inovare. Regiunile cu active corespunzătoare de „specializare inteligentă" vor fi sprijinite mai mult pentru alcătuirea clusterelor paneuropene în sectoare prioritare precum datele masive (big data), economia circulară, sistemele avansate de fabricație sau securitatea cibernetică.

- **Norme consolidate pentru investițiile performante** - toate programele își vor menține cadrul de performanță cu obiective cuantificabile (numărul de locuri de muncă create sau accesul suplimentar la rețele în bandă largă). Noul cadru instituie un bilanț anual al performanței, sub forma unui dialog politic între autoritățile programului și Comisie. Performanța programelor va evaluată și cu ocazia evaluării intermediare. Din motive de transparență și pentru ca cetățenii să poată urmări progresele înregistrate, **statele membre vor trebui să raporteze toate datele de implementare o dată la două luni**, iar platforma de date deschise privind coeziunea va fi actualizată automat.

- **Utilizarea eficace a instrumentelor financiar**e - lacunele investiționale importante nu pot fi eliminate doar prin acordarea de subvenții. Ele pot fi eficient completate de instrumentele financiare, care au efect potențator și sunt mai apropiate de piață. În mod voluntar, statele membre vor putea să transfere o parte din resursele politicii lor de coeziune către noul fond **InvestEU** gestionat la nivel central, ca să acceseze garanția furnizată de bugetul UE. Va fi mai ușor să se combine granturile și instrumentele financiare. Noul cadru include și dispoziții speciale pentru a atrage mai mult capital privat

- **Creșterea vizibilității politicii de coeziune** - pentru o Europă tot mai apropiată de cetățeni, se pune mai mult accent pe necesitatea de a comunica mai bine rezultatele pozitive ale politicii de coeziune. Statele membre și regiunile au consolidat cerințele de comunicare, de exemplu în ceea ce

privește organizarea de evenimente pentru inaugurarea proiectelor mari cu finanțare de la UE și dezvoltarea unor planuri de informare prin rețelele sociale. În același timp, comunicarea pe tema proiectelor finanțate de la UE se simplifică, introducându-se un singur branding pentru toate fondurile UE, un portal unic unde apar toate finanțările disponibile pentru întreprinderi și o bază de date unică pentru proiecte gestionată de Comisie.

Prioritățile naționale de investiții, pentru perioada 2021-2027, au fost definite în cadrul Acordului de Parteneriat între UE și România[73]:

Obiectiv strategic	Obiective specifice	Observații
Obiectivul de Politică 1 - o Europă mai inteligentă și mai competitivă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente	**1.1 Cercetare&Dezvoltare&Inovare** (CDI) - dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate **1.2 Digitalizare** - fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor **1.3 Competitivitate** - Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor Specializare, tranziție, antreprenoriat - dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat	România va contribui la acest obiectiv prin sprijinirea creșterii gradului de integrare a sistemului Cercetare, Dezvoltare și Inovare din România în European ResearchArea, întărirea cooperării dintre organizațiile CDI și întreprinderi, creșterii nivelului de investiții în CDI pentru a asigura trecerea de la idee la produse/servicii în piață, digitalizării serviciilor publice prin modernizarea și simplificarea procedurilor administrației publice locale și centrale, dezvoltării unor competențe profesionale adaptate la economia cunoașterii în ceea ce privește procesul de descoperire antreprenorială la nivel național și regional.
Obiectivul de Politică 2 - o Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon , în tranziție spre o economie fără emisii și	2.1 Energie - promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, promovarea energiei din surse regenerabile,	Conform Raportului de țară, România se confruntă cu o serie de probleme in domeniile subsecvente OP2, respectiv: Investițiile în

[73] Acord Parteneriat UE, var octombrie 2020, online: https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/10/f34ee115f5f182da2d52a34f79525a63.pdf

rezilientă, prin promovarea tranziției către o energie nepoluantă și justă, a investițiilor verzi și albastre,a economiei circulare, a reducerii impactului asupra schimbărilor climatice și adaptării la schimbările climatice și a prevenirii și gestionării riscurilor	dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, rețele și stocare. 2.2 Schimbări climatice, riscuri, apă - promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilientei in urma dezastrelor; promovarea gestionarii sustenabile a apei. 2.3 Economie circulară - Economia circulara - promovarea tranziției către o economie circulară, extinderea schemelor de gestionare integrată a deșeurilor, colectarea separata, reutilizarea și reciclarea acestora. 2.4 Biodiversitate - Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi in special in mediul urban și reducerea poluării (investiții în Natura 2000) 2.5 Aer – implementarea masurilor care vizează creșterea calității aerului: dotarea rețelei naționale de monitorizare a calității aerului; Finanțarea sistemelor de încălzire pentru atenuarea efectelor schimbărilor climatice. 2.6 Situri contaminate – Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi in special in mediul urban și reducerea poluării: masuri de remediere a siturilor contaminante, inclusiv refacerea ecosistemelor; – Regenerarea spațiilor urbane degradate și abandonate, reconversia funcțională a terenurilor virane degradate, neutilizate, abandonate, reincluderea acestora in circuitul social/economic sau ca rezerva pentru viitoare investiții pentru o dezvoltare urbana durabila; dezvoltarea și aplicarea conceptului de Smart City.	eficiența energetică rămân în continuare scăzute, în ciuda unor stimulente adecvate din partea statului iar pentru îndeplinirea obiectivul UE 2030 de eficiență energetică de 32,5%, trebuie atrasă o cotă mai mare de finanțare privată.Investițiile pentru eficientizarea energetică a clădirilor publice și rezidențiale, pentru îmbunătățirea serviciilor de încălzire publice (SACET) pot contribui în mod semnificativ la creșterea eficienței energetice și pot sprijini tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Calitatea slabă aaerului continuă să fie o problemă în România, iar în conformitate cu Raportul de țară 2020 s-au identificat măsuri de sprijin menite să abordeze principalele surse de poluare a aerului (încălzirea locuințelor, transporturile), care să conducă la îmbunătățirea calității aerului și la modernizarea monitorizării. Politica României în domeniul apei prezintă în continuare deficiențe, în special în ceea ce privește accesul la apă și la salubritate în zonele rurale, precum și cantitatea și calitatea apei potabile. In raportul de Tara din 2020 au fost identificate masuri pentru extinderea și modernizarea infrastructurii

	2.7 Mobilitate urbana - investiții bazate pe planuri de mobilitate urbana durabile; dezvoltarea rețelelor regionale și locale de transport pe cale ferata și metrou	de apă potabilă și de ape uzate, pentru monitorizarea calității apei potabile și modernizarea laboratoarelor pentru o mai bună monitorizare a substanțelor deversare în ape. Țara înregistrează în continuare o rată scăzută de reciclare a deșeurilor municipale (14%) și rate ridicate de depozitare a deșeurilor (70%).În plus, ratele de reciclare stagnează din 2013, în timp ce rata de incinerare a crescut ușor la 4%. În 2017, cantitatea de deșeuri municipale generate pe cap de locuitor în România continua să se situeze cu mult sub media UE, de aproximativ 487 kg. De asemenea, în Raportul de Țară se menționează că în Raportul de alertă timpurie pentru România, se consideră că există riscul ca țara să nu atingă obiectivul privind pregătirea pentru reutilizarea/reciclarea deșeurilor municipale stabilit pentru 2020.
Obiectivul de Politică 3 - o Europă mai conectată prin dezvoltarea mobilității și a interconectivității TIC regionale	3.1 Dezvoltarea unei rețele TEN-T durabilă, reziliență în fața schimbărilor climatice, inteligentă, sigură și intermodală. Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere 3.2 Digitalizare pe bandă largă - Investiții în infrastructură de bandă	Sectorul infrastructură și transport din România se află sub media europeană la toate criteriile de analiză privind investițiile și infrastructura, conform celui mai recent European Transport and Infrastructure Score Board (2019). De asemenea, Raportul de țară privind România subliniază

	largă de foarte mare capacitate, conform rezultatelor "Planului național sau regional privind banda largă	că rețeaua rutieră este una dintre cele mai puțin dezvoltate din UE, ceea ce are un impact negativ asupra competitivității țării. Pentru a contribui la o Europă mai conectată, România trebuie să acționeze pentru a reduce decalajul de dezvoltare în domeniul infrastructurii de transport și pentru a crește conectivitatea cu restul Europei. Rămâne prioritară rețeaua primară la nivelul României, întinsă preponderent pe aliniamentul rețelei TEN-T centrală și TEN-T globală urmată de rețeaua secundară de transport care are rolul de a asigura accesibilitatea regionalăși urbană a rețelei primare de transport în mod eficient.
Obiectivul de Politica 4 – o Europă mai socială și mai incluzivă prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale	4.1 Politicile pieței muncii/Ocupare – îmbunătățirea accesului pe piata muncii pentru toate persoanele aflate in căutarea unui loc de munca, in special pentru tineri, șomeri de lunga durata și grupurile dezavantajate pe piata muncii, persoane inactive, prin promovarea angajării pe cont propriu și a economiei sociale; dezvoltarea mecanismului de integrare multidisciplinară a politicilor din ocupare, educație, asistenta sociala și sănătate; -Valorificarea potențialului economic al tinerilor (inclusiv NEETs) 4.2 Educaţie – (i) îmbunătățirea calității, eficacității și a relevantei sistemului de educație și formare pentru piata muncii, pentru a sprijini dobândirea de competențe cheie,	În contextul schimbărilor structurale generate de globalizare și progresul tehnologic, România se confruntă cu provocări majore în ceea ce privește relevanța educației și formării pentru piața forței de muncă, utilizarea corespunzătoare a resurselor de muncă și productivitatea muncii. România se află pe ultimul loc din UE din perspectiva ponderii absolvenților de studii superioare și a participării adulților la formare, cu impact direct asupra accesului la piața muncii.

	inclusiv a competențelor digitale; (ii) promovarea învățării pe tot parcursul vieții, în special a unor oportunități flexibile de perfecționare și reconversie profesională pentru toți luând în considerare competențele digitale; (iii) promovarea accesului egal la educație și formare de calitate și favorabile incluziunii, completarea studiilor și a absolvirii acestora, în special pentru grupurile defavorizate, începând de la educația și îngrijirea copiilor preșcolari, continuând cu educația și formarea generală și profesională și până la învățământul terțiar 4.3 Incluziune socială, sărăcie - promovarea integrării socio-economice a comunităților marginalizate, a persoanelor aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială (inclusiv rroma), inclusiv a persoanelor cele mai defavorizate și a copiilor; îmbunătățirea condițiilor de locuit, inclusiv prin acordarea de locuințe sociale, înființarea de adăposturi de noapte și centre de urgență pentru categorii de persoane marginalizate: romi, persoane fără adăpost, familii monoparentale sărace, victime ale traficului de persoane sau ale violenței domestice; îmbunătățirea accesului egal și în timp util la servicii de calitate, durabile și accesibile; modernizarea sistemelor de protecție socială, inclusiv promovarea accesului la protecția socială; îmbunătățirea accesibilității, a eficacității și a rezilienței sistemelor de asistență medicală și a serviciilor de îngrijire de lungă durată;	Intervențiile propuse a fi finanțate vor oferi posibilitatea adresării deficiențelor majore ale sistemului educațional și ale pieței muncii, așa cum au fost semnalate și în cadrul Recomandărilor Specifice de Țară: deficitul de competențe de bază și specifice, conform nevoilor pieței muncii, participarea redusă la educația timpurie, rata de părăsire timpurie a școlii, abandonul școlar, accesul egal pe piața muncii și participarea populației în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.
Obiectivul de Politica 5 – O Europă mai aproape de cetățeni prin	5.1 Turism, patrimoniu, cultură, securitate - promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic	Pentru asigurarea coeziunii economice și sociale, redresării tendinței de

promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii și a inițiativelor locale	și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane; 5.2 Dezvoltare teritorială integrată - promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității, inclusiv în zonele rurale și de coastă și inclusiv prin dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității	adâncire a decalajelor între regiunile și zonele mai dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, dar și pentru reducerea decalajelor față de alte țări din UE, este necesară o abordare integrată a problemelor teritoriale și locale la nivelul întregii țări. Această abordare integrată poate fi asigurată prin elaborarea și implementarea de strategii teritoriale integrate, fie la nivelul orașelor, fie la un nivel mai larg zonal sau chiar regional. Astfel, recunoscând rolul important al orașelor ca promotori de dezvoltare, trebuie sprijinită dezvoltarea urbană, pe baza priorităților identificate în Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană. Dezvoltarea urbană va fi finanțată din toate obiectivele de politică și va fi respectată alocarea minimă de 6% din FEDR pentru acest obiectiv. De asemenea, va fi sprijinită dezvoltarea zonelor urbane funcționale pentru orașele care elaborează o astfel de strategie.

Sinteză

1. **Noua strategie europeană** este construită în jurul a două obiective transversale: *Europa Verde și Europa Digitală*. UE își propune să dezvolte avantaj competitiv pe termen lung prin tranziția către o economie cu emisii zero devenind prima entitate politică de rang internațională care să atingă această țintă (2050). De asemenea UE mizează pe ubicuitatea componentei tehnologice, integrarea sa pe toate planurile societății și investește puternic în transformarea și adaptarea spațiului european la o realitate *digitală*. Cele două sunt completate de o poziționare mai clară în politica internațională, ca un actor serios în privința valorilor democratice (valori democratice, stat de drept, drepturi și libertăți umane).

2. **Din perspectiva mecanismelor de finanțare**, datorită pandemiei COVID19, UE a fost nevoită să dezvolte o serie de mecanisme prin care să contracareze efectele acestei crize - **NextGenerationEU** – care cuprinde fonduri de peste 750 mld. Euro – dintre acestea cele mai importante grupate în cadru **Mecanismului de Redresare și Reziliență** (MRR) – 672.4 mld – fonduri destinate exclusiv unor proiecte de reformă menite să contracareze efectele negative provocate de pandemie – precum și alte instrumente complementare construite în jurul celor șase obiective strategice: **ReactEU** (47.5 mld. EUR) (completare a fondurilor de coeziune 2013-2020, cel mai mare nivel de finanțare din istoria UE), **Orizont Europa** (program-cadru pentru cercetare și inovare(C&I) al Uniunii Europene pentru perioada 2021-2027, 5 mld. EURO NextGenerationEU + 90mld EURO, continuarea Orizont 2020), **InvestEU** (5 mld + 21 mld. EURO, fond de recuperare – infrastructură sustenabilă, cercetare, inovație și digitalizare, imm-uri, investiții sociale și skill-uri), Fondul pentru o tranziție justă (10 mld NextGenerationEU+7.5 mld EURO bugetul multi-anual - nou instrument financiar în cadrul politicii de coeziune, care are scopul de a oferi sprijin teritoriilor care se confruntă cu provocări socioeconomice majore în urma tranziției către neutralitatea climatică. Acest fond va facilita punerea în aplicare a Pactului verde european, care are drept obiectiv ca Europa să devină neutră din punct de vedere climatic până în 2050), **RescEU** (fond destinat răspunsului la situații de criză sau dezastre, 1.9 mld +1.5 mld), **Dezvoltare rurală** (7.5 mld. EURO)

Defalcarea alocărilor din NextGenerationEU

Mecanismul de redresare și reziliență (MRR)		ReactEU	Orizont Europa	Programul InvestEU	Dezvoltare rurală	Fondul pentru o tranziție justă (JTF)	RescEU	TOTAL
Credite	Granturi							
360 miliarde	312,5 miliarde	47,5 miliarde	5 miliarde	5,6 miliarde	7,5 miliarde	10 miliarde	1,9 miliarde	750 miliarde
Total								
672,5 miliarde								

mipe.gov.ro/pnrr

3. **Statele membre ale UE (inclusiv România) sunt nevoite să își alinieze prioritățile de dezvoltare pe termen mediu și lung la noua orientare strategică europeană** – din perspectiva autorităților locale, acest nou cadru reprezintă punctul de plecare în construirea strategiilor de dezvoltare, în jurul obiectivelor strategice UE, pentru a beneficia de sprijinul financiar oferit. Spre deosebire de perioada anterioară, statele (și implicit autoritățile locale) beneficiază de instrumente de finanțare pe termen scurt și mediu (MRR) precum și de instrumentele clasice pe termen lung (fonduri coeziune) fapt care le permite construirea unor portofolii de proiecte în funcție de maturitatea acestora (proiecte aflate la faza de implementare imediată pot fi finanțate prin mecanismul de redresare și reziliență, proiectele aflate la stadiul de propuneri pot fi finanțate prin intermediul mecanismelor de finanțare complementare, menționate anterior).

Nivelul Național

Acordul de Parteneriat 2021-2027 dintre Comisia Europeană şi România[74] – a fost conturat în jurul obiectivelor de politică trasate de către Comisia Europeană şi urmăreşte:

1. **Obiectivul de Politică 1 - O Europă mai inteligentă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente -** Creșterea gradului de integrare a sistemului Cercetare, Dezvoltare și Inovare din România în European Research Area prin întărirea cooperării dintre organizațiile CDI și întreprinderi, creșterea nivelului de investiții în CDI, digitalizarea serviciilor publice prin modernizarea și simplificarea procedurilor administrației publice locale și centrale, inclusiv Smart city.

2. **Obiectivul de Politică 2 - O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon prin promovarea tranziției către o energie nepoluantă și Justă, a investițiilor verzi și albastre, a economiei circulare, a adaptării la schimbările climatice și a prevenirii și gestionării riscurilor** - adaptarea la schimbările climatice prin creșterea eficienței energetice și dezvoltarea sistemelor inteligente de energie, a soluțiilor de stocare și a adecvanței sistemului energetic, prevenirea şi gestionarea riscurilor, infrastructura de apă și apă uzată, economia circulară, conservarea biodiversităţii, calitatea aerului, decontaminarea siturilor poluate, regenerare urbană, mobilitate urbană, termoficare, pescuit și acvacultură.

3. **Obiectivul de Politică 3 - O Europă mai conectată prin dezvoltarea mobilității și a conectivității TIC regionale** - creșterea conectivității transportului, dezvoltarea rețelelor TEN-T durabile, inteligente, sigure și intermodale, rezistente la schimbările climatice, durabile, inteligente și intermodale la nivel național, regional și local inclusiv printr-un acces mai bun la rețeaua TEN-T și mobilitatea transfrontalieră.

4. **Obiectivul de Politica 4 – O Europă mai socială prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale** - crearea pârghiilor fundamentale dezvoltării tuturor sectoarelor economice, respectiv investițiile în oameni. În acest context, intervențiile vizate au în vedere patru aspecte majore:

- ➢ asigurarea unei educații de calitate inclusive la toate nivelurile;
- ➢ adaptarea resursei umane la dinamica pieței muncii și la progresul tehnologic;
- ➢ combaterea sărăciei și promovarea incluziunii sociale prin măsuri personalizate;
- ➢ asigurarea unor servicii de sănătate de calitate și accesibile tuturor.

5.**Obiectivul de Politica 5 – O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a zonelor urbane, rurale și de coastă și a inițiativelor locale** - abordarea integrată a problemelor teritoriale şi locale, prin implicarea autoritățile locale şi parteneriatele, în scopul asigurării coeziunii economice și sociale, redresării tendinței de adâncire a decalajelor între regiunile și zonele mai dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, dar și pentru reducerea decalajelor față de alte țări din UE.

---

[74]primul draft publicat de către Ministerul Fondurilor Europene, online: http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/07/d3e42c68a072a75dbc279d807b8a2b72.pdf

Acordul de Parteneriat și Programele Operaționale pentru perioada 2021-2027 au fost consolidate în urma unui proces de consultare inter-instituțională, negocieri informale cu Comisia Europeană, precum și pe baza unei valoroase contribuții din partea partenerilor socio-economici relevanți.

Documentele aflate în consultare publică până la data de 21 august 2020 sunt:

- Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare 2021-2027, primul draft
- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă 2021-2027, primul draft
- Programul Operațional Transport 2021-2027, primul draft
- Programul Operațional Educație și Ocupare 2021-2027, primul draft
- Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027, primul draft
- Programul Operațional Sănătate 2021-2027, primul draft
- Programele Operaționale Regionale 2021-2027, primele draft-uri
- Programul Operațional Asistență Tehnică 2021-2027, primul draft
- Programul Operațional Tranziție Justă 2021-2027, primul draft.

În prezent (Octombrie, 2020) ne aflăm într-o perioadă de tranziție, la nivel național, de la strategiile naționale sectoriale, centralizate de către Secretariatul General al Guvernului[75], care au ca și orizont final anul 2020, construite în concordanță cu prioritățile și țintele stabilite prin precedenta strategie europeană, Europa 2020. Astfel, din cele 98 de strategii sectoriale existente în prezent, doar trei dintre acestea au fost elaborate pornind de la noile priorități europene:

- Planul Național Integrat în Domeniul Energie și Schimbărilor Climatice 2020-2024[76]

- Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030[77]

- Strategia Națională de Apărare a Țării 2020-2024[78]

Alte planuri strategice sectoriale, realizate anterior anului 2018, cu aplicabilitate după 2020

- Strategia Naţională de Dezvoltare a Ecoturismului în România 2017-2026[79] (2017)

---

[75] Online: https://sgg.gov.ro/new/strategy-unit-unitatea-de-coordonare-a-strategiilor/

[76] Online: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf

[77]Online: http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2018/12/Strategia-na%C8%9Bional%C4%83-pentru-dezvoltarea-durabil%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf

[78] Online: https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf

[79] Online: http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2017/02/Strategia-na%C5%A3ional%C4%83-de-dezvoltare-a-ecoturismului-%C3%AEn-Rom%C3%A2nia-context-viziune-%C5%9Fi-obiective-2017-2026.pdf

- Strategia Națională a Locuirii 2016-2030[80] (2016)

- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României 2015-2035[81](2015)

- Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030[82], (2015)

- Strategia pentru Transport Durabil pe perioada 2007-2013 şi 2020, 2030[83] (2008)

- Master Planul pentru Turismul Național al României 2007 - 2026[84] (2007)

Planul Național de Redresare și Reziliență (2021)[85]

Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR) este cel mai mare instrument financiar creat de Uniunea Europeană în afara cadrului financiar multianual, menit să ofere sprijin financiar statelor membre pentru a asigura o revenire economică rapidă. Regulamentul a fost aprobat la nivel european pe 12 februarie 2021. Acest mecanism e construit pe o logică diferită de fondurile de coeziune, fiind bazat doar pe rezultatele obținute la finalul perioadei de implementare. Astfel, statele membre își stabilesc în cadrul planurilor naționale de redresare și reziliență reformele și investițiile pe care le vor realiza până la finalul anului 2026.

În urma discuțiilor cu ministerele de linie, suntem la faza în care putem propune componentele principale ale planului pe care le vom negocia cu Comisia Europeană.

Planul actual însumează 33 de componente grupate în șase piloni distincți, conform Regulamentului UE. Fiecare domeniu de intervenție va conține atât reforme cât și investițiile propuse, precum și jaloanele și țintele pe care ne angajăm să le realizăm în fiecare an.

Sunt în faza de discuții avansate cu miniștrii pentru a include în cadrul PNRR următoarele reforme:

- reforma sistemului de pensii care să creeze un sistem echitabil și sustenabil.
- reforma sistemului de salarizare publică pentru a elimina discrepanțele existente.
- reforma funcției publice și crearea unui concurs național de admitere în corpul funcționarilor publici.
- o serie de reforme care să vină în ajutorul mediului de afaceri prin debirocratizare
- reforma companiilor de stat

---

[80] http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-01-13_Strategia_Nationala_a_Locuirii_2016-2030.pdf

[81] Online: http://sdtr.mdrap.ro/44/Strategie

[82] Online: https://www.madr.ro/docs/agricultura/strategia-agroalimentara-2020-2030.pdf

[83] Online: http://www.enterprise-europe-erbsn.ro/download/1447/

[84] Online: http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2017/05/masterplan_partea1.pdf

[85] Actualizarea PNRR, iunie 2021, propunerea de plan, online (informații preluate integral sau adaptate): https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/06/0c2887df42dd06420c54c1b4304c5edf.pdf

De menționat alocări de aproximativ 11% din fonduri pentru educație, 9% pentru sănătate , cel puțin 28% pentru transport rutier, feroviar și metrou

Structura PNRR

Pilonul I – Tranziție verde	1. Sistemul de management al apei 2. Împădurim România și protejăm biodiversitatea 3. Managementul deșeurilor 4. Transport sustenabil 5. Fondul pentru Valul renovării 6. Energie	**Fonduri alocate** 15.89 mld. Euro
Pilonul II – Transformare Digitală	7. Cloud guvernamental și sisteme publice digitale	1.89 mld. Euro
Pilonul III – Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii	8. Reforme fiscale și reforma sistemului de pensii 9. Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare și inovare	2.85 mld. Euro
Pilonul IV – Coeziune socială și teritorială	10. Fondul local pentru tranziție verde și digitală 11. Turism și cultură	2.3 mld. Euro
Pilonul V – Sănătate și reziliență economică, socială și instituțională	12. Sănătate 13. Reforme sociale 14. Reforma sectorului public, creșterea eficienței justiției și întărirea capacității partenerilor sociali	2.7 mld. Euro
Pilonul IV – Politici pentru generația următoare de copii și tineri	15. România educată	3.6 mld. Euro

PNRR reprezintă o oportunitate unică pentru statele membre de a utiliza sumele alocate la nivelul UE în scopul unei tranziții spre o economie mai rezilientă și un stat performant. Procedura presupune un proces de negociere între propunerile statelor membre și CE. Anexa Regulamentului european prevede că fiecare țară membră stabilește componentele planului (domenii de intervenție) și trimite la Comisie până la 30 aprilie componentele detaliate. Formatul de componentă este unul complex, tehnic și vizează legăturile investițiilor propuse cu recomandările europene, alte finanțări europene și

inițiative strategice ale UE.

În acest sens este important de analizat documentul final trimis către CE care ar trebui să fie complementar cu prioritățile stabilite prin MRR: Comisia încurajează ferm statele membre să includă în planurile lor investiții și reforme în următoarele domenii emblematice:

1. *Accelerare* – acordarea de întâietate tehnologiilor curate perene și accelerarea dezvoltării și utilizării surselor regenerabile de energie.
2. *Renovare* – îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor publice și private.
3. *Reîncărcare și realimentare* – promovarea unor tehnologii curate, viabile pe termen lung, pentru a accelera utilizarea unor stații de transport, încărcare și realimentare durabile, accesibile și inteligente și pentru a extinde rețeaua de transport public.
4. *Conectare* – introducerea rapidă a serviciilor rapide în bandă largă în toate regiunile și gospodăriile, inclusiv a rețelelor de fibră optică și a rețelelor 5G.
5. *Modernizare* – digitalizarea administrației și a serviciilor publice, inclusiv a sistemelor judiciare și de asistență medicală.
6. *Extindere pe scară largă* – Creșterea capacităților de cloud de date industriale în Europa și dezvoltarea celor mai puternice, de vârf și sustenabile procesoare.
7. *Recalificare și perfecționare* – Adaptarea sistemelor de învățământ pentru a sprijini competențele digitale și educația și formarea profesională pentru toate vârstele.

PNRR în detaliu[86]

Pilonul I – Tranziție verde

Pilonul trebuie să includă reforme și investiții în tehnologii și capacități verzi, inclusiv în biodiversitate, eficiență energetică, renovarea clădirilor și economia circulară, contribuind în același timp la obiectivele Uniunii privind clima, promovând creșterea sustenabilă, creând locuri de muncă și menținând securitatea energetică.

Schimbările climatice și degradarea mediului reprezintă două dintre cele mai grave amenințări ale lumii, iar Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economică, socială şi de mediu. Agenda 2030 este corelată cu Pactul Verde european (European Green Deal) care va defini strategia de dezvoltare a UE ca primul continent neutru din punct de vedere climatic până în 2050. Astfel, Pactul Verde European transformă provocările climatice și de mediu în oportunități, prin demersul de reducere a emisiilor nete de gaze cu efect de seră la zero până în 2050, prin reducerea poluării și restaurarea biodiversității.

[86] Informații preluate din Planul Național de Reziliență și Redresare, iunie 2021, online: https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/06/0c2887df42dd06420c54c1b4304c5edf.pdf

1. **Sistemul de management al apei - PNRR propune 3 reforme și 8 tipuri principale de investiții. Buget propus: 1,88 miliarde euro**
   - Consolidarea cadrului de reglementare pentru managementul sustenabil al sectorului de apă și apă uzată și pentru accelerarea accesului populației la servicii de calitate conform directivelor europene
   - Reconfigurarea actualului mecanism economic al Administrației Naționale Apele Române (ANAR) în vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor precum și a implementării corespunzătoare a Directivei Cadru Apă și a Directivei inundații
   - Consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice
2. **Împădurim România și protejăm biodiversitatea se răspunde acestei provocări cu 2 reforme și 7 tipuri principale de investiții. Buget propus: 1,37 miliarde euro**
   - Reforma sistemului de management și a celui privind guvernanța în domeniul forestier prin dezvoltarea unei noi Strategii forestiere naționale și a legislației subsecvente (Codul Silvic și legislație forestieră secundară)
   - Reforma sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea implementării coerente și eficace a Strategiei Europene privind biodiversitatea
3. **Managementul deșeurilor, PNRR adresează aceste provocări prin o reformă și 3 linii principale de investiții. Buget propus: 1,2 miliarde euro**.
   - Îmbunătățirea guvernanței în domeniul gestionării deșeurilor în vederea accelerării tranziției către economia circulară Măsurile includ modificări legislative pentru o practică unitară de gestionare a deșeurilor, dezvoltarea capacității de monitorizare și control a Gărzii de Mediu, inclusiv 553 echipamente de monitorizare a poluării aerului. În acestea sunt incluse următoarele echipamente: 4 300 stații de monitorizarea a radioactivității 4 240 stații de monitorizare a zgomotului
4. **Transport sustenabil – PNRR adresează provocările în domeniu prin 2 reforme majore și 4 tipuri principale de investiții. Buget propus: 7,62 miliarde euro.**
   - ”Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră” - Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil;
   - „Viziune și management performant pentru transport de calitate” - Îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernanță corporativă
5. **Fondul verde pentru valul renovării** – **PNRR propune 2 reforme și 4 categorii principale de investiții cu scopul de a implementa modificări legislative și programe precum și un fond de renovare a clădirilor publice, rezidențiale și de patrimoniu. Bugetul propus: 2,2 miliarde euro**
   - Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente;
   - Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente.
6. **Energie – PNRR propune 6 reforme și 6 tipuri principale de investiții. Bugetul**

propus: 1,62 miliarde euro

- Reforma pieței de energie electrică, prin inlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulativ pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile
- Dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare
- Îmbunătățirea guvernanței corporative a companiilor de stat din sector
- Reducerea intensității energetice a economiei prin dezvoltarea unui mecanism sustenabil de stimulare a eficientei energetice în industrie
- Creșterea competitivității și decarbonizarea sectorului de încălzire – răcire
- Decarbonizarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructură de transport electric și crearea de stimulente pentru transportului verde

Pilonul II – Transformare digitală

Reformele și investițiile în tehnologiile, infrastructurile și procesele digitale vor spori competitivitatea Uniunii la nivel global și vor contribui, de asemenea, la creșterea rezilienței și a inovării în Uniune și la scăderea dependenței sale, prin diversificarea lanțurilor esențiale de aprovizionare. Reformele și investițiile ar trebui să promoveze în special digitalizarea serviciilor, dezvoltarea de infrastructuri digitale și de date, de clustere și de centre de inovare digitală, precum și de soluții digitale deschise. Serviciile publice digitale din România rămân sub media Uniunii Europene, în parte din cauza coordonării reduse între instituțiile statului pentru o abordare integrată.

Capacitățile existente nu sunt suficiente pentru asigurarea unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și de gestionare adecvată a riscurilor cibernetice. Alte provocări majore pentru România se referă la acoperirea cu bandă largă a zonelor rurale (zone albe) și abilitățile digitale ale multor categorii de cetățeni. În Raportul de țară 2020 pentru România, se arată că acoperirea de bandă largă fixă a gospodăriilor sa menținut la aproximativ 87%, sub nivelul din majoritatea statelor membre. Utilizarea benzii largi a stagnat la nivelul de 66% din gospodării, un nivel cu mult sub media UE, de 77%.

În același raport se arată că, în pofida unor eforturi, digitalizarea economiei a rămas în urmă. Peste o cincime dintre români nu au utilizat niciodată internetul și mai puțin de o treime au competențe digitale de bază. Serviciile publice sunt în urma celor din celelalte state membre ale UE, în pofida faptului că România înregistrează una dintre cele mai mari ponderi ale utilizatorilor de servicii de e-guvernare (locul 7 în UE).

În plus, în ceea ce privește integrarea tehnologiei digitale, întreprinderile din România se situează cu mult sub media UE. Tehnologia digitală sprijină procesul de transformare a modului în care se poate facilita existența prin integrarea lor în toate sectoarele și domeniile de activitate de către toți cetățenii și firmele. Scopul strategiei digitale a UE este acela de a sprijini procesul de transformare digitală în avantajul cetățenilor și întreprinderilor, concomitent cu asigurarea contribuției la crearea unei Europe neutre din punct de vedere climatic până în 2050.

Viziunea și perspectivele pentru transformarea digitală a Europei până în 2030 (viziune pentru deceniul digital al UE) se articulează în jurul a patru puncte cardinale, denumit ”busolă pentru dimensiunea digitală”:

- Digitalizarea serviciilor publice
- Competențe
- Infrastructuri digitale sigure și durabile
- Transformarea digitală a întreprinderilor

Pilonul II al PNRR al României, prin reformele și investițiile propuse se aliniază cu prevederile strategiei Europene si celei naționale privind transformarea digitală a României.

7. **Cloud guvernamental și sisteme publice digitale propune 4 reforme și 19 investiții, bugetul total alocat este de 1,89 miliarde euro**

- Dezvoltarea și implementarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii unui sistem de tip cloud guvernamental, a principalelor servicii livrate de către acesta, a componentelor sale de infrastructură și guvernanță, inclusiv proiectarea, implementarea și operarea acestui tip de sistem care să permită interconectarea sistemelor digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată și livrarea de servicii digitale de înaltă calitate către cetățeni, firme și alte autorități publice.
- Alinierea strategiei naționale în domeniul conectivității digitale la legislația europeană prin măsuri specifice pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 si stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate cu acoperire largă națională, inclusiv în corelație cu rețelele de transport, respectiv zonele de interes de mediu, prin eliminarea barierelor din cadrul normativ în vigoare.
- Creșterea arealului de protecție și asigurarea securității cibernetice a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice
- Creșterea competentelor digitale pentru exercitarea funcției publice și educație digitală pe parcursul vieții pentru cetățeni

Pilonul III – Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii

Reformele și investițiile în acest pilon trebuie să vizeze consolidarea potențialului de creștere și să permită o redresare sustenabilă a economiei Uniunii. De asemenea, sunt destinate promovării antreprenoriatului, economia socială, dezvoltarea de infrastructuri și de transporturi sustenabile, industrializarea și reindustrializarea și să atenueze efectul crizei provocate de COVID-19 asupra economiei.

Provocările principale ale României în context larg macroeconomic sunt legate de sistemul de administrare fiscală, mai ales capacitatea acestuia de a gestiona relația cu contribuabilii, de sistemul de pensii, care este strâns legat de problematica resurselor bugetare și de cea a forței de muncă, de relația cu mediul de afaceri și sprijinul care poate veni dinspre resursele publice - mai specific, pe baza fondurilor europene. România se confruntă cu provocări majore în privința administrării taxelor și impozitelor.

Raportul de țară al CE 2020 menționează că ratele inegalității veniturilor și ale sărăciei rămân printre cele mai ridicate din UE iar nivelul relativ scăzut al veniturilor fiscale limitează capacitatea României de a soluționa aceste probleme, fie prin redistribuire, fie prin furnizarea de bunuri și servicii publice. O provocare majoră o reprezintă nivelul ridicat al deficitului de TVA, ce reprezintă o pierdere de venituri din cauza evaziunii, a fraudei, a insolvențelor, a falimentelor, a erorilor administrative sau a optimizării fiscale legale, fiind unul dintre cele mai ridicate din UE.

Modificările aduse sistemului de pensii în ultimii ani au condus la o destabilizare bugetară și probleme majore în asigurarea sustenabilității financiare a obligațiilor bugetare (bugetul asigurărilor sociale și bugetul de stat), cu impact inclusiv asupra ratingului de țară. Existența unor diferențe între pensiile aflate în plată pentru femei și bărbați, momentul pensionării, tipul de muncă prestată, precum și o serie de aspecte legate de perioadele de cotizare diferențiate, ceea ce implică necesitatea stabilirii unei noi formule de calcul și posibilitatea recalculării acestor pensii.

Sistemul se confruntă cu provocări legate de îmbătrânire și de durata scăzută a vieții profesionale. Digitalizarea sistemului de administrare a pensiilor, precum și de management al contribuțiilor populației la bugetul asigurărilor sociale de stat (pilonul I de pensii) este redusă.

8. **Reforma fiscală și reforma sistemului de pensii – PNRR propune măsuri care adresează aceste provocări. Această componentă include 6 reforme și 11 investiții iar bugetul total propus este de 482 milioane euro.**

- Reforma ANAF prin digitalizare
- Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice
- Consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică
- Revizuirea cadrului fiscal
- Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare
- Reforma sistemului de pensii

9. **Sprijin pentru mediul de afaceri, cercetare, dezvoltare și inovare propune 2 reforme și 5 tipuri principale de investiții, cu un buget total de 2,36 miliarde euro.**

- Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri
- Reforma privind cercetarea dezvoltarea inovarea, inclusiv a carierei de cercetător

Pilonul IV – Coeziunea socială și teritorială

Reformele și investițiile din acest pilon ar trebui să contribuie la combaterea sărăciei și a șomajului pentru ca economiile statelor membre să se redreseze, fără a lăsa pe nimeni în urmă. Reformele și investițiile respective ar trebui să conducă la crearea de locuri de muncă stabile și de înaltă calitate, la incluziunea și integrarea grupurilor defavorizate și să permită consolidarea dialogului social, a infrastructurii și a serviciilor, precum și a sistemelor de protecție și bunăstare socială.

Provocări semnificative se remarcă în economia României, dincolo de aspectele majore de sistem, în ceea ce privește dezvoltarea locală. Afectate semnificativ de pandemie, UAT-urile din România au o scădere semnificativă a veniturilor proprii. Această situație duce la o reducere semnificativă a investițiilor în domenii cum ar fi educația, sănătatea și infrastructura locală. Nivelul cheltuielilor pentru investiții la nivelul UAT-urilor este redus (15-20% din bugetul local înainte de pandemie) și este în mare măsură finanțat din fonduri europene. Prin urmare, este nevoie de o injecție de capital pentru a continua investițiile în infrastructura locală și pentru a crește astfel reziliența localităților în perioada de redresare economică.

Ținând cont că într-o perioadă de criză economică, veniturile locale sunt și mai reduse, este nevoie de suport financiar suplimentar pentru asigurarea bunăstării populației și garantarea unor servicii publice de calitate în perioada imediat următoare, cu accent pe tranziția verde și digitală. Nevoia unei transformări urbane sustenabile este subliniată de Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, în special Obiectivul 11 pe Dezvoltare Durabilă, care este dedicat transformării oraşelor în unele incluzive, sigure, reziliente și durabile.

Alte documente majore ce propun această transformare includ Noua Agendă Urbană, Acordul de la Paris și Pactul Ecologic al Comisiei Europene. Noua Cartă de la Leipzig, adoptată în 30 noiembrie 2020, oferă un cadru de politici pentru a cuprinde dimensiunea urbană în acordurile europene și globale și pentru a promova orașe mai verzi, mai echitabile, mai productive și mai bine guvernate. Deși, conform delimitării administrative tradiționale, gradul de urbanizare în România este de numai 55%, acesta crește la 76% după metodologia UE-OCDE, care ține cont de relațiile funcționale și dinamica regională identificate în baza fluxurilor de navetă.

10. Fond local pentru tranziția verde și digitală a UAT-urilor – PNRR propune 2 reforme principale și 6 tipuri principale de investiții, cu un buget total de 2,1 miliarde euro

- Politica Urbană a României, cadru de politici pentru îmbunătățirea dezvoltării urbane
- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cadru de politici pentru reducerea disparităților teritoriale

11. Turism și cultură - PNRR propune 3 reforme și 2 investiții pentru a răspunde provocărilor și a propulsa turismul de destinație, cu un buget total alocat de 200 milioane euro

- Transformarea structurală socio-economică în zonele rurale și în zonele defavorizate prin dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural și natural ca vector de dezvoltare
- Creșterea competitivității turismului românesc prin managementul participativ al destinațiilor turistice și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației(OMD)
- Modele de finanțare pentru tranziția digitală a sectoarelor culturale și creative

Pilonul V – Sănătate și reziliență economică, socială și instituțională

În ciuda îmbunătățirilor recente, sănătatea populației României se situează în continuare sub media UE. Rata mortalității evitabile, și anume decesele care ar fi putut fi evitate prin acordarea unei asistențe medicale de calitate optimă, a fost de două ori și jumătate mai mare decât rata UE în 2015. Cheltuielile cu asistența medicală sunt relativ scăzute, iar deficitul de personal reprezintă în continuare o problemă.

România se confruntă cu provocări considerabile în ceea ce privește asigurarea accesului la asistență medicală. În total, aproximativ 11% din populație rămâne neasigurată și are acces doar la un pachet restrâns de servicii. Procentul de populație care beneficiază de o formă de asigurare de sănătate a scăzut, cu un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural.

Nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este cu aproximativ 28% mai mare în zonele rurale decât în întreaga țară. Cheltuielile cu asistența medicală preventivă sunt cu mult sub media UE (1,8%) față de 3,1%. Îmbunătățirea asistenței medicale comunitare, deși foarte necesară, prezintă întârzieri. Unitățile spitalicești nu corespund normelor de siguranță și normelor ingienico-sanitare, determinând: risc crescut de infecții asociate actului medical, grad ridicat de nevoi medicale nesatisfăcute, costuri crescute cu mentenanța infrastructurii sanitare.

12. **Sănătate – PNRR propune 3 reforme și 2 tipuri principale de investiții cu un buget total de 2,45 miliarde euro.**

- Reforma gestionării fondurilor publice din sănătate
- Reforma managementului fondurilor destinate investițiilor în sănătate
- Reforma managementului sanitar și a resurselor umane din sănătate

13. **Reforme sociale – PNRR propune 5 reforme și 5 investiții principale pe acest domeniu, cu un buget total de 167 milioane euro (grupuri vulnerabile, copii, persoane cu dizabilități)**

- Crearea unui nou cadru legal pentru oferirea de soluții adecvate sprijinirii familiilor care trăiesc în sărăcie, cu copii în întreținere, astfel încât aceștia să poată fi menținuți în familie
- Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități: intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate, având ca scop prevenirea instituționalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor adulte cu dizabilități.
- Implementarea Venitului Minim de Incluziune
- Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici
- Îmbunătățirea și modernizarea legislației privind economia social

14. **Reforma sectorului public, creșterea eficienței justiției și întărirea capacității partenerilor sociali. Sunt 10 reforme și 5 tipuri de investiții majore pe aceste sectoare, care vor răspunde provocărilor. Bugetul total propus: 155 milioane euro.**

- Predictibilitatea și eficiența proceselor decizionale prin întărirea capacității de coordonare a politicilor și analiză de impact la nivelul Guvernului și a ministerelor

coordonatoare, precum și prin consolidarea instrumentelor în vederea creșterea calității consultărilor publice la toate palierele administrației

- Întărirea coordonării la Centrul Guvernului (CoG) printr-o abordare integrată și coerentă a inițiativelor în domeniul schimbărilor climatice și a dezvoltării durabile
- Reforma funcției publice prin digitalizare și managementul parcursului de carieră
- Modificarea și modernizarea legislației privind sistemul de salarizare
- Garantarea independenței justiției, creșterea calității și eficienței acesteia
- Intensificarea luptei împotriva corupției
- Evaluarea și actualizarea legislației privind cadrul de integritate, pentru a răspunde recomandărilor mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV) și mecanismului privind statul de drept (Rule of Law) Reformarea sistemului național de achiziții prin eficientizarea procesului de achiziții, în sensul identificării măsurilor de simplificare aferente, concomitent cu întărirea capacității administrative a autorităților/entităților contractante, într-un cadrul legal flexibil și coerent
- Parteneriat și participare în dezvoltarea politicilor la nivel local și digitalizarea sectorului neguvernamental - Creșterea predictibilității, eficacității, coerenței și "inclusivității" proceselor de formulare a politicilor publice/ deciziei publice prin planificare, monitorizare și evaluare transparente și participative, cu consultarea și coordonarea permanentă cu actorii relevanți din comunitate
- Îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernanței corporative în cadrul întreprinderilor de stat

Pilonul VI – Politici pentru generația următoare de copii și tineri

Sistemul de educație din România se confruntă cu numeroase dificultăți legate de calitate, echitate și infrastructură. Acestea limitează capacitatea României de a construi o economie modernă, bazată pe cunoaștere, precum și capacitatea de a facilita mobilitatea socială.

România și-a ratat ambele ținte asumate în cadrul strategiei Europa 2020, atât pentru părăsire timpurie a școlii (15,3% în 2019 vs. 11,3% țintă asumată2) cât și pentru accesul la învățământul terțiar (25,8% în 2019 vs. 26,7% ținta asumată). Testele PISA, care măsoară abilitățile în matematică, citire și științe ale copiilor de 15 ani plasează România pe ultimele poziții din Uniunea Europeană, alături de Bulgaria și Cipru.

Peste 40% din copiii de 15 ani suferă de pe urma analfabetismului funcțional, conform acestor rezultate, aspect care pune probleme sociale și economice pe termen lung. O problemă specifică României ultimilor ani este accesul limitat la educație înainte sau după învățământul obligatoriu. Un bun exemplu este insuficientul acces la educația timpurie.

Conform sondajului EU-SILC, sub 1/6 din copii de 0-3 ani au acces la programe organizate de educație timpurie, procent care plasează România pe una din ultimele poziții la nivelul Uniunii Europene. Simultan, programele de formare deschise adulților rămân limitate, doar 1,3% având acces curent la programe de formare în 2019.

Problemele din sistemul de educație reflectă un nivel ridicat de inechitate în cadrul sistemului educațional. Școlile din mediul rural și din regiunile dezavantajate economic suferă de pe urma unei precarități a ofertei educaționale dar și a infrastructurii. **15. România educată – PNRR propune 6 reforme și 18 investiții acestor provocări, cu un buget total propus de 3,6 miliarde euro** • Dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie pentru copiii de la naștere la 6 ani, unitar, incluziv și de calitate, având la bază un mecanism eficient de cooperare interinstituțională și de coordonare intersectorială, care să asigure beneficiarilor rate crescute de acces și participare • Reformarea sistemului de învățământ obligatoriu prin creșterea autonomiei unităților de învățământ în scopul identificării și implementării unor măsuri specifice pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar • Constituirea unei rute profesionale complete, facilitată de un bacalaureat reformat, care să ofere elevilor oportunitatea unei rute deschise, cu acces la instituții de învățământ superior cu profil tehnic • Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației • Modificarea și eficientizarea cadrului normativ pentru asigurarea standardelor de siguranță și calitate, prietenoase cu mediul, în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar • Reforma guvernanței sistemului de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului în condițiile unei autonomii sporite a școlilor.

Strategii sectoriale cu grad relativ de relevanță

Alături de de Programele Operaționale și PNRR, există o serie de strategii bazate pe ciclul bugetar 2019-2027 care pot prezenta elemente cu relevanță sectorială sau specifică:

Document	Observații
Strategia Naționalã pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030	Prin această strategie, România își stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD. Strategia susține dezvoltarea României pe trei piloni principali, respectiv economic, social și de mediu. Strategia este orientată către cetățean și se centrează pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat. Online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-

	nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf Relevanță: atingere obiective dezvoltare durabilă
Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020	Relevanță pentru programele și proiectele în zona CDI Urmează să fie adoptată Strategia Națională pentru Specializare Inteligentă 2021-2027 Online: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/strategia-cdi-2020_-proiect-hg.pdf Relevanță: programe/proiecte cercetare, inovație, transfer tehnologic
Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030	Obiectiv: combaterea schimbărilor climatice, prin cele 5 dimensiuni principale: securitate energetică, decarbonare, eficiență energetică, piața internă a energiei și cercetare, inovare și competitivitate. Obiective 2030 (UE) • reducerea emisiilor interne de gaze cu efect de seră cu cel puțin 40% până în 2030, comparativ cu 1990; • consum de energie din surse regenerabile de 32% în 2030; • îmbunătățirea eficienței energetice cu 32,5% în 2030; • interconectare a pieței de energie electrică la un nivel de 15% până în 2030. Online: https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf Relevanță: programe decarbonare, reducere emisii, energie regenerabilă, eficienă energetică
Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR) 2016-2035	Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR) este rezultatul unui demers amplu de planificare strategică care transpune în plan teritorial obiectivele și direcțiile de dezvoltare ale României pentru orizontul de timp 2035.

	Scopul este de a asigura un cadru integrat de planificare strategică care să orienteze procesele de dezvoltare a teritoriului național. Misiunea acestuia este de a asigura o dezvoltare policentrică și un echilibru între nevoia de dezvoltare și avantajele competitive ale teritoriului național în context european și global. SDTR reprezintă: • Un instrument de facilitare a unui proces de planificare integrată la scară națională pentru orizontul de timp 2035; • Un instrument de informare a autorităților publice centrale și locale, asupra direcțiilor generale și a obiectivelor de dezvoltare a teritoriului național pe termen lung; • Un instrument de fundamentare a politicilor de dezvoltare de la diferite paliere administrative; • Un instrument de informare a factorilor interesați de la nivel european și global asupra potențialului de dezvoltare și asupra avantajelor competitive ale teritoriului național. Online: http://www.sdtr.ro/ Relevanță: proiecte de dezvoltare urbană, amenajarea teritoriului
Strategia Națională a Locuirii 2017-2030	Strategia Națională a Locuirii vizează abordarea integrată a problemelor multiple și complexe ale domeniului locuirii manifestate atât în mediul urban cât și în cel rural, având ca arie de cuprindere locuințele, problemele asociate locuirii (acces la servicii de utilități publice, politici de dezvoltare) Scopul strategiei este acela de a asigura accesul la condiții de locuire adecvate pentru toate categoriile de persoane, până în anul 2030 prin identificarea măsurilor și crearea instrumentelor necesare Online: http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-01-13_Strategia_Nationala_a_Locuirii_2016-2030.pdf Relevanță: programe și proiecte în domeniul locuirii, introducere infrastructură utilități zone rurale

Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung, (2016) orizont 2020-2030	Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung - orizont 2020/2030 (Strategia) vizează valorificarea inteligentă și durabilă a potențialului agroalimentar și dezvoltarea spațiului rural, fiind un document suport vizionar, care susține progresul agriculturii și dezvoltării rurale în România. Strategia constituie baza noii perioade de programare financiară europeană 2014-2020, ca angajament al României față de UE pentru realizarea PAC Construit pe arhitectura europeană anterioară/documentul necesită revizuire Online: https://www.madr.ro/docs/agricultura/strategia-agroalimentara-2020-2030.pdf Relevanță: proiecte și programe în domeniul agriculturii, programe privind produsele agro-alimentare, proiecte dezvoltare rurală, valorificare specific local- produse locale
Strategia naţională de dezvoltare a ecoturismului în România 2018-2027	**Viziune** Afirmarea valorilor naturale și culturale ale României, prin crearea și promovarea unei rețele de destinaţii ecoturistice cu notorietate pe plan național și internațional, fapt ce va contribui la îmbunătăţirea vieţii comunităţilor locale și la conservarea resurselor naturale şi culturale locale. **Obiectiv general:** crearea condiţiilor de dezvoltare a ecoturismului la nivelul ariilor naturale protejate şi în zonele din vecinătatea acestora, prin dezvoltarea unei rețele de destinații ecoturistice recunoscute și prin realizarea de produse ecoturistice competitive pe plan naţional şi internaţional. **Obiective strategice** Strategia naţională de dezvoltare a ecoturismului se structurează pe un set de domenii prioritare, la nivelul cărora s-au trasat obiectivele strategice. Domenii strategice: Domeniul A - CADRUL INSTITUŢIONAL ŞI ASOCIATIV Domeniul B - INFRASTRUCTURĂ TURISTICĂ ŞI AMENAJAREA TERITORIULUI

	Domeniul C - EDUCAŢIE ŞI CONŞTIENTIZARE Domeniul D - DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE Domeniul E - DEZVOLTAREA AFACERILOR ŞI DEZVOLTAREA LOCALĂ Domeniul F - CONSERVAREA NATURII ŞI PROTECȚIA MEDIULUI Domeniul G – MARKETING ŞI PROMOVARE Online: http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2018/11/Anexa-Strategie-ecoturism.pdf Document complementar: Masterplanul pentru turismul național 2007-2026, necesită înnoire Online: http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2017/05/masterplan_partea1.pdf Relevanță: proiecte dezvoltare turistică, promovare turism, zone naturale cu potențial turistic prin intervenții minimale
Aceste documente prezintă relevanță la nivel de principii directoare/obiective complementare de urmărit, în măsura în care autoritățile județene vor cuprinde în portofoliul de proiecte, proiecte care vizează zone relevante pentru domeniile sectoriale menționate	

Nivelul Regional

La nivel regional, principalele documente strategice relevante sunt:

- Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027[87]

- Strategia de Specializare Inteligentă 2021-2027[88]

- Strategia Regională de Mobilitate Urbană Durabilă și Orașe Inteligente a Regiunii Nord-Vest 2021-2027[89]

Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027[90]

Planul de dezvoltare regională (PDR) este principalul document de planificare elaborat la nivel regional și reflectă politicile de dezvoltare relevante la nivel național în raport cu nevoile specifice la nivel de regiune, dar și cu direcțiile strategice de politică ale celorlalți principali finanțatori ai programelor de dezvoltare aferente regiunii respective.

Planificarea are în vedere atât fondurile externe (europene) cât şi interne (naţionale/guvernamentale,

regionale, locale). PDR a fost realizat în conformitate cu orientările metodologice elaborate de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP) ce vizează atât conținutul Planurilor de Dezvoltare Regională cât și cadrul partenerial de elaborare, consultare și aprobare al acestora. Prin activitatea de planificare ADR Nord-Vest își propune să contribuie la realizarea celor trei obiective de bază ale politicii de dezvoltare regională în România, stipulate în Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională: diminuarea dezechilibrelor regionale existente, corelarea politicilor sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor şi stimularea cooperării inter-regionale, interne şi internaționale, transfrontaliere.

PDR 2021-2027 porneşte de la analiza cantitativă şi calitativă a condiţiilor existente şi a tendinţelor înregistrate în perioada de programare trecută (2014-2020) la nivelul regiunii de dezvoltare Nord-Vest

(Transilvania Nord) în domenii legate de: resursele naturale, sistemul de aşezări, structura socio demografică a populaţiei, infrastructura, mediul, economia, turismul, agricultura şi dezvoltarea rurală

şi administraţia şi buna guvernanţă. Analiza situaţiei existente se încheie cu evidențierea potențialului

şi a nevoilor specifice regiunii, prin intermediul analizei punctelor tari și slabe, oportunităților și amenințărilor (SWOT).

Pe baza acestor informații, a viziunii de dezvoltare pe termen lung, precum şi a contextului de planificare şi programare de la nivel național şi european privind politica de coeziune pentru perioada 2021-2027, au fost formulate obiective, priorități şi acțiuni specifice de dezvoltare ale regiunii pentru

---

[87] Online: https://www.nord-vest.ro/planul-de-dezvoltare-regionala-2021-2027/

[88] Online: https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/09/RIS3NV-2021-2027_200914.pdf

[89] Online: https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/08/3.-Raportul-6.-SRMUOIRNV-2021-2027-Strategia_Versiune-finala.pdf

[90] Informațiile cuprinse în această secțiune sunt preluate (integral, parțial sau sinteză) din cadrul Planului de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027

PDR 2021-2027 pentru Regiunea Nord-Vest pentru perioada 2021-2027 se bazează pe rezultatele analizei SWOT și pe obiectivele identificate la nivel regional pe termen lung, pe orientările de la nivel național și pe direcțiile strategice ale politicii de coeziune și ale politicii agricole comune promovate de Uniunea Europeană pentru perioada de programare 2021-2027. În ceea ce privește aspectele metodologice s-a adoptat orientarea europeană bazată pe concentrarea tematică a resurselor și orientarea către rezultate și impact, ca răspuns la principalele provocări identificate. Conform logicii de intervenție promovate la nivel european pentru perioada 2021-2027, strategia se structurează pe priorități de investiții și categorii de intervenție, pentru care s-au stabilit obiective specifice, respectiv acțiuni.

Viziune (orizont 2034)

Comunitățile din Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord) înțeleg să valorifice împreună, respectând principiile dezvoltării durabile, resursele naturale, materiale, umane, tradițiile istorice şi interculturale în scopul unei dezvoltări susținute, constante care face din Transilvania de Nord una dintre cele mai dinamice regiuni europene.

Obiective strategice de dezvoltare (orizont 2034)

- Valorificarea avantajelor competitive prin investiții în domeniile de specializare inteligentă ale regiunii.
- Racordarea Regiunii la fluxurile internaționale de mărfuri, turiști, investiții, informații şi valori culturale.
- Creșterea investițiilor în capitalul uman al regiunii, în vederea adaptării la economia digitală și industria 4.0.
- Creșterea eficienței economiei rurale, conservând totodată calitatea mediului şi patrimoniul etnofolcloric extrem de bogat al regiunii.
- Transformarea centrelor urbane în spații de influență şi de atracție regională şi trans-regională.
- Promovarea incluziunii sociale şi combaterea sărăciei.
- Promovarea tranziției către surse de energie regenerabilă și gestiunea responsabilă a

resurselor.

- Valorificarea spiritului civic în procesul de dezvoltare urbană.
- Dezvoltarea sistemelor de transport cu emisii reduse și încurajarea mobilității active.
- Dezvoltarea bazelor de date pe mai multe niveluri (local, județean, regional) pentru a susține

Obiectiv general

Creșterea inteligentă și sustenabilă a economiei regionale, valorificând diversitatea și autenticitatea locală și stimulând inovarea, în vederea dezvoltării echilibrate a teritoriului și creșterii standardului de viață

OS1. Economie competitivă bazată pe inovare si digitalizare	**DIRECȚII DE ACȚIUNE** **1.1.** Dezvoltarea ecosistemului antreprenorial și creșterea competitivității mediului de afaceri **1.2.** Sprijinirea ecosistemului de inovare și a activităților economice în domeniile de specializare inteligentă **1.3.** Stimularea CDI și adoptării tehnologiilor avansate, în mediul public și privat **1.4.** Promovarea și dezvoltarea tehnologiilor digitale
OS2. Capital uman și social dezvoltat	**DIRECȚII DE ACȚIUNE** 2.1 Sprijinirea inserției pe piața muncii și corelarea competențelor profesionale cu dinamica și cerințele viitoare ale pieței 2.3Stimularea participării la procesele de educație și formare continuă , bazate pe o infrastructură modernă și pe digitalizare 2.3 Modernizarea, digitalizarea și dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de sănătate, promovarea prevenției și a unui mod de viață sănătos 2.4. Sprijinirea incluziunii sociale și combaterea sărăciei 2.5. Cultivarea spiritului civic și a implicării comunității în procesele de dezvoltare locală
OS3. Cadru de viață sustenabil, autentic și atractiv	**DIRECȚII DE ACȚIUNE** **3.1.** Dezvoltarea integrată și sustenabilă a zonelor urbane funcționale, a municipiilor și orașelor **3.2.** Dezvoltarea zonelor rurale și creșterea calității vieții în mediul rural, prin echiparea cu infrastructură și dotări **3.3.** Dezvoltarea infrastructurii și susținerea evenimentelor culturale, sportive și de agrement

	3.4. Digitalizarea serviciilor publice dedicate comunității, vizitatorilor și actorilor economici **3.5.** Protejarea și valorificarea patrimoniului antropic **3.6.** Dezvoltarea și valorificarea potențialului turistic
OS4. Mediu natural valorificat responsabil	**DIRECȚII DE ACȚIUNE** 4.1. Protejarea și valorificarea patrimoniului natural, a biodiversității și dezvoltarea infrastructurii verzi 4.2. Creșterea rezilienței la hazarduri naturale și schimbări climatice 4.3. Reducerea poluării, ameliorarea și monitorizarea calității factorilor de mediu 4.4 Promovarea utilizării sustenabile a resurselor energetice și valorificarea surselor de energie regenerabilă 4.5. Modernizarea și dezvoltarea sistemelor de management al apelor, apelor uzate și deșeurilor 4.6. Sprijinirea economiei circulare în vederea eliminării deșeurilor și (re)utilizării continue a resurselor
OS5. Conectivitate fizică și digitală ridicată	DIRECȚII DE ACȚIUNE 5.1. Dezvoltarea infrastructurii de transport în lungul rețelei TEN-T 5.2. Creșterea conectivității locale feroviare și rutiere la rețeaua TEN-T 5.3. Sprijinirea mobilității durabile intra-regionale, inclusiv cu scop turistic și de agrement 5.4. Sprijinirea mobilității durabile în cadrul zonelor urbane funcționale, municipiilor și orașelor 5.5. Îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor digitale

Obiectivele definite în cadrul PDR Nord Vest 2021-2027 sunt corelate atât cu Programele Operaționale, conform noului exercițiu bugetar, cât și cu politica de coeziune a UE, după cum urmează

Corelarea priorităților strategiei regionale cu obiectivele politicii de coeziune ale Uniunii Europene și cu Programele Operaționale[91]

Obiectiv specific PDR-NV 2021-2027	Obiective politica de coeziune UE	Programe Operaționale
Obiectiv 1.Economie competitivă bazată pe inovare și digitalizare	OP1. O Europă mai inteligentă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente	POCIDIF / POR NORD-VEST / POS
Obiectiv 2. Capital uman și social dezvoltat	OP4. O Europă mai socială prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale OP5. O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii	POS / POEO / POIDS / POCIDIF/ PNS PAC
Obiectiv 3. Cadru de viață sustenabil, autentic și atractiv	OP4. O Europă mai socială prin implementarea Pilonului European al Drepturilor Sociale OP5. O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii	POR NORDVEST/ PNS PAC
Obiectiv 4. Mediu natural valorificat responsabil	OP 2. O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon prin promovarea tranziției	PODD / POR NORD-VEST

[91] Abrevieri programe operaționale: Programul Operaţional Tranziție Justă (POTJ), Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD), Programul Operațional Transport (POT), Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF), Programul Operațional Sănătate (POS), Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO), Programul Operațional Regional Nord-Vest (POR NORD_VEST), Programul Operaţional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS), Planul Național Strategic al Polticii Agricole Comune (PNS PAC).

	către o energie nepoluantă și echitabilă, a investițiilor verzi și albastre, a economiei circulare, a adaptării la schimbările climatice și a prevenirii și gestionării riscurilor OP5. O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii	
Obiectiv 5. Conectivitate fizică și digitală ridicată	OP 3. O Europă mai conectată prin dezvoltarea mobilității și a conectivității TIC regionale OP5. O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii	POT / POCIDIF / POR NORD-VEST

Strategia de Specializare Inteligentă 2021-2027, Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest[92]

Specializarea inteligentă pornește de la premisa că nici o regiune nu are suficiente resurse pentru a putea fi competitivă în toate domeniile, motiv pentru care este mult mai eficace să își identifice ariile în care poate face diferența în competiția globală și să își focalizeze apoi atenția pe acele arii în efortul de inovare.

Conform conceptului de bază al strategiilor de specializare inteligentă, fiecare regiune are un potențial unic, ancorat în specificul local, care poate fi deblocat prin anumite măsuri, contribuind la creșterea competitivității prin inovare. Inovarea se întâmplă la nivelul companiilor din regiune prin suportul ecosistemului regional de inovare, format din universități, structuri de cercetare, fonduri de investiții, fonduri de garantare, ONG-uri catalizator, agenții de finanțare, bănci, centre de transfer tehnologic, la care se adaugă resursele umane, materiale financiare și capitalul social din regiune.

Strategia de Specializare Inteligentă identifică sectoarele prioritare de intervenție și modelele adecvate de abordare a acestei specializări pentru a susține procese specializate de inovare în rândul agenților

[92] Documentul integral disponibil online: https://www.nord-vest.ro/specializare-inteligenta/. Informațiile cuprinse în această secțiune sunt preluate (integral, parțial sau sinteză) din documentul original.

economici prin care să obțină o transformare structurală a acestor sectoare pentru creșterea competitivității acestora în economia globală.

Context Macro

REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD-VEST este una din regiunile mai puțin dezvoltate din Uniunea Europeană, PIB-ul/cap de locuitor (în PPC) în 2018 reprezentând 61% din media europeană. Din aceeași categorie fac parte o serie de regiuni din Italia, Croația, Polonia, Grecia, Ungaria, Letonia sau Marea Britanie.

Regiunea este situată în nord-vestul Transilvaniei, la granițele cu Ungaria și Ucraina și cuprinde județele Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare și Sălaj, reprezentând 14% din teritoriul țării. Conform INS, populația rezidentă a regiunii a fost în 2019 de 2,55 milioane locuitori (13,14% din populația țării). În 2017 economia regiunii se baza pe servicii și pe industrie, domenii care contribuie cu aproape 61%, respectiv cu 29% la PIB-ul regional.

Avantaje competitive pot fi identificate în sectoare industriale cu intensitate tehnologică scăzută (piele și încălțăminte, prelucrarea lemnului, mobilă) și în câteva sectoare cu intensitate tehnologică medie spre ridicată sau chiar ridicată (TIC, mașini și utilaje, echipamente electrice). După Regiunea București-Ilfov, în 2018 în *Regiunea Nord-Vest există cea mai mare concentrare a firmelor din domeniul TIC*, infrastructura de afaceri fiind relativ bine dezvoltată. Majoritatea întreprinderilor fac parte din categoria celor mici și mijlocii și peste *98% din companiile din regiune au mai puțin de 50 de angajați*. Unitățile CDI sunt un alt punct forte- regiunea prezentând cea mai mare concentrare a acestora după Regiunea București-Ilfov - și cele de învățământ superior din regiune, printre care și Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, cea mai bine cotată universitate din România la nivel internațional.

De asemenea, dezvoltarea regiunii se poate baza pe resurse umane calificate, având în vedere că în anul 2017 procentul studenților din populația regiunii a fost de 3,65%, peste media națională, numărul absolvenților în științe, inginerie și tehnologie fiind de 30,08%, procent care plasează regiunea pe locul trei după regiunile București-Ilfov și Nord-Est.

Regiunea este caracterizată de un *ecosistem de inovare incoerent*, fiind nevoie de o mai bună cooperare între actorii din modelul quadruple helix. *Lipsa unei infrastructuri de transport moderne*, în special a celei care asigură transportul rutier și feroviar este o altă problemă. Chiar dacă densitatea drumurilor modernizate este mai mare decât media națională și este traversată de 7 drumuri europene, regiunea rămâne într-o situație periferică în ceea ce privește accesul la infrastructura TEN-T. Doar infrastructura de transport aerian, cu excepția transportului cargo, poate fi considerată ca un suport pentru dezvoltare. În regiune există 4 aeroporturi, printre care aeroportul internațional din Cluj-Napoca, care a înregistrat cea mai mare creștere la nivel național în ultimii ani.

Strategia are ca obiectiv transformarea economică prin inovare, bazându-se pe acele sectoare, activități economice care au potențial, dar și pe rezultatele activității de cercetare-dezvoltare. Totodată sunt luate în considerare resursele unice, provocările globale și competitivitatea industrială europeană, tendințele globale, dar și contextul regional, național și european. Prin domeniile și nișele de specializare în care se va investi în perioada următoare de programare se urmărește fructificarea

potențialelor economice de competitivitate de la nivel regional prin valorificarea rezultatelor cercetărilor științifice, orientarea lor către business și finalitate economică.

Activitate CDI (sinteză)

- CDI reprezintă un punct central în strategia UE (2021-2027)
- Min. 35% din fondurile alocate României vor merge spre zona de CDI
- România ocupă ultimul loc la nivel U privind alocările bugetare pentru CDI - 0.5%/2018, comparativ cu 2.12% media UE
- Regiunea Nord-Vest a alocat 0.24% din PIB pentru CD (2017), în urma regiunilor București-Ilfov (1,02%), Vest (0,39%), Sud – Muntenia (0,34%) și Centru (0,26%). Trendul este unul negativ (alocare medie 0.39% PIB pentru perioada 2011-2015)
- 59% din alocările pentru CD în Regiunea NV provin din surse private în 2018 (media UE 59.95%)
- În privința participării în proiecte de cercetare finanțate prin Programului Horizon 2020, în actuala perioadă de programare România s-a situat pe locul 17 din 28 în privința numărului de organizații participante (1327). Din totalul organizațiilor participante la nivel de țară, un număr de 146 au fost din Regiunea Nord-Vest (9,5% din valoarea națională), județul Cluj conducând detașat cu 127 parteneri. În ceea ce privește clasamentul organizațiilor din Regiunea Nord-Vest cu cele mai multe proiecte H2020, pe primul loc se situează Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca cu un număr de 24 proiecte, fiind urmată de Universitatea Babeș-Bolyai cu 15 proiecte și Universitatea de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu cu 11 proiecte
- Prin comparație cu regiunile de referință cu care se face benchmarking-ul regional, cheltuielile CD per locuitor plasează regiunea pe ultimele locuri. Regiunile Pomorskie (129,2 Euro per locuitor) și Dolnoslaskie (124,4 Euro per locuitor) din Polonia și regiunea DélAlföld (98,3 Euro per locuitor) din Ungaria, alocând sume semnificativ mai mari activităților de cercetare în comparație cu Regiunea Nord-Vest (21,1 Euro per locuitor).

Potențial de inovare (Regiunea NV)

- România se poziționează pe ultimul loc din Europa, înregistrând în perioada 2011-2015 cea mai accentuată scădere a indicelui compozit al inovării dintre toate Statele Membre, cu o ușoară revenire începând cu 2016 și continuând cu același trend până în 2019[93].
- La nivelul regiunilor europene, analiza potențialului de inovare se regăsește în

[93] European Innovation Scoreboard 2019, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Piața Internă, Industrie, Antreprenoriat și IMMuri, online: http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

Tabloul de bord privind inovarea regională[94], în care Regiunea Nord-Vest este listată pe ultimele locuri la nivel european, alături de toate celelalte regiuni ale României. Cu un indice regional al inovării de 0,144 (valoare normalizată), reprezentând numai 31,1% raportat la media UE în 2011, respectiv 91,1 raportat la media națională, Regiunea Nord-Vest se situa în 2019 după regiunile București-Ilfov (54,1%) și Vest (34,3%), înregistrând o scădere accentuată a indicelui față de 2011, când regiunea atingea o pondere de 40,8%

Digitalizarea economiei și a societății

- Conform raportului din 2019 privind progresul digital al României, țara se situează pe penultimul loc (27) în ceea ce privește Indicele economiei și societății digitale (DESI)
- România înregistrează cele mai bune rezultate la dimensiunea „Conectivitate" (locul 22), datorită disponibilității pe scară largă a rețelelor fixe de bandă largă de mare și foarte mare viteză, proporția gospodăriilor acoperite fiind de aproximativ 87% (sub media UE de 97%) iar utilizarea acestor servicii fiind de 66% (sub media UE de 77%).
- Acoperirii serviciilor de bandă largă de foarte mare viteză, de care beneficiază 39% din zonele rurale (peste media UE de 29%). Proporția locuințelor din mediul rural care beneficiază de abonamente la servicii de bandă largă de mare viteză (≥30 Mbps) este mult mai mare (55%) decât media UE de 41%.
- România a rămas în urmă în ceea ce privește acoperirea 4G (77%, conform DESI 2019), clasându-se cu mult sub media UE de 94%
- 2018: Regiunea Nord-Vest a fost pe locul 3 în ceea ce privește proporția gospodăriilor dotate cu computer acasă (72%), după Regiunile București-Ilfov și Vest. De asemenea, 79,5% din cetățenii regiunii au utilizat internetul zilnic în 2018 (conform INSSE)
- 2018: Regiunea Nord-Vest se afla pe locul 2 în ceea ce privește ponderea persoanelor care au utilizat PC și tot pe locul 2 din perspectiva ponderii persoanelor care au utilizat PC cu conexiune la internet.
- 2018: conectarea la internet a gospodăriilor este de 74%, după Regiunile București-Ilfov și Vest.
- 2018: regiunea Nord-Vest se afla pe locul al treilea în România în ceea ce privește procentul persoanelor care utilizează Internetul în fiecare zi (79,5%), după regiunile București-Ilfov (86,1%) și Vest (80%).
- 2018: regiunea Nord-Vest a înregistrat ponderea cea mai ridicată a utilizatorilor care au achiziționat îmbrăcăminte și produse sportive online (81,7%).
- 2018: Regiunea Nord-Vest se afla pe locul 2 în anul (9,3%), în ceea ce privește ponderea personalului care a utilizat echipamente sau utilaje computerizate (după

[94] Regional Innovation Scoreboard 2019, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Industrie și Întreprinderi, online: https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/regional_en

regiunea BucureștiIlfov – 10,3%). **De asemenea se remarcă o concentrare semnificativă a sectorului TIC în județul Cluj**, cu peste 70% din totalul firmelor de profil din regiune și 3,6% din totalul firmelor din județ.

Viziunea

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest va intra până în 2034 în topul celor mai inovative regiuni din Europa Centrală și de Est, prin îmbunătățirea performanței activităților de cercetare-inovare și valorificarea rezultatelor în scopul creșterii veniturilor, a numărului locurilor de muncă și a standardului de viață, luând în considerare principiile unei economii verzi și sustenabile.

Obiective Strategice

1. **Transformarea structurală a economiei** prin inovare bazată pe noi tehnologii pentru a răspunde principalelor provocări societale și economice, având la bază principiile sustenabilității și ale economiei circulare.
2. **Dezvoltarea ecosistemului regional de inovare și conectarea** acestuia la rețele naționale, europene și globale
3. **Dezvoltarea capacității de cercetare și de valorificare a rezultatelor cercetării** în vederea creșterii gradului de inovare
4. **Valorificarea avantajelor digitalizării** atât în sectorul public cât și în mediul privat

Obiectivele de mai sus, pe lângă aspectele menționate, pornesc de la nevoia de a asigura tranziția de la activitățile economice existente către *activități noi*, în conformitate cu tendințele europene și globale, în urma valorificării rezultatelor din activitatea de cercetare-dezvoltare. De asemenea, acestea subliniază nevoia unei *modernizări a activităților economice*, în special prin utilizarea tehnologiilor industriale și emergente, precum și a tehnologiei digitale și au în vedere *diversificarea*, prin crearea unor sinergii între sectoare și/sau activități existente, respectiv activități economice tradiționale și activități noi. Nu în ultimul rând au în vedere *creșterea rezilienței economice* a regiunii în fața schimbărilor climatice și în condiții de criză.

Domenii prioritare/Tendințe de specializare inteligentă/Priorități

Direcție de dezvoltare	**Obiectiv strategic**	**Priorități**
PILON I – INOVARE PENTRU SĂNĂTATE ȘI BUNĂSTARE	Sprijinirea inovării în domenii cu tradiție în regiune în scopul îmbunătățirii sănătății și bunăstării unui mare număr de locuitori.	1. Domeniul AGROALIMENTAR 2. Domeniul COSMETICE ȘI SUPLIMENTE ALIMENTARE 3. Domeniul SĂNĂTATE
PILON II – DEZVOLTAREA	Valorificarea rezultatelor din activitatea de cercetare-dezvoltare bazate pe tehnologii avansate în	1. Domeniul MATERIALE NOI 2. Domeniul TEHNOLOGII

SECTOARELOR EMERGENTE	vederea dezvoltării unor activități economice emergente, de nișă, în concordanță cu tendințele globale	AVANSATE DE PRODUCȚIE
PILON III – TRANSFORMARE DIGITALĂ: AGENDA DIGITALĂ REGIONALĂ	Digitalizarea economiei și societății, sprijinită de tranziția către inovare a sectorului TIC	1. Domeniul TECHNOLOGIA INFORMAȚIEI ȘI COMUNICAȚIILOR

Perspective strategice nivel regional

La nivelul regiunii Nord Vest principalele direcții strategice de dezvoltare sunt definite prin intermediul **Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027,** componenta de specilizare inteligentă având o strategie sectorială separată – **Strategia de Specializare Inteligentă 2021-2027, Regiunea Nord Vest.**

Ambele strategii sunt construite pornind de la noul cadru strategic european. Coroborat cu noul rol de importanță crescută a ADR-urilor în managementul proiectelor finanțate european, direcțiile și obiectivele strategice de la nivel regional trebuie să reprezinte un reper important în dezvoltarea atât la nivel județean cât și local (în principal prin conectarea strategiilor locale cu direcțiile de dezvoltare regionale).

Alături de programele operaționale regionale, autoritățile locale (județene, locale) au oportunitatea să își coreleze obiectivele de dezvoltare strategică cu cele de la nivel național incluse în Planul Național de Redresare și Reziliență.

Nivelul Județean

Strategia județului Sălaj 2015-2020[95]

Analiză conținut - Strategia de dezvoltare durabilă a județului Sălaj 2015-2020[96] (sinteză)

Strategia de dezvoltare a județului Sălaj este structurată pe 6 secțiuni[97]

- **Secțiunea A – Profilul Județului Sălaj** - prezintă mai detaliat, într-o abordare comparativă și temporală, plecând de la date statistice, documente elaborate anterior la diferite nivele teritoriale, informații primite de la autoritățile publice locale și alte instituții relevante, problemele și nevoile de la nivelul fiecărui domeniu de analiză, reprezentările cartografice ale disparităților socio-economice și de infrastructură dintre localitățile județului, relațiile de cauzalitate dintre acestea, precum și proiectele care au fost implementate în perioada 2007- 2013
- **Secțiunea B** – **Analiza SWOT** - identifică principalele puncte tari, slabe, oportunități și amenințări rezultate din analiza situației existente și validate în cadrul grupurilor de lucru și a consultărilor cu actorii relevanți. Acestea au stat la baza construirii arborelui problemelor și obiectivelor
- **Secțiunea C** – **Viziunea și misiunea** - stabilite și validate la nivelul structurilor parteneriale, viziunea și misiunea au rolul de direcții și ținte strategice-umbrelă pentru întregul set de priorități, măsuri și proiecte aferente actualului ciclu de planificare strategică
- **Secțiunea D** - **Cadrul Strategic** - cuprinde o trecere în revistă a principalelor documente de planificare strategică și teritorială de la nivel european și național, pentru a asigura coerența externă a strategiei cu acestea, respectiv obiectivele generale, obiectivele specifice, prioritățile și măsurile asumate la nivel județean pentru orizontul 2020, în strânsă corelare cu nevoile de dezvoltare identificate și cu liniile directoare de la nivelurile teritoriale superioare. Acestea au fost organizate în 8 strategii județene sectoriale, respectând în linii mari configurația programelor operaționale din perioada de programare 2015-2020, fiecare dintre aceste strategii cuprinzând o analiză SWOT sectorială (extrasă din Analiza SWOT generală), o viziune sectorială (subsumată viziunii și misiunii generale), un obiectiv general sectorial (subsumat obiectivului general al strategiei), obiective specifice și măsuri;
- **Secțiunea E – Portofoliul de proiecte -** structurat pe toate tipurile de surse de finanțare (respectiv pe fiecare program operațional disponibil în perioada 2015-2020 și pe alte surse de finanțare – fonduri guvernamentale, resurse proprii, fonduri private, PPP, credite etc.) și de

---

[95] Strategia Județului Sălaj, online: https://www.cjsj.ro/date/pdfuri/Transparenta%20decizionala/Strategia%20de%20dezvoltare%20a%20judetului%20S%C4%83laj%202015-2020.pdf

Documentul analizat este în continuare valabil dar Consiliul Județean Sălaj lucrează în prezent la o nouă Strategie de dezvoltare pentru perioada 2021-2027. Aceasta va fi inclusă în analiză în momentul în care este finalizată.

[96] Strategia Județului Sălaj, online: https://www.cjsj.ro/date/pdfuri/Transparenta%20decizionala/Strategia%20de%20dezvoltare%20a%20judetului%20S%C4%83laj%202015-2020.pdf

[97] Date preluate parțial sau în totalitate din Strategia de Dezvoltare Durabilă a județului Sălaj 2015-220

beneficiari (proiecte ale Consiliului Județean, proiecte sectoriale ale județului, implementate de alți actori, precum și proiecte ale autorităților publice locale și ale celorlalți actori relevanți de la nivel local), cuprinde inclusiv detalii (valoare estimată, beneficiari și parteneri, surse de finanțare) pentru fiecare dintre intervențiile propuse (cuprins în Anexe). Pentru a asigura coerența internă a documentului, pentru fiecare proiect din portofoliu au fost indicate obiectivul general, obiectivul specific și măsura din strategie în care respectiva propunere se încadrează; Planul de acțiuni, este a doua componentă a zonei operaționale a strategiei, inventariază și prioritizează în ordine cronologică acțiunile concrete de întreprins pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în strategie, identifică sursele de finanțare ale acțiunilor și responsabili pentru ducerea la îndeplinire a acestora.

- **Secțiunea F – Sistemul de monitorizare -** stabilește sistemul de implementare, diseminare, monitorizare și evaluare al strategiei, bazat pe un sistem de indicatori obiectivi și ușor de măsurat.

Viziunea

"Sălajul – un motor al dezvoltării regiunii Transilvania de Nord, o comunitate durabilă, capabilă să atragă investiții și resurse în toate domeniile"

Misiunea

- Printr-un parteneriat solid și de durată dintre cetățenii săi, administrația locală, mediul de afaceri și societatea civilă, Sălajul devine un spațiu deschis către prosperitatea și civilizația europeană;
- Prin poziția sa geografică și prin celelalte resurse ce constituie avantaje competitive, Sălajul este un spațiu cu potențial deosebit de dinamism economic și dezvoltare durabilă;
- Cetățenii județului, deja aliniați la rigorile și standardele europene, mai ales prin exercițiul multiculturalității și prin ethos-ul de muncă, sunt capabili să-și construiască o viață prosperă și demnă;
- Comunitățile din Sălaj vor coopera pentru dezvoltarea unei economii funcționale și competitive pe piața europeană, prin gestiunea inovativă a resurselor și managementul eficient al competențelor forței de muncă locale, cu precădere în următoarele domenii de specializare inteligentă: industria metalurgică, producția de mobilier, industria de prelucrare a cauciucului, bio agroalimentar, industria materialelor de construcții și turism.

Obiectivul general

Creșterea durabilă a calității vieții locuitorilor județului Sălaj, prin îmbunătățirea conectivității acestuia, furnizarea de servicii publice de calitate, reducerea diferențelor de dezvoltare între mediul urban și rural, oportunități sporite de ocupare în domenii cu valoare adăugată ridicată (industria metalurgică și a produselor din metal, a cauciucului, a mobilei, a materialelor de construcții, bio agro-food, turism) și incluziunea socială a categoriilor defavorizate.

Viziunea este operaționalizată direct în 8 direcții de dezvoltare strategică (lista de mai jos) fără a avea obiective strategice generale (din care să reiasă obiectivele sectoriale):

1. Transport
2. Competitivitate

3. Resurse umane
4. Mediu
5. Agricultură și dezvoltare rurală
6. Dezvoltare urbană durabilă
7. Capacitate administrativă
8. Relații internaționale și cooperare teritorială

Din acest motiv apare o dificultate în a crea o legătură directă între imaginea de viitor proiectată asupra județului și componenta tactico-operațională – practic, viziune de dezvoltare a județului este operaționalizată într-un mod fragmentar în 8 direcții sectoriale de dezvoltare, fără o componentă intermediară (2-3 obiective strategice + factori strategici cheie) care ar trebui să faciliteze integrarea strategiilor sectoriale într-un tot unitar care să conducă spre construirea viziunii strategice.

Metodologia

Cu privire la metodologia utilizată în realizarea strategiei, documentul menționează următoarele (pp. 1-4):

”Elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Județului Sălaj pentru perioada 2015-2020 a vizat următoarele obiective specifice:

- identificarea și validarea, într-un cadru participativ larg, a celor mai importante nevoi și probleme de dezvoltare cu care se confruntă județul și comunitățile locale de la nivelul acestuia, în toate domeniile de interes (infrastructură de transport și echiparea teritoriului, mediu și energie, dezvoltare economică, capacitate administrativă și cooperare teritorială, incluziune socială, sănătate și educație, turism și cultură etc.;
- evaluarea gradului de implementare a strategiei județene și a strategiilor locale de dezvoltare aferente perioadei de programare 2007-2013 și identificarea intervențiilor cuprinse în acestea care ar putea fi realizate în perioada 2014-2020;
- identificarea punctelor tari, slabe, a oportunităților și amenințărilor la adresa dezvoltării durabile a județului, care să fie valorificate, respectiv diminuate prin măsuri concrete în perioada actuală de programare;
- definirea și validarea unei viziuni și a unor ținte realiste de dezvoltare a județului pentru perioada 2015-2020, cu orizont 2030, asupra cărora să existe un consens și o asumare din partea tuturor actorilor relevanți de la nivel local;
- identificarea intervențiilor concrete, majore, care trebuie implementate pentru atingerea viziunii și țintelor de dezvoltare ale județului, în contextul resurselor de care acesta dispune;
- corelarea priorităților de dezvoltare de la nivelul județului cu cele deja stabilite la nivel european, național, regional, dar și local, cuprinse în diferite documente programatice (de ex. master plan-uri, strategii, planuri de acțiune, studii sectoriale, documentații de amenajare a teritoriului și urbanism etc.);
- transmiterea unui mesaj public coerent către locuitori, turiști și investitori de asumare de către toți actorii relevanți de la nivelul județului cu privire la asumarea unor obiective de dezvoltare pentru orizontul anului 2020;

- elaborarea unui document județean de planificare strategică, care să traseze liniile directoare pentru elaborarea unor strategii și planuri de acțiune la nivel subjudețean;
- stabilirea unui portofoliu realist de proiecte mature de investiții, care să permită creșterea gradului de absorbție a surselor externe – naționale și europene – de finanțare. ”

și

”Unul dintre aspectele esențiale avute în vedere la elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Județului Sălaj pentru perioada 2015-2020 a fost implicarea continuă și activă a tuturor actorilor de la nivelul județului și al comunităților locale, de la instituții publice, instituții deconcentrate, entități locale din subordinea acestora, companii și investitori privați, ONG-uri, mass-media și cetățeni. În acest sens, consultanții externi au aplicat chestionare în rândul reprezentanților autorităților publice locale, centralizând și integrând opiniile acestora, au organizat mai multe întâlniri cu echipa Consiliului Județean Sălaj și au organizat grupuri de lucru sectoriale deschise publicului larg, la care au participat peste 100 de experți. Varianta de lucru a strategiei a fost postată pe site-ul Web al Consiliului Județean timp de 15 de zile, perioadă în care a putut fi consultată și analizată de către toți cei interesați.”

Analizând metodologia (așa cum este descrisă) se observă câteva principii sănătoase pentru realizarea unui plan strategic, care (cel puțin scriptic) sunt prezente:

Realizarea strategiei în parteneriat cu stakeholderii locali (instituții, reprezentanți ai societății civile, cetățeni) lucru fundamental pentru orice proces de planificare strategică

Descrierea profilului comunității (în acest caz a județului) pornind de la date empirice (secțiunea B – profilul județului și secțiunea C – analiza SWOT) – un element cheie pentru construcția viziunii, obiectivelor și a componentei tactico-operaționale cu un grad ridicat de realism

Încadrarea efortului curent în cadrul strategic existent (secțiunea D- contextul strategic la nivel european, național și regional) pentru a asigura un grad ridicat de compatibilitate și complementaritate între propunerea actuală și cadrul strategic existent la toate nivelurile superioare (administrativ)

Dezvoltarea unor strategii sectoriale (secțiunea D) care pot ghida eforturile specifice ale instituției în domeniile respective

Dezvoltarea unui cadru tactic-operațional (secțiunea E – portofoliul de proiecte+planul de acțiuni) exhaustiv care acoperă toate cele 8 dimensiuni sectoriale stabilite ca fiind prioritare pentru dezvoltarea județului

Existența unui sistem de monitorizare și evaluare prevăzut în cadrul strategiei – acest sistem este construit logic și presupune acțiuni de monitorizare (două acțiuni de monitorizare pe parcursul implementării + o evaluare finală la finalizarea perioadei,2020) care implică atât structuri instituționale din interiorul CJ Sălaj cât și stakeholderi locali (continuând focalizarea pe participarea locală)

Cu toate acestea există o serie de inadvertențe sau omisiuni care au afectat negativ atât rezultatul final (documentul elaborat) dar mai ales procesul de implementare.

Acestea sunt sintetizate mai jos:

1. **Evaluarea strategiei anterioare lipsește** – deși e menționat la pagina 3 – ”evaluarea gradului de implementare a strategiei județene și a strategiilor locale de dezvoltare aferente perioadei de programare 2007-2013 și identificarea intervențiilor cuprinse în acestea care ar putea fi realizate în perioada 2014-2020”, nu există nicio altă referință sau mențiune cu privire la strategia de dezvoltare premergătoare sau cum a fost utilizată în dezvoltarea noului plan. Analiza strategiei anterioare oferă (dacă este realizată corespunzător) o imagine obiectivă asupra situației prezente în special cu privire la capacitatea administrativă a instituției și identificarea elementelor care au reprezentat bariere sau provocări în procesul de implementare. Nu este clar dacă Strategia de dezvoltare durabilă a județului Sălaj 2015-2020 s-a realizat pornind de la datele obținute în urma evaluării deoarece, cu excepția frazei menționate mai sus, nu există alte elemente care să indice că acest proces a avut loc. Un potențial efect este supra-focalizarea strategiei (2015-2020) pe componenta tactic-operațională și crearea unui fenomen de ”supra-încărcare operațională” (operațional overload) – abordare exhaustivă a componentei operaționale în contrast cu abordarea minimală a componentei de perspective strategice/profil strategic (secțiunea D)
2. **Componenta de ”participare” este minimală** – deși este menționată în metodologie (vezi secțiunea anterioară), ca și în cazul evaluării strategiei anterioare, rezultatele participării nu sunt incluse în documentul strategic. Mai exact: nu există nicio mențiune sau prezentare a rezultatelor procesului de participare ”*consultanții externi au aplicat chestionare în rândul reprezentanților autorităților publice locale, centralizând și integrând opiniile acestora, au organizat mai multe întâlniri cu echipa Consiliului Județean Sălaj și au organizat grupuri de lucru sectoriale deschise publicului larg, la care au participat peste 100 de experți*” – nu este clar care a fost scopul aplicării chestionarelor, cum au fost culese datele, cum au fost analizate sau cum anume au fost utilizate în elaborarea sau implementarea strategiei. Componenta de transparență este de asemenea limitată (pornind de la datele oferite) – ea s-a asigurat prin ” publicarea unui draft al strategiei la finalul procesului pe site-ul instituției - ”varianta de lucru a strategiei a fost postată pe site-ul Web al Consiliului Județean timp de 15 de zile, perioadă în care a putut fi consultată și analizată de către toți cei interesați” (p.4). Nu este clar în ce măsură au existat alte acțiuni focalizate pe asigurarea unui proces transparent, participativ, sau dacă, odată online, cei interesați puteau consulta documentul sau a existat și posibilitatea oferiri de input/feedback pentru rafinare. De asemenea se menționează la finalul strategiei (p. 399) următoarele (cu privire la participare):
”În vederea asigurării unei transparențe decizionale cu privire la elaborarea strategiei de dezvoltare a județului, în perioada martie 2016, au fost organizate cu actorii relevanți din județul Sălaj un număr de trei grupuri de lucru sectoriale, unde au fost prezentate și dezbătute toate aspectele relevante ale Strategiei (analiza diagnostic, analiza SWOT, obiective și măsuri de dezvoltare, portofoliul de proiecte prioritare, precum și planul de acțiune și sistemul de implementare și evaluare). Cele trei domenii acoperite de grupurile de lucru sectoriale, respectiv instituțiile participante sunt: 1. Infrastructură și dezvoltare teritorială (transporturi, utilități, urbanism și amenajarea teritoriului, servicii publice, protecția mediului și managementul riscurilor, dezvoltare urbană, dezvoltare rurală) 2. Capital uman (educație, sănătate, servicii sociale, cultură, ocupare) 3. Mediu de afaceri, agricultură, energie și turism”. Așadar, conform acestor precizări elaborarea documentului s-a realizat prin intermediul unor grupuri de lucru locale (deși acest element ar fi trebuit să conducă la trei documente distincte

care ulterior să reprezinte baza pentru documentul final, ele însă nu se regăsesc în documentul final).

3. **Profilul strategic este minimal dezvoltat –** profilul strategic al comunității este esența demersului de planificare strategică deoarece el include atât identitatea prezentă a comunității (problemele strategice, factorii strategici cheie, sursele de avantaj competitiv) cât și identitatea viitoarea sau direcția înspre care comunitatea își propune să se transforme (viziune, obiective strategice, direcții de dezvoltare) – întregul construct strategic pornește de la acest element. El este definit pe baza analizei preliminare (de date) și este ulterior operaționalizat la nivel tactic și operațional -dacă profilul strategic este lipsit de consistență toate celelalte componente sunt afectate (negativ). Strategia de dezvoltare durabilă a județului Sălaj 2015-2020 este un document de 401 pagini, din care secțiunea C – Viziunea și Misiunea – se întinde pe 2 pagini (aprox 0.5%) comparativ cu toate celelalte secțiuni, este cea mai scurtă, inclusiv introducerea la document este mai consistentă. Desigur, nr. de pagini nu este singurul indicator cu privire la calitatea și relevanța unor componente sau secțiuni dintr-un document strategic dar ne poate indica importanța acordată și resursele alocate pentru acea secțiune. În comparație, secțiunea tactico-operațională (secțiunea D+E) se întinde pe 126 pagini (259-385) – adică 31% din total – deși aceasta trebuie construită pornind de la Profilul Strategic al comunității. Dealtfel acest tip de abordare este specifică în planificarea strategică la nivel local din România, principala motivație pentru derularea unor procese de planificare fiind accesul la resurse financiare (pentru o analiză detaliată a modului în care se realizează planificarea strategică la nivel local în România consultați Hințea, Profiroiu, Țiclău (2016)[98].
4. **Componenta tactico operațională este exhaustivă** - una dintre capcanele unui proces strategic este supra-evaluarea capacității de a rezolva problemele identificate – mai exact, în partea tactico-operațională consultantul împreună cu instituția încearcă să includă absolut tot ce ar putea aduce plus valoare fără însă a corela aceste liste eshaustive de programe operaționale și proiecte cu situația reală, în special cu resursele instituționale existente și în relație cu esența oricărei strategii – focalizarea pe elementele cu adevărat esențiale și canalizarea tuturor eforturilor în acele direcții. Această intenție pozitivă de cele mai multe ori ajunge să devină o barieră în procesul de implementare, instituția realizează că nu deține nici resursele necesare pentru a realiza tot ce e prevăzut și nu deține întreaga autoritate pentru a face asta (e necesară colaborarea cu alte instituții sau depinde în implementare de diverse componente pe care nu le controlează – spre exemplu schimbări legislative). În cazul de față vorbim despre operaționalizarea viziunii și misiunii în 8 strategii sectoriale care la rândul lor subsumează zeci de obiective strategice sectoriale, divizate în zeci de măsuri și sute de proiecte -care în final ar trebui (în mod ideal) să se unească și să împingă comunitatea spre viziunea definită anterior. Din păcate această fragmentare are efectul opus, de cele mai multe ori cei responsabili cu implementarea nu mai văd planul macro datorită ”cantității uriașe de responsabilități și acțiuni la nivel micro”.

[98] https://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view/467/456

Recomandări pentru următorul ciclu strategic 2021-2027

1. **Realizarea unui profil strategic realist** – profilul strategic al județului Sălaj ar trebui să fie axat pe acele elemente care vor influența comunitatea de o manieră determinantă și pe o perioadă semnificativă de timp. Acesta ar trebui să fie bazat pe rezultatele analizei preliminare (existente și în fosta strategie) dar să identifice trenduri generale de dinamică pe diverse sectoare (economie, social, educație, demografie, dezvoltare urbană, e-guvernare). În plus, profilul trebuie să definească problemele strategice cu care se confruntă comunitatea, factorii strategici cheie și sursele de avantaj competitiv.
2. **Participarea un element cheie în dezvoltarea strategiei –** deși a fost un element menționat în precedenta strategie, există puține dovezi că participarea (în special a actorilor non-instituționali) a mers dincolo de prevederile legale. Participarea comunității în procesul de planificare strategică este un element fundamental pentru a asigura un proces transparent, reprezentativ dar în același timp oferă posibilitatea înțelegerii profunde a concluziilor analizei preliminare prin elemente informaționale calitative care pot indica potențiale cauze pentru trendurile identificate prin analiza cantitativă. Nu în ultimul rând, instituțiile publice se confruntă cu un număr ridicat de probleme, de o diversitate crescută și întâmpină dificultăți ridicate în a gestiona eficace responsabilitățile care le revin. E nevoie de o schimbare de paradigmă – perspectiva paternalistă sau de tip top-down trebuie înlocuită una modernă de agent catalizator sau facilitator în care instituția este implicată în viața comunității însă are rol de facilitare și coordonare și implică activ comunitatea și resursele de care dispune în restul proceselor operaționale sau de implementare, pentru a evita o supraîncărcare de sarcini.
3. **Monitorizare și evaluare realiste –** componenta de monitorizare și evaluare trebuie construită pornind de la realitățile instituționale existente – trebuie ținut cont de limitările instituționale cu privire la resursele disponibile și capacitatea administrativă în a realiza un astfel de proces. Realizarea unor planuri ambițioase scriptic nu aduc plus valoare dacă acestea nu țin cont de situația existent. Ca și principii trebuie urmărit ”the path of least resistance” – calea cea mai ușoară -cu alte cuvinte evaluarea și monitorizarea ar trebui să fie cât mai facil de realizat și ar trebui să ofere o imagine globală cu privire la: direcția de dezvoltare (în concordanță cu ceea ce stabilește strategia), eficacitatea procesului sau ritmul de implementare, ajustări continue (cum trebuie ajustată strategia pe parcurs pentru a fi în concordanță cu dinamica de la nivelul comunității).

Concluzii preliminare - cadrul strategic

Noua orientare strategică la nivel european, continuă direcția adoptată prin strategia anterioară (EUROPA 2020) cu o orientare mai puternică înspre zona de energie regenerabilă, impact neutru din punct de vedere climatic și digitalizare.

1. La nivel european, Pactul Verde European indică hotărârea UE de a tranziționa spre o economie circulară, neutră din punct de vedere climatic, cu o țintă ambițioasă: reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 50 - 55 % până în 2030, și neutralitate climatică până în 2050. Importanța componentei de mediu pentru UE este subliniată și de modificarea recentă (septembrie 2020) a țintelor pentru 2030, de la o reducere de 40% (ținta inițială, EUROPA 2020) la 50-55%, indicând o orientare politică fermă în acest domeniu. Pentru a sprijini statele membre, Comisia a creat **Mecanismul European pentru o**

Tranziție Justă - UE va oferi sprijin financiar și asistență tehnică pentru a-i ajuta pe cei mai afectați de trecerea la economia verde. El asigură un sprijin specific menit să ajute la mobilizarea **a cel puțin 100 de miliarde de euro în perioada 2021–2027** pentru cele mai afectate regiuni, cu scopul de a atenua impactul socioeconomic al tranziției.

Acesta cuprinde:

(1) **Fondul pentru tranziție justă**[99] **(JTF)** - Fondul de tranziție justă este primul pilon al mecanismului de tranziție justă. Fondul cuprinde **40 de miliarde de euro;**

(2) **InvestEU**[100] - al doilea instrument din cadrul Mecanismului European pentru o Tranziție Justă - valoare 1,8 miliarde EUR, se va concentra exclusiv pe obiective de tranziție. InvestEU nu va sprijini doar investițiile în proiecte în teritorii doar de tranziție (regiuni care au un plan de tranziție aprobat în conformitate cu regulile Fondului de tranziție justă), ci și în alte regiuni, cu condiția să beneficieze de teritoriile de tranziție echitabile;

(3) **Instrument de împrumut prin Banca european de Investiții** (BEI)[101] - cu o contribuție de la bugetul UE de 1,5 miliarde EUR, facilitatea de împrumut din sectorul public va permite BEI să împrumute 10 miliarde EUR, care la rândul său se așteaptă să mobilizeze între 25 și 30 miliarde EUR investiții publice care să susțină obiective de tranziție doar în perioada 2021-2027. Aceste împrumuturi ar oferi **entităților din sectorul public** resurse pentru a pune în aplicare **măsuri care să faciliteze tranziția către neutralitatea climatică**.

Crearea unui mecanism instituțional propriu pentru susținerea acestui obiectiv, cu trei instrumente financiare distincte, indică importanța pe care UE o acordă acestui domeniu, atingerea țintelor ar transforma Europa în primul continent neutru din punct de vedere climatic.

2. Digitalizarea reprezintă a doua mare prioritate a Comisiei. UE își propune să (1) devină un exemplu de urmat la nivel global în domeniul economiei digitale, (2) să sprijine digitalizarea economiilor în curs de dezvoltare și (3) să elaboreze standarde digitale pe care să le promoveze la nivel internațional. **Strategia Europeană pentru Date**[102] și **Cartea Albă privind Inteligența Artificială**[103] sunt primele elemente ale noii strategii digitale a Comisiei. Ambele se concentrează pe nevoia de a pune oamenii pe primul loc în dezvoltarea tehnologiei, precum și pe necesitatea de a apăra și promova valorile și drepturile europene în modul în care proiectăm, realizăm și implementăm tehnologia în economia

---

[99] Fondul pentru o tranziție justă, online: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_en

[100] InvestEU, platforma online: https://europa.eu/investeu/home_en

[101] Comunicare CE, online: https://www.eib.org/en/press/all/2020-130-commission-proposes-a-public-loan-facility-to-support-green-investments-together-with-the-eib

[102] Strategia Europeană pentru Date, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0066&from=EN

[103] WHITE PAPER On Artificial Intelligence - A European approach to excellence and trust, online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf

reală. Strategia europeană pentru date vizează crearea unei piețe unice pentru date care să asigure competitivitatea globală a Europei și suveranitatea datelor. Adoptarea Codului de Bune Practici privind Dezinformarea[104] în 2018 reprezintă primul set de standarde de auto-reglementare la nivel mondial care combate dezinformarea semnat voluntar de platforme online, rețele sociale și industria publicitară. Nu în ultimul rând, CE a dezvoltat un instrument specific pentru start-up-uri, **Startup Europe** cu scopul de a conecta startup-uri de înaltă tehnologie, scale-up-uri, investitori, acceleratori, rețele corporative, universități și mass-media (include UE Startup Nation, Innovation Radar[105] și Digital Innovation and Scale-up Initiative (DISC)[106]).

3. Celelalte 4 obiective strategice vizează **dezvoltarea economică sustenabilă** (integrare economică mai profundă - uniune economică), **politică internațională** (UE devine un jucător esențial la nivelul politicii internaționale -lărgire, politica de vecinătate, migrație), **democrație și participare** (mecanisme de sporire a participării, prospectare strategică privind viitorul Europei), **stat de drept și valori europene** (protecția drepturilor cetățenilor, Strategia europeană privind o uniune a securității107 (SEUS))

4. La nivel național asistăm la o perioadă de tranziție de la programarea anterioară (EUROPA2020) la cea actuală (2021-2027). Acest element este reflectat de numărul redus de strategii sectoriale adoptate pornind de la noile direcții strategice europene (și noul exercițiu bugetar), anume: (1) Planul Național Integrat în Domeniul Energie și Schimbărilor Climatice 2020-2024, (2) Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030 și (3) Strategia Națională de Apărare a Țării 2020-2024. Din punct de vedere al sprijinului financiar, noul **Acord de Parteneriat cu UE 2021-2027** stabilește 5 priorități majore transpuse în 9 Programe Operaționale - în prezent ele nu sunt finalizate dar orizontul de timp pentru finalizare este scurt - 3-6 luni.

5. Un element important pe termen scurt și mediu îl reprezintă Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) – reprezintă un instrument nou la nivelul CE care permite statelor să finanțeze proiecte de reforme în domeniile cheie cu condiția ca acestea să se alinieze la prioritățile UE (în special cele două obiective transversale – tranziția verde și transformarea digitală). PNRR reprezintă o oportunitate majoră pentru UAT-uri în a realiza transformări care să permită comunităților să dezvolte un nivel ridicat de reziliență și a se adapta la dinamica economico-socială din prezent (tranziție spre soluții și mecanisme sustenabile, atât la nivel economic cât și social, transformarea tehnologică și digitală, dinamica demografică și culturală). UAT-urile ar trebui să își construiască planurile de dezvoltare strategică în concordanță cu aceste direcții pentru a crește șansa unor schimbări pozitive sustenabile.

6. La nivel regional, atât Planul de Dezvoltare Nord Vest (PD) 2021-2027 cât și Strategia de Specializare Inteligentă (SSI) 2021-2027 sunt construite în concordanță cu noile documente strategice și corelate

---

[104] Code of Practice on Disinformation, online: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation

[105] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/innovation-radar

[106] https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=62486

[107] Strategia europeană privind o uniune a securității, online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0605&from=RO

obiectivele stabilite la nivel național și european. Obiectivele specifice reflectă, similar cu nivelul european, importanța acordată **inovării, digitalizării și sustenabilității.**

Demografie

Evoluția demografică a județului Sălaj

Evoluția demografică a unei comunități este produsul condițiilor din comunitatea respectivă și din mediul imediat proxim, dar și al evoluției mediului mai larg, inclusiv al nivelului național. Înțelegerea impactului fiecăruia dintre acești factori necesită o analiză comparativă a evoluției demografice de la nivelul comunității, de la nivel regional și de la nivel național. Precizăm că datele folosite sunt cele de la INS referitoare la populația după domiciliu, la data de 1 ianuarie a fiecărui an. Populația după domiciliu la data de 1 ianuarie a anului de referință reprezintă numărul persoanelor cu cetățenie română și domiciliu pe teritoriul României, delimitat după criterii administrativ-teritoriale. Domiciliul persoanei este adresa la care aceasta declară că are locuința principală, trecută în actul de identitate, așa cum este luată în evidența organelor administrative ale statului. În stabilirea valorii acestui indicator nu se ține cont de reședința obișnuită, de perioada și/sau motivul absenței de la domiciliu.

Figura 1 – Evoluția populației (1992-2021) județului Sălaj

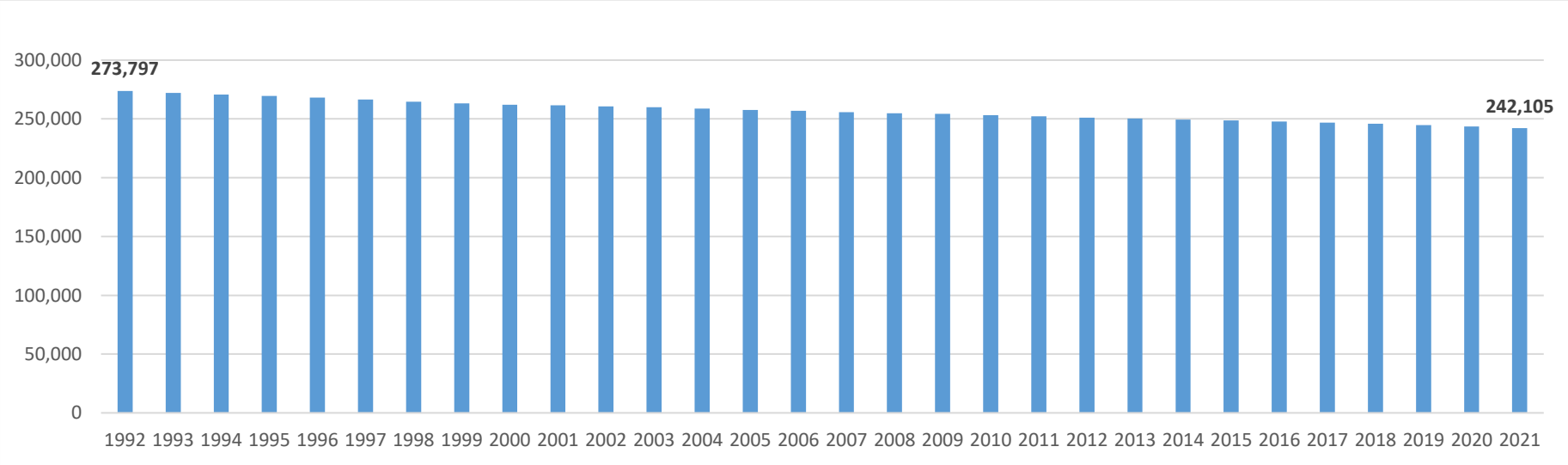

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Județul Sălaj are în prezent (2021) un număr de 242.105 locuitori (Figura 1) și se află pe un trend ușor descrescător, reușind să piardă aproape 12% din populație (Figura 2) în ultimii 29 de ani. Județul a pierdut aproximativ 30.000 de locuitori în 29 de ani, din care 4,7% în prima decadă și apoi câte 3,5% și respectiv 3,31% în următoarele 2 decade (Figura 3). Comparând situația Sălajului (Figurile 2 și 3) cu evoluția populației la nivel regional (-4,75%%) și național (-4,56%) constatăm un trend similar, deși mai puțin accentuat ca la nivelul județului Sălaj (-11,57%).

Figura 2 – Evoluția populației (1992-2021) la nivel național, regional și județean

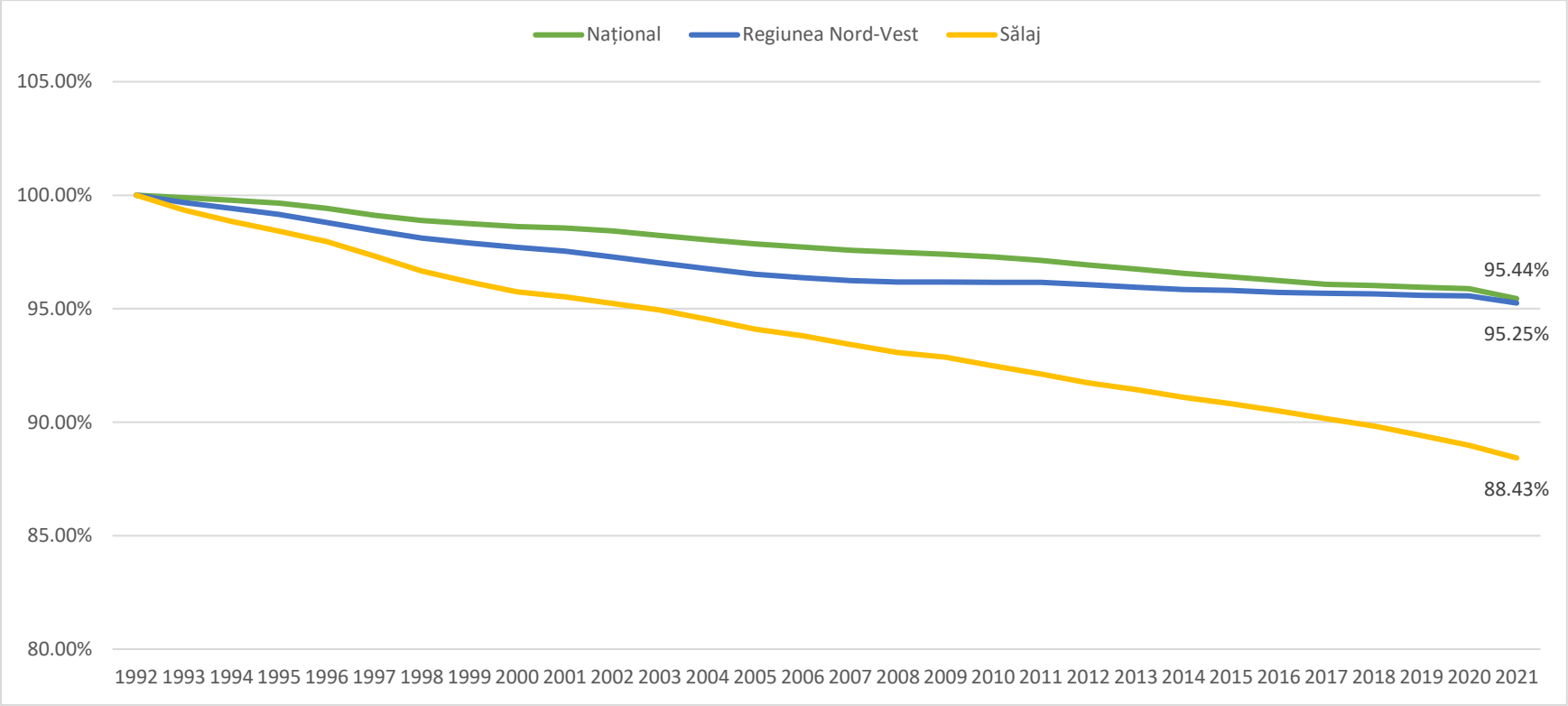

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 3 – Evoluția populației (1992-2021) la nivel național, regional și județean

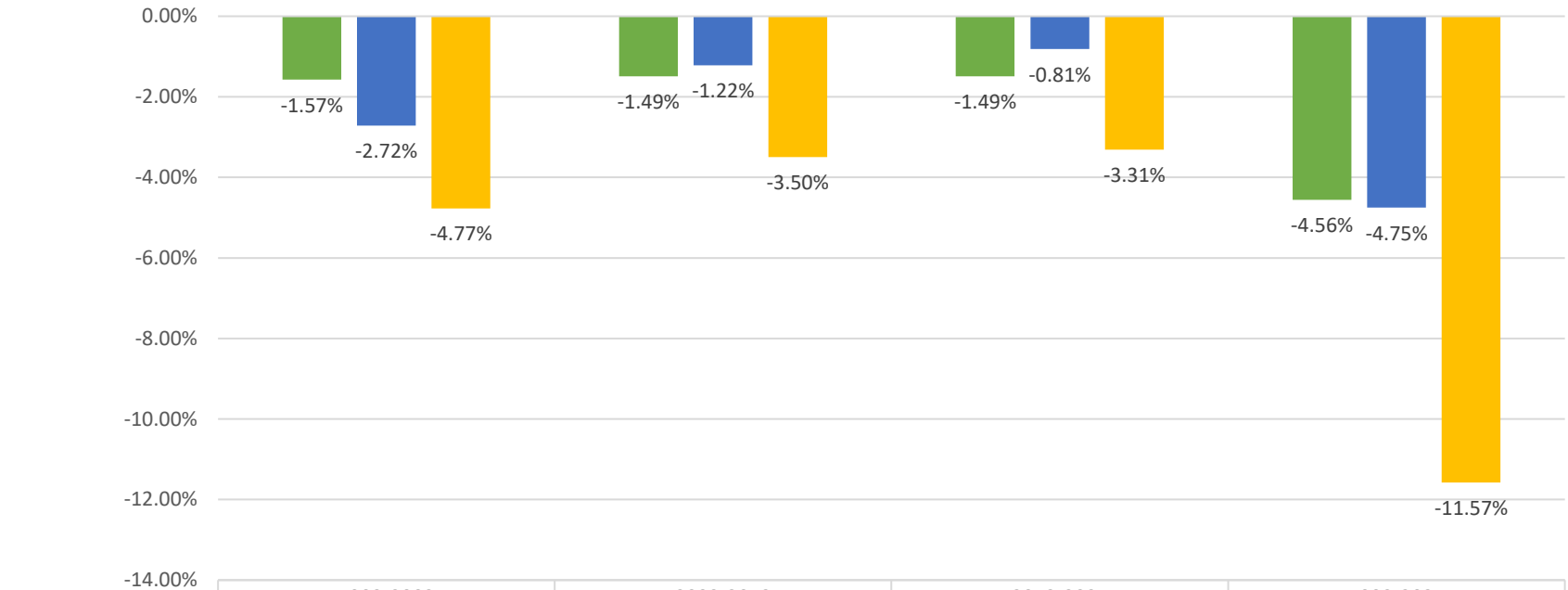

	1992-2002	2002-2012	2012-2021	1992-2021
Național	-1.57%	-1.49%	-1.49%	-4.56%
Regiunea Nord-Vest	-2.72%	-1.22%	-0.81%	-4.75%
Sălaj	-4.77%	-3.50%	-3.31%	-11.57%

Național Regiunea Nord-Vest Sălaj

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Pentru a înțelege și mai bine evoluția demografică a județului Sălaj, am realizat o comparație a evoluției populației în perioada 1992-2021 cu alte patru județe similare (ca mărime și profil socio-economic) cu acesta: Bihor, Caraș-Severin, Bistrița-Năsăud și Satu Mare. Comparând evoluția populației județului Sălaj, cu

a celorlalte patru județe (Figurile 4 și 5), constatăm că toate județele sunt pe un trend descendent, dar în timp ce unele județe au avut scăderi relativ mici de populație: Bistrița-Năsăud (1,3%), Bihor (6,1%), Satu Mare (7,5%), altele au avut pierderi mai mari de populație: Sălaj (-11,5), Caraș-Severin (-16,6).

Figura 4 – Evoluția populației (1992-2020) comparativ județe

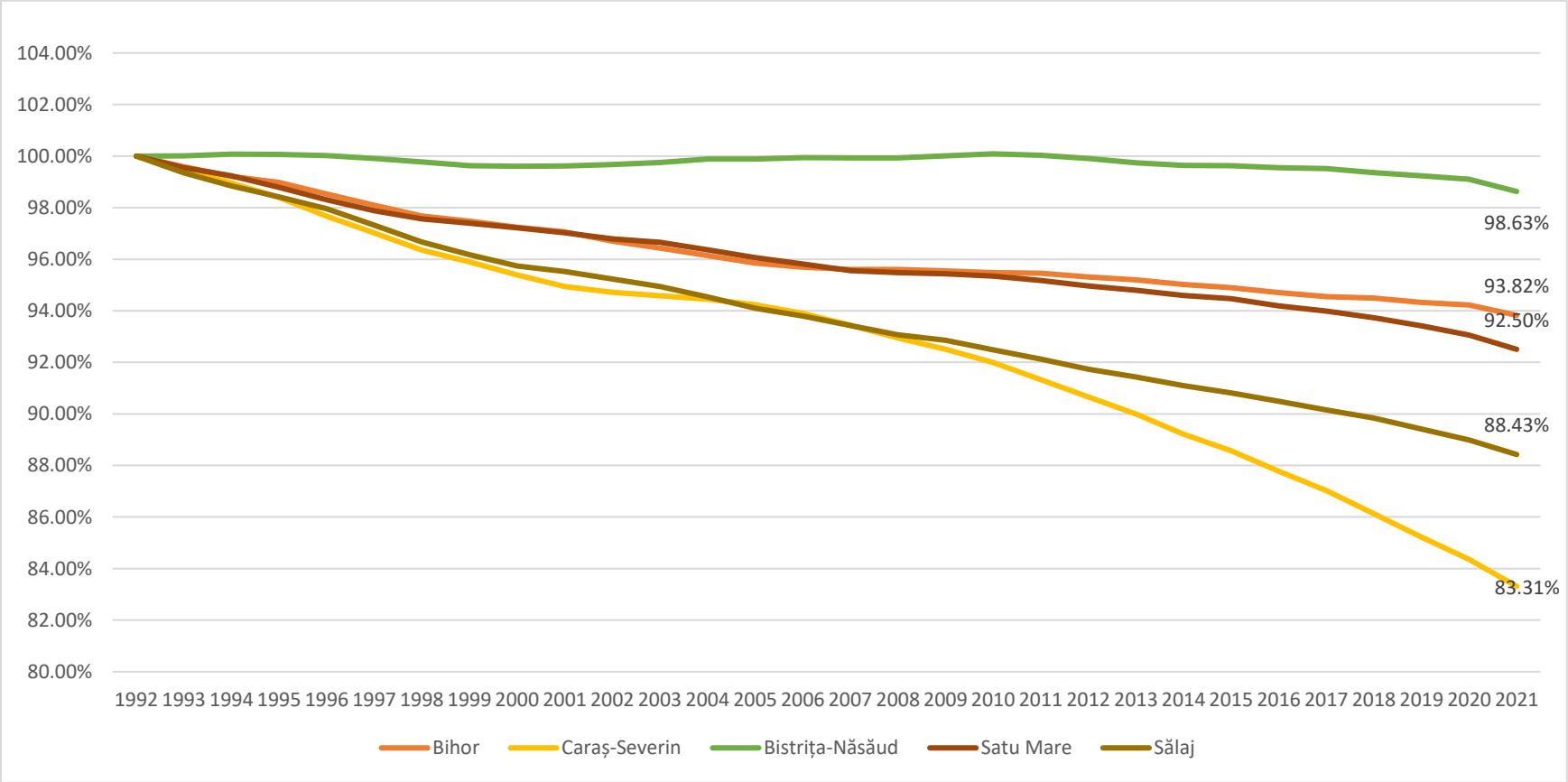

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 5– Evoluția populației (1992-2020) comparativ județe

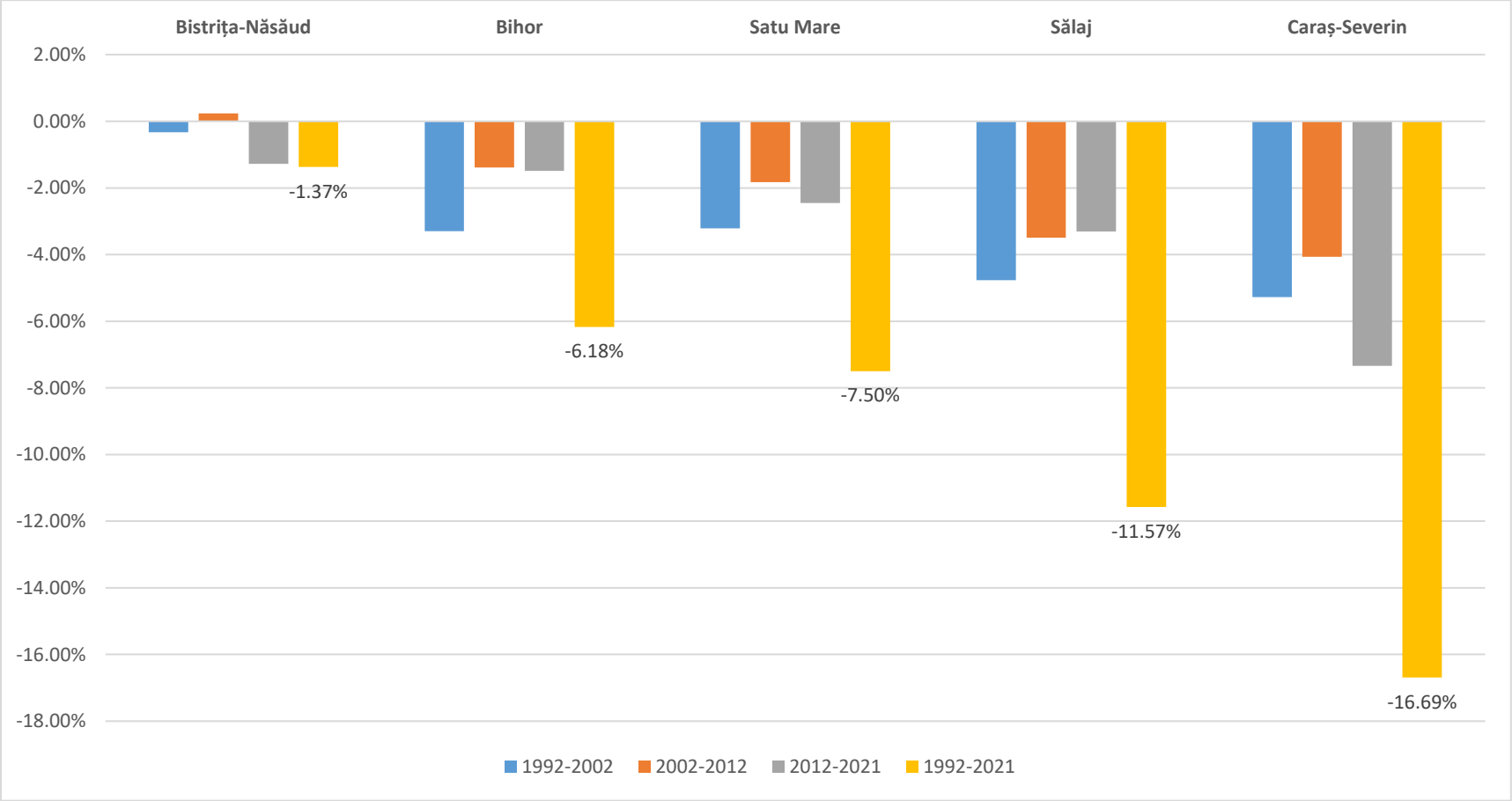

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Mergând puțin în profunzime, am comparat (Figura 6) evoluția populației și în funcție de mediul de rezidență (urban/rural). În timp ce județul Bistrița-Năsăud este singurul cu un trend ascendent, în urban, în județele Bihor și Satu Mare urbanul a cunoscut o creștere a populației în 2005-2007, iar apoi un

declin constant, în Sălaj și Caraș-Severin trendul este doar descendent, atât în urban cât și în rural. În județul Sălaj diferențele urban-rural au fost chiar și de 12 procente (2007).

Figura 6 – Evoluția populației (1992-2020) comparativ județe – urban vs. rural

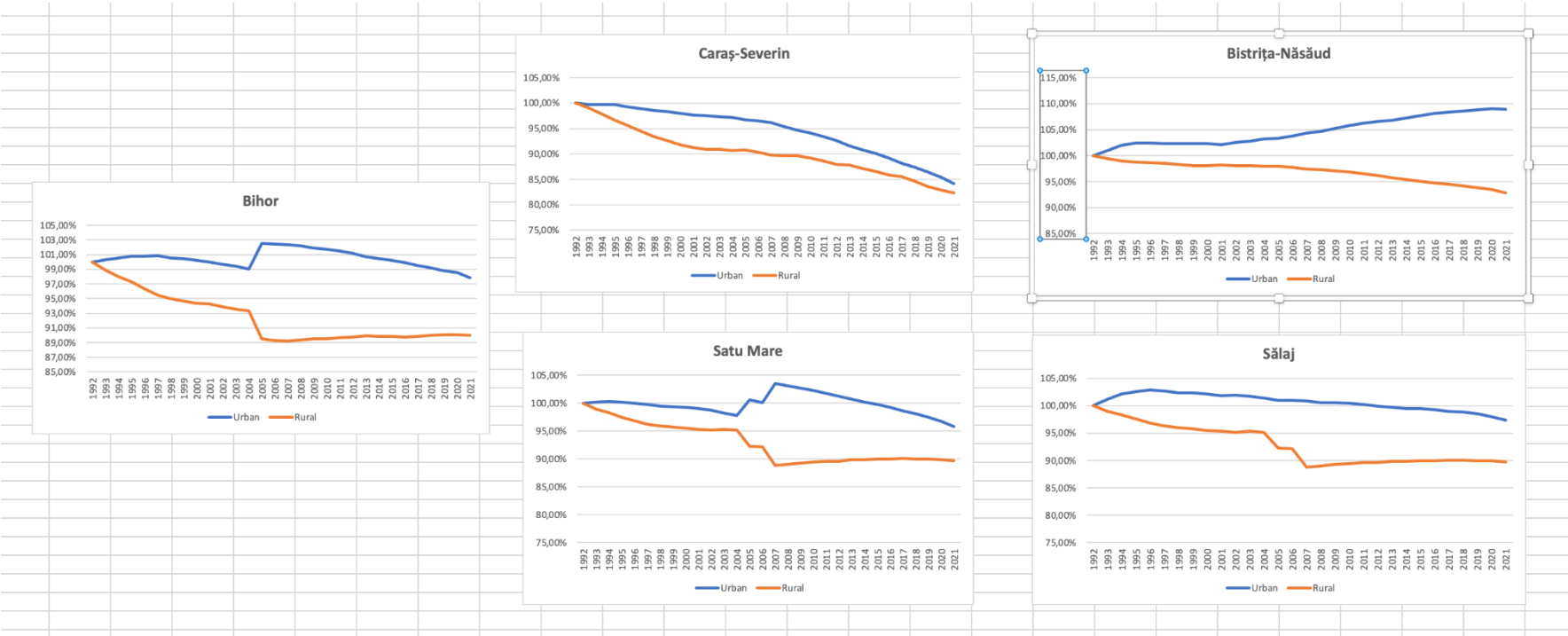

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 7 – Urban vs. Rural, comparativ județe – 2021

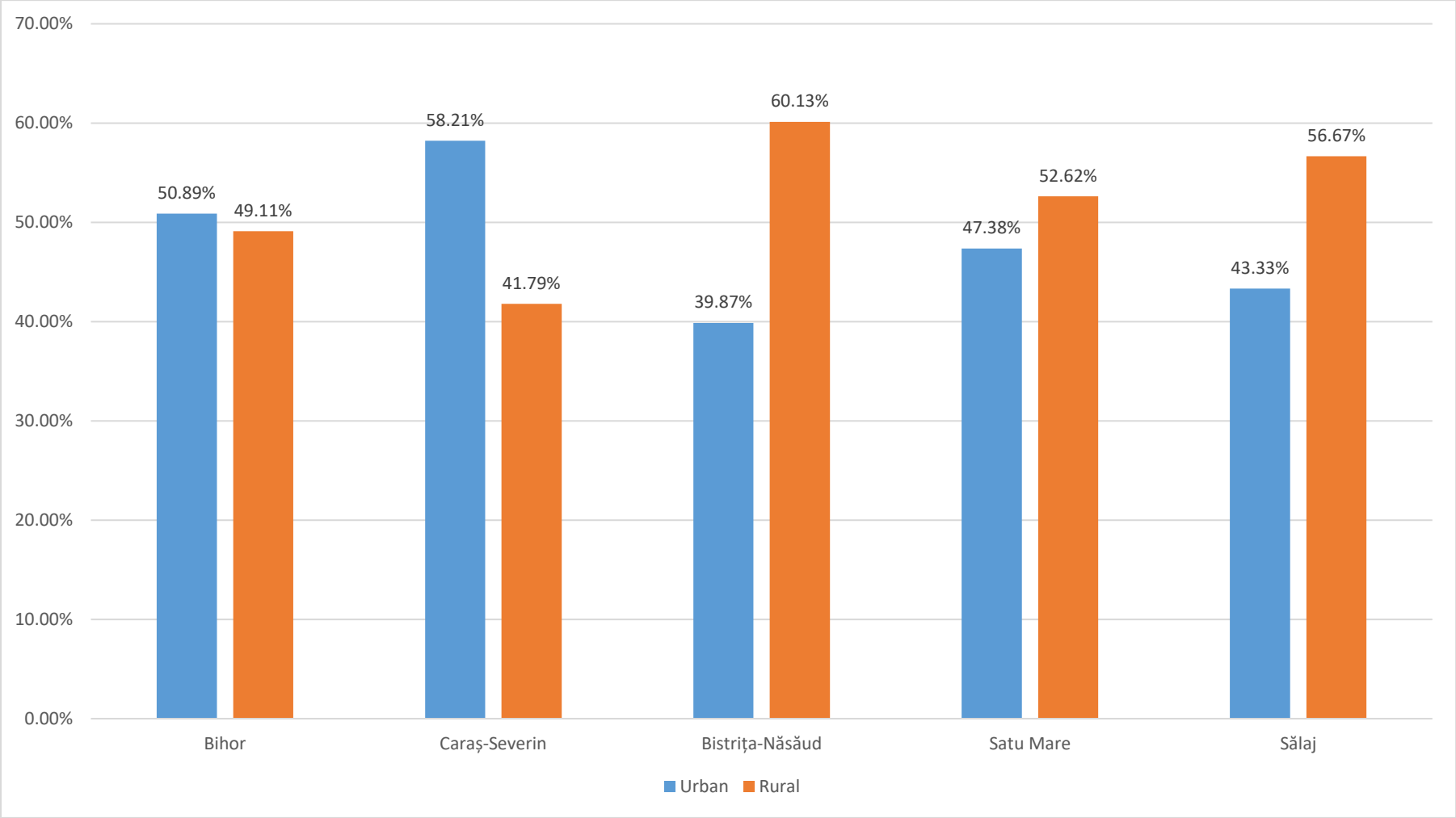

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Analizând evoluția populației tuturor orașelor din județ (Figura 8), observăm același trend descendent, toate orașele au pierdut populație în ultimii 29 de ani, unele mai mult (Cehu Silvaniei -18,26%), altele mai puțin (Jibou -5,38%, Șimleul Silvaniei -3,43%), iar Zalău este singurul care a pe plus, chiar dacă procentul este nesemnificativ (0,12%)

Figura 8 – Evoluția populației orașelor din județul Sălaj 1992-2021

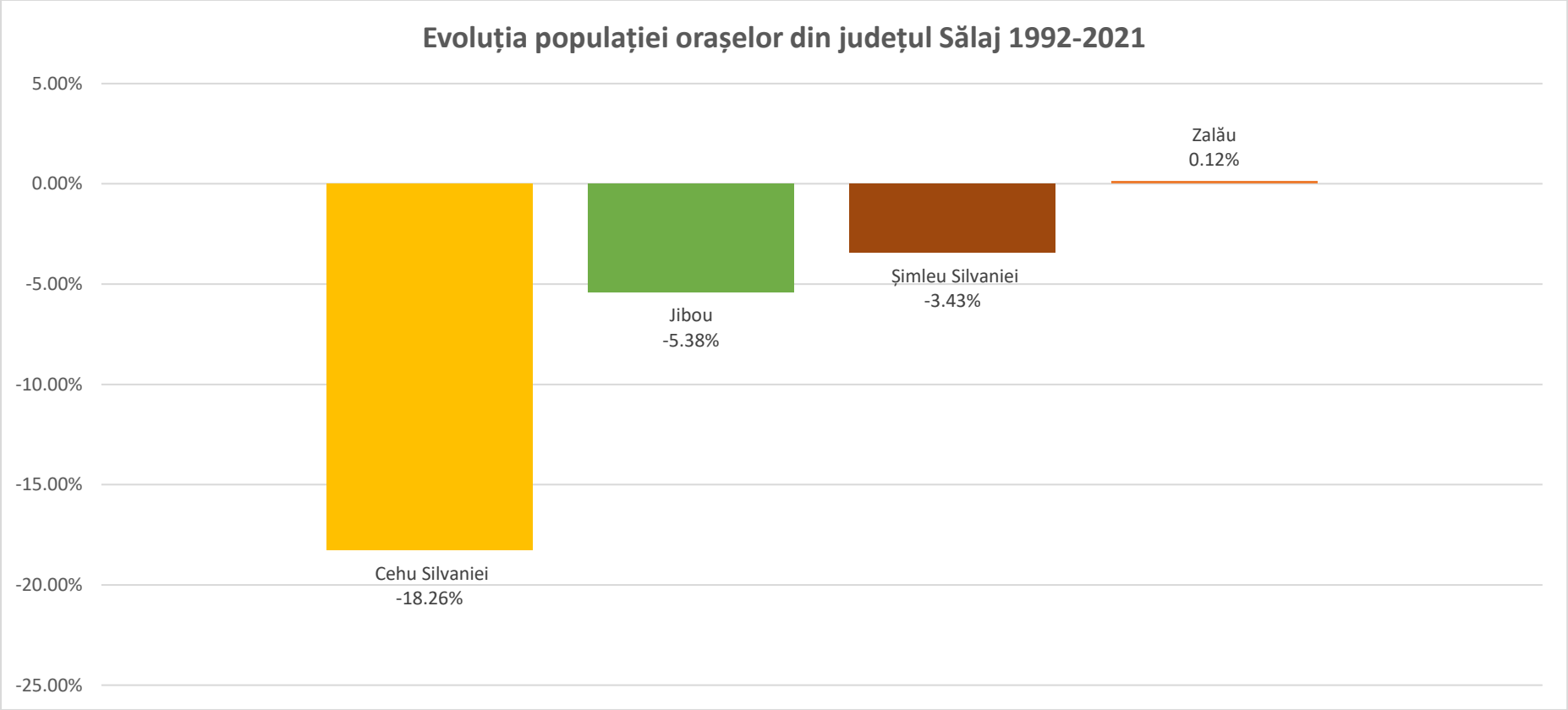

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

În ceea ce privește evoluția populației comunelor (Figura 9) din județ, trenul este evident descendent, majoritatea comunelor pierzând populație, uneori chiar și până la 69% (Rus) sau 50% (Zalha), 43% (Babeni). Sunt și câteva comune, puține, unde trendul este pozitiv: Criseni (+58%), Treznea (16%), Romanasi (7%), Mirsid (5%).

Figura 9 – Evoluția populației comunelor din județul Sălaj 1992-2021

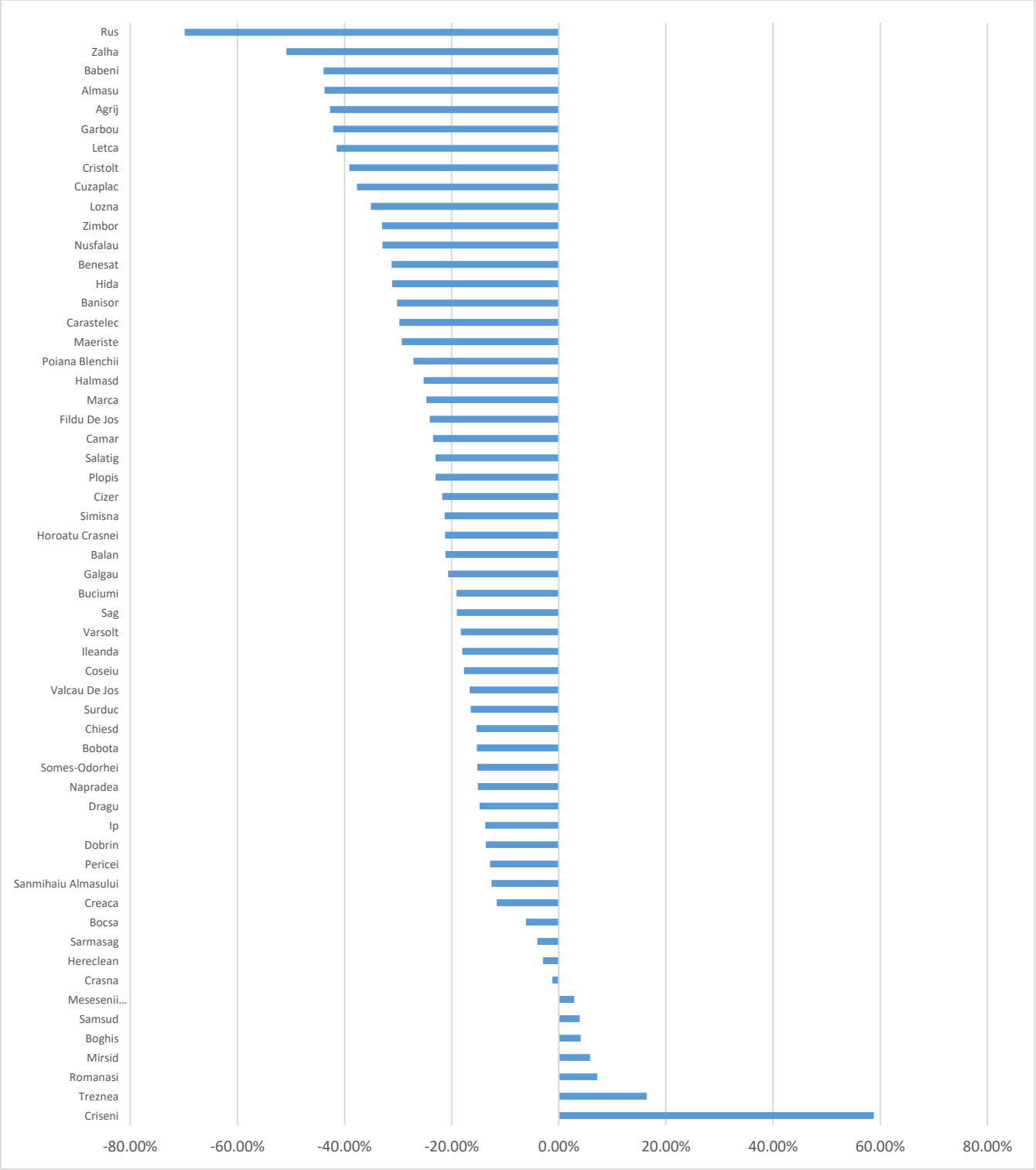

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Îmbătrânirea populației

Situația demografică a județului Sălaj este evidențiată și de piramida populației de mai jos (Figura 10). Tendința de îngustare accentuată a bazei și lărgire a vârfului piramidei sugerează un proces accentuat de îmbătrânire a populației. Pe termen mediu și lung, evoluția va însemna o creștere a cererii pentru servicii pentru persoane în vârstă, dar și o scădere a competitivității, atât pentru investitorii în căutare de piețe de consum – o populație îmbătrânită având tendința de a consuma mai puțin – cât și pentru cei în căutare de forță de muncă.

Figura 10 – Piramida populației (1992 vs.2021)

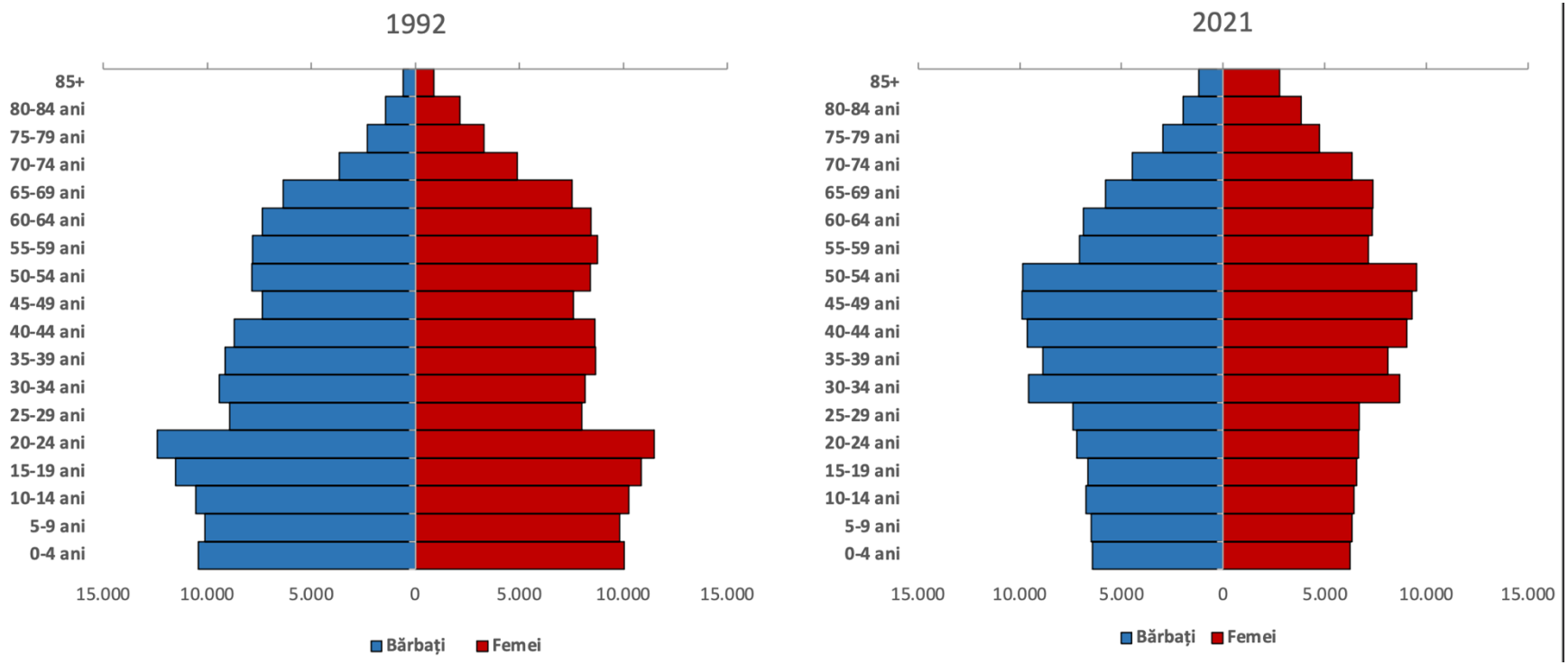

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Tendința de îmbătrânire a populației este vizibilă și în graficul de mai jos (Figura 11), unde observăm că ponderea populației sub 14 ani în totalul populației a scăzut de la 22% (1992) la 15% (2021), în timp ce populația peste 65 de ani a crescut ca pondere de la 12% în 1992 la 17% în 2021. Același trend îl regăsim și la nivel național și regional, diferențele nefiind semnificative.

Figura 11 –Structura populației pe vârste, comparativ (1992 vs.2021)

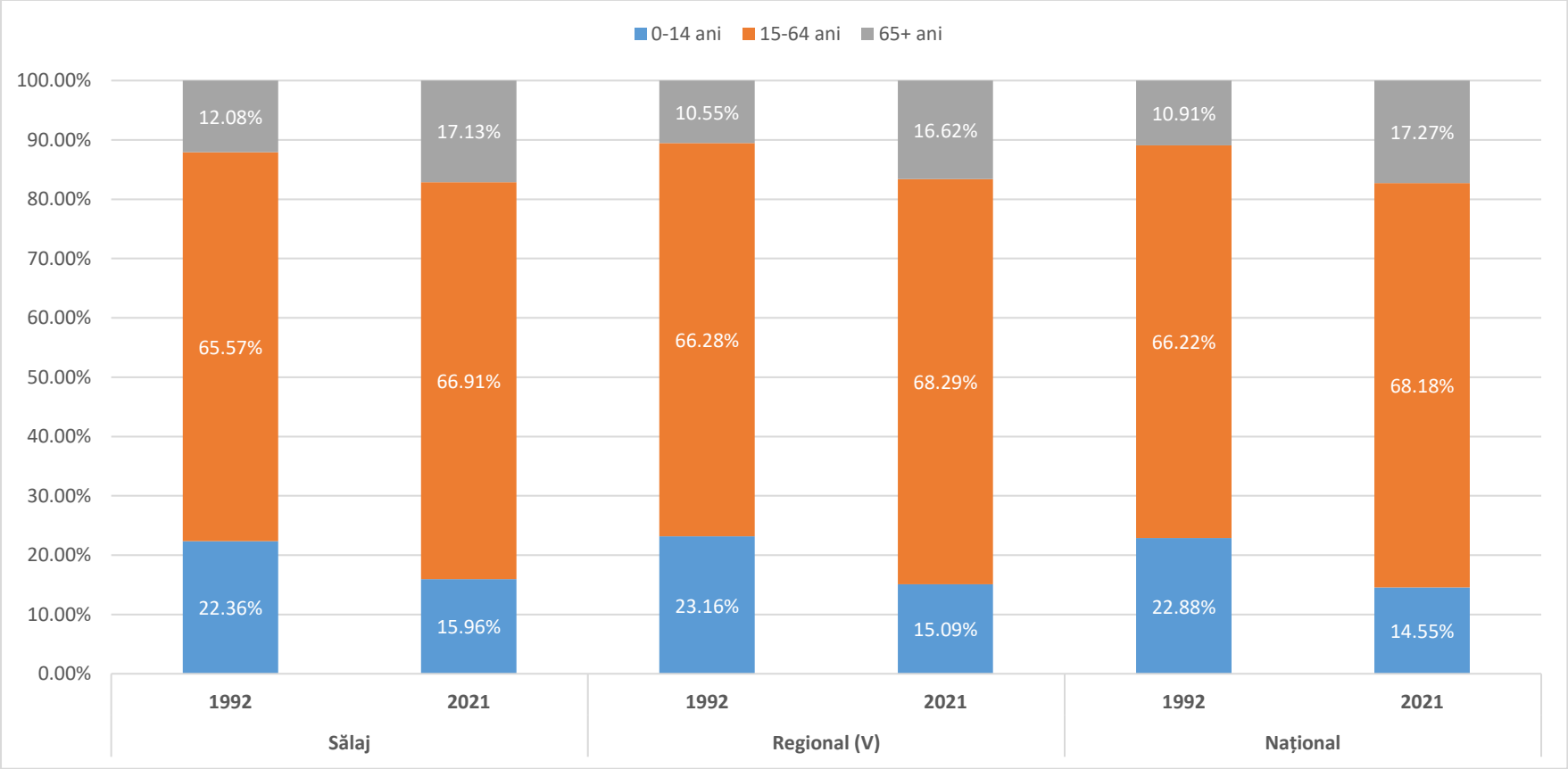

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Dacă facem o comparație cu structura pe vârste a populației celorlalte patru județe (Figura 12), vedem că diferențele nu sunt majore nici aici, procentele populației tinere (0-14 ani) sunt în jurul valorii de 17% la nivel național, 16% la nivel regional și 17% la Sălaj și o maximă de 19% la Caraș-Severin. Populație activă (15-64) este în jurul valorii de 68%, cu excepția județului Satu Mare (70%) și Sălaj, cu cea mai mică populație activă (66%).

Figura 12 –Structura populației pe vârste, comparativ județe (1992 vs.2021)

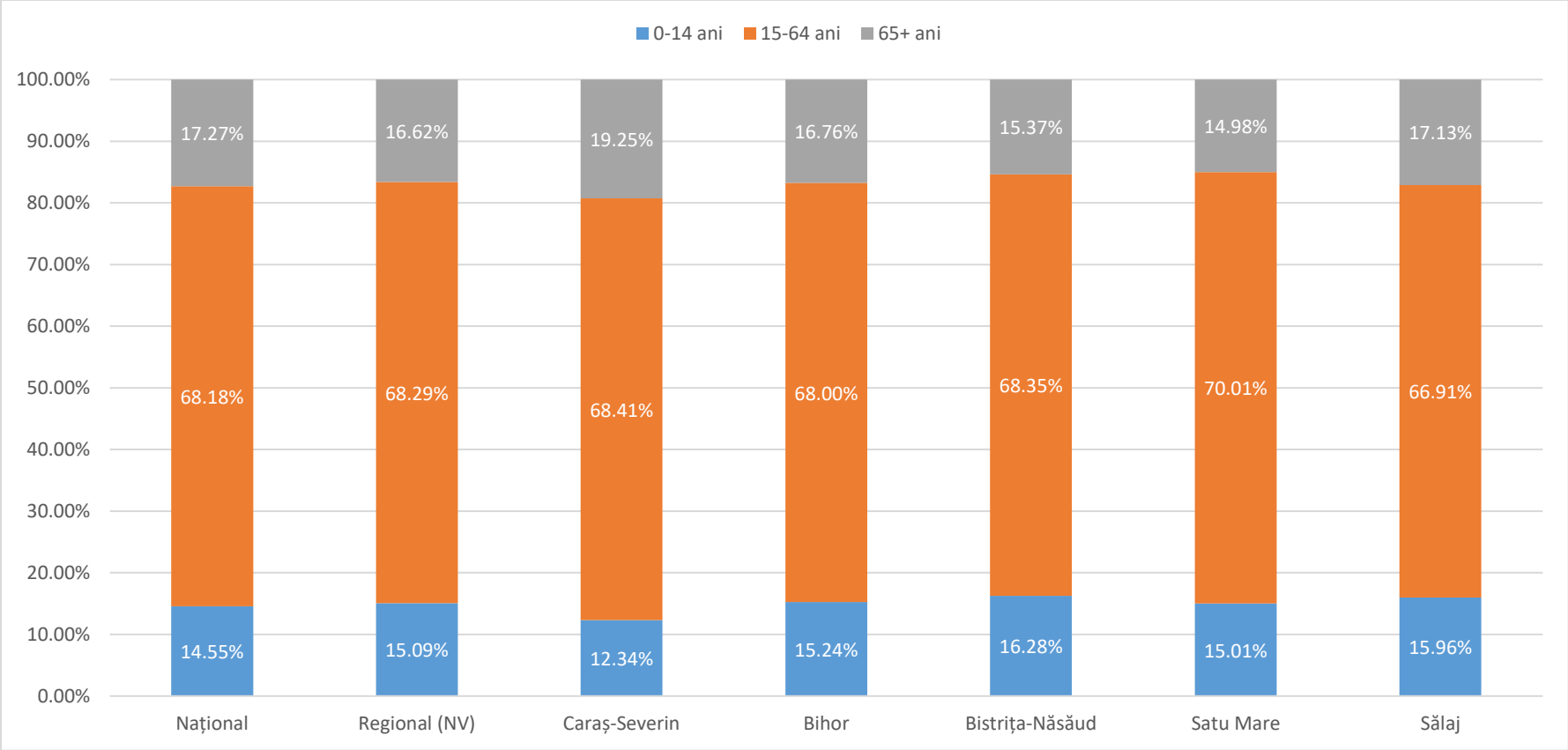

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Indicele de îmbătrânire demografică a populației reprezintă numărul de persoane vârstnice (peste 65 de ani) raportat la 100 de persoane tinere (sub 15 ani). În cazul județului Sălaj (Figura 13), acest indice a urmat un trend ascendent în ultimii 29 de ani, ajungând în 2021 la valoare de 107, ceea ce înseamnă că la fiecare 100 de persoane tinere din județ sunt alte 107 persoane vârstnice. Cifra se situează cu puțin sub nivelul național (118) și cel regional (110).

Figura 13 – Indicele de îmbătrânire demografică a populației

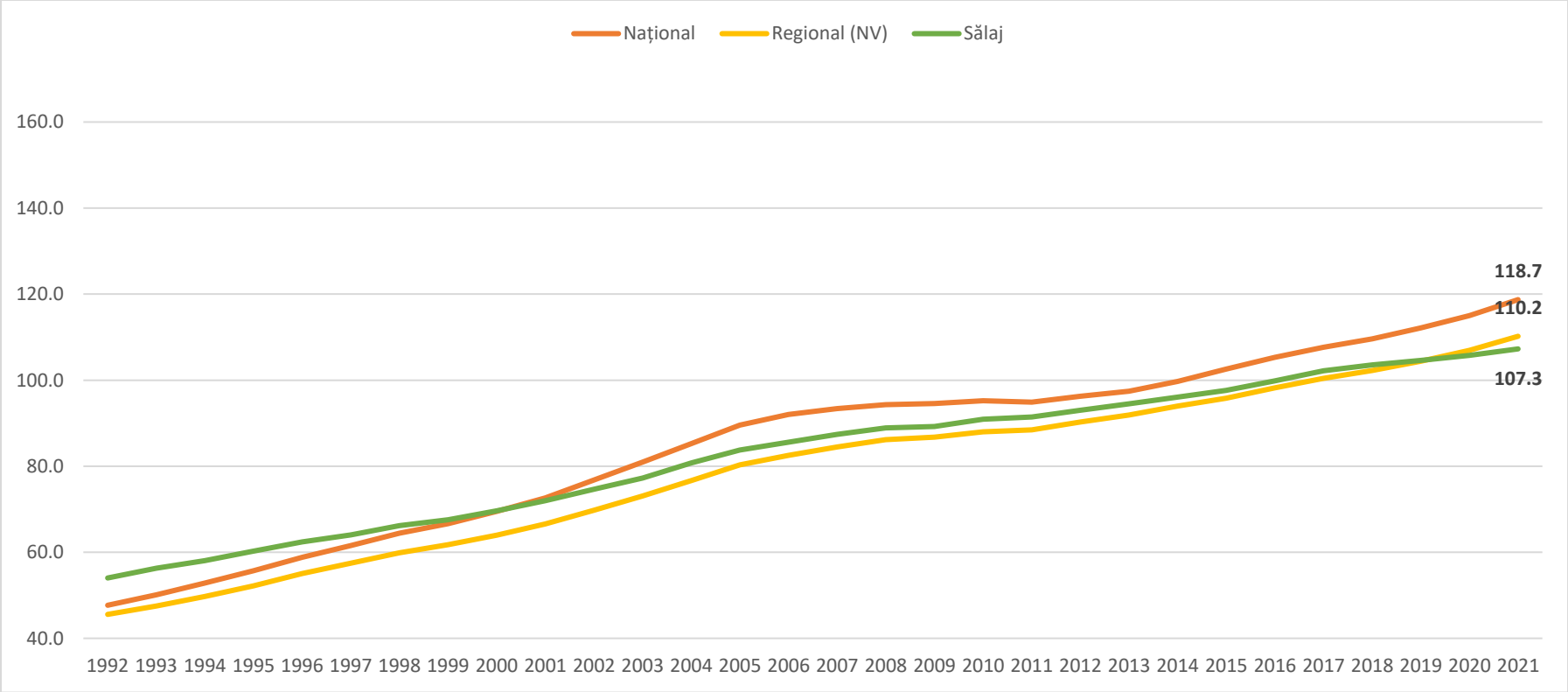

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Raportul de dependență demografică reprezintă raportul dintre numărul persoanelor de vârstă dependentă (0-14 și 65+) și populația în vârstă de muncă, exprimat la 100 de persoane. În cazul județului Sălaj (figura 14), la fiecare 100 de persoane active, în vârstă de muncă, avem (în 2021) 49 de persoane „dependente" sau inactive, față de 46,66 la nivel național și 46,43 la nivel regional. Acest indicator a scăzut în continuu din 1992 până în 2009, iar de atunci trendul este ascendent.

Figura 14 – Raportul de dependență demografică

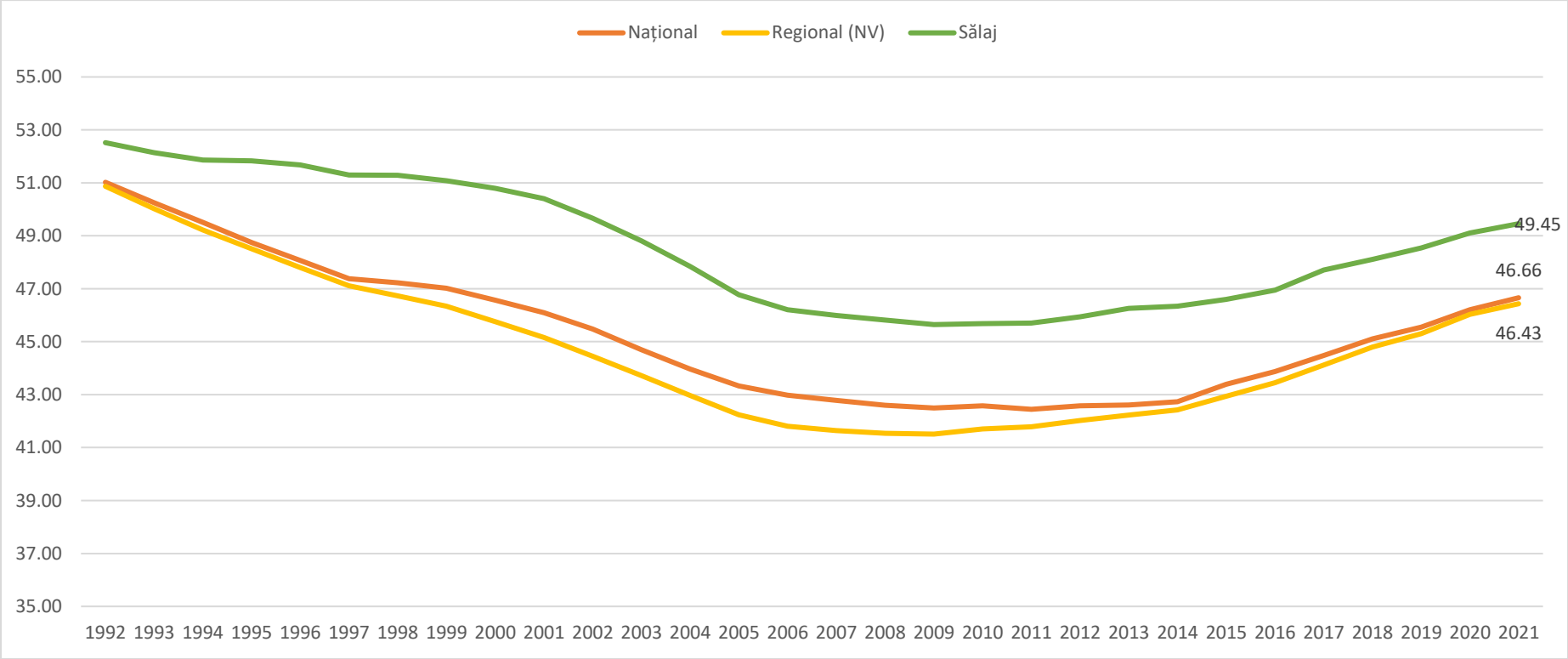

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Vârsta medie a populației județului Sălaj (Tabel 1) este, în 2021, de 41 de ani, în condițiile în care în 1992 era 36 de ani. Același trend de îmbătrânire se observă atât la nivel regional și național, cât și în celelalte patru județe comparabile cu Sălaj. Creșterea vârstei medii (Figura 15) este, la Sălaj, de doar 15% în ultimii 29 de ani, față de 19% la nivel național și regional și 21% la Caraș-Severin sau Bistrița-Năsăud.

Tabel 1 – Vârsta medie a populației

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Național	35	35	36	36	36	36	37	37	37	37	38	38	38	38	39	39	39	39	40	40	40	40	41	41	41	41	41	42	42
Regiunea Nord-Vest	35	35	35	35	36	36	36	36	37	37	37	37	38	38	38	38	39	39	39	39	40	40	40	40	40	41	41	41	41
Bihor	36	36	36	36	36	37	37	37	37	37	38	38	38	38	38	39	39	39	39	39	40	40	40	40	41	41	41	41	41
Caraș-Severin	36	36	36	37	37	37	37	38	38	38	38	39	39	39	39	39	40	40	40	41	41	41	42	42	42	43	43	43	44
Bistrița-Năsăud	33	33	34	34	34	34	35	35	35	35	36	36	36	36	37	37	37	37	38	38	38	38	39	39	39	39	40	40	40
Satu Mare	34	34	34	34	34	35	35	35	35	36	36	36	36	37	37	37	37	38	38	38	38	39	39	39	40	40	40	40	41
Sălaj	36	36	36	36	36	37	37	37	37	37	37	38	38	38	38	38	39	39	39	39	40	40	40	40	40	41	41	41	41

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 15 – Vârsta medie a populației (1992 vs.2021)

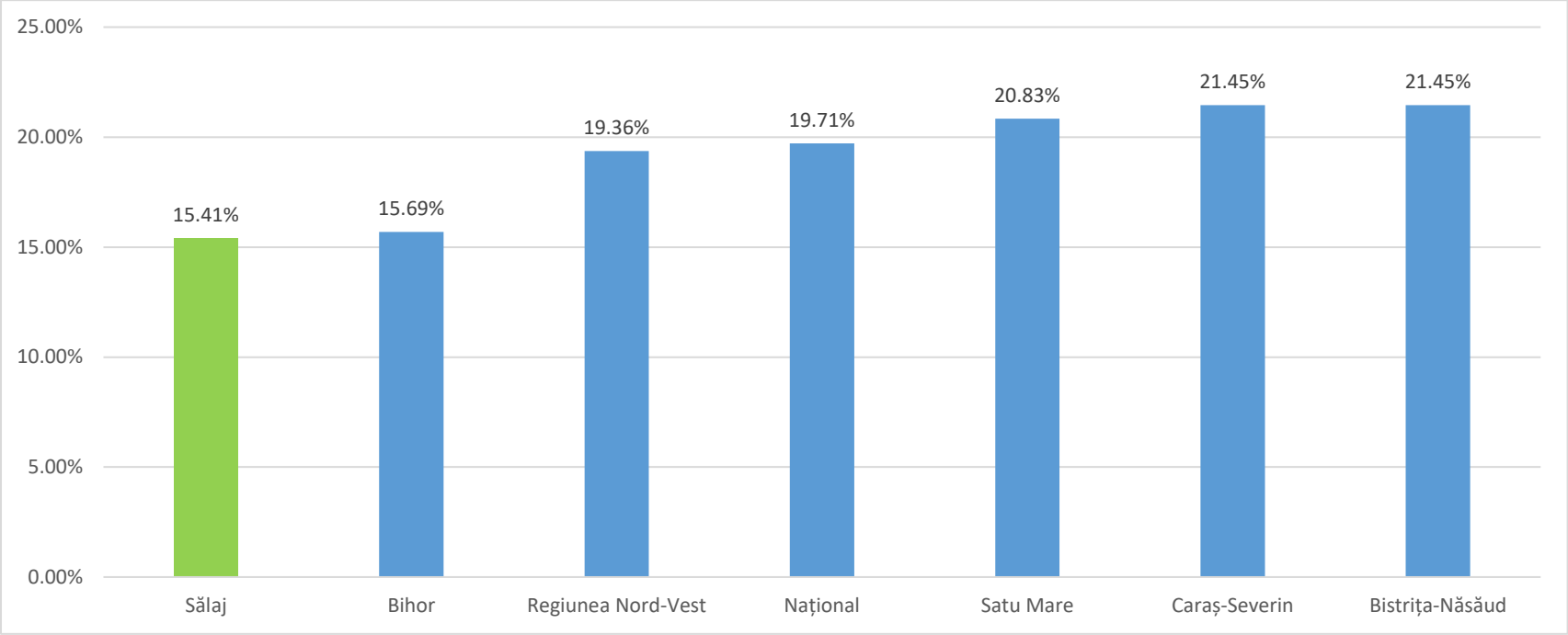

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Natalitate și mortalitate

Fluctuațiile demografice au, de obicei, două surse: mișcarea naturală a populației (natalitate/mortalitate) și mișcarea migratorie a populației (schimbările de domiciliu). În privința mișcării naturale a populației, observăm în Tabelul 2 faptul că rata natalității pentru județul Sălaj este, în 2020, de 10 la mie, constantă față de ultimii 10 ani, în condițiile în care în toate celelalte patru județe precum și la nivel regional și județean, natalitatea este în scădere. Sporul natural este negativ și în scădere, dar Sălaj stă mult mai bine ca celelalte județe și la acest capitol.

Tabel 2 – Natalitate

Rata natalității (născuți vii la 1.000 de locuitori)											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Național	9,4	8,7	9	9,6	9,1	9,3	9,4	9,7	9,3	9,2	8,1
Regiunea Nord-VEST	9,8	9,2	9,4	10	9,5	9,8	10	10,3	9,9	9,8	8,8
Bihor	10,2	9,5	10	10	9,6	9,6	9,8	10,2	10	9,8	8,8
Caraș-Severin	7,9	7,2	7,4	7,7	7,2	7,2	7,8	7,6	7,5	7,1	6,1
Bistrița-Năsăud	10,6	9,9	10,1	11,3	10,3	10,7	10,7	10,7	10,7	10,5	9,3
Satu Mare	9,1	8,7	8,8	10	9,4	9,2	9,6	10,1	9,2	9,2	7,9
Sălaj	10	9,7	10,3	10,8	10,3	10,6	10,5	10,8	10,5	10,5	10
Sporul natural											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Național	-47.524	-55.197	-54.435	-35.534	-53.103	-56.791	-49.255	-47.883	-57.742	-57.244	-118.736
Regiunea Nord-VEST	-4.007	-4.933	-4.709	-2.592	-4.260	-4.919	-3.201	-3.336	-4.392	-3.873	-12.141
Bihor	-1.059	-1.308	-1.177	-1.199	-1.341	-1.610	-1.224	-1.145	-1.389	-1.224	-3.058
Caraș-Severin	-1.595	-1.710	-1.427	-1.488	-1.680	-1.974	-1.538	-1.858	-1.751	-1.772	-2.733
Bistrița-Năsăud	198	-13	-110	538	95	89	239	-51	114	171	-999
Satu Mare	-921	-989	-754	-363	-598	-906	-582	-535	-873	-834	-1.966
Sălaj	-538	-584	-461	-306	-413	-483	-333	-393	-545	-491	-971
Sporul natural la 1.000 de locuitori											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Național	-2,1	-2,5	-2,4	-1,6	-2,4	-2,5	-2,2	-2,1	-2,6	-2,6	-5,3
Regiunea Nord-VEST	-1,4	-1,7	-1,7	-0,9	-1,5	-1,7	-1,1	-1,1	-1,6	-1,4	-4,3
Bihor	-1,7	-2,1	-1,9	-2	-2,1	-2,6	-2	-1,9	-2,2	-2	-5
Caraș-Severin	-4,6	-5	-4,2	-4,4	-5,1	-6	-4,7	-5,7	-5,5	-5,6	-8,7
Bistrița-Năsăud	0,6	:	-0,3	1,6	0,3	0,3	0,8	-0,2	0,4	0,5	-3,1
Satu Mare	-2,4	-2,5	-1,9	-0,9	-1,5	-2,3	-1,5	-1,4	-2,3	-2,2	-5,1
Sălaj	-2,2	-2,4	-1,8	-1,2	-1,6	-1,9	-1,4	-1,6	-2,2	-2	-4

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Rata mortalității în județul Sălaj este în continuă creștere, ajungând la 14 la mie în 2020, peste nivelul național (13,4) și cel regional (13,1) și peste toate celelalte patru județe, mai puțin Caraș-Severin (14,8). Și mortalitatea infantilă este în creștere (6,2 în 2020), similar cu nivelul național (6,1), dar sub nivelul regional (7,3) și județele Bihor (7,2), Bistrița-Năsăud (7,5) sau Satu Mare (12,8).

Tabel 3 – Mortalitate și mortalitate infantilă

Rata mortalității (decedați la 1.000 de locuitori)											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Național	11,5	11,2	11,4	11,2	11,5	11,8	11,6	11,8	11,9	11,7	13,4
Regiunea Nord-VEST	11,2	10,9	11,1	10,9	11	11,5	11,1	11,4	11,5	11,2	13,1
Bihor	11,9	11,6	11,9	12	11,7	12,2	11,8	12,1	12,2	11,8	13,8
Caraș-Severin	12,5	12,2	11,6	12,1	12,3	13,2	12,5	13,3	13	12,7	14,8
Bistrița-Năsăud	10	9,9	10,4	9,7	10	10,4	9,9	10,9	10,3	10	12,4
Satu Mare	11,5	11,2	10,7	10,9	10,9	11,5	11,1	11,5	11,5	11,4	13
Sălaj	12,2	12,1	12,1	12	11,9	12,5	11,9	12,4	12,7	12,5	14

Rata mortalității infantile (decedați sub 1 an la 1.000 de locuitori)											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Național	9,8	9,4	9	7,8	8,1	7,3	6,7	6,4	5,9	5,7	6,1
Regiunea Nord-VEST	8,9	8,7	8,4	7,5	7,3	7,7	6,9	6,5	6,9	6,2	7,3
Bihor	9,5	10,7	8,5	9,8	6,4	8,2	8,4	5,5	6,8	6,9	7,2
Caraș-Severin	11,9	10,2	11,6	9,3	9,6	11,4	8,7	9,3	8,7	4,9	4,7
Bistrița-Năsăud	9,1	7,7	6,6	7,8	6,8	6,3	6,5	8,2	6,5	8,4	7,5
Satu Mare	10,5	10,5	10,7	7,9	7,6	8,4	10,1	7,1	7	5,1	12,8
Sălaj	9,5	13	10,5	8,1	10,2	8	6,5	9,8	10,5	5,1	6,2

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Durata medie de viață a locuitorilor județului Sălaj a ajuns, în 2019, la 75 ani, aproape aceeași ca la nivel regional (75,8) și ușor mai mică față de cea de la nivel național (76). Aceasta a crescut în ultimii 29 de ani cu 8,73%, față de 9% la nivel național și 10% la nivel regional sau față de 11% la Caraș-Severin (Figura 16).

Tabel 4 – Durata medie de viață

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Național	69,6	69,8	69,8	69,5	69,5	69,4	69,1	69	69,2	69,7	70,5	71,2	71,2	71	71,3	71,8	72,2	72,6	73,5	73,8	73,9	74,2	74,7	75,2	75,4	75,4	75,5	75,7	75,9	76
Regiunea Nord-Vest	68,8	68,8	68,5	68,1	67,9	68	68,2	68,3	68,3	68,7	69,5	70,2	70,2	70,1	70,6	71	71,4	71,8	72,9	73,3	73,5	73,9	74,4	74,7	75	75,1	75,2	75,4	75,7	75,8
Bihor	68,1	68,3	68,1	67,5	67,4	67,5	67,4	67,2	67,3	67,6	68,5	69,5	69,5	69,4	69,9	70,4	70,9	71,3	72,4	72,7	72,8	73,4	73,9	74,2	74,4	74,4	74,7	75	75,3	75,3
Caraș-Severin	67,7	68	68,4	68	68	68	67,9	67,9	68,1	68,6	69,5	70,1	70,5	70,7	71	70,6	70,7	71,1	72,6	73,1	73,1	73,4	73,9	74,6	74,7	74,4	74,7	75	75,1	75,3
Bistrița-Năsăud	69,6	69,9	69,8	70	69,8	69,8	70,2	70,5	70,2	70,1	71	72,3	71,8	71,9	72,6	72,8	72,7	72,9	73,6	74	74,5	74,8	74,9	75,1	75,6	75,8	75,9	75,8	76	76,3
Satu Mare	67,1	67,5	67	66	65,5	65,3	65,4	65,8	66,2	66,7	67,3	67,7	67,7	67,4	67,6	68,3	69	69,5	70,7	71,1	71,3	71,9	72,6	72,9	73,1	73,2	73,5	73,5	73,8	74,1
Sălaj	68,9	68,6	68,1	67,6	67,3	67,6	68,1	67,8	67,9	68,7	69,5	70,2	70,1	70,1	70,3	70,4	71	71,5	72,3	72,5	72,5	73,3	73,7	73,8	74,6	74,6	74,9	75,2	75	75

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 16 – Durata medie de viață a populației (1992 vs.2021)

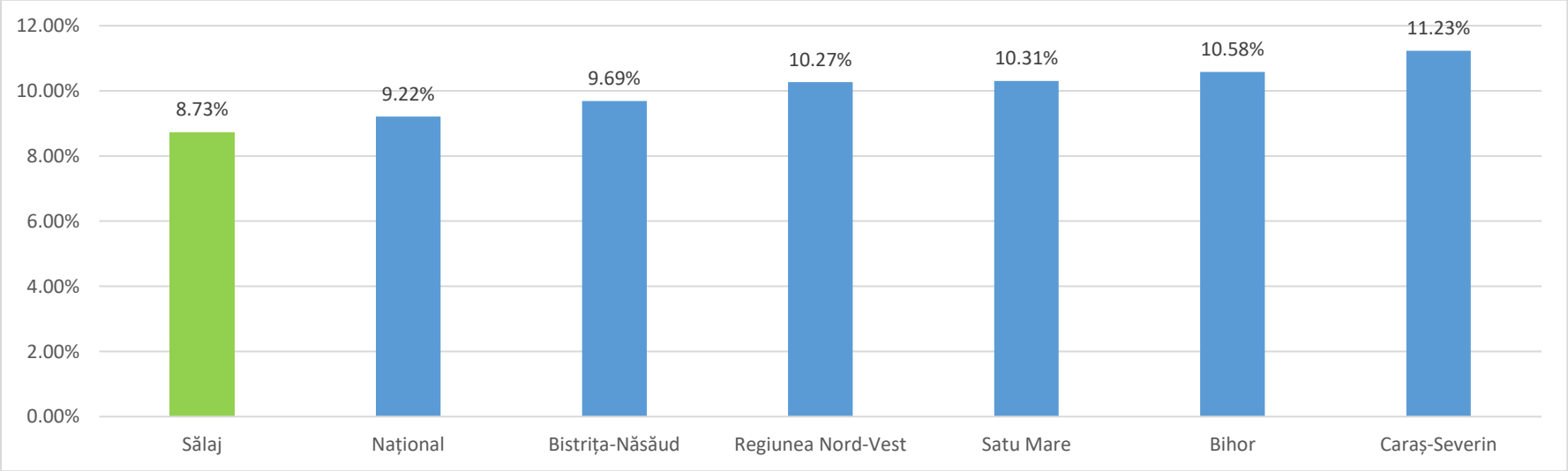

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Migrație

Dacă ne referim la migrație, datele (Tabelul 5) ne arată un sold negativ al schimbărilor de domiciliu în 2020, dar pe un trend ușor descendent în ultimii 3 ani. În domeniul rural sold este pozitiv și în creștere în ultimii 2 ani. În ceea ce privește soldul schimbărilor de reședință, acesta este chiar pozitiv în 2020.

Tabel 5 – Schimbări de domiciliu

Soldul schimbărilor de domiciliu											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bihor	811	394	493	477	569	215	398	576	533	636	551
Bistrița-Năsăud	-621	-361	-326	-332	-294	-258	-165	-346	-387	-459	-418
Satu Mare	-231	-140	-4	-44	-23	-83	-83	-339	-179	-410	-261
Sălaj	-558	-542	-411	-432	-479	-438	-551	-463	-584	-646	-484
Caraș-Severin	-944	-749	-887	-976	-867	-984	-965	-1.211	-1.218	-1.104	-887

Soldul schimbărilor de reședință											
Bihor	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bistrița-Năsăud	889	1234	1276	1331	1238	1323	1400	1497	1254	1453	1331
Satu Mare	-1384	-1268	-1157	-1175	-978	-443	-624	-636	-688	-750	-579
Sălaj	-1685	-1574	-1199	-1015	-870	-522	-425	-495	-537	-472	86
Caraș-Severin	-2010	-2042	-1622	-1606	-1447	-957	-616	-1053	-1189	-1125	189

Soldul schimbărilor de domiciliu - Sălaj (Urban vs. Rural)											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total	-558	-542	-411	-432	-479	-438	-551	-463	-584	-646	-484
Urban	-635	-559	-677	-430	-455	-545	-769	-413	-562	-682	-734
Rural	77	17	266	-2	-24	107	218	-50	-22	36	250

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 18 – Soldul schimbărilor de domiciliu

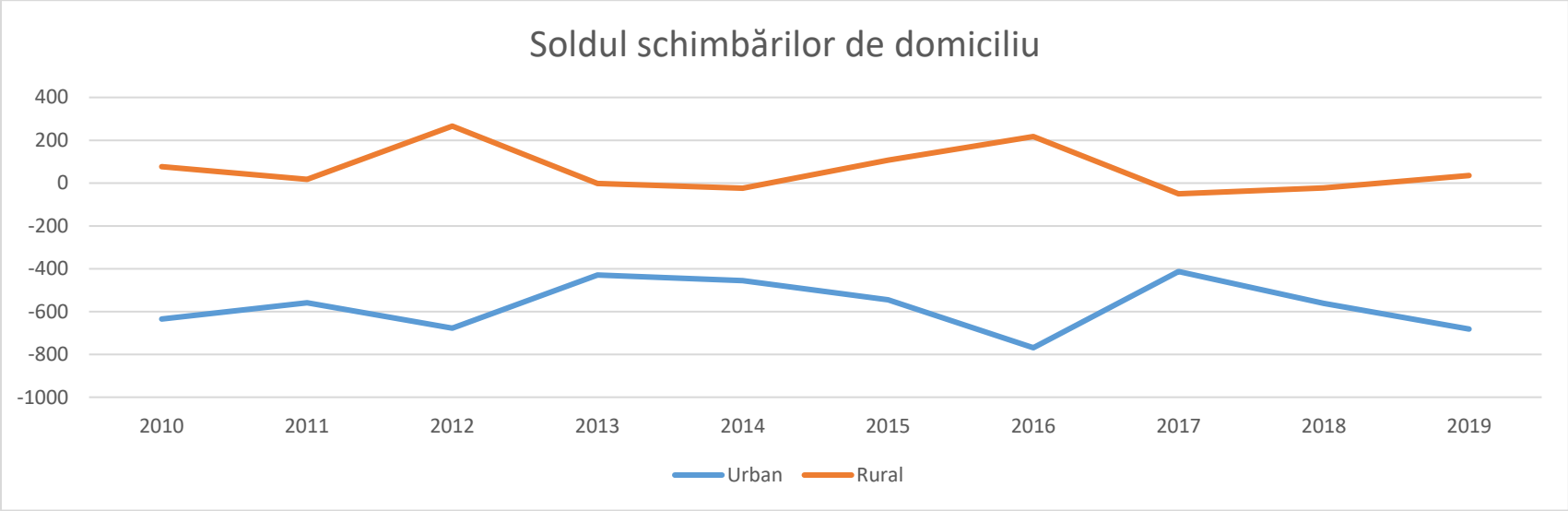

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Religie și etnie

Potrivit datelor de la recensământ, Sălajul este o comunitate relativ omogenă din punct de vedere etnic (Figura 19), cu 66% din populație declarându-se de etnie română, 22% maghiari și 6% romi, iar restul etniilor fiind toate împreună sub 7%. Din punct de vedere al religiei situația este relativ similară (Figura 20), 61% dintre locuitori declarându-se ortodocși, 18% reformați, 4% penticostali, 2% romano-catolici, iar restul sunt sub 1%.

Figura 19 – Structura etnică a populației (Recensământ)

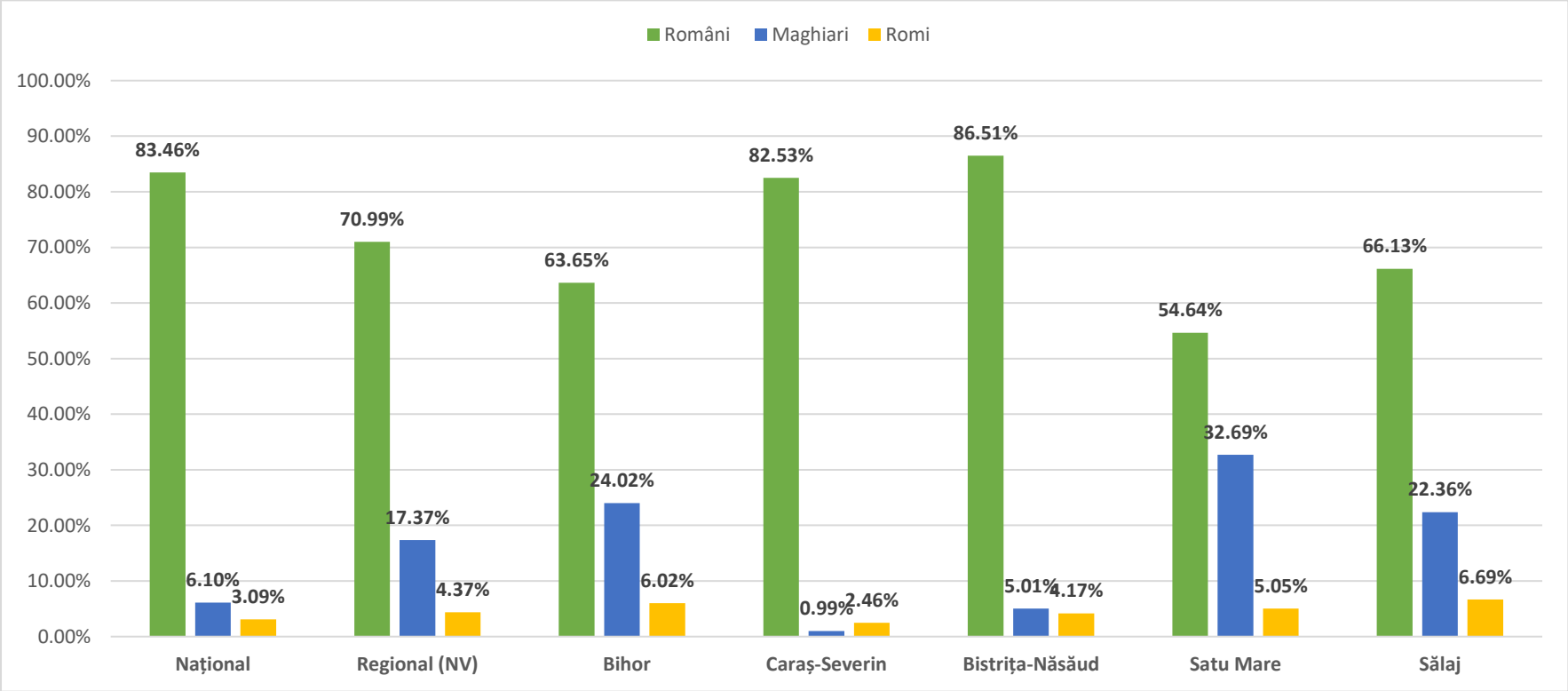

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor de la Recensământ

Figura 20 – Structura religioasă a populației (Recensământ)

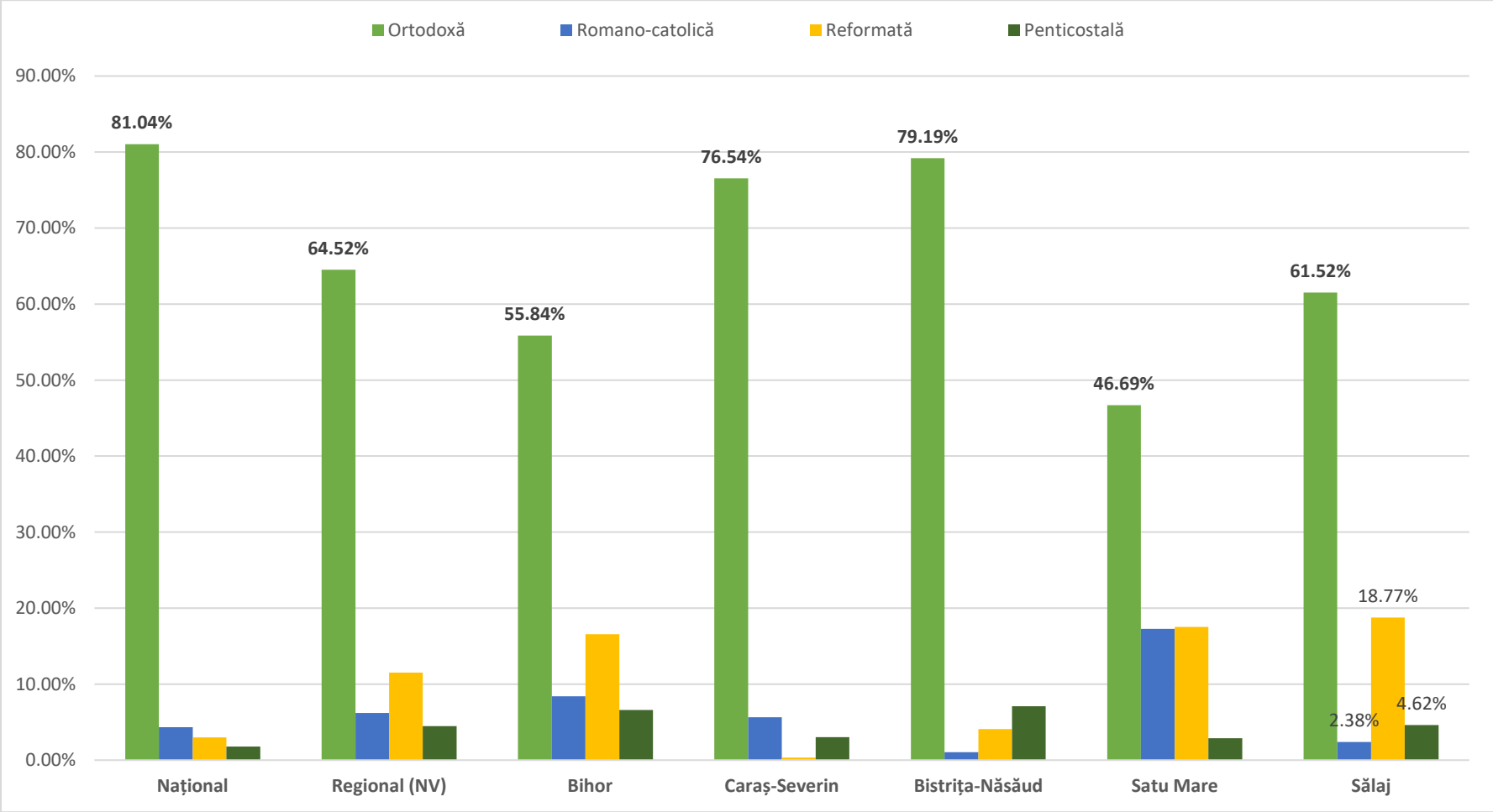

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor de la Recensământ

Perspective strategice

- Populația județului este în scădere (-11% în ultimii 29 de ani)
- Trendul descendent este vizibil în toate orașele județului (cu excepția Zalăului) și în marea majoritatea comunelor din județ
- 56% din populație locuiește în mediul rural
- Creștere populației peste 65 de ani (cu 5%) este concomitentă cu scăderea populației tinere (sub 14 ani) cu 7% și cu creșterea populației active (15-64 de ani) cu 1%
- Indicele de îmbătrânire demografică este de asemenea pe un trend ascendent, ajungând în 2021 la 107 persoane vârstnice (peste 65 de ani) pentru fiecare 100 de persoane tinere (sub 15 ani)
- Raportul de dependență demografică este în creștere; la fiecare 100 de persoane active (15-64 de ani) există 49 de persoane dependente (sub 15 ani și peste 65 de ani)
- Media de vârstă a populației județului este (în 2021), de 41 de ani, în creștere cu 15% (1992)
- Speranța de viață a ajuns (2021) la 75 ani, în creștere cu 8% (1992)
- Rata natalității în județul Sălaj este de 10 la mie (2020), constantă față de anii trecuți, mai mare ca cea de la nivelul național (8,1) sau regional (8,8)
- Sporul natural este negativ (-4 la 1.000 de locuitori), în același trend descendent dar mai bine decât la nivel regional (-4,3) și național (-5,3)
- Mortalitatea este în creștere, ajungând la 14 (2020) decedați la 1.000 de locuitori, față de 11,9 în 2014, în timp ce la nivel regional este de 13,1 iar la nivel național 13,4
- Mortalitatea infantilă este în scădere, ajungând la 6,2 (2020) față de 13 (2011), comparativ cu nivelul regional (7,3) și național (6,1), unde trendurile sunt tot descendente
- În ceea ce privește schimbarea domiciliului soldul este negativ (-484), dar în scădere față de anul anterior (-646), iar soldul schimbărilor de domiciliu din rural este pozitiv (+250)

Educație

Nivelul de educație al populației

Capitalul educațional al unei zone, definit în termeni de distribuția populației în funcție de ultima școală absolvită, infrastructura educațională, rezultatele educaționale și cheltuielile publice cu sistemul de învățământ, este un bun mijloc de a înțelege capacitatea unei comunități de a se dezvolta sustenabil și de a prospera pe termen lung.

Asociată cu nivelul de sănătate, venitul, implicarea în comunitate, ultima școală absolvită este un indicator crucial în înțelegerea competitivității unei regiuni sau zone. Este dificil pentru o comunitate cu o pondere scăzută de persoane cu studii superioare, spre exemplu, să atragă investiții și oportunități care generează plus valoare semnificativă în comunitate și asigură venituri ridicate populației. În aceeași idee, întrucât talentul atrage talent, o comunitate cu o pondere ridicată a populației cu studii superioare va atrage pe termen lung noi locuitori cu același profil, amplificând și mai mult avantajul competitiv și atractivitatea comunității. Devine critic, astfel, pentru autoritățile locale să susțină sistemul educațional la nivel local și eforturile populației de a se perfecționa continuu.

Analizând nivelul de educației al populației (Figura 1) observăm că doar 10% din populația județului **Sălaj** are studii superioare, comparativ cu 14% cât e media național sau cea regională. Județele **Satu Mare, Bistrița-Năsăud** și **Caraș-Severin** au valori similare, dar **județul** Bihor (14%) **este** mai aproape de media națională.

Figura 1 – Nivelul de educație al populației (Recensământ)

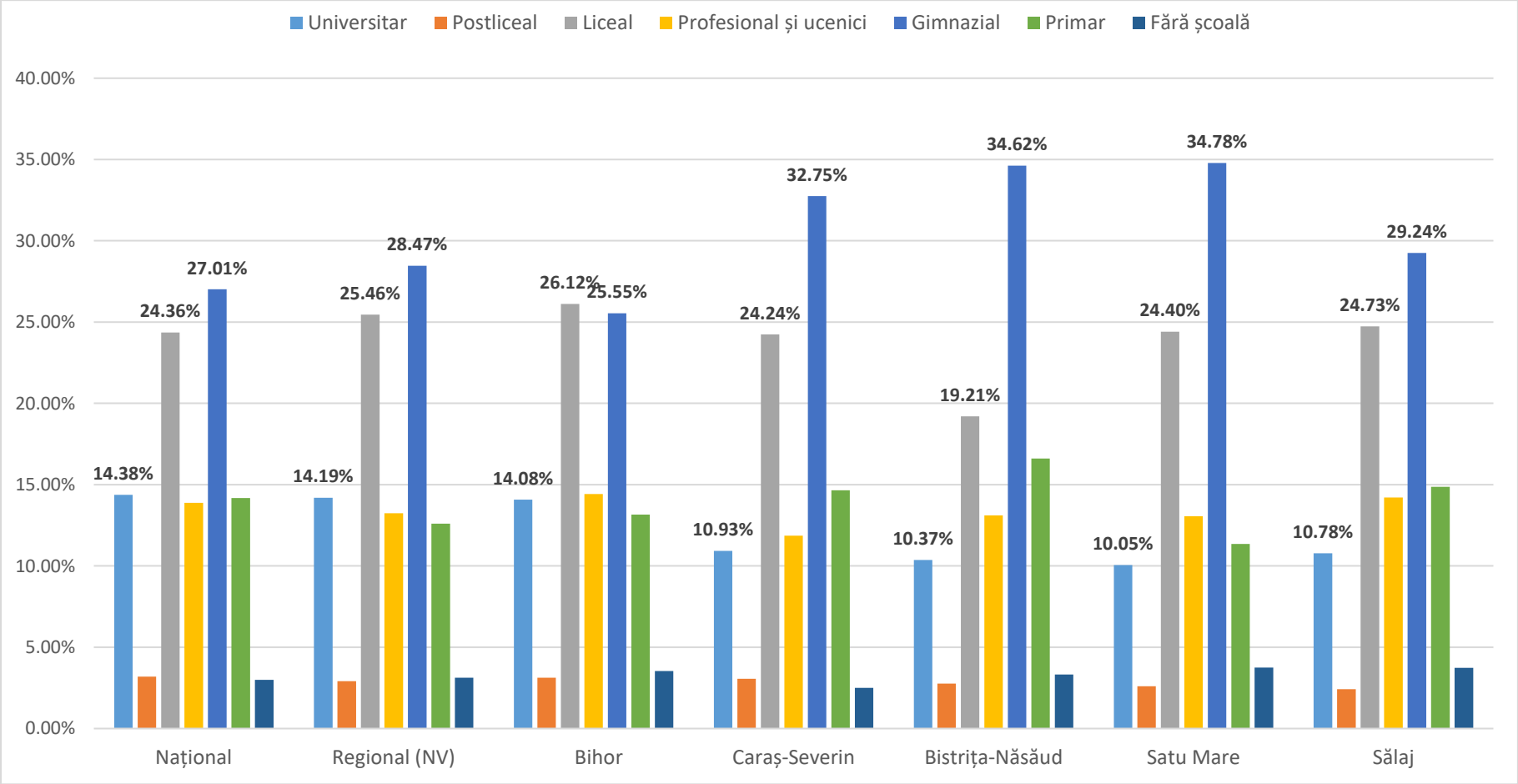

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor de la Recensământ (2011)

Evoluția populației școlare

În ceea ce privește evoluția populației școlare de la nivelul județului (Figura 2), datele INS arată același trend descendent întâlnit și la evoluția populației județului. Constatăm (Figura 2) o scădere a acesteia cu 23.000 de persoane, reprezentând 39 de procente în ultimii 27 de ani (1990-2019), față de 30 de procente la nivel național și 26% la nivel regional. În același timp, județul Bihor a avut o scădere de 22%, Bistrița-Năsăud 35%, iar Caraș-Severin 48%.

Figura 2 – Evoluția populației școlare

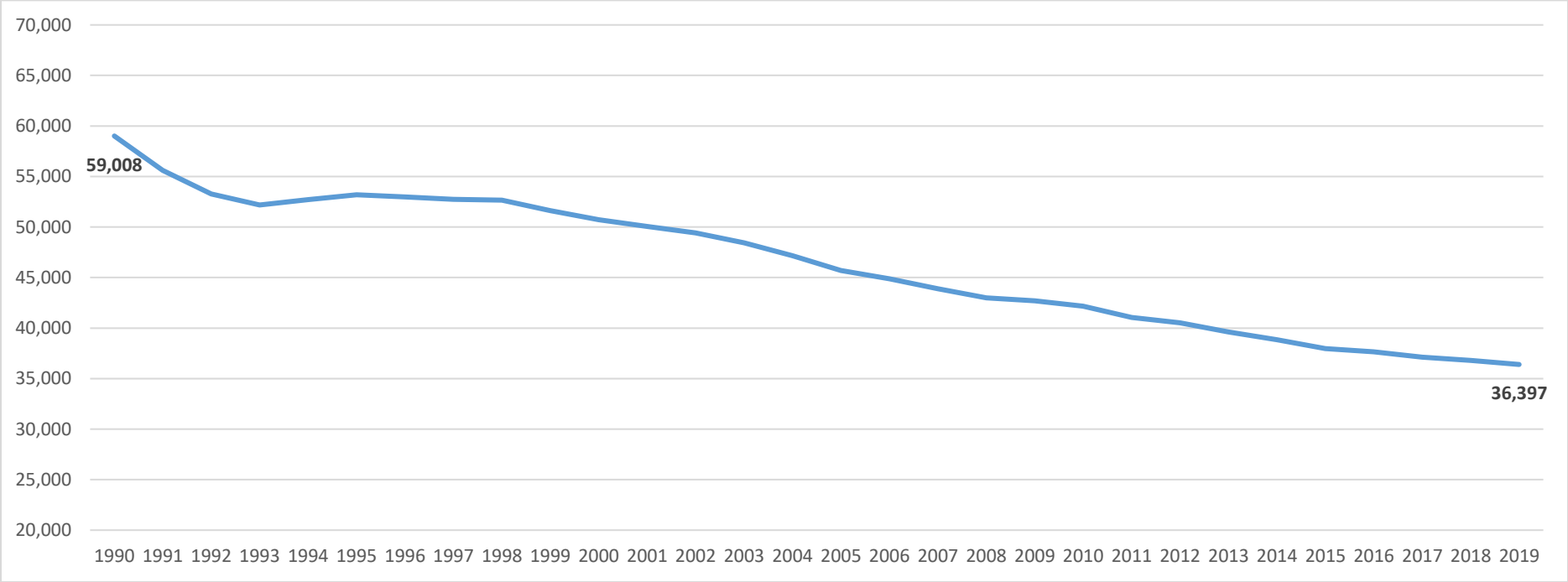

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Figura 3 – Evoluția populației școlare (1990-2019)

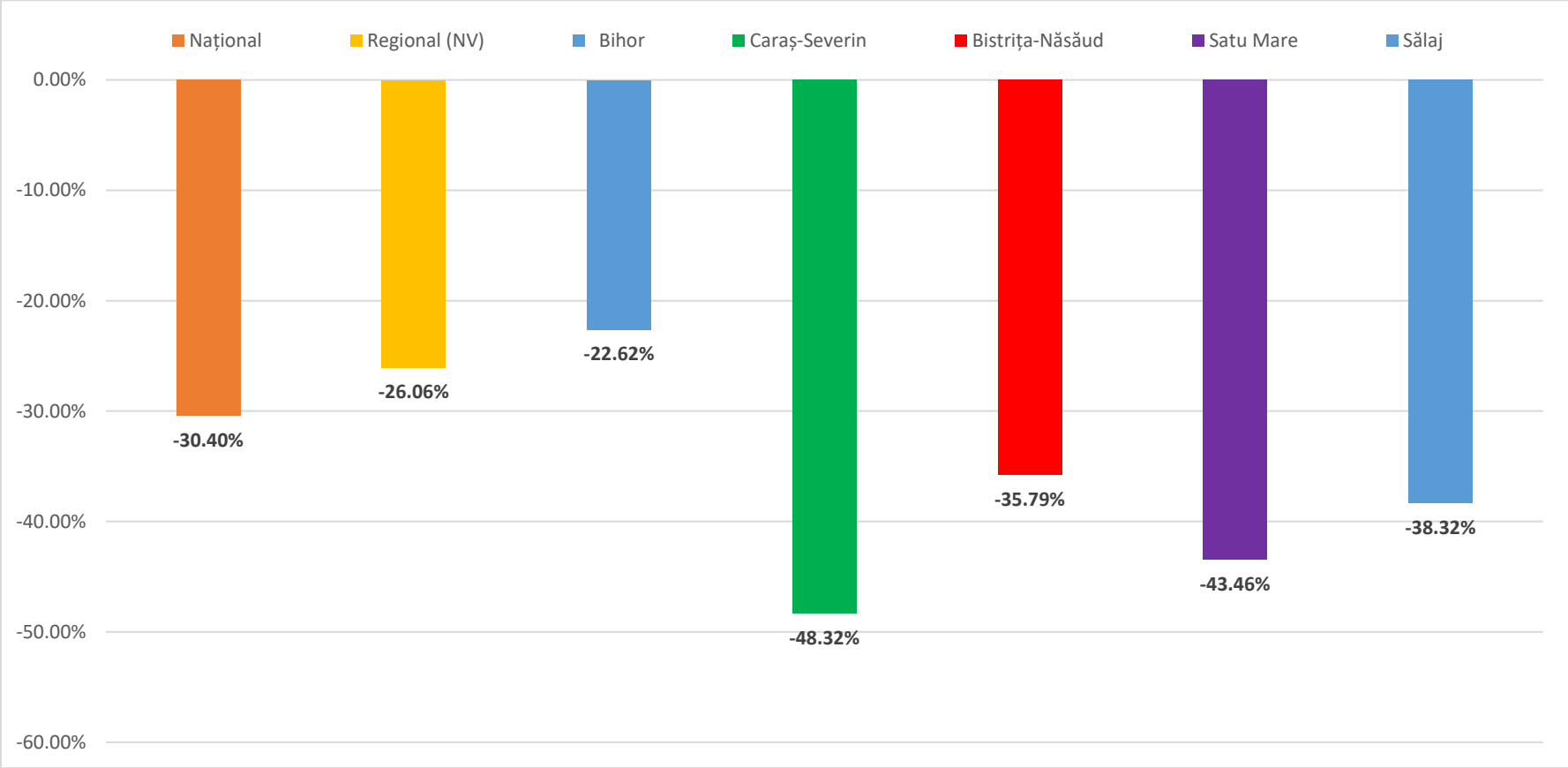

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Trendul descendent este vizibil (Figura 4) și pe diferitele niveluri de educație, cea mai mare scădere fiind înregistrată de nivelul profesional (-64%), apoi cel liceal (50%) și gimnazial (46%). Județul Sălaj avea în 2019 un număr de aproximativ 366 de studenți, în scădere cu 27% față de anul 2013, când a avut aproximativ 500 de studenți, apogeul numărului de studenți în județ (Figura 5).

Figura 4 – Evoluția populației școlare din județul Sălaj, pe niveluri de educație (1990-2019)

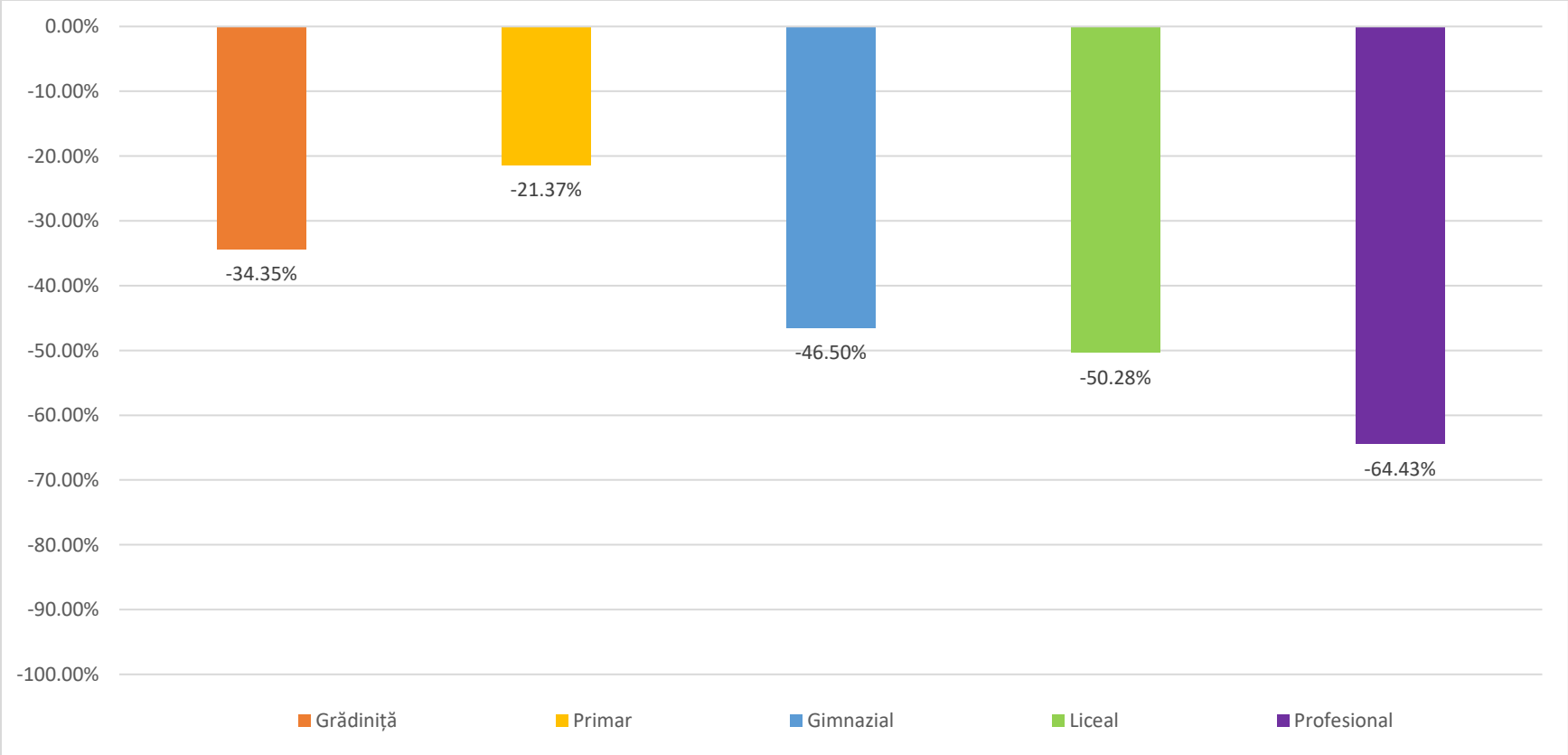

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

În municipiul Zalău sunt prezente, prin extensii universitare, trei universități: Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca prin Facultatea de Geografie, Universitatea Tehnică Cluj prin Facultatea de Construcții și Mașini și Facultatea de Ingineria Materialelor și a Mediului și Universitatea de Vest Vasile Goldiș din Arad, prin Facultatea de Științe Economice și Facultatea de Științe ale Naturii, Inginerie și Informatică..

Figura 5 – Evoluția populației școlare din județul Sălaj, nivel universitar

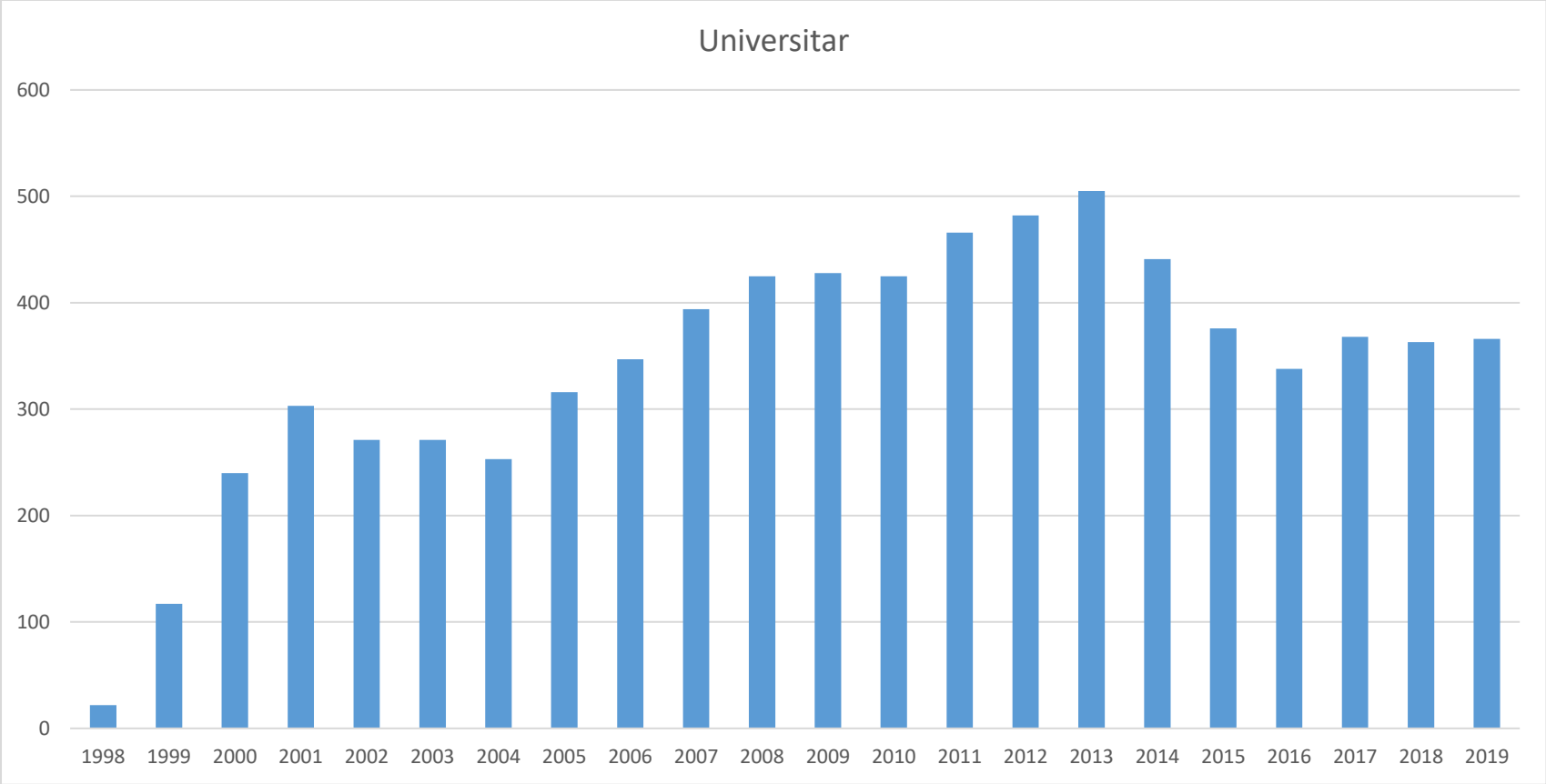

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Rezultate școlare – Promovabilitate BAC

În privința promovabilității la examenul de Bacalaureat (vară, 2021), județul Sălaj se situează, cu 67,10%, pe locul 21, comparativ cu restul județelor țării și puțin sub media națională (69%).

Figura 6 - Promovabilitate BAC, 2021

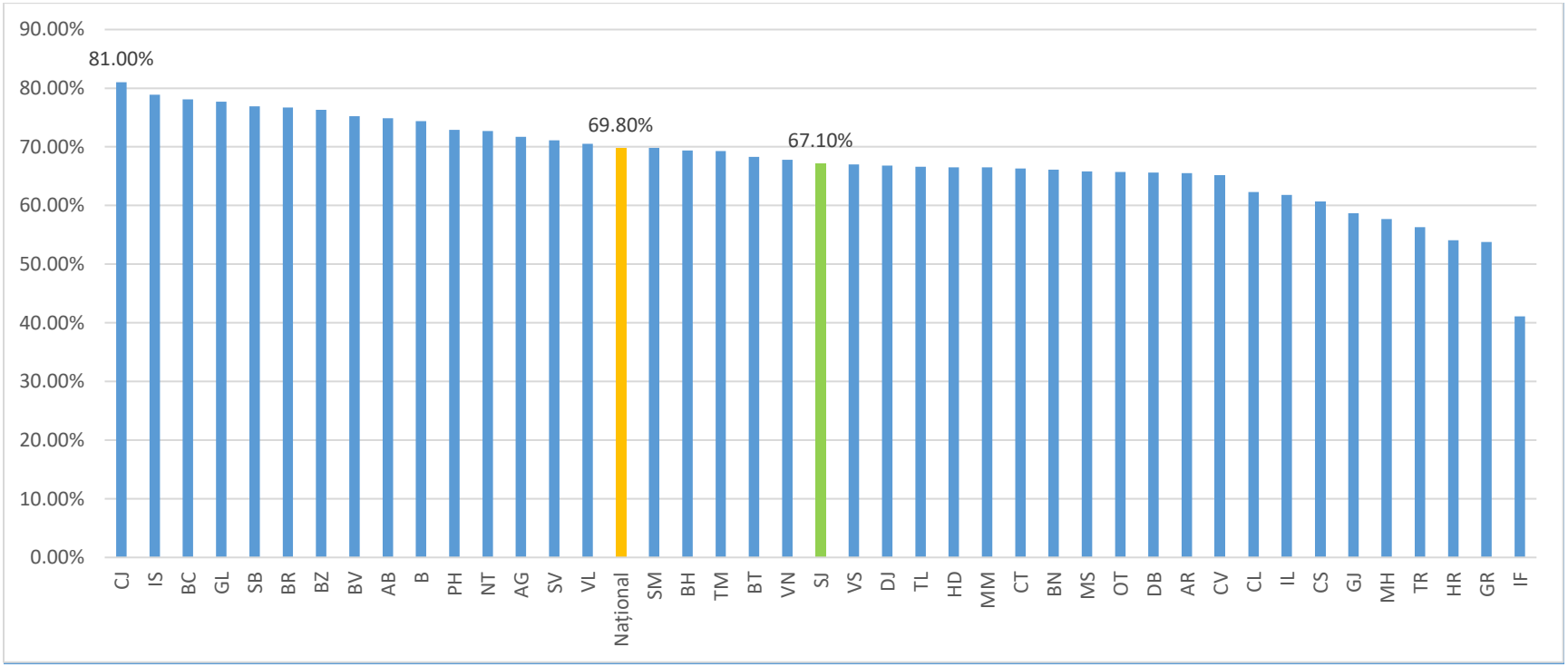

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor obținute de la Ministerul Educației

Rezultate școlare – Promovabilitate Evaluare Națională

Situația stă mai bine în ceea ce privește rezultatele la evaluarea națională, județul ocupând locul 15 comparativ cu restul județelor țării, cu o rată de promovabilitate de 75,9%, doar puțin sub media națională de 76,8%.

Figura 7 - Promovabilitate Evaluare națională 2021

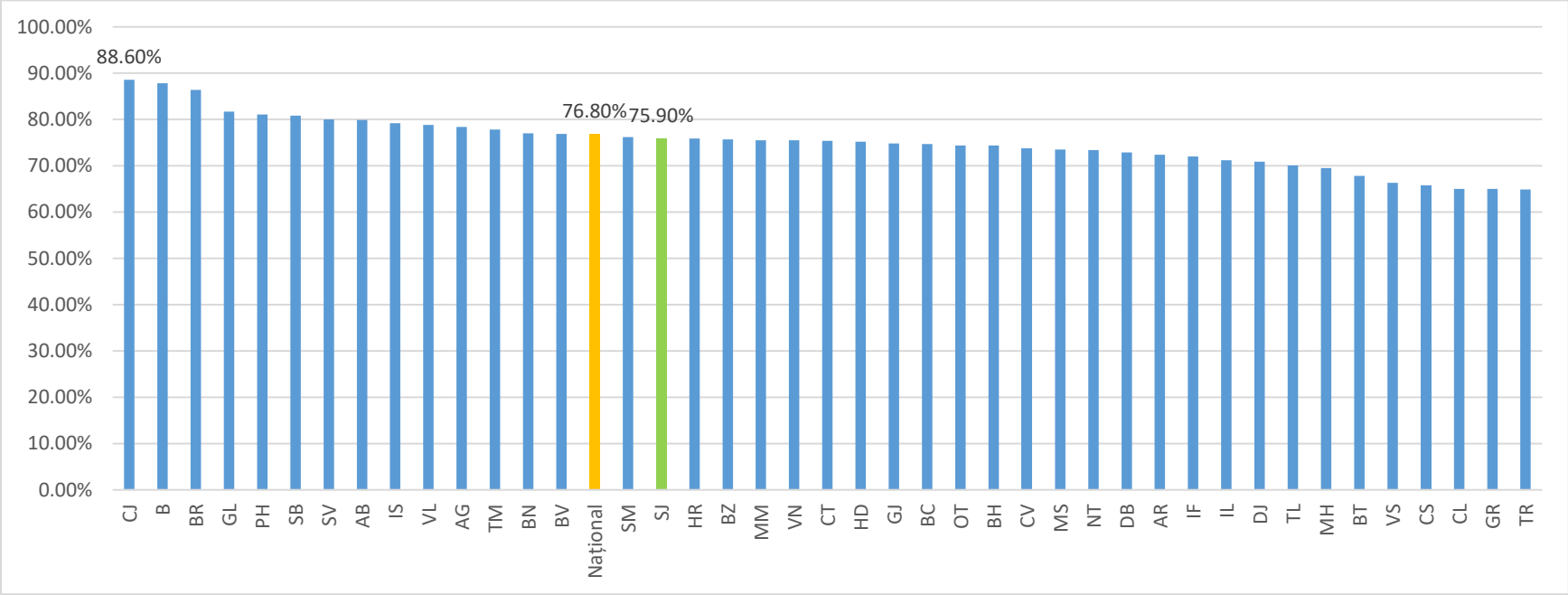

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor obținute de la Ministerul Educației

Abandon școlar

Rata abandonului școlar în județ este pe un trend descendent comparativ cu anul precedent, fiind de 1,3% în învățământul primar, 2% în gimnazial, 1,4% în liceal și 9,3% în cel postliceal.

Figura 8 – Rata abandonului școlar, 2021

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Învățământ primar	Național	1,6	1,6	1,1	1,3	1,8	1,7	1,5	1,6	1,6	1,3
	Regiunea N-V	1,6	1,3	0,9	1	1,4	1,6	1,4	1,4	1,2	1,1
	Bihor	1,1	1	1,2	1,3	1,5	2,2	1,6	1,6	1,7	1,5
	Bistrița-Năsăud	1,8	1,3	1	1	1,6	1	1,2	1,2	0,7	0,4
	Satu Mare	2,1	2	1,5	1,3	1,6	2	1,4	1,7	1,3	1,1
	Sălaj	1,2	1,2	0,7	0,4	1,1	1,1	0,9	0,9	1,6	1,3
	Caraș-Severin	2,4	2,2	1,2	2	3,1	2,9	:	2,8	2,4	1,8
Învățământ gimnazial	Național	2	1,9	1,7	1,9	2,1	2	1,8	1,8	1,7	1,3
	Regiunea N-V	1,7	1,7	1,4	1,5	1,8	1,9	1,9	1,7	1,7	1,2
	Bihor	1,4	1,4	1,7	2,2	1,7	2,8	1,9	2,1	2,1	1,2
	Bistrița-Năsăud	1,4	1,5	1,5	1,1	2	1,6	1,4	2,1	1,3	0,9
	Satu Mare	3,2	2,7	2,1	1,6	2,5	1,9	2,1	1,9	2,6	1,5
	Sălaj	1,7	1,6	1,5	1,6	1,8	1,8	1,7	2,4	2,4	2
	Caraș-Severin	2,6	2,3	1,8	2,6	4,5	3,3	:	2,3	2,5	2,5
Învățământ liceal și profesional	Național	:	4,2	2,9	2,9	3,5	3,6	2,6	2,6	2,6	2
	Regiunea N-V	:	3,8	3	3,1	3,2	3	2,4	2,2	2,7	1,8
	Bihor	:	1,7	1,4	1,7	1,4	2,2	1,7	1,5	2,6	1,7
	Bistrița-Năsăud	:	3,9	4,6	4,6	4,7	3,1	2,9	2,3	2,5	1,5
	Satu Mare	:	6,2	4,7	4,9	5,2	5,9	3,8	3,5	4,2	2,8
	Sălaj	:	3	2,6	2,6	2,3	2,2	2,7	2,4	2,8	1,4
	Caraș-Severin	:	3,7	3	2,4	4,7	5,4	4,6	3,5	3,2	1,9
Învățământ postliceal și de maiștri	Național	6,3	6,1	8,9	7,9	10,7	9,7	10	9,2	9,7	7,5
	Regiunea N-V	6,2	4,9	9,1	10,1	11,3	12,1	10,8	10,1	12	9,9
	Bihor	4,9	1,8	10,6	13,9	12,1	13	8,6	7,5	14,6	8,8
	Bistrița-Năsăud	6,1	5,6	8,9	3,5	9,6	11,9	10,8	10,3	5,2	13,3
	Satu Mare	7,4	7,4	9,2	9,8	11,1	16	16,1	11,6	12,4	11,5
	Sălaj	8,1	7,5	13,7	8,4	10	12,4	11,5	12,7	14,5	9,3
	Caraș-Severin	4,7	2,2	0,9	4,8	11,5	15,6	15,9	10,2	13,1	7,9

Perspective strategice

- Conform recensământului, doar 10% din populația județului are studii superioare, sub nivelul regional și cel național (14%)
- Populația școlară la nivelul județului este în scădere, pierzând 38% în ultimii 29 de ani, față de 30% la nivel național și 26% la nivel regional
- Trendul descendent este vizibil la toate nivelurile de educație: grădiniță (-34%), primar (-21%), gimnazial (-46%), liceal (-50%) și profesional (-64%)
- În Sălaj erau, în 2019, un număr de aproximativ 500 de studenți, în scădere cu 27% față de anul 2013
- Promovabilitatea la BAC (2021) este de 67,1%, județul fiind pe locul 21, comparativ cu restul județelor țării, și sub media națională (69%).
- Promovabilitatea la Evaluarea Națională a fost în 2020 de 75,9%, plasând județul pe locul 15 comparativ cu restul județelor și puțin sub media națională de 76,8%
- Rata abandonului școlar în județ este pe un trend descendent, fiind de 1,3% în învățământul primar, 2% în gimnazial, 1,4% în liceal și 9,3% în cel postliceal.

Sănătate

Infrastructură sanitară

Accesul facil al populației la servicii medicale și sociale diverse și de calitate ridicată reprezintă una din condițiile fundamentale pentru a asigura o calitate a vieții ridicată în comunitate. Accesibilitatea și performanța serviciilor medicale, sociale și culturale reprezintă în același timp indicatori pentru atractivitatea unei comunități, fiind, alături de serviciile educaționale de calitate și oportunități profesionale, printre elementele de bază avute în vedere de forța de muncă înalt competitivă când ia decizii despre localizare (emigrare sau emigrare).

Analiza datelor statistice puse la dispoziție de Institutul Național de Statistică oferă o imagine complexă a accesibilității serviciilor de sănătate populației județului Sălaj. Astfel, populația județului are acces la majoritatea serviciilor medicale generale și de specialitate, numărul unităților sanitare rămânând constant în ultimii ani. În anul 2020[108], populația județului Sălaj avea acces la servicii medicale prin intermediul următoarelor categorii de unități sanitare (a se vedea Tabelul 1):

- Spitale – 4 spitale publice și 2 private;
- Ambulatorii de specialitate – 1 privat;
- Ambulatorii integrate spitalului – 4 publice și 1 privat;
- Dispensare medicale – 3 publice;
- Centre de sănătate mintală – 1 public;
- Unități medico-sociale – 1 publică;
- Centre medicale de specialitate –1 public și 11 private;
- Puncte de lucru ale centrelor de dializă – 1 privat;
- Cabinete medicale de medicină generală – 2 private;
- Cabinete medicale de medicină școlară – 6 publice;
- Cabinete medicale de familie – 107 private;
- Cabinete stomatologice – 173 private;
- Cabinete stomatologice școlare – 2 publice;
- Cabinete medicale de specialitate – 106 private;
- Societate civilă medicală de specialitate – 2 private;
- Farmacii –3 publice și 74 private;

[108] Analiza folosește cele mai noi date existente din surse de încredere.

- Puncte farmaceutice – 19 private;
- Laboratoare medicale – 20 publice și 8 private;
- Laboratoare de tehnica dentara – 32 private;
- Centre de transfuzie – 1 public;
- Alte tipuri de cabinete medicale – 2 publice.

Trebuie de asemenea remarcat faptul că majoritatea infrastructurii medicale și sanitare este în proprietate publică, dar în ultimii ani se observă și o dezvoltare accentuată a infrastructurii medicale private (spitale, ambulatorii integrate spitalelor, centre medicale de specialitate, puncte de lucru ale centrelor de dializă, societăți medicale de specialitate, etc.). Această particularitate a sistemului de sănătate de la nivel județean presupune o dependență mai scăzută a serviciilor medicale de alocațiile bugetare locale și naționale, inclusiv de la Casa de Națională de Asigurări de Sănătate, lucru care poate facilita accesul populației la servicii medicale în timp util și la un standard de calitate ridicat.

În același timp, dezvoltarea serviciilor medicale private în completare și/sau în colaborare cu cele publice poate indica și faptul că există un segment de populație care-și permite aceste servicii (care au un cost direct mai ridicat pentru utilizator), constituind astfel un indicator important pentru dezvoltarea economică și socială a comunității.

Din punct de vedere regional, doar în județul Sălaj și Bistrița-Năsăud numărul de spitale (publice și private) este mai mare în anul 2019 decât era în anul 1991.

Tabel 1: Unități sanitare pe categorii de unități și forme de proprietate

Categorii de unități sanitare		Anul 1990	Anul 1991	Anul 1992	Anul 1994	Anul 1995	Anul 1996	Anul 1997	Anul 1998	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003	Anul 2004	Anul 2005	Anul 2006	Anul 2007	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
Spitale	Tot.	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	5	6	6	6	6	6	7	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
	Pub.	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	4	4	5	6	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ambulatorii de specialitate	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	4	4	:	1	1	2	2	3	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	4	4	:	1	1	1	1	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Ambulatorii integrate spitalului	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	4	4	4	4	4	4	5	5	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	4	4	4	4	4	4	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Policlinici	Tot.	:	:	:	:	:	:	6	6	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Pub.	7	7	7	7	7	5	5	5	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Priv.	:	:	:	:	:	:	1	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Dispensare medicale	Tot.	87	87	85	85	85	86	83	77	25	10	9	7	9	10	10	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Pub.	87	87	85	85	85	86	83	77	25	10	9	7	9	10	10	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Centre de sănătate	Tot.	:	:	:	:	3	3	3	3	3	3	2	1	:	:	:	1	1	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Pub.	:	:	:	:	3	3	3	3	3	3	2	1	:	:	:	1	1	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Centre de sănătate mintala	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1

Unități medico-sociale	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Centre medicale de specialitate	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	3	3	3	1	1	3	3	3	4	4	5	5	6	5	6	10	12	
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	3	3	3	1	1	2	2	2	3	3	4	4	5	4	5	9	11	
Puncte de lucru ale centrelor de dializa	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	
Cabinete medicale de medicina generala	Tot.	:	:	:	:	:	:	43	41	62	68	77	24	6	7	10	10	11	11	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	
	Priv.	:	:	:	:	:	:	43	41	62	68	77	24	6	7	10	10	11	11	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	

Cabinete medicale școlare	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Cabinete medicale de familie	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	84	93	93	98	114	111	110	113	112	113	112	113	115	117	116	114	112	111	111	108	107
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	84	93	93	98	94	88	87	85	84	85	6	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	20	23	23	28	28	28	106	113	115	117	116	114	112	111	111	108	107
Cabinete stomatologice	Tot.	:	:	:	:	:	:	28	29	49	47	51	53	57	63	79	79	86	97	101	118	127	143	153	168	171	174	176	176	173
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	19	17	18	17	14	12	12	12	12	12	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Priv.	:	:	:	:	:	:	28	29	30	30	33	36	43	51	67	67	74	85	101	118	127	143	153	168	171	174	176	176	173
Cabinete stomatologice școlare	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	3	3	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	3	3	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Cabinete medicale de specialitate	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	58	57	64	74	79	90	87	76	77	80	82	86	94	100	108	110	107	106
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	7	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	58	57	64	74	79	83	87	76	77	80	82	86	94	100	108	110	107	106
Societate civila medicala de specialitate	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Farmacii	Tot.	:	:	:	:	:	:	37	37	38	40	40	41	45	45	45	55	61	60	61	64	67	67	77	85	86	88	87	82	77
	Pub.	19	20	10	8	8	8	5	5	6	6	5	5	5	5	5	5	5	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Priv.	:	:	:	:	:	:	32	32	32	34	35	36	40	40	40	50	56	56	57	61	64	64	74	82	83	85	84	79	74
Puncte farmaceutice	Tot.	:	:	:	:	:	:	7	15	:	:	:	:	10	10	10	25	36	40	40	22	22	22	25	21	20	18	18	19	19
	Pub.	:	:	:	:	2	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

	Priv.	:	:	:	:	:	:	7	15	:	:	:	:	10	10	10	25	36	40	40	22	22	22	25	21	20	18	18	19	19
Creșe	Tot.	9	6	4	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	:	:	:	:	:	:	:
	Pub.	9	6	4	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	:	:	:	:	:	:	:
Laboratoare medicale	Tot.	:	:	:	:	:	:	3	4	2	3	2	2	3	5	19	19	25	25	23	24	24	25	24	26	27	27	28	28	28
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	14	14	20	20	17	15	16	17	17	19	19	19	20	20	20
	Priv.	:	:	:	:	:	:	3	4	2	3	2	2	3	5	5	5	5	5	6	9	8	8	7	7	8	8	8	8	8
Laboratoare de tehnica dentara	Tot.	:	:	:	:	:	:	17	17	15	15	16	18	18	19	30	32	31	32	35	35	32	28	27	27	28	33	33	32	32
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	9	9	9	9	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Priv.	:	:	:	:	:	:	17	17	15	15	16	18	18	19	21	23	22	23	35	35	32	28	27	27	28	33	33	32	32
Centre de	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

transfuzie	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Alte tipuri de cabinete medicale	Tot.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	4	3	10	4	9	7	8	7	6	5	4	3	3	3	3	2	2
	Pub.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	4	3	3	4	6	5	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Priv.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	7	:	3	2	5	4	4	3	2	1	1	1	1	:	:

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Figura 1: Analiză comparativă număr spitale

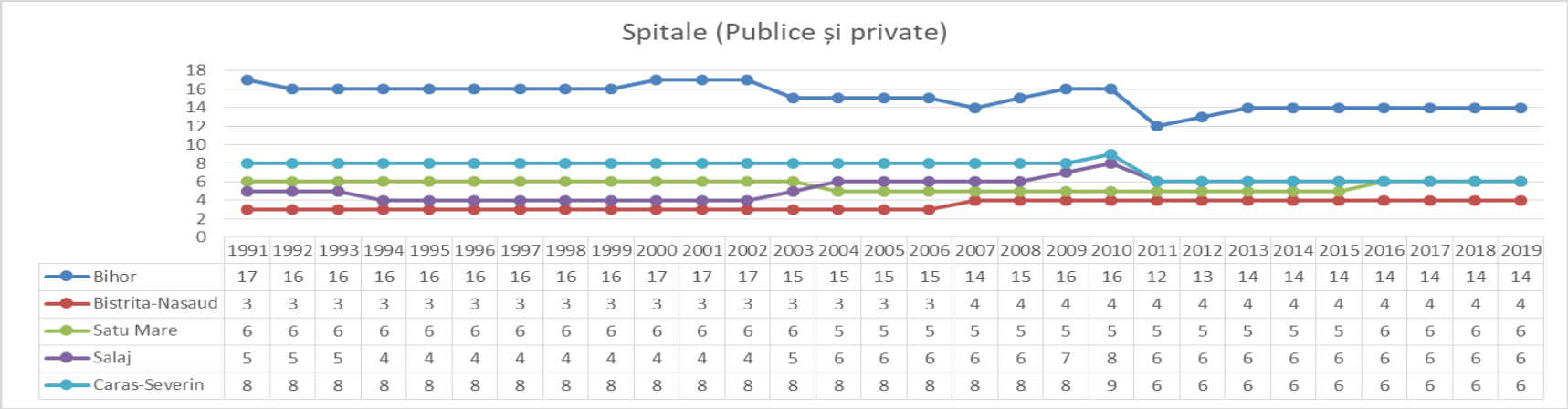

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bihor	17	16	16	16	16	16	16	16	16	17	17	17	15	15	15	15	14	15	16	16	12	13	14	14	14	14	14	14	14
Bistrita-Nasaud	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Satu Mare	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6
Salaj	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	6	6	6	6	6	7	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Caras-Severin	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	6	6	6	6	6	6	6	6	6

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Din perspectiva infrastructurii sanitare, în județul Sălaj numărul de paturi în unitățile sanitare publice a scăzut față de anul 1990 când existau 2.268 de paturi în spitalele publice la puțin peste 1.100 începând cu anul 2010, valoare în jurul căreia acest indicator s-a stabilizat.

Totuși, se observă că a crescut numărul de paturi din unitățile private, de la 90 în anul 2004 la un maxim de 180 începând cu 2014 (a se vedea Tabelul 2); numărul de paturi a rămas constant în cazul unităților medico-sociale publice (30). Analizând evoluția pe specializări, numărul de paturi de obstetrica-ginecologie (din spitale) a scăzut de la 145 în 1997 la 65 în 2019 iar numărul de paturi pentru copii (din spitale) a scăzut de la 205 în 1997 la 100 în 2019. În general, dacă raportăm numărul de paturi la 1.000 de locuitori, observăm o dinamică mai degrabă pozitivă la nivelul județului Sălaj (a se vedea figura următoare).

Remarcăm totuși și un aspect pozitiv, mediul privat implicându-se și în probleme medicale de complexitate ridicată, cum ar fi tratamentele oncologice, dovadă fiind cele 20 de locuri în puncte de lucru ale Centrelor de dializă private create începând cu anul 2018. În general, considerăm că dezvoltarea serviciilor medicale private este un aspect pozitiv, atât prin prisma accesului mai bun oferit comunității la servicii medicale, cât și prin prisma creșterii nivelului de trai (apariția acestora este de regulă determinată de existența unei nevoi dar și a unor persoane care-și permit din punct de vedere financiar aceste servicii).

Tabel 2: Paturi in unitățile sanitare pe categorii de unități sanitare

	In spitale (inclusiv in centre de sănătate)		**De obstetrica-ginecologie (in spitale)**	**Pentru copii (in spitale)**	**Pentru nou-născuți si imaturi (in spitale**	**In centre de sănătate de spital**	**In unități medico-sociale**	**In puncte de lucru ale centrelor de dializa**	**In creșe**	**In case de naștere**
	Pub.	Priv.	Pub.	Pub.	Pub.	Pub.	Pub.	Priv.	Pub.	Pub.
1990	2.268	:	:	:	:	:	:	:	1.300	166
1991	2.268	:	:	:	:	:	:	:	800	166
1992	1.859	:	:	:	:	:	:	:	325	40
1993	1.859	:	:	:	:	:	:	:	325	40
1994	1.849	:	:	:	:	:	:	:	235	31
1995	1.849	:	:	:	:	:	:	:	235	31
1996	1.812	:	:	:	:	:	:	:	235	31
1997	1.771	:	145	205	76	:	:	:	235	31
1998	1.771	:	145	205	76	:	:	:	160	31
1999	1.771	:	145	205	76	:	:	:	160	:
2000	1.771	:	140	205	76	:	:	:	160	:
2001	1.781	:	140	205	76	:	:	:	160	:

2002	1.703	:	105	205	63	:	:	:	100	:
2003	1.411	:	90	170	55	:	:	:	100	:
2004	1.386	90	90	165	55	:	30	:	100	:
2005	1.386	90	90	130	:	:	30	:	100	:
2006	1.386	90	90	130	:	:	30	:	100	:
2007	1.318	134	75	122	:	60	30	:	100	:
2008	1.353	164	75	122	:	60	30	:	100	:
2009	1.328	170	75	122	:	60	30	:	100	:
2010	1.148	170	70	95	:	:	30	:	100	:
2011	1.113	170	70	100	:	:	30	:	100	:
2012	1.113	160	70	100	:	:	30	:	100	:
2013	1.113	160	65	100	:	:	30	:	100	:
2014	1.123	180	65	100	:	:	30	:	:	:
2015	1.123	180	65	100	:	:	30	:	:	:
2016	1.123	180	65	100	:	:	30	:	:	:
2017	1.123	180	65	100	:	:	30	:	:	:
2018	1.123	180	65	100	:	:	30	20	:	:
2019	1.123	180	65	100	:	:	30	20	:	:
2020	1.123	180	:	:	:	:	30	20	:	

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

În anul 2019 în județul Sălaj funcționau 5 centre de permanență, 2 în mediul urban (în Zalău și Cehu Silvaniei) și trei în mediul rural (Crasna, Hida și Şimişna). Centrele de permanență sunt forme de organizare a activității medicale fără personalitate juridică, care funcționează în regim de gardă și asigură continuitatea asistenței medicale primare a colectivităților locale arondate, în mod gratuit. Prin Centrele de permanență, serviciile medicale sunt acordate tuturor persoanelor care le solicită, indiferent de statutul de asigurat sau neasigurat al acestora. Programul de funcționare a Centrelor de permanență se desfășoară între orele 15,00 - 8,00 în zilele lucrătoare și permanent, în zilele nelucrătoare. Serviciile medicale acordate de medicii de familie în cadrul centrelor de permanență sunt următoarele: asistență medicală în afecțiunile acute și urgențele medico-chirurgicale, în limitele competenței medicului de familie și posibilităților tehnice, conform legislației specifice organizării și funcționării centrelor de permanenta; trimitere către alte specialități în vederea internării, în situațiile care depășesc competențele medicului de familie; administrarea medicației necesare tratamentului de urgență; eliberarea unei adeverințe medicale pentru pacient, cu care se va prezenta a doua zi la medicul său de familie pentru

prescrierea rețetei; în zilele de sâmbătă, duminică și sărbători legale, medicația se asigură din trusa de urgență atât cât va fi necesar pacientului până ajunge la medicul său de familie.

Serviciile medicale ulterioare celor acordate prin Centrele de permanență, se suportă din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, cu respectarea condițiilor acordării pachetului de servicii de bază, pachetului minimal de servicii medicale și pachetului de servicii pentru persoanele asigurate facultativ, după caz, la cabinetul medicului de familie pe lista căruia este înscris pacientul sau în serviciile de primire a urgențelor în cazul în care pacientul primește un bilet de trimitere. Centrele de permanență funcționează în afara programului de activitate al cabinetului de medicină de familie.

Figura 2: Analiză comparativă număr paturi spital/1.000 locuitori

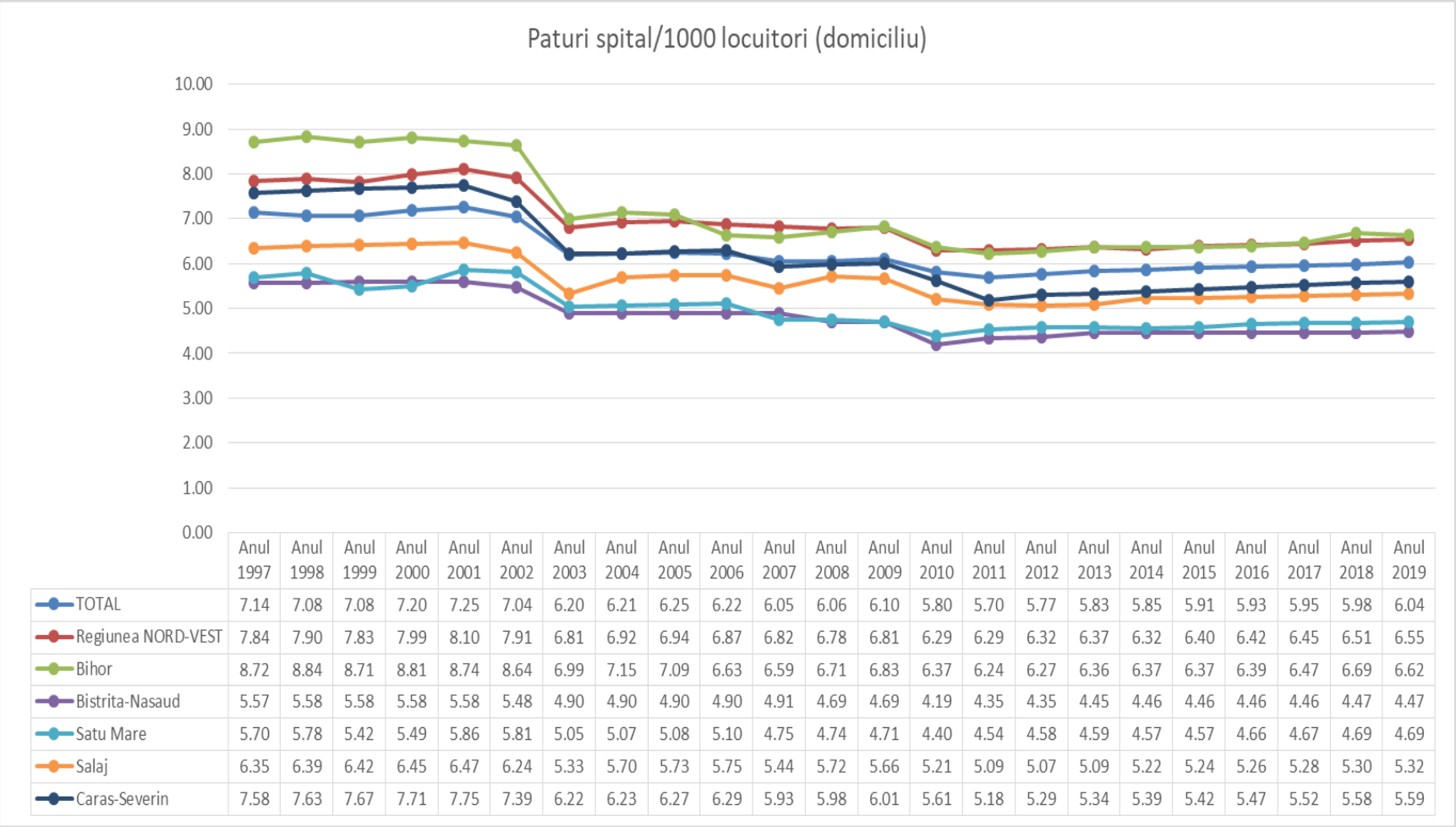

	Anul 1997	Anul 1998	Anul 1999	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003	Anul 2004	Anul 2005	Anul 2006	Anul 2007	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
TOTAL	7.14	7.08	7.08	7.20	7.25	7.04	6.20	6.21	6.25	6.22	6.05	6.06	6.10	5.80	5.70	5.77	5.83	5.85	5.91	5.93	5.95	5.98	6.04
Regiunea NORD-VEST	7.84	7.90	7.83	7.99	8.10	7.91	6.81	6.92	6.94	6.87	6.82	6.78	6.81	6.29	6.29	6.32	6.37	6.32	6.40	6.42	6.45	6.51	6.55
Bihor	8.72	8.84	8.71	8.81	8.74	8.64	6.99	7.15	7.09	6.63	6.59	6.71	6.83	6.37	6.24	6.27	6.36	6.37	6.37	6.39	6.47	6.69	6.62
Bistrita-Nasaud	5.57	5.58	5.58	5.58	5.58	5.48	4.90	4.90	4.90	4.90	4.91	4.69	4.69	4.19	4.35	4.35	4.45	4.46	4.46	4.46	4.46	4.47	4.47
Satu Mare	5.70	5.78	5.42	5.49	5.86	5.81	5.05	5.07	5.08	5.10	4.75	4.74	4.71	4.40	4.54	4.58	4.59	4.57	4.57	4.66	4.67	4.69	4.69
Salaj	6.35	6.39	6.42	6.45	6.47	6.24	5.33	5.70	5.73	5.75	5.44	5.72	5.66	5.21	5.09	5.07	5.09	5.22	5.24	5.26	5.28	5.30	5.32
Caras-Severin	7.58	7.63	7.67	7.71	7.75	7.39	6.22	6.23	6.27	6.29	5.93	5.98	6.01	5.61	5.18	5.29	5.34	5.39	5.42	5.47	5.52	5.58	5.59

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Resursa umană în sănătate

Un trend similar numărului de paturi se înregistrează și în privința personalului medico-sanitar care activează la nivelul județului (a se vedea Tabelul 3). Astfel, numărul de medici din sectorul public a scăzut de la 365 în 1990 la un minim de 207 în anul 2011, pentru ca apoi să crească din nou până în jurul cifrei 270 (din 2018). În sectorul privat numărul de medici a crescut relativ constant în perioada analizată, de la 2 în 1997 la 184 în anul 2020, în strânsă legătură cu înființarea unor noi instituții și servicii medicale private.

În cazul medicilor de familie avem aparent un trend diferit, numărul crescând în sectorul privat (la un maxim de 111 în 2020) pe măsură ce acesta scade în sectorul public (la un minim de 3 în același an), dar acest lucru e mai degrabă un efect al politicilor publice din domeniu și a modificării încadrării acestora. Similar, domeniul stomatologic precum și cel al farmaciștilor sunt dominate de sectorul privat, în 2020 existând doar 2 medici stomatologi în sectorul public și 155 în cel privat, respectiv 8 farmaciști angajați în sectorul public și 192 în sectorul privat (a se vedea Tabelul 3).

În cazul personalului sanitar mediu avem o scădere sesizabilă în sectorul public după 1990 (de la 1.362 în 1990 la 839 în 2020), dar trendul nu este unul linear, numărul de personal sanitar mediu variind în această perioadă între un maxim de 1.511 în anul 1996 și un minim de 647 în anul 2014. În paralel, personalul sanitar mediu angajat în sectorul privat a crescut relativ constant de la 44 în 1997 la 542 în 2020, suplinind astfel scăderea din sectorul public. Numărul de asistenți medicali de obstetrică-ginecologie a scăzut la aproape jumătate în sectorul public, de la 70 în anul 2004 la 37 în 2020, în timp ce doar 1 astfel de expert medical este raportat în sectorul privat.

Personalul sanitar auxiliar angajat în sectorul public s-a redus inițial de la 770 în 1990 la puțin peste 500 la mijlocul anilor 2000, pentru ca apoi să crească aproape de valorile inițiale – în anul 2020 regăsim 751 de angajați. Personalul sanitar auxiliar a crescut și în sectorul privat, de la 21 în 2003 la 114 în anul 2020.

Tabel 3: Personalul medico-sanitar pe categorii, forme de proprietate

	Medici (exclusiv stomatologi)		din care: medici de familie		Stomatologi		Farmaciști		Alte tipuri de personal sanitar cu studii superioare		Personal sanitar mediu		Asistenți medicali obstetrică - ginecologie (Moașe)		Personal sanitar auxiliar	
	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.	Pub.	Priv.
1990	365	:	:	:	45	:	67	:	:	:	1.362	:	:	:	770	:
1991	363	:	:	:	41	:	47	:	:	:	1.384	:	:	:	684	:
1992	353	:	:	:	45	:	26	:	:	:	1.356	:	:	:	716	:
1993	334	:	:	:	40	:	22	:	:	:	1.350	:	:	:	689	:
1994	311	:	:	:	39	:	23	:	:	:	1.536	:	:	:	659	:
1995	312	:	:	:	40	:	19	:	:	:	1.495	:	:	:	656	:

1996	318	:	:	:	38	:	18	:	:	:	1.511	:	:	:	658	:
1997	295	2	:	:	36	4	14	51	:	:	1.381	44	:	:	580	12
1998	304	2	:	:	35	4	12	51	:	:	1.395	42	:	:	593	1
1999	328	2	:	:	24	19	16	47	:	:	1.295	33	:	:	549	:
2000	312	18	89	14	21	27	15	45	:	:	1.212	98	:	:	549	:
2001	309	27	97	20	18	22	15	51	:	:	1.201	54	:	:	556	:
2002	316	29	98	22	19	23	10	54	:	:	1.158	85	:	:	594	:
2003	308	29	99	21	19	27	10	62	:	:	1.114	105	:	:	561	21
2004	303	35	96	23	16	33	10	67	:	:	1.076	125	70	:	541	31
2005	279	37	89	26	14	41	10	73	:	:	1.007	209	67	1	531	42
2006	274	41	89	27	15	58	9	73	:	:	994	193	58	2	519	50
2007	276	45	85	29	15	59	9	85	:	:	1.110	239	55	1	610	43
2008	266	52	84	28	15	64	8	85	:	:	1.145	274	45	:	648	50
2009	278	62	85	28	14	71	8	87	:	:	1.121	306	38	:	650	49
2010	218	146	11	110	2	90	7	89	:	:	909	425	36	:	640	61
2011	207	160	3	117	2	98	6	115	:	:	860	443	34	:	620	82
2012	223	166	3	119	2	110	7	133	:	:	666	449	33	:	613	76
2013	230	180	2	121	2	121	8	151	:	:	659	436	32	:	596	91
2014	225	180	2	121	2	130	9	170	:	:	647	447	30	:	610	95
2015	215	176	2	119	2	143	9	180	287	58	664	468	31	:	620	92
2016	236	187	2	118	2	158	8	180	320	63	718	493	28	:	699	114
2017	245	192	3	113	2	146	8	187	321	62	733	505	28	:	718	129
2018	268	190	3	115	2	158	8	172	321	55	757	522	28	:	734	111
2019	270	185	3	112	2	157	7	176	324	51	770	486	28	:	733	121
2020	270	184	3	111	2	155	8	192	334	50	839	542	37	1	751	114

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Figurile următoare prezintă evoluția numărului de medici și personal sanitar mediu în județul Sălaj și o serie de județe similare. Tendința generală în județul Sălaj pare să fie una crescătoare dacă ne referim la numărul de medici, chiar dacă creșterea nu este la fel de pregnantă ca în județul Bihor. Sălajul se află pe ultima poziție raportat la numărul de personal mediu angajat, având în anul 2019 cu o treime mai puțin personal de acest tip decât următoarele județe similare..

Figura 3: Analiză comparativă număr medici

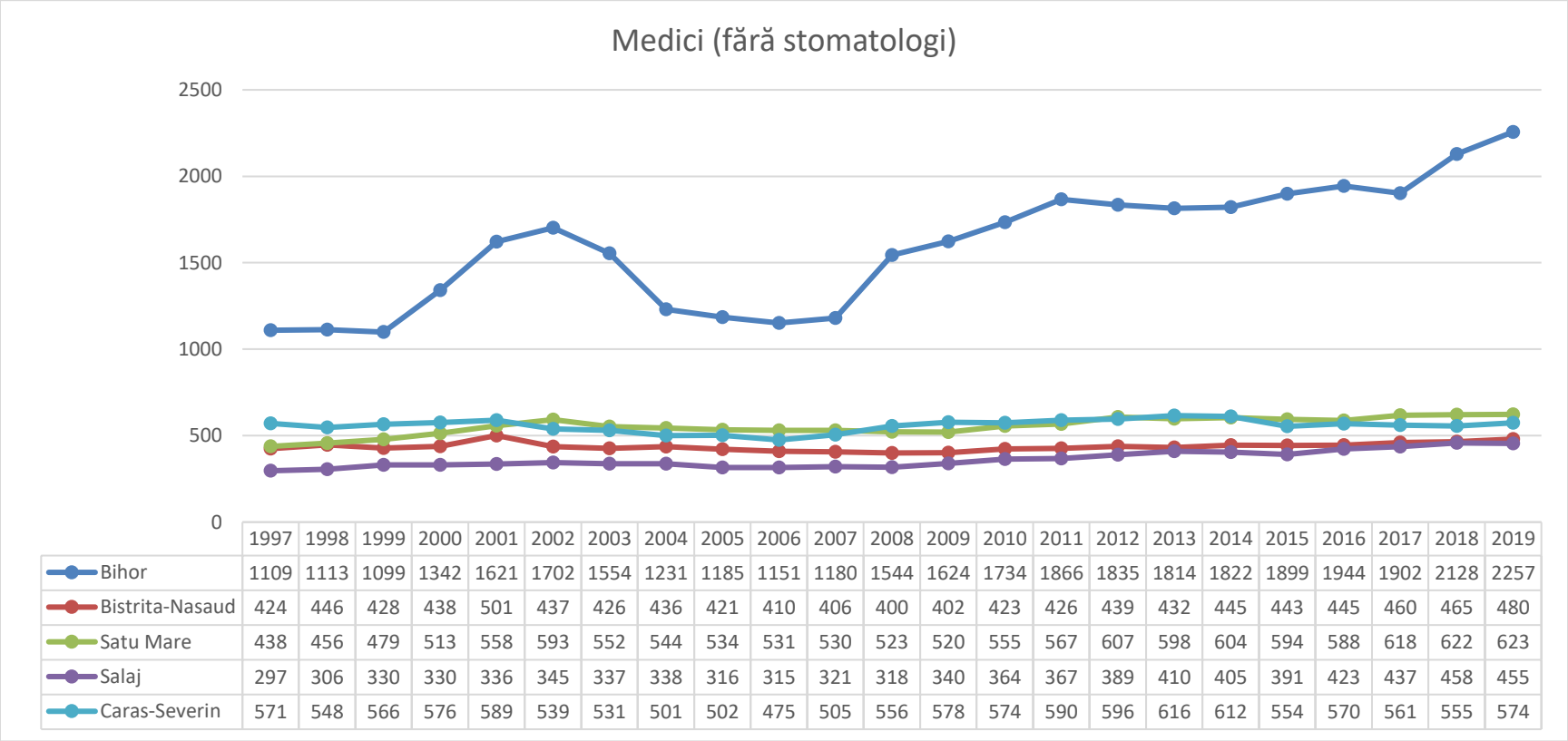

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bihor	1109	1113	1099	1342	1621	1702	1554	1231	1185	1151	1180	1544	1624	1734	1866	1835	1814	1822	1899	1944	1902	2128	2257
Bistrita-Nasaud	424	446	428	438	501	437	426	436	421	410	406	400	402	423	426	439	432	445	443	445	460	465	480
Satu Mare	438	456	479	513	558	593	552	544	534	531	530	523	520	555	567	607	598	604	594	588	618	622	623
Salaj	297	306	330	330	336	345	337	338	316	315	321	318	340	364	367	389	410	405	391	423	437	458	455
Caras-Severin	571	548	566	576	589	539	531	501	502	475	505	556	578	574	590	596	616	612	554	570	561	555	574

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Figura 4: Analiză comparativă număr personal sanitar mediu

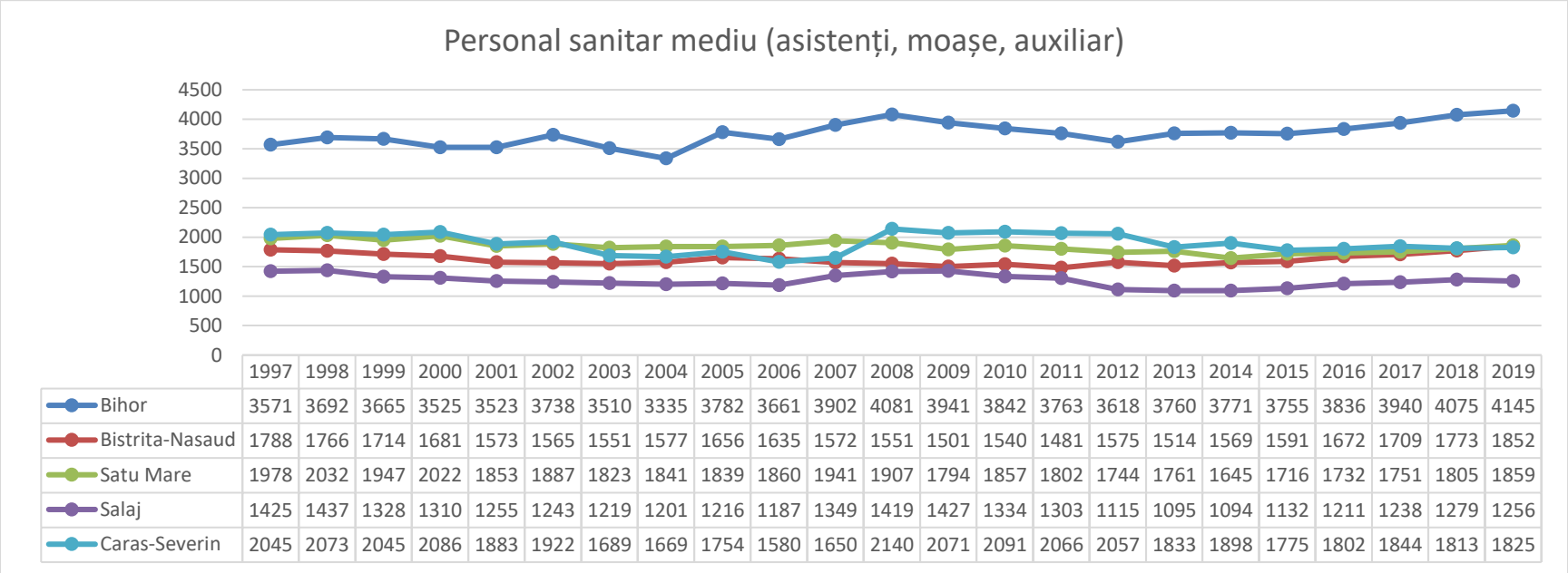

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bihor	3571	3692	3665	3525	3523	3738	3510	3335	3782	3661	3902	4081	3941	3842	3763	3618	3760	3771	3755	3836	3940	4075	4145
Bistrita-Nasaud	1788	1766	1714	1681	1573	1565	1551	1577	1656	1635	1572	1551	1501	1540	1481	1575	1514	1569	1591	1672	1709	1773	1852
Satu Mare	1978	2032	1947	2022	1853	1887	1823	1841	1839	1860	1941	1907	1794	1857	1802	1744	1761	1645	1716	1732	1751	1805	1859
Salaj	1425	1437	1328	1310	1255	1243	1219	1201	1216	1187	1349	1419	1427	1334	1303	1115	1095	1094	1132	1211	1238	1279	1256
Caras-Severin	2045	2073	2045	2086	1883	1922	1689	1669	1754	1580	1650	2140	2071	2091	2066	2057	1833	1898	1775	1802	1844	1813	1825

Sursa: Institutul Național de Statistică

Analiza principalelor cauze de deces la nivel județean (a se vedea Tabelul 4) nu relevă diferențe semnificative față de situația existentă la nivel național.

Tabel 4: Decedați pe cauze de deces (județul Sălaj)

Clasificarea internațională a maladiilor - Revizia a X a 1994	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Total	3.405	3.348	3.152	3.115	3.246	3.073	3.037	3.037	**3.008**	**2.972**	**3.102**	**2.941**	**3.053**	3.116	3.059	**3.402**
Boli infecțioase si parazitare	22	23	23	22	15	16	20	13	**17**	**21**	**23**	**22**	**14**	10	17	**20**

din care: Tuberculoza	16	15	16	18	13	11	13	8	**12**	**12**	**11**	**9**	**9**	6	10	**9**
Tumori	488	502	469	513	522	482	501	549	**560**	**543**	**559**	**585**	**563**	608	605	**594**
Boli endocrine, de nutriție si metabolism	13	13	11	17	12	20	15	19	**18**	**19**	**25**	**13**	**19**	12	12	**11**
din care: Diabet zaharat	13	12	11	15	11	19	15	16	**15**	**17**	**23**	**11**	**18**	9	11	**10**
Tulburări mentale si de comportament	19	16	17	17	5	17	5	10	**6**	**10**	**5**	**5**	**7**	2	7	**6**
Boli ale sistemului nervos, boli ale ochiului si anexele sale, boli ale urechii si apofizei mastoide	28	17	18	26	27	28	28	29	**25**	**22**	**20**	**30**	**21**	16	19	**20**
Boli ale aparatului circulator	2.407	2.308	2.193	2.119	2.172	2.057	2.048	1.969	**1.936**	**1.849**	**1.952**	**1.792**	**1.909**	1.900	1.848	**2.032**
din care: Boala ischemica a inimii	1.039	994	986	936	960	968	1.011	937	**920**	**896**	**845**	**810**	**781**	826	821	**911**
din care: Boli cerebro-vasculare	752	756	665	674	675	626	622	589	**557**	**548**	**554**	**494**	**509**	497	511	**546**
Boli ale aparatului respirator	87	86	67	62	85	59	84	84	**91**	**120**	**147**	**139**	**139**	167	153	**359**
Boli ale aparatului digestiv	131	161	137	122	151	190	139	148	**143**	**157**	**154**	**137**	**153**	153	180	**159**
Boli ale aparatului genito-urinar	10	21	13	18	14	13	20	12	**24**	**17**	**18**	**28**	**15**	19	21	**29**
Sarcina, naștere si lăuzie	:	:	:	:	1	2	:	:	:	:	**1**	:	:	:	:	**2**
Unele afecțiuni a căror origine se situează in perioada perinatala	11	14	12	12	12	5	7	11	**7**	**15**	**7**	**5**	**5**	8	2	**7**
Malformații congenitale, deformații si anomalii cromozomiale	12	10	5	10	15	8	15	10	**8**	**5**	**8**	**5**	**10**	12	4	**6**
Leziuni traumatice, otrăviri si alte consecințe ale cauzelor externe	167	162	159	151	173	142	125	150	**138**	**136**	**137**	**132**	**141**	153	135	**122**
Alte cauze	10	15	28	26	42	34	30	33	**35**	**58**	**46**	**48**	**57**	56	56	**35**

Legenda: ':' - date lipsă; 9999,00 - normal - date definitive; 9999,00 - îngroșat subliniat - date semidefinitive; 9999,00 - îngroșat - date revizuite; 9999,00 - subliniat - date provizorii. **Sursa: Institutul Național de Statistică**

Cheltuieli publice locale pentru sănătate

Cheltuielile autorităților locale sunt grupate, în mod obișnuit pe baza a două clasificații: economică și funcțională.

Clasificația funcțională oferă o imagine a alocării fondurilor către diferitele domenii sau tipuri de servicii furnizate de autoritățile locale: servicii publice generale (administrația publică locală), învățământ, asistență socială, sănătate, transporturi, ordine publică, protecția mediului, locuințe și dezvoltare publică, cultură, recreere și religie, energie. Această grupare a cheltuielilor furnizează informații asupra priorităților factorilor de decizie în procesul de alocare a resurselor, dar și asupra serviciilor publice aflate în competența autorităților publice locale. Cele trei tipuri de competențe ale APL sunt prevăzute în Codul Administrativ, fiind instituite prin Legea-cadru a descentralizării (195/2006):

- competențe de delegate - atribuțiile stabilite prin lege și transferate, împreună cu resursele financiare corespunzătoare, autorităților administrației publice locale de către autoritățile administrației publice centrale pentru a le exercita în numele și în limitele stabilite de către acestea din urmă;
- competențe exclusivă - atribuțiile stabilite prin lege în mod expres și limitativ în sarcina autorităților administrației publice locale, pentru realizarea cărora acestea au drept de decizie și dispun de resursele și mijloacele necesare;
- competențe partajate- atribuțiile exercitate potrivit legii de autorități ale administrației publice locale, împreună cu alte autorități ale administrației publice, stabilite în mod expres și limitativ, cu stabilirea resurselor financiare și a limitelor dreptului de decizie pentru fiecare autoritate publică în parte.

Clasificația economică diferențiază între cheltuieli curente (cele care sunt legate de asigurarea funcționarii autorităților locale și de furnizarea serviciilor – cheltuieli de personal, cheltuieli cu bunurile și serviciile, cheltuieli cu asistența socială, cheltuieli cu proiectele cu finanțare din fonduri externe, transferuri etc.), cheltuieli de capital/investiții ale autorităților locale și operațiuni financiare (legate de instrumentele datoriei publice locale / rambursări de împrumuturi).

Tabelul 5 prezintă cheltuielile Consiliului Județean Sălaj pentru sănătate în perioada 2010-2020, conform clasificării funcționale. Analiza datelor relevă fluctuații considerabile a cheltuielilor efectuate CJ Sălaj pentru sănătate în perioada menționată anterior, atât raportat la suma efectivă (de la un minim de 1.462.887 lei în 2010 la 20.706.868 lei în 2019) cât și ca procent din cheltuielile totale ale instituției (de la 1,29% în 2014 la 11,74% în 2012). Cheltuielile CJ Sălaj cu sănătatea au scăzut ușor în anul 2020 față de 2019, pe fondul pandemiei și a scăderii generale a cheltuielilor organizației; chiar dacă scăderea nu este una semnificativă, aceasta a fost realizată pe fondul unei pandemii.

Creșterea cheltuielilor publice la nivel județean în domeniul sănătății se reflectă și în suma alocată pe locuitor, aceasta crescând în perioada analizată, de la 5,78 lei/locuitor în 2010 la 66,59 lei în 2020 (respectiv de peste 10 ori).

Tabel 5: Cheltuieli pentru sănătate din bugetul local al CJ Sălaj (clasificarea funcțională)

Anul	Venituri totale	Cheltuieli totale	Populația (după domiciliu, la 1 ianuarie, conform INS)	Cheltuieli pentru sănătate	Procentul cheltuielilor pentru sănătate din cheltuielile totale (în %)	Cheltuieli sănătate/ Locuitor (în lei)
2010	147.422.749	106.463.344	253.210	1.462.887	1,37	5,78
2011	181.192.244	208.729.672	252.234	9.789.704	4,69	38,81
2012	150.318.498	154.106.840	251.166	18.088.275	11,74	72,02
2013	171.617.521	159.669.633	250.344	6.626.816	4,15	26,47
2014	160.586.842	170.865.860	249.405	2.210.112	1,29	8,86
2015	246.197.297	214.676.772	248.658	6.002.584	2,80	24,14
2016	165.868.691	166.686.040	247.769	13.402.969	8,04	54,09
2017	166.204.236	157.813.233	246.845	1.048.178	0,66	4,24
2018	205.311.515	185.261.927	245.970	4.324.852	2,33	17,58
2019	175.182.590	178.760.596	244.801	20.706.868	11,58	84,59
2020	177.411.096	202.760.950	243.637	16.224.489	8,00	66,59

Sursa: Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare Locale (http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html) și INS

Perspective strategice și analiza SWOT

Adiacent datelor colectate de la Institutul Național de Statistică, de pe site-urile organizațiilor, a datelor primite în mod direct de la diferite instituții publice și a rapoartelor și analizelor disponibile în mod public, analiza preliminară se bazează și pe rezultatele unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Datele au fost colectate în luna iunie 2021 prin 700 de interviuri telefonice (metoda CATI). Eșantionul este simplu aleatoriu iar datele au fost ponderate în funcție de gen, vârstă, educație, ocupație, etnie și tipul localității – sondajul este reprezentativ la nivel județean.

Analiza datelor colectate prin intermediul sondajului de opinie indică faptul că locuitorii județului sunt în proporție de 48,3% mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile medicale, 27,7% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea iar 21,5% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți (Tabelul 6).

Există diferențe mici între municipiul Zalău și restul județului, 44,1% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este de 39,9%; 29,2% din cetățenii

municipiului Zalău sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor în timp ce procentul de nemulțumire în restul județului este de 27,2%.

47,4% din locuitorii din zona urbană sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de calitatea serviciilor medicale, în timp ce 49% de locuitorii din mediul rural sunt mulțumiți de acestea. Procentul de nemulțumire este 28,2% în mediul urban și 27,4% în cel rural.

Tabel 6: Mulțumire față de Servicii medicale la nivelul județului Sălaj

Mulțumire față de servicii medicale	Eșantion județean	Municipiu reședință vs. restul		Urban vs. Rural	
		Eșantion Zalău	Eșantion restul județului	Eșantion Urban	Eșantion Rural
1 - deloc mulțumit	**13,5%**	8,3%	15,6%	12,1%	14,6%
2	**14,2%**	20,9%	11,6%	16,1%	12,8%
3	**21,5%**	25,7%	19,8%	20,9%	21,9%
4	**20,9%**	23,5%	19,8%	24,3%	18,3%
5 - foarte mulțumit	**27,4%**	20,6%	30,1%	23,1%	30,7%
Nu știu / Nu răspund	**2,5%**	0,8%	3,1%	3,4%	1,7%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Referitor la pregătirea generală a județului Sălaj pentru a face față unor șocuri/crize de tip pandemie, 29,5% din respondenți cred că acesta este pregătit într-o măsură mare sau foarte mare, 32,8% cred că e pregătit într-o măsură mică sau foarte mică iar 29,2% au oferit un răspuns neutru (a se vedea Tabelul 7). În acest caz nu există diferențe considerabile între mediul urban și cel rural, dar procentul celor care cred că județul nu este pregătit este mai mare în municipiul Zalău (40,9%) față de celelalte localități (unde cei care cred că județul este pregătit în măsură mică sau foarte mică este 29,5%)

Tabel 7: Pregătirea județului pentru a face față unei pandemii

Cât de pregătit considerați că este județul Sălaj pentru a face față unor șocuri/crize precum .. Pandemie (criză medicală)	Eșantion județean	Municipiu reședință vs. restul		Urban vs. Rural	
		Eșantion Zalău	Eșantion restul județului	Eșantion Urban	Eșantion Rural
1 - în foarte mică măsură	**15,4%**	15,3%	15,4%	15,3%	15,5%
2	**17,4%**	25,6%	14,1%	19,1%	16,1%
3	**34,6%**	29,2%	36,8%	34,7%	34,6%
4	**17,1%**	18,9%	16,3%	20,6%	14,4%
5 - într-o măsură foarte mare	**12,4%**	9,6%	13,5%	9,3%	14,8%

NS/NR	**3,1%**	1,3%	3,9%	1,2%	4,6%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Analizele prezentate anterior ajută la identificarea unor perspective/tendințe strategice referitoare la dezvoltarea județului Sălaj din perspectiva domeniului sanitar:

- Infrastructură medicală (spitale și alte tipuri de unități, nr. de paturi) în media regională;
- Medici și personal sanitar sub media regională;
- Mulțumire față de servicii medicale – 48,3%, fără diferențe majore urban/rural
- Îmbunătățire a indicatorilor sanitari (număr și tipuri de unități sanitare, număr de paturi, numărul personalului medical) începând cu 2013-2014
- Implicare a sectorului privat în oferirea unor servicii medicale, inclusiv în rezolvarea unor probleme de sănătate cu un grad ridicat de complexitate/dificultate (oncologice) – potențial de creștere;
- Creșterea cheltuielilor publice locale în domeniul sănătății – grad mai ridicat de importanță a acestui domeniu în cadrul politicilor publice locale;

Tabel 8: Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
● Diversitatea serviciilor medicale (publice și private) accesibile comunității; ● Apariția de noi unități sanitare private și implicarea sectorului privat în oferirea unor servicii medicale cu un grad ridicat de complexitate/dificultate; ● Creșterea numărului de medici și a altor categorii de personal sanitar în sectorul privat; ● Infrastructură medicală (spitale și alte tipuri de unități, nr. de paturi) în media regională; ● Creșterea alocărilor bugetare locale în domeniul sănătății; ● Îmbunătățire a indicatorilor sanitari (număr și tipuri de unități sanitare, număr de paturi, numărul personalului medical) începând cu 2013-2014;	● Aspecte demografice (îmbătrânirea populației) care pot crește presiunea pe sistemul de sănătate; ● Medici și personal sanitar sub media regională; ● Dispariția unor servicii medicale publice – accesibilitatea financiară mai scăzută a serviciilor private;

OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
● Politicile europene de protecție sanitar-medicală și de dezvoltare a infrastructurii de referință; ● Disponibilitatea de fonduri UE pentru dezvoltarea segmentului de protejare a sănătății; ● Atragere de fonduri sau resurse private în vederea stabilirii unor parteneriate public-private sau pentru realizarea unor investiții private; ● Posibilitatea de a dezvolta servicii suport (ex. spitale sau facilități de recuperare) pentru centre medicale din vecinătate;	● Atractivitate mai mare a sectorului privat / mediului extern pentru medici – riscul de părăsire a sistemului public; ● Așezare geografică față de alte centre cu atractivitate mai ridicată (care pot devenii poli regionali în anumite domenii – servicii de sănătate); ● Lipsa unor investitori majori/strategici în domeniul sănătății; ● Politici publice naționale bazate pe tratament și nu pe prevenire;

Figura 5: Rețeaua dotărilor și echipamentelor de sănătate din județul Sălaj în 2017

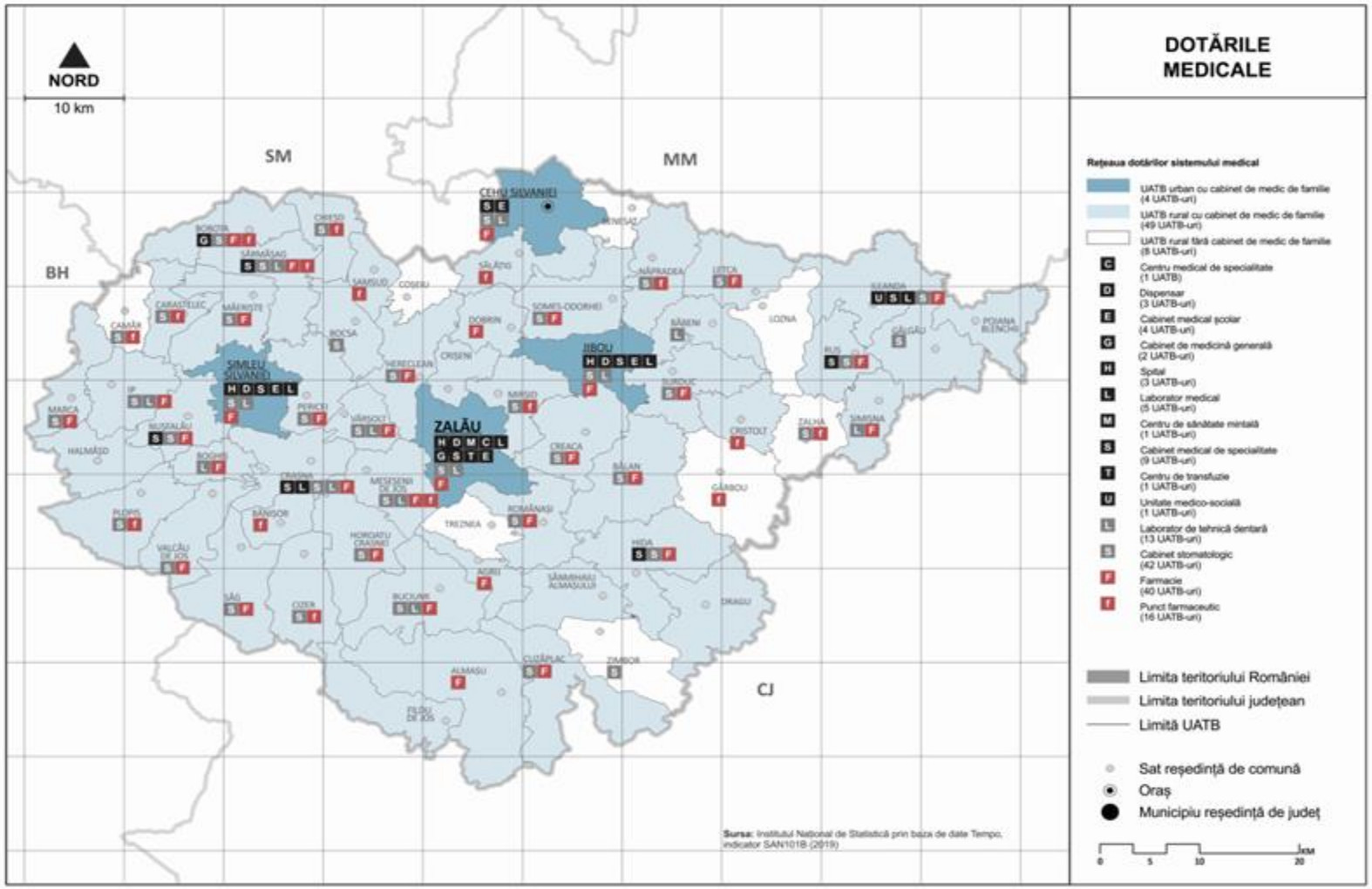

Sursa: Planul de Amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) SĂLAJ, vol. 01: Preambul, context teritorial, patrimoniu, rețea localități, 2019, p. 183

Social

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sălaj este responsabilă pentru transpunerea în practică a legislației în vigoare și a strategiei Consiliului Județean Sălaj în domeniul asistenței sociale comunitare. Potrivit actelor normative în vigoare în domeniul asistenței sociale, activitatea cuprinde, pe de o parte, prestațiile sociale, destinate persoanelor în drept și familiilor defavorizate din punct de vedere social și, pe de altă parte, serviciile sociale, destinate prevenirii marginalizării și excluziunii sociale, susținerii materiale în depășirea situațiilor de risc social al grupurilor țintă vulnerabile.

La nivel județean, DGASPC Sălaj colaborează cu o serie de alți furnizori de servicii de asistență socială din județ. Lista completă a serviciilor sociale licențiate în baza legii 197/2012 care funcționează în județul Sălaj este anexată la finalul acestea secțiuni (aceasta este actualizată conform informațiilor oficiale disponibile în luna iulie 2021).

Persoane vârstnice

Tabelul 1 include numărul mediu anual al pensionarilor pe tipuri de asigurări sociale (de stat sau agricultori) precum și pensia medie lunară primită de către aceste persoane. Observăm că numărul de pensionari de asigurări sociale de stat a crescut inițial de la 26.689 în 1990 la un maxim de 58.147 în anul 2010, pentru ca apoi să scadă constant până la 54.099 în anul 2020. O evoluție similară întâlnim și în cazul pensiilor de agricultori, unde numărul de beneficiari a crescut de la 18.451 în anul 1990 la un maxim de 39.983 în anul 2001, după care s-a redus treptat până la 4.647 în anul 2020.

Pe de altă parte, pensia medie lunară a crescut constant în perioada analizată, de la 235 de lei în anul 2005 la 1.358 în anul 2020 în cazul pensiei de asigurări sociale de stat, respectiv de la 78 de lei în 2005 la 597 în cazul pensiei pentru agricultori. Chiar dacă ținem cont de inflație și creșterea generală a costului vieții, remarcăm creșterea constantă a pensiilor, cea de asigurări sociale de stat ajungând în anul 2020 la nivelul salariului mediu net (a se vedea Tabelul 9).

Tabel 1: Numărul mediu anual al pensionarilor pe tipuri de asigurări sociale[109] și pensia medie lunară de asigurări sociale de stat și agricultori[110]

	Număr pensionari		Pensie medie	
	De asigurări sociale de stat (nr. persoane)	Agricultori (nr. persoane)	De asigurări sociale de stat (Ron)	Agricultori (Ron)
1990	26.689	18.541	-	-
1991	31.519	18.450	-	-
1992	36.180	17.622	-	-
1993	37.468	23.496	-	-
1994	40.163	31.599	-	-
1995	42.317	34.073	-	-
1996	44.527	34.827	-	-
1997	46.306	35.741	-	-
1998	47.885	36.686	-	-
1999	49.733	38.211	-	-
2000	52.119	39.808	-	-
2001	54.875	39.983	-	-
2002	56.165	37.608	-	-

[109] Numărul mediu al pensionarilor se determina prin însumarea numărului de pensionari existenți in plata in fiecare luna, raportat la numărul de luni din perioada de referință.

Reprezintă suma pensionarilor de asigurări sociale-total, beneficiari de ajutor social-tip pensie si IOVR.

[110] Pensia medie lunara s-a calculat prin raportarea sumelor cuvenite (conform deciziilor) pensionarilor existenți in plata in anul de referință la numărul mediu lunar al acestora înmulțit cu 12.

Începând cu 1 ianuarie 1999, sumele cuvenite pentru calculul pensiei medii lunare cuprind, pe lângă, drepturile din deciziile de pensionare, sumele pentru pensia suplimentara (O.U.G. nr.31/1998) si cele pentru contribuția de asigurări sociale de sănătate (Legea nr. 145/1997, completata cu O.U.G. nr.30/1998).

De la 1 iulie 2000, sumele cuvenite pentru calculul pensiei medii lunare cuprind si valoarea impozitului aferent sumelor ce depășesc plafonul stabilit prin lege (OUG nr.87/2000).

Începând cu 1 ianuarie 2003, sumele cuvenite drept pensii nu mai includ contribuția pentru asigurările sociale de sănătate (O.U.G. nr. 147/2002).

Începând cu 1 ianuarie 1967 s-a instituit, in afara pensiei de asigurări sociale, pensia suplimentara (Legea nr. 27/1966). Fondurile necesare pentru plata pensiilor suplimentare se formează din contribuția angajaților.

De la 1 ianuarie 2011, sumele cuvenite drept pensii includ contribuția pentru asigurări sociale de sănătate (O.U.G. nr. 107/2010).

Începând cu 1 februarie 2017, conform Legii nr.2/2017, venitul impozabil lunar din pensii se stabilește prin deducerea din venitul din pensie a sumei neimpozabile lunare de 2.000 lei (pana in februarie 2017, pragul era de 1050 lei), iar pentru persoanele fizice cu venituri din pensii, contribuția de asigurări sociale de sănătate se suporta de la bugetul de stat.

2003	56.657	34.932	-	-
2004	56.792	32.543	-	-
2005	56.695	27.256	235	78
2006	56.673	19.206	272	107
2007	56.810	17.793	351	151
2008	57.265	16.401	532	254
2009	57.766	14.970	638	301
2010	58.147	13.726	666	310
2011	57.815	12.519	699	312
2012	57.189	11.349	706	314
2013	56.834	10.280	733	328
2014	56.416	9.302	766	344
2015	55.948	8.333	807	364
2016	55.447	7.508	851	384
2017	55.038	6.695	941	425
2018	54.726	5.948	1.035	468
2019	54.236	5.256	1.156	518
2020	54.099	4.647	1.358	597

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Datele Casei Județene de Pensii Sălaj ne permit să realizăm o analiză mai detaliată a acestui grup social vulnerabil. În cazul pensiilor de asigurări sociale de stat observăm că a crescut relativ constant numărul de pensionari pentru limită de vârstă (categoria predominantă în această clasificare) și a celor pensionați anticipat și anticipat parțial în ultimii 4 ani, dar a scăzut numărul de pensionari de invaliditate și pensionari urmași. În cazul pensiilor din sectorul agricol observăm o scădere în ultimii patru ani în cazul tuturor celor trei categorii: pensionari pentru limită de vârstă, pensionari de invaliditate și pensionari urmași.

Referitor la beneficiarii de legi speciale, cei mai mulți sunt pensionari în baza Legii 189/2000 privind persoanele persecutate din motive etnice de regimul instaurat în perioada 06.09.1940-06.03.1945 (2.250 de persoane), urmați de beneficiarii Legii 578/2004 privind acordarea unui ajutor lunar pentru soțul supraviețuitor (1.635 de persoane) și ai Legii 309/2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar (1.183 de persoane). Referitor la personale pensionate în baza

unei legi speciale, observăm că numărul acestora a scăzut pentru majoritatea categoriile sau a rămas constant.

Tabel 2: Structura categoriilor de pensii

Categorii de pensii din sectorul de stat	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
- pensionari pentru limită de vârstă	36.667	38.810	39.006	39.662
- pensionari anticipat și anticipat parțial	957	1.002	1.182	1.105
- pensionari de invaliditate	7.584	7.253	6.512	6.093
- pensionari urmași	7.863	7.761	7.396	7.245
TOTAL	**55.035**	**54.736**	**54.096**	**54.105**
Categorii de pensii din sectorul agricol	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
- pensionari pentru limită de vârstă	5.721	5.316	4.481	4.188
- pensionari de invaliditate	21	19	13	11
- pensionari urmași	670	613	489	448
TOTAL	**6.412**	**5.948**	**4.983**	**4.647**
Număr beneficiari de legi speciale	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
- beneficiari Legea 49/1999 privind pensiile IOVR	10	8	8	7
- beneficiari Legea 42/1990 şi Legea 341/2004 (eroi martiri ai Revoluției)	15	15	15	14
- beneficiari D.L. 118/1990 privind persoanele persecutate din motive politice de dictatura instaurată la 06.03.1945	341	279	245	219
- beneficiari Legea 44/1994 privind veteranii şi văduvele de război	487	369	299	240
- beneficiari Legea 189/2000 privind persoanele persecutate din motive etnice de regimul instaurat în perioada 06.09.1940-06.03.1945	2.695	2.611	2.287	2.250
- beneficiari Legea 309/2002 privind recunoașterea şi acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar	1.733	1.574	1.341	1.183
- beneficiari Legea 578/2004 privind acordarea unui ajutor lunar pentru soțul supraviețuitor	2.066	1.942	1.714	1.635
- beneficiari Legea 303/2004 privind statutul magistraților	32	32	35	33
- beneficiari Legea 567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești şi al parchetelor de pe lângă acestea	24	22	21	20
- beneficiari Legea 89/2004 privind personalul aeronautic civil, completată cu Legea 223/2007	0	0	0	0

- beneficiari Legea 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru membrii uniunilor de creatori	46	52	59	58
- beneficiari Legea 96/2006 privind statutul deputaților şi senatorilor	0	0	0	0
- legea 217/2008 privind statutul personalului curții de conturi	12	14	12	12
TOTAL	**7.461**	**6.918**	**6.036**	**5.671**

Sursa: Raport privind activitatea desfășurată de Casa Județeană de Pensii Sălaj

Conforma datelor Casei Județene de Pensii Sălaj, pensia medie anuală a crescut în perioada 2017-2020 pentru toate subcategoriile, atât în cazul pensiilor de asigurări sociale de stat cât și în cazul pensiilor din sectorul agricol.

Tabel 3: Evoluția pensiei medii anuale

Categorii de pensii medii anuale în sectorul de stat	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
- limită de vârstă cu vechime completă	1.247	1.304	1.597	1.684
- limită de vârstă cu vechime incompletă	839	886	1.098	1.160
- pensia anticipată	1.246	1.304	1.567	1.690
- pensia anticipată parțială	822	921	1.135	1.203
- pensia de invaliditate gradul I	577	599	699	713
- pensia de invaliditate gradul II	630	644	739	750
- pensia de invaliditate gr. III	612	623	709	716
- pensia de urmaș	578	612	749	795
Categorii de pensii medii anuale în sectorul agricol	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
- limită de vârstă cu vechime completă	531	577	673	704
- limită de vârstă cu vechime incompletă	406	425	512	534
- invaliditate gr. I	210	208	265	-
- invaliditate gr. II	207	208	236	252
- urmași	196	196	249	261

Sursa: Raport privind activitatea desfășurată de Casa Județeană de Pensii Sălaj

Numărul de cereri înregistrate la Casa Județeană de Pensii Sălaj a crescut în perioada 2017-2020, de la un total de 11.849 la 13.717. Astfel, numărul de cereri de înscrieri (pensionări) noi a crescut de la 2.897 la 3.536, în cazul cererilor de recalculare a pensiilor stabilite în baza Legii nr. 263/2010, cu modificările si completările ulterioare a crescut de la 8.856 la 10.062, numărul de cereri de stabilire și recalculare a drepturilor prevăzute de legi speciale a crescut de la 94 la 118 iar numărul de cereri de acordare ajutor lunar soțului supraviețuitor prevăzut de Legea nr. 578/2004 e singurul care a scăzut, de la 2 la 1.

Tabel 4: Cereri de înscriere și recalculare pensii și indemnizații

Tipuri de cereri înregistrate	2017	2018	2019	2020
- Cereri de înscrieri noi	2.897	2.559	2.634	3.536
- Cereri de recalculare a pensiilor stabilite în baza Legii nr. 263/2010, cu modificările si completările ulterioare	8.856	7.137	9.491	10.062
- Cereri de stabilire și recalculare a drepturilor prevăzute de legi speciale	94	72	66	118
- Cereri de acordare ajutor lunar soțului supraviețuitor prevăzut de Legea nr.578/2004	2	0	1	1
Total cereri înregistrate	**11.849**	**9.768**	**12.192**	**13.717**

Sursa: Raport privind activitatea desfășurată de Casa Județeană de Pensii Sălaj

Conform datelor oficiale ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale, în anul 2021 există 9 cămine pentru persoane vârstnice licențiate la nivelul județului Sălaj (a se vedea tabelul și figura următoare), majoritatea fiind administrate de furnizori privați. Căminele sunt localizate atât în mediul urban (mic și mare) cât și în cel rural, facilitând astfel accesul la acest tip de servicii.

Raportat la regiunea Nord-Vest, județul Sălaj este pe ultimul loc, alături de Maramureș, în ceea ce privește numărul de cămine pentru persoane vârstnice licențiate.

Figura 1: Analiză comparativă pensie medie

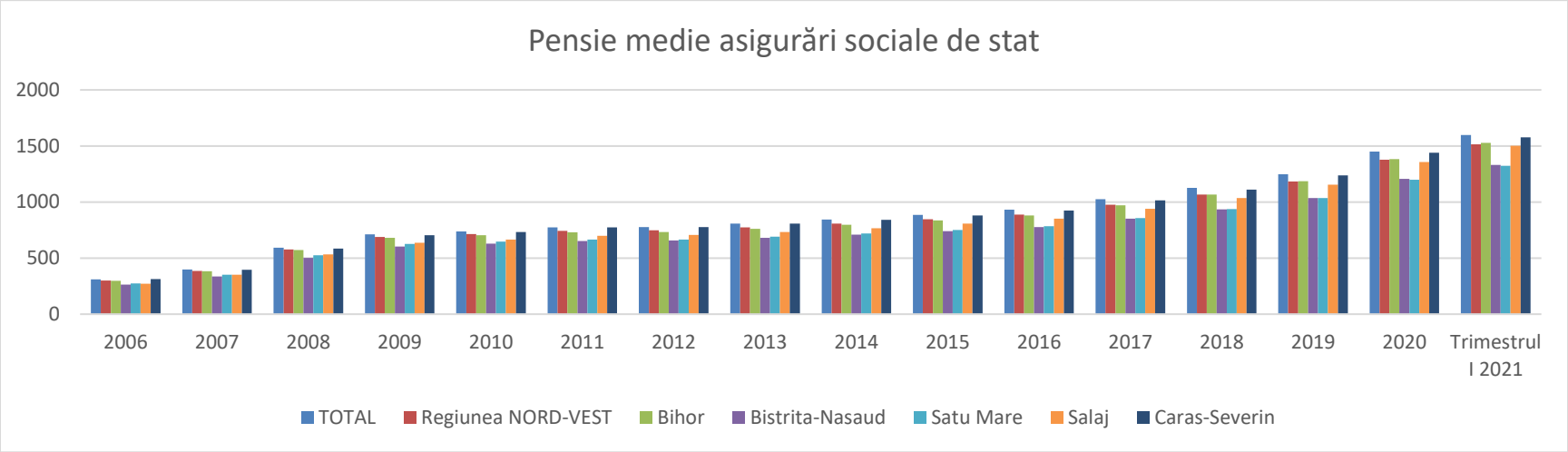

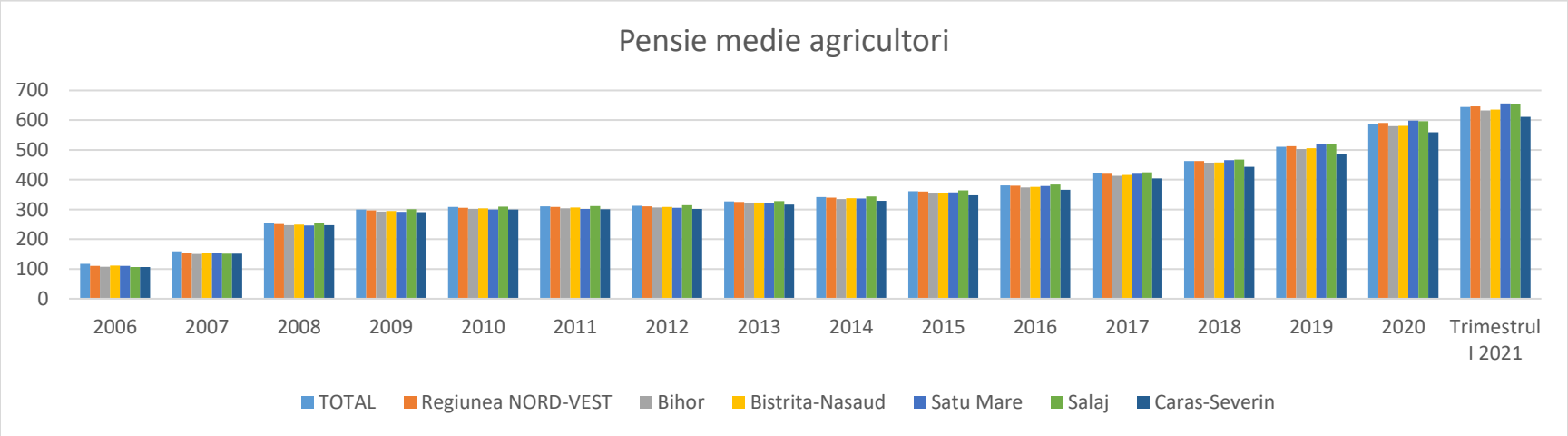

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Tabel 5: Cămine pentru persoane vârstnice licențiate în județul Sălaj (2021)

Nr. Crt.	Public / Privat	CUI furnizor	Denumire Furnizor	Județ furnizor	Denumire serviciu social	Adresa serviciu social	Localitate /sector	Județ serviciu	Capacitate / nr. benef.
1	Privat	34078926	Asociația Filantropia Largiana	Sălaj	Centrul rezidențial pentru persoane vârstnice din cadrul centrului social Sfântul Gheorghe	sat Românași, nr. 3A	Românași	Sălaj	80
2	Privat	27368030	Asociația Haller	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice Sfânta Vineri	str. Sfânta Vineri, nr. 10/A	Zalău	Sălaj	75
3	Privat	13666699	Fundația Acasă	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice	str. Gheorghe Doja, nr. 161	Zalău	Sălaj	32
4	Privat	8735407	Fundaţia Ciobanca S.O.S.	Sălaj	Centrul de îngrijire a persoanelor de vârsta a III-a Dragu	nr. 364/C	Dragu	Sălaj	17
5	Privat	15401159	Fundaţia Rainbow	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice	Str. Dozsa Gyorgy, nr. 99	Cehu Silvaniei	Sălaj	60
6	Privat	22361898	Fundația Siloam	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice Siloam	Str. Principală nr. 41, sat Sfăraș	Almașu	Sălaj	40
7	Privat	10033374	Fundaţia Umanitară Agape Tihău	Sălaj	Căminul pentru îngrijire persoane vârstnice	sat Tihău, nr. 307/A, cod poștal 457321	Surduc	Sălaj	22
8	Privat	6774710	Mânăstirea Ortodoxă Sfânta Treime Bic	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice Sf. Ioan Botezătorul	sat Bic, nr. 20	Șimleu Silvaniei	Sălaj	25
9	Public	4291859	Primăria Oraşului Cehu Silvaniei	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice	str. 1 Decembrie 1918, nr. 13	Cehu Silvaniei	Sălaj	33

Sursa: Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, 2021

Figura 2: Cămine pentru persoane vârstnice licențiate la nivel național (2021)

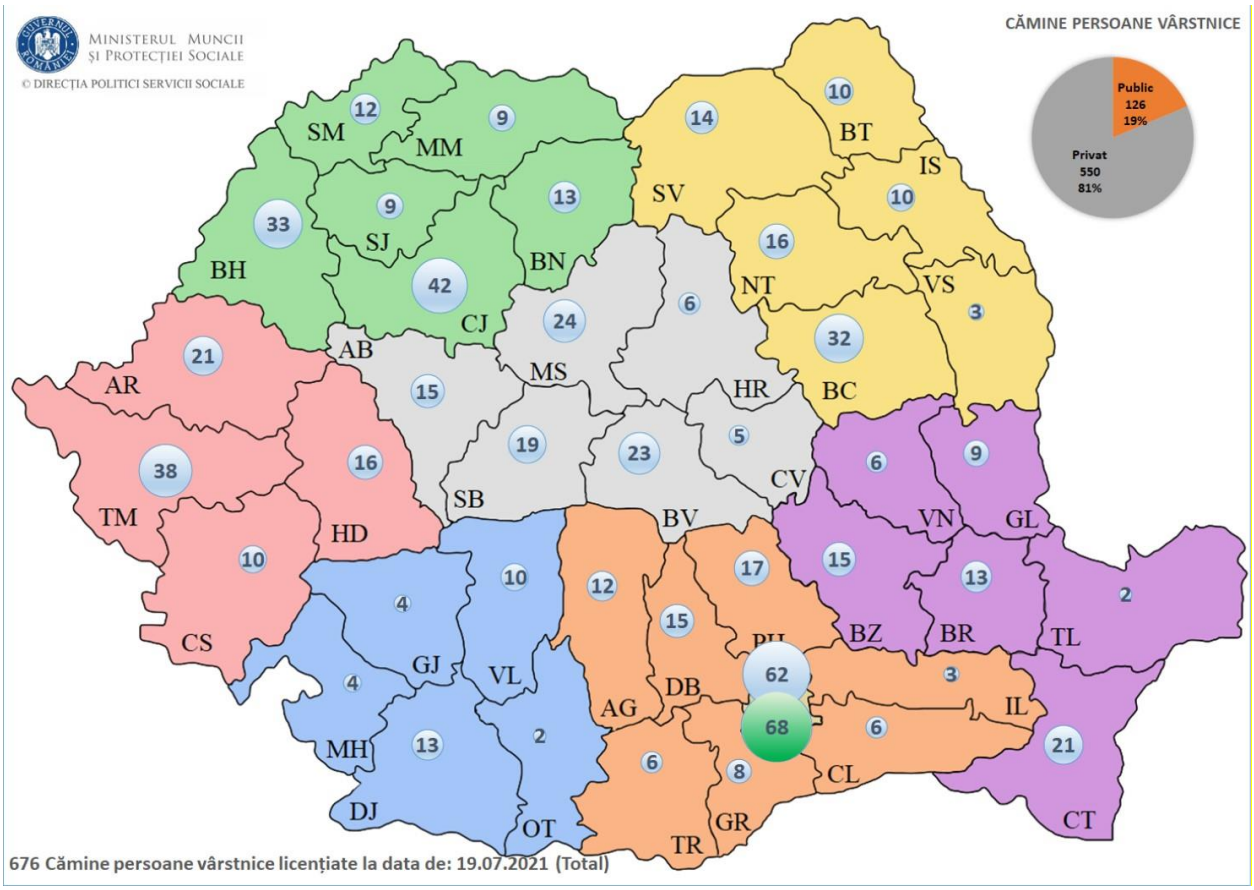

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Persoane cu dizabilități și boli cronice

Adiacent persoanelor vârstnice, un alt grup social care necesită sprijin și asistență din partea serviciilor sociale face referire la persoanele cu dizabilități și/sau boli cronice. Tabelul următor prezintă numărul de persoane cu dizabilități și gradele de dizabilitate; o primă observație relevantă în acest caz este că numărul total de persoane a crescut de la 14.837 în 2017 la 15.207 în 2020 (datele pentru 2021 sunt încă preliminare în acest caz). Majoritatea persoanelor încadrate cu diferite grade de dizabilități sunt adulți, copii reprezentând sub 25% din total. Peste 50% din persoanele cu diverse dizabilități sunt încadrate în grupa 2.

Tabel 6: Persoane cu dizabilități pe grade de dizabilitate

An	Nr. total persoane cu dizabilitate	Gradul 1		Gradul 2		Gradul 3		Gradul 4	
		Copii	Adulți	Copii	Adulți	Copii	Adulți	Copii	Adulți
2017	14.837	545	3.803	183	8.967	208	881	24	226

2018	14.948	532	3.927	150	9.027	223	845	22	222
2019	15.160	533	4.002	148	9.124	243	881	16	213
2020	15.207	527	3.987	147	9.155	286	880	21	204
2021 (aprilie)	15.085	531	3.940	149	9.086	289	871	19	200

Sursa: DGASPC Sălaj 2021

Principalele prestații acordate persoanelor cu dizabilități sunt incluse în tabelul următor. În cazul indemnizației lunare pentru însoțitorii persoanelor cu handicap vizual grav, numărul mediu de persoane beneficiare a rămas relativ constant (în 2011 erau 490 și 488 în anul 2020), dar sumele acordate au crescut de peste 2,5 ori, de la 3.062.650 lei în 2011 la 7.854.509 lei în anul 2020, lucru care poate indica o îmbunătățire (cel puțin din punct de vedere financiar) a asistenței acordate.

Numărul de persoane beneficiare ale indemnizației lunare pentru adulții cu handicap grav si accentuat a crescut foarte puțin, de la 12.369 persoane în anul 2011 la 12.708 persoane în anul 2020. Sumele plătite acestor beneficiari au crescut și ele constant, aproape dublându-se în această perioadă, de la 25.904.779 lei în 2011 la 44.484.335 lei în 2020.

Numărul persoanelor care au beneficiat de buget personal complementar lunar pentru persoanele cu handicap grav, accentuat sau mediu a scăzut foarte puțin în perioada analizată, de la 13.978 în anul 2011 la 13.536 în anul 2020, în timp ce sumele plătite au crescut în acest interval de timp de la 11.942.283 lei la 19.291.219 lei în anul 2020.

Tabel 7: Prestații acordate persoanelor cu handicap[111]

Forme de asistenta sociala		**Indemnizația lunara pentru însoțitorii persoanelor cu handicap vizual grav**		**Indemnizația lunara pentru adulții cu handicap grav si accentuat**		**Buget personal complementar lunar pentru persoanele cu handicap grav, accentuat sau mediu**	
Nr. mediu lunar de beneficiari si sume plătite		**Nr. mediu lunar de persoane beneficiare**	**Sume plătite**	**Nr. mediu lunar de persoane beneficiare**	**Sume plătite**	**Nr. mediu lunar de persoane beneficiare**	**Sume plătite**
Anul 2011	**Nr. pers.**	490	:	12.369	:	13.978	:
	Lei	:	3.062.350	:	25.904.779	:	11.942.283
Anul 2012	**Nr. pers.**	479	:	12.279	:	14.115	:
	Lei	:	3.141.172	:	25.940.209	:	11.976.328

[111] Beneficiarii de drepturi bănești de asistenta sociala reprezintă numărul persoanelor la sfârșitul anului, care conform prevederilor legale, sunt îndreptățite la plata acestor drepturi bănești.

Anul 2013	**Nr. pers.**	479	:	12.263	:	14.006	:
	Lei	:	3.511.770	:	25.823.011	:	11.908.239
Anul 2014	**Nr. pers.**	479	:	12.038	:	13.617	:
	Lei	:	3.690.599	:	25.263.789	:	11.764.257
Anul 2015	**Nr. pers.**	501	:	12.189	:	13.391	:
	Lei	:	4.769.739	:	28.680.029	:	13.522.071
Anul 2016	**Nr. pers.**	491	:	12.107	:	13.812	:
	Lei	:	5.672.326	:	31.054.443	:	12.649.986
Anul 2017	**Nr. pers.**	495	:	12.272	:	13.895	:
	Lei	:	6.306.012	:	30.133.550	:	14.025.160
Anul 2018	**Nr. pers.**	502	:	12.402	:	13.214	:
	Lei	:	6.946.713	:	41.121.706	:	17.070.190
Anul 2019	**Nr. pers.**	495	:	12.518	:	13.310	:
	Lei	:	7.472.591	:	43.859.892	:	18.998.436
Anul 2020	**Nr. pers.**	488	:	12.708	:	13.536	:
	Lei	:	7.854.509	:	44.484.335	:	19.291.219

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul de beneficiari ai indemnizației lunare de hrană pentru persoanele infectate cu HIV sau bolnave de SIDA a crescut în perioada analizată, după cum reiese din tabelul următor, de la 14 beneficiari (13 adulți și 1 copil) în anul 2011 la 21 de beneficiari (din care 1 copil și 20 de adulți) în anul 2020, majoritatea acestora fiind din mediul rural. Similar altor prestații sociale analizate, sumele alocate au crescut și ele în mod constant, de la 65.700 lei în anul 2011 la 121.634 lei în anul 2020, aproape dublându-se în perioada analizată.

Tabel 8: Indemnizația lunară de hrană pentru persoanele infectate cu HIV sau bolnave de SIDA

Numărul mediu lunar de beneficiari si sume plătite		**Numărul mediu lunar de beneficiari**	**Din total: Copii**	**- Adulți**	**Din total: - Rural**	**- Urban**	**Sume plătite**	**- Sume plătite copii**	**- Sume plătite adulți**
Anul 2011	**Nr. pers.**	14	1	13	9	5	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	65.700	:	:
	Nr. pers.	14	1	13	10	4	:	:	:

Anul 2012	**Lei**	:	:	:	:	:	66.270	:	:
Anul 2013	**Nr. pers.**	14	1	13	10	4	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	68.079	:	:
Anul 2014	**Nr. pers.**	16	1	15	12	4	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	75.190	:	:
Anul 2015	**Nr. pers.**	15	1	14	13	2	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	68.079	:	:
Anul 2016	**Nr. pers.**	16	1	15	:	:	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	79.904	4.390	75.514
Anul 2017	**Nr. pers.**	16	1	15	:	:	:	:	:
	Lei	:	5.475	87.600	:	:	93.075	:	:
Anul 2018	**Nr. pers.**	19	1	18	:	:	:	:	:
	Lei	:	5.453	105.686	:	:	111.139	:	:
Anul 2019	**Nr. pers.**	22	1	21	:	:	:	:	:
	Lei	:	5.475	120.688	:	:	126.163	:	:
Anul 2020	**Nr. pers.**	21	1	20	:	:	:	:	:
	Lei	:	5.490	116.144	:	:	121.634	:	:

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

În județul Sălaj sunt licențiate 21 de servicii de îngrijire la domiciliu (un furnizor din afara județului oferă asistență în județ – a se vedea tabelul de pe pagina următoare). La nivel regional (a se vedea figura următoare) cele mai multe astfel de servicii sunt în județul Sălaj (21), pe locul doi fiind județul Cluj (17) și Bihor pe poziția a treia. Remarcăm aici faptul că județul Sălaj este lider la nivel național din perspectiva numărului de servicii de îngrijire la domiciliu licențiate

Tabel 9: Servicii de îngrijire la domiciliu licențiate în județul Sălaj (2021)

Nr. Crt.	Public /Privat	CUI furnizor	Denumire Furnizor	Județ furnizor	Denumire serviciu social	Adresa serviciu social	Localitate /sector	Județ serviciu	Capacitate/ nr. benef.
1	Privat	15140789	Asociaţia Culturală Banffy Boghiş	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu	sat Boghiş, nr. 152	Boghiș	Sălaj	15
2	Privat	26470057	Asociaţia Filantropia Porolissum Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu pentru persoane vârstnice	nr. 429	Sînmihaiu Almașului	Sălaj	35
3	Privat	34229239	Asociaţia Inimioare Fericite	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Bobota, cam. 4	Bobota	Sălaj	5/ zi
4	Privat	11321766	Biserica Creștină Baptistă Maghiară	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Piața Arany Janos, nr. 9	Nușfalău	Sălaj	16
5	Privat	23718060	Episcopia Sălajului	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu pentru persoane vârstnice	str. Episcopiei nr. 18	Zalău	Sălaj	18
6	Privat	36962472	Fundația Creștină Diakonia Filiala Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	str. Cpt. Maxim D. Constantin nr. 5	Zalău	Sălaj	15
7	Privat	36962472	Fundația Creștină Diakonia Filiala Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	str. 1 Decembrie 1918, nr. 20	Jibou	Sălaj	15
8	Privat	12065755	Fundația Elpis	Sălaj	Unitate de îngrijire vârstnici la domiciliu	sat Căpâlna nr. 71	Gîlgău	Sălaj	20
9	Privat	15401159	Fundaţia Rainbow	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu pentru persoane vârstnice	Str. Dozsa Gyorgy, nr. 99	Cehu Silvaniei	Sălaj	20
10	Privat	4290764	Parohia Ortodoxă Românaşi	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Românași, nr. 123	Românași	Sălaj	25
11	Privat	13775467	Parohia Ortodoxă Română Iaz	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Sat Iaz, nr. 128	Plopiș	Sălaj	8
12	Privat	5643880	Parohia Ortodoxă Sfânta Vinere Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	str. Sfânta Vineri, nr. 8	Zalău	Sălaj	20

13	Privat	9391271	Parohia Ortodoxă Stârciu	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Stârciu, nr. 410	Horoatu Crasnei	Sălaj	35
14	Privat	11593124	Parohia Reformată Archid	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu	sat Archid, nr. 77	Coșeiu	Sălaj	20
15	Privat	4494411	Parohia Reformată Nușfalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Nușfalău, str. Petofi Sandor, nr. 19	Nușfalău	Sălaj	20
16	Privat	4289964	Parohia Reformată Valea Pomilor	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Valea Pomilor, str. Principală, nr. 119	Șamșud	Sălaj	21
17	Privat	4494462	Parohia Reformată Zăuan	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Zăuan, str. Mare nr. 368	Ip	Sălaj	15
18	Public	4495042	Primăria Comunei Năpradea - Compartiment Asistenţă Socială	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	sat Năpradea, str. Principală, nr. 22	Năpradea	Sălaj	50
19	Public	4291956	Primăria Comunei Plopiș	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu	sat Iaz, nr. 137/A	Plopiș	Sălaj	35
20	Public	11345919	Societatea Naţională de Cruce Roşie din România Filiala Sălaj	Sălaj	Serviciu de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice	str. 9 Mai, nr.10, bl. R, ap. 1	Zalău	Sălaj	20
21	Privat	31310133	Fundaţia Creştină Diakonia - Filiala Oradea	Bihor	Unitatea de îngrijire la domiciliu din Pericei	str. Apei, nr. 239 / B	Pericei	Sălaj	12

Sursa: Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, 2021

Figura 3: Servicii de îngrijire la domiciliu licențiate la nivel național (2021)

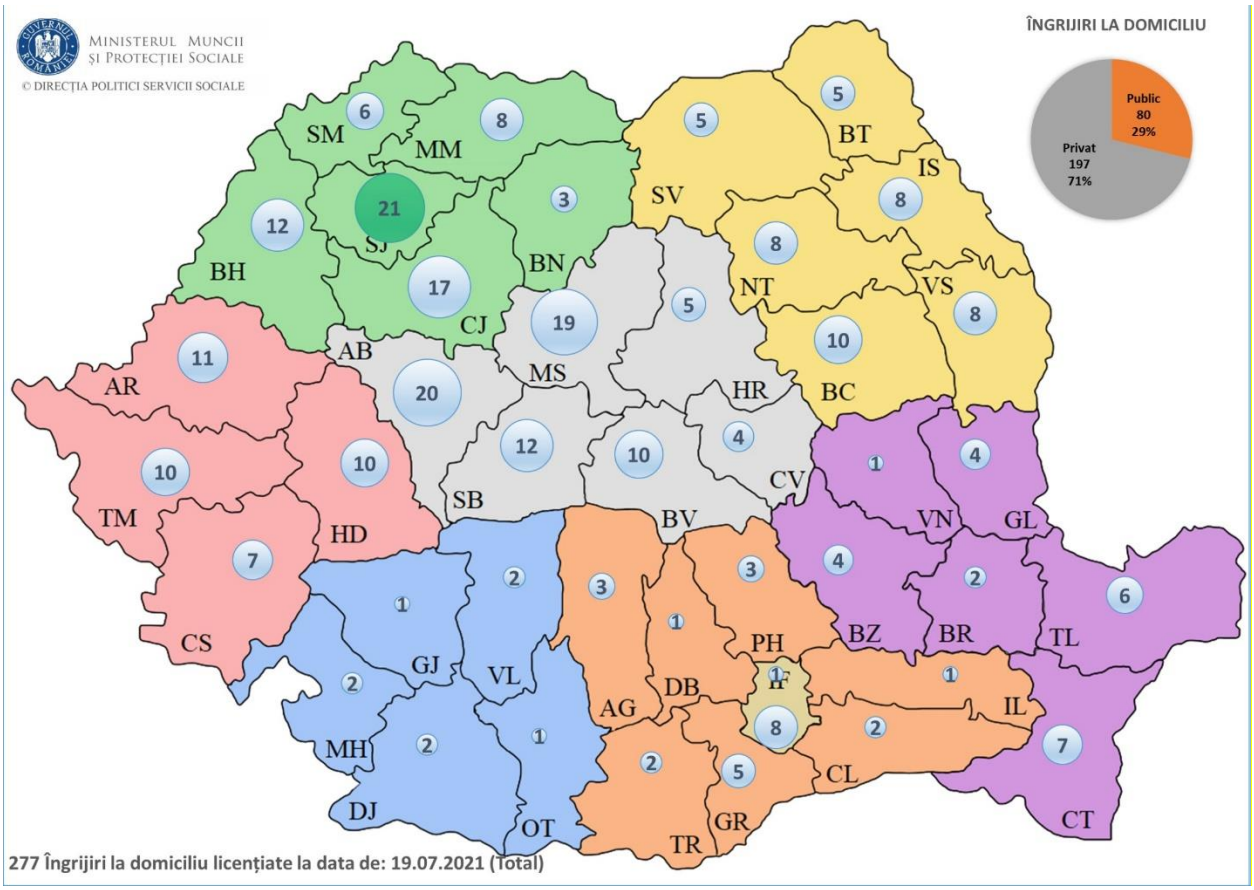

Sursa: Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale

Copiii și stimularea natalității

Serviciile și prestațiile sociale pentru copii reprezintă unele din activitățile principale ale Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Sălaj (alături de Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială), în timp ce stimularea natalității constituie un element esențial pentru asigurarea sustenabilității oricărei comunități locale, mai ales în contextul actual în care fluxurile migratorii au fost facilitate de aderarea României la UE (dacă ne referim la migrația externă) sau de apariția unor poli de creștere (dacă ne referim la migrația internă). Numărul total al beneficiarilor de alocație pentru copii a scăzut de la 47.123 persoane în anul 2011 la 42.623 în anul 2020 (a se vedea tabelul de pe pagina următoare); în același timp, sumele plătite au crescut de aproape trei ori, de la 33.927.135 lei în anul 2011 la 96.795.851 lei în anul 2019, respectiv 237.810.317 lei în anul 2020.

Tabel 10: Alocația de stat pentru copii[112]

Anul	Total beneficiari	Copii mai mici de 2 ani, care nu au un handicap	Copii mai mici de 3 ani, care au un handicap	Copii mai mari de 2 ani, care nu au un handicap	Copii mai mari de 3 ani, care au un handicap	- Copii mai mici de 2 ani, care au/nu au un handicap	- Copii cu handicap intre 2-3 ani	- Copii intre 2 si 18 ani care nu au un handicap	- Copii intre 3 ani si 18 ani care au handicap	- Copii mai mari de 18 ani	Sume plătite
2011	47.126	4.225	42	42.170	689	:	:	:	:	:	33.927.135
2012	46.252	4.531	52	40.931	738	:	:	:	:	:	33.013.549
2013	45.580	4.103	58	40.621	798	:	:	:	:	:	32.700.988
2014	45.005	4.099	43	40.082	781	:	:	:	:	:	32.494.195
2015	44.520	4.205	51	39.453	811	:	:	:	:	:	42.832.403
2016	44.131	4.198	45	39.064	824	:	:	:	:	:	53.236.759
2017	43.683	4.224	45	38.581	833	:	:	:	:	:	52.856.392
2018	43.282	:	:	:	:	4.164	39	37.553	817	709	52.246.606
2019	42.904	:	:	:	:	4.082	43	36.805	833	1.141	76.143.829
2020	42.623	:	:	:	:	4.007	40	36.643	846	1.087	96.795.851

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

[112] Alocațiile si alte ajutoare acordate populației reprezintă sumele plătite populației de la bugetul de stat si de la bugetele locale conform prevederilor legale.

Alocația de stat pentru copii este suma acordata copiilor in vârsta de pana la 18 ani, precum si tinerilor care au împlinit vârsta de 18 ani, care urmează cursurile învățământului liceal sau profesional, pana la terminarea acestora.

Numărul mediu lunar de persoane beneficiare ale indemnizației pentru creșterea copilului a scăzut de la 2.245 în anul 2011 la 2.208 în anul 2020 (numărul minim de 1.801 fiind înregistrat în anul 2016), în timp ce numărul de persoane beneficiare ale stimulentului lunar pentru creșterea copilului a crescut considerabil, de la 66 în anul 2011 la 884 în anul 2020. Similar altor prestații sociale, sumele plătite au crescut și ele, de la 20.860.440 lei în 2011 la 52.173.974 lei în 2020 în cazul indemnizației pentru creșterea copilului, respectiv de la 171.574 lei în anul 2011 la 7.211.222 în anul 2020 în cazul stimulentului lunar pentru creșterea copilului.

Tabel 11: Indemnizația pentru creșterea copilului si stimulentul lunar[113]

	Numărul mediu lunar de persoane beneficiare		**Sume plătite (Ron)**	
Anul	**Indemnizație pentru creșterea copilului**	**Stimulent lunar pentru creșterea copilului**	**Indemnizație pentru creșterea copilului**	**Stimulent lunar pentru creșterea copilului**
2011	2.245	66	20.860.440	171.574
2012	1.952	138	17.946.590	761.279
2013	1.815	204	16.629.908	1.287.830
2014	1.802	259	16.841.756	1.633.901
2015	1.820	317	17.377.809	2.023.525
2016	1.801	356	21.793.077	2.379.884
2017	1.962	757	34.334.978	6.177.723
2018	2.095	969	39.854.959	7.832.720
2019	2.162	938	45.704.835	7.445.059
2020	2.208	884	52.173.974	7.211.222

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul mediu lunar de beneficiari ai alocației pentru susținerea familiei (a se vedea tabelul următor) a scăzut la jumătate în perioada 2011 – 2020, de la 4.595 la 2.557, în timp ce sumele alocate acestor măsuri de protecție socială au crescut de la 3.349.806 lei în anul 2011 la 5.727.361 lei în anul 2020. În cazul sumelor alocate efectiv observăm că evoluția a fost una mai degrabă fluctuantă, acestea crescând până în anul 2018 la valoarea de 7.156.340 lei, pentru ca mai apoi să scadă.

[113] Alocațiile si alte ajutoare acordate populației reprezintă sumele plătite populației de la bugetul de stat si de la bugetele locale conform prevederilor legale.

Indemnizația pentru creșterea copilului si stimulentul lunar este un beneficiu de asistenta sociala privind susținerea familiei in vederea creșterii copilului.

Remarcăm faptul că aproximativ 20% din alocațiile pentru susținerea familiei au fost acordate familiilor monoparentale dar și faptul că numărul efectiv de copii care beneficiază de acest suport este mai mare decât numărul efectiv al alocațiilor oferite. De exemplu, cele 4.595 de alocații acordate în 2011 ofereau sprijin pentru 9.193 copii, în timp ce cele 3.128 de alocații acordate în 2018 ofereau sprijin pentru 7.040 de copii. Un alt aspect important din tabelul următor face referire la mediul de proveniență al copiilor care beneficiază de aceste alocații: peste 70% din copiii care beneficiază de această formă de ajutor provin din mediul rural.

Tabel 12: Alocația pentru susținerea familiei[114]

Numărul mediu lunar de beneficiari si sume plătite		**Nr. mediu lunar de beneficiari – total**	**-din total familii monoparentale**	**Nr. mediu lunar de copii - total**	**- Rural**	**- Urban**	**Sume plătite**
Anul 2011	**Beneficiari**	4.595	821	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	9.193	7.388	1.805	:
	Lei	:	:	:	:	:	3.349.806
Anul 2012	**Beneficiari**	3.981	660	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	7.704	6.424	1.280	:
	Lei	:	:	:	:	:	2.971.918
Anul 2013	**Beneficiari**	3.312	637	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	6.595	5.558	1.037	:
	Lei	:	:	:	:	:	2.899.723
Anul 2014	**Beneficiari**	2.957	640	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	6.048	4.907	1.141	:
	Lei	:	:	:	:	:	3.375.681
Anul 2015	**Beneficiari**	3.161	691	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	6.363	4.975	1.388	:
	Lei	:	:	:	:	:	6.658.805
Anul 2016	**Beneficiari**	3.199	:	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	6.701	5.281	1.420	:

[114] Alocațiile si alte ajutoare acordate populației reprezintă sumele plătite populației de la bugetul de stat si de la bugetele locale conform prevederilor legale.

Alocația pentru susținerea familiei se adresează familiilor ce au in îngrijire copii si realizează venituri mai mici decât valoarea unui prag stabilit de lege.

	Lei	:	:	:	:	:	6.736.141
Anul 2017	**Beneficiari**	3.332	:	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	7.096	5.648	1.448	:
	Lei	:	:	:	:	:	7.156.340
Anul 2018	**Beneficiari**	3.128	:	:	:	:	:
	Nr. pers.	:	:	7.040	5.710	1.330	:
	Lei	:	:	:	:	:	6.819.415
Anul 2019	**Beneficiari**	2.780	:	:	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	6.088.840
Anul 2020	**Beneficiari**	2.557	:	:	:	:	:
	Lei	:	:	:	:	:	5.727.361

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

O dinamică interesantă poate fi observată și în cazul mamelor minore: numărul acestora a crescut continuu în perioada 2017-2020, de la 92 la 134. În perioada 2017-2019 majoritatea (peste 70%) mamelor minore proveneau din mediul rural, dar în anul 2020 raportul urban-rural este aproape egal.

Tabel 13: Mame minore

An	Număr total mame minore	Mediul rural	Mediul urban
2017	92	82	10
2018	115	96	19
2019	139	116	23
2020	134	50	42
2021 (aprilie)	41	28	13

Sursa: DGASPC Sălaj 2021

Venit minim garantat, cantine sociale și protecţia socială a șomerilor

Numărul mediu de ajutoare sociale de venit minim garantat plătite (familiilor) a crescut cu aproximativ 15% în perioada 2011-2020, în condițiile în care sumele totale plătite aproape s-au dublat (a se vedea tabelul următor). Totuși evoluția în această perioadă nu este una liniară: numărul mediu de ajutoare sociale de venit minim garantat a crescut inițial de la 2.391 în anul 2011 la un maxim de 3.094 în anul 2017, pentru ca apoi să scadă până la 2.638 în anul 2020.

Sumele totale plătite ca ajutoare sociale pentru asigurarea venitului minim garantat au crescut și ele de la 5.483.844 lei în anul 2011 la 12.564.819 lei în anul 2017 (creșterea fiind de peste 2 ori), suma scăzând apoi până în anul 2020, când a ajuns la 10.758.316 lei. Referitor la beneficiarii de ajutoare sociale pentru asigurarea venitului minim garantat, remarcăm că persoanele singure sunt de regulă categoria cea mai consistentă, urmată de familiile compuse din 2, 3 sau 4 persoane.

Tabel 14: Ajutoare sociale pentru asigurarea venitului minim garantat[115]

Nr. mediu lunar de familii sau persoane singure beneficiare si sume plătite	Număr mediu de ajutoare sociale plătite (familii)	Persoane singure	Familii formate din:2 persoane	- 3 persoane	- 4 persoane	- 5 persoane	- peste 5 persoane	Sume plătite
Anul 2011	**2.391**	**755**	**385**	**374**	**386**	**259**	**232**	**5.483.844**
Anul 2012	**2.483**	**789**	**431**	**384**	**389**	**249**	**241**	**5.564.111**
Anul 2013	**2.671**	**831**	**483**	**393**	**422**	**259**	**283**	**6.878.673**
Anul 2014	**2.870**	**887**	**505**	**434**	**436**	**281**	**327**	**8.308.905**
Anul 2015	**2.822**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**8.287.727**
Anul 2016	**3.065**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**11.975.909**
Anul 2017	**3.094**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**12.564.819**
Anul 2018	**2.811**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**11.368.449**
Anul 2019	**2.600**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**10.551.104**
Anul 2020	**2.638**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**:**	**10.758.316**

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

[115] Ajutoarele sociale pentru asigurarea VMG (venitul minim garantat) se asigura prin acordarea unui ajutor social lunar, de promovare a incluziunii sociale si de combatere a sărăciei.

În anul 2021, în județul Sălaj regăsim 3 cantine sociale licențiate (a se vedea tabelul următor), din care 2 sunt private și 1 publică.

La nivelul regiunii Nord-Vest, cele mai multe cantine sociale sunt în județul Bihor, acesta fiind urmat de Cluj (5 unități) și Maramureș și Satu Mare (fiecare cu câte 4 cantine), Sălajul fiind pe ultimul loc alături de Bistrița-Năsăud (a se vedea figura următoare).

Tabel 15: Cantine sociale licențiate în județul Sălaj (2021)

Nr. Crt.	Public / Privat	Denumire Furnizor	Județ furnizor	Denumire serviciu social	Adresa serviciu social	Localitate /sector	Județ serviciu	Capacitate / număr beneficiari
1	Privat	Asociația Societate Culturală și Caritativă Sarepta Zăuan	Sălaj	Cantina socială	sat Zăuan, nr. 368	Ip	Sălaj	30
2	Privat	Parohia Ortodoxă Română nr. 1 Şimleu Silvaniei	Sălaj	Cantina de ajutor social	Piaţa Iuliu Maniu, nr. 8	Șimleu Silvaniei	Sălaj	75
3	Public	Direcția de Asistență Socială Zalău	Sălaj	Cantina de ajutor social	str. Iuliu Maniu, nr. 3	Zalău	Sălaj	116

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Figura 4: Cantine sociale licențiate la nivel național (2021)

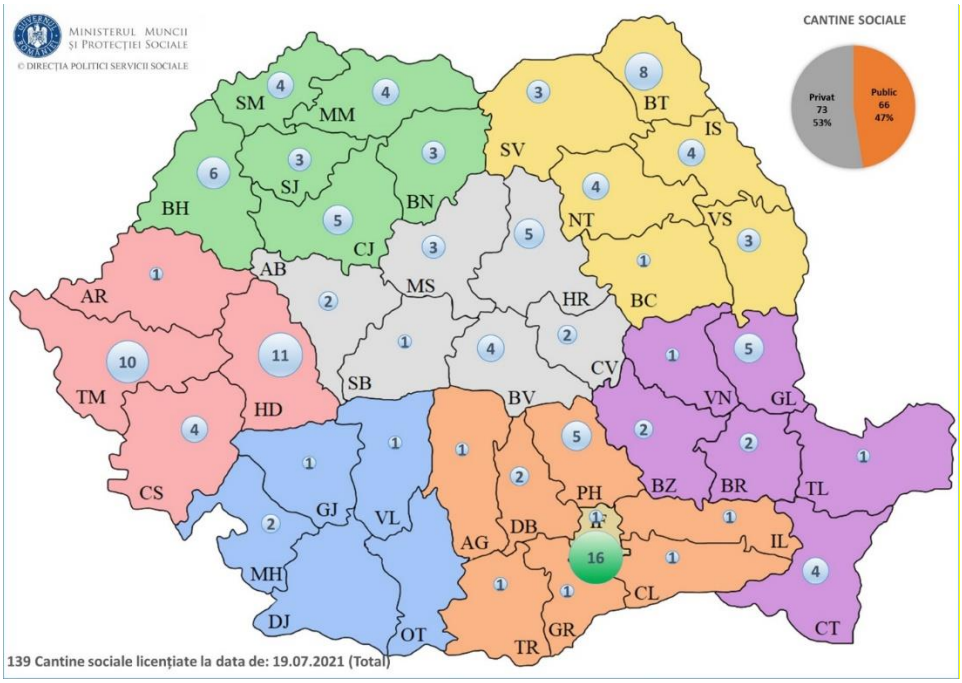

Sursa: Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale

Tabelul următor prezintă principalele cheltuieli anuale cu protecția socială a șomerilor; observăm că totalul sumelor alocate acestei forme de asistență socială a crescut de aproape 2 ori în perioada 2008-2019 (existând variații considerabile în această perioadă), dar au crescut considerabil în anul 2020 față de anul anterior (de la 30.795.171 lei la 85.159.760 lei), pe fondul pandemiei și a măsurilor de protecție socială specifice (i.e. șomaj tehnic). Există diferențe considerabile între evoluția diferite categorii de cheltuieli:

- Suma plătită ca indemnizație de șomaj pentru șomeri cu experiența in munca a scăzut de la 7.830.059 lei plătiți în 2008 la 4.694.195 lei plătiți în 2019 (trendul de scădere este observabil și strict pentru perioada 2013-2019), dar au crescut considerabil în anul 2020 (la 7.899.110) pe fondul pandemiei și a sistării activității în diverse domenii;
- Suma plătită ca indemnizație de șomaj pentru șomeri fără experiența in munca a scăzut foarte puțin, de la 394.792 lei în 2008 la 302.828 lei în 2019;
- Cheltuielile realizate pentru formarea profesională a șomerilor au scăzut de aproape 10 ori, de la 119.902 în 2008 lei la 13.177 lei în 2019;
- Sumele cheltuite pentru plata absolvenților au scăzut și ele, de la 1.606.569 lei în 2008 la 48.553 lei în 2019, dar plățile pentru simularea absolvenților au rămas relativ constante, de la 116.735 lei în 2008 la 108.000 lei în 2020;
- Plățile pentru stimularea șomerilor care se angajează înainte de expirarea perioadei de șomaj au crescut cu aproape 25%, de la 293.760 lei în anul 2008 la 380.632 lei în 2020;

- Sumele cheltuite pentru combaterea marginalizării sociale au scăzut de la 47.844 la în anul 2008 la 10.136 lei în anul 2011;
- Plățile efectuate pentru stimularea mobilității forței de muncă au crescut de la 148.850 lei în 2008 la 183.937 lei în 2020;
- Plățile realizate pentru stimularea angajatorilor care angajează șomeri din categoria defavorizați au rămas relativ constante de la 1.809.029 lei în anul 2008 la 1.815.052 lei în anul 2020;
- Sumele cheltuite cu primele de activare au scăzut de la 313.726 lei în anul 2017 la 1.357.500 în anul 2020, dar cele aferente primelor de relocare au crescut considerabil, de la 1.500 lei în 2017 la 126.364 lei în anul 2020.

Tabel 16: Cheltuieli anuale cu protecția socială a șomerilor după categorii de cheltuieli

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total	17.927.543	42.892.313	54.563.146	31.528.600	23.161.094	24.165.662	22.564.688	16.601.756	14.990.977	15.809.305	16.052.814	30.795.171	85.159.760
Indemnizație de șomaj (șomeri cu experiență in muncă)	7.830.059	26.776.366	32.804.230	16.619.102	10.406.193	11.109.822	10.207.550	7.284.490	6.097.832	5.181.926	4.583.000	4.694.195	7.899.110
Indemnizație de șomaj (șomeri fără experiență in muncă)	394.792	1.124.760	1.854.938	1.167.158	1.113.118	1.080.543	947.240	704.270	643.751	56.3479	317.345	302.828	369.963
Cheltuieli pentru formarea profesională	119.902	36.050	71.293	93.678	87.178	77640	49.680	36.090	23.421	7.643	12.720	13.177	-62
Plată absolvenților	1.606.569	1.718.982	1.163.835	1.402.156	1.288.483	1.176.940	1.010.625	1.103.692	956.292	989.947	788.041	48.553	68.722
Plăți pentru stimularea absolvenților	116.735	94.111	74.203	157.725	127.160	144.498	134.774	119.624	97.100	65.552	68.434	75.000	108.000
Plăți pentru stimularea șomerilor care se angajează înainte de expirarea perioadei de șomaj	293.760	317.043	410.323	371.963	208.224	275.912	289.616	254.132	270.317	283.746	317.319	356.656	380.632

Combaterea marginalizării sociale	47.844	32.099	36.205	17.060	10.831	62.710	73.414	32.592	14.733	10.136	:	:	:
Plăți pentru stimularea mobilității forței de munca	148.850	168.060	215.850	267.400	17.7000	167.540	165.000	116.500	112.000	139.646	407.649	171.621	183.937
Plăți pentru stimularea angajatorilor care angajează șomeri din categoria defavorizați	1.809.029	1.375.501	1.592.841	2.318.658	1.781.534	2.157.618	2.170.578	2.163.301	2.173.751	4.048.032	3.738.702	937.602	1.815.052
Plăți compensatorii efectuate in cadrul programelor de restructurare, privatizare si lichidare	52.320	72.985	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Sume acordate angajatorilor pentru decontarea unei părți a salariului brut a angajaților menținuți in muncă + Sprijin financiar pt. încheierea	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	17.814.836

CIM pe per. determinata de până la 3 luni.													
Indemnizație pentru reducerea timpului de muncă a salariaților cu cel mult 50% din durata prevăzută in CIM.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	804.265
Sprijin financiar pentru activități in regim de telemuncă.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	85.000
Indemnizații acordate pe perioada suspendării temporare a CIM din inițiativa angajatorului.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	32.298.060
Prima de activare	:	:	:	:	:	:	:	:	:	313.726	160.000	169.000	135.750
Prima de relocare	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1.500	16.213	46.016	126.364
Sume acordate angajatorilor	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	111.697

pentru încadrarea in munca a unor categorii de persoane.													
Alte cheltuieli	5.507.683	11.176.356	16.339.428	9.113.700	7.961.373	7.912.439	7.516.211	4.787.065	4.601.780	4.203.972	5.643.391	23.980.523	22.958.434

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Comunități marginalizate și persoane fără adăpost

Un raport al Băncii Mondiale din 2014[116] cu privire la integrarea zonelor sărace și comunităților marginalizate din România prezintă o tipologie a zonelor dezavantajate, alături de hărți detaliate cu zonele marginalizate din mediul urban din România (a se vedea figurile următoare), pe baza unor date cantitative cât și calitative.

În cele patru hărți/figuri de pe paginile următoare este prezentată situația județului Sălaj, în contextul regiunii de dezvoltare Nord-Vest.

1,7% din populație se află în zone dezavantajate pe ocuparea forței de muncă (Banca Mondială, 2014, p. 262, 266), indicator care are în vedere proporția persoanelor de 15-64 ani care nu sunt încadrate pe piața formală a muncii și nu urmează o formă de învățământ, din populația totală de 15-64 ani, adică persoane din oricare din următoarele categorii ocupaționale: șomeri (înregistrați sau neînregistrați ca atare) sau lucrători familiali neremunerați sau lucrători agricoli sau lucrători informali sau casnice și alte persoane întreținute.

1,9% din populație are o situație de locuire precară (Banca Mondială, 2014, p. 262, 266), respectiv fără acces utilități (curent electric), se regăsește în locuințe supraaglomerate (cu mai puțin de 15,33 metri pătrați / persoană) sau se află într-o stare de nesiguranță locativă (nu dețin o locuință proprietate personală).

21,6% din populație poate fi încadrată la un nivel scăzut de capital uman (Banca Mondială, 2014, p. 262, 266) – indicator măsurat prin proporția populației de 15-64 de ani și peste care a absolvit maxim 8 clase (gimnaziu), proporția persoanelor cu dizabilități, boli cronice sau alte afecțiuni care le îngreunează activitățile zilnice și proporția copiilor (0-17 ani) din populația totală.

Același raport al Băncii Mondiale (2014, p. 266) precizează că 79,7% din populația județului Sălaj poate fi considerată nedezavantajată, in timp ce 2,9% din populație locuiește într-o zonă marginalizată, respectiv o zonă dezavantajată din perspectiva locuirii, a ocupării formale a populației și a capitalului uman.

[116] Banca Mondială, *Atlasul zonelor urbane marginalizate din România*, 2014.

Figura 5: Procentul populației urbane în zone cu nivel scăzut de ocupare în sectorul formal

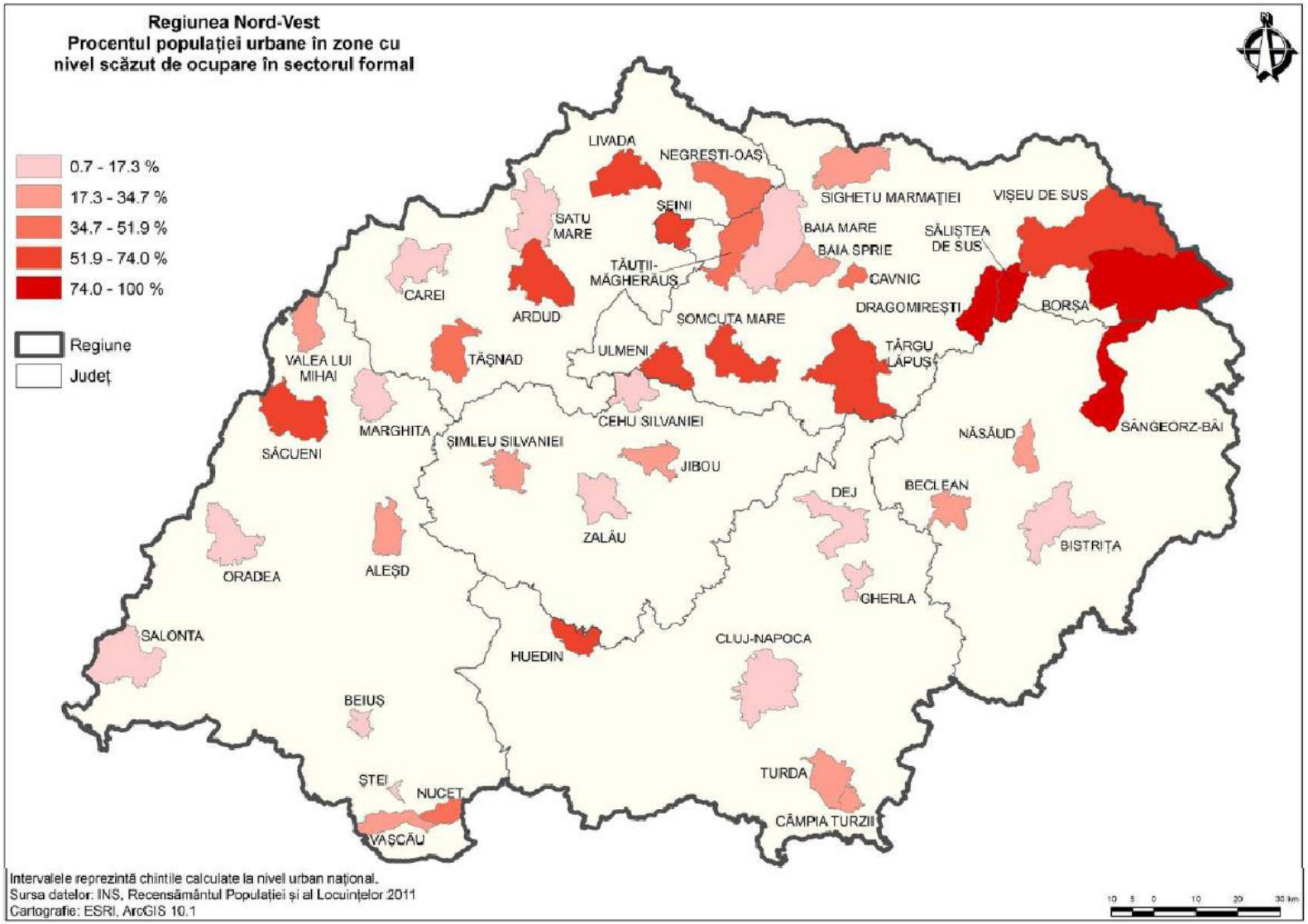

Sursa: Banca Mondială, Atlasul zonelor urbane marginalizate din România, 2014, p. 179

Figura 6: Procentul populației urbane în zone cu locuire precară

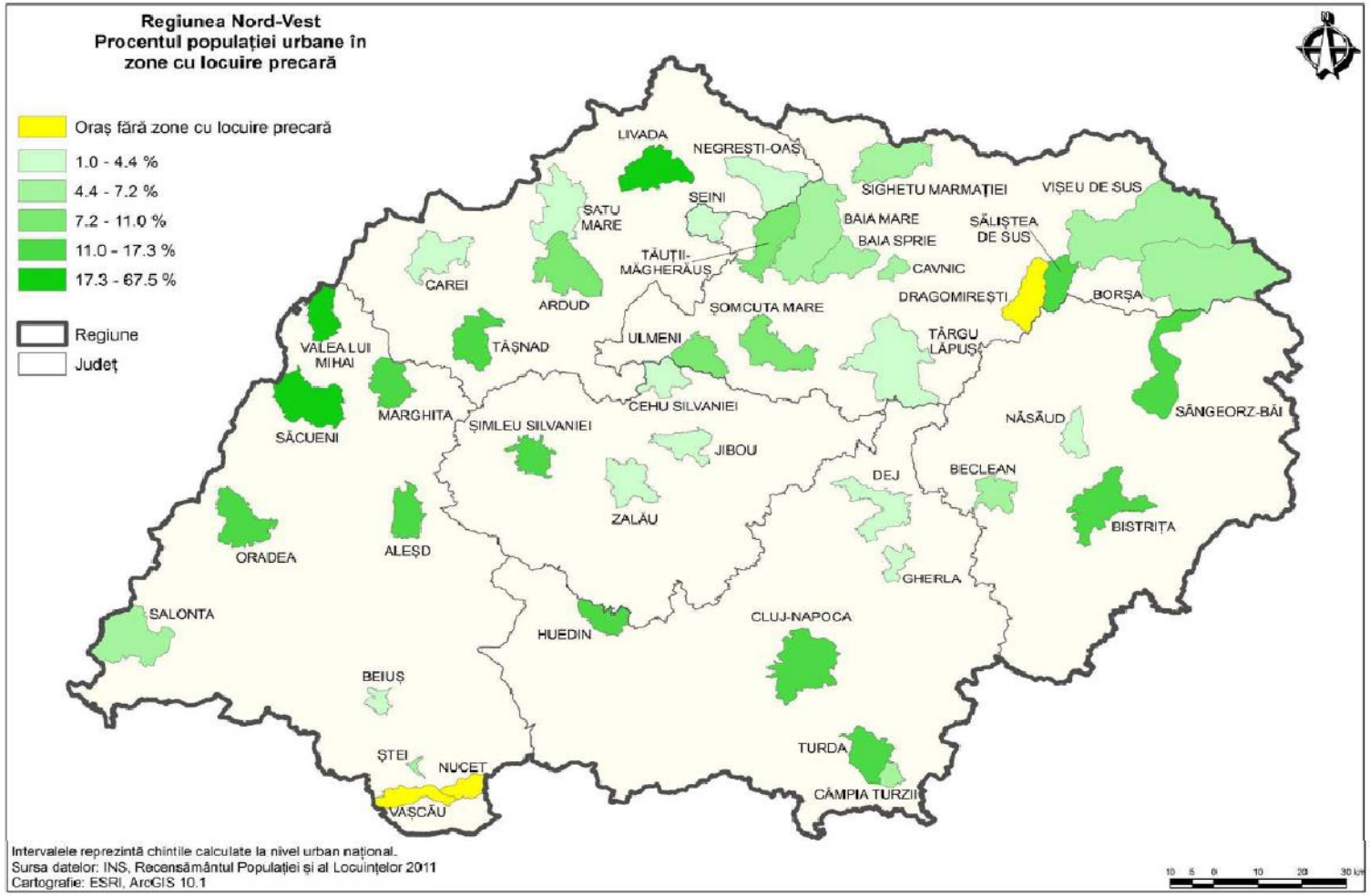

Sursa: Banca Mondială, Atlasul zonelor urbane marginalizate din România, 2014, p. 178

Figura 7: Procentul populației urbane în zone cu nivel scăzut de capital uman

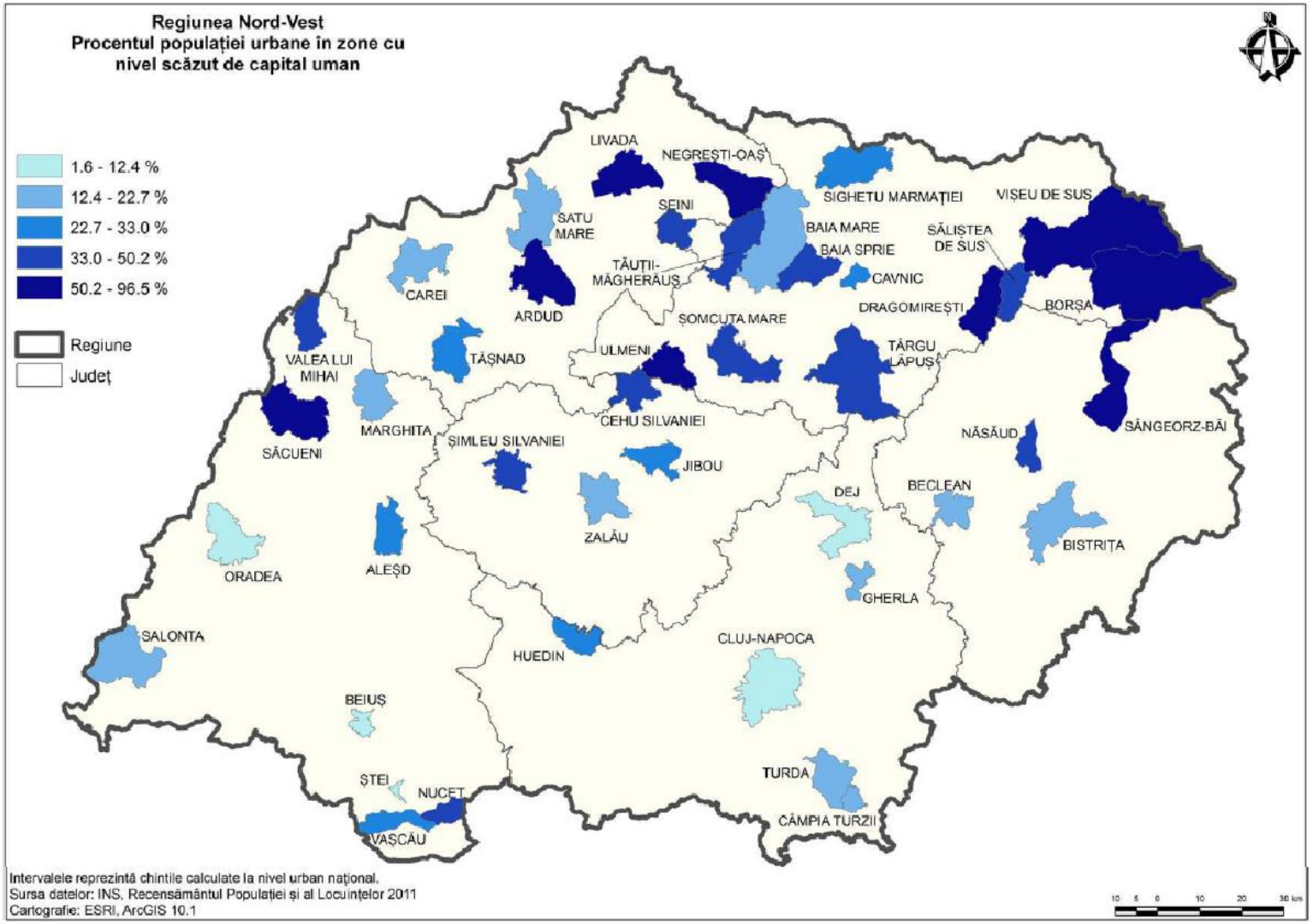

Sursa: Banca Mondială, Atlasul zonelor urbane marginalizate din România, 2014, p. 180

Figura 8: Procentul populației urbane în zone marginalizate în regiunea Vest

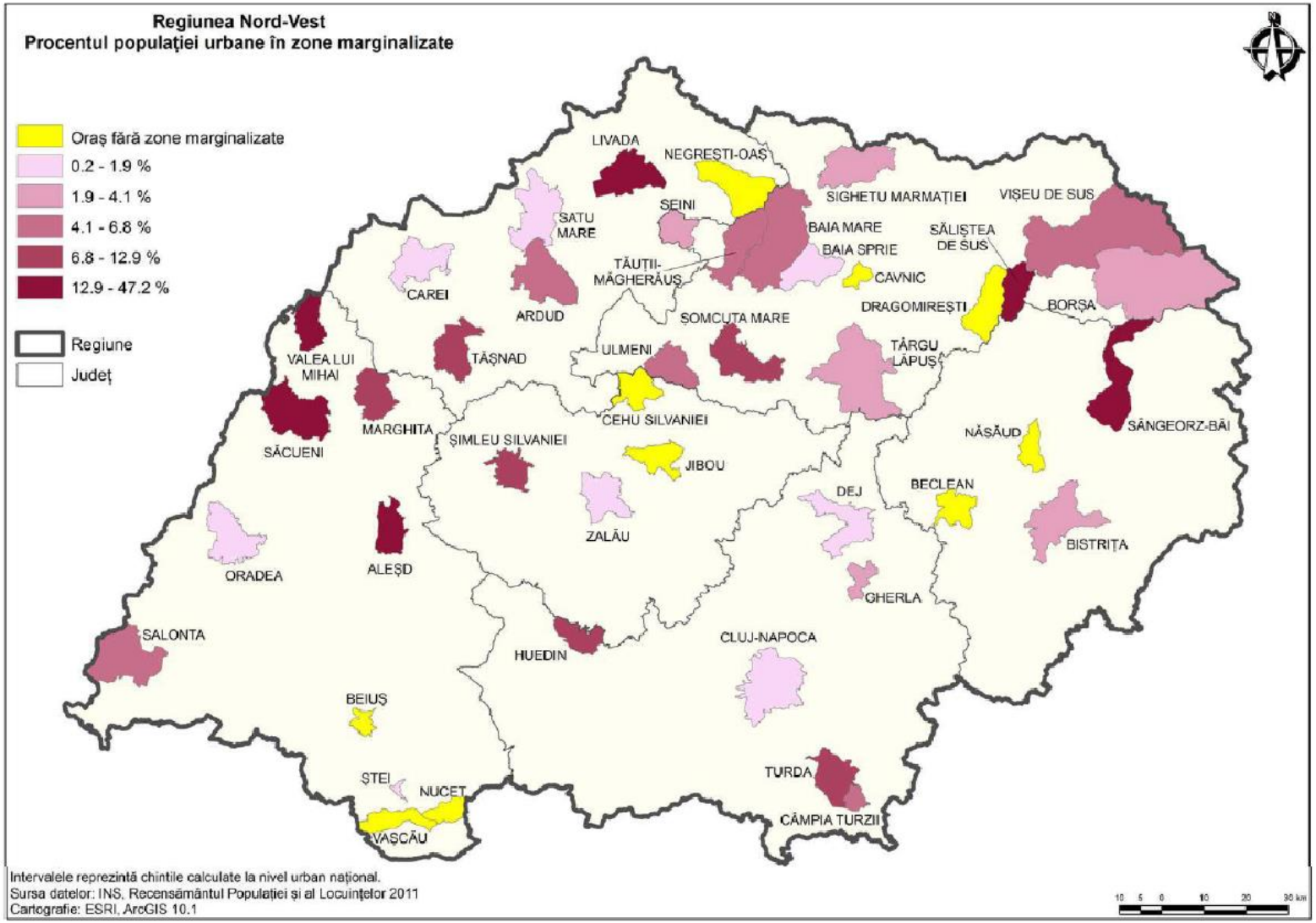

Sursa: Banca Mondială, Atlasul zonelor urbane marginalizate din România, 2014, p. 181

În județul Sălaj sunt licențiate două centre rezidențiale de îngrijire și asistență pentru persoanele fără adăpost, ambele localizate în municipiul Sălaj. Direcția de Asistență Socială Zalău administrează un Adăpost de noapte (situat în Zalău, aleea Toamnei, nr. 9) care poate oferi asistență pentru 48 de beneficiari și oferă Servicii de găzduire pe perioadă determinată pentru persoane cu risc social (aleea Toamnei, nr. 9) pentru 18 beneficiari. În cazul regiunii Nord-Vest, cele mai multe astfel de centre se regăsesc în județul Cluj (5 centre), Bistrița-Năsăud fiind pe locul doi (cu 3 centre) și Sălaj (alături de Bihor și Maramureș) pe locul trei.

Figura 9: Centre rezidențiale de îngrijire și asistență pentru persoanele fără adăpost licențiate la nivel național (2021)

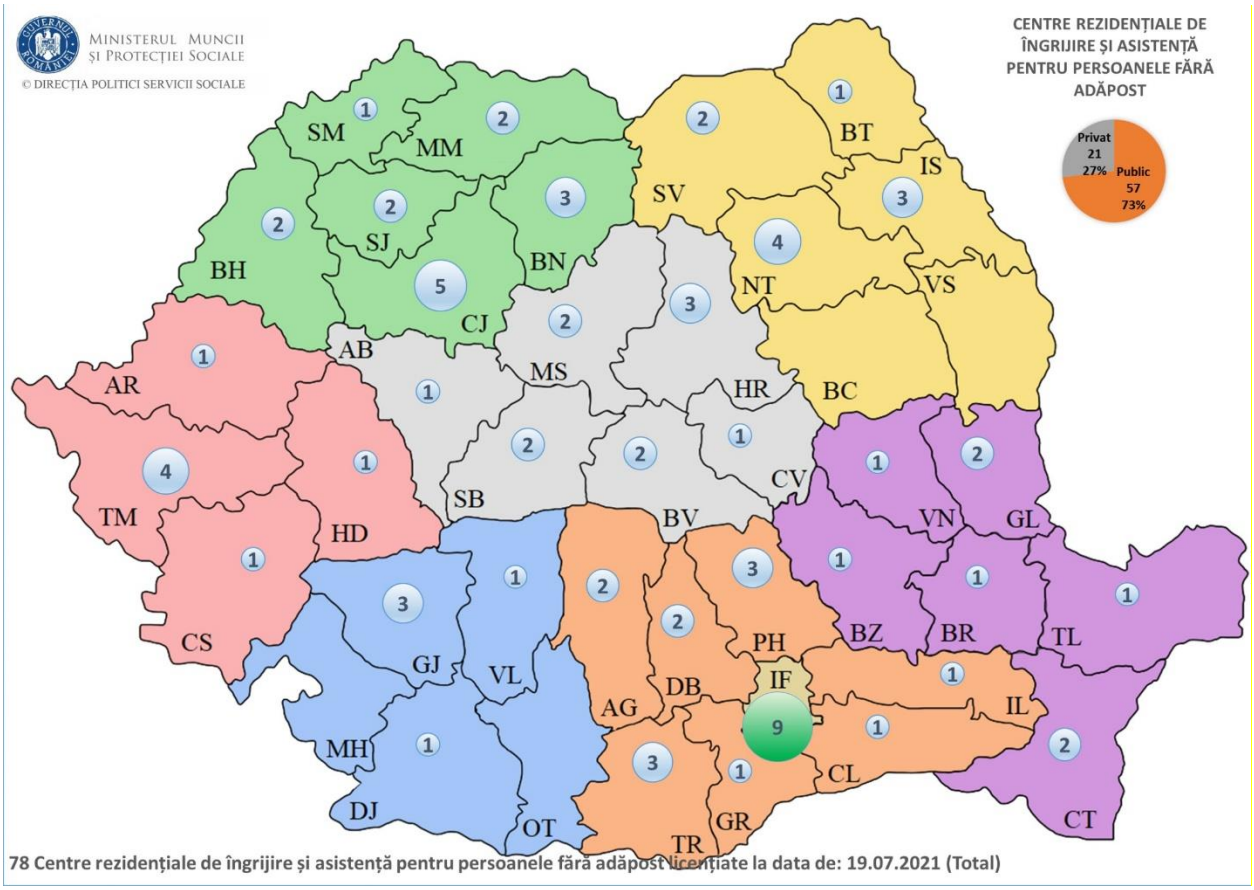

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Județul Sălaj este unul din puținele județe în care sunt licențiate centre de zi pentru persoane fără adăpost. Direcția de Asistență Socială Zalău administrează Centrul de zi pentru integrarea socială a persoanelor fără adăpost cu o capacitate de 50 de persoane, situat în Zalău pe strada Kiss Karolly, nr. 3.

Figura 10: Centre de zi pentru persoanele fără adăpost licențiate la nivel național (2021)

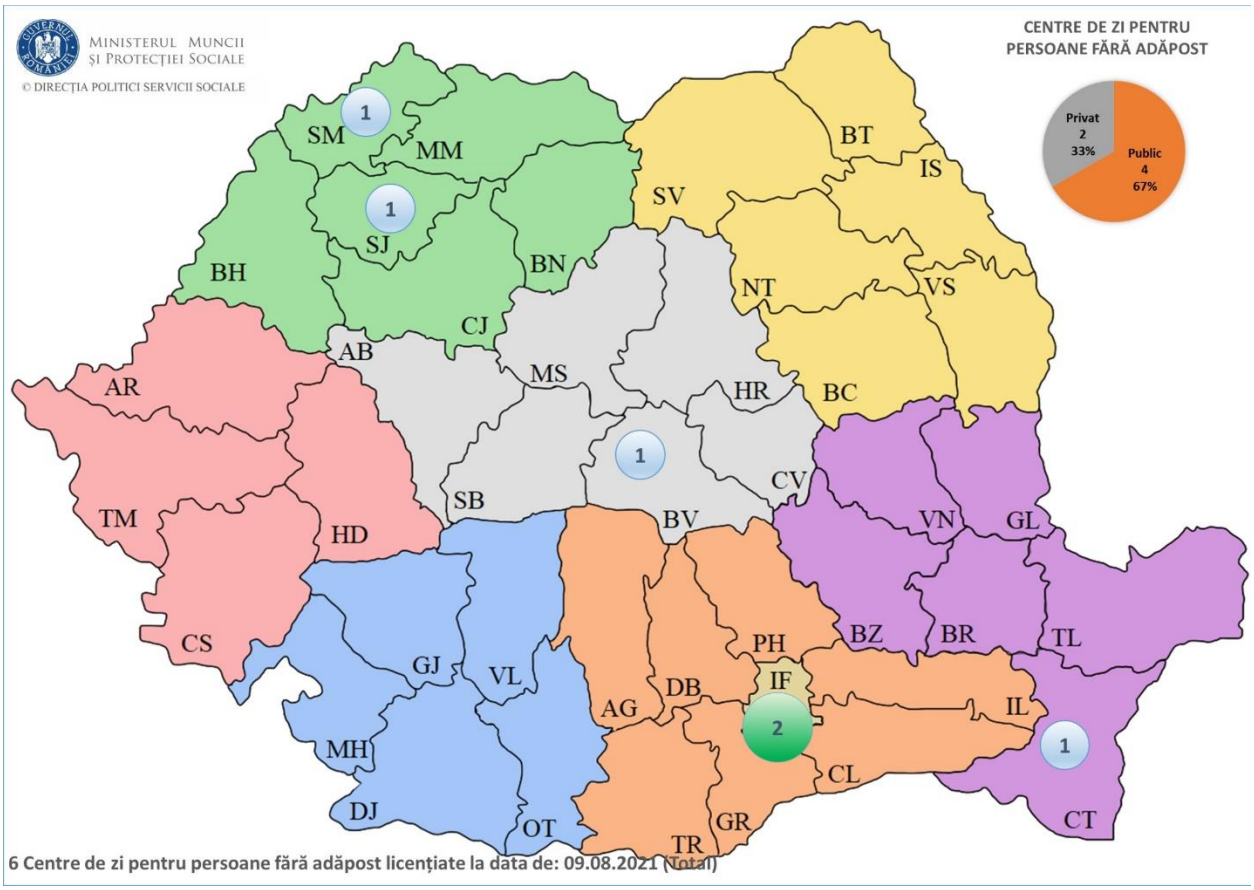

Sursa: Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale

Siguranță publică

Tabelul următor prezintă situația infracțiunilor soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului în județul Sălaj și câteva județe similare din regiunea Nord-Vest. Observăm că numărul de infracțiuni a crescut în mai multe etape: în perioada 1990-1998 numărul a crescut de peste patru ori (de la 731 la 3.206), după anul 2000 până la mijlocul anilor 2000 a fluctuat în jurul a 2.200-2.500 de cazuri; din 2007 observăm o creștere considerabilă, ajungând la 4.261 de cazuri în 2014, pentru ca apoi numărul să scadă la 2.562 în anul 2019. Raportat la celelalte județe incluse în analiză, Sălajul prezintă cele mai puține cazuri în perioada analizată.

Tabel 17*:* Infracțiuni soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului[117]

Nr. infracțiuni	Bihor	Bistrița-Năsăud	Cluj	Maramureș	Satu Mare	Sălaj
Anul 1990	2.451	1.163	3.190	2.080	2.502	731
Anul 1991	3.810	1.780	4.227	2.605	2.563	1.133
Anul 1992	4.277	1.864	4.505	2.874	3.089	1.324
Anul 1993	7.143	3.640	5.998	4.875	4.587	2.673
Anul 1994	6.745	3.673	6.233	5.146	4.457	2.132
Anul 1995	11.201	3.994	8.045	5.435	5.077	2.486
Anul 1996	9.270	3.945	9.224	5.624	6.127	2.557
Anul 1997	8.683	4.656	10.039	5.592	6.907	3.046
Anul 1998	9.186	5.265	11.824	5.687	7.547	3.206
Anul 1999	8.786	5.283	8.101	6.144	5.924	2.539
Anul 2000	9.529	4.522	7.778	5.841	6.113	2.207

[117] Infractiunile cercetate de politie se refera la principalele tipuri de infractiuni cercetate de politie in anul de referinta. Persoanele invinuite sunt persoanele cercetate penal pentru comiterea de infractiuni.

Numarul infractiunilor cercetate si solutionate de politie sunt grupate dupa unitatea de politie sesizata care isi declina competenta sau dupa competenta teritoriala a instantelor judecatoresti prevazuta in art.41 a Codului de Procedura Penala.

Infractiunile declinate Parchetului se refera la infractiunile din dosarele trimise unitatilor de parchet, in baza competentei materiale sau dupa calitatea persoanei, privind faptele penale pentru care urmarirea penala se efectueaza in mod obligatoriu de catre procuror (art. 56, alin. 3 si 4 din Codul de Procedura Penala).

Infractiunile declinate Parchetului sunt cuantificate din punct de vedere statistic la nivelul unității de politie care înregistrează sau primește actul de sesizare. Infractiunile solutionate de politie sunt cuantificate din punct de vedere statistic la nivelul unitatii de politie care a instrumentat si solutionat dosarul.

Competenta teritoriala a unitatilor de politie de investigare a infractiunilor se stabileste conform art. 61, alin. 1 raportat la art. 41, ambele din Codul de procedura penala si este determinata, in ordine, de: (a) locul savarsirii infractiunii; (b) locul in care a fost prins suspectul sau inculpatul; (c) locuinta suspectului sau inculpatului persoana fizica ori, dupa caz, sediul inculpatului persoana juridica, la momentul la care a savarsit fapta; (d) locuinta sau, dupa caz, sediul persoanei vatamate.

Anul 2001	8.888	4.553	6.922	5.959	5.761	2.378
Anul 2002	5.636	4.083	6.668	4.940	5.312	2.013
Anul 2003	5.200	4.172	6.755	5.091	4.782	2.191
Anul 2004	4.393	3.509	6.894	4.684	4.356	2.366
Anul 2005	4.370	3.209	6.562	4.390	4.483	2.394
Anul 2006	5.039	3.760	7.705	5.127	3.911	2.508
Anul 2007	6.625	3.307	8.387	5.798	4.920	2.678
Anul 2008	6.205	3.431	8.563	5.577	4.602	2.864
Anul 2009	7.617	3.694	9.845	6.720	5.982	3.429
Anul 2010	7.643	4.290	11.744	7.011	5.343	3.137
Anul 2011	6.050	4.118	10.000	5.953	3.817	2.997
Anul 2012	6.083	3.790	11.508	5.672	4.744	3.232
Anul 2013	5.562	3.328	11.935	5.910	4.135	3.177
Anul 2014	8.783	4.660	14.450	7.751	5.466	4.261
Anul 2015	8.262	3.944	14.935	5.547	4.226	3.034
Anul 2016	7.833	5.205	10.834	6.075	3.363	3.131
Anul 2017	7.612	4.918	10.815	5.682	3.859	3.335
Anul 2018	7.793	5.165	10.329	5.816	4.319	2.949
Anul 2019	8.716	5.176	10.570	6.132	3.588	2.562

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Referitor la numărul de persoane condamnate definitiv de instanțele judecătorești, observăm că deși acesta a fluctuat considerabil în perioada 1990 – 2019 (maximul fiind 1.579 în anul 1993), nu există diferențe considerabile între situația inițială și cea finală: în 1990 au fost condamnate definitiv 392 de persoane iar în anul 2019 au fost 385. Din perspectivă comparativă, în anul 2019 dar și ca trend general, în toate celelalte județe numărul de persoane condamnate definitiv de instanțele judecătorești este mai mare.

Tabel 18*:* Persoane condamnate definitiv de instanțele judecătorești[118]

[118] Persoane condamnate definitiv de instanțele judecătorești se refera la numarul de persoane condamnate definitiv pentru infractiunile savarsite in materie penala. In cazul persoanelor condamnate pentru mai multe infractiuni, in statistica judiciara s-a inregistrat infractiunea cea mai grava. Infractiunea este fapta prevazuta de legea penala, nejustificata si imputabila persoanei care a savarsit-o. Recidivistii sunt persoanele condamnate care au savarsit din nou, cu intentie, o infractiune pentru care legea penala prevede, in anumite conditii, pedeapsa privarii de libertate (inchisoare) mai mare de un an. Repartizarea persoanelor condamnate definitiv se realizeaza in functie de locatia instantei care a

Număr persoane	Bihor	Bistrița-Năsăud	Cluj	Maramureș	Satu Mare	Sălaj
Anul 1990	886	502	1.133	619	753	392
Anul 1991	1.266	954	1.600	1.169	1.416	745
Anul 1992	1.254	692	1.644	1.751	1.807	800
Anul 1993	1.801	1.737	2.450	2.149	2.788	1.579
Anul 1994	2.261	1.504	2.524	2.109	2.595	1.407
Anul 1995	2.632	1.629	2.787	2.624	2.451	1.232
Anul 1996	2.873	1.358	2.743	2.465	2.227	1.067
Anul 1997	3.038	1.494	2.877	2.415	2.274	1.202
Anul 1998	3.092	1.388	3.102	2.968	2.187	1.315
Anul 1999	3.387	1.228	2.805	2.545	1.567	798
Anul 2000	2.508	1.074	2.277	2.219	1.498	503
Anul 2001	2.721	1.068	2.072	2.299	1.720	548
Anul 2002	2.739	1.008	2.010	2.275	1.528	553
Anul 2003	2.715	845	2.065	1.736	1.514	630
Anul 2004	4.434	760	1.981	1.788	1.179	666
Anul 2005	3.425	891	1.934	1.890	925	613
Anul 2006	1.659	795	1.848	1.566	980	527
Anul 2007	911	621	1.668	1.537	1.045	433
Anul 2008	885	507	1.480	1.146	825	364
Anul 2009	765	491	1.121	1.056	709	388
Anul 2010	1.230	544	1.324	1.266	869	551
Anul 2011	1.364	712	1.990	1.503	643	497
Anul 2012	1.558	617	2.075	1.492	1.015	784
Anul 2013	1.234	617	1.995	1.627	725	746
Anul 2014	1.069	535	1.728	1.409	628	646
Anul 2015	1.585	443	2.112	1.031	501	630
Anul 2016	943	516	954	1.004	634	341

pronuntat condamnarea definitiva, locatie asociata unui anume judet. Persoanele condamnate definitiv de instantele judecatoresti se cuantifica dupa locul unde s-a pronuntat sentinta judecatoreasca definitiva.

Anul 2017	901	481	1.511	1.162	487	335
Anul 2018	791	519	1.443	1.078	534	375
Anul 2019	898	478	1.665	1.166	470	385

Sursa: Institutul Național de Statistică

Referitor la numărul persoanelor condamnate/sancționate definitiv aflate in penitenciare (inclusiv centre de detenție si centre educative) se observă că acesta a scăzut cu aproape 50% în județul Sălaj, de la 470 în anul 2014 la 282 în anul 2019. Din perspectiva acestui indicator, Sălajul pare să fie cel mai bine poziționat din regiune, în toate celelalte județe regăsind mai multe cazuri.

Tabel 19: Persoane condamnate/sancționate definitiv aflate in penitenciare (inclusiv centre de detenție si centre educative)[119]

Nr. persoane	Bihor	Bistrița-Năsăud	Cluj	Maramureș	Satu Mare	Sălaj
Anul 2014	997	383	1.218	794	601	470
Anul 2015	941	358	1.193	714	500	445
Anul 2016	892	365	1.115	701	497	421
Anul 2017	750	405	1.063	677	442	385
Anul 2018	623	384	929	597	400	320
Anul 2019	658	399	894	603	296	282

Sursa: Institutul Național de Statistică

Făcând referire la rata criminalității (numărul de persoane condamnate definitiv la 100.000 de locuitori), în județul Sălaj (183) situația este rea față de nivelul național (174) dar mai bună raportată la nivelul regional (199). La nivel județean rata a fluctuat considerabil, între un maxim de 594 în anul 1993 și un minim de 143 în 2008, pentru a se stabiliza sub 200 începând cu anul 2016. Comparativ cu celelalte județe analizate, în anul 2019, rata criminalități a fost mai mare decât în Sălaj doar în județele Maramureș (254) și Cluj (235).

[119] Persoane condamnate/ sanctionate definitiv aflate in penitenciare (inclusiv centre de detentie si centre educative) se refera la numarul de persoane condamnate/ sanctionate definitiv, custodiate in perioada (anul) de referinta, dupa domiciliul inregistrat in cartea de identitate a persoanei condamnate/ sanctionate definitiv la momentul arestarii.

Persoane sanctionate definitiv aflate in centre de detentie si centre educative se refera la numarul de persoane sanctionate definitiv, custodiate in anul de referinta, dupa domiciliul inregistrat in cartea de identitate a persoanei sanctionate definitiv la momentul arestarii.

Tabel 20: Rata criminalității (numărul de persoane condamnate definitiv la 100.000 locuitori)[120]

Anul	Total Național	Regiunea NORD-VEST	Bihor	Bistrița-Năsăud	Cluj	Maramureș	Satu Mare	Sălaj
1990	160	144	134	152	152	111	181	146
1991	263	240	192	290	216	209	340	276
1992	303	274	196	211	226	323	450	300
1993	366	431	283	528	337	397	697	594
1994	421	429	357	457	347	391	651	532
1995	448	463	417	496	383	488	619	469
1996	460	443	457	415	377	461	565	409
1997	496	465	486	458	397	453	580	464
1998	472	492	495	425	429	557	558	509
1999	390	433	545	377	388	479	401	311
2000	336	354	404	329	316	418	384	196
2001	370	367	439	327	288	433	442	215
2002	375	367	454	317	291	437	408	221
2003	338	331	431	256	290	322	378	243
2004	306	377	706	230	279	332	295	258
2005	290	339	547	269	273	351	232	239
2006	251	258	265	240	261	291	247	206
2007	204	218	146	188	236	287	264	170
2008	163	183	142	153	209	214	208	143
2009	152	159	122	148	158	198	179	153
2010	186	203	197	164	186	237	220	218
2011	212	236	219	215	279	282	163	198
2012	245	290	271	217	298	314	296	352
2013	236	268	215	217	286	344	212	337

[120] Rata criminalitatii reprezinta numarul persoanelor condamnate definitiv la 100000 locuitori. Populatia dupa domiciliu la data de 1 iulie a anului de referinta reprezinta numarul persoanelor cu cetatenie romana si domiciliu pe teritoriul Romaniei, delimitat dupa criterii administrativ-teritoriale.

Pentru perioada 2002-2011 s-a utilizat populatia la 1 iulie al fiecarui an, recalculata. Pentru perioada 2012-2018 s-a utilizat populatia rezidenta la 1 iulie a fiecarui an, estimata in conditii de comparabilitate cu rezultatele definitive ale Recensamantului Populatiei si al Locuintelor -2011.

2014	205	232	187	189	247	299	184	294
2015	213	244	278	157	301	219	148	289
2016	166	171	166	183	136	215	188	157
2017	181	190	160	172	214	251	146	157
2018	165	185	141	186	204	233	160	176
2019	174	199	160	172	235	254	142	183

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din perspectiva ratei infracționalității (respectiv a numărului de infracțiuni soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului la 100.000 locuitori) situația din anul 2019 în județul Sălaj (1.215) este mai bună decât cea la nivel național (1.821) și regional (1.441). Comparativ cu celelalte județe analizate, rate de infracționalitate mai mici regăsim doar în Satu Mare (1.081). Făcând referire la evoluția în timp, se observă să rata infracționalității în județul Sălaj are un trend mai degrabă de scădere.

Tabel 21: Rata infracționalității (numărul infracțiunilor soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului la 100000 locuitori)[121]

Anul	TOTAL	Regiunea NORD-VEST	Bihor	Bistrița-Năsăud	Cluj	Maramureș	Satu Mare	Sălaj
1990	422	407	371	353	429	372	601	272
1991	601	541	577	541	569	465	615	420
1992	635	617	670	568	618	531	770	496
1993	965	997	1.123	1.108	825	900	1.147	1.006
1994	1043	982	1.065	1.117	857	953	1.119	806
1995	1310	1.257	1.775	1.216	1.106	1.011	1.283	946
1996	1423	1.279	1.475	1.205	1.269	1.051	1.555	980
1997	1601	1.360	1.388	1.426	1.386	1.048	1.762	1.175
1998	1774	1.495	1.472	1.614	1.633	1.067	1.925	1.242
1999	1619	1.290	1.413	1.621	1.121	1.155	1.516	988
2000	1577	1.265	1.536	1.386	1.080	1.100	1.567	861
2001	1519	1.213	1.435	1.396	961	1.123	1.481	931

[121] Rata infracționalității reprezintă numărul infracțiunilor soluționate de politie si infractiuni declinate Parchetului la 100.000 locuitori. Populatia după domiciliu la data de 1 iulie a anului de referință reprezintă numarul persoanelor cu cetatenie romana si domiciliu pe teritoriul Romaniei, delimitat dupa criterii administrativ-teritoriale.

Pentru perioada 2002-2011 s-a utilizat populatia la 1 iulie al fiecarui an, recalculata. Pentru perioada 2012-2018 s-a utilizat populatia rezidenta la 1 iulie a fiecarui an, estimata in conditii de comparabilitate cu rezultatele definitive ale Recensamantului Populatiei si al Locuintelor -2011.

2002	1432	1.040	934	1.283	967	949	1.420	805
2003	1.219	982	826	1.263	950	944	1.193	845
2004	1.022	915	700	1.062	972	870	1.091	917
2005	921	889	698	970	928	816	1.126	932
2006	1.030	983	805	1.137	1.090	954	984	979
2007	1.247	1.113	1.060	1.000	1.187	1.082	1.241	1.049
2008	1.284	1.096	993	1.037	1.210	1.042	1.162	1.125
2009	1.332	1.308	1.219	1.116	1.387	1.257	1.511	1.352
2010	1.301	1.375	1.224	1.295	1.650	1.314	1.351	1.241
2011	1.154	1.157	970	1.244	1.400	1.119	967	1.191
2012	1.538	1.349	1.057	1.330	1.654	1.192	1.384	1.452
2013	1.555	1.313	968	1.172	1.709	1.249	1.210	1.437
2014	2.014	1.753	1.533	1.643	2.064	1.643	1.605	1.938
2015	1.726	1.547	1.448	1.394	2.130	1.181	1.246	1.390
2016	1.716	1.416	1.380	1.845	1.543	1.301	996	1.445
2017	1.711	1.412	1.346	1.751	1.536	1.223	1.149	1.551
2018	1.771	1.422	1.385	1.847	1.463	1.259	1.294	1.385
2019	1.821	1.441	1.554	1.859	1.492	1.334	1.081	1.215

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Cheltuieli publice locale pentru asistenţă socială

Cheltuielile autorităților locale sunt grupate, în mod obișnuit pe baza a două clasificații: economică și funcțională.

Clasificația funcțională oferă o imagine a alocării fondurilor către diferitele domenii sau tipuri de servicii furnizate de autoritățile locale: servicii publice generale (administrația publică locală), învățământ, asistență socială, sănătate, transporturi, ordine publică, protecția mediului, locuințe și dezvoltare publică, cultură, recreere și religie, energie. Această grupare a cheltuielilor furnizează informații asupra priorităților factorilor de decizie în procesul de alocare a resurselor, dar și asupra serviciilor publice aflate în competența autorităților publice locale. Cele trei tipuri de competențe ale APL sunt prevăzute în Codul Administrativ, fiind instituite prin Legea-cadru a descentralizării (195/2006):

- competențe de delegate - atribuțiile stabilite prin lege și transferate, împreună cu resursele financiare corespunzătoare, autorităților administrației publice locale de către autoritățile administrației publice centrale pentru a le exercita în numele și în limitele stabilite de către acestea din urmă;

- competențe exclusivă - atribuțiile stabilite prin lege în mod expres și limitativ în sarcina autorităților administrației publice locale, pentru realizarea cărora acestea au drept de decizie și dispun de resursele și mijloacele necesare;
- competențe partajate - atribuțiile exercitate potrivit legii de autorități ale administrației publice locale, împreună cu alte autorități ale administrației publice, stabilite în mod expres și limitativ, cu stabilirea resurselor financiare și a limitelor dreptului de decizie pentru fiecare autoritate publică în parte.

Clasificația economică diferențiază între cheltuieli curente (cele care sunt legate de asigurarea funcționarii autorităților locale și de furnizarea serviciilor – cheltuieli de personal, cheltuieli cu bunurile și serviciile, cheltuieli cu asistența socială, cheltuieli cu proiectele cu finanțare din fonduri externe, transferuri etc.), cheltuieli de capital/investiții ale autorităților locale și operațiuni financiare (legate de instrumentele datoriei publice locale / rambursări de împrumuturi).

Asistența socială apare în ambele clasificații utilizate pentru prezentarea datelor, atât cea economică, cât și în cea funcțională, cu mențiunea că în clasificația funcțională sunt cuprinse și cheltuieli legate de funcționarea instituțiilor din domeniu, finanțate din bugetul local.

Tabelul următor prezintă cheltuielile Consiliului Județean Sălaj realizate pentru activități de asistență socială în perioada 2008-2020. Cheltuielile cu asistența socială realizate de Consiliului Județean Sălaj au variat în perioada analizată, între un minim de 5.357.539 lei (sau 2,64% din totalul cheltuielilor) în anul 2020 și un maxim de 72.798.472 lei (sau 39,29% din totalul cheltuielilor) în anul 2018. În general, conform clasificării economice, se observă o scădere a cheltuielilor dedicate asistenței sociale în perioada 2010 – 2020, de la 39,80% din totalul cheltuielilor (sau 167,36 lei pe locuitor) la 2,64% din totalul cheltuielilor sau 21,99 lei pe locuitor.

Tabel 22*:* Cheltuieli cu asistența socială din bugetul local al CJ Sălaj (clasificarea economică)

Anul	Venituri totale	Cheltuieli totale	Populația (după domiciliu, la 1 ianuarie, conform INS)	Cheltuieli cu Asistenta sociala	Procentul cheltuielilor cu asistența socială din cheltuielile totale (în %)	Cheltuieli asistență socială /Locuitor (în lei)
2010	147.422.749	106.463.344	253.210	42.376.526	39,80	167,36
2011	181.192.244	208.729.672	252.234	46.220.994	22,14	183,25
2012	150.318.498	154.106.840	251.166	45.928.666	29,80	182,86
2013	171.617.521	159.669.633	250.344	46.986.031	29,43	187,69

2014	160.586.842	170.865.860	249.405	47.312.848	27,69	189,70
2015	246.197.297	214.676.772	248.658	53.794.068	25,06	216,34
2016	165.868.691	166.686.040	247.769	56.157.924	33,69	226,65
2017	166.204.236	157.813.233	246.845	56.349416	35,70	228,27
2018	205.311.515	185.261.927	245.970	727.98.472	39,29	295,96
2019	175.182.590	178.760.596	244.801	8.400.396	4,70	34,32
2020	177.411.096	202.760.950	243.637	5.357.539	2,64	21,99

Sursa: Direcţia pentru Politici Fiscale şi Bugetare Locale (http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html) şi INS

Tabelul următor prezintă cheltuielile CJ Sălaj realizate pentru Asigurări și asistență socială în perioada

2010-2020, conform clasificării funcționale. După cum am menționat anterior, în clasificația funcțională sunt cuprinse și cheltuieli legate de funcționarea instituțiilor din domeniu, finanțate din bugetul local, de aici rezultând și o alocație bugetară mai consistentă. Chiar dacă în sumă brută sau raportat pe locuitor cuantumul este similar între perioade de început (62.071.989 lei sau 245,14 lei pe locuitor în 2010) și cea de final (65.095.496 lei sau 267,18 lei pe locuitor în 2020), observăm că raportat la cheltuielile totale sumele alocate au scăzut de la 58,30% la 32,10%.

Tabel 23*:* Cheltuieli cu asistența socială din bugetul local al CJ Sălaj (clasificarea funcțională)

Anul	Venituri totale	Cheltuieli totale	Populația (după domiciliu, la 1 ianuarie, conform INS)	Asigurări si asistenta sociala	Procentul cheltuielilor cu asigurări și asistență socială din cheltuielile totale (în %)	Cheltuieli asigurări și asistență socială /Locuitor (în lei)
2010	147.422.749	106.463.344	253.210	62.071.989	58,30	245,14
2011	181.192.244	208.729.672	252.234	62.581.499	29,98	248,11
2012	150.318.498	154.106.840	251.166	61.584.568	39,96	245,19
2013	171.617.521	159.669.633	250.344	61.117.113	38,28	244,13

2014	160.586.842	170.865.860	249.405	64.472.347	37,73	258,50
2015	246.197.297	214.676.772	248.658	73.731.190	34,35	296,52
2016	165.868.691	166.686.040	247.769	83.242.408	49,94	335,97
2017	166.204.236	157.813.233	246.845	91.323.655	57,86	369,96
2018	205.311.515	185.261.927	245.970	116.785.519	63,04	474,80
2019	175.182.590	178.760.596	244.801	62.037.396	34,70	253,42
2020	177.411.096	202.760.950	243.637	65.095.496	32,10	267,18

Sursa: Direcţia pentru Politici Fiscale şi Bugetare Locale (http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html) şi INS

Perspective strategice și analiza SWOT

Adiacent datelor colectate de la Institutul Național de Statistică, de pe site-urile organizațiilor, a datelor primite în mod direct de la diferite instituții publice și a rapoartelor și analizelor disponibile în mod public, analiza preliminară se bazează și pe rezultatele unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Datele au fost colectate în luna iunie 2021 prin 700 de interviuri telefonice (metoda CATI). Eșantionul este simplu aleatoriu iar datele au fost ponderate în funcție de gen, vârstă, educație, ocupație, etnie și tipul localității.

Analiza datelor colectate prin intermediul sondajului de opinie indică faptul că locuitorii județului sunt în proporție de 43% mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile sociale, 26,7% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea, 23,1% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți în timp ce 7,3% din respondenți nu au răspuns la această întrebare.

În cazul serviciilor sociale există diferențe minore între municipiul Zalău și restul județului, 38,2% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este 44,9%; 30,2% din cetățenii municipiului Zalău sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor în timp ce procentul în restul județului este 25,2%.

42,1% din locuitorii din zona urbană sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de calitatea serviciilor sociale, în timp ce 43,7% din locuitorii din mediul rural sunt mulțumiți de acestea. Procentul de nemulțumire este de 25,4% în mediul urban și 27,5% în cel rural.

Tabel 24: Mulțumire față de Servicii sociale

Mulțumire față de Servicii sociale	Eșantion	Municipiu reședință vs. restul		Urban vs. Rural	
	județean	Eșantion Zalău	Eșantion restul județului	Eșantion Urban	Eșantion Rural

1 - deloc mulțumit	**11,7%**	11,4%	11,8%	11,0%	12,2%
2	**15,0%**	18,8%	13,4%	14,4%	15,3%
3	**23,1%**	25,5%	22,2%	23,6%	22,8%
4	**28,7%**	30,8%	27,8%	30,0%	27,6%
5 - foarte mulțumit	**14,3%**	7,4%	17,1%	12,1%	16,1%
Nu știu / Nu răspund	**7,3%**	6,1%	7,7%	8,9%	6,0%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Locuitorii județului sunt în proporție de 61% mulțumiți sau foarte mulțumiți față de siguranța personală și a bunurilor personale, 16,9% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea iar 20,3% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți. Și în cazul opiniei față de siguranța personală și a bunurilor există diferențe considerabile între municipiul Zalău și restul județului, 52,2% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este 64,5%; 63,5% din locuitorii din zona urbană sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți față de siguranța personală și a bunurilor personale, în timp ce 59,2% de locuitorii din mediul rural sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de acest aspect.

Procentul de nemulțumire este similar în cazul comparării urban-rural și municipiu reședință versus restul județului – în toate cazurile procentul se situează în intervalul 14-19%.

Tabel 25: Mulțumire fata de siguranța personală și a bunurilor personale

Mulțumire față de siguranța personală și a bunurilor	**Eșantion județean**	**Municipiu reședință vs. restul**		**Urban vs. Rural**	
		Eșantion Zalău	**Eșantion restul județului**	**Eșantion Urban**	**Eșantion Rural**
1 - deloc mulțumit	**6,6%**	4,9%	7,3%	4,5%	8,2%
2	**10,3%**	13,7%	8,9%	10,0%	10,5%
3	**20,3%**	28,7%	16,9%	21,3%	19,5%
4	**32,5%**	33,5%	32,1%	38,7%	27,8%
5 - foarte mulțumit	**28,5%**	18,7%	32,5%	24,8%	31,4%
Nu știu / Nu răspund	**1,8%**	0,6%	2,3%	0,7%	2,6%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Analizele prezentate anterior ajută la identificarea unor perspective/tendințe strategice referitoare la dezvoltarea județului Sălaj, din punct de vedere a asistenței sociali și a siguranței publice:

- Creșterea cheltuielilor publice locale în domeniul asistenței sociale până în 2018, scădere în 2019 și 2020;
- Implicarea actorilor privați în oferirea unor servicii de asistență socială (a se vedea lista serviciilor sociale licențiate);
- Scădere a numărului de pensionari, creștere constantă a cuantumului pensiilor;
- Creștere a numărului de cereri noi de pensionare;
- Pe ultimul loc la nivelul regiunii Nord-Vest din perspectiva numărului de cămine pentru persoane vârstnice licențiate;
- Creștere a numărului total de persoane cu dizabilități;
- Creșterea sumelor acordate persoanelor cu dizabilități;
- În județul Sălaj sunt cele mai multe servicii de îngrijire la domiciliu licențiate (21) din țară;
- Scădere a numărului de beneficiari ai alocației de stat pentru copii, creștere a sumelor acordate;
- Scădere a numărului de alocații pentru susținerea familiei și a sumelor alocate;
- Creștere a numărului de beneficiari și a sumelor aferente indemnizației pentru creșterea copilului;
- Creștere a numărului de mame minore;
- Scădere a numărului de ajutoare sociale pentru asigurarea VMG și a sumelor totale, creștere a sumei pe beneficiar;
- Cel mai mic număr de cantine de ajutor social licențiate din regiunea Nord-Vest;
- Județul Sălaj este unul din cele cinci județe din țară unde există centre de zi pentru persoane fără adăpost licențiate;
- Mulțumire față de serviciile sociale – 43%, fără diferențe considerabile urban-rural;
- Scădere relativă a numărului de persoane condamnate definitiv de instanțe judecătorești (raportat la începutul anilor 2010);
- Scăderea numărului de persoane condamnate / sancționare definitiv aflate în penitenciare;
- Rata criminalității (numărul de persoane condamnate definitiv la 100.000 locuitori) peste media națională, dar sub cea națională – creștere în ultimii patru ani;
- Rata infracționalității (reprezintă numărul infracțiunilor soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului la 100.000 locuitori) sub media națională și cea regională – în scădere;
- Mulțumire față de siguranța personală și a bunurilor – 61%, fără diferențe considerabile urban-rural;

Tabel 26: Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE

● Diversitatea serviciilor publice locale implicate în soluționarea problemelor sociale ale comunității; ● Multitudinea de actori public și privați implicați în furnizarea unor servicii publice specifice; ● Existența asociațiilor neguvernamentale active în domeniu cu activități specifice; ● Colaborare între sectorul public și cel privat în domeniul social; ● Creștere constantă a pensiei medie de stat și pentru agricultori; ● Creșterea sumelor acordate pentru sprijinirea persoanelor cu dizabilități; ● În județul Sălaj sunt cele mai multe servicii de îngrijire la domiciliu licențiate (21) din țară; ● Județul Sălaj este unul din cele cinci județe din țară unde există centre de zi pentru persoane fără adăpost licențiate; ● Scădere relativă a numărului de persoane condamnate definitiv de instanțe judecătorești (raportat la începutul anilor 2010) și a numărului de persoane condamnate / sancționare definitiv aflate în penitenciare; ● Rata infracționalității (reprezintă numărul infracțiunilor soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului la 100.000 locuitori) sub media națională și cea regională – în scădere; ● Scădere a numărului de persoane beneficiare de diverse măsuri de ajutor social, pe măsură ce sumele acordate acestora au crescut;	● Scăderea alocărilor bugetare locale în domeniul asistenței sociale după 2018; ● Aspecte demografice care pot pune presiune ridicată pe sistemul de asistență socială, mai ales din perspectiva îngrijirii persoanelor vârstnice; ● Diferențe între mediul urban și cel rural (mai puțin mulțumit de serviciile sociale primite/disponibile); ● Risc mai ridicat de sărăcire în mediul rural – impact mai ridicat asupra copiilor; ● Existența unor comunități marginalizate; ● Creștere a numărului de cereri noi de pensionare; ● Pe ultimul loc la nivelul regiunii Nord-Vest din perspectiva numărului de cămine licențiate pentru persoane vârstnice; ● Creștere a numărului total de persoane cu dizabilități; ● Creștere a numărului de mame minore; ● Cel mai mic număr de cantine de ajutor social licențiate din regiunea Nord-Vest; ● Rata criminalității (numărul de persoane condamnate definitiv la 100.000 locuitori) peste media națională, dar sub cea regională – creștere în ultimii patru ani;
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
● Politicile europene de protecție socială și de dezvoltare a infrastructurii sociale;	● Evoluție demografică (îmbătrânirea populației, scăderea natalității) care pot pune presiune pe sistemul social;

● Disponibilitatea de fonduri UE pentru dezvoltarea segmentului de protecție sociale; ● Oferirea serviciilor specifice prin intermediul unor parteneriate public-private; ● Potențial de dezvoltare a unor activități economici cu impact social (cămine private pentru persoane vârstnice);	● Creșterea disparităților între mediul rural și cel urban; ● Potențială criză economică cu efecte pe termen lung, generată de actuala criză de sănătate publică;

Figura 11: Rețeaua dotărilor și echipamentelor de asistență socială, din județul Sălaj, în 2019

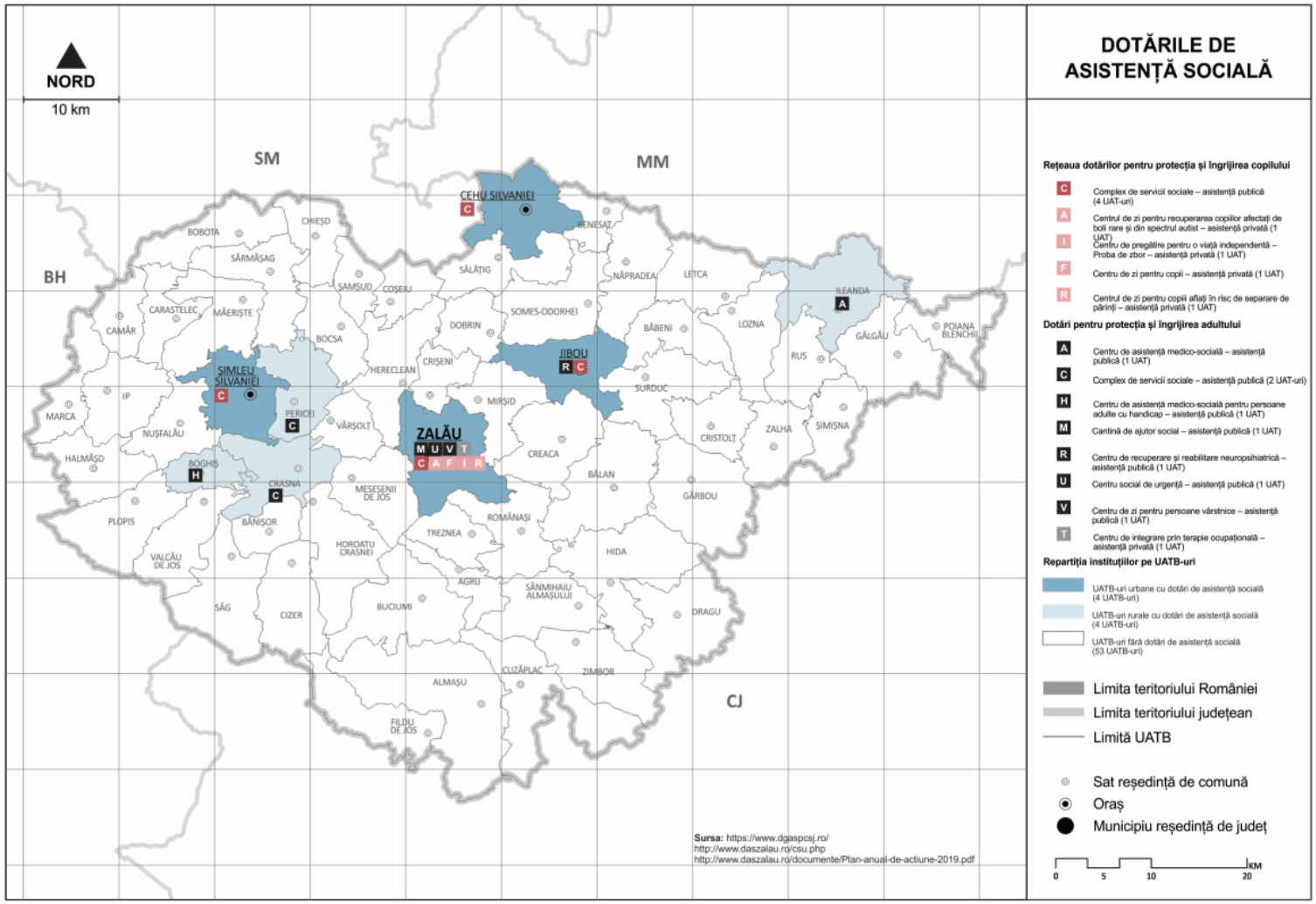

Sursa: **Planul de Amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) SĂLAJ, vol. 01: Preambul, context teritorial, patrimoniu, rețea localități, 2019, p. 184**

Tabel 27: Servicii sociale licențiate în baza Legii 197/2012 (12 iulie 2021)

Nr. crt.	Public /Privat	Tip furnizor	Denumire Furnizor	Județ furnizor	Denumire serviciu social	Tip serviciu social	Adresa serviciu social	Localitate /sector	Județ serviciu	Mediu de rezidență	Capacitate/ nr. beneficiari
1	Privat	4	Asociatia Prader Willi din Romania	Sălaj	Centrul de recuperare si reabilitare Noro	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	Str. 22 Decembrie 1989, nr. 9	Zalău	Sălaj	Urban	14
2	Privat	4	Asociatia Prader Willi din Romania	Sălaj	Centrul de pregatire pentru o viata independenta - "Proba de zbor"	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	Str. 22 Decembrie 1989, nr. 9	Zalău	Sălaj	Urban	14
3	Privat	4	Asociaţia Culturală Banffy Boghiş	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Boghiş, nr. 152	Boghiș	Sălaj	Rural	15
4	Privat	4	Asociația Down Sindrom	Sălaj	Centru de zi destinat persoanelor adulte cu dizabilități	Centre de zi pentru persoane adulte cu dizabilitati	Str. Dozsa Gyorgy, nr. 99	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	15
5	Privat	4	Asociația Filantropia Largiana	Sălaj	Centrul rezidențial pentru persoane vârstnice din cadrul centrului social Sfântul Gheorghe	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	sat Românași, nr. 3A	Românași	Sălaj	Rural	80
6	Privat	4	Asociaţia Filantropia Porolissum Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu pentru persoane vârstnice	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane	nr. 429	Sînmihaiu Almașului	Sălaj	Rural	35

						aflate în situaţie de dependenţă					
7	Privat	4	Asociația GAL Valea Someșului	Sălaj	Serviciu de asistență comunitară - Centru de zi Leader	Centre de zi pentru asistenţă şi suport pentru alte persoane aflate în situaţii de nevoie	str. 1 Decembrie 1918, nr. 35	Ileanda	Sălaj	Rural	5/ zi
8	Privat	4	Asociația Haller	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice Sfânta Vineri	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	str. Sfânta Vineri, nr. 10/A	Zalău	Sălaj	Urban	75
9	Privat	4	Asociaţia Inimioare Fericite	Sălaj	Servicii de asistență comunitară	Centre de zi pentru asistenţă şi suport pentru alte persoane aflate în situaţii de nevoie	sat Bobota, cam. 1	Bobota	Sălaj	Rural	100 /an
10	Privat	4	Asociaţia Inimioare Fericite	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Bobota, cam. 4	Bobota	Sălaj	Rural	5/ zi
11	Privat	4	Asociația K.A.F.	Sălaj	Centru de zi pentru persoane adulte cu dizabilități	Centre de zi pentru persoane adulte cu dizabilitati	localitatea Crasna nr. 952/A	Crasna	Sălaj	Rural	10
12	Privat	4	Asociaţia Naţională a Surzilor din România - Filiala Zalău	Sălaj	Centrul de zi - serviciu de informare și consiliere pentru persoane cu deficiențe de auz	Centre de zi pentru persoane adulte cu dizabilitati	Str. Avram Iancu, nr. 29	Zalău	Sălaj	Urban	6

13	Privat	4	Asociaţia Prader Willi din România	Sălaj	Centrul de zi pentru recuperarea copiilor afectați de boli rare și din spectrul autist	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Str. 22 Decembrie 1989, nr. 9	Zalău	Sălaj	Urban	60
14	Privat	4	Asociaţia Pro Archid	Sălaj	Centrul de zi de socializare și petrecere a timpului liber (tip club)	Centre de zi pentru persoane vârstnice	sat Archid, nr. 154	Coșeiu	Sălaj	Rural	15
15	Privat	4	Asociația Societate Culturală și Caritativă Sarepta Zăuan	Sălaj	Cantina socială	Centre de preparare şi distribuire a hranei pentru persoane în risc de sărăcie	sat Zăuan, nr. 368	Ip	Sălaj	Rural	30
16	Privat	4	Asociaţia Societatea Handicapaţilor Zalău	Sălaj	Centrul de zi	Centre de zi pentru persoane adulte cu dizabilitati	str. Sfânta Vineri, nr. C, D	Zalău	Sălaj	Urban	15
17	Privat	5	Biserica Creștină Baptistă Maghiară	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	Piața Arany Janos, nr. 9	Nușfalău	Sălaj	Rural	16
18	Public	1	Direcția de Asistență Socială Zalău	Sălaj	Servicii de cazare pentru tinerii dezinstituționalizați	Centre rezidențiale pentru tineri în dificultate	aleea Toamnei, nr. 9	Zalău	Sălaj	Urban	4
19	Public	1	Direcția de Asistență Socială Zalău	Sălaj	Cantina de ajutor social	Centre de preparare şi distribuire a hranei pentru persoane în risc de sărăcie	str. Iuliu Maniu, nr. 3	Zalău	Sălaj	Urban	116

20	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Adăpost de noapte	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoanele fără adăpost	aleea Toamnei, nr. 9	Zalău	Sălaj	Urban	48
21	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Servicii de găzduire pe perioadă determinată pentru persoane cu risc social	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoanele fără adăpost	aleea Toamnei, nr. 9	Zalău	Sălaj	Urban	18
22	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Centrul de zi pentru persoane vârstnice Tinerețe fără bătrânețe	Centre de zi pentru persoane vârstnice	str. Ioan Slavici, nr. 8	Zalău	Sălaj	Urban	30
23	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Centrul de zi pentru integrarea socială a persoanelor fără adăpost	Centre de zi pentru persoanele fără adăpost	str. Kiss Karolly, nr. 3	Zalău	Sălaj	Urban	50
24	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Centrul de zi pentru persoane vârstnice A doua familie	Centre de zi pentru persoane vârstnice	str. Kiss Karolly, nr. 3	Zalău	Sălaj	Urban	80
25	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Centrul pentru victimele violenţei domestice	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru victimele violenţei în familie (domestice)		Zalău	Sălaj	Urban	15
26	Public	1	Direcţia de Asistenţă Socială Zalău	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflaţi în risc de separare de părinţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Torentului, nr. 24/A	Zalău	Sălaj	Urban	76
27	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de îngrijire și asistență nr. 2 din cadrul Complexului de servicii sociale pentru persoane adulte cu handicap	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilităţi	str. Ciucei, nr. 781 A	Crasna	Sălaj	Rural	60

28	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de îngrijire și asistență nr. 1 din cadrul Complexului de servicii sociale pentru persoane adulte cu handicap	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Ciucei, nr. 781 A	Crasna	Sălaj	Rural	60
29	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică Bădăcin	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Principală, nr. 3, sat Bădăcin	Pericei	Sălaj	Rural	50
30	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial Hereclean	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	nr. 64	Hereclean	Sălaj	Rural	13
31	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Componenta asistenți maternali	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Unirii, nr. 20	Zalău	Sălaj	Urban	137
32	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică Jibou	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Stejarilor, nr. 173	Jibou	Sălaj	Urban	112
33	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de îngrijire și asistență Nușfalău	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Gării, nr. 32 B	Nușfalău	Sălaj	Rural	50
34	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Locuință protejată 1	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Principală, nr. 3, sat Bădăcin	Pericei	Sălaj	Rural	6

35	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Locuință protejată 2	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Principală, nr. 3, sat Bădăcin	Pericei	Sălaj	Rural	6
36	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de asistență medico - socială Ileanda	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă medico-socială pentru persoane vârstnice, bolnavi cronici în fază terminală	str. Simion Bărnuțiu, nr. 133	Ileanda	Sălaj	Rural	30
37	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de plasament	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	Str. Wesselenyi Miklos nr. 7	Jibou	Sălaj	Urban	80
38	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial Someș - Odorhei	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	Str. Principală nr 345	Someș-Odorhei	Sălaj	Rural	10
39	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul multifuncțional	Centre rezidenţiale pentru tineri în dificultate	str. Crișan, nr. 60 A	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	15
40	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul multifuncțional Jibou	Centre rezidenţiale pentru tineri în dificultate	str. Wesselenyi Miklos, nr. 7A, cod poștal 455200	Jibou	Sălaj	Urban	15
41	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul multifuncțional din cadrul Complexului de servicii sociale Șimleu Silvaniei	Centre rezidenţiale pentru tineri în dificultate	str. Nicolae Bălcescu, nr. 19	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	10

42	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Locuinţă protejată pentru persoanele victime ale violenţei domestice	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru victimele violenţei în familie (domestice)		Zalău	Sălaj	Urban	6
43	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de zi de recuperare pentru copii cu dizabilităţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Str.Nicolae Bălcescu, nr.19	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	10
44	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial nr. 2 Iaz	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	sat Iaz, nr. 144/B	Plopiș	Sălaj	Rural	12
45	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial Stârciu	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	nr. 415, sat Stârciu	Horoatu Crasnei	Sălaj	Rural	12
46	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial nr. 1	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Crişan, nr. 60	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	12
47	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial nr. 2 din cadrul Complexului de servicii sociale Cehu Silvaniei	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Gheorghe Pop de Băseşti, nr. 4	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	16
48	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de primire în regim de urgență Cehu Silvaniei din cadrul Complexului de servicii sociale Cehu Silvaniei	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială		Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	30

49	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul maternal din cadrul Complexului de servicii sociale Cehu Silvaniei	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru mamă şi copil	str. Gheorghe Pop de Băseşti, nr. 4	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	6
50	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de plasament din cadrul Complexului de servicii sociale Cehu Silvaniei	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Gheorghe Pop de Băseşti, nr. 4	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	60
51	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial Iaz	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	Iaz, nr. 145	Plopiș	Sălaj	Rural	12
52	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de zi pentru copii aflați în situații de risc de separare de părinți Șimleu Silvaniei	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Nicolae Bălcescu, nr. 19	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	25
53	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de primire în regim de urgență	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială		Zalău	Sălaj	Urban	20
54	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de zi pentru copii aflați în situații de risc de separare de părinți	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Crișan, nr. 4	Zalău	Sălaj	Urban	44
55	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de plasament pentru copii cu dizabilități Șimleu Silvaniei	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Nicolae Bălcescu, nr. 19	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	56

56	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de zi de recuperare pentru copii cu dizabilităţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Salcâmilor, nr. 1	Zalău	Sălaj	Urban	10
57	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial pentru copii cu handicap "Floare de colț"	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Gheorghe Doja, nr. 186	Zalău	Sălaj	Urban	10
58	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial Fizes	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	sat Fizeș, nr. 134	Sîg	Sălaj	Rural	12
59	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial Hereclean	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	nr. 64	Hereclean	Sălaj	Rural	12
60	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial pentru copii cu handicap Licurici	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Sărmaș, nr. 44 A	Zalău	Sălaj	Urban	8
61	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial pentru copii cu handicap Prichindel	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Andrei Mureșanu, nr. 54	Zalău	Sălaj	Urban	12
62	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului Sălaj	Sălaj	Casa de tip familial pentru copii cu handicap Piticot	Centre rezidenţiale pentru copii în sistemul de protecție specială	str. Mihai Eminescu, nr. 13	Zalău	Sălaj	Urban	8
63	Public	1	Direcţia Generală de Asistenţă	Sălaj	Casa de tip familial pentru copii cu	Centre rezidenţiale pentru copii în	aleea Dealului, nr. 6	Zalău	Sălaj	Urban	8

			Socială şi Protecţia Copilului Sălaj		handicap Dumbrava Minunată	sistemul de protecție specială					
64	Public	1	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de Îngrijire și Asistență Boghiș	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	str. Principală nr. 116	Boghiș	Sălaj	Rural	47
65	Public	1	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sălaj	Sălaj	Centrul de Îngrijire și Asistență Bădăcin	Centre rezidenţiale pentru persoane adulte cu dizabilități	Localitatea Bădăcin, Comuna Pericei	Pericei	Sălaj	Rural	17
66	Privat	5	Episcopia Sălajului	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu pentru persoane vârstnice	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	str. Episcopiei nr. 18	Zalău	Sălaj	Urban	18
67	Privat	4	Fundația Acasă	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	str. Gheorghe Doja, nr. 161	Zalău	Sălaj	Urban	32
68	Privat	4	Fundaţia Ciobanca S.O.S.	Sălaj	Centrul de îngrijire a persoanelor de vârsta a III-a Dragu	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	nr. 364/C	Dragu	Sălaj	Rural	17
69	Privat	4	Fundația Creștină Diakonia Filiala Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	str. Cpt. Maxim D. Constantin nr. 5	Zalău	Sălaj	Urban	15

70	Privat	4	Fundația Creștină Diakonia Filiala Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	str. 1 Decembrie 1918, nr. 20	Jibou	Sălaj	Urban	15
71	Privat	4	Fundația Elpis	Sălaj	Unitate de îngrijire vârstnici la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Căpâlna nr. 71	Gîlgău	Sălaj	Rural	20
72	Privat	4	Fundația God-True-Love	Sălaj	Centrul de zi pentru copii aflaţi în situaţii de risc de separare de părinţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Str.Oborului, nr.33	Nușfalău	Sălaj	Rural	20
73	Privat	4	Fundația Maya	Sălaj	Centrul de zi "Fluturi albi" Zalău	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Corneliu Coposu, nr. 49	Zalău	Sălaj	Urban	12
74	Privat	4	Fundaţia Rainbow	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	Str. Dozsa Gyorgy, nr. 99	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	60
75	Privat	4	Fundaţia Rainbow	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu pentru persoane vârstnice	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane	Str. Dozsa Gyorgy, nr. 99	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	20

						aflate în situaţie de dependenţă					
76	Privat	4	Fundația Siloam	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice Siloam	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	Str. Principală nr. 41, sat Sfăraș	Almașu	Sălaj	Rural	40
77	Privat	4	Fundaţia Umanitară Agape Tihău	Sălaj	Căminul pentru îngrijire persoane vârstnice	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	sat Tihău, nr. 307/A, cod poștal 457321	Surduc	Sălaj	Rural	22
78	Privat	5	Mânăstirea Ortodoxă Sfânta Treime Bic	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice Sf. Ioan Botezătorul	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	sat Bic, nr. 20	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	25
79	Privat	5	Parohia Ortodoxă Românaşi	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Românași, nr. 123	Românaș i	Sălaj	Rural	25
80	Privat	5	Parohia Ortodoxă Română Iaz	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	Sat Iaz, nr. 128	Plopiș	Sălaj	Rural	8
81	Privat	5	Parohia Ortodoxă Română nr. 1 Şimleu Silvaniei	Sălaj	Cantina de ajutor social	Centre de preparare şi distribuire a hranei pentru persoane în risc de sărăcie	Piaţa Iuliu Maniu, nr. 8	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	75

82	Privat	5	Parohia Ortodoxă Română nr. 1 Şimleu Silvaniei	Sălaj	Centrul rezidențial - găzduire temporară pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție a copilului	Centre rezidenţiale pentru tineri în dificultate	str. Carpați, nr. 5	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	12
83	Privat	5	Parohia Ortodoxă Română nr. 1 Şimleu Silvaniei	Sălaj	Centrul social de zi pentru copii	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Carpați, nr. 5	Șimleu Silvaniei	Sălaj	Urban	36
84	Privat	5	Parohia Ortodoxă Sfânta Vinere Zalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	str. Sfânta Vineri, nr. 8	Zalău	Sălaj	Urban	20
85	Privat	5	Parohia Ortodoxă Stârciu	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Stârciu, nr. 410	Horoatu Crasnei	Sălaj	Rural	35
86	Privat	5	Parohia Reformată Archid	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Archid, nr. 77	Coșeiu	Sălaj	Rural	20
87	Privat	5	Parohia Reformată Jebucu	Sălaj	Centrul de plasament Bethesda	Centre rezidenţiale pentru copii în	sat Jebucu, nr. 21	Almașu	Sălaj	Rural	52

						sistemul de protecție specială					
88	Privat	5	Parohia Reformată Meseșenii de Jos	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	nr. 152	Meseșeni i de Jos	Sălaj	Rural	20
89	Privat	5	Parohia Reformată Nușfalău	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Nușfalău, str. Petofi Sandor, nr. 19	Nușfalău	Sălaj	Rural	20
90	Privat	5	Parohia Reformată Valea Pomilor	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Valea Pomilor, str. Principală, nr. 119	Șamșud	Sălaj	Rural	21
91	Privat	5	Parohia Reformată Zăuan	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Zăuan, str. Mare nr. 368	Ip	Sălaj	Rural	15
92	Public	1	Primăria Comunei Agrij -	Sălaj	"Centrul de zi pentru copii Agrij"	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în	Sat Agrij, nr.261/B	Agrij	Sălaj	Rural	24

			Compartiment Asistență Socială			risc de separare de părinți					
93	Public	1	Primăria comunei Crasna	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflați în situație de risc de separare de părinți	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Sat Marin, nr. 213/A, comuna Crasna	Crasna	Sălaj	Rural	20
94	Public	1	Primăria comunei Crasna	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflaţi în situaţie de risc de separare de părinţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Localitatea Ratin, nr. 47 A, comuna Crasna	Crasna	Sălaj	Rural	15
95	Public	1	Primăria comunei Crasna	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflaţi în situaţie de risc de separare de părinţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Localitatea Huseni, nr. 37/ A, comuna Crasna	Crasna	Sălaj	Rural	14
96	Public	1	Primăria comunei Crasna	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflaţi în situaţie de risc de separare de părinţi	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	Localitatea Crasna, nr. 13, comuna Crasna	Crasna	Sălaj	Rural	30
97	Public	1	Primăria Comunei Hida	Sălaj	Centrul de zi pentru copii aflați în situație de risc de separare de părinți	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Mihai Eminescu, nr. 25	Hida	Sălaj	Rural	50
98	Public	1	Primăria Comunei Mirşid - Compartiment Asistență Socială	Sălaj	Centru de zi pentru copii Mirşid tip After School	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	nr. 213	Mirșid	Sălaj	Rural	20

99	Public	1	Primăria Comunei Năpradea - Compartiment Asistenţă Socială	Sălaj	Unitate de îngrijire la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Năpradea, str. Principală, nr. 22	Năprade a	Sălaj	Rural	50
10 0	Public	1	Primăria Comunei Năpradea - Compartiment Asistenţă Socială	Sălaj	Serviciul de asistență comunitară	Centre de zi pentru asistenţă şi suport pentru alte persoane aflate în situaţii de nevoie	sat Năpradea, str. Principală, nr. 22	Năprade a	Sălaj	Rural	50
10 1	Public	1	Primăria Comunei Plopiș	Sălaj	Unitate de îngrijiri la domiciliu	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	sat Iaz, nr. 137/A	Plopiș	Sălaj	Rural	35
10 2	Public	1	Primăria Comunei Plopiș	Sălaj	Serviciu de Asistență Comunitară	Centre de zi pentru asistenţă şi suport pentru alte persoane aflate în situaţii de nevoie	sat Iaz nr. 137/A	Plopiș	Sălaj	Rural	20
10 3	Public	1	Primăria Comunei Plopiş	Sălaj	Centru de îngrijire de zi pentru copii aflaţi în situaţie de risc din Făgetu	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	sat Făgetu, nr.61	Plopiș	Sălaj	Rural	28
10 4	Public	1	Primăria Comunei Plopiş	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflaţi în situaţie de risc de separare de părinţi Plopiş	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în	Plopiş, nr.132	Plopiș	Sălaj	Rural	20

						risc de separare de părinți					
105	Public	1	Primăria Comunei Vârşolţ	Sălaj	Centrul de zi pentru copii de tip after school	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str Principală, nr. 457	Vîrșolț	Sălaj	Rural	30
106	Public	1	Primăria Oraşului Cehu Silvaniei	Sălaj	Cămin pentru persoane vârstnice	Centre rezidenţiale de îngrijire şi asistenţă pentru persoane vârstnice	str. 1 Decembrie 1918, nr. 13	Cehu Silvaniei	Sălaj	Urban	33
107	Public	1	Primăria Oraşului Jibou - Direcția de Asistenţă Socială	Sălaj	Centrul de zi de consiliere și informare Jibou	Centre de zi pentru asistenţă şi suport pentru alte persoane aflate în situaţii de nevoie	str. Avram Iancu, bloc G2, ap. 7	Jibou	Sălaj	Urban	6
108	Privat	5	Protopopiatul Ortodox Român Zalău	Sălaj	Centru de zi pentru copii aflați în situație de risc de separare de părinți	Centre de zi pentru copii: copii în familie, copii separaţi sau în risc de separare de părinți	str. Avram Iancu, nr. 29/A	Zalău	Sălaj	Urban	20
109	Public	3	Societatea Naţională de Cruce Roşie din România Filiala Sălaj	Sălaj	Serviciu de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă	str. 9 Mai, nr.10, bl. R, ap. 1	Zalău	Sălaj	Urban	20
110	Privat	4	Fundaţia Creştină Diakonia - Filiala Oradea	Bihor	Unitatea de îngrijire la domiciliu din Pericei	Servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice, persoane cu	str. Apei, nr. 239 / B	Pericei	Sălaj	Rural	12

						dizabilităţi, persoane aflate în situaţie de dependenţă					
11 1	Public	2	Agenția Națională Antidrog	București	Centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog Sălaj	Centre de zi pentru persoane toxico-dependente pentru persoane cu diferite adicții: droguri, alcool, alte substanțe toxice,	Str. Piața Iuliu Maniu, nr. 4-6	Zalău	Sălaj	Urban	65
11 2	Privat	4	Asociația Vis Juventum	Maramureș	Serviciu de asistență comunitară	Centre de zi pentru asistenţă şi suport pentru alte persoane aflate în situaţii de nevoie	str. Garoafei, nr. 9, bl. A2, ap.14	Jibou	Sălaj	Urban	3/ zi

Sursa: Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale 2021

Legenda:

Tip furnizor

Public

1. structuri specializate din cadrul/subordinea autorităţilor administraţiei Publice locale şi autorităţile executive din unităţile administrativ-teritoriale organizate la nivel de comună, oraş, municipiu şi sectoare ale municipiului București

2. autorităţi ale administraţiei Publice centrale ori alte instituţii aflate în subordinea sau coordonarea acestora care au stabilite prin lege atribuţii privind acordarea de servicii sociale pentru anumite categorii de beneficiari

3. unităţi sanitare, unităţi de învăţământ şi alte instituţii Publice care dezvoltă, la nivel comunitar, servicii sociale integrate

Privat

4. organizaţii neguvernamentale, respectiv asociații şi fundații

5. culte recunoscute de lege

6. filiale şi sucursale ale asociaţiilor şi fundaţiilor internaţionale recunoscute în conformitate cu legislația în vigoare

7. persoane fizice autorizate în condițiile legii

8. operatori economici, în condiţii speciale, prevăzute de lege

Cultură, industrii creative și multiculturalism

Sectoarele culturale și creative reprezintă o temă importantă în definirea și înțelegerea dezvoltării economice regionale și locale bazate pe resurse unice, creativitate și cunoaștere, punând accentul pe resursele disponibile în cadrul comunităților locale[122]. Acestea pot constitui o resursă aproape inepuizabilă de regenerare urbană și dezvoltare economică pentru comunitate, contribuie la creșterea calității vieții dar sunt de multe ori ignorate și nefolosite la adevăratul lor potențial.

Cultură

Instituții și patrimoniu cultural

Înainte de a analiza specificul și potențialul cultural la nivelul județului Sălaj, trebuie să amintim existența unor instituții specifice cu competențe generale în coordonarea a acestora și valorificare a potențialului cultural, respectiv: (a) Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj și (b) Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj.

Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj funcționează sub autoritatea Consiliului Județean Sălaj ca instituție publică de cultură. Misiunea sa este de a iniția programe și proiecte de educație permanentă prin care să asigure o largă ofertă culturală, să conserve și să valorifice valorile morale și artistice ale comunității locale și ale patrimoniului național, de a organiza și desfășura activități cultural artistice, urmărind prin acestea dezvoltarea socio-culturală și economică a județului și promovarea imaginii acestuia.

Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj are ca scop principal protejarea patrimoniului cultural – naţional, implementarea strategiei şi politicilor elaborate de Ministerului Culturii și Identității Naționale, la nivelul judeţului Sălaj. În activitatea sa, direcţia urmăreşte îndeplinirea următoarelor obiective generale:

- Protejarea patrimoniului cultural, inclusiv a celui aparţinând minorităţilor naţionale;
- Asigurarea inventarierii și verificarea actualizării permanente a evidenţei patrimoniului cultural – naţional imobil;
- Verificarea asigurării condițiilor prevăzute de legislaţia în vigoare privitoare la starea de conservare, a condiţiilor de securitate şi respectarea reglementărilor privind clasarea şi circulaţia patrimoniului cultural – naţional mobil;
- Revitalizarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural – naţional mobil și imobil;
- Informarea cetățenilor în legătură cu legislaţia aplicabilă în domeniului nostru de activitate.

[122] Alianța Regională de Industrii Creative, Analiza Industriilor Culturale și Creative Regiunea Nord-Vest, 2019, p. 6.

Pentru realizarea obiectivelor menționate anterior, Direcţia întreprinde demersuri pe lângă autorităţile administraţiei publice locale, persoane fizice şi persoane juridice de drept public sau privat.

Pe lângă patrimoniul natural, județul Sălaj beneficiază de un patrimoniu construit consistent, compus din 546 de monumente de patrimoniu construit. O altă resursă considerabilă a judeţului constă în mănăstirile şi lăcaşurile de cult reprezentative pentru mai multe religii. Una din atracțiile importante ale județului Sălaj ține de muzeele[123] existente, cu profil etnografic, istoric, arheologic sau de artă, de importanță județeană sau locală, precum:

Muzee de importanță județeană

- Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău, înființat în anul 1951, deține obiecte de colecție din domeniile: arheologie (tezaurul de la Guruslău, vase ceramice din epoca bronzului, ceramică dacică de la Buciumi, piese din castrul roman de la Porolissum - Moigrad); istorie (unelte, arme, documente); etnografie și artă populară (textile și piese de port, sumane, pieptare, icoane); entomologie (lepidoptere și coleoptere); bibliotecă (9.000 volume).
- Muzeul Județean de Istorie și Artă-Galeria de Artă "Ioan Sima" din Zalău, s-a înființat în anul 1951 pe baza donației marelui pictor Sima, cuprinzând 106 tablouri. Colecția a fost îmbogățită ulterior prin noi donații și achiziții de la maestru și de la urmași: tablouri, mobilier Biedermeier, bibliotecă etc, precum și alte donații și achiziții de colecții mai mici (sculptură, pictură contemporană).

Muzee de importanță locală

- Casa-Muzeu Sălacea, din comuna Sălacea, prezintă o gospodărie de țăran servitor din a doua jumătate a sec. XIX-lea.
- Casa-Muzeu Ligia Bodea din Iaz, comuna Plopiș este o casa bătrânească, construită pe la 1880.
- Muzeul Memorial al Holocaustului din Nordul Transilvaniei din Șimleu Silvaniei, înființat în anul 2005 în vechea sinagogă a orașului, construită în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, deține o colecție de carte veche și obiecte cu valoare istorică și memorială.

Oferta de evenimentele culturale derulate în județul Sălaj este variată, constând în festivaluri folclorice, de artă sau meșteșugărești, caravane teatrale, târguri tradiționale, etc:

- Festivaluri și festivaluri - concurs folclorice, precum: Festivalul pentru ansambluri și formații folclorice din Sălaj - „Dor de cântec și de joc”, Festivalul internațional de folclor și meșteșuguri artistice tradiționale - „Someș, cântecele tale” din Jibou, Festivalul internațional de folclor „Ecouri meseșene” din Zalău etc.
- Festivaluri/literatură, arte vizuale, precum: Zilele revistei „Caiete Silvane” și Muza Fest – Festivalul Artelor din Zalău,

[123] Alianța Regională de Industrii Creative, *Analiza Industriilor Culturale și Creative Regiunea Nord-Vest*, 2019

- Tabere/meșteșuguri, folclor, arte vizuale, precum:: Tabăra de meșteșuguri tradiționale, teatru, dans popular „Zsibai”, din Cehu Silvaniei, Tabăra de pictură pe sticlă „Icoana din sufletul meu”, din Iaz, comuna Plopiș etc.
- Promovarea unor produse tradiționale din Sălaj, obiceiuri, tradiții, turism cultural: Festivaluri ale Vinului la Camăr, Borla, Șamșud și în alte localități din județ, Festivalul Cepei la Pericei; Festivalul Cireșelor la Făgetu, comuna Plopiș, precum și alte festivaluri, manifestări diverse de promovare a produselor tradiționale, în colaborare cu primării, comunități locale și diverse ONG-uri.
- Festivaluri de teatru, precum: Festivalul Județean de Teatru pentru Elevi susținut la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Festivalul – concurs național de teatru „Padif” din Cehu Silvaniei etc.

Biblioteci

Numărul de biblioteci a scăzut constant în perioada analizată, de la 312 de astfel de unități în anul 1990 la 160 în anul 2020, scăderea fiind de aproape 50%. Numărul bibliotecilor specializate a scăzut de peste 7 ori (de la 46 în anul 1990 la 6 în anul 2020), cel al bibliotecilor școlare la aproape jumătate (de la 203 în anul 1990 la 106 în anul 2020 – aici scăderea poate fi explicată parțial și prin închiderea unor școli sau comasarea realizată în mediul rural), cel al bibliotecilor publice a scăzut de la 63 la 49 iar cel al bibliotecilor comunale a scăzut de la 54 în anul 1990 la 45 în anul 2020). Numărul de biblioteci județene (1) și municipale și orășenești (3) a rămas același la începutul și finalul perioadei analizate.

Tabel 1: Biblioteci[124] pe categorii de biblioteci

Categorii de biblioteci	Total	Specializate	Școlare	Publice	Județene	Municipale si orășenești	Comunale
Anul 1990	312	46	203	63	1	3	54
Anul 1991	280	31	188	61	1	3	54
Anul 1992	262	26	178	58	1	3	54
Anul 1993	238	8	171	59	1	4	54
Anul 1994	244	11	175	58	1	3	54
Anul 1995	240	11	171	58	1	3	54
Anul 1996	240	10	170	60	1	4	55
Anul 1997	253	22	171	60	1	4	55
Anul 1998	249	22	168	59	1	3	55

[124] Biblioteca este instituția, compartimentul sau structura specializata ale cărei atribuții principale sunt: constituirea, organizarea, prelucrarea, dezvoltarea si conservarea colecțiilor de cărti, publicațiilor seriale, a altor documente de biblioteca si a bazelor de date, pentru a facilita utilizarea acestora in scop de informare, cercetare, educație sau recreere; inițierea, organizarea si desfășurarea de proiecte si programe culturale, inclusiv in parteneriat cu autorități si instituții publice, cu alte instituții de profil sau prin parteneriat public-privat; in cadrul societății informației biblioteca are rol de importanta strategica.

Sunt incluse bibliotecile proprietate publica si privata.

Anul 1999	243	24	160	59	1	3	55
Anul 2000	242	16	167	59	1	3	55
Anul 2001	237	16	162	59	1	3	55
Anul 2002	233	16	158	59	1	3	55
Anul 2003	235	16	160	59	1	3	55
Anul 2004	202	14	129	59	1	3	55
Anul 2005	231	15	156	60	1	3	56
Anul 2006	231	15	156	60	1	3	56
Anul 2007	222	11	151	60	1	3	56
Anul 2008	226	14	152	60	1	3	56
Anul 2009	227	12	154	61	1	3	57
Anul 2010	224	12	151	61	1	3	57
Anul 2011	221	12	148	61	1	3	57
Anul 2012	218	11	146	61	1	3	57
Anul 2013	216	11	144	61	1	3	57
Anul 2014	208	11	142	55	1	3	51
Anul 2015	195	11	128	56	1	3	52
Anul 2016	186	11	120	55	1	3	51
Anul 2017	176	11	110	55	1	3	51
Anul 2018	175	11	110	54	1	3	50
Anul 2019	168	7	109	52	1	3	48
Anul 2020	160	6	106	49	1	3	45

Legenda: ,:' – date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Chiar dacă numărul de biblioteci s-a redus cu aproape 50% între anul 1990 și 2020, numărul total de total de volume existente în acestea a rămas aproape același, scăzând foarte puțin de la 1.997.196 volume în anul 1990 la 1.921.006 volume în anul 2020. Remarcăm de asemenea faptul că majoritatea volumelor se regăsesc în bibliotecile școlare și cele publice.

Tabel 2: Volume[125] existente in biblioteci pe categorii de biblioteci

Categorii de biblioteci	Total	Specializate	Școlare	Publice	Județene	Municipale si orășenești	Comunale
Anul 1990	1.997.196	179.887	950.290	867.019	115.525	149.589	536.021
Anul 1991	1.926.528	136.540	962.777	827.211	117.699	152.964	502.089
Anul 1992	1.902.020	184.778	944.996	772.246	119.651	156.738	495.857
Anul 1993	1.846.753	137.992	934.530	774.231	125.361	156.963	491.907
Anul 1994	2.020.991	168.179	1.071.459	781.353	131.900	159.526	489.927
Anul 1995	1.931.242	171.250	976.152	783.840	136.221	161.022	486.597
Anul 1996	1.923.552	91.819	1.016.685	815.048	144.985	183.964	486.099
Anul 1997	2.110.228	275.675	1.011.927	822.626	153.120	185.235	484.271
Anul 1998	2.099.605	284.136	1.005.403	810.066	157.407	164.988	487.671
Anul 1999	2.044.190	272.622	952.036	819.532	159.631	168.351	491.550
Anul 2000	2.087.165	265.136	1.000.080	821.949	158.023	168.896	495.030
Anul 2001	2.175.421	270.034	1.075.291	830.096	163.457	169.140	497.499
Anul 2002	2.139.581	273.354	1.030.762	835.465	169.081	171.460	494.924
Anul 2003	2.132.787	255.632	1.037.138	840.017	172.647	173.691	493.679
Anul 2004	2.123.387	140.167	1.141.083	842.137	176.225	175.939	489.973
Anul 2005	2.141.273	258.129	1.046.649	836.495	180.685	168.240	487.570
Anul 2006	2.161.027	260.268	1.061.775	838.984	182.246	167.761	488.977
Anul 2007	2.139.761	207.203	1.086.692	845.866	183.680	168.510	493.676
Anul 2008	2.200.968	246.196	1.106.294	848.478	186.464	169.765	492.249
Anul 2009	2.182.344	104.848	1.220.244	857.252	190.360	170.391	496.501
Anul 2010	2.152.809	104.128	1.190.259	858.422	191.962	173.964	492.496
Anul 2011	2.113.203	100.083	1.147.277	865.843	195.517	176.042	494.284
Anul 2012	2.147.564	100.214	1.178.367	868.983	200.857	175.261	492.865
Anul 2013	2.149.913	80.965	1.184.758	884.190	207.140	177.311	499.739

[125] Numărul volumelor existente in biblioteci reprezintă totalitatea cărților, broșurilor, colecțiilor de ziare si reviste cu minim 5 pagini si materialele audiovizuale (casete cu benzi magnetice, discuri, diafilme si alte materiale de biblioteca: harți, grafice, reproduceri artistice, etc.) înscrise in registrul de inventar al bibliotecii.

Tipurile de biblioteci sunt: nationale, universitare, publice (judetene, municipale, orasenesti si comunale), specializate (ale agentilor economici, ale cultelor, sindicatelor, institutiilor de cultura si organizatiilor obstesti).

Anul 2014	2.092.085	80.670	1.173.541	837.874	210.203	175.280	452.391
Anul 2015	2.034.111	80.364	1.116.859	836.888	217.958	155.007	463.923
Anul 2016	2.024.449	81.067	1.111.097	832.285	222.023	157.038	453.224
Anul 2017	2.009.160	81.025	1.084.656	843.479	230.859	158.025	454.595
Anul 2018	2.009.367	79.386	1.089.589	840.392	239.230	160.526	440.636
Anul 2019	2.008.063	78.576	1.095.277	834.210	245.482	161.902	426.826
Anul 2020	1.921.006	56.229	1.049.472	815.305	252.598	161.954	400.753

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul de volume eliberate a scăzut și el în această perioadă, dar scăderea este una minoră: de la 603.443 în anul 1990 la 581.922 în anul 2019; considerăm că datele pentru anul 2019 sunt mai relevante în această analiză decât cele pentru 2020 datorită situației pandemice.

Tabel 3: Volume[126] eliberate, pe categorii de biblioteci

Categorii de biblioteci	Total	Specializate	Școlare	Publice	Județene	Municipale si orășenești	Comunale
Anul 1990	603.443	27.943	246.613	328.887	89.895	64.446	138.974
Anul 1991	803.350	32.080	300.765	470.505	135.534	69.580	246.874
Anul 1992	455.140	19.802	257.125	178.213	24.751	71.071	82.391
Anul 1993	797.174	18.393	300.525	478.256	144.962	71.793	261.501
Anul 1994	892.894	49.495	355.469	487.930	158.122	85.279	244.529
Anul 1995	984.387	59.821	396.238	528.328	219.161	76.600	232.567
Anul 1996	941.925	28.874	390.797	522.254	196.250	105.883	220.121
Anul 1997	996.469	92.850	326.166	577.453	236.837	119.967	220.649
Anul 1998	877.542	45.375	333.382	498.785	156.631	115.718	226.436
Anul 1999	836.528	27.263	284.304	524.961	184.166	122.852	217.943
Anul 2000	991.216	21.916	276.868	692.432	355.835	126.314	210.283

[126] Volumele eliberate cuprind totalitatea cărților, broșurilor, colecțiilor de ziare si reviste, materiale audiovizuale împrumutate cititorilor (utilizatorilor), într-o perioada calendaristica data, in cursul anului de referință.

Tipurile de biblioteci sunt: naționale, universitare, publice (județene, municipale, orasenesti si comunale), specializate (ale agentilor economici, ale cultelor, sindicatelor, institutiilor de cultura si organizatiilor obstesti).

Anul 2001	782.751	25.563	317.549	439.639	126.489	129.554	183.596
Anul 2002	779.994	18.782	313.707	447.505	159.462	128.233	159.810
Anul 2003	739.725	18.737	285.718	435.270	167.420	126.598	141.252
Anul 2004	687.388	11.726	270.239	405.423	152.734	116.151	136.538
Anul 2005	639.100	24.230	273.693	341.177	109.185	92.733	139.259
Anul 2006	649.260	11.498	288.400	349.362	121.409	89.432	138.521
Anul 2007	704.852	10.562	340.938	353.352	118.585	86.913	147.854
Anul 2008	683.343	4.678	339.125	339.540	108.939	87.051	143.550
Anul 2009	675.309	1.791	317.702	355.816	127.141	85.813	142.862
Anul 2010	650.765	1.359	308.025	341.381	130.706	82.022	128.653
Anul 2011	618.074	1.098	285.311	331.665	120.781	83.014	127.870
Anul 2012	635.961	1.107	274.695	360.159	141.368	75.770	143.021
Anul 2013	613.585	989	253.062	359.534	147.367	75.078	137.089
Anul 2014	608.290	880	252.277	355.133	151.507	68.465	135.161
Anul 2015	618.913	756	252.985	365.172	161.082	70.515	133.575
Anul 2016	631.959	733	228.157	403.069	199.814	73.001	130.254
Anul 2017	609.494	857	216.873	391.764	208.554	54.696	128.514
Anul 2018	578.153	861	199.491	377.801	206.818	49.629	121.354
Anul 2019	581.922	707	212.202	369.013	199.972	51.458	117.583
Anul 2020	340.714	269	151.248	189.197	92.909	29.992	66.296

Legenda: ,:' – date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Făcând referire la utilizarea acestor resurse culturale, trendul descendent pare să se păstreze și în cazul numărului de utilizatori, acesta scăzând de la 66.242 în anul 1990 la 39.674 în anul 2019, maximul de 86.721 de utilizatori fiind atins în anul 1997. Evident, nu trebuie să ignorăm în acest caz și posibilitatea ca scăderea utilizării să fie una normală pentru această perioadă, membrii comunității căutându-și resurse informaționale și în alte surse în această perioadă, mai ales odată cu dezvoltarea noilor tehnologii informaționale, extinderea rețelelor de internet sau acoperirea extinsă oferită ulterior de rețelele de internet mobil și reducerea generală a acestor costuri pentru consumatori.

Tabel 4: Cititori activi[127] la biblioteci pe categorii de biblioteci

Categorii de biblioteci	Total	Specializate	Școlare	Publice	Județene	Municipale si orășenești	Comunale
Anul 1990	66.242	4.971	31.544	29.727	3.399	4.511	15.057
Anul 1991	74.971	8.473	33.447	33.051	4.644	4.434	21.602
Anul 1992	67.724	6.756	32.080	28.888	4.130	4.633	20.125
Anul 1993	67.426	3.224	32.868	31.334	4.184	4.410	22.740
Anul 1994	74.119	7.581	34.758	31.780	5.132	4.579	22.069
Anul 1995	72.056	7.032	33.261	31.763	6.170	4.502	21.091
Anul 1996	72.161	3.138	35.997	33.026	6.778	5.460	20.788
Anul 1997	86.721	18.927	34.896	32.898	7.471	5.484	19.943
Anul 1998	74.431	5.715	37.624	31.092	6.229	4.791	20.072
Anul 1999	68.321	3.568	32.305	32.448	7.958	5.122	19.368
Anul 2000	75.143	2.502	33.748	38.893	15.806	5.389	17.698
Anul 2001	64.481	3.001	37.607	23.873	3.202	5.189	15.482
Anul 2002	67.755	4.532	41.217	22.006	4.157	5.141	12.708
Anul 2003	70.837	1.994	45.677	23.166	5.198	5.344	12.624
Anul 2004	58.190	738	35.951	21.501	4.244	4.696	12.561
Anul 2005	55.754	2.526	32.582	20.646	3.844	3.536	13.266
Anul 2006	53.408	1.996	33.105	18.307	4.613	2.896	10.798
Anul 2007	50.439	1.440	32.832	16.167	2.997	3.139	10.031
Anul 2008	51.590	1.130	33.410	17.050	3.788	3.269	9.993
Anul 2009	51.643	391	33.919	17.333	3.920	3.337	10.076
Anul 2010	50.876	358	32.848	17.670	3.968	2.931	10.771
Anul 2011	45.725	304	27.953	17.468	4.200	2.834	10.434
Anul 2012	49.080	302	30.069	18.709	4.428	3.021	11.260
Anul 2013	47.235	238	29.752	17.245	4.746	2.574	9.925
Anul 2014	43.895	278	27.309	16.308	4.988	1.540	9.780
Anul 2015	42.474	292	26.282	15.900	5.216	1.462	9.222

[127] Cititor (utilizator) este persoana fizica care a împrumutat pentru acasă (sau a consultat in sediul bibliotecii) cel puțin o data intra-un an calendaristic o carte, broșura sau o alta publicație aparținând unei biblioteci.

Anul 2016	41.199	310	25.013	15.876	5.623	1.391	8.862
Anul 2017	42.185	280	23.474	18.431	7.175	2.510	8.746
Anul 2018	40.438	283	22.581	17.574	6.982	2.131	8.461
Anul 2019	39.674	253	22.349	17.072	7.216	2.121	7.735
Anul 2020	32.068	124	20.757	11.187	3.798	1.703	5.686

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Instituții de spectacol

Spre deosebire de unitățile culturale analizate anterior (respectiv bibliotecile), numărul instituțiilor si companiilor de spectacole sau concerte a crescut în perioada analizată de la 1 raportată în 1996 la 5 în anul 2020.

Tabel 5: Instituții si companii de spectacole sau concerte pe categorii de instituții[128]

Categorii de instituții de spectacol	Total	Alte tipuri de unități culturale
Anul 1996	1	1
Anul 1997	1	1
Anul 1998	1	1
Anul 1999	1	1
Anul 2000	1	1
Anul 2001	1	1
Anul 2002	1	1
Anul 2003	1	1

[128] Instituțiile de spectacole si concerte sunt: teatrele, filarmonicile, orchestrele si ansamblurile artistice care au funcționat in anul de referința. Teatrele, filarmonicile, orchestrele si ansamblurile artistice prezinta publicului spectacole dramatice, lirice, coregrafice, de divertisment, folclorice, de varietăți, de circ, de păpuși sau marionete, de teatru instrumental, respectiv concerte de muzica academica, simfonica, vocal-simfonica, camerala, corala, folclorica, electronica, precum si concerte, indiferent de gen, sau orice alt tip de reprezentație in care interpretările si execuțiile artiștilor interpreți sau executanți sunt prezentate direct publicului. In cazul când o instituție de spectacol prezinta spectacole concomitent in mai multe săli sau când in aceeași sala prezinta alternativ spectacole in limbi diferite, personalul artistic se grupează pe colective artistice. Daca sub aceeași conducere administrativa exista colective artistice care dau spectacole in genuri artistice diferite sau limbi diferite, acestea se considera ca fiind unități artistice separate.

Sunt unități de cultura, proprietate publica sau privata, aflate in serviciul societății cu rol de educare si recreere, precum si de promovare a valorilor cultural-artistice autohtone si universale, pe plan național si internațional.

Anul 2004	2	2
Anul 2005	2	2
Anul 2006	2	2
Anul 2007	2	2
Anul 2008	2	2
Anul 2009	3	3
Anul 2010	3	3
Anul 2011	3	3
Anul 2012	3	3
Anul 2013	4	4
Anul 2014	4	4
Anul 2015	4	4
Anul 2016	5	5
Anul 2017	5	5
Anul 2018	5	5
Anul 2019	5	5
Anul 2020	5	5

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

Dacă numărul unităților culturale a crescut, și numărul de spectacole si concerte a urmat același trend, dublându-se de la 49 în anul 1996 la 109 în anul 2019. Numărul de spectacole și concerte a scăzut considerabil în anul 2020, dar acest lucru poate fi explicat ca efect al pandemiei.

Tabel 6: Număr de spectacole si concerte[129] la instituțiile si companiile de spectacole sau concerte

	Total	Alte tipuri de unități culturale

[129] Reprezentațiile (spectacole/concerte) sunt producții artistice de spectacole sau concerte înfățișate direct publicului de către artiști interpreți si/sau executanți si pot fi: spectacole dramatice, coregrafice, de opera, opereta, folclorice, de revista, cabaret, de circ, de păpuși si/sau marionete, de teatru instrumental, respectiv concerte de muzica academica, simfonica, vocal-simfonica, camerala, corala, folclorica, electronica. Reprezentațiile pot fi susținute atât la sediul instituției/companiei de spectacole sau concerte ori la sediul centrelor culturale, centrelor pentru conservarea si promovarea culturii, cat si in spatii consacrate, in aer liber sau in spatii neconvenționale sau in cadrul unor deplasări in tara sau in străinătate.

Reprezentațiile pot avea loc in limba romana sau într-o limba a minorităților naționale (maghiara, germana, ebraica etc.).

Anul 1996	49	49
Anul 1997	51	51
Anul 1998	50	50
Anul 1999	56	56
Anul 2000	87	87
Anul 2001	73	73
Anul 2002	69	69
Anul 2003	54	54
Anul 2004	110	110
Anul 2005	115	115
Anul 2006	138	138
Anul 2007	138	138
Anul 2008	149	149
Anul 2009	167	167
Anul 2010	155	155
Anul 2011	95	95
Anul 2012	71	71
Anul 2013	78	78
Anul 2014	82	82
Anul 2015	99	99
Anul 2016	104	104
Anul 2017	116	116
Anul 2018	130	130
Anul 2019	109	109
Anul 2020	27	27

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Numărul de locuri în sălile de spectacole si concerte a crescut considerabil, acesta dublându-se de la 335 în anul 2012 la 675 în anul 2015. Din anul 2018 până în 2020 sunt raportate cu 30 de locuri mai puțin, respectiv 645.

Tabel 7: Locuri[130] in sălile de spectacole si concerte, pe categorii de unități

	Total	Alte tipuri de unități culturale
Anul 2012	335	335
Anul 2013	335	335
Anul 2014	335	335
Anul 2015	675	675
Anul 2016	675	675
Anul 2017	675	675
Anul 2018	645	645
Anul 2019	645	645
Anul 2020	645	645

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Numărul de spectatori si auditori la reprezentații artistice a crescut considerabil în perioada analizată, de la 25.270 înregistrați în anul 1996 la 63.857 în anul 2019. Chiar dacă în perioada analizată există o variație semnificativă a acestui indicator, considerăm că tendința generală este una pozitivă, de creștere.

Tabel 8: Spectatori si auditori la reprezentații artistice pe categorii de instituții si companii de spectacole sau concerte (nr. spectatori)[131]

Categorii de instituții de spectacol	Total	Alte tipuri de unități culturale
Anul 1996	25.270	25.270
Anul 1997	55.400	55.400
Anul 1998	75.500	75.500
Anul 1999	70.600	70.600
Anul 2000	860.000	860.000
Anul 2001	460.000	460.000

[130] Locurile in instituțiile si companiile de spectacole sau concerte reprezintă capacitatea salii proprii de spectacole si concerte existente la sfârșitul anului de referința.

[131] Spectator: persoana care vizionează/audiază un spectacol sau concert. Numărul de spectatori este înregistrat in funcție de numărul biletelor vândute, oferite gratuit sau cu invitație.

Anul 2002	320.000	320.000
Anul 2003	290.980	290.980
Anul 2004	608.000	608.000
Anul 2005	518.600	518.600
Anul 2006	250.000	250.000
Anul 2007	98.000	98.000
Anul 2008	99.000	99.000
Anul 2009	95.650	95.650
Anul 2010	127.240	127.240
Anul 2011	97.500	97.500
Anul 2012	53.445	53.445
Anul 2013	61.431	61.431
Anul 2014	56.500	56.500
Anul 2015	76.740	76.740
Anul 2016	67.437	67.437
Anul 2017	57.063	57.063
Anul 2018	67.056	67.056
Anul 2019	63.857	63.857
Anul 2020	5.337	5.337

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Muzee

Numărul de muzee și colecții publice a crescut considerabil în perioada analizată, de la 2 existente în 1990 la 8 în anul 2019 (respectiv 7 în anul 2020).

Tabel 9: Muzee si colecții publice[132]

[132] Muzeul este instituția de cultura, de drept public sau de drept privat, fără scop lucrativ, aflata in serviciul societății, care colecționează, conserva, cercetează, restaurează, comunica si expune, in scopul cunoașterii, educării sau recreerii, marturii materiale si spirituale ale existentei si evoluției comunităților umane, precum si ale mediului înconjurător.

Patrimoniul muzeului/colecției publice, este alcătuit din totalitatea bunurilor, a drepturilor si obligațiilor cu caracter patrimonial ale muzeului sau, după caz, ale colecțiilor publice, asupra unor bunuri aflate in proprietate publica si/sau privata.

Număr unități	
Anul 1990	2
Anul 1991	2
Anul 1992	2
Anul 1993	2
Anul 1994	2
Anul 1995	2
Anul 1996	4
Anul 1997	4
Anul 1998	4
Anul 1999	4
Anul 2000	4
Anul 2001	4
Anul 2002	4
Anul 2003	4
Anul 2004	4
Anul 2005	4
Anul 2006	4
Anul 2007	4
Anul 2008	4
Anul 2009	4
Anul 2010	4
Anul 2011	3
Anul 2012	2

Colecția este un ansamblu de bunuri culturale si naturale, constituit in mod sistematic si coerent de către persoane fizice sau juridice de drept public sau privat.

Colecțiile publice sunt colecții accesibile publicului si specialiștilor, indiferent de titularul dreptului de proprietate, care reunesc bunuri semnificative prin valoarea lor artistica, documentara, istorica, științifica, culturala si memorialistica. Colecțiile private sunt colecțiile aflate in proprietatea privata a persoanelor fizice sau juridice de drept privat, la care publicul si specialiștii au acces numai cu acordul deținătorilor.

După bunurile culturale care alcătuiesc patrimoniul muzeal, muzeele si colecțiile publice se clasifica in: muzee sau colecții publice de arta, arheologie si istorie, știința si istorie naturala, știința si tehnica, etnografie si antropologie, specializate, regionale, generale, mixte. Sunt incluse si grădinile botanice si zoologice, acvariile si rezervațiile naturale. Se înregistrează patrimoniul muzeal, muzee si colecții publice, proprietate publica si privata, existente la sfârșitul anului de referința.

Anul 2013	7
Anul 2014	7
Anul 2015	8
Anul 2016	8
Anul 2017	8
Anul 2018	8
Anul 2019	8
Anul 2020	7

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Naţional de Statistică

Un punct forte din punct de vedere cultural face referire la creșterea numărului de vizitatori in muzee si colecții publice, de la 70.135 în anul 2005 la 113.799 în anul 2019. De asemenea, tabelul următor indică deschiderea unor noi muzee/colecții în Bobota, Pericei și Plopiș începând cu anul. Numărul de vizitatori a crescut în cazul muzeelor și colecțiilor publice din aproape fiecare unitate administrativ teritorială în ultimii ani. Orașul Jibou și municipiul Zalău atrag mare parte din vizitatori – de exemplu, în anul 2019 cele două au atras aproximativ 90% din totalul numărului de vizitatori.

Tabel 10: Vizitatori in muzee si colecții publice[133]

	TOTAL	139704 MUNICIPIUL ZALAU	139811 ORAS JIBOU	139884 ORAS SIMLEU SILVANIEI	140280 BOBOTA	140324 BOCSA	142284 PERICEI	142337 PLOPIS
Anul 2005	70.135	24.980	40.000	4.900	:	255	:	:
Anul 2006	71.798	26.940	40.000	4.500	:	358	:	:
Anul 2007	84.449	32.931	50.000	1.500	:	18	:	:
Anul 2008	38.955	17.735	20.000	1.200	:	20	:	:
Anul 2009	54.899	18.277	35.500	1.100	:	22	:	:
Anul 2010	37.787	9.173	28.100	480	:	34	:	:
Anul 2011	49.123	16.027	33.096	:	:	:	:	:
Anul 2012	51.319	12.719	38.600	:	:	:	:	:
Anul 2013	60.175	14.262	42.633	800	230	:	250	2.000
Anul 2014	65.051	14.921	46.140	300	190	:	500	3.000
Anul 2015	85.342	23.506	57.233	685	320	248	450	2.900
Anul 2016	105.175	26.080	73.265	1.500	350	550	480	2.950
Anul 2017	106.684	24.452	75.380	1.964	415	985	488	3.000
Anul 2018	110.618	33.102	70.179	2.000	422	1.435	580	2.900
Anul 2019	113.799	34.984	68.685	4.700	350	1.850	480	2.750
Anul 2020	52.447	6.749	43.633	250	80	227	508	1.000

Legenda: ':' - date lipsă;

Sursa: Institutul Național de Statistică

[133] Vizitatorul este persoana care vizitează un muzeu sau colecție publica, individual sau in grup, pentru a privi bunurile muzeale expuse si indiferent de tipul de bilet achiziționat (de ex: întreg, redus sau gratuit). Numărul de vizitatori este înregistrat in funcție de numărul biletelor vândute sau oferite gratuit (inclusiv biletele înregistrate la "Noaptea Muzeelor").

Industrii creative

Conform documentului Cartea Albă a Industriilor Culturale și Creative din România (2016)[134], sectoarele creative sunt de trei tipuri: (a) Cultură și arte – sunt caracterizate de activități culturale și artistice non-industriale; (b) Sectoare culturale – acestea au ca rezultat expresia culturală, și (c) Sectoare creative – sectoare orientate pe principiul funcționalității, dar au o dimensiune culturală. Documentul identifică de asemenea și Sectoare transversale care se bazează pe creativitate și inovație, sunt orientate spre funcționalitate, dar sunt folosite în special ca suport pentru celelalte subsectoare.

Industriile creative și culturale reunesc 11 subdomenii, prezentate în continuare: (1) Biblioteci și arhive; (2) Patrimoniu cultural; (3) Meșteșuguri și artizanat; (4) Artele spectacolului; (5) Arhitectură; (6) Carte și presă; (7) Arte vizuale; (8) Audiovizual și multimedia; (9) Publicitate; (10) IT, software și jocuri electronice; (11) Cercetare-dezvoltare.

În cadrul proiectului RCIA – Regional Creative Industries Alliance, o selecție preliminară bazată pe relevanța codurilor CAEN la nivel regional, specificitatea activităților economice pe care le descriu în raport cu componenta culturală și creativă dar și practica observată în rândul altor cercetări, au condus la identificarea unor coduri CAEN relevante la nivel regional. O diferență majoră comparativ cu cadrul general de analiză regăsit în literatura de specialitate o constituie lipsa sectorului Cercetare din rândul sectoarelor culturale și creative, renunțarea la acesta realizându-se pe baza studierii exemplelor de bune practici din alte regiuni partenere. Astfel, pentru a asigura comparabilitatea și transferabilitatea rezultatelor acestei analize în contextul proiectului, din totalul codurilor CAEN definite în documentele oficiale la nivel național și european, în cadrul prezentului document au fost analizate 54 de coduri CAEN, cuprinse în 10 sectoare culturale și creative, denumite în continuare „sectoare ICC”. Ca notă metodologică, mențiunea ICC în cuprinsul capitolelor se referă exclusiv la agregarea acestor 10 sectoare și a codurilor CAEN corespunzătoare. Tabelul de mai jos prezintă detaliat aceste coduri CAEN și sectoarele din care fac parte.

Tabel 11: Coduri CAEN Industrii Culturale și Creative (ICC)

1	**Arhive și Biblioteci**	9101 Activități ale bibliotecilor și arhivelor
2	**Carte și Presă**	1811 Tipărirea ziarelor 1812 Alte activități de tipărire 1813 Servicii pregătitoare pentru pretiparire 1814 Legătorie și servicii conexe 1820 Reproducerea înregistrărilor 5811 Activități de editare a cărților 5812 Activități de editare de ghiduri, compendii, liste de adrese și similare

[134] INCFC, *Cartea Albă pentru Activarea Potențialului Economic al Sectoarelor Culturale și Creative din România*, 2016.

		5813 Activități de editare a ziarelor 5814 Activități de editare a revistelor și periodicelor 5819 Alte activități de editare 4761 Comerț cu amănuntul al cărților, în magazine specializate 4762 Comerț cu amănuntul al ziarelor și articolelor de papetărie, în magazine specializate
3	**Arte vizuale (arte plastice, fotografie, design)**	7410 Activități de design specializat 7420 Activități fotografice 8552 Învățământ în domeniul cultural (limbi străine, muzică, teatru, dans, arte plastice, alte domenii)
4	**Artele spectacolului / Arte interpretative (muzică, dans, teatru, arte combinate și alte spectacole live)**	7430 Activități de traducere scrisă și orală (interpreți) 9001 Activități de interpretare artistică 9002 Activități suport pentru interpretarea artistică 9003 Activități de creație artistică 9004 Activități de gestionare a sălilor de spectacole
5	**Audiovizual și media (film, radio, televiziune, video, fonograme, opere multimedia, videograme)**	2680 Fabricarea suporților magnetici și optici destinați înregistrărilor 4763 Comerț cu amănuntul al discurilor și benzilor magnetice cu sau fără înregistrări audio/video, în magazine specializate 5911 Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune 5912 Activități post-producție cinematografică, video și de programe de televiziune 5913 Activități de distribuție a filmelor cinematografice, video și a programelor de televiziune 5914 Proiecția de filme cinematografice 5920 Activități de realizare a înregistrărilor audio si activități de editare muzicală 6010 Activități de difuzare a programelor de radio 6020 Activități de difuzare a programelor de televiziune 6209 Alte Activități de servicii privind tehnologia informației 6391 Activități ale agențiilor de știri 7722 Închirierea de casete video și discuri (CD-uri, DVD-uri)

6	**Software, IT, jocuri**	5821 Activități de editare a jocurilor de calculator 5829 Activități de editare a altor produse software 6201 Activități de realizare a soft-ului la comandă 6202 Activități de consultanță în tehnologia informației 6311 Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe 6312 Activități ale portalurilor web
7	**Arhitectură**	7111 Activități de arhitectură
8	**Publicitate**	7311 Activități ale agențiilor de publicitate 7312 Servicii de reprezentare media
9	**Patrimoniu cultural (muzee, monumente istorice, situri arheologice, patrimoniu intangibil)**	9102 Activități ale muzeelor 9103 Gestionarea monumentelor, clădirilor istorice și a altor obiective de interes turistic 9104 Activități ale grădinilor zoologice, botanice și ale rezervațiilor naturale
10	**Artizanat și meșteșuguri**	1629 Fabricarea altor produse din lemn; fabricarea articolelor din plută, paie și din alte materiale vegetale împletite 2313 Fabricarea articolelor din sticlă 2341 Fabricarea articolelor ceramice pentru uz gospodăresc și ornamental 2349 Fabricarea altor produse ceramice n.c.a. 3212 Fabricarea bijuteriilor și articolelor similare din metale și pietre prețioase 3213 Fabricarea imitațiilor de bijuterii și articole similare 3220 Fabricarea instrumentelor muzicale 3240 Jocuri și jucării 3299 Fabricarea altor produse manufacturiere n.c.a.

Sursa: Alianța Regională de Industrii Creative, Analiza Industriilor Culturale și Creative Regiunea Nord-Vest, 2019, pp. 8-9.

Procentul firmelor cu specific ICC din totalul firmelor existente în județul Sălaj a crescut de la 4,2% în anul 2014 la 5,2% în 2018 (a se vedea figura următoare); creșterea numărului de firme cu acest specific la nivelul județului Sălaj a fost de 45,9% din 2014 în 2018.

Figura 1: Ponderea numărului de firme cu specific ICC în totalul firmelor, distribuția pe județe, 2014 și 2018

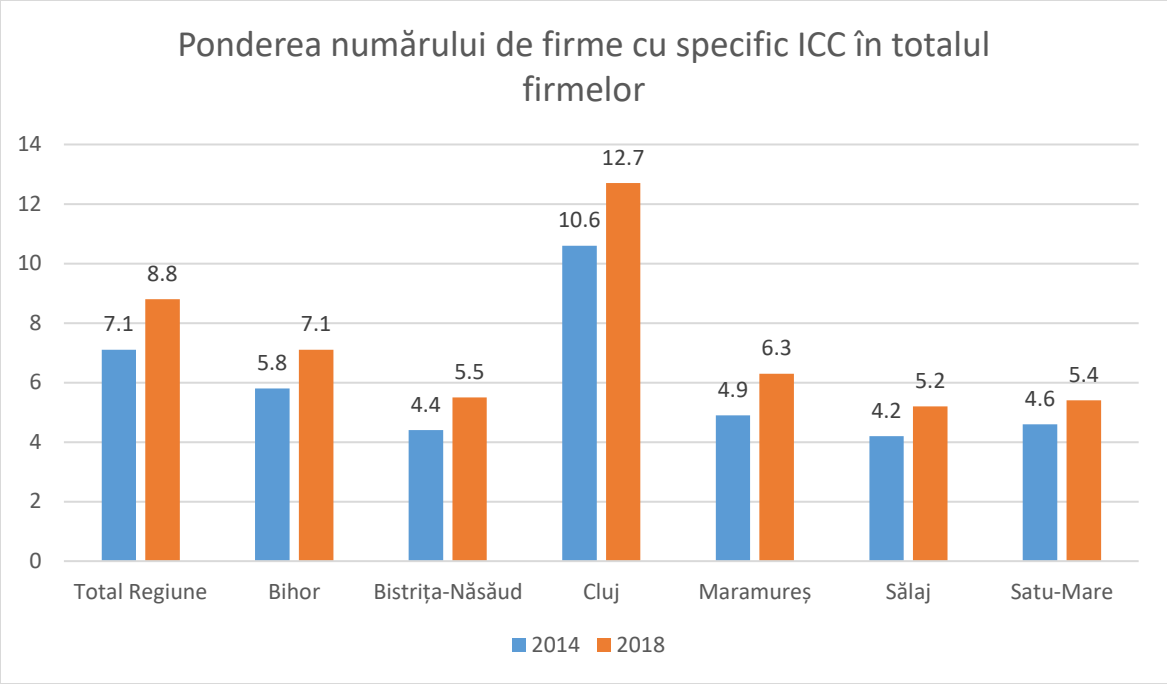

Sursa: Adaptat după Alianța Regională de Industrii Creative, Analiza Industriilor Culturale și Creative Regiunea Nord-Vest, 2019, p. 16.

Raportat la totalul cifrei de afaceri înregistrate la nivel regional, observăm că ICC au o pondere foarte mică, de 1,5% în 2018, pondere care a crescut de la 1,3% în 2014 și 2018 (a se vedea figura următoare).

Figura 2: Ponderea cifrei de afaceri ICC în total, distribuția pe județe, 2014 și 2018

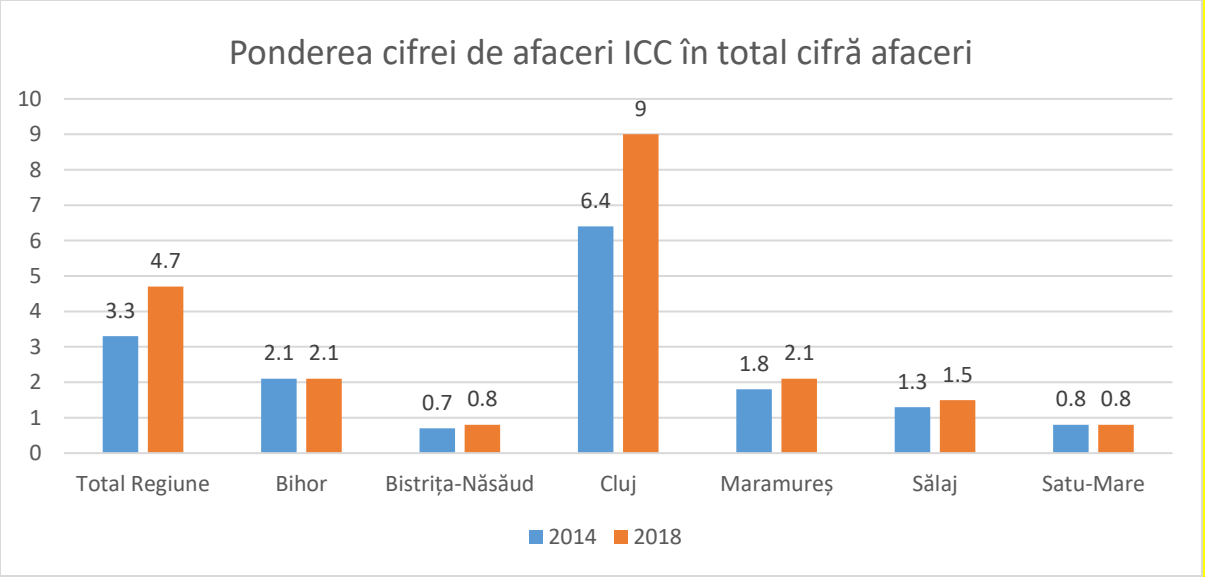

Sursa: Adaptat după Alianța Regională de Industrii Creative, Analiza Industriilor Culturale și Creative Regiunea Nord-Vest, 2019, p. 22.

Ponderea numărului de salariații ICC din totalul numărului de salariați a scăzut de la 2,3% în anul 2014 la 1,9% în anul 2018 (a se vedea figura următoare).

Figura 3: Ponderea numărului de salariați ICC în total, pe județe, 2014 și 2018

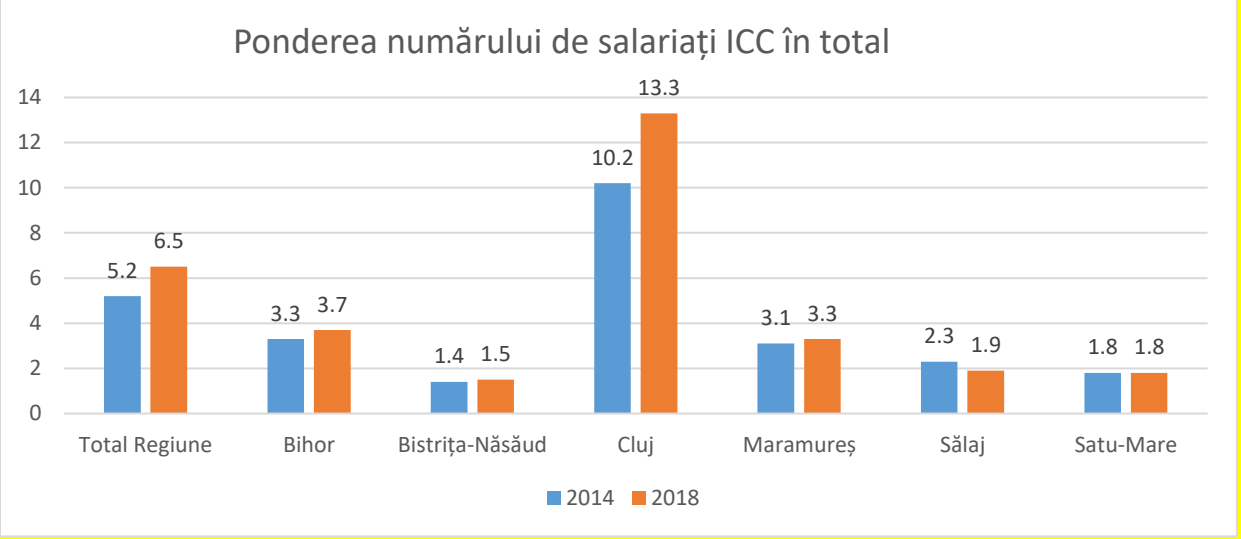

Sursa: Adaptat după Alianța Regională de Industrii Creative, Analiza Industriilor Culturale și Creative Regiunea Nord-Vest, 2019, p. 28.

Cheltuieli publice locale pentru cultură, recreere, religie

Cheltuielile autorităților locale sunt grupate, în mod obișnuit pe baza a două clasificații: economică și funcțională.

Clasificația funcțională oferă o imagine a alocării fondurilor către diferitele domenii sau tipuri de servicii furnizate de autoritățile locale: servicii publice generale (administrația publică locală), învățământ, asistență socială, sănătate, transporturi, ordine publică, protecția mediului, locuințe și dezvoltare publică, cultură, recreere și religie, energie. Această grupare a cheltuielilor furnizează informații asupra priorităților factorilor de decizie în procesul de alocare a resurselor, dar și asupra serviciilor publice aflate în competența autorităților publice locale. Cele trei tipuri de competențe ale APL sunt prevăzute în Codul Administrativ, fiind instituite prin Legea-cadru a descentralizării (195/2006):

- competențe de delegate - atribuțiile stabilite prin lege și transferate, împreună cu resursele financiare corespunzătoare, autorităților administrației publice locale de către autoritățile administrației publice centrale pentru a le exercita în numele și în limitele stabilite de către acestea din urmă;
- competențe exclusivă - atribuțiile stabilite prin lege în mod expres și limitativ în sarcina autorităților administrației publice locale, pentru realizarea cărora acestea au drept de decizie și dispun de resursele și mijloacele necesare;
- competențe partajate- atribuțiile exercitate potrivit legii de autorități ale administrației publice locale, împreună cu alte autorități ale administrației publice, stabilite în mod expres și limitativ, cu

stabilirea resurselor financiare și a limitelor dreptului de decizie pentru fiecare autoritate publică în parte.

Clasificația economică diferențiază între cheltuieli curente (cele care sunt legate de asigurarea funcționarii autorităților locale și de furnizarea serviciilor – cheltuieli de personal, cheltuieli cu bunurile și serviciile, cheltuieli cu asistența socială, cheltuieli cu proiectele cu finanțare din fonduri externe, transferuri etc.), cheltuieli de capital/investiții ale autorităților locale și operațiuni financiare (legate de instrumentele datoriei publice locale / rambursări de împrumuturi).

Tabelul următor prezintă cheltuielile Consiliului Județean Sălaj realizate pentru activități culturale, de recreere și religioase în perioada 2010-2020, conform clasificării funcționale. Cheltuielile realizate de Consiliului Județean în aceste domenii au variat în perioada analizată, de la un minim de 9.192.746 lei (sau 8,63% din totalul cheltuielilor) în anul 2010 la un maxim de 43.546.812 lei (sau 20,28% din totalul cheltuielilor) în anul 2015. Cheltuielile specifice au crescut constant în perioada 2016-2020, de la 20.916.869 lei (sau 12.55% din total) la 27.543.394 (sau 13,58% din total).

Cheltuielile publice locale pentru activități culturale, de recreere și religioase au variat și raportat la suma alocată pe locuitor, aceasta crescând în perioada analizată, de la un minim de 36,30 lei/locuitor în 2010 la 113,05 lei/locuitor în 2020.

Tabel 12*:* Cheltuieli pentru cultură, recreere, religie din bugetul local al CJ Sălaj (clasificarea funcțională)

Anul	Venituri Totale	Cheltuieli totale	Populația (după domiciliu, la 1 ianuarie, conform INS)	Cheltuieli pentru Cultură, recreere şi religie	Procentul cheltuielilor pentru Cultură, recreere şi religie din cheltuielile totale (în %)	Cheltuieli Cultură, recreere şi religie /Locuitor (în lei)
2010	147.422.749	106.463.344	253.210	9.192.746	8,63	36,30
2011	181.192.244	208.729.672	252.234	9.403.729	4,51	37,28
2012	150.318.498	154.106.840	251.166	10.073.126	6,54	40,11
2013	171.617.521	159.669.633	250.344	10.616.313	6,65	42,41
2014	160.586.842	170.865.860	249.405	18.399.188	10,77	73,77
2015	246.197.297	214.676.772	248.658	43.546.812	20,28	175,13
2016	165.868.691	166.686.040	247.769	20.916.869	12,55	84,42
2017	166.204.236	157.813.233	246.845	22.752.082	14,41	92,17
2018	205.311.515	185.261.927	245.970	24.820.909	13,40	100,91
2019	175.182.590	178.760.596	244.801	27.655.355	15,47	112,97
2020	177.411.096	202.760.950	243.637	27.543.394	13,58	113,05

Sursa: Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare Locale (http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html) și INS

Multiculturalism

Caracterul multicultural al județului Sălaj este evidențiat, fără nici un dubiu, de datele de la recensământul din 2002 și de la cel din 2011: două treimi din populația județului este formată din români, un sfert din populație este de etnie maghiară, 6-7% fac parte din etnia romă, dar există și reprezentați ai altor etnii, mai ales slovaci.

Tabel 13: Structura etnică a populației conform recensământului

Anul	Populația totală	Români	Maghiari	Rromi	Germani	Slovaci	Evrei	Alte naționalități	Nespecificat
1930	240.778	167.936	55.611	4.446	204	4.539	7.749	249	44
1956	271.989 +13%	199.900 +19%	66.935 +20,4%	2.092 −52,9%	40 −80,4%	2.154 −52,5%	772 −90%	83	13
1966	263.103 −3,3%	194.790 −2,6%	63.850 −4,6%	1.779 −15%	72 +80%	2.357 +9,4%	88 −88,6%	130	37
1977	264.569 +0,6%	194.420 −0,2%	64.017 +0,3%	3.920 +120,3%	122 +69,4%	1.929 −18,2%	40 −54,5%	120	1
1992	266.797 +0,8%	192.552 −1%	63.151 −1,4%	9.224 +135,3%	146 +19,7%	1.608 −16,6%	24 −40%	92	–
2002	248.015 −7%	176.671 −8,2%	57.167 −9,5%	12.544 +36%	102 −30,1%	1.366 −15%	12 −50%	140	13
2011	224.384 −9,5%	148.396 −16%	50.177 −12,2%	15.004 +19,6%	57 −44,1%	1.118 −18,2%	5 −58,3%	160	9.467

Sursa: INS, Populația după etnie la recensăminte

Adiacent datelor colectate de la Institutul Național de Statistică, de pe site-urile organizațiilor, a datelor primite în mod direct de la diferite instituții publice și a rapoartelor și analizelor disponibile în mod public, analiza preliminară se bazează și pe rezultatele unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Datele au fost colectate în luna iunie 2021 prin 700 de interviuri telefonice (metoda CATI). Eșantionul este simplu aleatoriu iar datele au fost ponderate în funcție de gen, vârstă, educație, ocupație, etnie și tipul localității.

Referitor la pregătirea județului Sălaj pentru a face față unor șocuri/crize de tipul conflictelor interetnice, 29,5% din respondenți cred că acesta este pregătit într-o măsură mare sau foarte mare, 28,8% cred că e pregătit într-o măsură mică sau foarte mică, 28,5% au oferit un răspuns neutru iar 13,1% nu au răspuns la această întrebare.

Tabel 14: Pregătirea județului Sălaj pentru a face față unor conflicte interetnice

Cât de pregătit considerați că este județul Sălaj pentru a face față unor șocuri/crize precum .. Conflicte interetnice	Eșantion județean	Municipiu reședință vs. restul		Urban vs. Rural	
		Eșantion Zalău	Eșantion restul județului	Eșantion Urban	eșantion Rural
1 - în foarte mică măsură	**10,8%**	10,1%	11,1%	12,4%	9,6%
2	**18,0%**	21,5%	16,6%	20,8%	15,8%
3	**28,5%**	31,8%	27,2%	30,8%	26,8%
4	**16,5%**	16,8%	16,4%	16,1%	16,9%
5 - într-o măsură foarte mare	**13,0%**	11,2%	13,8%	12,6%	13,4%
NS/NR	**13,1%**	8,6%	14,9%	7,3%	17,6%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Perspective strategice și analiza SWOT

Pentru a completa analiza infrastructurii culturale realizată anterior, sondajul de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj a făcut referire și la utilizarea efectivă a acestor facilități de către locuitorii județului. Rezultatele sondajului de opinie arată că:

- 71,3% din locuitorii județului nu au mers niciodată la teatru în timp ce 27,2% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 56,3% din locuitorii județului nu au participat niciodată la concerte în timp ce 39% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;

- 72,7% din locuitorii județului nu au mers niciodată la o galerie de artă în timp ce 23,5% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 53,2% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un muzeu în timp ce 45,1% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 67,8% din locuitorii județului nu au mers niciodată la o bibliotecă în timp ce 25,6% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 47,7% din locuitorii județului nu au mers niciodată la o librărie în timp ce 31,5% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 79,2% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un cinematograf în timp ce 16,9% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 56% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un evenimente organizat în cadrul casei de cultură în timp ce 39,1% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 59,6% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un alt tip de eveniment cultural în timp ce 32,9% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;

Tabel 15: Consum cultural

Activitate culturală	**Frecvență**	**Eșantion județ**	**Municipiu reședință vs. restul**		**Urban vs. Rural**	
			Eșantion Zalău	**Eșantion restul județului**	**Eșantion Urban**	**Eșantion Rural**
Cât de des mergeți la… Teatru	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	O dată pe săptămână	**0,1%**	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%
	De 2- 3 ori pe lună	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	O dată pe lună	**1,5%**	2,3%	1,2%	2,1%	1,1%
	De 2-3 ori pe an	**14,3%**	19,1%	12,3%	25,4%	5,6%
	O dată pe an	**12,9%**	21,4%	9,5%	18,5%	8,6%
	Niciodată	**71,3%**	57,2%	76,9%	54,0%	84,5%
Cât de des mergeți la… Concerte	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,5%**	1,6%	0,0%	1,0%	0,1%
	O dată pe săptămână	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	De 2- 3 ori pe lună	**1,3%**	1,8%	1,1%	2,9%	0,1%
	O dată pe lună	**2,9%**	4,5%	2,2%	3,1%	2,7%
	De 2-3 ori pe an	**21,1%**	28,8%	18,0%	31,5%	13,1%
	O dată pe an	**17,9%**	25,0%	15,0%	18,5%	17,4%

	Niciodată	**56,3%**	38,3%	63,6%	43,0%	66,6%
Cât de des mergeţi la… Galerii de artă	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,1%**	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%
	O dată pe săptămână	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	De 2- 3 ori pe lună	**0,7%**	2,0%	0,1%	1,5%	0,0%
	O dată pe lună	**3,1%**	5,8%	2,1%	3,8%	2,6%
	De 2-3 ori pe an	**11,5%**	17,8%	8,9%	19,9%	5,0%
	O dată pe an	**12,0%**	14,4%	11,0%	14,0%	10,5%
	Niciodată	**72,7%**	59,9%	77,8%	60,8%	81,8%
Cât de des mergeţi la… Muzee	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	O dată pe săptămână	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	De 2- 3 ori pe lună	**0,7%**	1,6%	0,4%	1,5%	0,2%
	O dată pe lună	**0,9%**	1,9%	0,5%	1,2%	0,7%
	De 2-3 ori pe an	**20,6%**	26,8%	18,1%	27,5%	15,3%
	O dată pe an	**24,5%**	30,5%	22,1%	27,2%	22,5%
	Niciodată	**53,2%**	39,3%	58,8%	42,7%	61,4%
Cât de des mergeţi la… Bibliotecă	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**1,5%**	3,2%	0,7%	2,4%	0,7%
	O dată pe săptămână	**1,7%**	2,8%	1,2%	2,0%	1,4%
	De 2- 3 ori pe lună	**1,0%**	2,3%	0,5%	1,5%	0,7%
	O dată pe lună	**2,4%**	4,1%	1,7%	3,5%	1,6%
	De 2-3 ori pe an	**14,0%**	17,7%	12,5%	21,1%	8,5%
	O dată pe an	**11,6%**	18,2%	9,0%	15,8%	8,4%
	Niciodată	**67,8%**	51,5%	74,4%	53,6%	78,8%
Cât de des mergeţi la… Librărie	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,9%**	2,3%	0,3%	1,5%	0,4%
	O dată pe săptămână	**1,5%**	2,0%	1,3%	2,3%	0,9%
	De 2- 3 ori pe lună	**7,0%**	10,1%	5,8%	7,5%	6,7%
	O dată pe lună	**11,4%**	18,7%	8,5%	15,3%	8,5%
	De 2-3 ori pe an	**19,7%**	28,4%	16,2%	32,8%	9,6%
	O dată pe an	**11,8%**	8,3%	13,2%	6,6%	15,8%
	Niciodată	**47,7%**	30,1%	54,7%	34,0%	58,2%
	De 2 – 3 ori pe săptămână	**0,9%**	3,1%	0,0%	2,0%	0,0%
	O dată pe săptămână	**0,3%**	0,0%	0,4%	0,0%	0,6%

Cât de des mergeţi la… Cinematograf	**De 2- 3 ori pe lună**	**0,6%**	0,0%	0,8%	0,0%	1,0%
	O dată pe lună	**2,1%**	5,3%	0,8%	3,8%	0,8%
	De 2-3 ori pe an	**10,3%**	7,5%	11,5%	12,2%	8,9%
	O dată pe an	**6,6%**	9,0%	5,6%	9,5%	4,4%
	Niciodată	**79,2%**	75,1%	80,8%	72,5%	84,3%
Cât de des mergeţi la… Evenimente organizate în cadrul casei de cultură	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,5%**	1,6%	0,0%	1,0%	0,0%
	O dată pe săptămână	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	De 2- 3 ori pe lună	**1,3%**	1,5%	1,2%	2,1%	0,7%
	O dată pe lună	**3,1%**	3,9%	2,8%	5,4%	1,4%
	De 2-3 ori pe an	**22,3%**	25,9%	20,9%	27,8%	18,1%
	O dată pe an	**16,8%**	26,8%	12,8%	20,2%	14,2%
	Niciodată	**56,0%**	40,2%	62,3%	43,4%	65,6%
Cât de des mergeţi la… Alte activităţi culturale	**De 2 – 3 ori pe săptămână**	**0,6%**	2,0%	0,0%	1,3%	0,0%
	O dată pe săptămână	**1,4%**	1,1%	1,5%	2,1%	0,8%
	De 2- 3 ori pe lună	**1,6%**	3,5%	0,8%	2,5%	0,9%
	O dată pe lună	**4,0%**	6,6%	2,9%	4,8%	3,4%
	De 2-3 ori pe an	**18,2%**	17,4%	18,6%	23,1%	14,4%
	O dată pe an	**14,7%**	20,7%	12,3%	17,6%	12,5%
	Niciodată	**59,6%**	48,7%	63,9%	48,7%	67,9%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieţii în judeţul Sălaj, 2021

Analiza datelor colectate prin intermediul sondajului de opinie indică faptul că locuitorii județului sunt în proporție de 23,9% mulțumiți sau foarte mulțumiți față de activitățile culturale, 45,4% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea, 25,7% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți în timp ce 5% din respondenți nu au răspuns.

În cazul activităților culturale nu există diferențe considerabile între municipiul Zalău și restul județului sau între mediul urban și cel rural.

Tabel 16: Gradul de mulțumire față de activități culturale

Mulțumire față de activități culturale	**Eșantion județ**	**Municipiu reședință vs. restul**		**Urban vs. Rural**	
		Eșantion Zalău	**Eșantion restul județului**	**Eșantion Urban**	**Eșantion Rural**
1 - deloc mulțumit	**26,3%**	15,7%	30,6%	21,0%	30,4%

2	**19,1%**	29,6%	14,8%	23,4%	15,7%
3	**25,7%**	25,0%	26,0%	25,5%	25,9%
4	**12,9%**	15,2%	12,0%	16,0%	10,6%
5 - foarte mulțumit	**11,0%**	10,1%	11,3%	10,6%	11,2%
Nu știu / Nu răspund	**5,0%**	4,5%	5,2%	3,5%	6,1%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Locuitorii județului sunt în proporție de 39% mulțumiți sau foarte mulțumiți față de oportunitățile de petrecere a timpului liber, 33,2% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea, 23,2% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți în timp ce 4,6% din respondenți nu au răspuns.

În cazul oportunităților de petrecere a timpului liber există diferențe considerabile între municipiul Zalău și restul județului, 33,5% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este de 41,6%; 34% din cetățenii municipiului sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor în timp ce procentul în restul județului este de 33,6%. Ia procentul celor cere nu sunt nici mulțumiți, nici nemulțumiți este de 28,5% în Zalău și 21,1% în restul județului. Între mediul urban și cel rural nu există diferențe semnificative legate de gradul de mulțumire față de oportunitățile de petrecere a timpului liber.

Tabel 17: Gradul de mulțumire față de oportunitățile de petrecere a timpului liber

Mulțumire față de oportunități de petrecere a timpului liber	**Eșantion județ**	**Municipiu reședință vs. restul**		**Urban vs. Rural**	
		Eșantion Zalău	**Eșantion restul județului**	**Eșantion Urban**	**Eșantion Rural**
1 - deloc mulțumit	**18,0%**	9,7%	21,4%	11,3%	23,2%
2	**15,2%**	24,9%	11,2%	20,0%	11,4%
3	**23,2%**	28,5%	21,1%	25,1%	21,8%
4	**21,9%**	21,2%	22,2%	25,8%	19,0%
5 - foarte mulțumit	**17,1%**	11,3%	19,4%	14,1%	19,4%
Nu știu / Nu răspund	**4,6%**	4,4%	4,7%	3,7%	5,3%

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Figura 4: Principalele motive pentru deplasări în afara județului

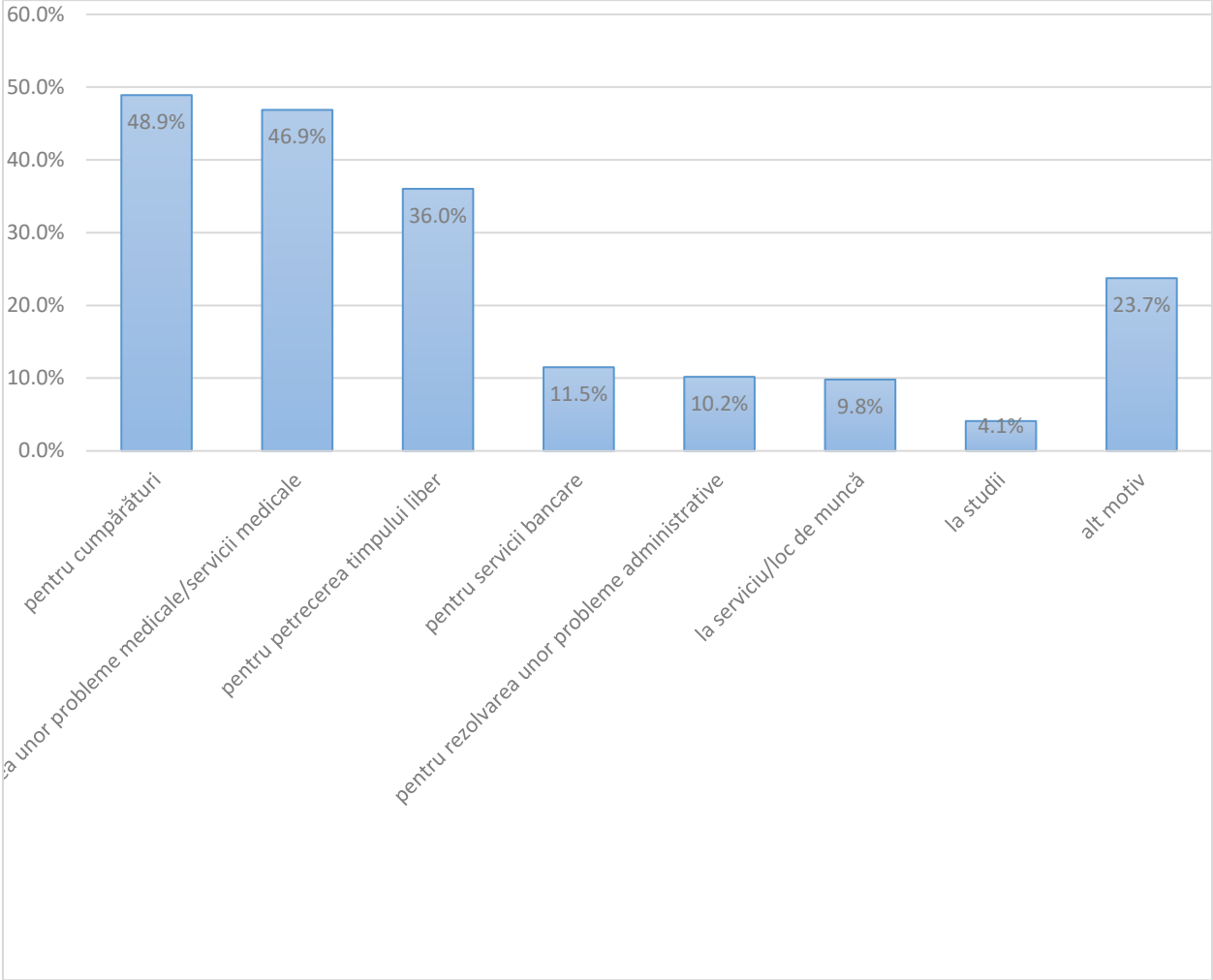

Sursa: Studiu privind Calitatea vieții în județul Sălaj, 2021

Rezolvarea unor probleme medicale sau accesul la servicii medicale și petrecerea timpului liber sunt două din primele trei motive pentru care locuitorii județului Sălaj se deplasează în afara acestuia.

Analizele prezentate anterior ajută la identificarea unor perspective/tendințe strategice referitoare la dezvoltarea județului Sălaj, din perspectivă culturală:

- Trend pozitiv în cazul muzeelor (creștere a numărului de vizitatori), constant în cadrul instituțiilor de spectacole, negativ în cadrul bibliotecilor;
- Actor cu potențial de creștere în cadrul ICC la nivel regional din perspectiva nr. de firme, cifrei de afaceri, nr. de angajați;

- Rezolvarea unor probleme medicale/ accesul la servicii medicale și petrecerea timpului liber sunt două din primele trei motive pentru care locuitorii județului se deplasează în afara acestuia;
- Mulțumire față de activități culturale - 23,9%, fără diferențe considerabile urban-rural;
- Nivel scăzut al consumului cultural – lipsa unor oportunități: cinematograf (în curs de finalizare);
- Mulțumire față de oportunitățile de petrecere a timpului liber – 39%, fără diferențe considerabile urban-rural;

Tabel 18: Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
● Caracter și potențial multicultural; ● Dezvoltarea sectorului ICC (industrii creative și culturale) din punct de vedere a numărului de firme și a cifrei de afaceri; ● Patrimoniu cultural divers (construit); ● Evoluție pozitivă în domeniul muzeal și a instituțiilor de spectacole și concerte, precum și referitor la utilizarea acestor resurse; ● Activități culturale și recreative oferite de sectorul privat;	● Evoluții negative în legătură cu anumite resurse culturale (biblioteci) și utilizarea acestora; ● Lipsa unei centralizări a informațiilor referitoare la oportunitățile culturale de petrecere a timpului liber /coordonare deficitară a actorilor implicați; ● Consum cultural redus și nivel redus de mulțumire față de activitățile culturale; ● Lipsa unui site/punct unic de informare (dacă acesta există, nu este vizibil online); ● Scăderea numărului de salariați din domeniul ICC; ● Reducere graduală a diversității culturale datorită reducerii proporției unor minorități etnice (maghiari, germani, evrei, slovaci) în populația județului;
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
● Întărirea colaborării cu actori privați din domeniu; ● Potențial de creștere a ICC, mai ales a activităților avantajate de caracterul;	● Potențialul județului Cluj și mai ales a municipiului Cluj-Napoca de a coagula/atrage și acapara resurse și activități specifice industriilor cultural creative;

● Finanțări nerambursabile în industrii culturale și creative, mai ales cele derivate din TIC; ● Promovare națională și mai ales internațională; ● Potențial de a atrage actori din domeniul ICC din județul Cluj prin costurile de trai mai reduse sau ca urmare a suprasaturării pieței; ● Dezvoltarea infrastructurii și a posibilităților de petrecere a timpului liber, cu accent pe utilizarea spațiului verde și a mediului înconjurător;	● Pierderea caracterului multicultural și a unor tradiții specifice ca urmare a schimbărilor demografice;

Figura 5: Rețeaua de dotări și echipamente culturale (biblioteci) din județul Sălaj, în 2017

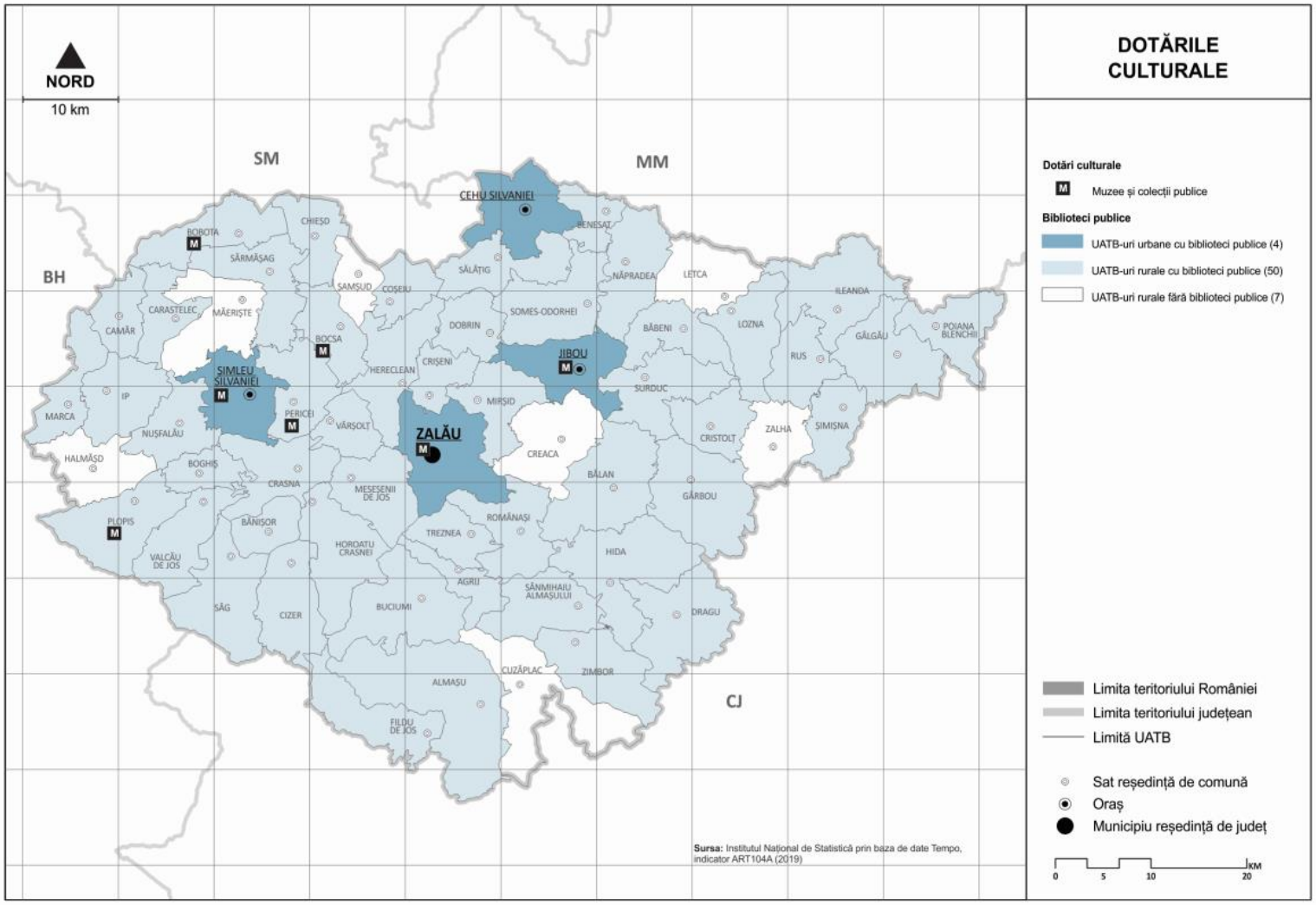

Sursa: **Planul de Amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) SĂLAJ, vol. 01: Preambul, context teritorial, patrimoniu, rețea localități, 2019, p. 189**

Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară

1. Introducere

În cadrul acestei secțiuni sunt abordate mai multe teme și sub-teme care se circumscriu domeniului de planificare teritorială sau amenajarea teritoriului. În accepțiunea echipei care realizează această strategie de dezvoltare județeană, planificarea spațială sau amenajarea teritoriului este un concept extins și integrator, care reunește și preocupări legate de dezvoltare urbană/urbanism. În plus, în această secțiune sunt abordate și aspecte care țin de relația urban-rural și de problemele de subdezvoltare ale mediului rural. Potrivit unui studiu al Băncii Mondiale, planificarea spațială are semnificații diferite în țări diferite. De exemplu, în unele ţări, amenajarea spaţială, amenajarea teritoriului şi urbanismul înseamnă acelaşi lucru, în timp ce în altele au înţelesuri complet diferite. De exemplu, în Franţa, aménagement du territoire se concentrează pe planificarea la scară largă la nivel regional şi naţional. În Olanda, termenul ruimtelijke ordering se referă la gestionarea resurselor insuficiente de teren. În SUA, planning este în mare parte asociat cu planificarea spațiului urban, iar territorial development se concentrează pe planificarea pe scară largă (regională, națională). În Slovenia, spatial planning se referă în primul rând la zonificare. Același studiu observă în mod pertinent că înțelegerea sistemului planificării spațiale din România este mai dificilă din cauza unor confuzii cu privire la terminologie. Astfel, în timp ce amenajarea teritorială ar acoperi, în mod normal, toate nivelurile de amenajare (național, regional şi local), în traducerile oficiale, amenajarea teritorială este adesea utilizată pentru a se referi la planificarea spațială a tot ceea ce este deasupra nivelului urban[135]. De aceea, așa cum menționam anterior, în această secțiune folosim termenul de planificare spațială pentru a cuprinde atât conceptul de amenajare a teritoriului cât și urbanismul/dezvoltarea urbană.

În sub-secțiunile următoare ne raportăm la cadrul european și național care face referire la orașe și zonele rurale din jurul acestora pentru a identifica trendurile care influențează în mod semnificativ planificarea spațială de la nivel județean.

1.1 Cadrul strategic de la nivelul Uniunii Europene prin care orașele devin parteneri în procesul de politică urbană de la nivel european

Dezvoltarea municipiilor și orașelor din România precum și relația urban-rural trebuie înțeleasă și plasată în contextul strategic mai larg al priorităților și scenariilor din domeniul planificării spațiale și urbane de la nivelul Uniunii Europene. În ultimii treizeci de ani, Uniunea Europeană a înțeles că statele membre nu pot fi singurii actori în planificarea urbanizării și în implementarea politicilor care se adresează zonelor urbane. De-a lungul anilor, Uniunea Europeană a reușit să adopte politici privind orașele, chiar și în absența unui

[135] Banca Mondială, Consolidarea capacității de planificare spațială. Precondiție pentru dezvoltarea urbană sustenabilă, online disponibil la https://documents1.worldbank.org/curated/en/511271468094454416/pdf/843220v10ROMAN0nning0Full0Report0RO.pdf.

temei juridic explicit, începând cu lansarea proiectelor pilot urbane și a inițiativei URBAN în anii '90[136]. Politica de coeziune, principala politică europeană care vizează reducerea disparităților între regiunile europene, a reprezentat principalul motor al politicilor legate de zonele urbane. În 2007, Tratatul de la Lisabona a introdus obiectivul coeziunii teritoriale care a oficializat implicarea UE în probleme urbane. Agenda urbană pentru UE, adoptată în 2016 și cunoscută și sub numele de Pactul de la Amsterdam, a reprezentat ultimul pas în acest lung proces[137].

Agenda urbană presupune o abordare integrată și coordonată pentru a face față dimensiunii urbane a UE. Reprezintă o nouă metodă de lucru pe mai multe niveluri (multinivel), care promovează cooperarea între statele membre, orașe, Comisia Europeană și alți actori interesați, pentru a stimula creșterea, viabilitatea și inovarea în orașele europene și pentru a identifica și a aborda cu succes provocările sociale. Prin concentrarea pe teme prioritare concrete prin intermediul unor parteneriate dedicate, Agenda urbană urmărește îmbunătățirea calității vieții în zonele urbane. Bazată pe principiile subsidiarității și proporționalității, Agenda se concentrează pe cei trei piloni cheie ai elaborării politicilor UE: o mai bună reglementare, finanțare și cunoaștere[138].

Agenda urbană nu a însemnat doar crearea unui mecanism supranațional de coordonare în privința politicilor urbane. Ea a creat și posibilitatea pentru o implicare crescută a orașelor din statele membre în procesele de politici publice urbane. Acest lucru este strâns legat de deficitul democratic existent la nivelul UE, context în care implicarea directă a orașelor înseamnă că UE poate fi mai aproape de nevoile cetățenilor și poate avea un impact semnificativ asupra calității vieții acestora.

România, în timpul presedinției Consiliului din 2019, a avut o contribuție importantă în întărirea dimeniunii urbane europene. Declarația de la București și-a propus să conecteze Agenda urbană cu Agenda teritorială a UE (orizont 2030) și cu Carta de la Leipzig (reînnoită în 2020).

Nu în ultimul rând trebuie menționat că politica de coeziune pentru 2021-2027 oferă, de asemenea, sprijin Agendei urbane, în cadrul Inițiativei urbane europene, care încurajează orașele să inoveze, să acceseze cunoștințele, să înțeleagă politica, să sprijine crearea de rețele și consolidarea capacităților. Inițiativa urbană europeană reprezintă un nou instrument care va combina toate instrumentele urbane într-un program unic pentru cooperarea dintre orașe, inovarea și consolidarea capacităților pentru toate prioritățile tematice ale Agendei urbane a UE. În același timp, noul cadru unic de reglementare va permite combinări mai simple ale fondurilor UE, de exemplu între Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul pentru Securitate Internă, în vederea elaborării unor planuri cuprinzătoare de dezvoltare urbană, care să includă măsuri privind siguranța spațiilor publice. De fapt, politica de coeziune după 2020 va continua să susțină strategii integrate de dezvoltare teritorială și locală prin diferite instrumente și va abilita autoritățile urbane și organismele teritoriale în gestionarea fondurilor, necesitând în același timp parteneriate locale puternice cu actorii relevanți interesați. Dimensiunea urbană a politicii de coeziune va

---

[136] M. Rotolo, The urban agenda for the EU: How cities got a seat at the table of policy-making, 2019, online disponibil la https://labgov.city/theurbanmedialab/the-urban-agenda-for-the-eu-how-cities-got-a-seat-at-the-table-of-policy-making/.

[137] Ibidem

[138] Ibidem

fi consolidată, 6% din Fondul European de Dezvoltare Regională fiind dedicat strategiilor de dezvoltare urbană durabilă[139].

1.2 Scenarii de planificare spațială a teritoriului european. Unde se poziționează orașele județului Sălaj?

În această secțiune discuția despre diferite scenarii de planificare spațială la nivel european trebuie purtată cu referire directă la conceptul de conectivitate[140]. Termenul de conectivitate a apărut în literatura de specialitate odată cu dezvoltarea așa-numitelor orașe globale. Dimensiunile conectivității urbane sunt măsurate, similar cu cele ale accesibilității, în termeni de mișcări/fluxuri de bani, informații, idei, oameni și bunuri/mărfuri precum și posibilitatea de a lua decizii discreționare cu privire la aceste aspecte în anumite orașe. Factorii care sunt legați de nivelul conectivității urbane includ, în principal, numărul de companii multinaționale localizate în orașe (mai specific sediile centrale ale acestora), precum și centrele lor de cercetare. Mărimea orașelor precum și diversitatea sectorială a economiei joacă un rol mai limitat, importantă fiind însă poziționarea orașelor în cadrul sistemului de transport aerian global (este în strânsă legătură cu distribuția sediilor centrale ale companiilor multinaționale). Deoarece mărimea orașelor nu joacă un rol esențial în conectivitate, la nivel european se fac eforturi sporite pentru a crește conectivitatea orașelor secundare. Se estimează că 23% din orașele Europei au potențialul de a crea regiuni metropolitane transfrontaliere (orașe aflate la graniță și care permit naveta).

La nivel european se vorbește în contextul dezvoltării teritoriale și a conectivității de o Europă policentrică, care permite ca toate categoriile de orașe să se dezvolte și să fie integrate în rețeaua urbană europeană. Agenda teritorială 2030, sub obiectivul 1: O Europă justă, care oferă perspective viitoare pentru toate locurile și oamenii, include două sub-obiective care vizează dezvoltarea teritorială echilibrată și policentrică și anume:

1a. Europa echilibrată: Dezvoltare teritorială mai bine echilibrată, utilizând diversitatea Europei

Diversitatea teritorială a Europei oferă un potențial considerabil de dezvoltare. Acest lucru poate contribui la o dezvoltare teritorială mai echilibrată, contracarând concentrarea excesivă în Europa, consolidând polii de creștere secundari și reducând inegalitățile dintre oameni și între locuri. Cooperarea în rețelele policentrice ale orașelor și regiunilor contribuie la răspândirea potențialului de dezvoltare mai uniform.

Polarizarea între centrul Europei și periferia sa, între capitale, zone metropolitane, orașe, zone rurale și zonele cu specificități geografice și demografice subminează o dezvoltare teritorială mai bine echilibrată. Mai ales, orașele mici și mijlocii au un potențial subexploatat de a amortiza polarizarea. Acestea joacă un rol crucial în dezvoltarea economică și bunăstarea socială la nivel regional, în special în ceea ce privește accesibilitatea națională și internațională și accesul adecvat la servicii la nivel local și regional. Rețelele policentrice pot contribui, de asemenea, la un transport mai durabil, inclusiv înlocuirea zborurilor pe distanțe scurte, acolo unde este cazul[141].

1b. Regiuni funcționale: Dezvoltare locală și regională, mai puține inegalități între locuri

---

[139] Ibidem

[140] McCann, P., The regional and urban policy of the European Union, Edward Elgar Publisher, 2015, pp. 32-33.

[141] Territorial agenda 2030, Draft iulie 2020, online disponibil la https://www.territorialagenda.eu/documents.html, p. 10(17)

Orașele de toate dimensiunile sunt motoare ale dezvoltării economice și sociale și locuri atractive pentru a locui, a munci, a vizita și a investi. Cooperarea și crearea de rețele în interiorul și între orașe, orașe și zonele înconjurătoare din aceeași regiune funcțională creează perspective de dezvoltare pentru toate locurile. Astfel de regiuni funcționale trec peste delimitările administrative existente, diferă în funcție de caracterul funcțional și de interconectare, sunt extrem de dinamice și se pot schimba în timp. Factorii de decizie din orașe care privesc dincolo de granițele lor administrative către regiunile funcționale și cooperează cu zonele înconjurătoare pot ajuta locurile lor să servească drept motor pentru creșterea intraregională.

Europa are o mare diversitate de zone urbane, periurbane, rurale, periferice și cu o populație redusă. Unele dintre acestea suferă de segregare sau se confruntă cu depopulare severă. Dezvoltarea lor este strâns legată de caracteristicile lor locale unice și de relațiile cu alte locuri, accesibilitatea și accesul la servicii publice, oportunități de educație și conexiuni la internet, activități economice diversificate și antreprenoriat, precum și funcțiile lor ecologice și serviciile ecosistemice[142].

Există și o recentă viziune europeană pentru 2050 privind o dezvoltare policentrică și care cuprinde 3 scenarii[143]:

- **Scenariul A** care favorizează marile metropole (cele 76 MEGA) și se bazează pe creșterea și dezvoltarea pieței și sporirea competitivității la nivelul UE. În acest scenariu este evidențiat doar Bucureștiul ca element nodal în estul Europei pe o virtuală axă nord- sud de la Varșovia la Atena, prin Sofia. Timișoara este marcată, dar nerelaționată cu alte capitale sau centre urbane mari.
- **Scenariul B** care promovează rețelele secundare de orașe și se bazează mai mult pe prioritățile ESPD[144] și ale Agendelor Teritoriale din 2007 și 2011 privind o dezvoltare echilibrată și policentrică. În scenariul B, la nivelul României, capitala apare conectată la o serie de poli regionali precum Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova, Constanța, Iași, Brăila-Galați. O legătură apare și între Timișoara și zona Turda – Cluj-Napoca, sugerând un început de închidere a rețelei. Spre deosebire de alte rețele naționale mai bine inter-conectate (Polonia, Ungaria, Franța, Olanda, Italia, Grecia etc.), rețeaua României subliniază rolul extrem polarizator al Bucureștiului care rămâne o placă turnantă.
- **Scenariul C** care favorizează orașele mici și regiunile mai puțin dezvoltate și o rețea mozaicată de teritorii urbane și rurale care ar răspunde la provocările climatice și energetice și la promovarea orașelor mici și mijlocii ca centre de regiuni reziliente[145]. Scenariul C indică pentru România o

---

[142] Ibidem, p. 11(17)

[143] Making Europe Open and Polycentric. Vision and Scenarios for the European Territory towards 2050, EU, sept. 2014.

[144] European Spatial Development Perspective (Perspectiva Europeană cu privire la Dezvoltarea Spațială) - reprezintă un cadru de politică publică potrivit pentru politicile sectoriale ale Uniunii și ale statelor member care au un impact spatial, și de asemenea pentru autoritățile regionale și locale, fiind orientată spre atingerea unei dezvoltări echilibrate și durabile a teritoriului european.

[145] Folosit într-o varietate de domenii de la psihologie și până la inginerie, termenul de *reziliență* nu are o definiție unanim acceptată. În mod tipic, se referă la abilitatea indivizilor, sistemelor, comunităților etc. de a-și reveni după o situație perturbatoare, întorcându-se fie la starea pre-stres sau la o condiție post-stres modificată (a se vedea Pendall, R., Foster, K. și Cowell, M., "Resilience and Regions: Building Understanding of the Metaphor." *Cambridge*

dezvoltare intra-regională cu inter-conectări la nivelul regiunilor Nord-Est – Sud-Est și Vest – Sud-Vest. Bucureștiul pierde din importanță, dar se relaționează cu zona sudică și Sud-Dunăreană[146].

Zalăul ca centru urban principal din județul Sălaj precum și restul orașelor din acest județ ar fi avantajate în mod evident de scenariul C sau de o combinație între cele 3 scenarii, dar care să insiste pe rolul orașelor mai mici și al regiunilor mai puțin dezvoltate. Zalăul nu se încadrează în prezent în categoria orașelor secundare vizate de Uniunea Europeană cu această politică de dezvoltare spațială și chiar și în context național este văzut ca un pol metropolitan cu influență județeană. Cu toate acestea, pe termen mediu și lung, poziționarea în apropierea municipiilor Cluj-Napoca și Oradea poate reprezenta un avantaj.

Figura 1: Scenariul C care vizează orașele foarte mici și regiunile mai puțin dezvoltate

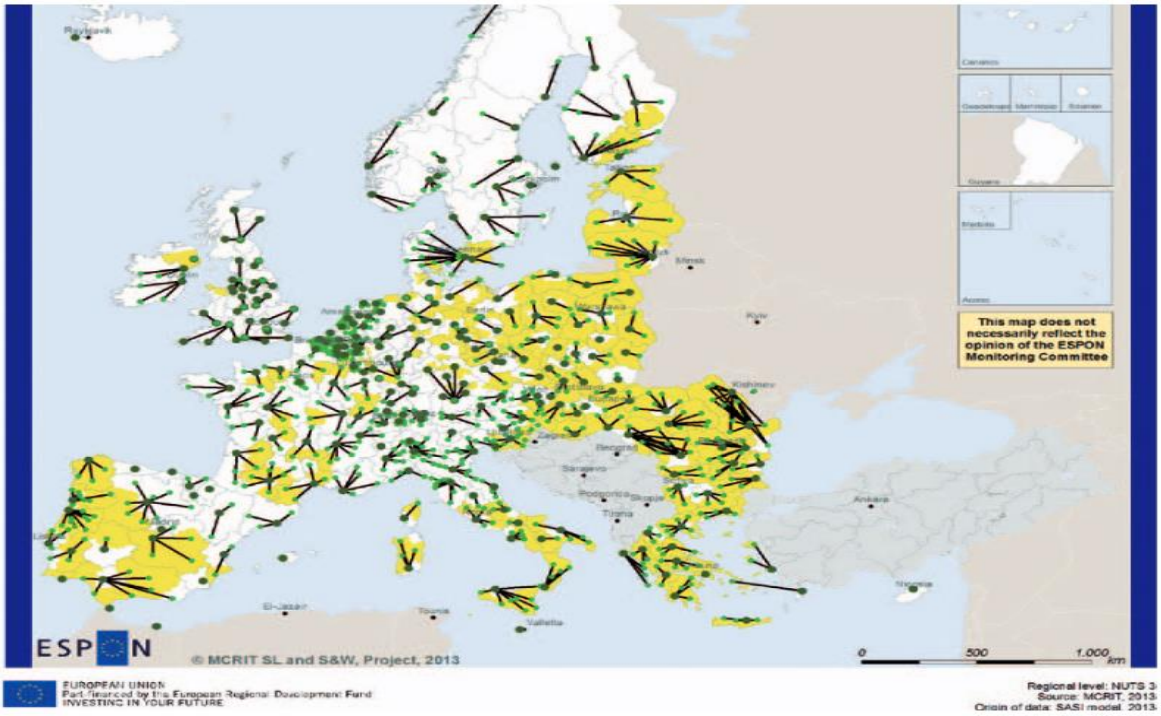

Sursa: Studiu de fundamentare în vederea actualizării PATN – Secțiunea rețeaua de localități, etapa a III-a, p. 32

Journal of Regions, Economy and Society 2010 3 (1): 71-84). Resilența regională se referă la abilitatea unei regiuni de a-și reveni după o situație de stres – este vorba fie de un factor perturbator cu acțiune unică, de exemplu un cutremur sau închiderea unei fabrici sau de o stare de stres continuă, de exemplu declin economic cronic. În cadrul acestei teorii a rezilienței regiunilor, cercetătorii acceptă că regiunile sunt capabile de adaptări și transformări, provocarea pentru decidenții publici fiind de a identifica condițiile și intervențiile care favorizează reziliența.

[146] Studiu de fundamentare în vederea actualizării PATN – Secțiunea rețeaua de localități, etapa a III-a, pp. 31-32.

1.3 Către o politică urbană națională în România

La nivelul statelor membre, efervescența din ultimii ani privind implicarea mai multor niveluri teritoriale sub-naționale în politica urbană europeană a determinat un implus puternic pentru conturarea unor politici urbane naționale, chiar și în cazul unor țări unde nu a existat o tradiție în acest sens. Italia este un exemplu în acest sens. Și la nivelul României se lucrează în prezent la elaborarea unei astfel de politici. Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, în calitate de lider, a anunțat în septembrie 2019 că implementează, cu sprijinul Băncii Mondiale, proiectul „Elaborarea politicii urbane ca instrument de consolidare a capacității administrative și de planificare strategică a zonelor urbane din România" (cod SMIS 129720, cod SIPOCA 711), cu aplicare națională, care se derulează pentru o perioadă de 24 de luni. Obiectivul general al proiectului îl reprezintă elaborarea politicii urbane ca instrument de consolidare a capacității administrative și de planificare strategică a orașelor din România. Următoarele rezultate preconizate la nivelul proiectului[147] pot avea influență și asupra dezvoltării urbane în municipiile și orașele din județul Sălaj:

- analiza documentelor-cadru de la nivel mondial și european și preluarea principiilor și obiectivelor acestora, inclusiv identificarea unor modele de bune practici de dezvoltare urbană:

    * elaborarea unei analize a documentelor-cadru de la nivel mondial și european și preluarea principiilor și obiectivelor acestora;

    * elaborarea unei analize a documentelor strategice, legislative și de planificare pentru domeniile sectoriale care au incidență asupra dezvoltării urbane;

    * elaborarea unei analize a documentelor strategice privind dezvoltarea urbană și teritorială la nivel local (Planul Urbanistic General, Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană, Strategia de Dezvoltare Locală, Planul de Mobilitate Urbană Durabilă), în vederea identificării gradului de reflectare din prezent a acestor politici la nivel teritorial;

- crearea unei baze de date în vederea fundamentării diagnosticului, inclusiv pentru structurarea și tipologizarea categoriilor de zone urbane în funcție de indicatorii relevanți pe cei 5 piloni: mediu; dimensiunea socială; dezvoltarea economică; bună guvernare; dimensiunea spațială;

- elaborarea Politicii Urbane 2020-2035 și a planului de acțiune aferent;

- elaborarea a 4 strategii de dezvoltare urbană la nivel local pentru implementarea prevederilor Politicii urbane;

- crearea unui Grup de dialog și sprijin tehnic pe principiul unei platforme pentru asigurarea implementării la nivel național a acțiunilor convenite în cadrul parteneriatelor Agendei Urbane a Uniunii Europene, care se va întruni bianual (cel puțin) și va reuni reprezentanții administrației publice centrale/regionale/județene, ai orașelor și structurilor asociative;

- elaborarea a 5 mecanisme de implementare a Politicii Urbane (1 Ghid de implementare a prevederilor Politicii urbane pentru fiecare categorie de zonă urbană identificată, 1 Metodologie privind dezvoltarea și gestionarea serviciilor publice la nivel metropolitan / de zonă urbană funcțională, 1 Metodologie de

[147] https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/22751/mdrap-dezvolta-o-politica-urbana-care-poate-sta-la-baza-urmatorului-program-operational-regional

identificare și delimitare a zonelor urbane funcționale și a zonelor metropolitane, 1 Metodologie privind planificarea strategică, prioritizarea, implementarea și monitorizarea proiectelor de investiții publice în zonele urbane, 1 Ghid de implementare la nivel național a acțiunilor Agendei Urbane pentru UE).

La nivel național, în plus față de dezvoltarea unei politici nationale urbane, există și un accent pus pe descentralizarea implementării fondurilor europene, cu implicații semnificative pentru autoritățile locale. În luna februarie 2020, Guvernul a aprobat descentralizarea Programului Operațional Regional la nivelul fiecărei Agenții de Dezvoltare Regională. Acest lucru înseamnă pentru beneficiar, pentru autoritățile locale și județene că aprobarea proiectelor sau contractelor de finanțare va putea fi luată la nivelul regiunilor, al Agențiilor de Dezvoltare Regională unde urmează să funcționeze aceste autorități de management. Tot pe componenta de descentralizare, autoritățile locale vor putea fi implicate în procesul de implementare a proiectelor în infrastructura de transport. Astfel primăriile, dacă vor dori să își implementeze o centură ocolitoare, pot să realizeze acest lucru. Proiectul se transferă împreună cu sursa de finanțare către primărie, autoritate locală, și după ce proiectul este finalizat, va fi predat din nou Companiei de drumuri, în vederea administrării[148].

În conformitate cu documentele naționale aprobate de Guvernul României (Memo), Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Nord-Vest va asigura funcția de Autoritate de Management pentru Programul Operațional Regional pentru regiunea Nord-Vest 2021-2027, aspecte reflectate și în cadrul Acordului de Parteneriat în curs de negociere cu Comisia Europeană. Programul Operațional Regional pentru regiunea Nord-Vest 2021-2027, este un document strategic de programare care acoperă domeniile: specializare inteligentă și inovare, IMM-uri, digitalizare, eficiență energetică, dezvoltare urbană, mobilitate și conectivitate, biodiversitate, infrastructura educațională, turism și cultură/patrimoniu cultural. Luând în considerare nevoile naționale, regionale și locale, obiectivele specifice selectate și Acțiunile/Tipurile de proiecte susțin Strategia programului pentru dezvoltarea durabilă și echilibrată a regiunii. Proiectele finanțate au potențialul de a contribui la îmbunătățirea infrastructurii verzi, prin adoptarea unor soluții care să permită reducerea amprentei ecologice a componentei antropice. Adoptarea unor soluții compatibile cu principiile infrastructurii verzi contribuie totodată la îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale, prin asigurarea menținerii condițiilor ecologice optime[149].

La nivelul regiunii de Nord-Vest prin POR 2021-2026 au fost stabilite 6 priorități specifice, fiecare dintre acestea conținând și acțiuni specifice care vizează în mod direct municipalitățile. Primăria mun. Zalău va trebui să decidă dacă pentru aceste proiecte va aplica doar cu UAT-ul sau cu zona urbană funcțională, potrivit cerințelor din legislația națională. Priorătățile regionale sunt[150]:

Prioritatea 1: O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice – 284,251 mil euro.

Prioritatea 2: O regiune cu orașe smart – 138,284 mil euro

- Intervenții de tip smart-city, inclusiv în zonele metropolitane și în zonele urbane funcțional

[148] https://www.caleaeuropeana.ro/ministrul-fondurilor-europene-marcel-bolos-a-anuntat-ca-por-a-fost-descentralizat-la-nivelul-regiunilor-de-dezvoltare-beneficiarul-autoritatile-locale-nu-mai-trebuie-sa-bata-drumurile-la-bucuresti-p/

[149] https://www.nord-vest.ro/regio-2021-2027/

[150] Ibidem

Prioritatea 3: O regiune cu orașe prietenoase cu mediul – 555,695 mil euro

OS b(i): Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

- Creșterea eficienței energetice în regiune ca parte a investițiilor în sectorul locuințelor,
- Sprijinirea eficienței energetice în clădirile publice
- Sisteme de management energetic integrat pentru clădiri, inclusiv clădiri publice de patrimoniu, etc.

OS b(v): Promovarea managementului durabil al apei

- Dezvoltarea infrastructurii edilitare, de tip apă și apă uzată în zonele urbane funcționale, inclusiv în zonele periurbane

OS b(vii): Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării

- Regenerarea spațiilor urbane degradate, inclusiv prin investiții ce promovează infrastructura verde în zonele urbane
- Conversia funcțională a terenurilor virane degradate/ neutilizate/abandonate
- Modernizarea/extinderea spațiilor verzi existente, inclusiv parcuri / păduri urbane acoperișuri verzi, grădini urbane, etc.

OS b(viii): Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile

- Utilizarea crescută a transportului public și a altor forme de mobilitate urbană ecologice

Prioritatea 4: O regiune accesibilă – 204,979 mil euro

- Soluții pentru descongestionarea / fluidizarea traficului (pasaje, extinderi la 4 benzi, măsuri de siguranță), pentru localitățile urbane, pe sectoare rutiere aflate in proprietate/ administrarea UAT.

Prioritatea 5: O regiune educată – 102,093 mil euro

Prioritatea 6: O regiune atractivă – 98,951 mil euro

OS e(i): Favorizarea dezvoltării integrate sociale, economice și de mediu la nivel local și a patrimoniului cultural, turismului și securității în zonele urbane.

- Conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, istoric și natural și dezvoltarea serviciilor culturale
- Îmbunătățirea infrastructurii de turism, în special în zone care dispun de un potențial turistic valoros, inclusiv infrastructuri integrate de administrare, protejare informare si exploatare turistica sustenabila si tabere de elevi și preșcolari/ centre multidisciplinare de tineret
- Dezvoltarea infrastructurii pentru turismului balnear și balneo – climateric
- Îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele turistice (ca acțiune complementara celorlalte)
- Regenerare urbană și securitatea spațiilor publice

1.4 Către o dezvoltare policentrică la nivelul județului Sălaj. Rețeaua de localități. Gestionarea relației urban-rural

România se confruntă în prezent cu semnificative probleme în dezvoltare care se datorează, printre altele, existenței unei rețele de localități dezechilibrate, caracterizată prin: lipsa unor orașe secundare mari, de

peste 1 milion de locuitori; preponderența orașelor mici, sub 20.000 de locuitori, care reprezintă peste 80% din orașele din România; existența unor orașe sub 10.000 de locuitori, care nu îndeplinesc o mare parte din cerințele obiective vizând mediul urban și care au fost promovate la rang de comunitate urbană în mod artificial; existența unor comunități rurale care se află la mai mult de 25-30 de km de un centru urban. Toate acestea se traduc într-o capacitate limitată de a polariza a centrelor urbane mici, izolarea comunităților rurale care nu se pot racorda la un centru urban precum și o capacitate semnificativ limitată de a competiționa la nivel global a orașelor reședință de județ care nu sunt poli naționali de creștere.

Sălajul este unul din cele șase județe care alături de județele Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare formează regiunea de Nord-Vest. Județul Sălaj, la nivelul anului 2020, cuprinde un număr de 61 UAT-uri, cel mai mic la nivelul regiunii de Nord-Vest, din care 1 municipiu, 3 orașe și 57 de comune. Trebuie observat, că jud. Sălaj are și cel mai mic număr de municipii și orașe, fiind pe aceeași poziție cu județul Bistrița-Năsăud. Cu toate acestea, județul are un grad relativ mare de localități, situație care trimite la un grad ridicat de fragmentare administrativ-teritorială, întâlnit și în alte județe cu relief mai accidentat, de tip colinar sau montan (a se vedea Tabelul 1).

Există mai multe modalități de măsurare a gradului de urbanizare[151]. Astfel, potrivit metodologiei revizuite a EUROSTAT, pornind de la criteriul populației rurale, județele au fost împărțite în categoria zonelor intermediare (populație rurală între 20%-50%) și în categoria zonelor predominant rurale (peste 50% populație rurală). Regiunea București-Ilfov este singura inclusă în categoria zone predominant urbane (sub 20% populație rurală). Potrivit datelor din Tabelul 2, Sălajul se înscrie în categoria preponderent rurale.

O altă tipologie urban-rural, care ia în considerare criteriul distanței, clasifică regiunile NUTS 3 (în cazul României, județele) pornind de la criteriul combinat al densității și distribuției populației. Clasificarea face distincție între teritoriile situate în apropierea centrelor urbane și teritoriile îndepărtate, generând cinci categorii de regiuni NUTS 3: 1. regiuni predominant urbane (municipiul București); 2. regiuni intermediare în proximitatea unui oraș (Constanța, Galați, Iași, Brașov, Sibiu etc.); 3. regiuni intermediare situate la distanță de orașe (pentru România acest tip nu a fost identificat); 4. regiuni predominant rurale în proximitatea unui oraș (Arad, Alba, Vâlcea, Dâmbovița etc.); 5. regiuni predominant rurale izolate (Botoșani, Tulcea, Teleorman, Harghita, Sălaj etc.). Se poate observa și după acest criteriu plasarea județului Sălaj în categoria regiunilor predominant rurale izolate.

Gradul de urbanizare (DEGURBA) reprezintă o clasificare elaborată de EUROSTAT care evidențiază caracteristicile unui teritoriu - ultima versiune este realizată pe gridul de populație realizat pe baza datelor de la recensămintele din 2011 și pe limitele unităților administrativ-teritoriale locale (LAU 2) din 2014. Pe baza ponderii populației care locuiește în clustere urbane (definite ca grupările de celule reunite pe suprafețe pătrate cu latura de 1 km, cu o densitate de cel puțin 300 locuitori/km2 și o populație de cel puțin 5.000 locuitori) și în centre urbane, au fost identificate trei categorii de unități administrative: 1. orașe mari (areale dens populate: peste 1500 loc/kmp): municipiul București și cea mai mare parte a reședințelor de județ, cu excepția municipiilor Alexandria, Slobozia, Miercurea Ciuc, Zalău și Sfântu Gheorghe; 2. alte orașe și suburbii (areale cu densitate intermediară: 300-1500 loc/kmp): 405 unități administrativ-teritoriale dintre care 202 de municipii și orașe; 3. zone rurale (areale slab populate: sub 300 loc/kmp): restul de 2.741 de unități administrativ-teritoriale dintre care 82 sunt orașe. Zalăul nu se

---

[151] **Raport privind starea teritoriului, România 2017,** https://www.mdlpa.ro/userfiles/Raport%20privind%20starea%20teritoriului%202017.pdf, **p. 13**

încadrează în categoria 1 cu restul municipiilor reședință de județ ci în categoria 2, subliniind densitatea mai redusă.

Tabelul 1: Numărul unităților administrativ-teritoriale, la nivelul anului 2020

	Municipii	Orașe	Comune	UAT-uri*	Sate	Localități**
România	103	216	2862	3181	12958	13426
Regiunea de Nord-Vest	15	28	403	446	1800	1911
Bihor	4	6	91	101	430	458
Bistrița-Năsăud	1	3	58	62	235	249
Cluj	5	1	75	81	420	434
Maramureș	2	11	63	76	214	247
Satu Mare	2	4	59	65	220	234
Sălaj	**1**	**3**	**57**	**61**	**281**	**289**

Legendă: * UAT-uri = municipii + orașe + comune, ** Localități = sate + localități în componența municipiilor/orașelor

Sursa: INS, Tempo Online, prelucrarea autorilor

Tabelul 2 de mai jos oferă o imagine completă privind indicatorii urbanizării la nivelul județului Sălaj. În literatura de specialitate se discută despre relația strânsă care există între urbanizare și nivelul de dezvoltare economică a unei regiuni sau țări – aproape fără excepție un grad ridicat de dezvoltare economică nu poate fi atins în absența unei urbanizări semnificative. Acest lucru are un impact important asupra județului Sălaj și a modului în care acesta își construiește strategia de dezvoltare județeană. Constrângerile de dezvoltare care există datorită caracterului rural al județului nu pot fi ignorate. Observăm că județul Sălaj are al doilea cel mai scăzut indice de urbanizare la nivel regional, după județul Bistrița-Năsăud (criteriul fiind ponderea populației urbane în totalul populației județului). De asemenea, în ceea ce privește mărimea medie a unui oraș, județul Sălaj se remarcă prin orașe de mărime medie spre mică, doar valoarea pentru județel Maramureș fiind mai scăzută la nivel regional.

Pe baza cifrelor incluse în Tabelul 3, putem împărți în funcție de mărime orașele județului Sălaj astfel: un oraș municipiu reședință de județ (Zalău) cu peste 50.000 locuitori (dar sub 100.000); două orașe (Jibou și Șimleu Silvaniei peste 10.000 (dar sub 20.000); un oraș sub 10.000 locuitori (Cehu Silvaniei). Orașele sub 10.000 de locuitori sunt problematice din perspectiva puterii lor de a polariza precum și a capacității de auto-susținere financiară.

Tabelul 2: Indicatori ai urbanizării pe județe, regiunea de Nord Vest (2021)

	Număr de orașe	Populație urbană 2021	Indice de urbanizare (%)	Mărimea medie a unui oraș
Nord-Vest	43	1.518.836	53.79	37.338,08
Bihor	10	312.442	50.89	31.244,2
Bistrița-Năsăud	4	130.210	39.87	32.522,5
Cluj	6	479.350	64.84	79.861,67
Maramureș	13	309.938	59.88	23.841,38
Satu Mare	6	181.983	47.38	30.330,5
Sălaj	**4**	**104.913**	**43.33**	**26.228,25**

Sursa: INS, Tempo Online, prelucrarea autorilor

Tabelul 3: Populația după domiciliu la 1 ianuarie 2021, la nivelul municipiilor și orașelor

UAT	Populație
Mun. Zalău	68.662
Cehu Silvaniei	7399
Jibou	11.581
Șimleu Silvaniei	17.271

Sursa: INS, Tempo Online, prelucrarea autorilor

Trebuie precizat că din perspectiva mărimii teritoriului, județul Sălaj este unul din județele mici ale României, clasându-se pe poziția 38 la nivel național.

Atunci când analizăm rețeaua de localități a unui județ se iau în considerare următorii indicatori:

Densitatea orașelor și comunelor/satelor în teritoriu. Detalii privind acest indicator la nivelul județului Sălaj se regăsesc în Tabelul 4. Putem observa că în ceea ce privește densitatea orașelor, jud. Sălaj se situează sub media regională și națională. Densitatea rețelei rurale este însă peste media regională și națională, de asemenea raportul comună/oraș și respectiv sat/comună. Toate aceste date pun în evidență un sistem urban slab dezvoltat și un raport sub-optim între mediul urban și cel rural[152].

Tabelul 4: Caracteristici ale sistemului de așezări în regiunea de Nord-Vest

	Orașe/1000 km^2	Sate/100 km^2	Comună/oraș	Sat/comună

[152] PATJ Sălaj, Etapa a II-a, Elaborarea analizei-diagnostic multicriteriale integrate, VOLUMUL 1A: PARTEA SCRISĂ / MEMORIU GENERAL Structura teritoriului, 2019 – 2020, pp. 125-126

România	1,34	5,46	8,9	4,5
Regiunea de Nord-Vest	1,26	5,27	9,37	4,35
Bihor	1,33	5,70	9,10	4,73
Bistrița-Năsăud	0,70	4,39	14,50	4,00
Cluj	0.90	6,29	12,50	5,60
Maramureș	2,06	3,40	4,85	2,95
Satu Mare	1,36	4,98	9,83	3,58
Sălaj	**1,03**	**7,27**	**14,25**	**4,79**

Sursa: INS, Tempo Online, prelucrarea autorilor

Raport de hipertrofiere sau de primat. Se calculează prin raportarea mărimii populației orașului principal la cel de al doilea. La nivelul regiunii de Nord-Vest se remarcă faptul că în cazul județelor Bihor și Bistrița-Năsăud raportul este foarte mare, indicând un dezechilibru. În cazul județului Sălaj acest raport este mai bun, dar acest lucru se datorează faptului că municipiul reședință de județ este un oraș relativ mic, cel mai mic din regiune, iar restul orașelor au sub 20,000 de locuitori (a se vedea Tabelul 5).

Tabelul 5: Raportul de hipertrofiere sau de primat la nivelul județelor din regiunea de Nord-Vest

	Oraș primar	**Populație**	**Oraș secundar**	**Populație**	**Raport primat**
România	București	2.158.169	Iași	389.020	5,54
Regiunea de Nord-Vest	Cluj-Napoca	327.927	Oradea	219.971	1,49
Bihor	Oradea	219.971	Salonta	18.606	11,82
Bistrița-Năsăud	Bistrița	94.631	Beclean	12.168	7,77
Cluj	Cluj-Napoca	327.927	Turda	54.748	5,98
Maramureș	Baia Mare	143.272	Sighetu Marmației	42.635	3,36
Satu Mare	Satu Mare	117.435	Carei	23.864	4,92
Sălaj	**Zalău**	**68.662**	**Șimleu Silvaniei**	**17.271**	**3,97**

Sursa: INS, Tempo Online, prelucrarea autorilor

Trebuie menționat că localitățile nu sunt dispuse uniform la nivelul teritoriului județului Sălaj. Relieful, precum și modul în care s-a făcut popularea localităților afectează această distribuție. Din acest motiv, rețeaua actuală de localități are următoarele caracteristici: mari concentrări de localități în zonele colinare; distribuție egală și mai rarefiată în zonele de câmpie; mai puține localități în zonele montane (sate şi cătune dispuse în grupuri mici, în arealele cu condiții propice pentru dezvoltarea așezărilor umane)[153].

Referindu-ne la municipiile și orașele județului Sălaj, este important să analizăm poziționarea acestora în contextul regiunii de Nord-Vest și chiar în context național. În cadrul Planului de dezvoltare regională al Regiunii Nord-Vest 2021-2027[154], prin aplicarea modelului Reilly-Converse, s-a determinat că există:

- un oraș cu servicii complexe de importanță regională - Cluj-Napoca – care generează fluxuri dominante cu o serie de orașe mari și medii, din regiunile de dezvoltare Nord-Vest (Baia Mare, Zalău, Bistrița, Dej, Gherla, Turda), Centru (Târgu Mureș) și Vest (Deva și Hunedoara). Aria de polarizare a municipiului Cluj-Napoca este una regională și cuprinde teritorii extinse din județele: Cluj, Sălaj, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Mureș, Alba, Hunedoara. Municipiul Zalău se află într-o relație de subordonare față de municipiul Cluj-Napoca, care polarizează întreaga regiune.

- un oraș cu servicii complexe de importanță sub-regională – Oradea – legat prin fluxuri importante de 4 orașe mari și mijlocii, două din Regiunea Nord-Vest (Satu Mare și Zalău), iar celelalte din regiunea Vest (Arad și Timișoara, ultimul cu statut de centru regional, ca și Cluj- Napoca). Aria de polarizare a municipiului Oradea cuprinde județul Bihor, partea de nord a județului Arad, partea de sud a județului Satu Mare și partea de vest a Sălajului.

- 2 orașe cu servicii mixte, de importanță sub-regională – Baia Mare și Satu Mare. Baia Mare este legat printr-un flux dominant de Cluj-Napoca, Satu Mare este interconectat cu Oradea. Ambele orașe au o arie de polarizare relativ extinsă. Astfel, municipiul Baia Mare polarizează, prin sinapse locale, întreaga suprafață a județului Maramureș, partea de est a județului Satu Mare și nordul județului Sălaj. Municipiul Satu Mare are o arie de polarizare ce se restrânge la suprafața județului cu același nume.

- 4 orașe, cu servicii mixte, de importanță județeană – Bistrița, Zalău, Turda și Sighetu-Marmației. Municipiile Bistrița, Zalău și Turda sunt legate de centru regional de la nivel superior – Cluj-Napoca, în timp ce Sighetu-Marmației cu polul sub-regional Baia Mare. Ariile de polarizare ale acestor centre urbane sunt mai puțin extinse, rezumându-se la teritoriul județului din care fac parte. Singura excepție notabilă este municipiul Turda, a cărui poziționare geografică face ca influența sa să fie dominantă în nordul județului Alba și în vestul județului Mureș.

Cu aplicabilitate pentru județul Sălaj, putem trage următoarele concluzii: o parte semnificativă din teritoriul județului se află în aria de polarizare a municipiului Cluj-Napoca, inclusiv Zalăul. Municipiul Oradea polarizează la rândul său partea de vest a județului Sălaj, fiind legat prin fluxuri și de municipiul

---

[153] Ibidem, p. 129

[154] Planul de dezvoltare al regiunii Nord-Vest, 2021-2027, draft supus consultării publice (septembrie 2020), pp. 21-22

Zalău. Municipiul Zalău, oraș cu servicii mixte, are o arie de polarizare care nu trece dincolo de limitele administrativ-teritoriale ale județului Sălaj.

Trebuie menționat că acest model Reilly-Converse este unul teoretic, bazat pe rangul localităților și respectiv distanța lineară dintre acestea. Relațiile dintre diferite areale sunt însă dinamice și anumite modificări vizând conectivitatea de ex. pot modifica fluxurile discutate mai sus.

Pentru a vedea cum clasificăm restul orașelor din județul Sălaj, putem apela și la alte studii.

Astfel, potrivit studiilor care au stat la baza realizării Strategiei de dezvoltare teritorială a României, la nivelul județului Sălaj avem următoarea tipologie de orașe (Figura 2): 1 pol metropolitan cu potențial regional limitat (Zalău); 1 pol urban cu profil specializat și influență difuză (Șimleu Silvaniei); 2 poli urbani cu influență locală: (Cehu Silvaniei și Jibou).

Conform Figurii 3, două dintre orașele de mică anvergură ale județului Sălaj se constituie într-o arie trans-județeană cu județul Bihor. Orașele Șimleul Silvaniei și Jibou din județul Sălaj, împreună cu orașele Aleșd, Beiuș, Marghita, Săcuieni din Bihor fac parte dintr-un areal cu zonă de influență în regresie. Cele două orașe la rândul lor au arii de polarizare în stagnare (Șimleu Silvaniei) sau declin (Jibou).

Figura 2: Tipologie a localităților urbane și a ariilor potențiale de polarizare

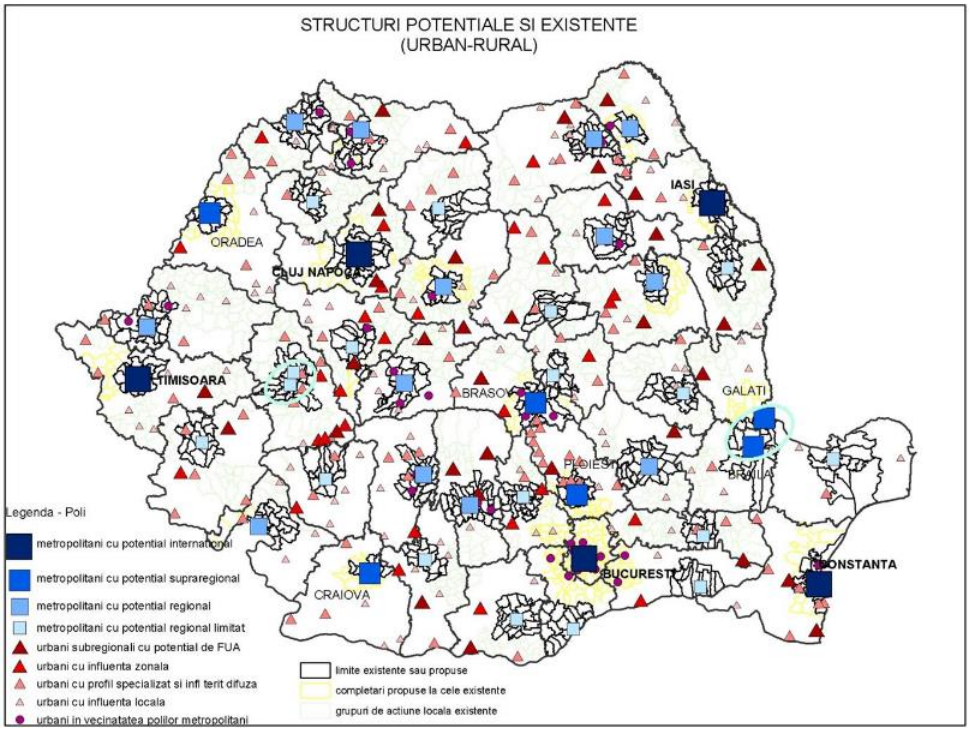

Sursa: Strategia de Dezvoltare Teritorială a României 2014, iunie 2014, p. 59

Figura 3: Tipologia ariilor de polarizare pentru orașele mici

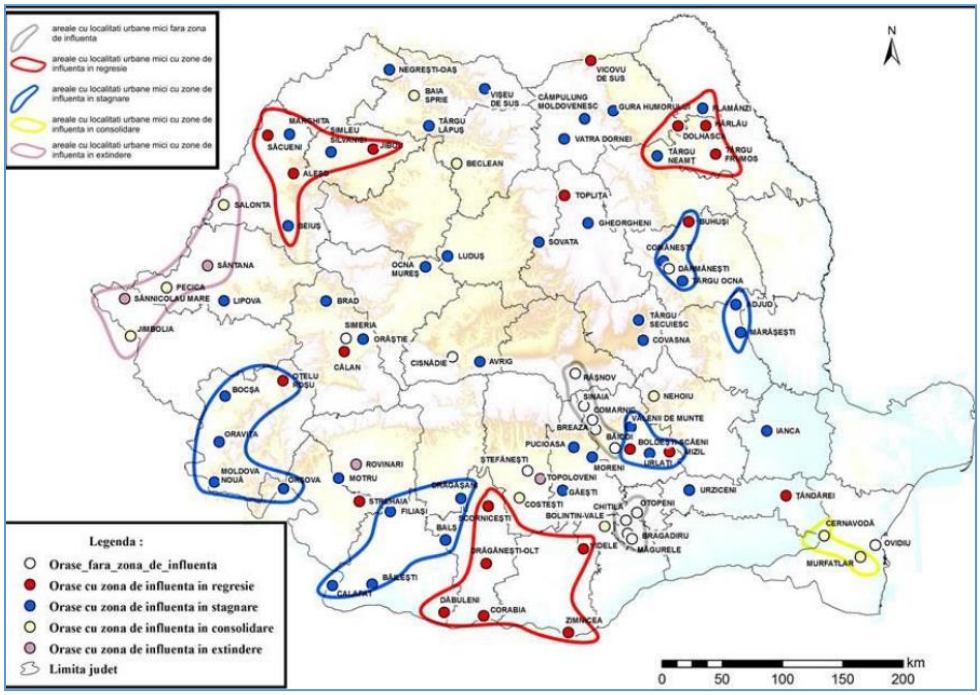

Sursa: Strategia de Dezvoltare Teritorială a României 2014, iunie 2014, p. 57

Referitor la rețeaua urbană, cele discutate până în acest moment par să conducă către concluzia că clasificarea din PATN pe ranguri este în mare măsură aplicabilă, chiar dacă este relativ veche. Astfel, în raport cu structura pe ranguri, stabilită prin Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități (L. 351 / 2001 privind aprobarea PATN), în Județul Sălaj putem identifica:

• 1 localitate de Rangul II (Municipiul Zalău – oraș de talie mijlocie (sub 100.000 locuitori)

• 3 localități de Rangul III (Orașele Cehu Silvaniei, Jibou și Șimleu Silvaniei, primul de talie mică sub 10.000 locuitori, iar celelalte două tot de talie mică dar peste 10.000 locuitori)

• 57 de localități de Rangul IV (sate reședințe de comună) și

• 224 localități de Rangul V (sate aparținătoare ale orașelor și comunelor).

Vom prezenta în continuare o posibilă propunere de modificare a PATN, Rețeaua de localități. Conform ultimei variante de lucru disponibile, unitățile administrativ-teritoriale de bază se clasifică după criterii administrative și funcționale astfel:

a) **clasa A: capitala României** – municipiul București;
b) **clasa B: municipii poli regionali** (identificate conform unei metodologii anexate proiectului de lege);
c) **clasa C: municipii reședință de județ, altele decât cele prevăzute la lit. b)** – stabilite prin *Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României*, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

d) **clasa D: municipii, altele decât cele prevăzute la lit. a), b) și c)** – stabilite prin *Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României*, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
e) **clasa E: orașe** – stabilite prin *Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României*, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
f) **clasa F: comune poli rurali** – (identificate conform unei metodologii anexate proiectului de lege);
g) **clasa G: comune periurbane** – acele comune situate în cadrul zonelor urbane funcționale (identificate conform unei metodologii anexate proiectului de lege); și
h) **clasa H: comune, altele decât cele prevăzute la lit. f) și g)** – stabilite prin *Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României*, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Conform acestei clasificări, mun. Zalău se încadrează în clasa C. În mod clar Zalăul nu îndeplinește cele două criterii cumulate prevăzute în proiectul de lege pentru a fi municipiu pol regional și anume să aibă peste 150.000 de locuitori[155]; să atragă peste 15% din populația stabilă a județului, cu excepția reședinței de județ, pentru muncă[156]. Din această propunere mai este relevantă pentru județul Sălaj și situația acelor comune identificate ca nefiind în proximitatea unui centru urban, pentru care se stabilesc comune care să joace rolul de poli rurali pentru teritoriile din jur. Anexa nr. 1 – Metodologii de clasificare a unităților administrativ-teritoriale de bază, definește modul în care se determină acești poli rurali.

1) Identificarea polilor rurali se face de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice pentru fiecare zonă lipsită de orașe cuprinsă în tabelul de mai jos.
2) Pentru fiecare zonă se identifică un pol rural la 10.000 de locuitori, astfel:
   a) se identifică comunele cu peste 1.500 de locuitori;
   b) dintre comunele identificate la lit. a), se selectează cele cu cea mai mare valoare a indexului de dezvoltare teritorială (IDT), în ordine descrescătoare, dar nu mai mică de 1,00;
   c) în cazul în care se identifică mai multe comune cu IDT identic, se selectează toate.
3) Valorile IDT se calculează de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, periodic, după publicarea rezultatelor celui mai recent recensământ al populației și locuințelor, conform metodologiei prevăzute în Strategia de dezvoltare teritorială a României, stabilită prin alin. (3) al art. 14 din Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare.

Tabelul 6 de mai jos detaliază această propunere.

Tabelul 6: Lista cuprinzând zonele lipsite de orașe și comunele poli rurali pentru județul Bihor

Județ	**Comună**	**Număr de locuitori**	**Comună pol rural**
Sălaj	Almașu Buciumi Cizer	27.798	Almașu Cuzăplac

[155] Populația după domiciliu.

[156] Populația ocupată, după localizarea geografică a locului de muncă.

	Cuzăplac Dragu Fildu de Jos Halmășd Hida Plopiș Sâg Sânmihaiu Almașului Valcău de Jos Zimbor		
Sălaj	Gâlgău Ileanda Letca Lozna Poiana Blenchii Rus Zalha	10.489	Ileanda

Preocuparea pentru zonele rurale izolate o regăsim și în draftul de PATJ, în curs de finalizare, pentru județul Sălaj. Echipa care realizează actualizarea PATJ-ului a considerat că în prezent nu există în legislație definirea termenului de localitate izolată. În lipsa unor studii de specialitate care să definească termenul de „așezare izolată" a fost făcută a analiză a distribuției așezărilor din Județul Sălaj conform Anexei la *HG nr. 1613/2009 privind aprobarea diferențierii pe zone geografice și localități a indemnizației ce se acordă personalului didactic calificat de predare, potrivit prevederilor pct. 4 din anexa nr. II/1.4 la Legea-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice.* Au fost luate în considerare pentru analiză satele din primele IV zone geografice (ZG).

În județul Sălaj au putut fi identificate 144 de așezări izolate în ZG II – IV (nu au fost identificate așezări în ZG I), dintre care 143 în mediul rural în 50 dintre cele 57 de comune și 1 (una) în mediul urban, în orașul Jibou (satul Husia). Comunele Almașu, Ileanda, Zalha și Letca au mai mult de 5 sate în zonele geografice IIIV.

Conform analizei, cca. 14% dintre comune (8) au în componență 5 sau mai multe sate izolate, 26% dintre comune (15) au în componență 3 sau 4 sate izolate, 28% au câte 2 sate izolate și 20% dintre ele au în componență câte un sat izolat. În ceea ce privește distribuția spațială a comunelor cu un număr mare de așezări izolate în componență (peste 5 așezări), se observa situarea acestora în zonele periferice ale județului la limita cu județului Maramureș, în zona de Nord-Est (comunele Letca, Lozna, Ileanda, Gâlgău, Zalha, Rus, Șimișna) și cu cea a județului Cluj, în zona de Sud-Est (comunele Almașu, Cuzăplac, Hida, Zimbor). Se poate observa că aproximativ 12% dintre comune (7) nu au în componență niciun sat izolat și

sunt în general concentrate în jurul municipiului-reședință Zalău (comunele Bocșa, Crișeni, Meseșenii de Jos, Românași, Treznea) și în apropierea orașului Șimleu Silvaniei (comunele Bănișor și Nușfalău).

În ceea ce privește apartenența satelor în categoriile II, III și IV se observă preponderența satelor din categoria a IV-a , respectiv 48% din total (69 de sate). Satele din ZG a III-a și a II-a reprezintă 30% (43), respectiv 22% (32) din total. După localizarea satelor izolate, 16 comune au astfel de așezări în ZG II, 25 de comune au așezări izolate în ZG III și 41 de comune au așezări izolate în ZG IV[157].

Este important de menționat că între propunerea de actualizare a PATN și analiza făcută de echipa de actualizare a PATJ Sălaj există un grad mare de corespondență, toate comunele din propunerea de PATN au sate cuprinse în zonele II-IV de izolare conform Anexei la HG nr. 1613/2009.

Deoarece ne referim în această secțiune și la relația urban-rural, trebuie menționate diferențele în dezvoltare între aceste două areale. Ele sunt comune pentru întreaga țară și nu doar pentru județul Sălaj. Un nivel relativ scăzut de dezvoltare pentru comunitățile rurale din județ (48[158], pe baza IDSL – Indice dezvoltare socială locală, dezvoltat de sociologul D. Sandu), precum și o diferență semnificativă între mediul rural și cel urban (83 folosind tot IDSL). Acest lucru se traduce printr-o capacitate limitată a comunităților rurale de a se racorda la interacțiunea cu orașul și de a profita de forța polarizatoare a acestuia/acestora (a se vedea Figura 4). Combinat cu forța de polarizare redusă a orașele mici din Sălaj, avem o imagine a unor comunități urbane și rurale care se dezvoltă izolat, fără a beneficia mutual de legăturile și interdependențele care se pot crea în procesul de dezvoltare economică locală și regională.

Figura 4: Dezvoltarea socială a județelor pe medii de rezidență (urban versus rural)

[157] Preluare din PATJ Sălaj, Etapa a II-a, Elaborarea analizei-diagnostic multicriteriale integrate, VOLUMUL 1A: PARTEA SCRISĂ / MEMORIU GENERAL Structura teritoriului, 2019 – 2020, p. 132.

[158] Scor factorial pentru stocul de educație, speranța de viață la naștere, vârsta medie a populației adulte și indicele capitalului material.

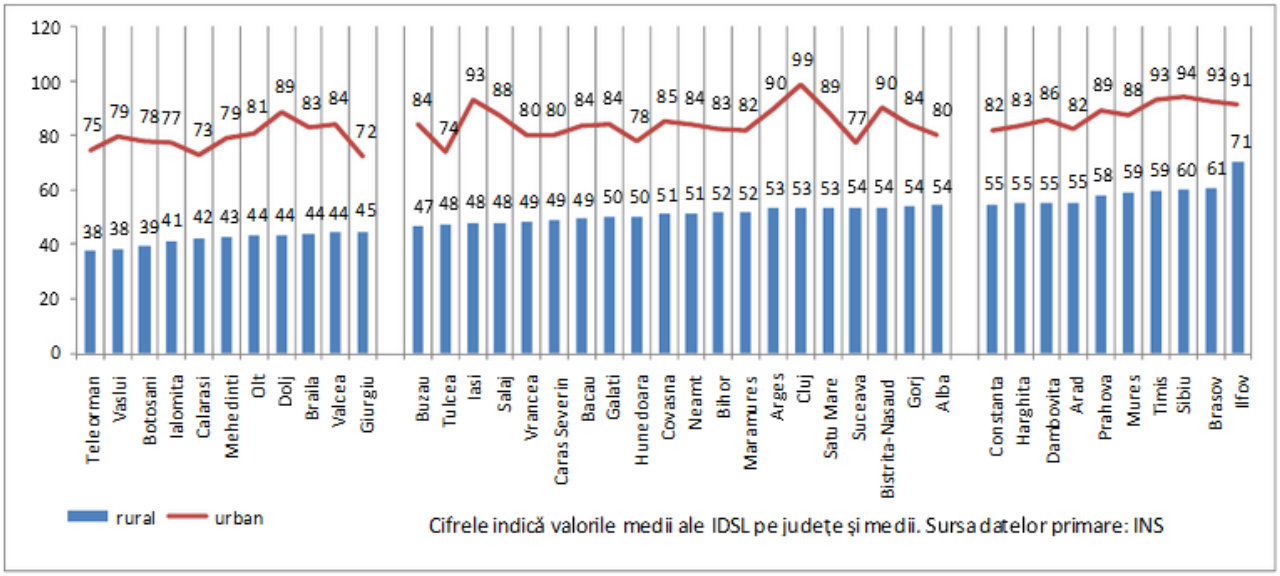

Sursa: Sandu, D., 2010, Disparităţi sociale în dezvoltarea şi politica regională din România, http://documents.tips/documents/disparitati-sociale.html

La nivel european, pentru a încuraja o dezvoltare teritorială balansată, se folosește conceptul de dezvoltare policentrică. Tiparele teritoriale policentrice încurajează o dezvoltare mai echilibrată între regiuni și mai multe relații de cooperare urban-rural. Masa economică critică este creată prin combinarea eforturilor centrelor urbane. Dezvoltarea policentrică nu înseamnă că orașele fac investiții masive pentru a crește. În schimb, este vorba de construirea de legături și de unirea forțelor cu municipiile și orașele învecinate, pentru a le „împrumuta" dimensiunea și calitatea, pentru a asigura efecte pozitive de propagare pentru dezvoltarea regiunilor mai largi. În acest fel, dezvoltarea policentrică poate contribui la reducerea disparităților regionale la toate nivelurile. Acest lucru evită o concentrare economică și demografică excesivă în interiorul zonelor centrale la scară UE și națională și revitalizează regiunile mai puțin stabilite și mai slabe din punct de vedere economic. Pe termen lung, dezvoltarea policentrică contribuie la îmbunătățirea rezistenței și diversificării orașelor și regiunilor, ceea ce întărește competitivitatea Europei în economia globală[159].

La nivelul județului Sălaj se apreciază că există premizele pentru o dezvoltare policentrică. În analiza SWOT realizată în draftul de PATJ se menționează că Un raport mediu de primat (hipertrofiere) creează premisele unei dezvoltări policentrice. De asemenea, existența unei axe transversale urbanizate cu potențial structurant pentru teritoriul județean și un sistem urban cu potențial de dezvoltare (Zalău – Jibou) relativ bine poziționat în zona centrală a județului vin în sprijinul policentricității. Dacă se reușește în susținerea unui scenariu de dezvoltare policentrică, pot fi corectate punctele slabe care descriu rețeaua de localități a județului Sălaj precum persistența unor zone slab deservite de centre urbane în jumătatea sudică și în

---

[159] ESPON, Between cooperation and competition: why polycentric development matters, 2017, online disponibil la adresa https://www.espon.eu/polycentricity-2016#:~:text=Polycentric%20development%20is%20not%20about,the%20development%20of%20wider%20regions.

extremitatea estică a județului, număr mare de așezări isolate și o structură ierarhică subdezvoltată, în care lipsesc centre secundare și terțiare cu rol de echilibru, dar și centre cu potențial de polarizare zonală[160].

1.5 Zonificarea la nivelul județului Sălaj. Zona metropolitană și zona urbană funcțională

În strânsă legătură cu secțiunea precedentă, discutăm în cele ce urmează despre zonificarea de la nivelul județului Sălaj. Vom face întâi referire la cele 4 zone urbane care se cristalizează în jurul municipiului reședință de județ și a celor 3 orașe[161].

Zona urbană Zalău are suprafața cea mai mare, cca. 150 km^2, cu o influență directă crescândă care s-a intensificat în ultimul timp, după o perioadă de regres funcțional ori de stagnare urbanistică manifestată la sfârșitul anilor 1990 și începutul anilor 2000. În cadrul acestei zone, în afară de municipiul Zalău mai sunt înglobate o serie de localități rurale: Hereclean, Badon, Crișeni, Gârceiu. Una din trăsăturile acestei zone este reprezentată de cuantumul ridicat al intravilanelor, care însumează aproape 42 km$^{2.}$, ceea ce reprezintă peste 28% din totalul zonei urbane Zalău.

Dezvoltarea economică din ultimii ani a municipiului Zalău s-a concretizat în extinderea zonei cu funcție industrială, în mare măsură pe amplasamente noi față de fosta zonă industrială moștenită din perioada de dinainte de 1990. Există și activități agricole specifice unei zone de proximitate urbană și se remarcă activitatea unor procesatori industriali din domeniul alimentar în zona urbană Zalău (ex. la Crișeni).

Zona urbană Șimleu Silvaniei**,** din punctul de vedere al suprafeței, este pe locul 2 în cadrul județului Sălaj, având o suprafață de aproape 37 km^2. Chiar dacă suprafața zonei urbane funcționale este mai mică decât suprafața administrativă a orașului, datorită influenței directe pe care o exercită orașul, în zona urbană este inclusă și o parte din comuna Pericei, pe lângă localitățile rurale existente pe teritoriului administrativ propriu (Cehei, Pusta și Bic). Ponderea intravilanelor în cadrul zonei este de 29,27%. Activitățile industriale sunt prezente în principal la Șimleu Silvaniei, unde unitățile de producție sunt dispersate în mai multe areale, la care se adaugă un areal de producție industrială la Pericei, ce poate constitui nucleul unui areal industrial cu potențial de extindere. Profilul industrial al zonei este unul relativ divers. În cadrul acestei zone o pondere importantă o au activitățile agricole, în condițiile unor suprafețe extinse cultivate cu legume.

Zona urbană Jibou are o suprafață de cca. 20 km2 și include orașul Jibou și satul Rona. Influența directă a orașului Jibou este destul de redusă, în condițiile unei economii în regres. Ponderea intravilanelor în cadrul zonei este de 25%, conferind un potențial de dezvoltare important, derivat din utilizarea agricolă a terenurilor disponibile. Elementul de specificitate, care conferă și un avantaj doar parțial valorificat, este reprezentat de Parcul Industrial Jibou precum și proximitatea față de căile principale de transport rutier și feroviar.

---

[160] Preluare din PATJ Sălaj, Etapa a II-a, Elaborarea analizei-diagnostic multicriteriale integrate, VOLUMUL 1A: PARTEA SCRISĂ / MEMORIU GENERAL Structura teritoriului, 2019 – 2020, p.

[161] Informații preluate selectiv din PATJ Sălaj, Etapa a II-a, Elaborarea analizei-diagnostic multicriteriale integrate, VOLUMUL 1A: PARTEA SCRISĂ / MEMORIU GENERAL Structura teritoriului, 2019 – 2020, pp. 192-193.

Zona urbană Cehu Silvaniei este de doar 8,5 km^2, mult mai redusă decât suprafața teritoriului administrativă a orașului. Numărul redus al agenților economici din domeniul producției industriale și deficitul de servicii oferite în domenii precum sănătatea, educația ori în domeniul juridic duc la o slabă capacitate de polarizare.

În cadrul Planului de dezvoltare al regiunii de Nord-Vest, 2014-2020, se face referire la conturarea unor noi zone monoindustriale la nivelul mediului rural. Evident, vorbim de o fază incipientă, unde specializarea funcțională pe un domeniu nu este întotdeauna bine conturată. La nivelul județului Sălaj, conform acestei analize, avem Bobota și Hereclean (lemn/mobilă) și Meseșenii de Jos și Sărmășag (industrie alimentară) (Figura 5). Tot în acest document de planificare strategică se face referire și la zonele funcționale agricole de pe teritoriul regiunii de Nord-Vest, în număr de patru. Dintre acestea, trei se regăsesc și pe teritoriul județului Sălaj și anume: Zona 1 – Vestul jud. Sălaj: pondere mare de teren arabil, favorabil dezvoltării sectorului vegetal, combinat cu creşterea animalelor cu metode intensive; Zona 3 - Estul jud. Sălaj: o pondere mare de teren arabil şi de păşune, favorabil dezvoltării sectorului vegetal, combinat cu creşterea animalelor (metode intensive şi extensive). Zona 4 - Sudul jud. Sălaj (zona Munţilor Apuseni): pondere mare a păşunilor şi fânaţelor, favorabil creşterii animalelor cu metode extensive[162].

O propunere de zonificare funcțională a teritoriului rural regăsim și în draftul de PATJ în curs de realizare[163]. Potrivut acestui document, pe teritoriul județului sălaj regăsim: 1. Zona rurală cu agricultură mixtă **-** reprezintă cea mai extinsă zonă funcțională existentă pe teritoriului județului Sălaj, deținând aproape 47% din totalul județean și incluzând atât cultivarea plantelor cât și creșterea animalelor. Cea mai mare parte a zonei este prezentă în compartimentul central, vestic și nordic. 2. Zona rurală cu specializare agricolă este redusă, având o pondere de doar 4,2% din totalul suprafeței județului și incluzând terenuri care sunt repartizate disparat, sub forma unor areale în compartimentul vestic, fiind suprapuse pe subunități ale Depresiunii Șimleului, Dealurilor Crasnei și Dealurilor Sălajului. 3. Zona cu grad ridicat de împădurire, prin suprafața ocupată (43,5% din teritoriu), este pe locul al 2-lea la nivel județean. Cele mai compacte și consistente areale sunt asociate celor două apofize montane de pe teritoriul județului – Munții Meseș și Munții Plopiș, precum și cu compartimentul estic, suprapus pe Depresiunea Almaș – Agrij și Dealurile Șimișna-Gârbou. Se conturează o diferențiere destul de pregnantă în ceea ce privește suprafața forestieră între vestul județului (cu suprafețe de pădure mai reduse) și estul acestuia, cu suprafețe forestiere mari, inclusiv în mun. Zalău.

Figura 5: Zone funcționale agricole și zone monoindustriale în regiunea de Nord-Vest

[162] Planul de dezvoltare al regiunii de Nord-Vest, 2014-2020, p. 26.

[163] PATJ Sălaj, Etapa a II-a, Elaborarea analizei-diagnostic multicriteriale integrate, VOLUMUL 1A: PARTEA SCRISĂ / MEMORIU GENERAL Structura teritoriului, 2019 – 2020, pp. 194-195.

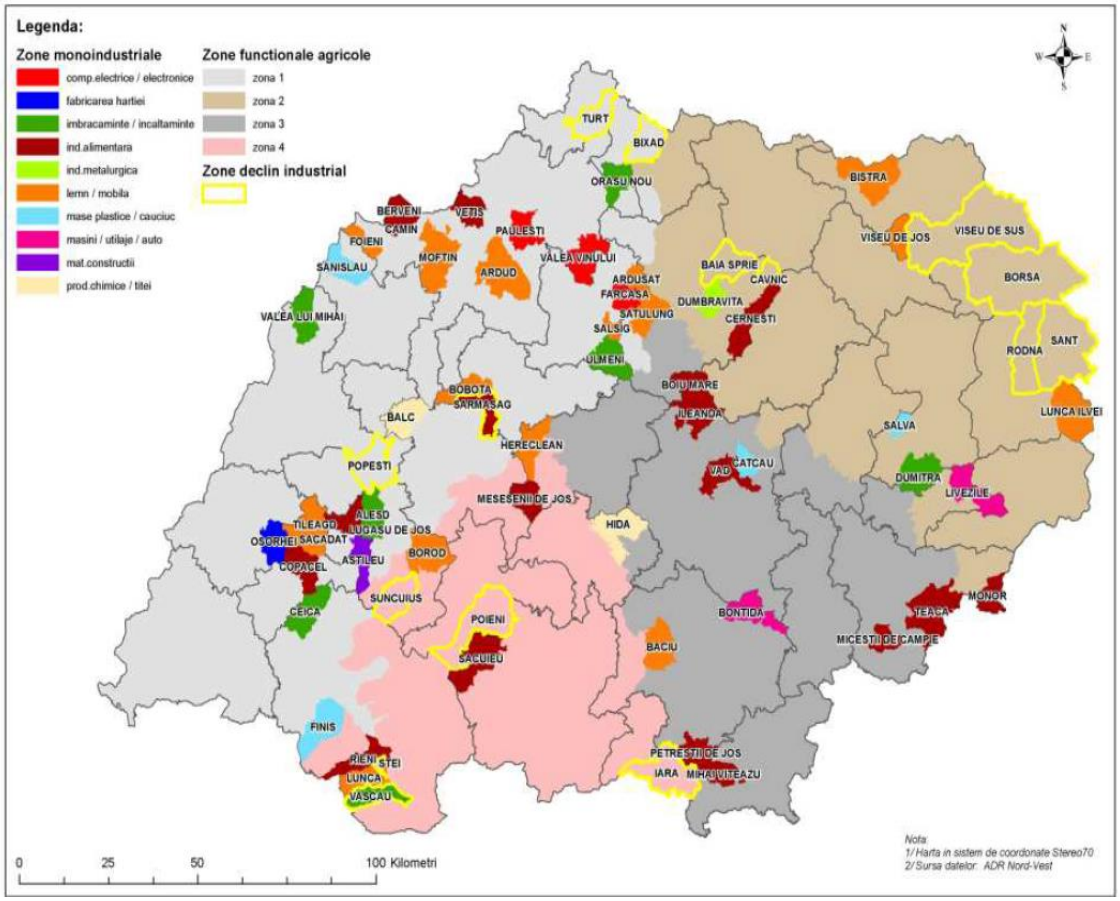

Sursa: Planul de dezvoltare al regiunii de Nord-Vest, 2014-2020, p. 28

În finalul acestei secțiuni dedicate zonificării teritoriului județean, vom discuta și despre zona metropolitană și cea funcțională a municipiului Zalău.

Municipiul Zalău a optat încă din 2015 pentru constituirea unei zone metropolitane. Zona metropolitană Zalău este un model de administrație publică locală constituit ca modalitate de dezvoltare integrată a unei regiuni care cuprinde municipiul reședință de județ și un număr de 18 unități administrativ teritoriale asociate. Forma asociativă a celor 19 unități administrativ teritoriale este justificată prin legăturile multiple sociale și economice, prin posibilitățile de dezvoltare integrată. Fiecare unitate administrativă este autonomă, zona metropolitană fiind cea care coordonează proiectele de dezvoltare integrate. Regiunea este întinsă pe un teritoriu de cca 1102,76 km^2 și în zona metropolitană Zalău trăiește o populație de 131.160 locuitori (cca. 30% din populația județului).

Aria teritorială metropolitană Zalău cuprinde:

- o zonă principală, centrală compusă din municipiul Zalău și 4 unități administrativ teritoriale direct învecinate, cu un nivel de integrare socio-economică apropiat de metropolă: unitățile administrativ teritoriale Hereclean, Crișeni, Meseșenii de Jos și Mirșid;

- 3 zone secundare, concentrate în jurul celor 3 orașe: una compusă din orașul Șimleu Silvaniei și 2 UAT-uri direct învecinate Pericei și Crasna; a doua, compusă din orașul Jibou și 1 UAT direct învecinat Creaca; a treia, compusă din orașul Cehu Silvaniei și 1 UAT direct învecinat Sălățig.

- o zonă terțiară, compusă din 9 UAT-uri, care nu au o legătură directă cu orașele din zona metropolitană Hida, Agrij, Horoatu Crasnei, Vîrșolț, Bocșa, Șamșud și Dobrin.

La baza determinării ariei de acoperire teritorială a zonei metropolitane Zalău s-a avut în vedere criteriul distanței maxime de aprox. 30 km față de municipiu. Acest lucru a permis includerea tuturor celor 3 orașe din județ precum și a unui număr semnificativ de comunități rurale. Ideea de a merge cu aria de acoperire până la 30 de km este salutară, dar vor trebui stabilite arii de interes/cooperare pentru zonele detaliate mai sus în interiorul zonei metropolitane deoarece nu toate comunitățile vor putea/vor avea un interes să coopereze pentru toate proiectele. În prezent, la nivelul zonei metropolitane Zalău, putem observa că o influență directă a municipiului se resimte în comunitățile din partea nordică, în special Hereclean și Crișeni, situate lângă zona industrială. Apropierea directă față de zona industrială care aglomerează câteva mii de locuri de muncă a făcut ca o parte din populația municipiului Zalău să migreze către aceste localități în care construcția unei locuințe este mai ieftină. Astfel, comuna Crișeni a înregistrat o creștere de 6,7% în ceea ce privește populația în perioada 2012-2016.

Actualizarea secțiunii a IV-a din PATN, Rețeaua de localități, în stadiul de proiect în acest moment, propune și conceptul de Zona Urbană Funcțională (ZUF). Potrivit acestui proiect de lege, identificarea zonelor urbane funcționale presupune parcurgerea următoarelor etape:

a) identificarea orașelor-centre polarizatoare din cadrul zonelor urbane funcționale: municipiile reședință de județ, stabilite prin *Legea nr. 2 privind organizarea administrativă a teritoriului României*, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

b) identificarea zonelor de navetism din cadrul zonelor urbane funcționale, astfel:

    1. se identifică unitățile administrativ-teritoriale de bază contigue în care peste 15% din populația stabilă se deplasează pentru muncă într-un oraș-centru polarizator;

    2. unitățile administrativ-teritoriale de bază înconjurate de alte unități administrativ-teritoriale de bază incluse în aceeași zonă urbană funcțională (enclave) se adaugă la grup, iar cele necontigue (exclave) se elimină.

Tabelul 7 de mai jos redă componența propusă pentru ZUF Zalău prin PATN. Se observă că cele 4 comune din zona 1, identificate și în strategia zonei metropolitane Zalău, fac parte din ZUF. Agrij, Vârșolț și Bocșa, incluse în ZUF sunt descrise însă ca făcând parte din zona terțiară. Iar comuna Treznea, parte a ZUF, nici nu face parte din zona metropolitană. Din această perspectivă, ar fi nimerit ca în viitor să se exploreze posibilitatea modificării sau reconsiderării sub-zonelor/inelelor din zona metropolitană, în acord cu ZUF și mai ales cu realitățile din teritoriu.

Tabelul 7: Structură Zonă Urbană Funcțională Municipiul Zalău (propunere modificare PATN, Secțiunea a IV-a)

Municipiu centru polarizator	Comune din ZUF	Populație
Zalău	Agrij	1.036
	Bocșa	1.416
	Crișeni	3.382
	Hereclean	3.203
	Meseșenii de Jos	3.875
	Mirșid	3.135
	Treznea	2.407
	Vârșolț	2.266

Includem mai jos și Figura 6, extrasă din studiul Băncii Mondiale, care ilustrează suprapunerea parțială dintre teritoriul ZM și cel al ZUF la nivelul ZM din România. În cazul mun. Zalău, analiza BM propune un număr semnificativ mai mic de comune în ZUF decât ceea ce există în prezent în componența ZM Zalău. Din figura menționată anterior, se desprinde în mod clar că există o nepotrivire parțială între aria teritorială a ZM cum este configurată în prezent și ZUF. Nepotrivirea trebuie înțeleasă în cazul mun. Zalău în sensul de întindere prea mare a ZM și cu suprapunerea foar parțială a teritoriului ZM cu cel al ZUF.

Figura 6: Zonele metropolitane și zonele urbane funcționale din România

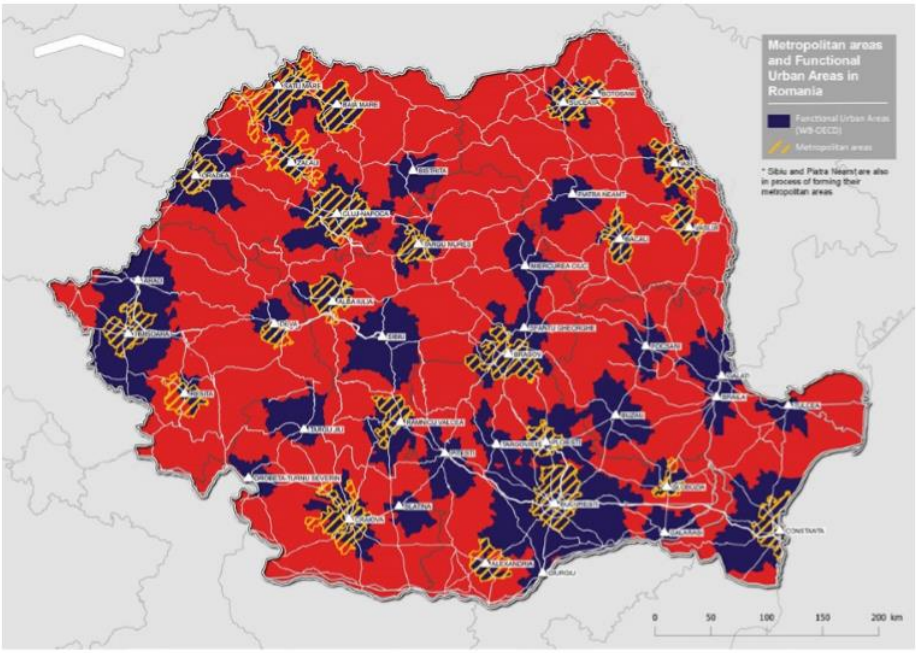

Sursa: Banca Mondială, Romania Catching Up Regions. Modele de cooperare interjurisdicțională, 2019, p. 131,

http://documents1.worldbank.org/curated/en/338051580282390068/pdf/Romania-Catching-Up-Regions-Interjurisdictional-Cooperation-Models.pdf

Studiul BM din 2019, pune în evidență și localizarea față de ZM a unor areale caracterizate prin izolarea unor localități și accesul prost la servicii. Figura 7 ilustrează grafic acest lucru. Observăm astfel că pentru județul Sălaj nu se remarcă prezența unor astfel de areale, în ciuda faptului că există comunități izolate, fără un centru urban pe o rază de 25-30 de km. Cel puțin cu metodologia folosită de BM, pare să rezulte faptul că rețeaua de localități rurale care este destul de densă suplinește până la un punct lipsa centrelor urbane.

Figura 7: Zonele metropolitane și teritoriile cu accesibilitate redusă la centre regionale și servicii de interes general

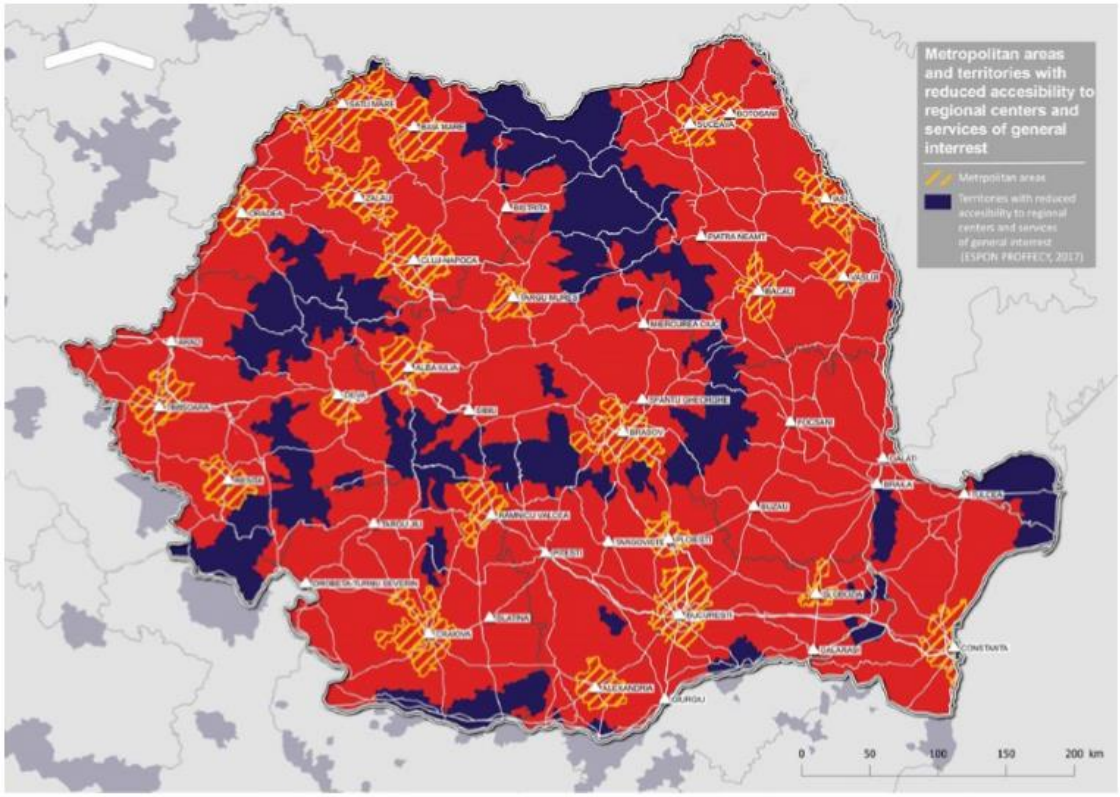

Sursa: Banca Mondială, Romania Catching Up Regions. Modele de cooperare interjurisdicțională, 2019, p. 132,
http://documents1.worldbank.org/curated/en/338051580282390068/pdf/Romania-Catching-Up-Regions-Interjurisdictional-Cooperation-Models.pdf

Este interesantă și perspectiva cetățenilor din ZM Zalău privind rolul cooperării la nivelul ZM. Într-u studiu al Băncii Mondiale din 2019, s-a realizat un sondaj prin care s-au colectat priorități la nivel de ZM. Pentru ZM Zalău, foarte interesant, în primele cinci priorități, 3 sunt legate de infrastructură și conectivitate, una de parc indistrial și alta de spital (Figura 8).

Figura 8: Priorități de investiții/dezvoltare la nivelul ZM Zalău

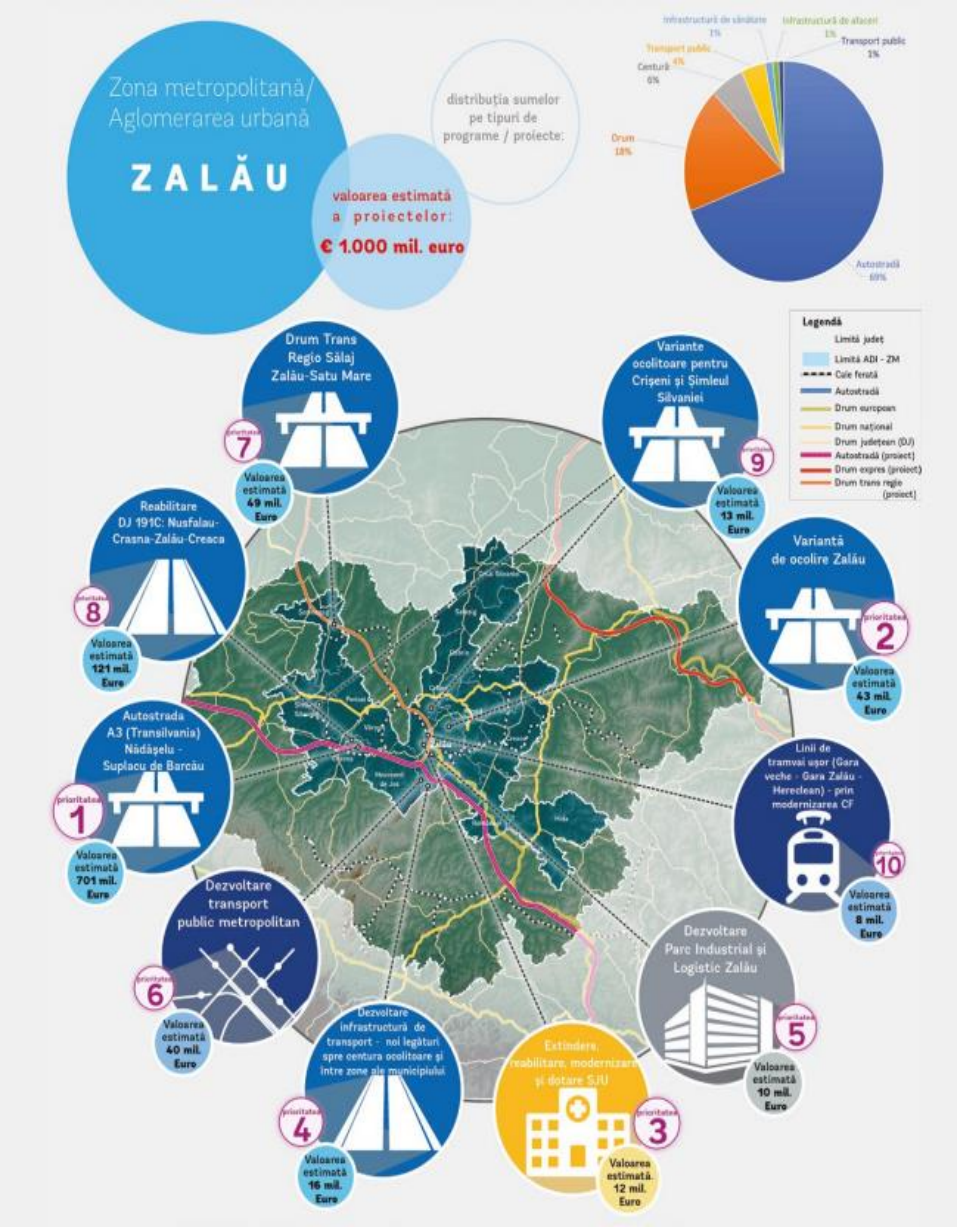

Sursa: Banca Mondială, Romania Catching Up Regions. Metropolitan Romania, 2019, p. 91, https://documents1.worldbank.org/curated/en/473331580296321439/pdf/Romania-Catching-Up-Regions-Metropolitan-Romania.pdf

1.6 Dezvoltarea durabilă în județul Sălaj

La nivel internațional, sustenabilitatea dezvoltării este măsurată printr-un set de indicatori globali, denumiți Sustainable Development Goals. Există un SDG care se referă în mod specific la orașe și comunități sustenabile dar și restul indicatorilor sunt relevanți adresând de ex. problema sărăciei, educației etc. În prezent se fac demersuri la nivel local de a măsura gradul de atingere a țintelor care sunt

atașate fiecărui SDG. În 2021, o cercetare foarte interesantă, folosind date diverse, a realizat o astfel de analiză atât pentru fiecare județ din România cât și dezagregat, pentru comunități. Figurile 9 și 10 prezintă aceste rezultate.

La nivel județean (Figura 9), Sălajul se plasează într-o categorie intermediară, cu un scor între 3,17-3,80. Performanța sa la nivelul regiunii de Nord Vest este cea mai scăzută, restul județelor înscriindu-se în cuartile superioare. relativ bună dar nu îi permită să acceadă în topul celor șase județe cu cea mai bună îndeplinire a SDG. La nivel dezagregat al comunităților din județul Sălaj (Figura 10), situația se schimbă. Avem astfel cele patru centre urbane care se califică în topul performerilor naționali în ceea ce privește atingerea obiectivelor dezvoltării durabile. La celălalt pol, avem și comunități care performează extrem de prost în acest domeniu, fiind încadrate în clasa 2,49-3,16. Acestea sunt plasate în partea de est și sud-est. Între comunitățile rurale, avem un nucleu de performeri foaerte buni în zona de nord-vest a județului, fiind de fapt același cluster de comunități care se remarcă prin dezvoltare economică mai bună, dotări edilitare și de infrastructură superioare etc.

Figura 9: Grad îndeplinire SDG la nivelul județelor din România

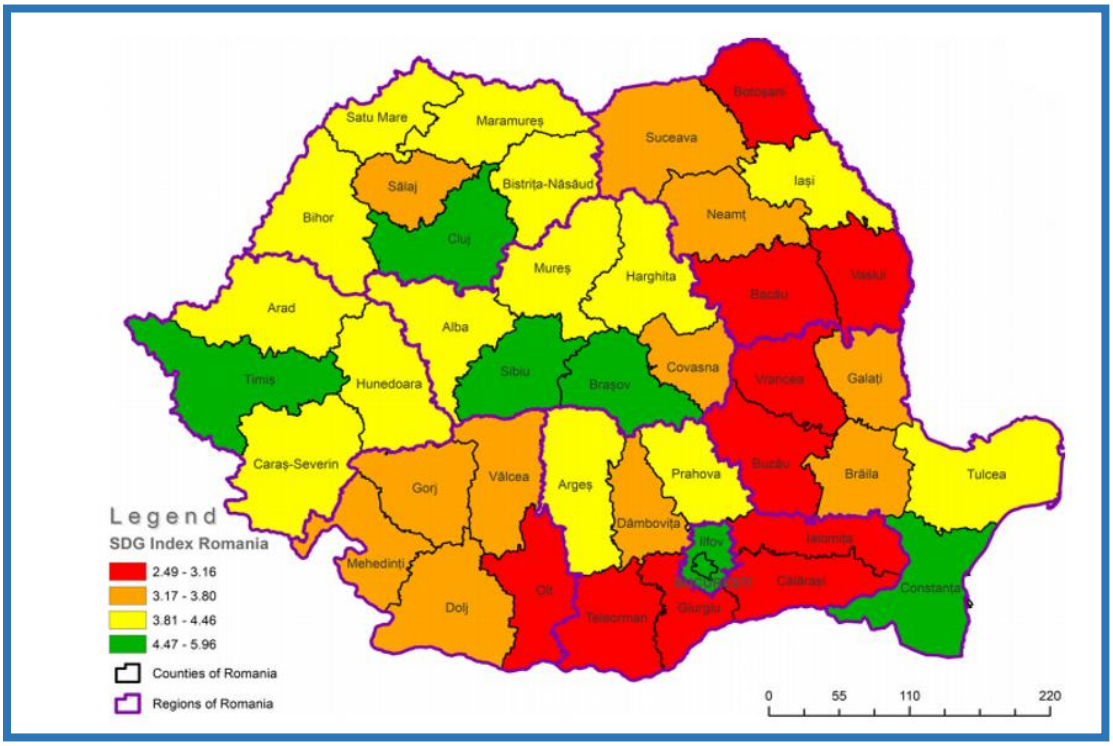

Sursa: Benedek et al., Indicator-based assessment of local and regional progress toward the Sustainable Development Goals (SDGs): An integrated approach from Romania, Sustainability, 2021, p. 9

Figura 10: Grad îndeplinire SDG la nivelul comunităților locale din România

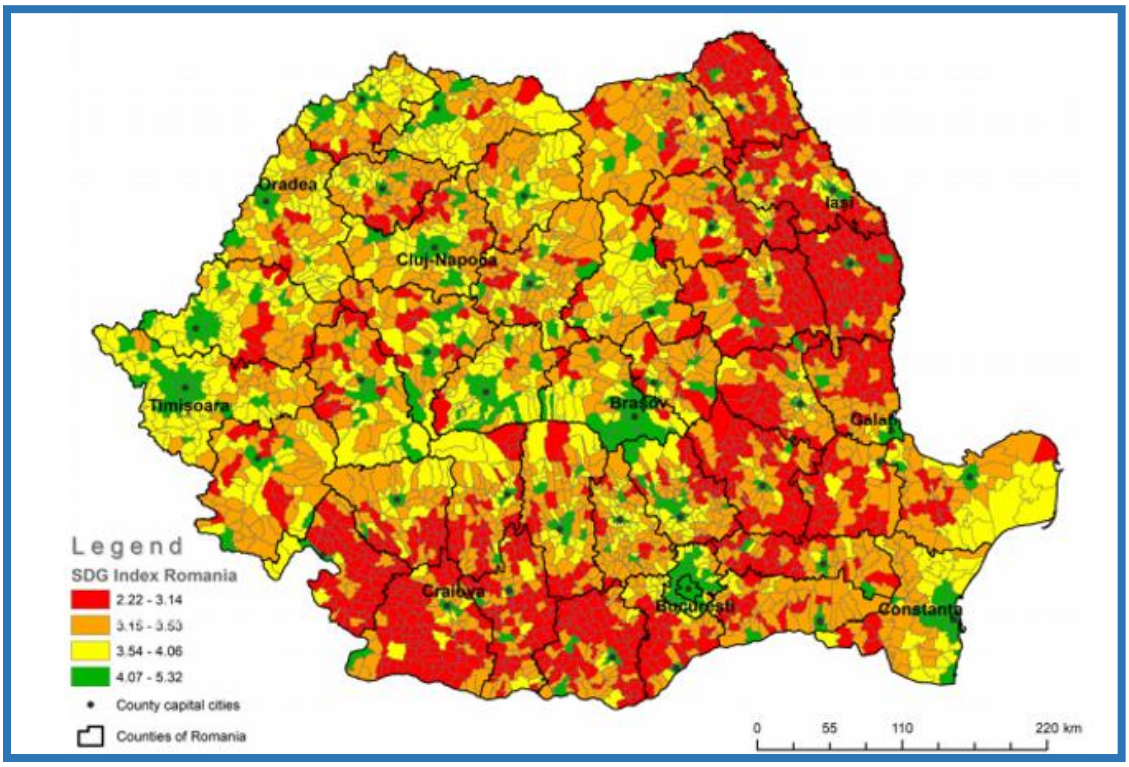

Sursa: Benedek et al., Indicator-based assessment of local and regional progress toward the Sustainable Development Goals (SDGs): An integrated approach from Romania, Sustainability, 2021, p. 10

În încheierea acestei secțiuni credem că este oportun să mai prezentăm un index calculat pentru întreaga țară și care este inclus în Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, orizont 2035. Acest index poartă numele de Index de coeziune teritorială la nivel național, fiind calculat pe baza Indexului de dezvoltare teritorială. Acest Index de coeziune teritorială include și aspecte care se leagă de dezvoltarea durabilă și echilibrată a teritoriului național. Figura 11 evidențiază că situația județului Sălaj este una medie din perspectiva coeziunii, existând însă un areal în jurul municipiului Zalău cu o valoare superioară. Un cluster nesemnificativ ca mărime, indicând o coeziune superioară apare și în nordul județului. În sud-vest avem 2 clustere de comunități cu scor foarte mic.

Figura 11: Coeziunea teritorială conform valorilor Indexului de dezvoltare teritorială

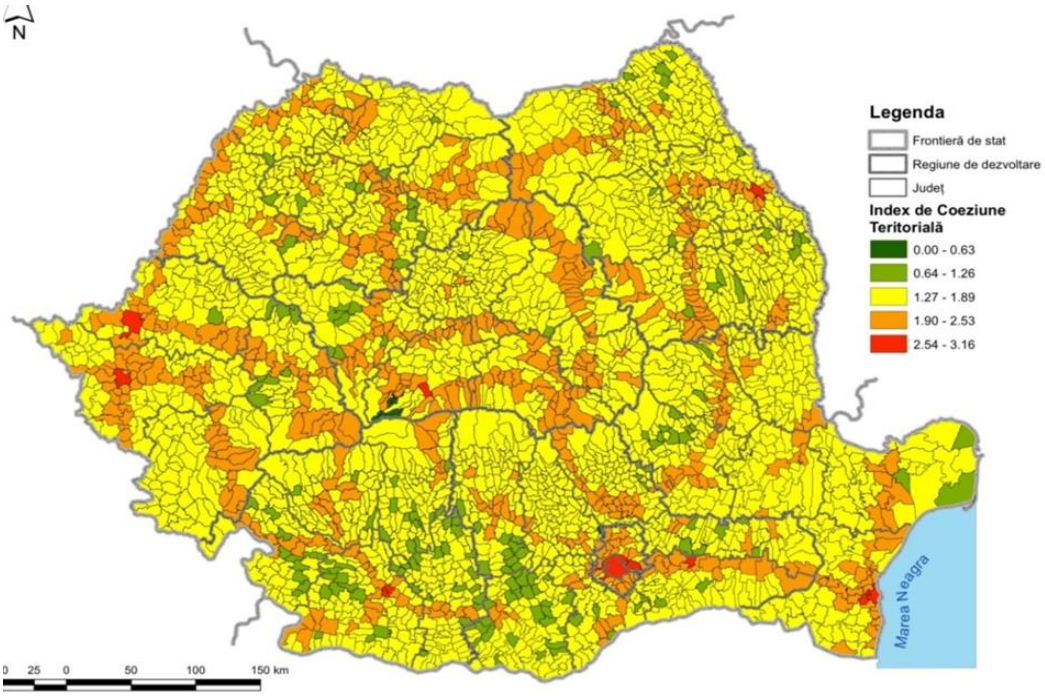

Sursa: Strategia de dezvoltare Teritorială a României, 2016, p. 117

2. Infrastructura

2.1 Infrastructura județeană de transport. Conectivitate și accesibilitate

Atunci când analizăm poziționarea județului Sălaj la nivel european și național, conceptele de accesibilitate și conectivitate sunt cruciale. Există numeroase definiții ale accesibilității în literatura de specialitate. Accesibilitatea este privită ca fiind ușurința cu care activitățile pot fi accesate dintr-un loc anume, prin utilizarea unor modalități de transport. Accesibilitatea într-o altă abordare este considerată drept numărul sau cantitatea posibilităților disponibile aflate mai aproape de distanța sau timpul limită de parcurs. Înzestrarea teritoriului cu elemente de infrastructură de transport reprezintă premisa pentru accesibilitate[164]. Definiția asupra căreia ne oprim în contextul analizei de față este cea care se referă la ușurința cu care este accesată o localitate anume în intervalul de o zi[165]. Autorul citat arată că gradul de accesibilitate la nivel european variază semnificativ de la o regiune la alta, dar și în funcție de sectoarele implicate și de modurile de transport care pot fi utilizate. La nivel european se conturează, din perspectiva accesibilității, regiunile dens populate ale Europei de Nord care se întind peste nordul și estul Franței, Marea Britanie, Olanda, Germania, Austria și nordul Italiei. Aceste zone sunt deservite de rețele feroviare dense și rapide care permit realizarea de călătorii de afaceri de o zi de la și către piețe extinse catre transced granițele unei singure țări. De asemenea transportul aerian de pasageri permite accesul într-o zi la majoritatea locurilor din Europa. Regiunile geografice periferice ale Europei, incluzând țările nordice, Peninsula Iberică, vestul și sudul Franței, Polonia, Ungaria și Cehia au acces pe căi aeriene într-o zi la toate zonele europene, dar transportul feroviar cu posibilitatea de retur în aceeași zi este limitat. Nu în ultimul rând, orașele majore din estul și sudul Europei au acces limitat cu retur în aceeași zi, majoritatea deplasărilor de afaceri în interiorul UE implicând șederi peste noapte. Cele mai accesibile regiuni prezintă de asemenea și cel mai larg spectru de opțiuni în ceea ce privește modurile de transport. Acest lucru înseamnă că modificările cu privire la un mod specific de transport nu sunt de natură să afecteze în mod serios activitățile economice precum și cele individuale. Din perspectiva accesibilității, poziționarea județului Sălaj în regiunea de Nord-Vest nu este ideală. Între regiunile de dezvoltare ale României, regiunea de Nord-Vest se caracterizează printr-o accesibilitate și mobilitate redusă. În cazul județului Sălaj putem discuta despre accesibilitate rutieră și feroviară și indirect despre accesibilitatea folosind infrastructura aeriană, care nu se găsește decât în județele învecinate. Tot indirect, putem discuta și despre avantajele date de poziționarea în apropierea granițelor cu Ungaria și Ucraina (distanța între municipiul Zalău și Halmeu, respectiv Borș este cuprinsă între între 100-150 km).

Figura 12 de mai jos ilustrează accesibilitatea județului Sălaj, comparativ cu restul județelor din regiunea de Nord-Vest.

---

[164] Diferite definiții din literature citate în Benedek et al., 2013, Dimensiunea regională a societăţii, diversitatea etnoculturală şi organizarea administrativ-teritorială în România, http://www.ispmn.gov.ro/uploads/ISPMNN%20WP%2051+08-nov.pdf

[165] McCann, P., The regional and urban policy of the European Union, Edward Elgar Publisher, 2015.

Figura 12: Accesibilitatea județului Sălaj în context regional

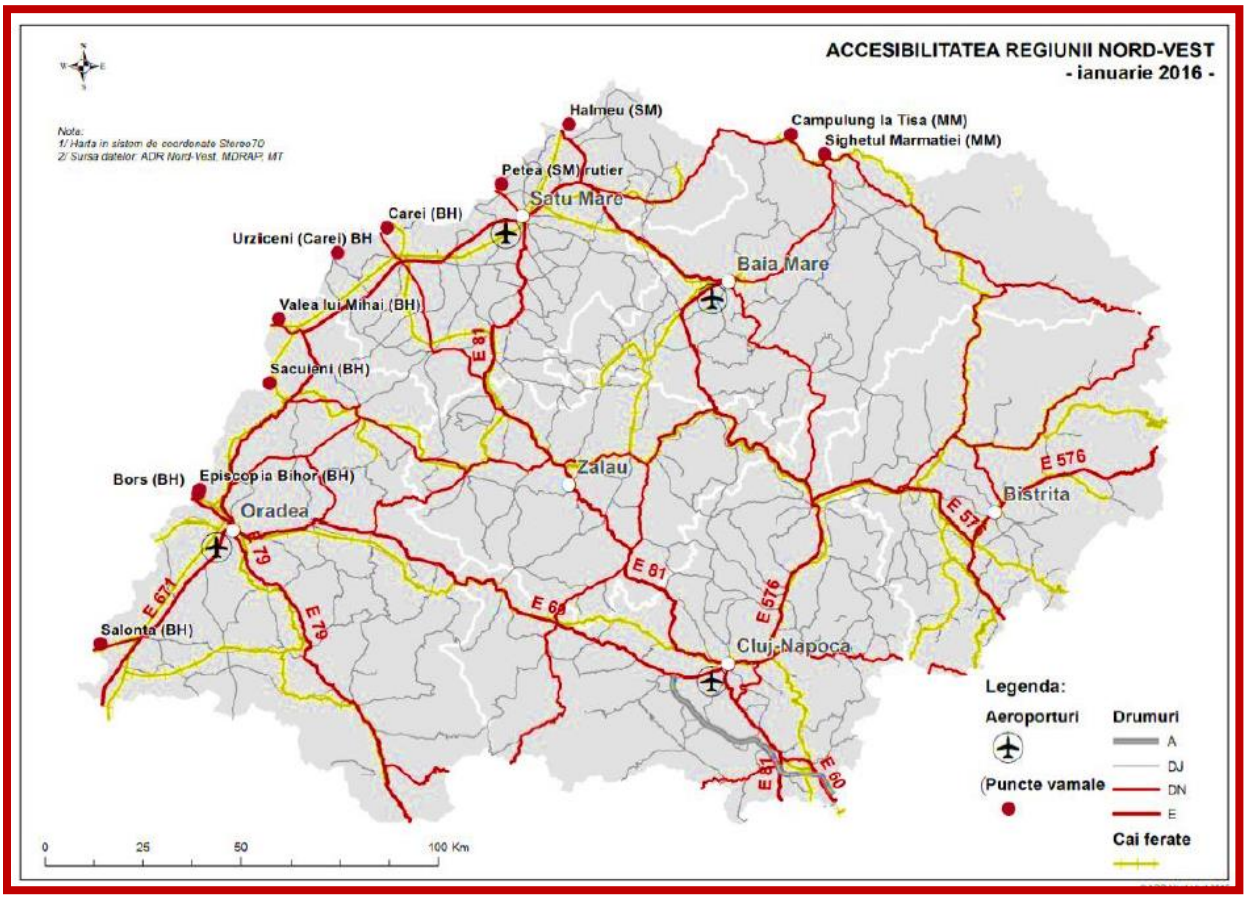

Sursa: Strategia de specializare inteligentă a regiunii de Nord-Vest 2021-2027, p. 23

Politica rețelei transeuropene de transport (TEN-T) abordează implementarea și dezvoltarea unei rețele europene de linii de cale ferată, drumuri, căi navigabile interioare, rute maritime maritime, porturi, aeroporturi și terminale feroviare. Obiectivul final este de a elimina lacunele, blocajele și barierele tehnice, precum și de a consolida coeziunea socială, economică și teritorială în UE. Actuala politică TEN-T se bazează pe Regulamentul (UE) nr. 1315/2013. Pe lângă construirea de noi infrastructuri fizice, politica TEN-T sprijină aplicarea inovației, a noilor tehnologii și a soluțiilor digitale la toate modurile de transport. Obiectivul este utilizarea îmbunătățită a infrastructurii, reducerea impactului transportului asupra mediului, eficiența energetică sporită și siguranța sporită.

TEN-T cuprinde două „straturi” de rețea:

- Rețeaua de bază include cele mai importante conexiuni, care leagă cele mai importante noduri și urmează să fie finalizată până în 2030.

- Rețeaua comprehensivă/globală acoperă toate regiunile europene și urmează să fie finalizată până în 2050.

Coloana vertebrală a rețelei centrale este reprezentată de nouă coridoare ale rețelei centrale, care au fost identificate pentru a eficientiza și a facilita dezvoltarea coordonată a rețelei centrale. Două priorități

orizontale, sistemul european de gestionare a traficului feroviar (ERTMS) și Autostrăzile mării, le completează. Supravegherea coridoarelor și a celor două priorități orizontale revine coordonatorilor europeni, desemnați de Comisia Europeană. Începând cu anul 2019, Comisia Europeană este în proces de revizuire a acestei politici[166].

Figura 13: Rețeaua de bază TEN-T cu cele 9 coridoare de transport

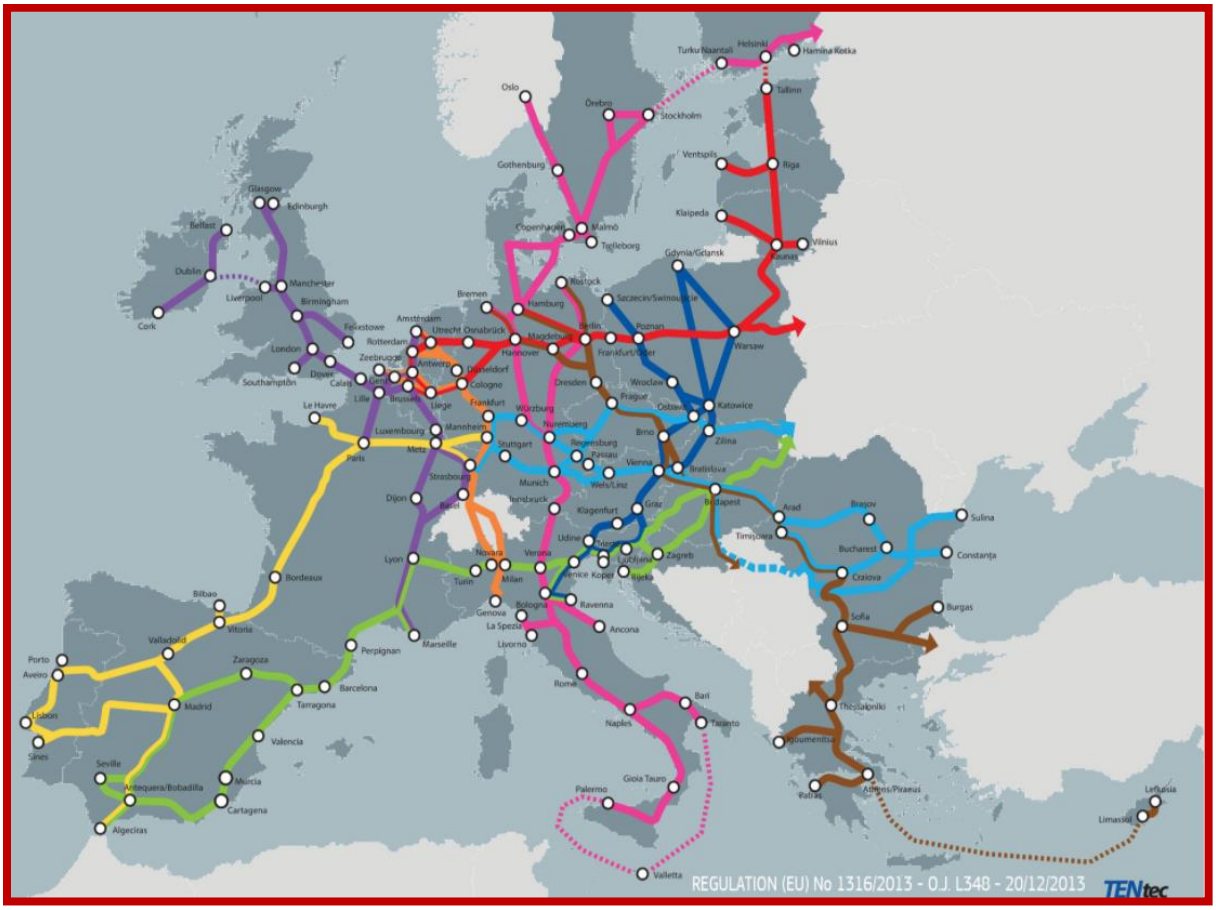

Sursa: https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t_en

După cum se poate observa din Figura 13 de mai sus care detaliază rețeaua TEN-T de bază, regiunea Nord-Vest, inclusiv județul Sălaj, nu este străbătută de niciunul din cele 9 coridoare. Evident, din perspectiva conectivității, această situație nu este ideală. În ceea ce privește rețeaua globală, o analiză a conectivității din perspectivă teritorială are în vedere scopul declarat al acordului dintre CE, Consiliu și Parlamentul european privind rețeaua transeuropeană de transport, și anume ca treptat, până în 2050, cea mai mare parte a cetățenilor și a întreprinderilor din Europa să se afle la cel mult 30 de minute distanță, ca timp de deplasare, de rețeaua globală TEN-T.

---

[166] **Comisia Europeană, Trans-European Transport Network (TEN-T), online disponibil la adresa https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t_en**

Pe rețeaua TEN-T globală (rutieră) se regăsesc peste 420 km care străbat teritoriul regiunii de Nord-Vest, astfel:

• Dinspre Regiunea Vest spre Municipiul Oradea (de-a lungul drumului european E671, spre Municipiul Marghita de-a lungul drumului național DN19E, spre Municipiul Zalău de-a lungul drumului național DN19B, spre Municipiul Cluj-Napoca și Municipiul Turda de-a lungul drumului european E81, unde se intersectează cu rețeaua TEN-T Core rutieră;

• Din Satul Halmeu (județul Satu Mare), spre Municipiul Satu Mare și Municipiul Carei de-a lungul drumului E671, spre Orașul Tășnad de-a lungul drumului național DN1F, spre Municipiul Zalău de-a lungul drumului european E81, unde se întâlnește cu tronsonul menționat anterior (parte din rețeaua TEN-T Comprehensive).

Dacă analiza ia în calcul doar infrastructura rutieră (singura care momentan asigură servicii adecvate) atunci județul Sălaj este în interiorul acestei zone cu majoritatea teritoriului său, excepție făcând anumite comunități din munții Apuseni.

La nivelul României, datorită lipsei investițiilor în transportul pe cale ferată, analiza conectivității la axa prioritară TEN-T 22 feroviar nu este considerată semnificativă, aceasta modalitate de transport fiind utilizată într-o pondere nesemnificativă comparativ cu transportul rutier și aerian[167].

Regiunea de Nord-Vest dispune de un număr mare de aeroporturi comparativ cu alte regiuni europene, însă acest lucru se datorează mobilității reduse intra-regionale. În regiune există un număr de 4 aeroporturi: Cluj-Napoca, Oradea, Baia Mare și Satu Mare, dintre care primele trei sunt cuprinse în rețeaua TEN-T globală. Dintre acestea, Aeroportul Internațional Cluj-Napoca preia peste 70% din traficul total de pasageri din regiune. Traficul internațional de pasageri deține 81,7% din total pasageri, restul de 18,3% fiind pasageri pe rute interne fapt care atestă potențialul de „hub" pentru jumătatea nordică a României a acestui aeroport, al doilea aeroport al țării după Aeroportul Internațional „Henri Coandă" București, în ceea privește traficul de pasageri. Traficul aerian de pasageri la nivelul celorlalte aeroporturi din regiune Oradea – doar 7% din total pasageri la nivel de regiune, Satu Mare și Baia Mare rămân reduse ca și volum și sunt destinate aproape exclusiv rutelor interne[168].

Municipiul Zalău se află la o distanță de peste 50 de km de toate aceste aeroporturi: 84 km față de aeroportul din Cluj-Napoca, 85 km de cel din Baia Mare, 91 km de cel din Satu Mare și 118 km de cel din Oradea (distanță pe cale rutieră, a se vedea Figura 14). Pentru alte localități din județul Sălaj accesarea aeroporturilor din regiune trebuie evaluată în fiecare caz în parte. Simpla prezență a aeroporturilor nu înseamnă neapărat accesibilitate și/sau conectivitate crescute pentru Zalău și alte localități din Sălaj. Accesul la un aeroport trebuie evaluat și prin referință la celelalte tipuri de transport care permit interconectarea cu aeroporturile din regiunea de Nord-Vest.

---

[167] Plan de dezvoltare regională regiunea Nord-Vest 2021-2027, p. 69

[168] Planul de dezvoltare al regiunii Nord-Vest, 2021-2027, draft supus consultării publice, online disponibil la https://www.nord-vest.ro/planul-de-dezvoltare-regionala-2021-2027/, p. 69.

Figura 14: Aeroporturi din rețeaua TEN-T și zone de accesibilitate sub 50 km în regiunea de Nord-Vest

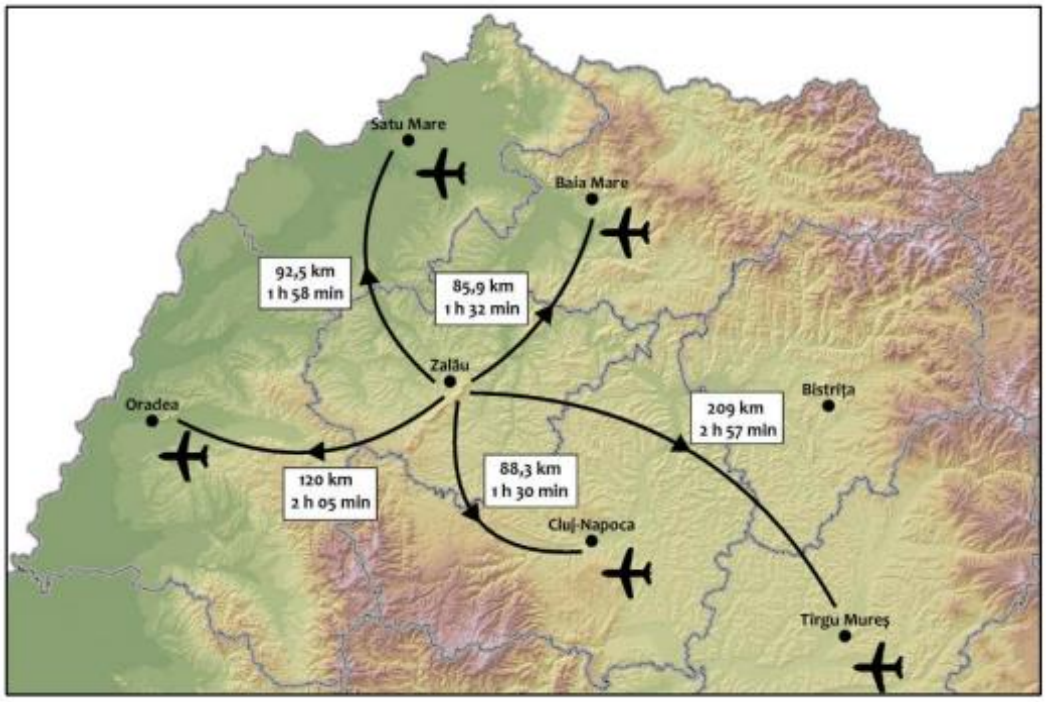

Sursa: Plan de Mobilitate Urbană Durabilă – Mun. Zalău, 2017, p. 130

Este important de menționat că accesibilitatea și conectivitatea reprezintă obiective strategice pentru regiunea de Nord-Vest. La nivelul Planului de dezvoltare regională a regiunii de Nord-Vest 2021-2027, obiectivul strategic 5, Conectivitate fizică și digitală ridicată, include două direcții care vizează aceste aspecte. Acestea sunt: 5.1. Dezvoltarea infrastructurii de transport în lungul rețelei TEN-T și 5.2. Creșterea conectivității locale feroviare și rutiere la rețeaua TEN-T 5.3. Pentru fiecare dintre acește direcții, acțiunile orientative vizează:

5.1. Dezvoltarea infrastructurii de transport în lungul rețelei TEN-T

- Electrificarea și modernizarea căilor ferate (inclusiv modernizarea gărilor)
- Construirea de drumuri expres și autostrăzi
- Construirea de centuri și variante ocolitoare

5.2. Creșterea conectivității locale feroviare și rutiere la rețeaua TEN-T

- Construirea și reabilitarea legăturilor rutiere secundare către rețeaua rutieră și nodurile TEN-T (drumuri județene, descărcări autostradă)
- Electrificarea și modernizarea căilor ferate (inclusiv modernizarea gărilor)

- Construirea de centuri și variante ocolitoare
- Construirea de noi drumuri menite să asigure creșterea conectivității în zonele metropolitane (noile drumuri vor include transport public, trotuare generoase și piste pentru biciclete[169].

2.1.1 Infrastructura rutieră

La nivelul regiunii de Nord-Vest, reţeaua de drumuri rapide şi autostrăzi este încă deficitară, fapt ce conduce la devierea traficului spre alte regiuni şi împiedică dezvoltarea corespunzătoare a economiei județelor componente, inclusiv a județului Sălaj. Municipiul Zalău, prin poziționarea la confluența a 2 rețele transeuropene de transport rutier, compensează puțin în acest domeniu. Una din soluţiile pentru rezolvarea acestei probleme de conectivitate o reprezintă construcţia autostrăzii A3. Autostrada Brașov-Borș va traversa județul Sălaj pe o lungime de 84 km, fiind prevăzute trei puncte de intersecție: Zimbor, Zalău și Nușfalău. Unitățile administrativ-teritoriale străbătute de Autostrada Brașov-Borș, în județul Sălaj sunt următoarele (de la sud-est la vest): Zimbor, Sînmihaiul Almașului, Românași, Treznea, Zalău, Meseșenii de Jos, Crasna, Boghiș, Nușfalău, Ip și Marca (Figura 15). Traseul viitoarei autostrăzi A3, proiect aflat în faza de implementare, va îmbunătăți conectivitatea municipiului Zalău către: centrul Transilvaniei și municipiile Cluj-Napoca, Târgu Mureș, Sighișoara, Brașov; București și granița de sud; Municipiul Oradea, vestul țării, cu acces spre Europa Occidentală.

Figura 15: Traseul viitoarei autostrăzi A3 Cluj-Napoca - Oradea

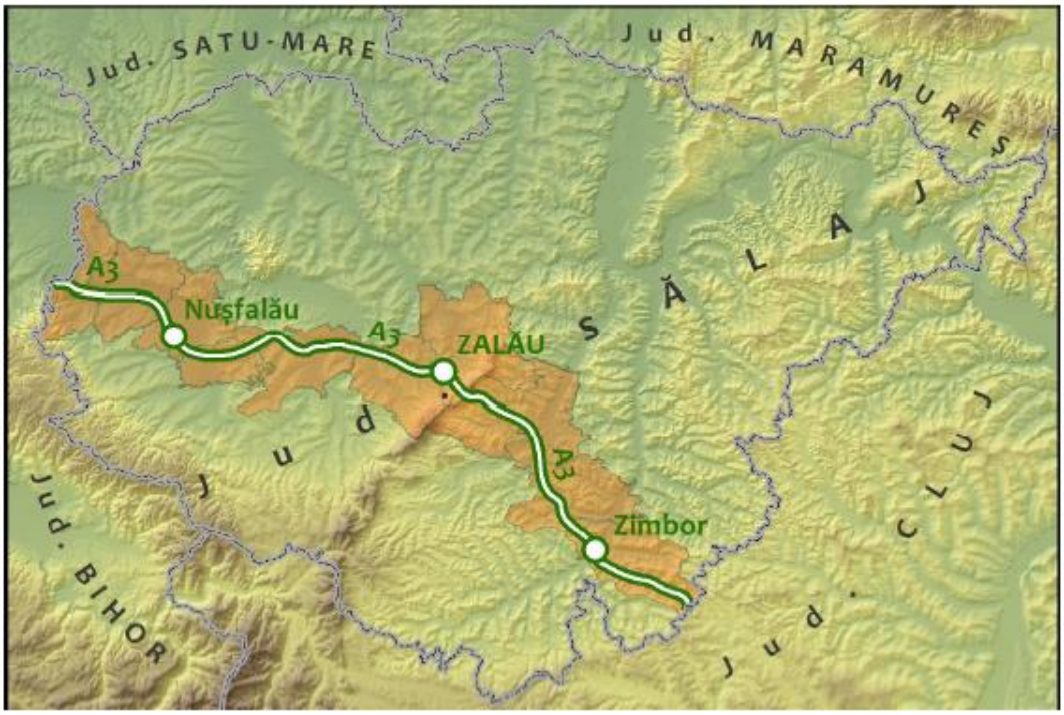

[169] Ibidem, pp. 243-244.

Sursa: PMUD – Mun. Zalău, 2017, p. 86

Figura 16 de mai jos redă stadiul realizării autostrăzii A3, pe tronsonul Gilău-Borș, la nivelul lunii iulie 2021. Trebuie menționat că situația construirii autostrăzii pe sectoarele aflate pe teritoriul județului Sălaj este una pozitivă în acest moment, cel puțin în contextul întârzierilor repetate de pe alte tronsoane. Într-un articol recent de presă, se făcea referire la cei circa 42 de km de autostradă, de la Nădășelu la Zimbor și mai departe la Poarta Sălajului, o parte din Autostrada Transilvania A3 care trece pe la vest de Cluj Napoca, care sunt în prezent construiți de către asocierea de firme românești Spedition UMB - Tehnostrade. Articolul nota, că deși lucrările nu au început de mult timp, autostrada începe să prindă contur. Șantierul Autostrăzii A3 de la Nădășelu (nordul Clujului) până la Zimbor (în județul Sălaj) se conturează tot mai bine. Constructorul UMB crește treptat mobilizarea și lucrează la excavații precum și la forajele fundațiilor structurilor. În articol se reamintește că UMB a câștigat licitația pentru 42 km din Autostrada Transilvania, lungime similară cu cea executată de americanii de la Bechtel în urmă cu un deceniu. În prezent există autorizație de construire doar pe teritoriul județului Cluj, aproximativ 18 km. După finalizarea recentă a exproprierilor se așteaptă proiectul constructorului și obținerea autorizației pe restul sectoarelor. Autostrada trebuie să fie gata la finalul lui 2023, conform contractului. Stadiul lucrărilor este aproximativ 5%[170].

Figura 16: Stadiul execuției Autostrăzii A3 pe tronsoane (iulie 2021)

[170] https://monitorizari.hotnews.ro/stiri-infrastructura_articole-24799208-autostrada-transilvania-nadaselu-zimbor-poarta-salajului-santier-lucrari-constructor-umb.htm

Stadiu: **Deschis partial,** partial in executie si partial in licitare

Lungime: 162,52 km (aproximativ)

Termen de deschidere: Gilau - Nadaselu, inclusiv viaduct de acces, deschis in Septembrie 2018; Biharia - Bors deschis in septembrie 2020. Pentru restul sectiunilor, detalii mai jos.

Tronsonul este impartit in trei sectiuni:
- Sectiunea 3A Gilau (Cluj-Napoca Vest) - Mihaiesti (26,27 km)
- Sectiunea 3B Mihaiesti - Suplacu de Barcau (approximativ 76 km)
- Sectiunea 3C Suplacu de Barcau - Bors (60,25 km).

Sectiunea 3A Gilau - Mihaiesti se prezinta astfel:

- 3A1 Gilau - Nadaselu (9,47km) - deschisa circulatiei in Sep. 2018. Portiunea intre Gilau si Nadaselu (8,70 km, parte din sectiunea 3A) a fost deschisa in Septembrie 2018. Pentru aceasta sectiune contractul a fost semnat in aprilie 2013; constructori: UMB Spedition-Tehnostrade; cost: 258,2 milioane lei fara TVA. Viaductul de acces (0,77 km): constructor - Tirrena Scavi SpA; pret 25,6 milioane lei fara TVA.
- 3A2 Nadaselu - Mihaiesti (16,80km) - castigator desemnat in septembrie 2020: asocierea Spedition UMB SRL - Tehnostrade SRL - Electromontaj SA, perioada de proiectare 12 luni, perioada de executie 24 de luni, pret (impreuna cu sectiunea Mihaiesti - Zimbor): 1,39 miliarde lei fara TVA. Contract semnat in Sep 2020. Termen deschidere: 2023

Sectiunea 3B Mihaesti - Suplacu de Barcau se prezinta astfel:

- 3B1 Mihaiesti - Zimbor (13,26km) - castigator desemnat in septembrie 2020: asocierea Spedition UMB SRL - Tehnostrade SRL - Electromontaj SA, perioada de proiectare 12 luni, perioada de executie 24 de luni, pret (impreuna cu sectiunea Nadaselu - Mihaiesti): 1,39 miliarde lei fara TVA. Contract semnat in Sep 2020. Termen deschidere: 2023
- 3B2 Zimbor - Poarta Salajului (13,26km) - Constructor: Asocierea SA&PE Construct SRL - Spedition UMB SRL - Tehnostrade SRL. Pret: 680.405.395,28 lei fara TVA. Durata: 12 luni pentru proiectare, 24 luni pentru executie. Contract semnat in iunie 2020. Termen de deschidere 2023.
- 3B3 Poarta Salajului - Zalau (15,14km) - in curs de licitare
- 3B4 Zalau - Nusfalau (25,84km) - in curs de licitare
- 3B5 Nusfalau - Suplacu de Barcau (13,55km) - Contract semnat in Septembrie 2020. Constructor selectat: Nurol Insaat Ve Ticaret AS. Pret: 384.138.887,89 lei fara TVA. Durata: 6 luni pentru proiectare, 18 luni pentru executie. Termen deschidere: 2022.

Sectiunea 3C Suplacu de Barcau - Bors se prezinta astfel:

- 3C1 Suplacu de Barcau - Chiribis (26,35km). Licitatie anulata din nou in iulie 2021.
- 3C2 Chiribis - Biharia (28,55km). Contract semnat in iunie 2020 cu Asocierea Trameco SA - Vahostav-SK a.s. - Drumuri Bihor SA - Drum Asfalt SRL - East Water Drillings SRL, cost 326,51 milioane lei (fara TVA), termen proiectare 6 luni, termen de executie 18 luni. Termen deschidere: 2022
- 3C3 Biharia - Bors (5,35km). Sectiune deschisa in septembrie 2020. Contract semnat in Decemberie 2018 cu Asocierea Trameco SA - Vahostav-SK a.s. - Drumuri Bihor SA - Drum Asfalt SRL - East Water Drillings SRL, cost 134,22 milioane lei (fara TVA).

Sursa: http://www.130km.ro/a3.html#cinci

La nivelul județului Sălaj avem o rețea de drumuri naționale, județene și comunale cu o lungime totală de 1911 km. Drumurile naționale care străbat teritoriul județului Sălaj sunt: • DN 1C = lungime drum 32,305 km limita jud. Cluj-Glod-Ileanda-Răstoci-limita jud. Maramureș; • DN 1F = lungime drum 87,055 km limita jud. Cluj-Zimbor-Romana și Zalău-Bocșa-Bobotalimita jud. Satu Mare**; • DN 1G = lungime drum 46,156 km limita jud. Cluj-Cuzăplac-Zimbor-DN 1F Sânmihaiu Almașului**; • DN 1H = lungime drum 91,418km limita jud. Bihor-Nușfalău-Șimleu Silvaniei-Jibou**; • DN 19B = lungime drum 14,972km limita jud. Bihor-Ip.

Notă (**): DN 1F păstrează caracterul de DN și pe teritoriul Municipiului Zalău între km 81+100 și 91+940 interval care se află în administrarea municipiului. DN 1G între km 25+388 și 30+655 se suprapune peste traseul DN 1F. DN1H între km 69+520 și 74+698 se suprapune peste traseul lui DN 1F iar între km 74+698 și 75+446 se află în administrarea municipiului. Figura 17 de mai jos redă drumurile naționale de la nivelul județului Sălaj.

Figura 17: Rețea drumuri naționale, județul Sălaj

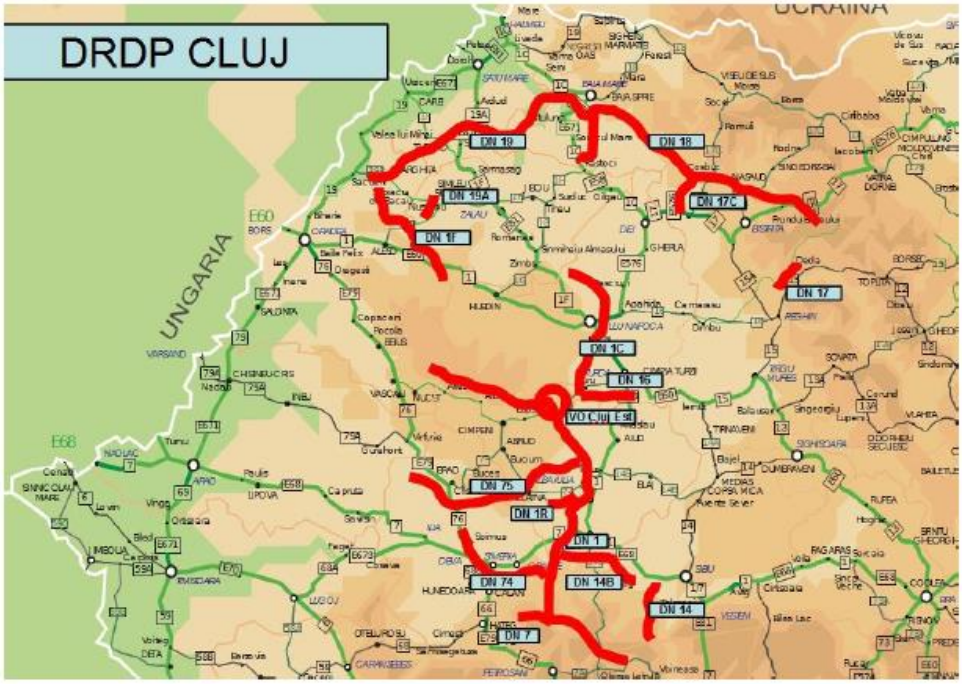

Sursa: PATJ Sălaj, Etapa a II-a, Elaborarea analizei-diagnostic multicriteriale integrate, VOLUMUL 1A: PARTEA SCRISĂ / MEMORIU GENERAL Structura teritoriului, 2019 – 2020, p. 159

În interiorul judeţului sunt 30 drumuri judeţene, având o lungime de 604 km și 118 drumuri comunale cu o lungime de 1021 km. 20% sunt drumuri pietruite şi de pământ.

O analiză în profil teritorial a infrastructurii rutiere relevă faptul că, în anul 2020, lungimea totală a drumurilor din județul Sălaj a fost de 1911 km. Această cifră înseamnă 14,85 % din lungimea totală a drumurilor din regiunea de Nord-Vest și respectiv 2,20 % din totalul drumurilor la nivel național. La nivelul regiunii de Nord-Vest, judeţul Sălaj deţine a treia cea mai lungă reţea de drumuri.

Rețeaua rutieră a județului Sălaj este relativ bine dezvoltată din punctul de vedere al acoperirii teritoriale având o densitate superioară mediilor regională (37,66 km / 100 kmp) și națională (36,4 km / 100 kmp. De altfel, densitatea drumurilor (naționale, județene, comunale) în județul Sălaj este cea mai mare din regiunea de Nord-Vest (49,45 km / 100 km^2). Situația poate fi explicată de geografia județului dominată de formele de relief colinare, depresionare, piemontane și care a determinat o structură specifică a rețelei de localități: una cu așezări de dimensiuni mici și medii, numeroase și răspândite pe întreg teritoriul. Densitatea mare a drumurilor este așadar corelată cu densitatea ridicată a așezărilor. Un grad de acoperire bun nu înseamnă totodată și o calitate ridicată a rețelei rutiere, corespunzătoare cerințelor actuale de deplasare și asigurare a mobilității. Datele statistice indică o pondere scăzută (cea mai mică din regiune) a drumurilor modernizate (16,97%, față de media mațională de 44,17 % și cea regională de 31,85 %) și o pondere ridicată (56,83 %, cea mai ridicată din regiune) a celor cu îmbrăcăminți ușoare. Se poate remarcă însă faptul că ponderea drumurilor pietruite (16,43 %) și de pământ (13,5 %) este sub mediile regională și națională și printre cele mai scăzute din regiune. Totuși, la toate categoriile de drumuri, gradul de modernizare este cel mai scăzut în județul Sălaj. Cu toate acestea, situația – în ansamblu – poate fi

apreciată ca satisfăcătoare, în condițiile în care ponderea drumurilor județene și comunale de pământ este foarte scăzută – mult sub mediile regională și națională și cu mici excepții cea mai mică dintre județele regiunii.

Ca evoluţie în timp, la nivel judeţean se remarcă creșteri spectaculoase de la o perioadă la alta. Pe intervalul 2010-2020, județul Sălaj are cea mai mare creștere a rețelei de drumuri, de peste 11% (rata regională = 4,4%, restul județelor având o creștere cuprinsă între între 1 %-6 %).

Drumurile naționale însumează 286 de km în 2020, ceea ce reprezintă 14,96 % din totalul drumurilor din județul Sălaj, cea mai redusă din regiunea Nord-Vest și sub mediile regională și națională. Foarte importante sunt DN 1F care traversează județul în diagonală de la nord-vest la sud-est pe o lungime de peste 95 de km și DN 1H care traversează județul de la est la vest în jumătatea sa nordică pe o lungime de peste 85 de km. Zona de sud și sud-vest a județului nu beneficiază în prezent de prezența unui DN, dar va fi în viitorul apropiat traversată de tronsonul finala al autostrăzii A3 Gilău – Borș. Drumurile naționale sunt modernizate în proporție de peste 90 %. Ele sunt în administrarea D.R.D.P. Cluj, ca subunitate a C.N.A.I.R-S.A.

Drumurile județene reprezintă 31,6 % din totalul drumurilor de pe teritoriul județului Sălaj. Drumurile judeţene sunt modernizate într-un procent nesatisfăcător (doar 28 km în 2020, ceea ce reprezintă 4,63 % din totalul drumurilor județene; în același timp avem o scădere foarte mare de la 95 km modernizați în 2019). Lipsa modernizării drumurilor județene nu se regăsește doar la nielul județului Sălaj ci a întregii regiuni Nord-Vest. În perioadele de programare anteriore, modernizarea/reabilitarea drumurilor județene a fost o prioritate. Astfel, peste 327 km de drumuri județene au fost reabilitate/modernizate prin Programul Operațional Regional (POR) 2007-2013, Axa 2: „Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale de transport” (conform Raportului final de implementare 2007-2013). În perioada 2014-2019 au fost în curs de modernizare încă 1.100 km de drumuri județene, prin POR 2014-2020 Axa 6 „Îmbunătățirea infrastructurii de importanță regională, precum și a sistemelor de transport durabile” (conform datelor furnizate de OI ADR Nord-Vest). Cu toate acestea, conform INS, la nivelul anului 2020, procentul drumurilor modernizate din total drumuri județene din regiunea de Nord-Vest a fost cel mai mic la nivel național (14,82% față de 40,42% la nivel național).

O situație similară întâlnim și în privința drumurilor comunale. Din totalul acestora, de 1021 km la nivelul județului Sălaj, doar 35 km sunt modernizați (3,42 %), cifră care a crescut totuși în ultimii zece ani. Situația este mai puțin bună comparată cu cea de la nivel regional. Conform INS, în 2020, din totalul de 5.261 km drumuri comunale, doar 637 km au fost modernizați, ceea ce reprezintă 12,10%. 1297 km au îmbrăcăminți ușoare rutiere, 1.903 km sunt pietruiți și 1.424 km sunt de pământ, ceea ce duce la concluzia că starea drumurilor comunale este degradată și cu soluții tehnice depășite. În județele Bistrița-Năsăud și Sălaj avem o situație similară, ambele fiind confruntate cu disparități accentuate de dezvoltare.

Categorii drumuri	**Tipuri acoperământ**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Total	**Total**	1714	1751	1761	1781	1791	1791	1791	1791	1791	1791	1911
	Modernizate	312	312	312	354	354	354	354	374	374	374	321

	Cu îmbr. ușoare rutiere	572	617	665	627	711	730	730	823	823	823	1018
	Pietruite	591	570	533	530	476	457	457	385	385	385	314
	De pământ	239	252	251	270	250	250	250	209	209	209	258
Naționale	**Total**	285	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286
	Modernizate	211	211	211	255	255	255	255	255	255	255	258
	Cu îmbr. ușoare rutiere	71	72	71	31	31	31	31	31	31	31	28
	Pietruite	3	3	4	:	:	:	:	:	:	:	:
Județene	**Total**	631	632	632	632	632	632	632	632	632	644	604
	Modernizate	82	82	82	80	80	80	80	95	95	95	28
	Cu îmbr. ușoare rutiere	371	368	412	414	433	452	452	452	452	461	524
	Pietruite	169	173	135	135	116	97	97	82	82	85	49
	De pământ	9	9	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Comunale	**Total**	798	833	843	863	873	873	873	873	873	861	1021
	Modernizate	19	19	19	19	19	19	19	24	24	24	35
	Cu îmbr. ușoare rutiere	130	177	182	182	247	247	247	340	340	331	466
	Pietruite	419	394	394	395	360	360	360	303	303	300	265
	De pământ	230	243	248	267	247	247	247	206	206	206	255

Tabelul 8: Lungimea drumurilor publice din jud. Sălaj (km)

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor (: semnifică date lipsă)

Nu toate localitățile din județul Sălaj beneficiază de aceași accesibilitate și conectivitate rutieră. Figura 18 de mai jos redă această situație, în funcție de numărul și/sau tipurile de drumuri care trec printr-o localitate. Se observă că rutier municipiile și orașele sunt cele mai conectate. Jumătatea de nord este de asemenea mai bine conectată și mai accesibilă decât jumătatea de sud a județului. Există o singură comună, Șamșud, care nu e străbătută decât de un drum comunal.

Figura 18: Accesibilitatea rutieră a localităților din județul Sălaj

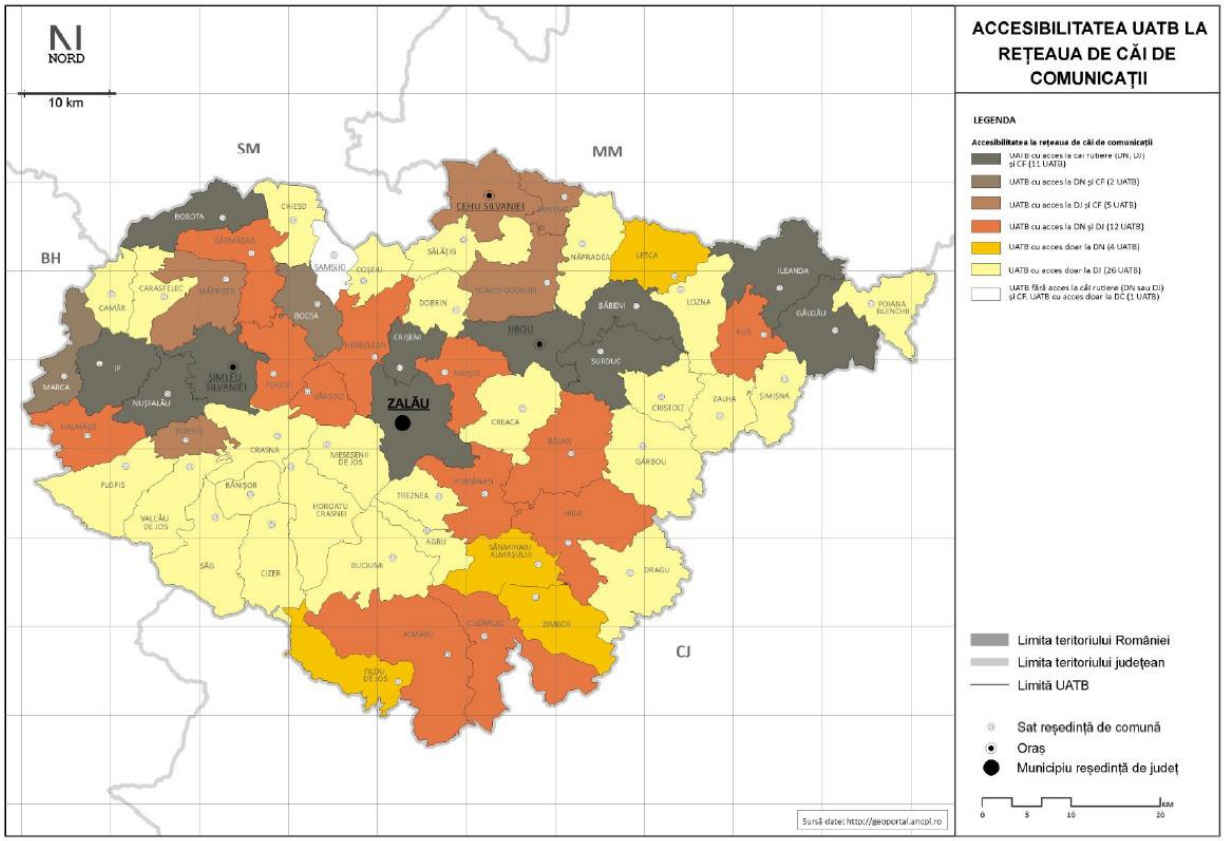

Sursa: Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), p. 65

În închiderea acestei secțiuni trebuie făcută referire și la centurile ocolitoare: situația la nivelul întregii regiuni Nord-Vest nu este grozavă. Municipiile reședință de județ nu beneficiază încă de centuri complete. La Oradea, aceasta se află în faza licitației desfășurate de CNAIR în timp ce la Bistrița, Baia Mare, Zalău și Satu Mare sunt în lucru iar la Cluj în stadiu de SF. Orașele din județul Sălaj nu dețin centuri sau variante ocolitoare fiind traversate de traficul greu. Există însă proiectele de la toate aceste trei orașe prinse pe POIM. Figura 19 de mai jos redă prioritizarea centurilor ocolitoare la nivelul regiunii Nord-Vest, în funcție de mai multe criterii. Se poate observa că în ceea ce privește importanța sau necesitatea acestor centuri, avem pe locul 15 orașul Șimleu Silvaniei, pe 22 Cehu Silvaniei și pe 24 Jibou.

Figura 19: Prioritizarea proiectelor de realizare a variantelor/centurilor ocolitoare

1	CLUJ NAPOCA	8.05
2	Aleșd	7.35
3	Bistrița	6.74
4	Huedin	6.36
5	Turda	6.25
6	Tăuții Măgherăuș	5.30
7	Salonta	4.41
8	Livada	4.10
9	Baia Sprie	3.80
10	Beiuș	3.74
11	Marghita	3.69
12	Șomcuta Mare	3.62
13	Ardud	3.41
14	Câmpia Turzii	3.40
15	Șimleu Silvaniei	2.95
16	Ștei	2.90
17	Valea lui Mihai	2.86
18	Năsăud	2.68
19	Tășnad	2.56
20	Negrești-Oaș	2.55
21	Sighetu Marmației	2.53
22	Cehu Silvaniei	2.46
23	Târgu Lăpuș	2.44
24	Jibou	2.42
25	Dej	2.15

Sursa: Strategia regională de mobilitate urbană durabilă și orașe inteligente a regiunii Nord-Vest 2021-2027 p. 116

2.1.2 Infrastructura feroviară

Planul de dezvoltare al regiunii de Nord-Vest 2021-2027 califică infrastructura feroviară regională ca fiind în cea mai mare suferință, la acest capitol existând diferențe mari chiar față de starea infrastructurii la nivel național (care este precară) în ciuda faptului ca prin regiune trece un coridor feroviar de importanță națională și europeană. La nivelul anului 2020, față de valoarea medie regională a densității liniilor de cale ferată de 48,68 km/1000 km^2, densitatea cea mai mare se regăsește în județul Bihor (66,27 km/1000 km^2). Județul Sălaj ocupă poxziția 4 la nivel regional în ceea ce privește densitatea căilor ferate 47,35 km/1000 km^2.

Județul este străbătut de două linii de cale ferată:

- linia de cale ferată principală: Dej - Jibou - Baia Mare - Satu Mare;

- linia de cale ferată secundară: Jibou - Zalău - Șărmășag - Carei.

Municipiul Zalău este traversat de CF412 (Carei-Șărmășag-Zalău Nord-Jibou), linie nemodernizată și sub standardele Uniunii Europene, aflându-se la 88 km de Carei și 23 km de Jibou. Din punctul de vedere al rețelei de transport feroviar, municipiul Zalău nu reprezintă un punct de interes, principalul nod feroviar

din județ fiind la Jibou. Legăturile pe calea ferată cu județele învecinate sunt deficitare atât cantitativ, cât și din punct de vedere calitativ (a se vedea Figura 20). Pe calea ferată, Zalăul se află la 159 km de Cluj-Napoca, la 81 km de Baia Mare și la 124 km de Satu Mare. Rezultă astfel, o îngreunare a utilizării transportului feroviar pentru conectarea municipiului Zalău cu alte orașe mari din România datorită calității deficitare și cantității reduse ale acestui tip de deplasare.

Figura 20: Rețeaua de căi ferate din România

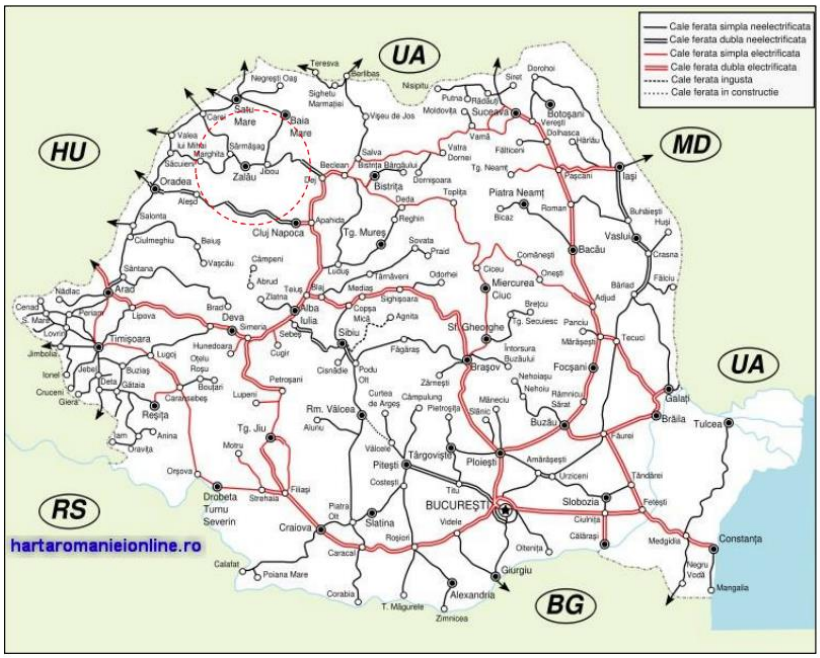

Sursa: Plan de Mobilitate Urbană Durabilă – Mun. Zalău, 2017, p. 124

Lungimea totală a liniilor de cale ferată din judeţul Slaj este de 183 km, respectiv 1,69 % din lungimea totală a liniilor de cale ferată la nivel naţional (2020), neexistând sisteme sau subsisteme de tracţiune electrică a trenurilor (a se vedea Tabelul 9). 150 de km sunt linii normale cu o cale, 33 de km linii normale cu 2 căi. Ca evoluţie în timp, la nivel judeţean se remarcă faptul că lungimea liniilor de cale ferată a rămas constantă în perioada 2010 – 2020 (chiar și înainte de acest an).

Tabelul 9: Lungimea liniilor de cale ferată aflate în explorare din judeţul Sălaj (km)

Categorii cale ferată		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total	**Naț**	10785	10777	10777	10768	10777	10770	10774	10774	10765	10759	10769
	Reg N-V	1668	1668	1668	1668	1668	1668	1668	1668	1663	1663	1663
	Sălaj	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183
Electrificate	**Naț**	4020	4020	4029	4029	4030	4030	4030	4029	4029	4034	4020

	Reg N-V	312	312	312	312	312	312	312	312	311	311	311
	Sălaj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Linii normale	**Naț**	10645	10638	10639	10630	10638	10632	10635	10635	10627	10621	10631
	Reg N-V	1586	1586	1586	1586	1586	1586	1586	1586	1585	1585	1585
	Sălaj	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183
Linii normale cu o cale	**Naț**	7736	7729	7730	7721	7729	7715	7718	7718	7710	7704	7709
	Reg N-V	1342	1342	1342	1342	1342	1342	1342	1342	1341	1341	1341
	Sălaj	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150
Linii normale cu 2 căi	**Naț**	2909	2909	2909	2909	2909	2917	2917	2917	2917	2917	2922
	Reg N-V	244	244	244	244	244	244	244	244	244	244	244
	Sălaj	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Linii înguste	**Naț**	5	4	4	4	5	4	5	5	4	4	4
	Reg N-V	4	4	4	4	4	4	4	4	:	:	:
	Sălaj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Linii cu ecartament larg	**Naț**	:	:	:	:	:	:	:	:	:	134	134
	Reg N-V	:	:	:	:	:	:	:	:	:	78	78
	Sălaj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor (: semnigă date lipsă; - semnifică valoare zero)

Conform strategiei de dezvoltare a căilor ferate, cuprinsă în HGR nr. 817/2005, în județul Sălaj, în perioada 2007-2013, nu au fost prevăzute lucrări de investiții importante în domeniul feroviar. Gara Zalău s-a aflat însă în proces de modernizare, în cadrul unui proiect care cuprinde 16 stații propuse spre modernizare, în cadrul Programul Operațional Sectorial Transport 2007-2013.

Dezvoltarea în mică măsură a lucrărilor de întreținere a infrastructurii și modernizare a materialului rulant (învechit și insuficient atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ), a alterat în mod semnificativ transportul feroviar, atât din punct de vedere al calității, cât și al siguranței, infrastructura feroviară situându-se sub nivelul standardelor Uniunii Europene.

Infrastructura nemodernizată și subdezvoltată, afectează siguranța și calitatea (timpi de deplasare mari), generând presiuni pe infrastructura rutieră și înrăutățind mobilitatea în cadrul regiunii. Principalele probleme rămân însă legăturile interjudețene deficitare și existența a multor zone cu restricții de viteză.

În prezent, conform Master Planului General de Transport (MPGL), intervențiile pe sectorul feroviar in Regiunea Nord-vest vizează următoarele trasee, inclusiv la nivelul județului Sălaj: Cluj-Napoca – Episcopia Bihor (reabilitare la nivelul vitezei proiectate, dublare linie si electrificare), Câmpia Turzii - Cluj-Napoca, Cluj-Napoca - Ilva Mică, Oradea - Salonta - Arad, Oradea - Carei - Satu Mare - Baia Mare - Jibou - Dej (reabilitare).

2.1.3 Infrastructura aeriană

Pe teritoriul județului Sălaj nu există aeroporturi.

2.1.4 Căi navigabile

Pe teritoriul județului Sălaj nu există căi navigabile.

2.2 Mobilitatea urbană

2.2.1 Planuri Mobilitate Urbană Durabilă

Planul de mobilitate urbană (PMUD) a reprezentat principalul instrument folosit de orașele României pentru tranziția la planificarea mobilității, prioritizând mijloacele de transport cu emisii reduse sau zero (transportul public, mersul cu bicicleta, mersul pe jos). Operaționalizarea planurilor de mobilitate urbană a fost puternic susținută prin alocarea de resurse financiare, fonduri nerambursabile care se putea accesa prin axe dedicate din Programul Operațional Regional (POR) – axa 4.1 (municipii reședință de județ), axa 3.2 (orașe și municipii non-reședință de județ) și parțial axa 13 (orașe și municipii non-reședință de județ). În prezent 28 din cele 43 de municipii și orașe din Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest au realizat Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD), iar cea mai mare parte a acestora au dezvoltat proiecte de mobilitate urbană care au fost depuse pentru finanțare pe POR axa 4.1 sau 3.2 (sau chiar pe linia dedicată proiectelor retrospective). Din tipurile de proiecte finanțabile prin POR Axa 4.1 / 3.2 au fost preferate achizițiile de mijloace de transport public, infrastructură pentru biciclete sau dezvoltarea unor zone pietonale[171].

[171] Plan de dezvoltare regională regiunea Nord-Vest 2021-2027, p. 70.

Orașele mici sub 25.000 de locuitori nu au în majoritatea cazurilor PMUD. Ele au optat să nu realizeze aceste documente de planificare pentru că proiectele finanțate din axa 3.2 din POR nu corespundeau cu nevoile lor.

În cazul municipiului reședință de județ există elaborat și în implementare PMUD.

2.2.2 Transport public local

Conform datelor din „Strategia Regională de Mobilitate Urbană Durabilă și Orașe Inteligente a Regiunii Nord-Vest 2021-2027", din cele 15 municipii ale regiunii de Nord-Vest, 9 au transport în comun la nivel local (Oradea, Cluj-Napoca, Satu Mare, Baia Mare, Zalău, Bistrița, Dej, Turda, Sighetu Marmației), din care 3 au dezvoltat transport în comun la nivel metropolitan (Cluj-Napoca, Oradea, Baia-Mare). Din cele 28 orașe ale Regiunii Nord-Vest, 2 au transport în comun (Baia Sprie și Tăuții Măgheruș, operator comun cu Baia Mare). Începând cu anul 2021, încă 4 municipii și 7 orașe preconizează să ofere acest tip de serviciu (Carei, Câmpia-Turzii, Marghita, Gherla, Beclean, Năsăud, Sângeorz Băi, Vișeu de Sus, Seini, Negrești-Oaș, Valea lui Mihai). În concluzie, la nivelul jud. Sălaj avem transport în comun doar la nivelul municipiului Zalău (fără zona metropolitană deși au existat discuții în acest sens). Celelalte orașe din județul Sălaj dar și din regiunea de Nord-Vest nu dețin transport public propriu și sunt deservite de transportul public județean pe traseul căruia sunt amplasate.

La nivelul jud. Sălaj (în fapt în municipiul Zalău) flota cu care se realizează transportul public în comun la nivelul anului 2020 cuprindea 66 autobuze și microbuze, în creștere considerabilă față de anul 2019 (51). Calitatea transportului public în comun poate fi considerată ca având un nivel mediu. Câteva dintre deficiențele constatate includ:

- Viteză scăzută de 20 km/oră la deplasarea în trafic;
- Dotări precare ale mijloacelor de transport în comun;
- Uzura tehnică și morală a flotei care contribuie la poluarea mediului înconjurător.

  Față de anul 2019, la sfarșitul anului 2020 – începutul anului 2021 au fost achiziționate și puse în circulație 20 de autobuze electrice, acesta fiind cursul pe care se va continua cu modernizarea sistemului de transport public în comun. De asemenea, este în curs de implementare un sistem de e-ticketing și informare călători care să crească atractivitatea transportului public în comun.

În ceea ce privește evoluția numărului de bilete și abonamente vândute precum și a numărului de pasageri, Tabelul 10 de mai jos ne oferă următoarele trenduri. Se poate observa că, pe parcursul timpului, numărul de bilete a scăzut. Avem însă o evoluție fluctuantă în ceea ce privește numărul de abonamente, cu creșteri pentru anumiți ani, care ar putea să indice că o parte din utilizatorii ocazionali ai transportului public au început să folosească mai des acest mijloc de transport, concomitent cu dezvoltarea facilităților de transport. Numărul de pasageri transportați este și el în scădere dar datele pentru 2020, datorită restricțiilor din pandemie, sunt mai puțin relevante.

Tabelul 10: Situație vânzări bilete și abonamente în municipiul Zalău (2010-2019)

An	Bilete vândute*	Abonamente vândute*	Pasageri transportați (mii) **
2012	477352	30119	11743
2013	434137	34651	12051
2014	410906	32329	11979
2015	412500	28333	11900
2016	457530	47066	11962
2017	450100	52366	13190
2018	394250	47046	8034
2019	336910	41332	6570
2020			2883

Sursă: date furnizate de Transurbis SA (*) și respective INS, Tempo online (**)

Cu ocazia sondajului de opinie aplicat în vederea realizării planului de dezvoltare a județului Sălaj, cetățenii au avut de răspuns la o întrebare legată de transportul public în comun. 43,4 % dintre aceștia sunt mulțumiți și foarte mulțumiți în timp ce 26,4 % nu sunt deloc mulțumiți. O altă întrebare a vizat satisfacția cu transportul între localitățile din județ. Dintre aspectele investigate cel mai nemulțumiți sunt de frecvența cu care circulă mijloacele de transport în comun și imposibilitatea achiziționării online a biletelor.

1.2.3 Infrastructură stradală

Lungimea totală a străzilor din municipiile și orașele județului Sălaj a totalizat 311 km în anul 2019, reprezentând 7,27 % din totalul regional și 0,98 % din totalul național. Comparativ cu restul județelor din regiunea Nord-Vest, județul Sălaj se plasează pe ultima poziție, cu o lungime apropiată a rețelei din județul Bistrița-Năsăud. Aceasta poziție trebuire raportată în cazul celor două județe anterior menționate și la numărul mic de municipii și orașe. Procentual, în județul Sălaj peste 71,06 % din rețeaua stradală este modernizată, puțin peste procentul național și regional.

Cu ocazia sondajului de opinie aplicat în vederea realizării planului de dezvoltare a județului Sălaj, cetățenii au avut de răspuns la o întrebare legată de infrastructura rutieră. Sondajul nu distinge între infrastructura intra-județeană și cea din localitățile de domiciliu. Putem bănui însă că cetățenii sunt în primul rând familiari cu aceasta din urmă. Pe baza sondajului putem spune că există o polarizare destul de accentuată, cu 27,2 % deloc și foarte puțini mulțumiți (15,5 % și 11,7 %) și respectiv 48,2 mulțumiți și foarte mulțumiți (24,1 % și 24,1 %). Interesant de menționat e că din sondaj rezultă că cei foarte mulțumiți de starea infrastructurii nu sunt în municipiul Zalău, ci în restul județului (13,6 % versus 28,3 %) și respectiv în rural și nu în urban (30,8 % versus 15,4 %).

2.2.4 Infrastructură velo și deplasări pietonale

În ceea ce privește transportul velo, niciunul dintre orașele și municipiile din Regiunea Nord-Vest nu prezintă o rețea completă de infrastructură destinată mersului pe bicicletă. Pistele existente se regăsesc în 13 dintre orașele din Regiune, iar în marea lor majoritate acestea sunt deficitare, fiind subdimensionate și amenajate pe trotuar, îngreunând deplasarea pietonilor. Parcările pentru biciclete sunt reduse și nu satisfac cererea locală.

Datorită reliefului colinar, configurația municipiului Zalău este una organică, implicând anumite disfuncționalități la nivelul profilelor stradale, spațiile dedicate pietonilor fiind subdimensionate sau inexistente. În zona de centru sau anumite cartiere rezidențiale spațiul pietonal este redus, iar circulația pietonală este îngreunată de mașinile parcate neregulamentar pe trotuare. În zonele mai noi, de suburbii, se remarcă lipsa completă a trotuarelor, fapt ce face deplasarea pe jos imposibilă. În ceea ce privește calitatea spațiului pietonal, în cadrul Planului de Mobilitate Urbană Durabilă Zalău, se estimează că acesta se află într-o proporție de 55% într-o stare medie spre rea, fiind necesare crearea de noi spații pietonale, pavaje corespunzătoare, precum și ajustări în ceea ce privește racordarea bordurilor și marcarea tronsoanelor pietonale pentru persoane cu mobilitate redusă, mai ales în cartiere.

Mărimea orașului și a principalelor trasee sunt factori care în mod teoretic ar trebui să stimuleze deplasările non-motorizate, inclusiv transportul cu bicicleta. Din păcate, alcătuirea reliefului face ca majoritatea dealurilor să convergă către axul principal la orașului. Astfel, Bulevardul Mihai Viteazul reprezintă una din puținele circulații fără declivități majore. Continuarea bulevardului, reprezentată de strada Gheorghe Doja, în schimb, prezintă o declivitate considerabilă, aspect care îngreunează deplasările nemotorizate pe această arteră.

În momentul de față, municipiul Zalău nu deține infrastructură velo extinsă, dar sunt in curs de derulare lucrari prin care aproape toate arterele principale vor avea trotuare reabilitate si pista de biciclete. În prezent, în Zalău nu există o infrastructură pentru biciclete dezvoltată – cu piste/benzi marcate și semnalizate corespunzător, singurele trasee pe care s-ar putea circula cu bicicleta în condiții de relativă siguranță fiind Bulevardul Mihai Viteazul – care include, pe trotuar, o zonă delimitată prin diferență de pavaj de circa 1 – 1,5 m lățime, care ar putea fi utilizată pentru deplasările velo – dar care nu este semnalizată rutier ca atare. Acest traseu delimitat prin pavaj este disponibil însă doar pe o secțiune scurtă a bulevardului – de la Piața 1 Decembrie 1918 până la intersecția cu Str. Simion Bărnuțiu. În plus, acesta există doar pe o parte a bulevardului, respectiv pe frontul de vest. În aceste condiții, acest traseu nu poate reprezenta o facilitate corespunzătoare pentru deplasările cu bicicleta în oraș, având în vedere că nu conectează puncte importante din localitate (zone de locuințe, zone de servicii, birouri etc.)[172].

Având în vedere că orașele județului Sălaj sunt relativ mici, cu distanțe mai reduse între obiective și fără sisteme de transport în comun, ar putea fi încurajată dezvoltarea unor rețele velo, care, în lipsa unei varietăți de servicii de mobilitate, ar conduce rezidenții la alegerea unor astfel de alternative non-motorizate.

---

[172] Actualizare Plan Urbanistic General Municipiul Zalău, Judeţul Sălaj, Memoriu justificativ, pp. 63-64.

2.2.5 Proiecte prioritare de mobilitate urbană durabilă la nivelul județului. Încadrarea în prioritățile regionale

ADR Nord-Vest a solicitat administrațiilor publice de la nivel județean și local (municipii, orașe), în calitatea acestora de autorități responsabile cu planificarea dezvoltării la nivel judeţean/municipal/orășenesc, să stabilească un portofoliu de proiecte prioritare pentru perioada 2021-2027, pentru care a fost adoptată OUG 88/2020 privind instituirea unor măsuri, precum și a unui sprijin financiar, pentru pregătirea portofoliului de proiecte în domenii strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021-2027, destinat finanțării prin Programul Asistență Tehnică 2014-2020 (POAT 2014-2020) și Programul Operațional Infrastructură Mare 2014-2020 (POIM). Sprijinul financiar se va acorda pentru elaborarea documentațiilor tehnico-economice. Portofoliul pentru fiecare județ poate fi în continuare actualizat pe parcursul anului 2021. În acest moment pentru județul Sălaj există următoarele proiecte prioritate (Figura 20), dintre care trei sunt legate de mobilitate durabilă la nivelul municipiului Zalău.

Figura 20: Proiecte prioritate POR jud. Sălaj

Nr.	Denumire Proiect	Beneficiar	Localizare	Buget estimativ (mil euro)	Surse de finanțare
Sălaj					
46.	Infrastructura de transport județeană, Drumul Meseșului	CJ Sălaj	Sălaj	39,9	POR Nord-Vest
47.	Modernizare sistem de transport public în comun, mun. Zalău	Primăria Zalău	Zalău	14,0	POR Nord-Vest
48.	Modernizare culoar de mobilitate str. Valea Miții – str. M. Eminescu, mun. Zalău	Primăria Zalău	Zalău	12,9	POR Nord-Vest
49.	Regenerare urbană zona CET Zalău	Primăria Zalău	Zalău	4,0	POR Nord-Vest
50.	Amenajarea unui parc în Dealul Morii, mun. Zalău	Primăria Zalău	Zalău	3,2	POR Nord-Vest
51.	Restaurare ansamblu Castel Beldy	CJ Sălaj	Jibou	4,9	POR Nord-Vest

Sursa: Plan de dezvoltare regională regiunea Nord-Vest 2021-2027, p. 262

La nivelul Planului de dezvoltare regională a regiunii de Nord-Vest 2021-2027, obiectivul strategic 5, Conectivitate fizică și digitală ridicată, include două direcții de acțiune care vizează mobilitatea, la nivel intra-regional și urban. Acestea sunt: 5.3. Sprijinirea mobilității durabile intra-regionale, inclusiv cu scop turistic și de agreement; 5.4. Sprijinirea mobilității durabile în cadrul zonelor urbane funcționale, municipiilor și orașelor. Acțiunile orientative propuse de Planul regional sunt listate mai jos[173].

5.3. Sprijinirea mobilității durabile intra-regionale, inclusiv cu scop turistic și de agrement

Acțiuni orientative: • Dezvoltarea coridoarelor de mobilitate în lungul cursurilor de apă (infrastructură pentru biciclete și pietoni – inclusiv sisteme de închiriere biciclete); • Dezvoltarea serviciilor de transport public la nivel micro-regional (inclusiv în scop turistic); • Dezvoltarea traseelor de cicloturism

[173] Ibidem, p. 244.

5.4. Sprijinirea mobilității durabile în cadrul zonelor urbane funcționale, municipiilor și orașelor

Acțiuni orientative: • Modernizarea, optimizarea și dezvoltarea sistemelor de transportului public; • Dezvoltarea infrastructurii pentru deplasări nemotorizate (piste pentru biciclete și trotuare); • Revitalizarea și extinderea zonelor pietonale; • Reconfigurarea circulațiilor în zonele rezidențiale (calmarea traficului, zone pietonale etc.); • Amenajarea de parcări de transfer (park and ride / park and walk); • Dezvoltarea sistemelor de management al traficului; • Echiparea administrațiilor publice cu modele de transport și instruirea personalului; • Realizarea de campanii și evenimente dedicate mobilității urbane durabile.

3. Amenajarea teritoriului, urbanism și locuințe

3.1 Rolul Consiliului județean Sălaj în acest domeniu

În ceea ce privește activitatea de urbanism și amenajarea teritoriului în România trebuie precizat că atribuțiile sunt plasate și partajate între nivelul administrației centrale, județene și locale. Mai jos se regăsește o prezentare sintetică a principalelor atribuții care revin în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului celor trei niveluri ale administrației publice. În acest fel este mai ușor de explicitat și evaluat rolul Consiliului Județean Sălaj în acest domeniu.

Activitatea de urbanism în România se desfășoară în principal pe baza Legii 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul cu modificările și completările ulterioare, a HG 525/1995 pentru aprobarea regulamentului general de urbanism republicată și a Codului Civil.

Atribuțiile administrației centrale în domeniul urbanismului

Activitatea în domeniu la nivel național este coordonată de către Guvern, care stabilește în raport cu conținutul Programului de Guvernare, programe prioritare, linii directoare și politici sectoriale. Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației este organul specializat al Guvernului în domeniul amenajării teritoriului și al urbanismului, având în această calitate următoarele atribuții principale: elaborarea Regulamentul general de urbanism; avizarea proiectelor de acte normative referitoare la activitatea de urbanism; colaborarea cu ministerele, precum și cu celelalte organe ale administrației publice centrale, pentru fundamentarea, din punct de vedere al urbanismului, a programelor strategice sectoriale; colaborarea cu consiliile pentru dezvoltare regională, consiliile județene și consiliile locale, precum și urmărirea modului în care se aplică programele guvernamentale și liniile directoare în domeniul urbanismului la nivel regional, județean și local; avizarea documentațiilor de urbanism, potrivit competențelor stabilite prin lege.

Atribuțiile administrației publice județene în domeniul urbanismului

Consiliul județean are următoarele atribuții în acest domeniu: coordonează activitatea de urbanism la nivel județean, conform legii; stabilește orientările generale privind organizarea și dezvoltarea urbanistică a localităților, pe baza planurilor de urbanism; coordonează activitatea consiliilor locale și le acordă asistență tehnică de specialitate; asigură preluarea prevederilor cuprinse în cadrul documentațiilor de urbanism pentru teritoriile administrative ale localităților din județ.

Atribuțiile administrației publice locale în domeniul urbanismului

Consiliul local are următoarele atribuții în acest domeniu: coordonează și răspunde de întreaga activitate de urbanism desfășurată pe teritoriul unității administrativ-teritoriale și asigură respectarea prevederilor

cuprinse în documentațiile de urbanism aprobate, pentru realizarea programului de dezvoltare urbanistică a localităților componente ale comunei sau orașului; cooperează cu consiliul județean și este sprijinit de acesta în activitatea de urbanism; cooperează în procesul de întocmire a programului de dezvoltare urbanistică a localităților și cu instituții, agenți economici, organisme și organizații nonguvernamentale de interes național, județean sau local.

La nivelul anului 2021, PATJ Sălaj este contractat, s-a început procesul de realizare a acestuia care este destul de înaintat, aproape de finalizare.

3.2 PUG-uri, evoluție intravilan și procesul de extindere urbană

La nivel local, Planurile Urbanistice Generale (PUG-uri) reprezintă instrumente esențiale cu caracter de reglementare, constituind baza legală pentru realizarea programelor și acțiunilor de dezvoltare la nivel local. Între documentațiile de urbanism, PUG-ul este singura care are atât caracter director, cât și operațional. Caracterul director al documentului, care înseamnă că PUG-ul se referă la un întreg teritoriu, face extrem de relevantă sincronizarea acestuia cu strategia de dezvoltare locală (și/sau alte documente similare) - chiar dacă aceasta din urmă nu are valoare de reglementare legală, ea conținând viziunea strategică cu privire la modul în care respectiva comunitate se va dezvolta în viitor. Această viziune are implicații pentru dezvoltarea spațială a comunității, implicații care ar trebui transpuse la nivelul PUG-ului.

Existența unor PUG-uri actualizate, care exprimă în mod realist condițiile și nevoile în schimbare de la nivel local, reprezintă o precondiție semnificativă pentru dezvoltarea locală armonioasă a localităților. În prezent, la nivel național există o problemă semnificativă legată de lipsa de actualizare a PUG-urilor, multe din ele având termenul de valabilitate expirat. Figura 21 (următoarea pagină) ilustrează această situație. Municipiul Zalău se află, comparativ cu alte comunități, într-o poziție mai bună din acest punct de vedere, având un PUG recent elaborat. În cele ce urmează, sunt prezentate date cu privire la situația tuturor PUG-urilor UAT-urilor din județul Sălaj la nivelul lunii septembrie 2021[174]: 7 PUG-uri elaborate/aprobate **înainte de anul 2000** și în curs de elaborare (Bocșa, Crasna, Creaca, Halmășd, Ip, Meseșenii de Jos, Sânmihaiu Almașului), PUG Valcău de Jos a fost finalizat și aprobat în anul 2020. 15 PUG-uri de comune, **aprobate în 2000** și în curs de actualizare, cu o excepție (Cristolț-necontractat, Almașu-contractat în 2021): Bănișor, Benesat, Bobota, Cuzăplac, Fildu de Jos, Gârbou, Horoatu Crasnei, Letca, Măerișteș, Pericei, Românași, Zimbor, Chieșd. 4 PUG-uri au fost aprobate: Ileanda (2020), Sălățig (2019), Surduc (2021), Zalha (2021). 3 PUG-uri **aprobate în 2001** și în curs de elaborare/aprobare, din care 1 oraș (Șimleu Silvaniei) și 2 comune (Bălan și Mirșid). PUG Jibou – aprobat în 2020. 12 PUG-uri **aprobate între 2004-2009**, din care 2 în curs de actualizare (Năpradea și Nușfalău). PUG Crișeni – aprobat în 2019. 17 PUG-uri, **aprobate în ultimii 10 ani**, din care: 2 orașe (Zalău și Cehu Silvaniei) și 15 comune.

Pentru perioada următoare este necesar un ritm de actualizare și aprobare a 3-4 PUG-uri / an pentru a avea documentații valabile conform prevederilor legale. În varianta actualizată a PATJ Sălaj se menționează în mod explicit că existența multor PUG-uri și RUL-uri învechite ale localităților determină ca

[174] Date comunicate de Arhitectul șef al județului Sălaj Direcției Investiții și Programe Publice din cadrul CJ Sălaj în baza Notei interne nr. 18155 din 27.09.2021, cu ocazia formulării de observații la documentația „Strategia de dezvoltare a județului Sălaj pentru perioada 2021 – 2027.

acestea să conțină prevederi care nu mai sunt actuale; în plus, ele sunt concentrate exclusiv asupra teritoriilor intravilane şi nu prevăd reglementări în extravilan.

Modul în care evoluează suprafața cuprinsă în intravilan este de asemenea semnificativă pentru analiza potențialului de dezvoltare a comunităților. Intravilanul trebuie extins astfel încât să fie luate în considerare atât cerințele vizând dezvoltarea rezidențială, dar mai ales cele vizând noi investiții industriale și comerciale. După 1990, numeroase localități, în special din categoria orașelor mici și mijlocii, au extins în mod nejustificat suprafața intravilanului, de multe ori în condițiile în care au avut o stagnare sau un declin al populației și o reducere a activităților industriale. Creșterea nejustificată a intravilanului, în absența unor obiective reale, poate duce la o presiune crescută asupra autorităților locale de a oferi utilități și infrastructură pe o zonă mai extinsă. Tabelul 11 sumarizează evoluția intravilanului. În prezent există discuții chiar legate de municipiul Cluj-Napoca, care a cunoscut o dezvoltare accentuată, că extinderea intravilanului din anii 1990 a reprezentat o greșeală. Acest fapt trebuie înțeles în contextul în care introducerea în intravilan a unor suprafețe mari face ca localitățile să trebuiască să ofere infrastructură și utilități în numeroase zone deconectate între ele

Figura 21: Situație PUG-uri la nivelul municipiilor reședință de județ

APROBAT	PRELUNGIT	În AVIZARE	În ELABORARE
Alba Iulia	Alexandria	Brăila	Baia Mare
Bacău	Arad	Timişoara	Tulcea
Bistrița	Botoşani	**Iaşi**	Târgoviște
Brașov	Constanța		
Buzău	Craiova		
Călărași	Deva		
Cluj	Piatra Neamț		
Drobeta Turnu-Severin	Pitești		
Galați	Ploiești		
Giurgiu	Satu Mare		
Miercurea Ciuc	Sfântu Gheorghe		
Oradea	Slobozia		
Râmnicu Vâlcea	Suceava		
Reșița	Târgu Jiu		
Sibiu	Târgu Mureș		
Slatina			
Vaslui			
Zalău			

Situație PUG municipii reședință de județ (august 2019)
sursă: MDRAP, prelucrare apix.ro

Sursa: https://apix.ro/stadiul-aprobarii-pug-in-fiecare-municipiu-din-tara-iasul-la-coada-listei/

Comparativ cu nivelul național, județul Sălaj se încadrează în categoria județelor care au cunoscut, cel puțin pentru o parte din comunități, creșteri relativ semnificative ale suprafeței intravilanului localităților (Figura 22). Din Figura anterior menționată se poate observa că comunitățile cu creștere semnificativă sunt plasate în partea de Vest și Sud-Vest dar și în Nord-Est. Pentru mediul urban (municipii și orașe), se

poate observa că în perioada 1993-2010 intravilanul a crescut cu procente cuprinse între 24% și136%. Pentru perioada următoare, între 2011-2019, avem o limitare sau chiar o înghețare a procesului de creștere. Cehu Silvaniei este singurul oraș care are și în ultima perioadă o creștere de peste 30%.

Figura 22: Evoluția suprafață intravilan la nivel județean, 1990-2015

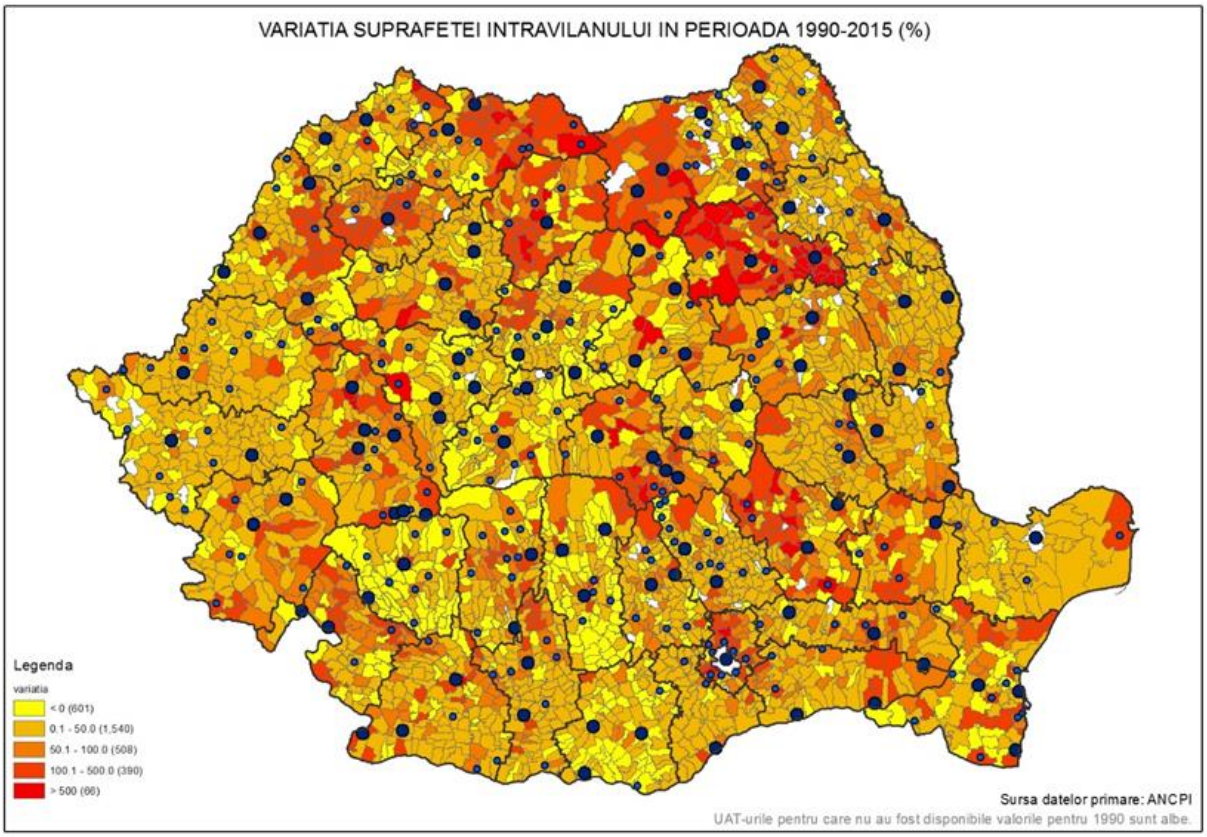

Sursa: Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, 2016, p. 52

La concluzii similare a ajuns pentru județul Sălaj și echipa care actualizează PATJ pentru județul Sălaj. Potrivit PATJ actualizat, se pot constata utrmătoarele[175]:

- PUG-urile elaborate pentru toate U.A.T. prevăd extinderi mari ale teritoriilor intravilane, ceea ce conduce la investiții mari în infrastructurile edilitare și la încălcarea regulilor ecologice;
- PUG-urile aprobate prevăd în unele cazuri construirea în ”bandă continuă” în lungul unor drumuri publice sau în lungul cursurilor unor râuri;
- PUG-urile aprobate prevăd pentru construirea în sate indici urbanistici exagerați, caracteristici orașelor mari și mijloci;

[175] Ibidem, p. 138

- Instituțiile statului nu colaborează cu autoritățile administrației publice locale la luarea deciziilor referitoare la construirea în județ.

Tabelul 11: Evoluție suprafață intravilan municipii și orașe (în hectare)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Creștere 1993-2010
Mun. Zalău	1215	1215	1215	1215	1215	1264	1264	1741	1741	1741	1788	1788	1788	1788	1788	1788	1788	1788	47,16%
Cehu Silvaniei	179	179	179	179	179	320	382	382	382	382	424	424	424	424	424	424	424	424	136,8%
Jibou	338	338	338	338	338	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	24,55%
Simleu Silvaniei	506	506	506	506	506	679	679	702	758	758	758	758	758	758	758	758	758	758	49,8%
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**										**Creștere 2011-2019**
Mun. Zalău	4176	4176	4176	4176	4270	4270	4270	4374	4374										2,56%
Cehu-Silvaniei	2573	2573	2573	2573	2535	2535	2535	2639	2639										31,13%
Jibou	424	424	424	424	556	556	556	556	556										0
Simleu Silvaniei	421	421	421	421	421	421	421	421	421										0

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

În strânsă legătură cu creșterea suprafeței intravilanului, în cadrul acestei secțiuni vom explora și procesul de extindere/dispersie urbană. Dispersia urbană se referă la procesul de extindere spațială a orașului spre periferie și în comunitățile urbane din jur. Aceasta este un tip de dezvoltare cu trei caracteristici principale: (1) expansiune periferică nelimitată înspre zone nesistematizate; (2) densitate scăzută; (3) dezvoltare în salturi[176]. Potrivit studiilor ESPON, aproape tot teritoriul României trebuie să răspundă la două provocări esenţiale pentru menţinerea pe piaţa economică europeană, reprezentate de scăderea populaţiei cauzată de sporul natural negativ, dar mai ales de migraţia populaţiei (şi în special a forţei de muncă calificate, iar în ultimii ani a celei calificate) şi expansiunea urbană necontrolată (*sprawl*)[177]. Cele două fenomene descrise de ESPON trebuie privite ca având o dinamică interconectată. Dispersia urbană poate avea loc în condițiile unei creșteri economice și a populației sau dimpotrivă a contracției economice și demografice (sunt posibile orice combinații între evoluția demografică și cea economică). Desigur, cea mai dramatică situație este cea a unui oraș care pierde populație concomitent cu extinderea sa spațială, care în această situație nu este justificată de o presiune adusă de creșterea economică și/sau demografică. Din punct de vedere demografic, municipiul Zalău are o pierdere de populație de aprox. 2,63% în intervalul 2010-2021 (am luat în calcul populația după domiciliu la 1 ianuarie). Concomitent, cele 2 comune unde este mai pregnant fenomenul de suburbanizare – Crișeni și Hereclean, au avut creșteri de 23,7% (Crișeni) și 5,2 % % (Hereclean). Este clar că în condițiile în care avem o contracție demografică la nivelul mun. Zalău și la nivelul județului în ansamblu, aceste comunități rurale sunt atractive pentru cei care caută să se localizeze în mediul periurban.

Datele privind corelarea dintre cerere și dispersia urbană trebuie interpretate cu precauție. De ex., studiile ESPON realizate la nivel de NUTS 3, pe baza datelor din CORINE Land Cover, par a sugera că dispersia urbană nu este o problemă semnificativă la nivelul României sau a multora dintre județele din țara noastră (Figura 23). Cu toate acestea, dispersia urbană este un fenomen cât se poate de real, inclusiv în cazul județului Sălaj. Limitarea datelor din setul CORINE este legată de faptul că nu surprind foarte bine fenomenul atunci când vorbim de parcele mici. Atunci când le corelăm cu datele despre populație, e posibil să tregem concluzii grește, că dezvoltarea urbană în cazul județului Sălaj este extrem de eficientă, bazată pe regenerare.

[176] Burchell *et al.*, 2005, apud Raport privind starea teritoriului, România 2017, p. 15

[177] Raport privind starea teritoriului, România 2017, p. 15

Figura 23: Dezvoltarea zonelor urbane în raport cu evoluția populației 2000-2018

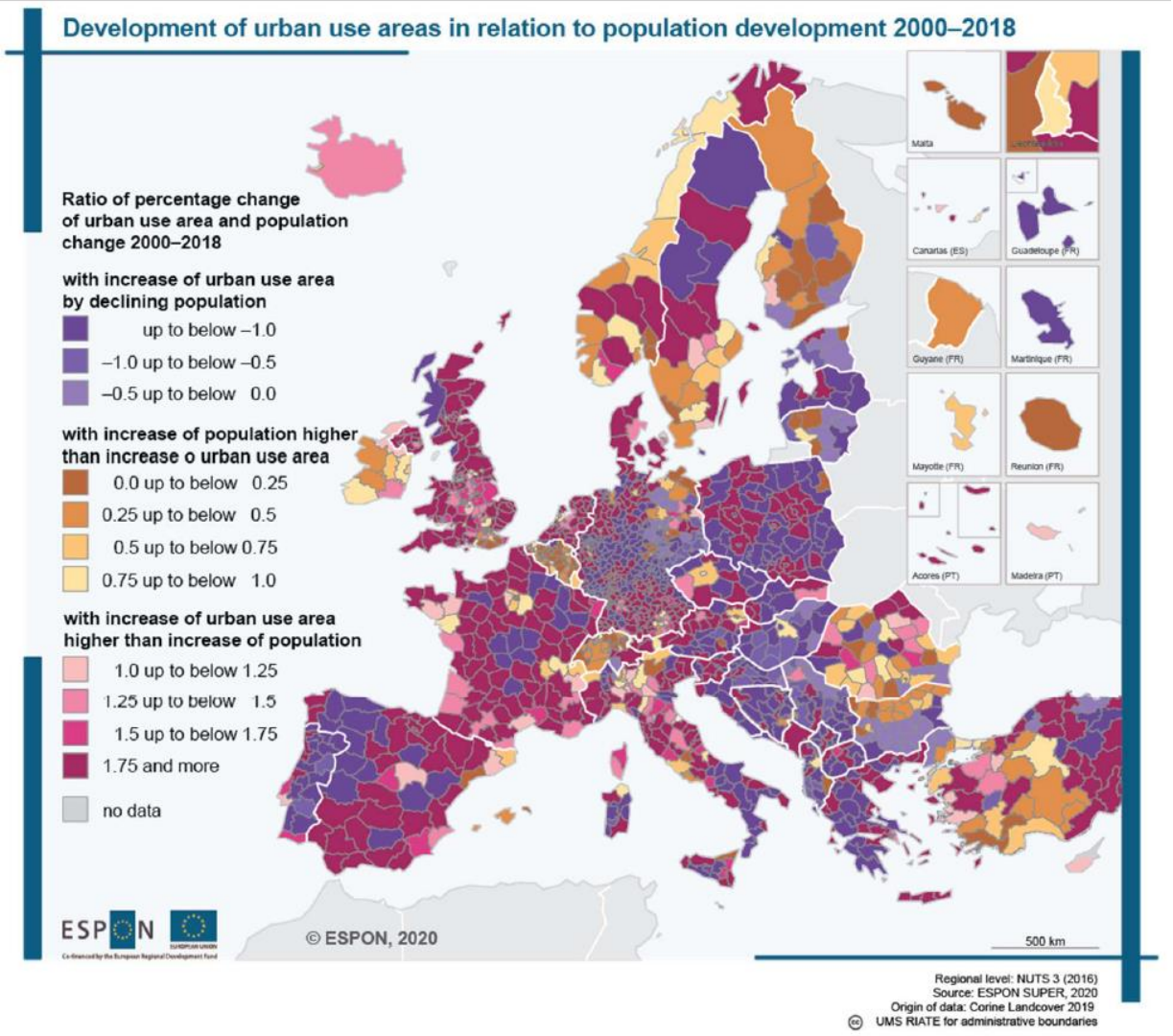

Sursa: ESPON, Synthesis Report SUPER – Sustainable Urbanization and land-use. Practices in European Regions Synthesis Report // November 2020, p. 12, https://www.espon.eu/super

Figura 24 ilustrează evoluția în profil temporal a fenomenului de dispersie urbană pentru municipiul Zalău, comparativ cu restul municipiilor reședință de județ. Se poate observa că perioada 1990-2006 nu este marcată de o extindere atât de pregnantă cum este cea din perioada 2006-2018. Mai putem formula următoarele concluzii din interpretarea Figurii menționate anterior: Dispersia urbană are loc la nivelul municipiului Zalău mai degrabă în interiorul limitelor administrative ale municipiului, având un profil similar cu municipiile Satu Mare și Bistrița. Influența directă a mun. Zalău se resimte în comunitățile din partea nordică, în special Hereclean și Crișeni, situate lângă zona industrială. Apropierea directă față de zona industrială care aglomerează câteva mii de locuri de muncă a făcut ca o parte din populația municipiului Zalău să migreze către aceste localități în care construcția unei locuințe este mai ieftină.

Figura 24: Procesul de extindere urbană la nivelul municipiului Zalău

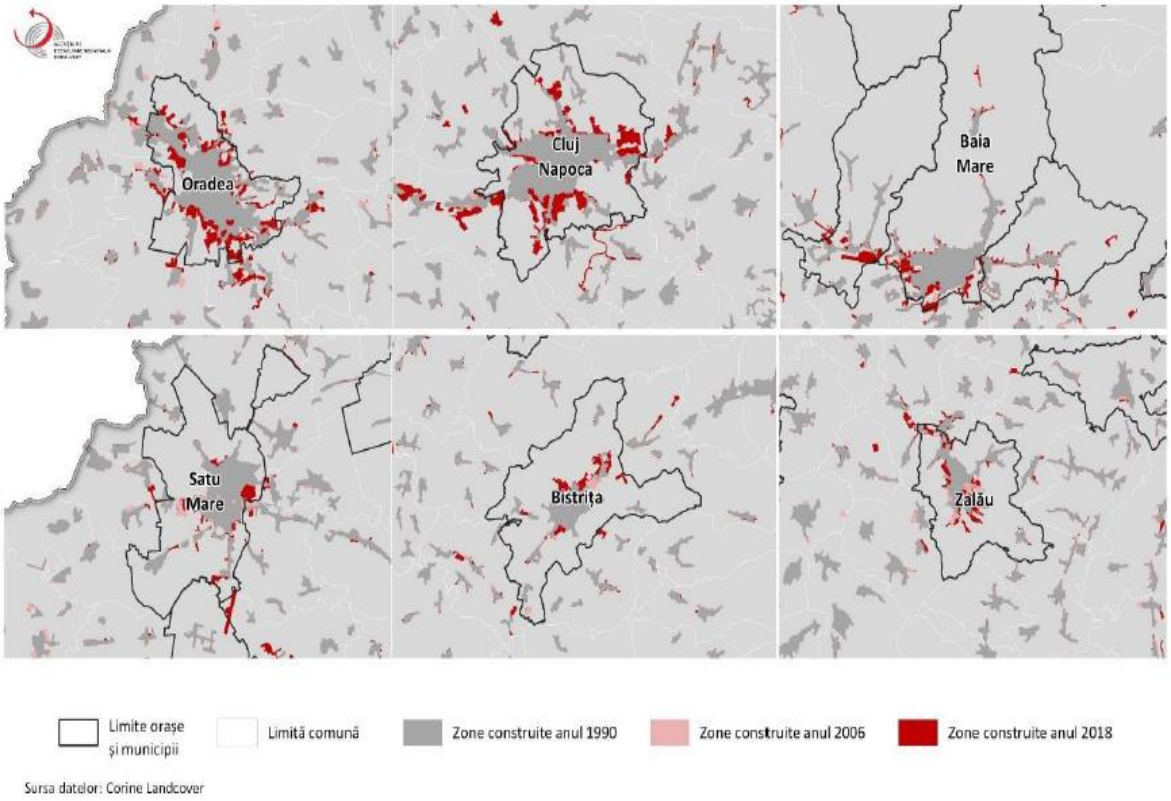

Sursa: Plan de dezvoltare regională a regiunii de Nord-Vest 2021-2027, p. 25

Deși fenomenul de dispesie urbană este mai ușor vizibil în cazul orașelor mari, nici orașele mici nu sunt scutite de acest fenomen. Într-un studiu care datează din 2010, Suditu *et al*.[178] prezenta municipiile și orașele din România care la acel moment erau deja afectate de dispersia urbană. Din Figura 25 de mai jos se poate observa că atât Zalăul cât și Cehu Silvaniei și Jibou au această problemă. Pentru Șimleu Silvaniei nu există date în acest sens.

[178] Suditu, B., Ginavar, A., Muica, A., Iordachescu, C., Vardol, A. and Ghinea, B. (2010), "Urban sprawl characteristics and typologies in Romania", Human Geographies – Journal of Studies and Research in Human Geography, Vol. 4 No. 2, pp. 79–87

Figura 25: Municipii și orașe confruntate cu dispersia urbană

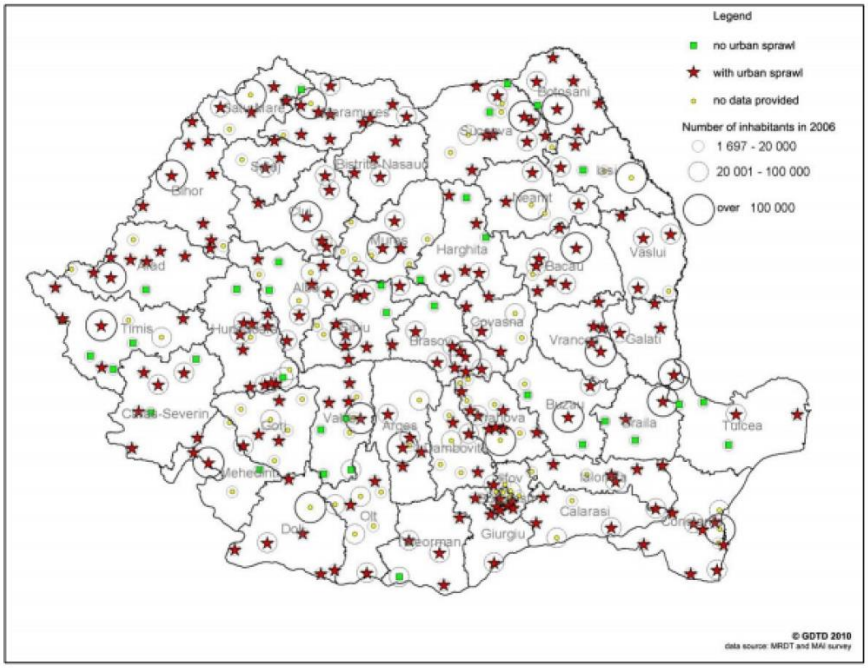

Sursa: Suditu *et al.* (2010)

În ceea ce privește morfologia structurilor urbane la nivelul județului Sălaj, vom prezenta câteva date vizuale pe baza studiile recente ESPON. Aceste studii disting între structura urbană principală, reprezentată de zonele urbane principale și restul comunităților care există la nivel de NUTS 3 (județ). Figura 26 de mai jos redă această distincție. La nivelul județului Sălaj, la nivel structurii de bază, se identifică o rețea de tip policentric, bazată pe 4 centre urbane (Figura 27). În ceea ce privește sub-structurile, acestea pot fi descrise ca policentric difuze (Figura 28). Figura 29, evaluează procesul de transformare la nivelul sub-structurilor între 2000-2018. Potrivit acestei figuri, la nivelul județului Sălaj, procesul de urbanizare pe acest interval la nivelul sub-structurilor este de tip compact – la margini. Această categorie pare să indice că avem o dezvoltare oarecum în continuarea zonelor urbane deja dezvoltate. Așa cum precizează și ESPON; avem nevoie de date suplimentare pentru a înțelege mai bine aceste procese.

Figura 26: Ghid pentru evaluarea formei urbane, ESPON, structură principală versus sub-structuri

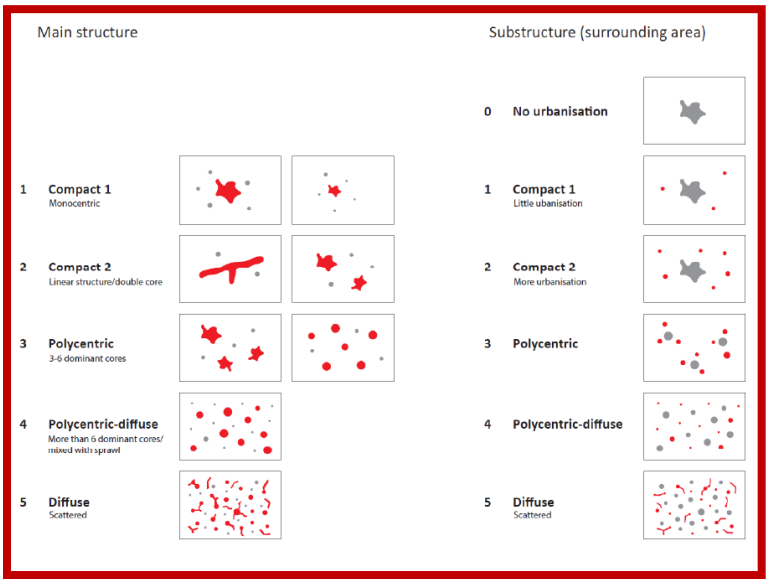

Figura 27: Morfologia structurii urbane principale la nivel județean

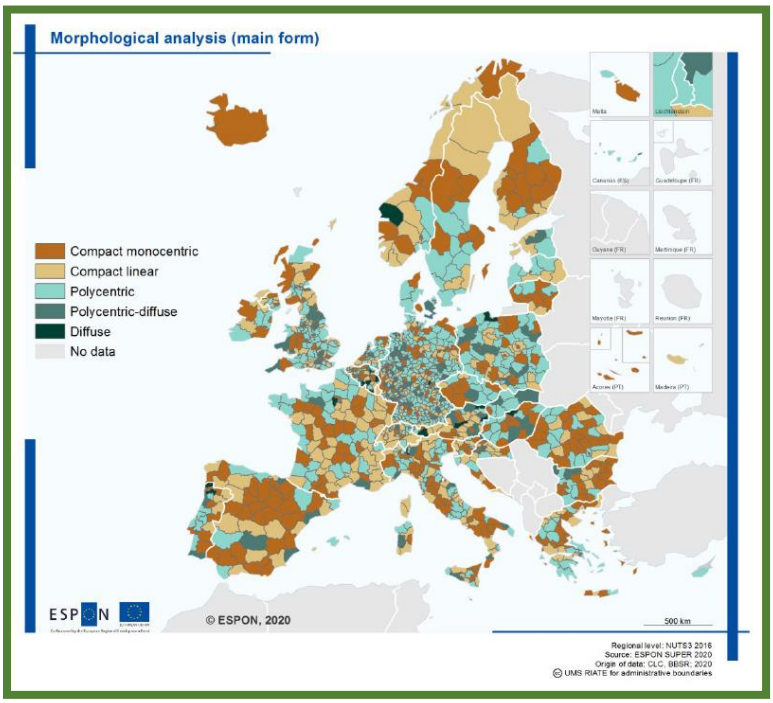

Sursa ambelo figuri: APPLIED RESEARCH // Main Report SUPER – Sustainable Urbanization and land-use Practices in European Regions Main Report // November 2020, https://www.espon.eu/super

Figura 28: Morfologia sub-structurilor la nivel județean

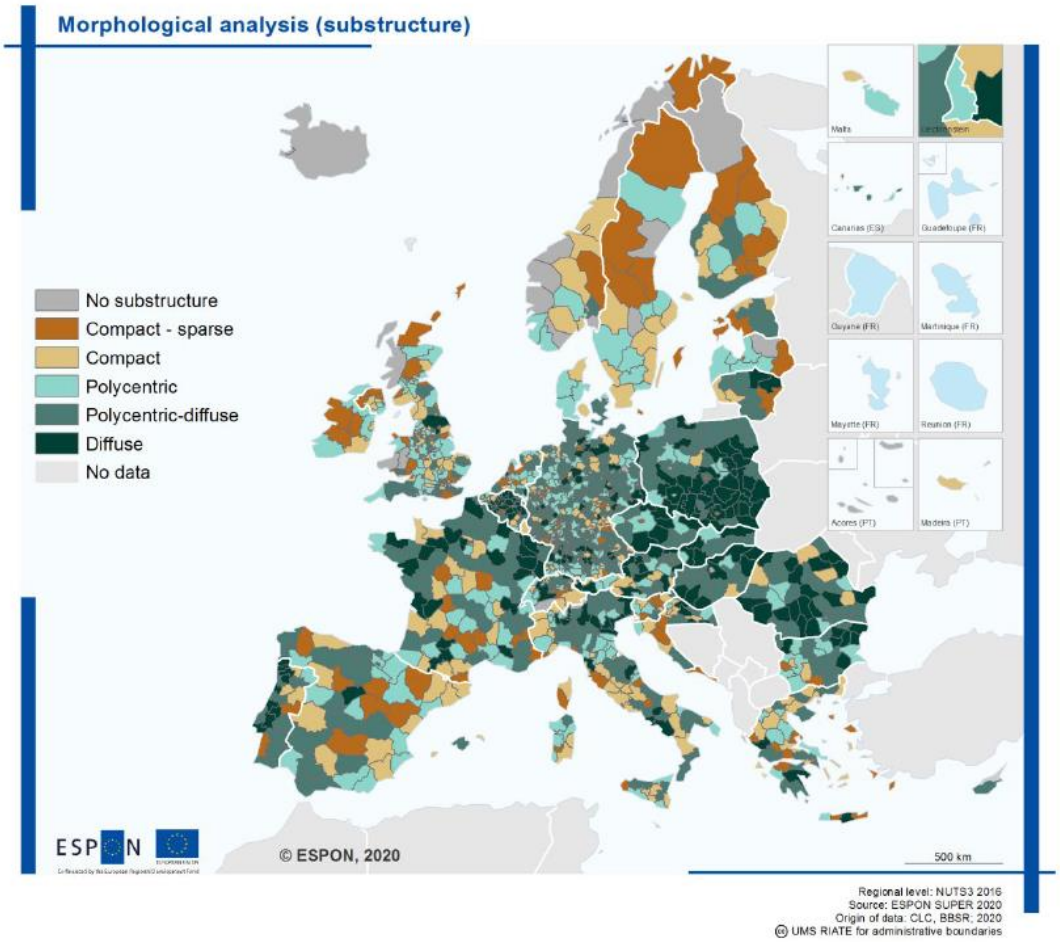

Sursa: APPLIED RESEARCH // Main Report SUPER – Sustainable Urbanization and land-use Practices in European Regions Main Report // November 2020, p. 29, https://www.espon.eu/super

Figura 29: Analiză morfologică (schimbări în sub-structuri)

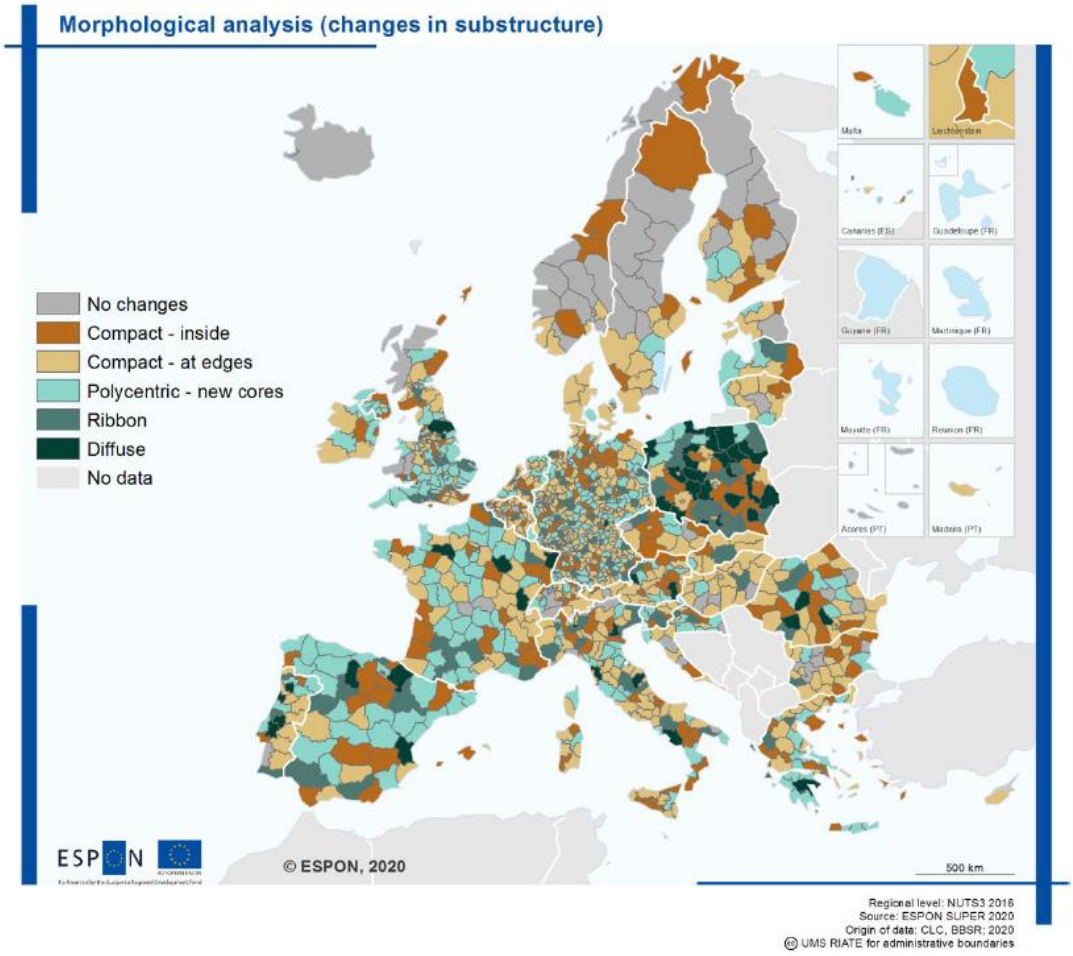

Sursa: Sursa: APPLIED RESEARCH // Main Report SUPER – Sustainable Urbanization and land-use Practices in European Regions Main Report // November 2020, p. 30, https://www.espon.eu/super

3.3 Locuințe

La nivelul întregului județ, în perioada 2010-2020 se înregistrează o creștere a numărului de locuințe de 4,10%, rata de creștere fiind diferită în rural față de urban unde a fost de 9,02 %. Din totalul locuințelor, peste 99 % sunt în proprietate privată, numărul celor în proprietate publică scăzând în mod constant după 1990. În prezent avem o oarecare stabilizare în ceea ce privește numărul locuințelor în proprietate publică. Trebuie spus însă că procentul creșterii nu este egal distribuit la nivelul municipiilor și orașelor din județul Sălaj. Avem astfel municipiul Zalău cu o creștere de puțin peste 12 %, urmat de Jibou cu 6%. Cehu Silvaniei și Șimleu Silvaniei au rate mai modeste. Merită spus că Cehu Silvaniei, care are cea mai mare rată de extindere a intravilanului pentru ambele perioade analizate, are cea mai mică rată de creștere a numărului de locuințe finalizate.

Tabelul 12: Locuințe existente la sfârșitul anului pe forme de proprietate

Categorii		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total	**Sălaj**	99582	101502	101849	102119	102394	102639	102822	103003	103219	103482	103666
Total - Urban	**Sălaj**	35650	37689	37891	38036	38157	38299	38396	38502	38620	38771	38868
Prop. publică	**Sălaj**	985	797	795	796	796	804	805	804	802	826	827
Prop. publică - Urban	**Sălaj**	547	516	514	515	514	523	524	523	522	537	538
Prop. privată	**Sălaj**	98597	100705	101054	101323	101598	101835	102017	102199	102417	102656	102839
Prop. privată - Urban	**Sălaj**	35103	37173	37377	37521	37643	37776	37872	37979	38098	38234	38330

Sursa: INS Tempo online, prelucrarea autorilor

Tabelul 13: Evoluția fondului de locuințe în mediul urban

Categorii	2010	2020	% modificare
Mun. Zalău	22775	25537	12.12
Cehu Silvaniei	2988	3010	0.73
Jibou	4045	4315	6.67
Simleu Silvaniei	5842	6006	2.80

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

În ceea ce privește ritmul de înnoire a fondului locativ, la nivelul județului Sălaj avem în intervalul 2010-2020 o medie de 349 locuințe pe an, dintre care cca o treime sunt în municipiul Zalău (medie anuală pe intervalul 2010-2020 de 125,72). Diferențele între mediul urban și mediul rural sunt semnificative însă în ceea ce privește numărul de locuințe finalizate, în majoritatea UAT-urilor din mediul rural fiind construite/ finalizate mai puțin de 5 locuințe pe an, în timp ce în orașele județului Sălaj media anuală de construcții finalizate pe intervalul 2010-2020 este 7,6 (Cehu Silvaniei) 12,27 Jibou și 15,72 Șimleu Silvaniei. Se remarcă în mediul rural situația mai bună a comunelor Crișeni și Crasna, cu un ritm de înnoire superior orașului Jibou, Meseșenii de Jos, Hereclean, Șărmășag și Pericei cu un ritm de înnoire peste cel înregistrat de orașul Cehu Silvaniei.

Legat de locuințe ne interesează și calitatea acestor, nu doar numărul. Un prim indicator examinat aici se referă la suprafața locuibilă totală. Aceasta a crescut la nivelul județului pe intervalul 2010-2020 cu aprox.

20%, creșterea fiind mai accentuată în urban decât în rural. Cele mai importante creșteri ale suprafeței locuibile în acest interval sunt înregistrate în arealul central al județului în localitățile din zona periurbană a municipiului Zalău și a orașului Șimleu Silvaniei. Există și câteva comune în mediul rural unde se înregistrează scăderi ale suprafeței locuibile dar acestea sunt relativ puține. Putem examina și suprafața locuibilă per locuință. Suprafața locuibilă pentru o locuință înregistra o valoare medie județeană de pu'in peste 46 m^2 pe locuință în 2020 cu diferențe mici între mediul urban și mediul rural, sub media regională și națională. Majoritatea comunităților din mediul rural dar și toate orașele din județ înregistrează o suprafață locuibilă/ locuitor sub media județeană, de semnalat fiind situația orașelor care înregistrează o valoare situată și sub media ruralului, la același indicator. Cele mai mari valori ale indicatorului au fost înregistrate în arealul central al județului, în localitățile situate în zona periurbană a municipiului Zalău.

Legat de suprafața locuibilă un alt indicator relevant este suprafața locuibilă în m^2/cap de locuitor. Există cifra de 14 m^2/cap de locuitor stabilită prin normative vizând locuirea. Tabelul 14 de mai jos detaliază situația pentru municipiile și orașele județului Sălaj. Se observă o creștere clară a suprafeței locuibile pe cap de locuitor. Dacă în 2010 toate cele patru municipii și orașe erau sub normativ dar relativ aproape, în 2020 toate comunitățile urbane au crescut la peste 15 m^2/cap de locuitor, municipiul Zalău având cea mai bună situație. Desigur, acest indicator trebuie interpretat cu prudență deoarece o creștere a suprafeței pe cap de locuitor poate fi dată și prin scăderea populației rezidente.

Tabelul 14: Evoluția suprafeței locuibile în mediul urban/cap de locuitor (în m^2)

Categorii	2010/ M^2	Populație după domiciliu la 1 ianuarie	M^2/cap loc	2020/ M^2	Populație după domiciliu la 1 ianuarie	M^2/cap loc
Mun. Zalău	920926	70522	13,05	1319433	69121	19,08
Cehu Silvaniei	114958	8262	13,91	129108	7524	17,15
Jibou	163591	11997	13,63	176906	11700	15,12
Șimleu Silvaniei	221462	17461	12,68	263015	17310	15,19

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

Datele statistice obiective care descriu calitatea fondului locativ sunt în general bazate pe recensământul din 2011, ceea ce înseamnă că sunt vechi și nu surprind evoluțiile recente. Cu toate acestea, merită menționate pentru că evidențiază anumite tendințe la nivel județean.

Locuințele erau în 2011 caracterizate prin dimensiuni mici cu un număr mediu de camere de locuit/locuință: 2,5, sub media națională (4,4) și regională (4), cu suprafețe mici – o suprafață medie locuibilă/locuință de 45 m^2, sub media regională de 75,9 m^2 și națională de 76,3 m^2. Majoritatea sunt dispuse pe un singur nivel.

Numărul locuințelor neocupate reprezenta în 2011 21% din total, peste media regională și națională, iar peste 30% dintre locuințe neocupate erau în UAT-uri din rural, indicând posibile fenomene de depopulare.

Marea majoritate a locuințelor sunt ocupate de o singură gospodărie - 97,6% și numai 2,4% sunt ocupate cu mai multe gospodării, această situație fiind înregistrată în 2011 în anumite comune din mediul rural.

Structura fondului locativ după anul construcției în 2011 prezintă următoarele concluzii:

• 12,7% înainte de 1945, cu o pondere mai mare în Șimleu Silvaniei, Almașu, Camăr, Ip, Măerișteș, Nușfalău, Șamșud, Boghiș;

• 71,7% între 1945 și 1990;

• 15,6% după 1990 – cu o pondere mai mare în Zalău, Șărmășag, Meseșenii de Jos, Hereclean, Crișeni, Jibou, Crasna, Bocșa, Mirșid, Valcău de Jos, Vârșolț.

La nivel județean în 2011 erau 1.628 de blocuri de locuințe, ridicate în proporție de peste 95% în perioada comunistă, cele mai numeroase fiind situate în mediul urban - în Zalău (1.169), Șimleu Silvaniei (177), Jibou (95), Cehu Silvaniei (58), dar și în mediul rural - Sărmășag (30), Ileanda (8), Gâlgău (8), Crasna (7), Hida (6), Chieșd (6), Nușfalău (5), Bobota(4), Crișeni (4), Surduc (4).

Tot legat de calitatea fondului locativ este importsant să examinăm racordarea locuințelor la utilități, existența bucătăeriei și a băii etc. Toate acestea conturează imaginea calității vieții locuitorilor.

Astfel, o pondere ridicată a locuințelor din județ beneficiau în 2011 de alimentare cu apă - 60,9% din numărul total, cu diferențe semnificative între mediul rural și mediul urban. Astfel, în timp ce în orașe 92,3 % din locuințe aveau alimentare cu apă, în comune numai 42,7% din locuințe erau în această situație, cele mai scăzute valori înregistrându-se în Almașu, Zalha, Zimbor, Sânmihaiu Almașului, Treznea, Cristolț și Dragu unde sub 30% din locuințe aveau alimentare cu apă. În mediul urban, cea mai scăzută valoare era înregistrată în orașul – Cehu Silvaniei - 78%.

Locuințele din mediul rural aveau în 2011 instalație electrică în locuințe în proporție de 99,7%, cu ponderi mai mici în Cizer, Lozna, Rus, Ileanda , Sâg, Valcău de Jos, Boghiș, Bobota dar și în orașul Șimleu Silvaniei. În mediul urban toate municipiiile și orașele înregistrează un grad de echipare de 100% în ceea ce privește instalația electrică în locuință.

În 2011 erau înregistrate diferențe mari între mediul rural și mediul urban în echiparea locuințelor cu încălzire centrală cu valori medii de 34,5% la nivel județean dar de numai 11,4% în mediul rural. În municipii și orașe, Zalăul avea cea mai mare pondere a locuințelor echipate cu încălzire centrală – de 89,3%, peste media județeană a mediului urban – 74,1% și indica o situație mult diferită de situația orașului Cehu Silvaniei unde valorile erau sub media înregistrată la nivel județean. O situație bună era înregistrată în comunele Crișeni și Șărmășag unde ponderea locuințelor echipate cu încălzire centrală depășea media județeană. O echipare foarte slabă a locuințelor era înregistrată în Cuzăplac, Șimișna, Almașu, Băbeni, Gârbou, Dragu, Lozna, Zalha și Cristolț unde sub 3% din locuințe prezentau echipare cu instalații de încălzire centrală.

Dotarea locuințelor cu bucătărie era în 2011 mai slabă în mediul rural, cu o valoare medie de 66,6% din totalul locuințelor și cu valori mici- sub 50% în Sâg, Lozna, Treznea, Horoatu Crasnei, Surduc, Bălan, Românași, Cizer, Sânmihaiu Almașului, Zimbor, Agrij, Șimișna, Zalha, dar și cu excepții care înregistrau valori peste media județeană de 76,9% în Șamșud, Șărmășag, Carastelec, Camăr, Ip, Hereclean, Dobrin, Crasna, Crișeni, Boghiș, Pericei, Coșeiu, Meseșenii de Jos și Nușfalău. Situația locuințelor din mediul urban era în 2011 mai bună, cu o valoare medie de 94,7% din totalul locuințelor echipate cu bucătărie în locuință,

și cu o valoare maximă înregistrată de municipiul Zalău– 97,9% însă cu valori sub media urbanului dar peste media județeană în special în restul orașelor.

Echiparea locuințelor cu baie era în 2011 mai slabă față de echiparea cu bucătărie în locuință, în special în mediul rural unde majoritatea localităților înregistrau valori sub media județeană – 55,9% cu excepția comunelor Crasna și Șărmășag care înregistrau valori peste media județeană. Cea mai bună situație în privința echipării cu baie în locuință era înregistrată în municipiul Zalău, unde 89,9% din locuințe erau dotate cu baie în locuință, iar cea mai slabă dotare era înregistrată în orașul Cehu Silvaniei – numai 73,3% din locuințe dotate cu baie. O echipare foarte slabă a fost înregistrată în Sânmihaiu Almașului, Cristolț și Dragu unde sub 20% din locuințe erau echipate cu baie.

Calitatea locuirii se poate evalua și prin percepția subiectivă a rezidenților din județul Sălaj. În cadrul șondajului de opinie realizat cu ocazia realizării strategiei județene de dezvoltare, 73,5 % din locuitori se declară mulțumiți și foarte multumiți de locuințe (spațiu, amenajări interioare, confort). Dacă comparăm municipiul Zalău cu restul județului și respectiv mediul urban cu cel rural, observăm că procentul celor foarte mulțumiți este puțin mai mare în restul județului și respectiv în mediul rural.

Analiza statisticilor cu privire la autorizaţiile eliberate în perioada 2009-2019 relevă un interes crescut pentru clădirile de tip rezidenţial. Urmând dinamica economică a decadei, în 2010 avem o contracție cu aprox. 50%, urmată de o oarecare stagnare pentru ca apoi creșterea să fie reluată din nou în 2014. Interesant, la nivelul anului 2020 vedem din nou o scădere la toate categoriile.

Tabelul 15: Autorizații de construire eliberate pe tipuri de clădiri în județul Sălaj

Categorii	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Clăd. rez. exclusiv cele pt. col.	467	428	407	385	375	397	375	395	405	478	495
Clăd. pt. col.	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	1
Clăd. admin.	1	1	1	:	:	:	:	:	2	1	2
Clăd. pt. comerț cu ridicata și amănuntul	3	1	4	3	6	4	:	6	7	1	3
Hoteluri și clăd. Similare	4	1	1	1	2	4	3	1	2	2	4
Alte clăd.	39	61	45	40	57	66	52	50	74	72	68

Sursa: INS Tempo online, prelucrarea autorilor (: semnifică date lipsă)

4. Infrastructura edilitară

4.1 Evaluare generală

O infrastructură edilitară bine dezvoltată și accesul la utilități publice reprezintă o precondiție pentru o calitate a vieții ridicate și o satisfacție a cetățenilor față de administrația publică locală. La nivelul

județelor din România, a fost calculat Indicele dotărilor tehnico-edilitate (ITE), care examinează atât înzestrarea propriu-zisă din punct de vedere edilitar a județelor cât și diferențele urban-rural. În ceea ce privește dotarea edilitară a localităților din județ, Sălajul se înscrie în categoria județelor cu o dotare medie, apropiată de media națională dar cu valori mai ridicate decât media națională pentru mediul urban (Figura 30). Trebuie spus că județul Sălaj are o situație similară cu a celorlalte județe din regiunea de Nord-Vest, cu excepția județelor Cluj și respectiv Bihor, care au o datare superioară[179].

Pentru fiecare tip de dotare vom prezenta date la nivelul anului 2019, care este ultimul an pentru care există date statistice în acest moment (iulie 2021). Trebuie menționat că anumiți indicatori nu reflectă neapărat situația din localități. Astfel, există localități unde deși există rețele de apă și canalizare, locuitorii nu sunt conectate la ele. De cele mai multe ori sunt invocate costurile mari. Aceste aspecte au rezultat din dezbaterile tematice cu actori din comunitate care au menționat că uneori costurile mari asociate cu conectarea la o anumită infrastructură și/sau costurile asociate cu consumul/utilizarea infrastructurii determină populația mai ales din rural să nu beneficieze de investițiile în infrastructură realizate de autoritățile locale sau județene.

[179] Trebuie menționat că acest indice se raportează la datele obținute la recensământul din 2011 și 2002 (evoluțiile aferente acestei decade). Noul recensământ va aduce la zi evoluțiile privind echiparea tehnico-edilitară.

Figura 30: Indicele dotărilor tehnico-edilitare pe județe

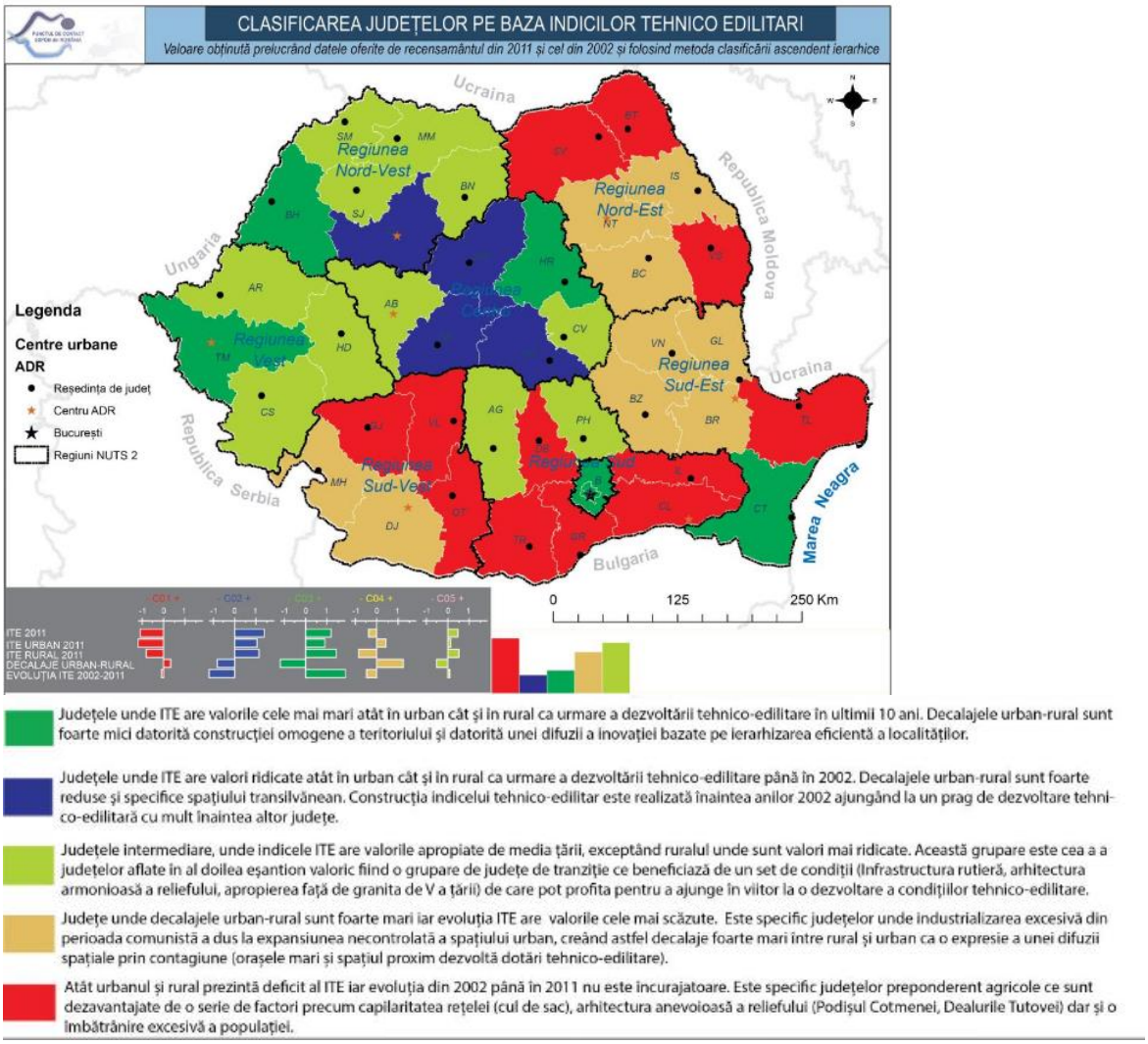

Județele unde ITE are valorile cele mai mari atât în urban cât și în rural ca urmare a dezvoltării tehnico-edilitare în ultimii 10 ani. Decalajele urban-rural sunt foarte mici datorită construcției omogene a teritoriului și datorită unei difuzii a inovației bazate pe ierarhizarea eficientă a localităților.

Județele unde ITE are valori ridicate atât în urban cât și în rural ca urmare a dezvoltării tehnico-edilitare până în 2002. Decalajele urban-rural sunt foarte reduse și specifice spațiului transilvănean. Construcția indicelui tehnico-edilitar este realizată înaintea anilor 2002 ajungând la un prag de dezvoltare tehnico-edilitară cu mult înaintea altor județe.

Județele intermediare, unde indicele ITE are valorile apropiate de media țării, exceptând ruralul unde sunt valori mai ridicate. Această grupare este cea a a județelor aflate în al doilea eșantion valoric fiind o grupare de județe de tranziție ce beneficiază de un set de condiții (Infrastructura rutieră, arhitectura armonioasă a reliefului, apropierea față de granita de V a țării) de care pot profita pentru a ajunge în viitor la o dezvoltare a condițiilor tehnico-edilitare.

Județe unde decalajele urban-rural sunt foarte mari iar evoluția ITE are valorile cele mai scăzute. Este specific județelor unde industrializarea excesivă din perioada comunistă a dus la expansiunea necontrolată a spațiului urban, creând astfel decalaje foarte mari între rural și urban ca o expresie a unei difuzii spațiale prin contagiune (orașele mari și spațiul proxim dezvoltă dotări tehnico-edilitare).

Atât urbanul și rural prezintă deficit al ITE iar evoluția din 2002 până în 2011 nu este incurajatoare. Este specific județelor preponderent agricole ce sunt dezavantajate de o serie de factori precum capilaritatea rețelei (cul de sac), arhitectura anevoioasă a reliefului (Podișul Cotmenei, Dealurile Tutovei) dar și o îmbătrânire excesivă a populației.

Sursa: Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, 2016, p. 4

4.2 Rețeaua de gaze naturale

Reţeaua de transport gaze naturale de pe teritoriul administrativ al judeţului Sălaj face parte din Sistemul Național de Transport Gaze Naturale, operat de SNTGN TRANSGAZ SA. Conform datelor SNTGN Transgaz SA, județul Sălaj este alimentat cu gaze naturale din zona Mediașu Aurit – Sărmășel

În profil teritorial, rețelele de gaze naturale acoperă numai 24,59% din totalul localităţilor de la nivelul judeţului. 4 dintre municipii şi oraşe au reţea de gaze naturale iar în mediul rural 11 localități. În profil temporal, numărul localităţilor cu acces la reţeaua de gaze naturale a rămas la fel pentru mediul urban comparat cu 2009 și a crescut cu trei localități pentru mediul rural. Lungimea totală simplă a conductelor de gaze naturale a crescut cu 30% în anul 2019 faţă de anul 2009, însă volumul total gazelor naturale distribuite a scăzut cu 11,24% pe același interval. În ceea ce privește consumul de uz casnic, acesta a scăzut cu 8,25% în 2019 raportat la 2009.

Din distribuţia geografică a localităţilor care au acces la reţeaua de gaze naturale se observă faptul că acestea sunt poziţionate cu precădere în jumătatea de nord a judeţului Sălaj. Acest lucru se poate observa în Figura 31 de mai jos.

Figura 31: Alimentare cu gaze naturale

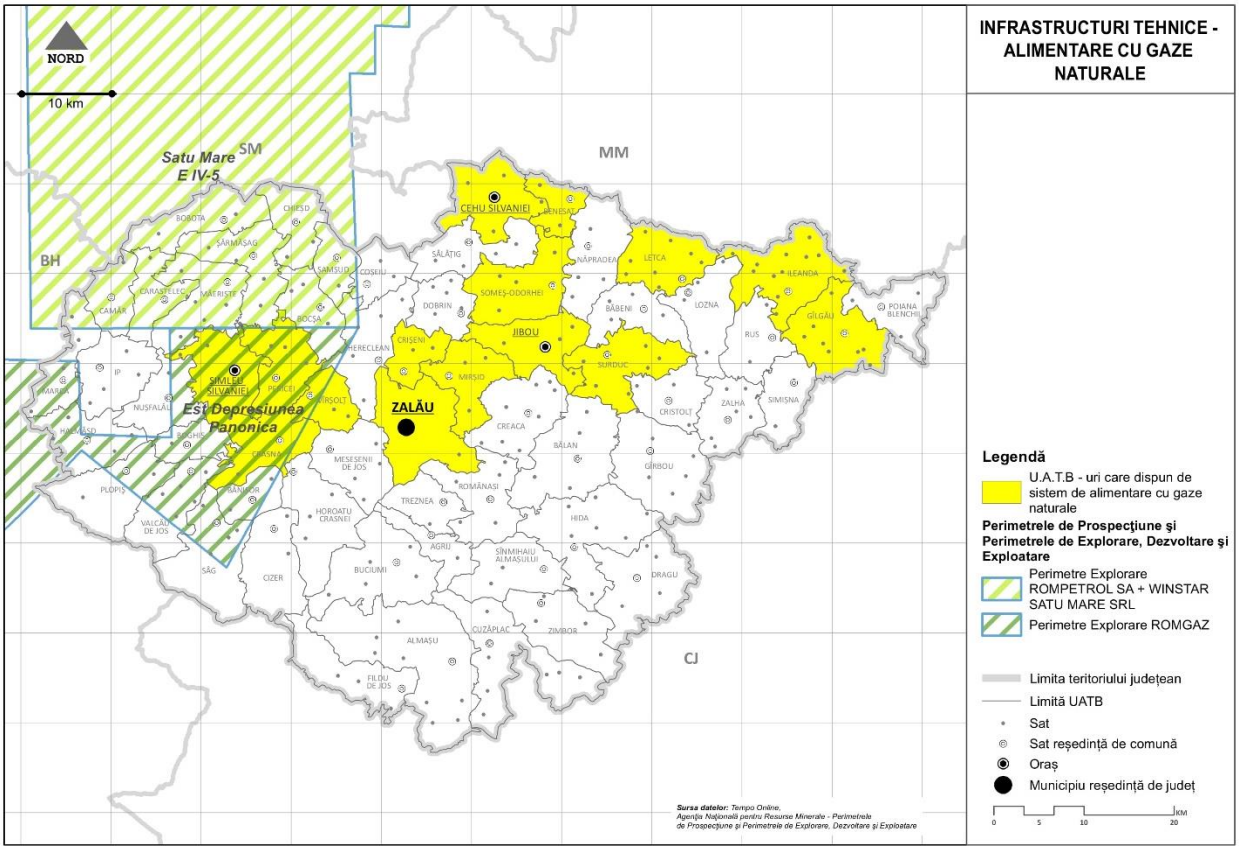

Sursa: Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), p. 90

Tabelul 16: Lungimea simplă a rețelei de distribuție a gazelor naturale (în km)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
TOTAL	386.4	418.8	419.7	442.1	452	460.9	463.5	470.7	481.8	497.3	505.3
MUNICIPIUL ZALAU	121.8	125.3	127.2	127.7	134.7	136.2	136.7	139.5	145.3	153.1	158.8
ORAS CEHU SILVANIEI	34.7	35.8	35.8	35.8	34.7	34.7	34.7	34.8	34.9	34.9	34.9
ORAS JIBOU	45.1	45.1	45	45.4	46.6	46.6	46.8	46.8	46.8	49.2	47.2
ORAS SIMLEU SILVANIEI	27.9	28	27.2	27.9	27.9	29.6	30.3	31.5	32.6	36.2	37.4

BENESAT	21.9	24.4	24.4	24.5	21.7	21.7	21.7	21.9	21.8	22	22.1
CRASNA	0	0	0	6.6	6.6	11.6	11.6	13.3	16.7	16.7	16.7
CRISENI	16.2	15.1	15.1	15.2	15.2	16.2	16.5	16.6	16.7	17.6	18.4
GALGAU	26.6	24.1	24.1	24.1	24.1	24.1	24.3	24.1	24.1	24.4	24.1
HERECLEAN	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0	0	0	0	0
ILEANDA	19.9	21.1	20.9	20.9	20.9	20.9	20.9	20.8	21	21	20.7
LETCA	20	19.5	19.5	19.5	19.5	19.5	19.5	19.3	19.5	19.5	19.5
MIRSID	35.1	35.5	35.5	35.5	35.1	35.1	35.1	35.1	35.2	35.2	36.9
PERICEI	0	0	0	12.9	19	18.7	18.7	18.7	18.7	18.7	19.8
SOMES-ODORHEI	0	25.5	25.5	25.5	25.4	25.4	25.4	25.8	25.8	25.8	25.8
SURDUC	16.9	19.1	19.1	20.2	20.2	20.2	21.2	22.4	22.6	22.9	22.9
VARSOLT	0	0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

Tabelul 17: Cantitate de gaze naturale distribuite (în mii metri cubi)

	2009	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
TOTAL SĂLAJ	58470	51712	54913	50981	48008	43335	48540	51003	52217	52189	51893
TOTAL SĂLAJ UZ CASNIC	26488	27090	27191	25269	24180	21163	23154	24493	25836	25343	25663

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

4.3 Rețele de termoficare

Sistemele de alimentare centralizată cu energie termică sunt într-un proces accentuat de restrângere ca urmare a extinderii rețelelor de distribuție a gazelor naturale și a montării unor surse de energie termică care folosesc acest combustibil, precum și a creșterii prețului energiei termice livrate centralizat. La nivelul regiunii de Nord-Vest energie termică în sistem centralizat se mai furnizează numai în trei județe, Bihor, Cluj și Maramureș. Județul Sălaj nu mai are nicio localitate cu astfel de sistem din 2014. Între 2008-2014 a existat furnizarea de energie termică în sistem centralizat doar în municipiul Zalău.

În prezent, în localităţile judeţului, pentru alimentarea cu căldură şi prepararea apei calde, se utilizează:

- sobe având drept combustibil lemnul, deşeurile vegetale şi cărbunele
- centrale termice alimentate cu gaze naturale sau cu biomasă.

Pentru prepararea hranei, se utilizează buteliile de aragaz sau rezervoare GPL şi biomasă (lemn şi deşeuri vegetale).

Combustibilul solid sub forma lemnului de foc prezintă ca inconveniente faptul că este costisitor şi nu asigură un nivel ridicat al gradului de confort termic în locuinţe. În plus, pot exista dificultăţi în procurarea acestuia.

Majoritatea locuințelor din mediul rural, în lipsa rețelelor de distrubuție a gazelor naturale, folosesc pentru încălzire combustibil solid (lemne, cărbuni) ceea ce duce la poluarea mediului, riscuri pentru siguranța oamenilor și un confort termic redus. În mediul urban, în special în municipiul Zalău, cea mai mare parte a populației locuiește în blocuri construite în perioada comunistă, din materiale ineficiente energetic, nereabilitate termic, astfel că, sectorul rezidențial a devenit principalul generator de emisii de CO2, populația suportând costruri ridicate pentru asigurarea încălzirii în condițiile unui confort redus al locuirii. De asemenea, cele mai multe clădiri publice din județ au fost construite în perioada comunistă, din materiale ineficiente energetic, având consumuri energetice mari pentru încălzirea acestora[180]. Unele dintre clădirile nou construite, care fac excepție de la situația descrisă anterior, sunt dotate cu centrale termice proprii cu randament ridicat şi grad redus de poluare, alimentate cu gaze naturale (acolo unde există reţea de alimentare cu gaze), sau cu biomasă.

La nivelul municipiului Zalău a existat o preocupare constantă pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale dar și a celor publice. Astfel, în perioada 2009-2013, s-au reabilitat 47 blocuri de locuințe, dintre care 27 cu mansardare, lucrările fiind executate cu fonduri private ale cetățenilor sau ale firmelor care au realizat lucrările și au obținut venituri din valorificarea spațiilor create la mansardă. De asemenea, prin colaborarea Primăriei municipiului Zalău și a rezidenților, în cadrul proiectului ”Sprijinirea investițiilor în eficiența energetică a blocurilor de locuințe”, finanțat prin POR 2007-2013, au fost cuprinse 28 de blocuri totalizând 1366 de apartamente pentru reabilitare termică. Prin reabilitare, s-a ajuns la economie de energie de 70,22%. În intervalul 2014-2020, în cadrul Programului Operațional Regional 2014-2020, Axa prioritară 3: Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon, sunt în faza de implementare proiecte pentru *sprijinirea eficienței energetice, a gestionării inteligente a energiei și a utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice, inclusiv în clădirile publice, și în sectorul locuințelor*, proiecte ce vizează creșterea eficientei energetice a numeroase blocuri de locuințe, dar și a unor clădiri publice: Liceul de Artă ”Ioan Sima”, Liceul Ortodox ”Sf. Nicolae”, Liceul cu Program Sportiv ”Avram Iancu”, Liceul Reformat ”Wesselenyi”[181].

4.4 Rețele de energie electrică

În cadrul acestei sub-secțiuni trebuie discutat pentru județul Sălaj capacitatea de producere a energiei electrice, rețelele de transport și respectiv de distribuție a energiei electrice.

Județul Sălaj nu se află printre județele cu o producție mare de energie electrică. Până în urmă cu câțiva ani, unul dintre producătorii de energie electrică de pe teritoriul județului Sălaj a fost Uzina Electrică Zalău

[180] Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), p. 82

[181] Idem.

care asigura energia electrică în cogenerare, funcționând cu lignit şi păcură, însă din 2012, uzina și-a încetat activitatea ca producător de energie electrică

În ceea ce privește producerea energiei din resurse regenerabile, județul Sălaj are un potențial destul de ridicat:

- potențial solar: clasa a III-a de radiație solară (1.250-1.300 kWh/mp/an) în partea de vest a județului, clasa a IV-a (1.200-1.250 kWh/mp/an în zona nordică și estică), clasa a V-a (sub 1.200 kWh/mp/an) în partea de sud;
- potențial eolian: viteză medie de 6-8 m/s în zona Munților Meseș și Plopiș (Șes), 4-6 m/s în zonele de deal, 3-4 m/s în zonele depresionare și de luncă;
- potențial de biomasă: 267 Tj, dintre care 96% agricolă și 4% forestieră.

Atât pentru energia solarî cât și eoliană partea de nord-vest și vest a județului au capacitate mai bună[182].

Rețeaua electrică de transport se află în gestiunea CNTEE Transelectrica S.A. - Sucursala de transport Cluj și include următoarele stații și linii electrice amplasate pe teritoriul județului Sălaj:

- 2 stații de transformare 220/110 kV: Tihău și Sălaj,
- LEA 400 kV Gădălin-Roșiori,
- LEA 220 kV Baia Mare-Tihău-Sălaj,
- LEA 220 kV Tihău-Cluj (Florești)[183].

Distribuția de energie electrică în județul Sălaj este asigurată de către Electrica S.A. prin Filiala Electrica Transilvania Nord și cuprinde următoarele echipamente:

- 7 stații de transformare 110/20 kV, 3 stații de transformare 110/6 kV

- linii electrice aeriene 110 kV

- linii electrice aeriene și subterane de medie (20 kV, 6 kV) și joasă (0,4 kV) tensiune

- 246 posturi de transformare[184].

Cele mai mari probleme legate de rețeaua electrică din județ sunt legate de vechimea și subdimensionarea parțială a acesteia, care conduc la frecvente întreruperi ale furnizării mai ales în zonele rurale, precum și de amplasarea aeriană a cablurilor, ce pot conduce la căderea acestora în timpul intemperiilor și care dau un aspect estetic neplăcut localităților, mai ales a celor urbane[185].

Iluminatul public stradal la nivelul localităților este prezent pe majoritatea străzilor și se realizează, în cea mai mare parte, atât cu corpuri de iluminat cu vapori de mercur, cât și cu lămpi cu incandescență.

---

[182] Ibidem, p. 71.

[183] Ibidem, p. 66.

[184] Ibidem, p. 68.

[185] Ibidem, p. 69.

Sistemele de iluminat public se află, în majoritatea localităților, în gestiunea Consiliilor locale. În zona rurală, situația este similară cu cea din zona urbană. Sunt localități în care este necesară modernizarea și extinderea sistemului de iluminat public, în timp ce în unele dintre comunele județului au fost realizate proiecte de reabilitare și modernizare a rețelei de iluminat public.

În ultimii ani au fost derulate sau sunt în derulare proiecte de reabilitare și modernizare a sistemelor de iluminat public din mai multe localități ale județului Sălaj, acestea fiind obiecte de investiții pentru alocațiile de la bugetul de stat pentru perioada 2017-2020 (PNDL II): orașul Jibou, comunele Bălan, Buciumi, Halmășd, Hida, Meseșenii de Jos, Năpradea, Nușfalău, Pericei[186].

4.5 Rețele alimentare cu apă potabilă

Resursele de apă ale județului Sălaj sunt reprezentate de apele de suprafață și de cele subterane, care asigură atât alimentarea cu apă a populației, cât și apa tehnologică pentru industrie sau pentru agricultură. Din perspectiva resurselor de apă, județul este împărțit între Bazinul Hidrografic Someș-Tisa (88,5% din teritoriu) și Bazinul Hidrografic Crișuri (11,5%).

Resursele de apă din arealul hidrografic Someș-Tisa sunt relative modeste și inegal distribuite în timp și spațiu, însă suficiente pentru necesitățile județului. Conform PATR Nord-Vest, județul Sălaj dispune de cele mai reduse resurse teoretice totale de apă din regiune (circa 1.500 mc/locuitor), însă acestea sunt suficiente pentru a asigura necesarul de consum actual și prognozat pentru viitor.

Alimentarea cu apă potabilă a sistemelor centralizate din județ se face din surse de suprafață (Lacul Vârșolț) pentru sistemele Zalău (aducțiune în regim gravitațional) și Șimleu Silvaniei, respective din surse de subteran (puțuri) pentru Jibou, Cehu Silvaniei și Românași. Conform INS, la nivelul anului 2019, toate cele 4 municipii și orașe precum și 50 de comune dispuneau de sisteme de alimentare cu apă centralizate[187]. Numărul comunităților din mediul rural conectate a crescut constant dar lent, sub media de creștere regională. Pe de altă parte, chiar și la nivelul unor localități cu sisteme centralizate, rețeaua este foarte puțin extinsă (de ex. în comunele Hida, Bobota sau Sânmihaiu Almașului măsoară doar câțiva km în lungime). În acest context, este relevant să examinăm și numărul gospodăriilor conectate la rețele de apă. Aceste date sunt însă disponibile doar pe baza recensământului din 2011, ceea ce înseamnă că sunt vechi și cel mai probabil nu mai reflectă decât parțial realitatea. Astfel, potrivit rezultatelor definitive ale recensământului din 2011, din cele 101.500 de locuințe din județ, doar 42.600 (42%) erau conectate la rețeaua centralizată de alimentare cu apă, 32.900 (32,4%) foloseau sisteme proprii de alimentare, iar 26.000 (25,6%) nu dispuneau de instalație de alimentare cu apă în locuințe. Localitățile cu o pondere mai ridicată a locuințelor conectate la sisteme centralizate de alimentare erau Zalău (96%), Jibou (81%), Șimleu Silvaniei (73%), Coșeiu (63%), Cehu Silvaniei (61%), Boghiș (52%), Bocșa (48%), Carastelec (48%), Halmășd (48%), Camăr (47%), Sărmășag (43%), Cuzăplac (42%) etc. Ca și distribuție teritorială la nivelul județului, localitățile cu o pondere mai mare a locuințelor conectate la sisteme de canalizare se regăsește în parte

[186] Ibidem, pp. 69-70.

[187] Există o discrepanță în date între cele furnizate de INS și respectiv PATJ Sălaj, în curs de elaborare, în acest din urmă document se face referire la 52 de comune și nu 50 ca în datele INS.

de nord-vest, vest și centru, în timp ce un culoar care merge la la est la sud se evidențiază printr-o pondere mai mică a locuințelor conectate.

Există și localități unde se utilizează sisteme proprii de alimentare cu apă[188] care deși prezintă anumite avantaje economice pot avea problem cu calitatea apei distribuite. Astfel de sisteme se întâlnesc în localitățile Băbeni, Meseșenii de Jos, Plopiș, Cizer, Bobota, Rus, Gâlgău, Sâg, Pericei, Crasna, Bănișor, Hida, Marca, Surduc, Zimbor, Sălățig, Letca, Șimișna, Bălan etc. Figura 32 de mai jos redă această situație.

Figura 32: Alimentare cu apă și surse de apă potabilă

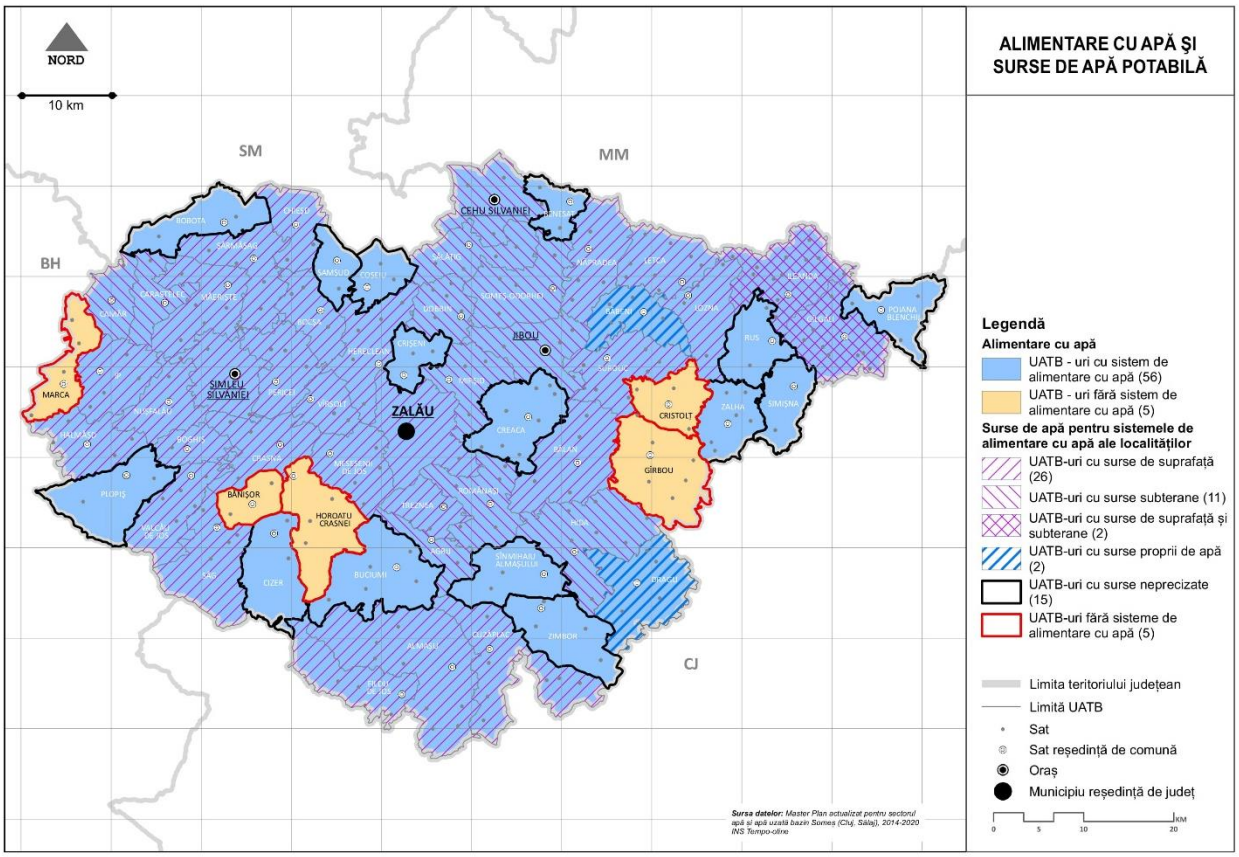

Sursa: Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), p. 32

În ceea ce privește dezvoltarea rețelelor centralizate de alimentare cu apă potabilă, observăm o tendinţă ascendentă în anul 2019 rezultând o creştere cu 38,46% faţă de anul 2009, datorată investiţiilor în infrastructura de acest tip din judeţ. Această creștere totală, atât pe mediul urban cât și rural, este puțin sub rata de creștere națională (43,10%) și respectiv cea regională (44,78%).

[188] La nivelul Master Planului actualizat pentru sectorul apă și apă uzată bazin Someș (Cluj, Sălaj), 2014-2020, unele comune apar menționate cu surse de apă neprecizată.

Tabelul 18: Lungimea simplă a rețelei de alimentare cu apă potabilă (în km)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total	**Total**	60456,4	63094,9	65900,9	68299,3	71513,7	74263,2	76945	79677,6	82090,4	84504,4	86518,8
	Reg. N-V	9415,9	9956,8	10458,7	10753,5	11248,1	11425,5	11740,4	12428	12767,9	13123,1	13632,9
	Sălaj	1023	1020.7	1046.9	1073.5	1158	1212.9	1262.6	1299	1378.9	1394.3	1416.5
Urban	**Total**	26857,3	27225,8	27474,3	27680,2	27828,7	28321,9	28778,7	29476,7	30092,7	30415,9	30937,9
	Reg. N-V	3623,1	3764,5	3868	3871,1	3919,9	3804,2	3864,4	3959,7	4145,5	4207,6	4489,7
	Sălaj	204.6	244.5	252.7	252.7	288	288	294.3	296	296.2	298.1	298.1

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

Din analiza volumului de apă distribuit consumatorilor, se observă o creștere de 5,35% a consumului total la nivelul județului Sălaj în 2019 comparat cu 2009. Trebuie menționat că este singurul județ de la nivelul regiunii unde vedem această tendință de creștere. Consumul casnic a cunoscut o creștere relativ importantă pe același interval de timp de 16,39%. În general consumul de apă potabilă este proporţional cu mărimea localităţilor ca număr de populaţie.

Tabelul 18: Cantitate de apă potabilă distribuită consumatorilor (în mii metri cubi)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
TOTAL SĂLAJ	7447	7283	7462	7448	7464	7524	7371	7333	7575	7525	7846
TOTAL SĂLAJ UZ CASNIC	5215	5146	5349	5425	5381	5620	5570	5580	5798	5745	6070

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

Mai jos detaliem pentru cele 4 municipii și orașe ale județului Sălaj caracteristicile rețelei de alimentare cu apă[189].

Municipiul Zalău

Sistemul centralizat de alimentare cu apă are ca sursă apa de suprafață prelevată din acumularea Vârșolț. Transportul apei brute se face prin două conducte cu lungime de 200m, una realizată în anul 1980, iar cea de a doua realizată în anul 1990.Transportul apei tratate se realizează printr-o conductă cu tronsoane

[189] Datele cuprinse în această secțiune sunt preluate selectiv din *Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), pp. 25-29.*

multiple, la nivelul unora dintre acestea s-au înregistrat avarii, cu pierderi mari de apă și costuri ridicate de mentenanță.

Stația de tratarea apei Vârșolț este amplasată la 200m aval de barajul acumulării, are o capacitate de producere a apei potabile de 49m^3/zi. Apa potabilă este înmagazinată în rezervoarele Dumbrava 2x5000m^3, Ortelec, 1x5000m^3 și Brădet 1x5000m^2

Distribuția apei potabile în oraș se face printr-o rețea de cca. 147,1 km, asigurând un grad de echipare a tramei stradale de 99%. Conductele principale ale rețelei sunt din PE, cu Dn=250-600mm, iar cele secundare sunt realizate din oțel și PE, cu Dn=63-100mm. Rețeaua funcționează parțial gravitațional și prin pompare. Dezvoltarea urbanistică a orașului este realizată fără asigurarea noilor zone de intravilan cu rețea de alimentare cu apă.

Sistemul centralizat de alimentare cu apă al municipiului a fost reabilitat/extins prin proiecte în cadrul programului POS Mediu și programului SAMTID. Lucrări au fost executate la toate obiectele sistemului: captare de la ac. Vârșolț, aducțiunea apei brute și tratate, stațiile de clorare din incintele rezervoarelor de înmagazinare a apei tratate, reabilitări la rezervoarele de înmagazinare (Dumbrava, Ortelec, Brădet), reabilitare/realizare de noi stații de pompare a apei, reabilitarea și extinderea rețelei de distribuție a apei în oraș.

Orașul Cehu Sivaniei

Orașul beneficiază de sistem centralizat de alimentare cu apă, care are ca sursă apa subterană. Frontul de captare cuprinde 9 puțuri forate la adâncimi de 16-18m, cu debit exploatabil/puț forat între 15-18 m^3/h. Debitul total prelevat este de 165,6 m3/h (46 l/s). Captarea a fost pusă în funcțiune în anul 1983. De la captare, apa este pompată într-un rezervor tampon, aferent stației de pompare din localitatea Ulciug. Prin programul POS Mediu au fost executate lucrări de reabilitare la instalațiile hidraulice și echipamentele pompelor, la instalațiile electrice și de automatizare, la conductele de legătură între puțuri și conducta de refulare comună către rezervorul tampon, precum și refacerea împrejmuirilor care marchează zonele de protecție sanitară a puțurilor. Lucrările executate asigură funcționarea în condiții optime a sursei de apă.

Aducțiunea de apă a fost reabilitată prin programele POS Mediu și SAMTID, în perioada 2007-2011, astfel încât în prezent aducțiunea este realizată pe o lungime de 16,9 3km din materiale conforme normelor în vigoare. Rezerva de apă a orașului este înmagazinată în două rezervoare cu capacitatea de 1x2500m^3 și 1x1000m^3, amplasate în partea de sud-est a orașului. Prin programele POS Mediu și SAMTID au fost executate reabilitări la parte de construcții (refaceri tencuieli, hidroizolații, împrejmuiri, căptușirea rezervoarelor, reabilitarea camerelor vanelor) și la partea de instalație hidraulică.

Distribuția apei potabile se face gravitațional și parțial prin pompare, prin zone de presiune. Lungimea rețelei este de 28,7 km. Prin programele SAMTID și POS Mediu s-au reabilitat peste 18 km de rețea.

Localitățile aparținătoare orașului nu au alimentare cu apă în sistem centralizat.

Orașul Jibou

Alimentarea cu apă a orașului se realizează în sistem centralizat, care are ca sursă, apa subterană captată prin 14 puțuri săpate. Din puțul colector apa este pompată în rezervoarele orașului, în prezent fiind în curs de reabilitare tronsonul de aducțiune realizat din oțel. Rezervoarele de apă ale orașului se află în partea

de nord-vest, aproape de gradina botanică, starea lor tehnică fiind necorespunzătoare la nivelul anvelopei interioare și exterioare, la instalațiile hidraulice și a confecțiilor metalice.

Apa potabilă este distribuită gravitațional în oraș, iar în zona învecinată rezervoarelor este distribuită prin două stații de pompare cu hidrofor, pentru asigurarea presiunii în rețea. Rețeaua de distribuție a apei a fost reabilitată prin program POS Mediu, având în prezent o lungime de aprox. km. Gradul de acoperire al tramei stradale este de peste 91%.

Localitățile aparținătoare, Cuceu, Husia, Rona și Var sunt alimentate cu apă potabilă din rețeaua orașului Jibou. Rețeaua de distribuție a apei nu acoperă încă zonele nou dezvoltate ale orașului și nici trama stradală din localitățile aparținătoare.

Orașul Simleu Silvaniei

Orașul Șimleu Silvaniei este alimentat cu apă prin sistem centralizat, din el alimentându-se și localitățile aparținătoare Cehei și Pusta. Sursa de apă este acumularea Vârșolț, apa captată este tratată în stația de la Vârșolț.

Aducțiunea de apă către oraș este realizată din materiale necorespunzătoare azbociment și oțel. Rezerva de apă a orașului este înmagazinată în rezervoare cu capacități de 2x500m^3 și 2x1000m^3. Rezervoarele au starea tehnică necorespunzătoare (sisteme hidraulice, camera vanelor, anvelopările interioare și exterioare). Prin programele implementate pentru reabilitarea sistemului de alimentare cu apă al orașului (SAMTID, POS Mediu) nu au fost prevăzute investiții de reabilitare a aducțiunii sau a rezervoarelor.

Reabilitarea rețelei de distribuție a apei a dus totuși la îmbunătățirea semnificativă din punct de vedere al pierderilor de apă și a reducerii costurilor de mentenanță. De asemenea, dezvoltarea urbanistică a orașului s-a realizat fără acces la rețelele de utilități. Localitatea aparținătoare Bic nu are sistem de alimentare cu apă.

4.6 Rețele de canalizare și stații de epurare

În profil teritorial, reţelele de canalizare acoperă destul de puține dintre localitățile județului Sălaj, respectiv 18 comunități, dintre care 4 urbane și 14 rurale. Toate municipiile şi oraşele din Sălaj au reţea de canalizare. În profil temporal, numărul localităţilor cu acces la reţeaua de canalizare a crescut cu foarte mult în anul 2019 faţă de anul 2009, ajungând de la 5 localități la 18. Creșterea este pur și simplu spectaculoasă la nivelul mediului rural, unde de la o localitate cu canalizare în 2009 s-a ajuns la 14 în 2019. Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare a crescut și ea spectaculos cu 223 % în anul 2019 faţă de anul 2009, ca urmare a investiţiilor realizate în infrastructura de canalizare. Creșterea este mult peste cea de la nivel național (92,17%) și respectiv cea de la nivel regional (128,75%). Specific pentru mediul urban creșterea este de puțin 100%. Cele 18 de localităţi care au acces la reţeaua de canalizare sunt nu distribuite uniform la nivelul judeţului, există o oarecare concentrare în nord-vest-ul și vestul județului și o lipsă în est, centru (cu excepția municipiului Zalău) și parțial în sud. Figura 33 de mai jos redă această situație.

Figura 33: Rețele canalizare apă uzată

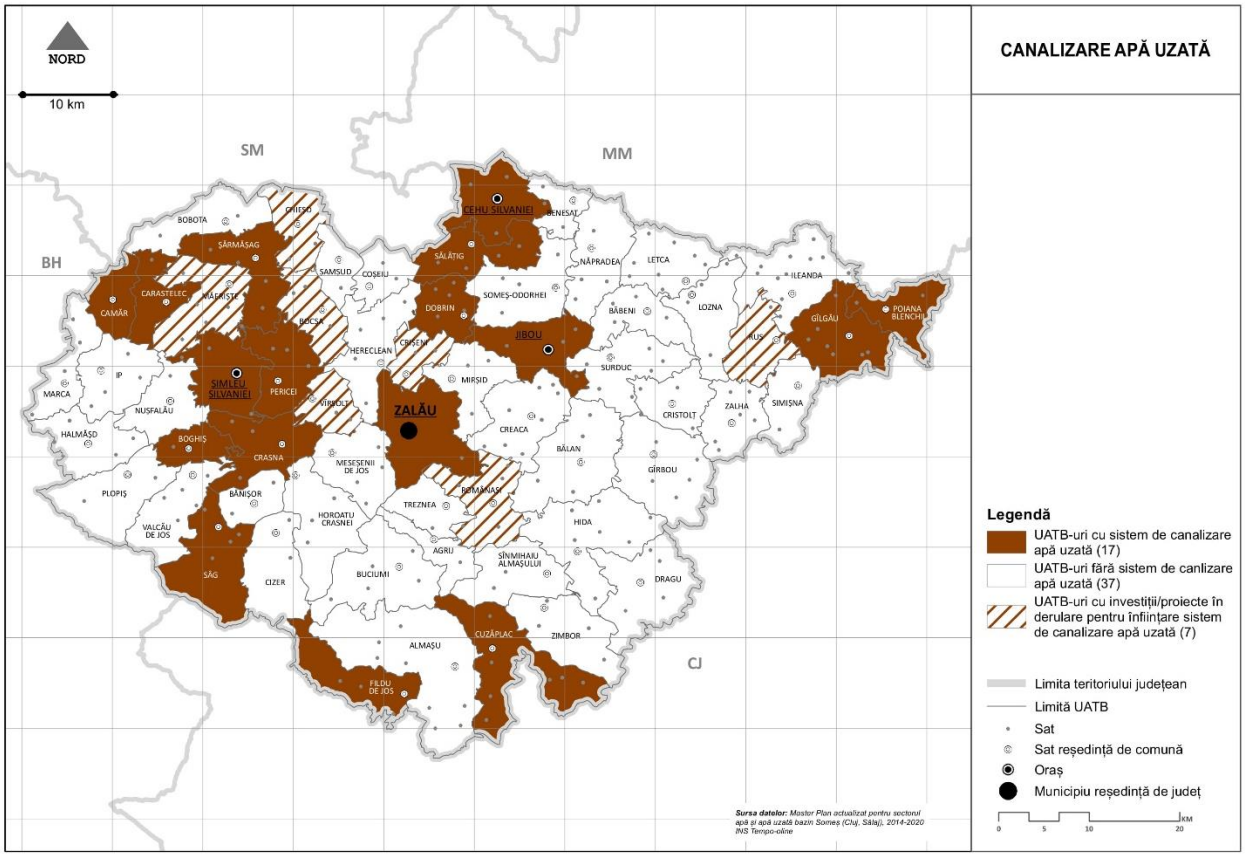

Sursa: Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), p. 38

Tabelul 19: Lungimea simplă a rețelei de canalizare (în km)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total	**Total**	20953,3	21977,5	23137,2	24789,8	26559,6	28659,5	31702,6	34353,4	36344,5	38449,1	40268
	Reg. N-V	2960,2	3283,6	3637,4	3916,7	4251,2	4637,9	4899,8	5521,8	5968,5	6278,2	6771,5
	Sălaj	169.8	215.2	252.5	277.4	347.9	417.7	441.3	459.2	480.8	514.9	548.5
Urban	**Sălaj**	153	190.1	206.7	206.7	248.5	253.3	262.4	264.2	264.7	295.7	306.6

Sursa: INS Tempo Online, prelucrarea autorilor

Mai jos detaliem pentru cele 4 municipii și orașe ale județului Sălaj caracteristicile rețelei de canalizare și ape uzate[190].

Municipiul Zalău

Municipiul beneficiază de sistem de canalizare în sistem divizor, apa uzată menajeră și o parte a apei meteorice sunt canalizate și evacuate în stația de epurare.

Rețeaua de canalizare a fost extinsă prin investiții în cadrul programului POS Mediu, cu toate acestea prezintă încă tronsoane cu grad avansat de uzură și capacitate de transport insuficientă.

Stația de epurare a municipiului este amplasată pe malul stâng al Văii Zalăului, a fost dezvoltată, în perioada anilor 1970, în etape succesive. Datorită vechimii și lipsei de întreținere, stația nu a mai fost utilizată. Stația de epurare a fost reproiectată în anul 2000 prin program PHARE. În anul 2006 s-a finalizat o primă etapă, pentru un debit optim de 750m^3/h și epurare mecano-biologică clasică, prin care nu se puteau îndepărta nutrienții (azot și fosfor). Prin POS Mediu, Axa 1- *Extinderea și modernizarea sistemelor de apă și apă uzată* s-a finanțat un proiect de reabilitare și extindere a sistemelor de apă și apă uzată din județele Cluj și Sălaj, care include și dezvoltarea stației de epurare din municipiu. Dezvoltarea stației de epurare se va face pentru o capacitate de 85.000PE, un debit zilnic maxim de 34.800m^3/zi și o schemă tehnologică care să permită încadrarea efluentului în limitele de calitate impuse de legislația actuală din domeniu.

Orașul Cehu Silvaniei

Colectarea apelor uzate în oraș de face prin sistem divizor, cu funcționare gravitațională și prin pompare.

Rețeaua de canalizare a fost reabilitată prin POS Mediu, având în 2019 o lungime de 18,4 km, fiind realizată din PVC și PE, nu acoperă întreaga tramă stradală. În rețea sunt constatate totuși deficiențe: zone cu durată de viață depășită, cu materiale necorespunzătoare, cu neetanșeități ale sistemului de colectare (rețea, cămine), infiltrații/exfiltrații în rețea.

Stația de epurare este în curs de retehnologizare, după finalizarea lucrărilor stația va asigura calitatea efluentului conform legislației europene și naționale din domeniul apelor uzate.

Orașul Jibou

Sistemul de canalizare al orașului Jibou este de tip mixt, colectarea apelor făcându-se atât gravitațional, cât și prin pompare. Rețeaua, cu o lungime de 34,5 km în 2019, a fost reabilitată prin POS Mediu, fiind alcătuită din materiale conforme normelor în vigoare (beton, PREMO, PEHD și PVC).

Stația de epurare a orașului funcționează cu treaptă mecanică și biologică de epurare, dar starea precară a obiectelor din stație și operarea necorespunzătoare a treptei biologice nu permite atingerea limitelor de calitate impuse pentru poluanți în efluentul stației.

În prezent, stația este în curs de retehnologizare (prin POS Mediu) prin aplicarea unui proces de epurare adecvat la treapta biologică.

---

[190] Datele cuprinse în această secțiune sunt preluate selectiv din *Planul de amenajare a teritoriului județean (PATJ) Sălaj, Etapa I – Elaborarea studiilor de fundamentare, Infrastructuri tehnice majore (în curs de elaborare), pp. 33-35.*

Orașul Șimleu Silvaniei

Orașul beneficiază de sistem de canalizare divizor, cu funcționare gravitațională și prin pompare, ca urmare a reliefului variat al orașului.

Rețeaua de canalizare a fost reabilitată prin program POS Mediu, are o lungime de aprox. 46 km, cu toate acestea însă există în continuare zone cu colectoare subdimensionate, care intră sub presiune provocând inundații.

Stația de epurare a fost reabilitată prin program POS Mediu, schema de funcționare fiind cu treaptă mecanică și biologică pe bază de aerare extinsă. Parametrii principali ai noii stații sunt capacitatea de 11.400 PE, debit zilnic maxim 4.980m^3/zi. Prin investițiile realizate stația asigură calitatea efluentului la parametrii prevăzuți în legislația actuală din domeniu.

5. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
- Municipiul Zalău este poziționat în aria de influență a două municipii cu arii de polarizare regională și sub-regională: Cluj-Napoca și Oradea - Existența unei rețele policentrice emergente de localități la nivelul județului - Raportul de hipertrofiere sau de primat dintre primele două orașe ale județului după numărul de locuitori este unul relativ echilibrat - Municipiul Zalău are constituită ZM, există discuții în prezent vizând crearea unui sistem de transport metropolitan care să includă unele din localitățile rurale ale ZM - Se conturează în prezent noi zone monoindustriale și zone funcționale agricole - Municipiul Zalău este poziționt la confluența a 2 rețele transeuropene de transport rutier - Rețeaua de drumuri de la nivelul județului este relativ lungă; densitatea lor este de asemenea superioară mediei regionale	- Județul Sălaj are un caracter rural, izolat, cu un indice de urbanizare scăzut față de media națională și regională, cu doar 4 municipii și orașe - Mărimea mică a municipiilor și a orașelor (cu excepția municipiului Zalău); 4 municipii și orașe, dintre care 3 sub 20.000 de locuitori, un oraș chiar sub 10.000; orașele mici au zone de influență în stagnare sau declin și fac parte dintr-un întreg areal trans-județean în stagnare. - Mărimea influențează auto-sustenabilitatea financiară, capacitatea de a presta servicii și a efectua investiții, precum și parțial forța de polarizare - Comune preponderent mici (1.500-3.000 locuitori), aprox. 40% din comune au sate sub 100 de locuitori aflate la risc de depopulare - Densitatea mai scăzută a rețelei urbane din Sălaj comparativ cu alte județe regiunea de Nord-Vest

- Existență în regiunea de Nord-Vest a 4 aeroporturi care compensează parțial lipsa conectivității rutiere și feroviare - Suburbanizarea prezentă în cazul municipiului Zalău dar relativ de mică amploare prin comparație cu alte municipii reședință de județ; este de dată recentă - Municipiul Zalău a avut o abordare prudentă în creșterea intravilanului; restul municipiilor și orașelor au temperat creșterea intravilanului în ultimii 10 ani - Creșterea suprafeței locuibile și a calității locuințelor în majoritatea municipiilor și orașelor - Județul Sălaj are o valoare intermediară a ITE (Indice Dotări Tehnico Edilitare), acoperirea pe mediul rural fiind superioară mediei naționale - Creșterea lungimii conductelor de gaze și a numărului localităților conectate din rural pe intervalul 2009-2019 - Creșterea lungimii conductelor de distribuție apă și a localităților deservite din rural rural pe intervalul 2009-2019 - Creștere semnificativă a lungimii rețelei de canalizare și a localităților deservite din rural rural pe intervalul 2009-2019	- Municipiul Zalău este un oraș cu servicii mixte, a cărui arie de polarizare nu trece de limita județului - Zone private de existenţa unor centre polarizatoare urbane şi în profund declin socio-demografic în sud și sud-estul județului - ZM creată dar nefuncțională; ZUF mai redusă decât ZM ca întindere și o suprapunere doar parțială în ceea ce privește comunele din ZM și ZUF - Județul Sălaj este poziționat într-o regiune de dezvoltare care se caracterizează printr-o accesibilitate și mobilitate redusă - Acces greu pe cale rutieră spre unele zone rurale - Ponderea drumurilor județene și comunale modernizate este sub media regională - Infrastructura feroviară nevalorificată, nu există în prezent linii electrificate la nivelul județului iar gările, cu excepția celei din Zalău, sunt în stare accentuată de degradare - Construcțiile în mediul rural nu respectă anumite standarde de calitate care să pună în valoare tradițiile și valorile locale - PUG-uri neactualizate în multe UAT-uri din mediul rural - Cel mai mic nr. de consumatori la energie electrică la nivel regional - Acoperire limitată în profil teritorial a rețelei de canalizare
Oportunități	**Amenințări**

- Context european favorabil unei dezvoltări urbane durabile, orașele din statele membre devin parteneri în procesul de politică urbană de la nivel european și național (în curs de conturare) - Agenda Teritorială a UE 2030 se axează pe o Europă echitabilă care oferă perspective de viitor pentru toate comunitățile (indiferent de mărime) și toți indivizii; perspectivă optimistă inclusiv pentru județe mai puțin dezvoltate și cu anumite clivaje teritoriale - Realizarea în același timp a mai multor documente de planificare strategică care vizează planificarea teritorială/spațială și dezvoltarea urbană și care pot determina anumite sinergii și interconectări – PATJ Sălaj, SIDU Zalău, Strategia de dezvoltare a județului Sălaj etc. - Conectarea cu A1, care va duce la creșterea conectivității, accesibilității și mobilității pentru rezidenții și afacerile din județul Sălaj - Electrificarea unor linii de cale ferată inclusă în Masterplanul de transport cu orizont 2030	- Lipsa capacității nivelului local și județean de a valorifica oportunitățile care decurg din dimensiunea urbană a politicii de coeziune - Imposibilitatea de a identifica și implementa strategii de dezvoltare pentru orașele mici, sub 20.000 și respectiv 10.000 de locuitori, al căror declin economic și demografic se va accentua în anii următori - Lipsa cooperării între comunitățile din ZM și ZUF - Lipsa cooperării în sens mai larg între comunitățile urbane și rurale din județ în vederea realizării unor proiecte care vizează dezvoltarea urbană și comunitară - Accentuarea fenomenului de dispersie urbană, distrugerea unor comunități din zona rurală în acest context și presiuni asupra centrelor urbane de a oferi infrastructură în zone disparate. - Conectarea cu A1, care poate facilita un exod al rezidenților și afacerilor către alte centre urbane cu care județul Sălaj va fi conectat mai bine decât este în prezent. - Lipsa investițiilor în modernizarea drumurilor județene și comunale

6. Perspective strategice

- Există un context favorabil la nivel european și național care implică că orașele devin parteneri în procesul de politică urbană de la nivel european și național (politica urbană națională este în curs de conturare).
- Agenda urbană - nouă metodă de lucru pe mai multe niveluri (multinivel), care promovează cooperarea între statele membre, orașe, Comisia Europeană și alți actori interesați, pentru a stimula creșterea, viabilitatea și inovarea în orașele europene și pentru a identifica și a aborda cu succes provocările sociale. Scopul este îmbunătățirea calității vieții în zonele urbane.

- Există un dinamism accentuat în ceea ce privește revizuirea unor documente strategice importante în 2020 - NOUA CARTĂ DE LA LEIPZIG/AGENDA URBANĂ EUROPEANĂ, AGENDA TERITORIALĂ A UE 2030. Se urmărește: O Europă echitabilă care oferă perspective de viitor pentru toate comunitățile (indiferent de mărime) și toți indivizii; Dezvoltare policentrică; Potențialul distinct al unor teritorii diverse, bariere în dezvoltare care să fie adresate în mod integrat și colaborativ.

- UAT-urile județului Sălaj ar fi favorizate în context european de un scenariu de planificare spațială care pune accent pe dezvoltarea policentrică, pe orașe mici, pe legăturile urban-rural și pe conexiuni intra-regionale.

- Jude'ul Sălaj are un caracter rural, preponderent izolat, cu un indice de urbanizare scăzut față de media națională și regională, cu doar 4 municipii și orașe, comune preponderent mici (1,500-3,000 locuitori), aprox. 40% din comune au sate sub 100 de locuitori aflate la risc de depopulare. Din perspectivă strategică această ruralitate reprezintă un dezavantaj, corel\ndu-se de multe ori cu subdezvoltarea]n zonele izolate.

- Municipiul Zalău, oraș cu servicii mixte, a cărui arie de polarizare nu trece de limita județului, este poziționat în aria de influență a două orașe, cu arii de polarizare regională și sub-regională: Cluj-Napoca și Oradea. Pot exista atât avantaje cât și dezavantaje.

- Zonele private de existenţa unor centre polarizatoare urbane şi în profund declin socio-demografic sunt cele din sud și sud-estul județului.

- Se observă o relativă diversitate şi nu există o omogenitate funcţională a spaţiului rural.

- În general oraşele din județ nu sunt conectate funcţional cu spaţiul rural pe care îl polarizează.

- În oraşele mici (care erau toate monoindustriale la începutul anilor 2000), activităţile economice dezvoltate în urma procesului de restructurare industrială nu se bazează pe valorificarea resurselor locale (agricole sau neagricole) şi sunt mai degrabă rezultatul unor investiţii datorate fie faptului că regiunea este parte a unei ţări membre a UE fie altor factori cum ar fi costurile scăzute ale investiţiei, avantajele fiscale ale investitorilor.

- Accesibilitatea și conectivitatea reprezintă factori cheie pentru dezvoltarea regiunilor într-o economie globală. Județul Sălaj poziționat într-o regiune de dezvoltare care se caracterizează printr-o accesibilitate și mobilitate redusă. Municipiul Zalău, prin poziționarea la confluența a două rețele transeuropene de transport rutier, compensează în acest domeniu.

- Rețeaua de drumuri relativ lungă dar cu necesitatea modernizării acesteia, situație mai pregnantă la nivelul drumurilor județene și comunale. Acces greu pe cale rutieră spre unele zone rurale.

- Infrastructura feroviară este nevalorificată în prezent.

- Existență în regiune a 4 aeroporturi – compensează parțial lipsa conectivității rutiere și feroviare.

- La nivelul județului Sălaj avem extindere spațială a orașelor în contextul declinului demografic și economic. Județul Sălaj în ansamblul său – creșteri de peste 50% a intravilanului în ultimii 25-30 de ani; unele zone chiar mai mari. Nu există corelație între creșterea intravilanului și indicatorii demografici și economici.
- Suburbanizarea prezentă în cazul municipiului Zalău dar relativ de mică amploare prin comparație cu alte municipii reședință de județ din regiunea de Nord-Vest.
- Avem în ultimul deceniu creșterea suprafeței locuibile și a calității locuințelor în majoritatea municipiilor și orașelor.
- Sălajul este un județ cu valoare intermediară a ITE, acoperirea pe mediul rural fiind superioară mediei naționale.
- În ceea ce privește aspecte pozitivele vizând evoluția dotărilor edilitare pe intervalul 2009-2019 remarcăm: Creșterea lungimii conductelor de gaze și a localităților conectate din rural; Creșterea lungimii conductelor de distribuție apă și a localităților deservite din rural; Creșterea semnificativă a lungimii rețelei de canalizare și a localităților deservite din rural.
- În ceea ce privește aspecte negative vizând evoluția dotărilor edilitare la nivelul anului 2019 remarcăm: Cel mai mic nr. de consumatori la energie electrică la nivel regional; Acoperire limitată în profil teritorial a rețelei de canalizare.

Calitatea factorilor de mediu

Provocarea majoră a secolului nostru este găsirea unei modalități prin care să se realizeze în întreaga lume o dezvoltare care să echilibreze considerentele sociale, economice și de mediu. Deși politicile UE în domeniile mediului și al climei au adus beneficii substanțiale în ultimele decenii, Europa se confruntă cu probleme persistente în domenii cum ar fi declinul biodiversității, utilizarea resurselor, impactul schimbărilor climatice și riscurile de mediu asupra sănătății și bunăstării.

Numeroase provocări de mediu sunt accentuate de tendințe mondiale precum schimbările demografice, iar schimbările tehnologice rapide vin cu noi riscuri și incertitudini. Recunoscând aceste provocări, UE și-a asumat o serie de obiective de sustenabilitate pe termen lung, cu scopul general de a „trăi bine, în limitele planetei noastre." Îndeplinirea acestor obiective nu va fi însă posibilă fără o transformare rapidă și fundamentală a caracterului și ambiției răspunsurilor Europei. Statele trebuie să găsească modalități de transformare a principalelor sisteme societale care generează presiuni asupra mediului și climei, precum și efecte negative asupra sănătății, regândind nu doar tehnologiile și procesele de producție, ci și modelele de consum și stilurile noastre de viață. Aceasta presupune să se acționeze prompt și concertat, implicând domenii de politică diferite și actori din întreaga societate pentru a face posibilă o schimbare la nivel sistemic.

Preocuparea față de calitatea mediului nu include doar respectarea unor limite în ceea ce privește nivelul poluării, ci și preocupări din sfera echității sociale precum distribuția echilibrată a spațiilor verzi la nivelul orașului sau evitarea supra-expunerii unor comunități/grupuri dezavantajate la anumite riscuri de mediu (de ex. groapă de gunoi sau incinerator).

Ultimele decenii au manifestat un interes crescut, la nivel Mondial pentru calitatea mediului înconjurător, dar și pentru influența pe care calitatea factorilor de mediu o are în ceea ce privește calitatea vieții și a sustenabilității urbane. Înțelegerea acestui fenomen poate contribui la conturarea unor politici publice urbane sau județene mai bune, dar și la o planificarea și un design urban mai eficiente.

Trebuie avut în vedere că evaluarea calității factorilor de mediu cuprinde o dimensiune obiectivă (bazată pe date statistice) și una subiectivă (bazată pe percepția indivizilor). Anumite percepții pot fi la fel de importante ca datele obiective atunci când determină anumite comportamente sau decizii ale rezidenților.

În cadrul acestui capitol sunt explorați mai mulți factori de mediu, cu impact asupra calității vieții în județul Sălaj. S-a insistat asupra acelor aspecte care sunt relevante din perspectiva acțiunii nivelului județean.

Spații verzi

Zonele care se poziționează la nivel internațional în topul ierarhiilor privind calitatea vieții sunt de cele mai multe ori descrise și ca ”verzi”, zone care acordă o importanță sporită parcurilor, zonelor de

agrement precum și protejării unor situri/eco-sisteme deosebite. Tot mai mult, decidenții politici iau în considerare o varietate de beneficii asociate cu spațiile verzi. Dintre acestea menționăm[191]:

- Beneficii ecologice - epurarea chimică a atmosferei, epurarea fizică a acesteia prin reţinerea prafului şi pulberilor, epurare bacteriologică a acesteia, distrugând o bună parte din microorganisme prin procesul de degajare a oxigenului şi ozonului, îndeosebi de către conifere, şi nu numai, moderarea climatului urban, atenuarea poluării fonice (în special spațiile verzi compacte).
- Beneficii sociale - creşterea incluziunii sociale, prin crearea de oportunităţi pentru ca persoanele de toate vârstele să interacţioneze, încurajarea unui stil de viaţă mai activ, prin plimbări, alergare, exerciţii fizice, ciclism etc., inclusiv deplasări pe rutele dintre zonele locuite şi/ sau dintre diferite facilităţi publice (magazine, pieţe, şcoli), satisfacerea nevoilor umane de recreere și petrecere a timpului liber.
- Beneficii economice – atractivitate sporită a orașului pentru investiţii şi pentru oferta de noi locuri de muncă, creșterea valorii proprietăților situate în proximitatea zonelor verzi, creșterea calității locuirii.

Nivelul urban, mai ales, s-a confruntat de-a lungul timpului cu probleme semnificative legate de diminuarea spațiilor verzi (presiune legată de extinderea zonelor rezidențiale, a parcărilor etc.), degradarea sau chiar lipsa acestora. În plus, chiar atunci când aceste spații există, ele au un caracter neîngrijit, inestetic, mai ales în afara zonei centrale, unde completările de material dendrologic și toaletarea lor nu au respectat un model de arhitectură peisageră.

Tabelul nr. 1 Evoluția suprafeței de spații verzi din suprafața intravilană (ha), pentru localitățile urbane

UAT/Anul	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MUNICIPIUL ZALĂU	110	151	151	151	151	
ORAȘUL CEHU SILVANIEI	9	19	19	19	19	
ORAȘUL JIBOU	35	42	42	42	42	
ORAȘUL ȘIMLEU SILVANIEI	10	13	15	15	15	

Sursa: prelucrare date INS

Tabelul nr. 2 Evoluția suprafeței de spații verzi din suprafața intravilană (ha), pentru localitățile urbane raportată la numărul de locuitori

UAT/Anul	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MUNICIPIUL ZALĂU	16	22	22	22	22	

[191] Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj, *Raport privind starea mediului în județul Sălaj*, anul 2014, cap. IX.

ORAȘUL CEHU SILVANIEI	12	25	25	25	25	
ORAȘUL JIBOU	29	35	35	35	36	
ORAȘUL ȘIMLEU SILVANIEI	6	7	9	9	9	

Sursa: prelucrare date INS

Raportând suprafața spațiilor verzi din suprafața intravilană la numărul de locuitori, se poate observa că cele mai mare valori la înregistrează Orașul Jibou, urmat de Cehu Silvaniei, Zalău și Șimleu Silvaniei. Cele mai mari creșteri, raportându-ne la anii de referință 2015 și 2019 sunt înregistrate în Cehu Silvaniei, urmat de Jibou, Zalău și Șimleu Silvaniei.

În ceea ce privește inventarierea spațiilor verzi, există, după anul 2008, obligativitatea pentru municipalități de a întocmi registre ale spațiilor verzi. Astfel, în conformitate cu prevederile alin. (1) al articolului 18 din Legea nr. 24/2007 privind reglementarea şi administrarea spaţiilor verzi din zonele urbane, autorităţile administraţiei publice locale au obligaţia să ţină evidenţa spaţiilor verzi de pe teritoriul unităţilor lor administrative şi în acest scop înfiinţează Registrele locale ale spațiilor verzi.

La nivelul județului Sălaj doar municipiul Zalău are un astfel de registru pentru inventarierea spațiilor verzi, începând cu anul 2010. Suprafața spațiilor verzi , așa cum reiese și din tabelul 3, de mai jos, unde se regăsește evoluția acestei suprafețe pentru intervalul 2015-2019, relevă o suprafață pe cap de locuitor de 21,83m^2, situată sub valoarea minimă impusă de 26 m^2/cap de locuitor. În unele statistici municipale s-a făcut raportarea la populația după domiciliu în 2011 rezultând totuși valoarea minimă impusă.

Tabelul nr. 3: Evoluție spații verzi din suprafața intravilană și procentul pe cap de locuitor (cf. Registru spații verzi)

Suprafață spații verzi (ha)					Suprafață intravilan (ha)					Suprafață spații verzi pe cap de locuitor (m^2)				
2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
150.4	151	151	151	151	2535	2535	2535	2639	2639	21,52	21,70	21,71	21,71	21,83

Sursa: compilație pe baza datelor din Registrul spațiilor verzi, municipiul Zalău, 2015- 2019

La nivelul municipiului reședință de județ autoritățile publice au fost preocupate în mod constant de rezolvarea problemei spațiilor verzi insuficiente și degradate. La nivel de planificare, există dezvoltată o politică publică dedicată acestui domeniu (Politica publică ”Management performant al spațiilor verzi și de recreere in municipiul Zalău”). În plus, în cadrul Planului de acțiune pentru energia durabilă 2014-2020 al municipiului Zalău, există o secțiune referitoare la planificarea teritoriului care include și obiective ce țin de spațiile verzi. Aceste preocupări se reflectă în acțiunile și proiectele de modernizare din municipiu (a se vedea descrierea mai jos).

În planificarea proiectelor viitoare de dezvoltare a spațiilor verzi, primăriile localităților urbane vor trebui să țină cont de următorii indicatori: întinderea suprafețelor verzi și de agrement (depășirea valorii

minime impuse de 26 m^2/cap de locuitor); calitatea acestora, inclusiv aspectul estetic; distribuția lor la nivelul cartierelor (inclusiv aspecte ce țin de echitate).

Una din problemele majore cu care se confruntă orașele din România este lipsa unor spații verzi suficiente (indicatorul de 26 m^2/cap locuitor). Această deficiență, întâlnită și la Zalău, trebuie privită dintr-o perspectivă mai largă. Deși la nivel urban (suprafața intravilană este luată în considerare) este posibil să nu existe spații verzi suficiente, această deficiență poate fi compensată prin existența unor păduri sau zone verzi întinse la periferie sau în comunitățile rurale adiacente. O astfel de abordare mai largă ne permite să luăm în considerare mai ales impactul benefic al unor astfel de zone asupra reducerii poluării. Cei care nu sunt de acord cu includerea unor astfel de zone în inventarul spațiilor verzi disponibile argumentează că aceste zone verzi pot să nu fie accesibile locuitorilor în viața de zi cu zi.

Concluzii

Orașele din județ, cu excepția Zalăului, nu conduc un registru al spațiilor verzi. În afară de orașul Jibou, celelalte orașe nu îndeplinesc indicatorul minim de 26 m2/cap locuitor.

Conform datelor INS și extras din Registrul spațiilor verzi în anul 2019, suprafața de spații verzi, la nivelul municipiului Zalău a scăzut față de anul 2015 de la 150, 465 ha la 137, 571 ha (suprafața care apare în datele INS este mai mare). Numărul de arbori din inventarul municipiului a scăzut și el de la 27234 la 27208. În ultima perioadă s-au făcut amenajări în cartierele municipiului rezultând 36005 m2 de scuaruri sau alte amenajări, terenuri care încă nu sunt cuprinse în Registrul spațiilor verzi, sau sunt cuprinse ca terenuri degradate ori neamenajate.

Suprafața spațiilor verzi în județul Sălaj, la nivelul localităților urbane a început să crească în ultimii ani. La nivelul urbanului din județ lipsește o inventariere riguroasă a spațiilor verzi.

Calitatea și poluarea aerului

Calitatea aerului are o importanță deosebită deoarece efectele provocate de poluarea aerului pot persista nu doar pe termen scurt, ci și pe termen mediu și lung și de asemenea pot afecta suprafețe întinse, datorită mobilității anumitor poluanți atmosferici.

Calitatea aerului rămâne în continuare o problemă, România neîndeplinindu-şi angajamentele de reducere a emisiilor atmosferice, iar instrumentele actuale pentru monitorizarea calităţii aerului sunt insuficiente, atât din punct de vedere al acoperirii teritoriale cu staţii de monitorizare, cât şi din punct de vedere al parametrilor monitorizaţi. Nevoia de dezvoltare actuală implică existenţa unui sistem de evaluare şi monitorizare a calităţii aerului care să răspundă pe deplin cerinţelor directivelor europene. Astfel, prin : Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD) se impune continuarea dotării sistemului naţional de evaluare şi monitorizare a calităţii aerului în vederea dezvoltării şi îmbunătăţirii Evaluării Naţionale a Calităţii Aerului, în acord cu prevederile Directivei 2008/50/EC şi Directivei INSPIRE.

Calitatea aerului în judeţul Sălaj este monitorizată prin măsurători continue la staţia automată, amplasată în municipiul Zalău, str. Meteorologiei, nr. 93, această staţie făcând parte din Reţeaua Naţională de Monitorizare a Calităţii Aerului. Pe baza acestui sistem, folosind un display public, se afișează un indice de calitate a aerului zilnic, ușor de înțeles de către cetățeni. De asemenea, s-a realizat și monitorizarea calităţii aerului ambiental în judeţ, prin măsurători de 24 h, în punctul fix amplasat la

sediul APM Sălaj. Poluanții urmăriți sunt: NO, NO_x, NO_2, SO_2, CO, O_3, PM 10 automat, PM 10 gavrimetric (stație automată) și SO_2, NO_2 și NH_3 (determinări manuale).

Pe baza datelor existente se poate afirma că starea aerului în județul Sălaj este în curs de îmbunătățire. S-au realizat măsurători pentru toți poluanții urmăriți în mod obișnuit prin stația automată, în ultimii ani (2015-2019) capturile de date pentru calcularea mediei anuale fiind în creștere, astfel că în anul 2019 pentru majoritatea poluanților se situau în jurul valorii de 90%.

Nu s-au înregistrat depăşiri ale valorilor limită prevăzute în Legea nr. 104/2011 pentru indicatorul monoxid de carbon, dioxid de sulf, dioxid de azot și ozon. Singurul indicator pentru care s-au înregistrat depășiri (depășiri ale valorii limită zilnice) în anul 2019 a fost PM10, însă fără a fi atins numărul maxim de depăşiri (35 de depășiri) permis într-un an calendaristic[192]. Poluarea atmosferei cu pulberi se datorează unor cauze naturale (vânturi puternice, erupţii vulcanice, etc.) dar apare şi ca urmare a activităţilor antropice. Principalele surse antropice de poluare cu pulberi sunt: industria metalurgică şi cea siderurgică, centralele termice alimentate cu combustibili solizi, traficul rutier, etc. Natura acestor pulberi este extrem de diversă. Astfel, ele pot conţine particule de carbon (funingine), metale grele, oxizi de fier, sulfaţi, dar şi alte noxe toxice, unele dintre acestea având efecte cancerigene (cum este cazul poluanţilor organici persistenţi PAH, si PCB). În general pulberile au acţiune iritantă asupra ochilor, sistemului respirator, şi de scădere a rezistenţei la infecţii. Aceste depăşiri au fost înregistrate în luna ianuarie, datorită emisiilor produse de centralele termice ale locuinţelor din zonă. Media anuală înregistrată a fost 17,19 µg/m3 , sub valoarea limită de 40 $\mu g/m^3$.

Datele cele mai recente (din 2019) confirmă trendurile descrise mai sus. Pentru laborator, pentru poluanții gazoși nu există depășiri în nicio lună din anul 2019; pentru pulberile sedimentabile există 2 depăşiri ale valorii limită zilnice stabilită de Legea nr. 104/2011.

Tabelul de mai jos relevă situația depășirilor înregistrate la stația automată de monitorizare a calității aerului SJ-1, în perioada 2015 -2019:

Tabelul nr. 4: situația depășirilor înregistrate la stația automată de monitorizare a calității aerului SJ-1

Poluant	Număr depășiri, pe anul:				
	2015	2016	2017	2018	2019
SO2	0	0	0	0	0
NO2	0	0	0	0	0
NOx	0	0	0	0	0
CO	0	0	0	0	0
O3	0	0	8**	17**	0

[192] Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj, *Raport privind starea mediului în județul Sălaj*, anul 2019, cap. I.

PM10 grav.	11*	12*	10*	13*	2*

Sursa APM Sălaj

Notă: * Pentru indicatorul PM10, au fost înregistrate depășiri ale valorii limită zilnice stabilite de Legea 104/2011 (50 µg/m3). Valoarea limită nu trebuie depășită de mai mult de 35 de ori într-un an calendaristic.

**Pentru indicatorul O3 au fost înregistrate depășiri ale valorii țintă pentru ozon stabilită de Lega 104/2011 (120 µg/m3). Valoare țintă pentru ozon nu trebuie depășită în mai mult de 25 de zile pe an calendaristic.

Se constată depășiri la O3 și PM10 grav. însă acestea se situează în limitele impuse de cadrul normativ existent. O îmbunătățire considerabilă se poate observa pentru anul 2019.

Tabelul nr. 5 de mai jos redă situația pentru anul 2019.

Tabelul nr. 5: Depășiri ale poluanților stația SJ-1, anul 2019:

staţie	poluant	media aritmetica pe intreaga perioada	valoarea maxima a mediilor 8h**)	unitate masura	tip depasire (conform sheeturilor detaliate)	nr. depasiri (pe intreaga perioada*)	captura de date (%) (validate, pe intreaga perioada ***)
Statia SJ-1	SO2	12,32	Nu este cazul	µg/m3	-	0	57,40
	NO2	22,49	Nu este cazul	µg/m3	-	0	8,20
	NOx	26,55	Nu este cazul	µg/m3	-	0	8,20
	CO	0,27	3,19	mg/m3	-	0	89,30
	O3	51,76	117,8	µg/m3	-	0	61,00
	PM10 grav.	26,25	Nu este cazul	µg/m3	S5	11	87,40

Sursa: date furnizate de APM Sălaj

Tabelul nr. 6: Sinteză calitatea aerului 2019

Stația	Poluant	Media aritmetică pe întreaga perioadă	Valoarea maximă a mediilor 8h	Unitatea de măsură	Tip depășire	Nr. depășiri pe întreaga perioadă	Captura de date(%)validate pe întreaga perioadă
SJ 1	SO2	5,97	nu este cazul	µg/m³			95,55
	NO2	16.97	nu este cazul	µg/m³			95,48
	CO	0,17	1,72	µg/m³			89,63
	O3	48.31	113,50	µg/m³			95,68

	PM 10 grav.	17,20	53,23	µg/m³	?	2,00	82,26

Sursa: calcule proprii după date publice APM Sălaj 2020

Indicatorul pulberi sedimentabile este urmărit în 16 puncte din județ, amplasarea acestora și valorile măsurate în luna decembrie 2020 fiind trecute în tabelul următor:

Tabelul nr.7: Valori înregistrate pentru indicatorul pulberi sedimentabile în luna decembrie 2020

Zona	Punctul de prelevare	Concentraţia (g/mp/luna)
Zalău	A.P.M., Str.Parcului, nr.2	2,463
Zalău	Staţia Meteo, Str. Meteorologiei, nr. 93	1,072
Zalău	Str. 22 Februarie 1989, nr.175	4,681
Zalău	Str. Vânătorilor, nr.3 A	2,044
Zalău	Str. Sărmaş, nr. 1	3,652
Zalău	Staţia CFR Marfă Zalău Nord, bd.M.Viteazu, nr. 100	1,912
Zalău	Str. Cascadei, nr. 2 B	2,090
Şimleu Silvaniei	Str. Cehei, nr. 244	3,268
Jibou	District ape, Str.Morii, nr. 1	0,761
Jibou	SC Compania de Apă Someş SA, FN - Staţia de Epurare	0,333
Cehu Silvaniei	SC Compania de Apă Someş SA, FN - Staţia de Epurare	0,798
Prodăneşti	Str.Principală, nr. 61	1,373
Sărmăşag	District ape	2,557
Panic	Zona depozit zgură, nr. 137	1,010
Crasna	SC Compania de Apă Someş SA, FN - Staţia de Epurare	1,843
Crişeni	Crişeni, nr. 288 B	0,825
CMA (g/mp/luna) *cf.STAS 12574/1987*		**17,0**

Sursa: APM Sălaj

Din perspectiva planificării procesului de dezvoltare locală, este important de ştiut care sunt sectoarele/activităţile care contribuie la poluarea atmosferică precum și principalele categorii de agenți poluatori:

- Sectorul energiei (producție și consum) influențează semnificativ calitatea atmosferei. Studiile relevă că, de exemplu, cea mai mare parte a emisiilor de dioxid de carbon sunt rezultatul producerii energiei. Impactul producției și consumului de energie termică asupra mediului este semnificativ, are efecte pe termen lung, şi se concretizează în acidifierea precipitaţiilor, solului şi a apelor de suprafaţă, precum şi în schimbările climatice.

Important pentru autoritățile locale este faptul că la nivelul municipiului Zalău, încălzirea rezidențială și prepararea hranei contribuie în proporție covârșitoare, mai mult decât arderile energetice în industrie, arderile în industria energetică, încălzire comercială și instituțională și producția și distribuția produselor

petroliere la poluarea atmosferică (emisii substanțe acidifiante, emisii precursori ai ozonului, emisii metale grele etc.).

- Sectorul industrial are și el un impact semnificativ. În județul Sălaj și respectiv municipiul Zalău, poluarea aerului este determinată în special de fabricarea de fontă și oțel (emisii substanțe acidifiante, metale grele, NO_x, poluanți organici persistenți) și respectiv de activitatea de asfaltare a drumurilor (PM2,5 și PM10 – particule primare și precursori secundari de particule).
- Transportul reprezintă și el un sector cu implicații semnificative asupra calității aerului, iar la nivelul județului Sălaj s-a evidențiat în ultima perioadă un trend de creștere a emisiilor poluante rezultate din trafic în totalul emisiilor. Această situaţie a fost favorizată pe de o parte de restrângerea sectorului industrial, iar pe de altă parte de creşterea exponenţială a parcului auto. Din datele existente se constată faptul că autoturismele reprezintă cea mai importantă sursă de emisii pentru metan, compuși organici volatili nemetanici, monoxid de carbon și metale grele.
- Agricultura reprezintă la nivel mondial un sector care în condițiile cultivării plantelor și animalelor la scară industrială generează un impact semnificativ asupra mediului și în special asupra aerului. În județul Sălaj, impactul activităţilor din sectorul agricol asupra aerului se manifestă prin emisiile de amoniac și de compuși organici volatili nemetanici, rezultate din activităţile de creştere intesivă a animalelor(porcine și pui pentru carne).

Planul de menținere a calității aerului la nivelul judeţului Sălaj.

Județul Sălaj se încadrează în regimul de gestionare II, conform Anexei 2 din Ordinului nr. 1216/2015 și cf. ordinului 598/2018. Ceea ce înseamnă că fenomenele de poluare sunt mai puțin semnificative și cu impact restrâns. Principalii indicatori pe baza cărora s-a făcut încadrarea sunt: dioxid de azot și ozixi de azot (NO2, NOx), particule în suspensie (PM10, PM2,5), dioxid de sulf (SO2), monoxid de carbon (CO), benzen, plumb, arsen, cadmiu nichel. Măsurătorile au fost făcute doar pentru parametrii PM10, NO2, și CO, ceilalți fiind estimați pe baza indicilor de emisie specifici proceselor din care rezultă.

Măsurile de îmbunătățire a calității aerului*,* preconizare în *Planul de menținere a calității aerului din județul Sălaj 2018-2022)*, sunt:

- extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale în orașul Șimleu Silvaniei (până în anul 2020);
- reabilitarea termică a clădirilor publice sau de locuințe în orașele Zalău, Șimleu Silvaniei și Jibou (peste 30 clădiri până în 2020);
- îmbunătățirea indicatorilor de mobilitate urbană durabilă: modernizare străzi (carosabil și trotuare) în Zalău și Jibou (până în 2020);
- îmbunătățirea indicatorilor de mobilitate urbană durabilă în municipiul Zalău: extindere parc auto transport public, extindere acoperire transport public în zona periurbană, fluidizare trafic prin semaforizare undă verde și reconfigurare intersecție, implementare sistem de e-tiketing monitorizare flotă și informare cetățeni, amenajare noi spații parcare, amplasare stații de încărcare mașini electrice/hibride, modernizare străzi, trotuare și amenajare piste bicicletă, amenajare străzi în regim pietonal (până în 2020);

- îmbunătățirea indicatorilor de mobilitate urbană durabilă: modernizare/reabilitare drumuri județene: DJ 108D Crișeni-Cehu Silvaniei, DJ 108A Bogdana-limită județ Cluj, DJ 110 Măeriște-Carastelec, DJ 109E Rus-Lozna, DJ 196 limită județ Satu Mare-Benesat, DJ191C Nușfalău-Crasna-Zalău/Creaca (până în 2021);
- reducerea consumului de energie la consumatorii industriali;
- campanii de monitorizare a nivelului indicatorului PM10 provenit de la poluatorii industriali, în zonele rurale, pentru menținerea acestuia în parametri normali;
- campanii de prevenire a arderii deșeurilor sau resturilor vegetale/lemnoase.

Din perspectiva unor acțiuni viitoare care să vizeze îmbunătățirea calității aerului, autoritățile locale dispun de atribuții care le permit să se concentreze asupra domeniului transportului, al creșterii în continuare a eficienței energetice a clădirilor și pe sprijinirea proiectelor de producere a energiei regenerabile. În domeniul transportului, pot fi luate măsuri de încurajarea folosirii transportului în comun, crearea de piste de biciclete în vederea încurajării unor modalități alternative de transport. Tot în domeniul transportului se pot lua măsuri care vizează modernizarea infrastructurii rutiere și fluidizarea traficului. În domeniul eficienței energetice, primăriile trebuie să realizeze în continuare programele de reabilitare termică a locuințelor.

Concluzii

Se poate trage concluzia că starea aerului este mai bună față de perioada de programare precedentă, iar sistemul de colectare a datelor pentru poluanții urmăriți este mult mai eficient. Se efectuează măsurători doar la o stație (SJ-1) amplasată în municipiul Zalău.

Poluare apă

Resursele de apă reprezintă potențialul hidrologic format din apele de suprafață și subterane în regim natural și amenajat, inventariate la începutul anului, din care se asigură alimentarea diverselor folosințe.

Teritoriul judeţului Sălaj este drenat de cursuri de apă care aparțin bazinelor hidrografice Someş-Crasna, şi respectiv Crişuri. Bazinul hidrografic Someş-Crasna ocupă o suprafaţă de 17.740 kmp, din care 3.408 kmp (19,1% din suprafaţa totală a bazinului hidrografic) se găsesc în judeţul Sălaj. Acesta acoperă circa 88,5% din suprafaţa judeţului, iar diferenţa de 11,5% aparţine bazinului hidrografic Crişuri.

Rețeaua hidrografică a județului are o lungime de 1263,7 km, din care Someșul reprezintă 95 de km pe teritoriul județului, râul Almaș 68 km, râul Agrij 48 km, Crasna 71 și râul Barcău 54 km.

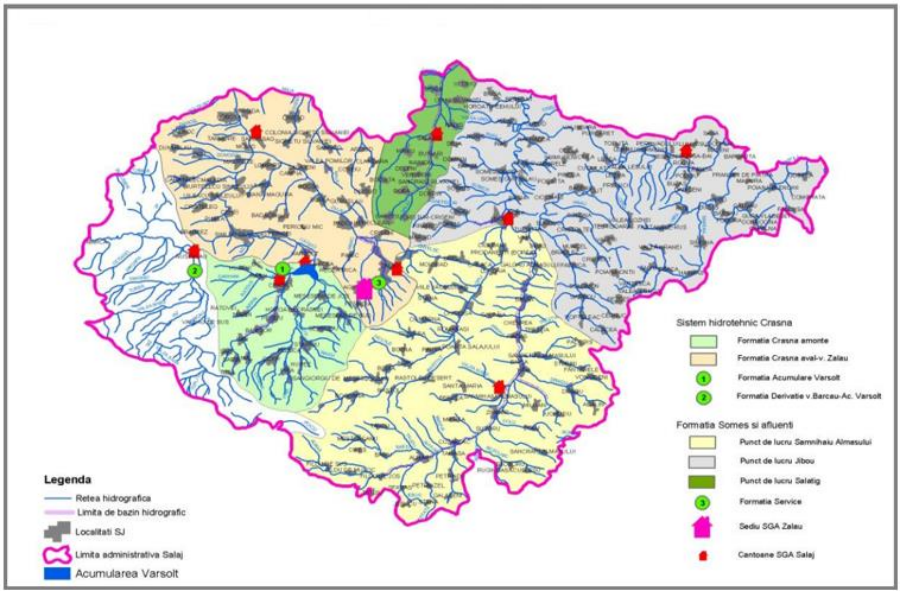

Sursa: SGA Sălaj

Principalele cursuri de apă care ar putea fi supuse riscului de producere a poluării sunt râul Someș, râul Almaș, râul Agrij, Crasna și râul Barcău. O problemă serioasă este reprezentată de poluarea malurilor râurilor cu deșeuri depozitate ilegal și/sau poluarea albiilor cu deșeuri transportate de apă din amonte (Someș).

Potrivit *Planului Județean de Analiză și Acoperire a Riscurilor al Inspectoratului pentru Situații de Urgență* Porolissum *al județului Sălaj*, acumulările de apă din județul Sălaj au ca destinație alimentarea cu apă potabilă, pescuitul sportiv și atenuarea viiturilor, acestea din urmă folosind ca descărcător ape mari. În Tabelul 3 de mai jos este redată situația acumulărilor din județul Sălaj:

Tabelul nr. 7: Acumulările de apă din județul Sălaj după destinație

Nr. crt.	**Localitatea**	**Denumirea râului** **Denumirea acumulării**	**Caracteristici**	
			Suprafață (ha)	**Volum (mc)**
Atenuarea viiturii				
1.	Cuceu	Valea Apa Sărată- Polder Cuceu	-	700.000
2.	Zalău	Pârâul Meseș – Acumularea Meseș	-	75.000
3.	Borla	Pârâul Valea Borla – Acumularea Borla	-	50.000
4.	Carastelec	Acumularea Carastelec II	-	10.000
5.	Carastelec	Acumularea Carastelec I	-	9.150
6.	Zalău	Pârâul Râpoasa – Acumularea Ferma Meseș	-	9.000

7.	Șamșud	Pârâul Valea Pustie – Acumularea Șamșud	-	7.600
Baraje de apărare împotriva inundațiilor				
1.	Cuceru	Pârâul Apa Sărată - Baraj Cuceru		700
2.	Barcău	Derivația r. Barcău – Acumularea Vârșolț	-	-
3.	Lehel	Râul Lehel – Baraj Lehel	-	-
4.	Cehu Silvaniei	Râul Ciorii – Barajul Cehu Silvaniei	-	-
5.	Borla	Râul Ceaca – Baraj Borla	-	-
6.	Crișeni	Valea 3 – Baraj Noghey	-	-
7.	Zalău	Râul Meseș – Baraj Meseș	-	-
8.	Meseșenii de Jos	Valea Pustei – Baraj Meseșenii de Jos	-	-
9.	Carastelec	Valea 6 – Baraj Carastelec I	-	-
10.	Carastelec	Valea 6 – Baraj Carastelec II	-	-
11.	Pecei	Pârâul Pecei – Baraj Pecei	-	-
12.	Ortelec	Pârâul Ortelec – Baraj Ortelec	-	-
Alimentare apă potabilă				
1.	Vârșolț	Râul Crasna Acumularea Vârșolț	456	39.390.000
Pescuit sportiv				
1.	Sălățig	Râul Mineu Acumularea Sălățig	22	3.700.000
Acumulări piscicole				
1.	Cehu Silvaniei	Râul Sălaj – exploatație piscicolă	15,68	
2.	Sfăraș	Pârâul Jebuc - microfermă piscicolă	0,192	
3.	Șimleu Silvaniei	Pârâul Salasu, afl. Pârâul Bicu – amenajare piscicolă	4,01	

Sursa: Planului Județean de Analiză și Acoperire a Riscurilor al Inspectoratului pentru Situații de Urgență Porolissum al județului Sălaj, 2015

Din cele 23 de acumulări 7 sunt pentru atenuarea viiturilor în localitățile Cuceu, Zalău, Borla, Carastelec și Șamșud, 12 sunt baraje de apărare împotriva inundațiilor în localitățile Cuceru, Barcău, Lehel, Cehu Silvaniei, Borla, Crișeni, Zalău, Meseșenii de Jos, Carastelec, Pericei și Ortelec; 3 sunt acumulări piscicole

la Cehu Silvaniei, Sfăraș și Șimleu Silvaniei și câte o acumulare pentru alimentarea cu apă potabilă de la Vârșolț și pescuit sportiv la Sălățig.

Principalele lacuri cu acumulare de apă care ar putea fi supuse riscului de producere a poluării apei sunt: Vârșolț, Sălățig, Cuceu, Meseș, Șamșud, Carastelec I și II, Borla.

În tabelul de mai jos sunt evidențiate resursele de apă potențiale și tehnic utilizabile specifice anului 2019, diferențiate pe tipuri de resurse de apă: ape de suprafață (râuri) și ape subterane, iar în figura următoarei evoluția resurselor de apă potențiale și tehnic utilizabile pe o perioada de 5 ani.

Tabelul nr.8: Resursele de apă potențiale și tehnic utilizabile pentru anul 2019, pentru județul Sălaj

Sursa de apă. Indicator de caracterizare	Total (mii mc)
A. Râuri interioare	
1. Resursa teoretică	543000
2. Resursa existentă potrivit gradului de amenajare a bazinelor hidrografice	90000
3. Cerința de apă a folosințelor potrivit capacităților de captare aflate în funcțiune	10001,3
B. Ape subterane	
1. Resursa teoretică	44860
2. Resursa existentă potrivit gradului de amenajare a bazinelor hidrografice	20610

Sursa: APM Sălaj

Figura nr. 1: Resurse de apă potențiale şi tehnic utilizabile în perioada 2015-2019

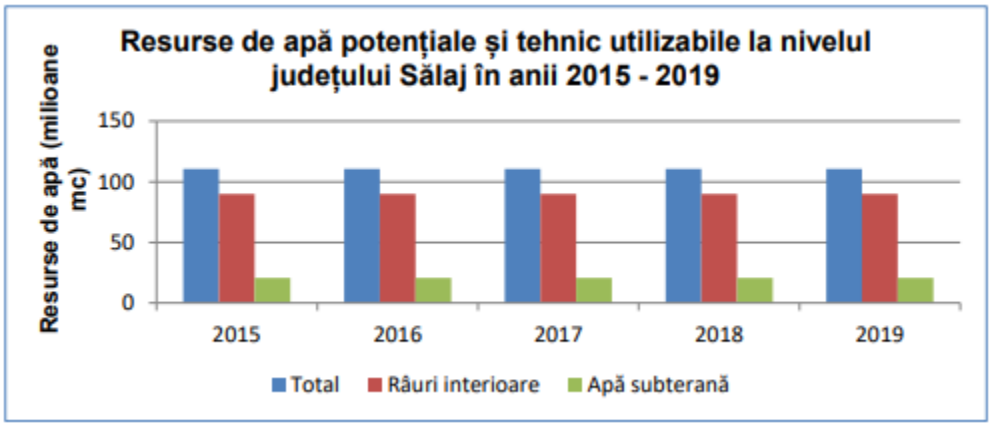

Sursa: APM Sălaj

Evaluarea anuală a stării/potențialului ecologic și a stării chimice ale corpurilor de apă de suprafață din județul Sălaj indică o stare moderată și bună a majorității corpurilor de apă cu excepția râului Zalău care are o stare ecologică mai degrabă slabă. Starea chimică este în general bună la toate corpurile de apă, cu excepția corpului de apă Someș-Dej-confluența cu Apa Sărată care a avut o stare proastă în anul 2020.

Tabelul nr. 9: Stării/potențialul ecologic al corpurilor de apă de suprafață din județul Sălaj în perioada 2015-2020

NR. CRT	CURS DE APĂ	CORP DE APĂ	SISTEM DE MONI-TORIZARE	LUNG. (KM)	STARE/POTENȚIAL ECOLOGIC STARE CHIMICĂ					
					2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Crasna	Acumulare Vârșolț	lac	3,789	mod bună	mod bună	mod bună	mod bună	mod bună	mod bună
2	Crasna	Crasna-izvoare-am.ac. Vârșolț și afluenții	râu	50,404	bună	bună	Bună bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună
3	Crasna	Crasna-av.ac. Vârșolț-polder Moftin	râu	79,618	Mod bună	Bună bună	Bună bună	Bună bună	Bună bună	Bună bună
4	Zalău	Zalău	râu	36,996	Mod bună	Mod bună	Slabă bună	Slabă bună	Slabă bună	Mod bună
5	Zănicel	Zănicel	râu	14,968	-	-	-	-	Mod bună	Bună bună
6	Ragul	Ragul	râu	8,552	Bună bună	bună	bună	-	-	-
7	Mortăuța	Mortauta și afluenții	râu	27,079	Mod bună	mod	bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună
8	Colița	Colița	râu	12,044	mod	bună	bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună
9	Someș (Someșul Mare)	Someș-Dej-cf. Apa Sărată	râu	94,219	Mod bună	Mod bună	Bună bună	Mod bună	Mod bună	Mod proastă
10	Someș (Someșul Mare)	Someș -cf. Apa Sărată -cf. Lăpuș	râu	67,811	Bună bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună	Bună bună
11	Șimișna	Șimișna	râu	26,493	-	-	-	-	-	Bună bună
12	Iapa	Iapa	râu	8,753	-	-	-	Mod	Mod	Mod

								bună	bună	bună
13	Ileanda	Ileanda	râu	14,258	-	Mod bună	-	-	-	-
14	Cernuc (Călacea)	Cernuc (Brâglez și afluenții)	râu	7,744	-	-	-	Mod bună	Mod bună	-
15	Almaș	Almaș și afluenții	râu	210,026	bună	bună	bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună
16	Dragu	Dragu și afluenții	râu	23,208	-	-	-	Mod bună	Mod bună	-
17	Agrij	Agrij și afluenții	râu	112,747	bună	bună	bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună
18	Răstolț	Răstolț	râu	17,294	-	-	-	-	-	Mod bună
19	Sălaj	Sălaj și afluenții	râu	74,198	Mod bună	mod	Mod bună	Mod bună	Mod bună	Mod bună

Sursa: ABA Someş-Tisa şi S.G.A. Sălaj

3.1 Date privind apele uzate în perioada 2015-2019

Epurarea apelor uzate urbane este un indicator care cuantifică nivelul de conectare al populaţiei la sistemele de colectare şi epurare a apelor uzate. Totodată indicatorul ilustrează eficienţa politicilor de reducere a evacuărilor de nutrienţi şi substanţe organice, precum şi stadiul implementării Directivelor privind epurarea apelor uzate. Situația în ceea ce privește municipiul Zalău, prin comparație cu alte localități din județul Sălaj, este redată mai jos.

Tabelul nr. 9: Grad de racordare a populației la sisteme de colectare și epurare a apelor uzate

Nr. locuitori echivalenţi	Localitatea	Colectare fără epurare	Colectare cu epurare primară	Colectare cu epurare secundară	Colectare cu epurare terţiară
>15 000 l.e	Zalău	5909	63348	63348	63348
10 000 – 15 000 l.e.	Şimleu Silvaniei	2742	11292	11292	11292
	Jibou	3417	6796	6796	6796
2000-10000 l.e.	Cehu Silvaniei	1623	3488	3488	0
	Crasna	3141	1322	1322	0
	Pericei	1605	1180	1180	0
	Sărmăşag	2466	1896	1896	0

Sursa: Agenţia pentru Protecţia Mediului Sălaj, Raport privind starea mediului în judeţul Sălaj, anul 2019,

Figura: 2 Populația conectată la sisteme de colectare și epurare a apelor uzate (%), pe teritoriul județului Sălaj

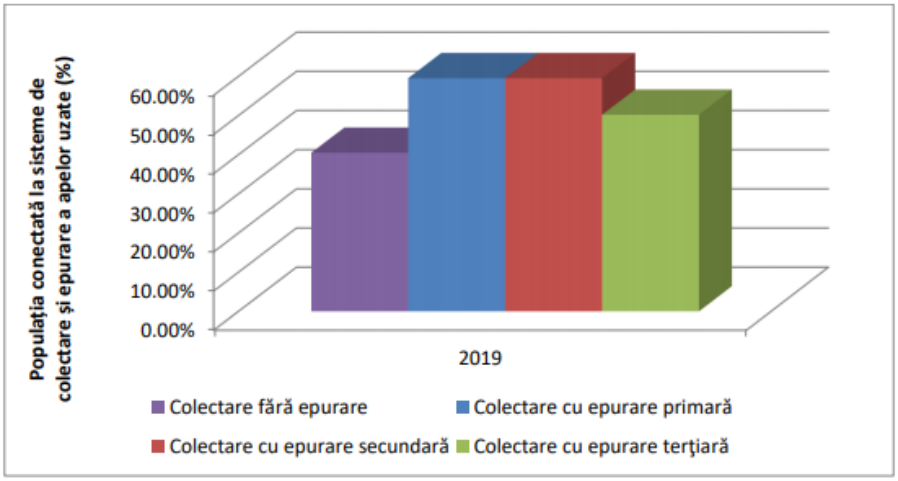

Sursa: APM Sălaj

Din datele puse la dispoziție de APM Sălaj situația apelor uzate în anul 2019 prezintă o creștere cantitativă a colectării (de la 50500m^3 în anul 2015 la 69257 m^3 din care pentru 63384m^3 se efectuează colectare cu epurare în trei trepte . Treapta terțiară de denitrificare/nitrificare funcționează din luna ianuarie 2016. Volumul de 5909 m^3 se colectează fără epurare, aceasta constituind o problemă de rezolvat pentru administrația locală.

Indicatorii de calitate ai apelor uzate sunt cuprinși în tabelul următor:

Tabelul nr.10: Indicatorii de calitate ai apelor uzate

Nr. Crt.	Indicatorii de calitate avizaţi	Concentrația avizată (mg/l)
1.	pH	6,5-8,5
2.	CCO – Cr	125
3.	Suspensii	35
4.	Amoniu	3
5.	Azot total	15
6.	Fosfor total	2
7.	Substanțe extractibile	20
8.	Detergenţi	0,5
9.	Sulfaţi	600
10.	Sulfuri şi hidrog. sulfurat	0,5
11.	Cloruri	500
12.	Reziduu filtrat la 105^0C	2000
13.	Cianuri totale	0,1
14.	Crom total	1,0
15.	Zinc	0,5
16.	Cupru	0,1
17.	Nichel	0,5

Sursa: APM Sălaj

Cele mai importante surse de poluare punctiforme din județul Sălaj sunt:

- localitățile cu peste 2.000 locuitori echivalenți, care au sisteme de colectare a apelor uzate cu sau fără stații de epurare, care evacuează în resursele de apă și aglomerările umane cu sistem de canalizare unitar, care nu au capacitatea de a colecta și epura amestecul de ape uzate și ape pluviale în perioadele cu ploi intense;
- unitățile industriale care evacuează substanțe periculoase și/sau substanțe prioritare peste limitele impuse de legislația în vigoare, alte unități care evacuează în resursele de apă și care nu se conformează legislației privind factorul de mediu apă;

- unitățile agricole (fermele) care evacuează substanțe periculoase și/sau substanțe prioritare peste limitele impuse de legislația în vigoare, alte unități agricole cu evacuare punctiformă și care nu se conformează legislației privind factorul de mediu apă.

Principalele surse de poluare a apelor de suprafaţă din județ sunt stațiile de epurare urbane și secțiile de apă-canal ale SC Companiei de Apă Someş SA de la Zalău (9528,19 mc/zi), Șimleu Silvaniei (768,96 mc/zi), Jibou (728,35 mc/zi) și Cehu Silvaniei (921,02 mc/zi), care evacuează ape uzate.

În județ există 75 stații de epurare, dintre care doar 49 funcționează corespunzător (restul fiind stații necorespunzătoare ale operatorilor de servicii publice, dar și ale unor unități private din diverse sectoare-comerț, servicii, energie, industrie extractivă, industrie ușoară, industria de prelucrare a lemnului, construcții) reprezintă un factor de impact major asupra calității apelor (PATJ).

Sursele difuze de poluare semnificativă cele mai importante sunt:

- localitățile care nu au sisteme de colectare a apelor uzate sau sisteme corespunzătoare de colectare și eliminare a nămolului din stațiile de epurare, precum și localitățile care au depozite de deșeuri menajere neconforme.
- unitățile agricole (fermele agro-zootehnice) care nu au sisteme corespunzătoare de stocare/utilizare a dejecțiilor, localitățile identificate ca fiind zone vulnerabile la poluarea cu nitrați din surse agricole, unități care utilizează pesticide și nu se conformează legislației în vigoare, alte unități/activități agricole care pot conduce la emisii difuze semnificative.
- depozitele de materii prime, produse finite, produse auxiliare, stocare de deșeuri neconforme, unități ce produc poluări accidentale difuze, situri industriale abandonate.

Apa potabilă

Factorul de mediu cu cel mai mare impact asupra sănătăţii populaţiei este apa, avându-se în vedere necesitatea vitală permanentă a prezenţei apei potabile pentru procesele fiziologice, biochimice în organismul uman, precum şi pentru necesităţile cotidiene.

În anul 2020 un număr de 43 unități administrativ-teritoriale (4 orașe și 39 comune) dispun de rețele alimentare cu apă date în exploatare şi echipate cu hidranţi stradali de incendiu. Din totalul de 285 localități existente în județ 123 localități (4 orașe și 119 sate) sunt deservite de rețele de alimentare cu apă finalizate și date în exploatare. La un număr de 29 localităţi aparţinând de 14 unități administrativ-teritoriale reţele de alimentare cu apă sunt în curs de execuţie.

Conform datelor preluate din Raportul asupra calității apei potabile în anul 2019 elaborat de Direcția de Sănătate Publică Sălaj, situația privind populația aprovizionată cu apă potabilă în anul 2019, se prezintă în tabelul de mai jos:

Tabelul nr. 11: Populaţia aprovizionată cu apă potabilă în 2019

Judeţ	Populaţie totală judeţ	Populaţie totală aprovizionată	Volum total de apă (m³/an)	Sursa de apă(%)	
				Profunzime	Suprafaţă
Sălaj	243750	147413	5849855	21%	79%

Sursa: AMP Sălaj

Monitorizarea calităţii apei potabile, inspecţia şi autorizarea sanitară a sistemelor publice de aprovizionare cu apă şi a fântânilor publice, se face de către Direcţia de Sănătate Publică Sălaj. Calitatea apei distribuite prin sistem public este controlată de laboratoarele DSP Sălaj. În judeţul Sălaj, în anul 2019, supravegherea sanitară a calităţii apei potabile distribuite populaţiei în sistem centralizat s-a realizat prin monitorizarea de control şi de audit a calităţii apei.

Dintr-un număr total de 21697 analize efectuate de DSP Sălaj și de către distribuitorul de apă, pentru indicatori specifici caracterizării calității apei potabile, o analiză a fost considerată neconformă.

Concluzii

Județul Sălaj dispune de surse de apă de suprafață și subterană, acoperind parțial nevoile cetățenilor și ale operatorilor economici.

Starea ecologică și chimică a corpurilor de apă este în general moderată și bună, cu excepția râului Zalău care prezintă o stare ecologică slabă. Măsurătorile efectuate cu privire la sursele de poluare a apelor de suprafață nu au înregistrat depășiri ale indicatorilor avizați.

Principalele surse de poluare sun apele uzate evacuate din sistemele de colectare fără epurare, unitățile industriale și unitățile agricole care evacuează substanțe periculoase și/sau substanțe prioritare peste limitele impuse de legislația în vigoare.

60.47% din populația județului Sălaj în anul 2019 era aprovizionată cu apă potabilă.

Poluare sol/terenuri

Una dintre problemele cele mai semnificative cu care se confruntă fostele orașe comuniste din Europa Centrală și de Est este legată de prezența unor terenuri sever afectate de poluare cu substanțe chimice și/sau biologice (termenul folosit în literatura de specialitate pentru a desemna aceste terenuri este cel de brownfields). Există câteva caracteristici legate de modul în care orașele industriale din perioada comunistă, inclusiv Zalăul, s-au dezvoltat spațial și care influențează în prezent opțiunile de regenerare urbană. Aceste caracteristici includ[193]: prezența siturilor industriale în apropierea centrului orașului

[193] Bertaud, A., The Spatial Structures of Central and Eastern European Cities: More European

(deciziile legate de alocarea terenurilor erau decizii pur administrative și nu determinate de piață); o supra-alocare a terenurilor pentru uzuri industriale; o pondere a terenurilor industriale în totalul terenurilor semnificativ mai mare în fostele orașe comuniste (aprox. 5% în cazul Parisului și Londrei, 15% în Praga și Varșovia și 48% în Sf. Petersburg). Proximitatea față de centrul orașului și de zonele rezidențiale face ca aceste situri să devină, de multe ori, mai ales în lipsa unor proiecte de regenerare urbană, o parte integrantă a panoramei urbane. Proiectele noi de dezvoltare urbană, datorită complicațiilor asociate cu aceste terenuri, tind să ocolească și „să sară„ peste aceste zone, accentuând dificultatea redezvoltării siturilor contaminate.

În prezent, România și Polonia sunt cele 2 țări din Uniunea Europeană care au pe teritoriul lor cel mai mare număr de hectare de terenuri contaminate chimic și biologic (900.000 hectare România și 800.000 hectare Polonia)[194]. Întinderea acestor terenuri contaminate nu reprezintă singura problemă – în România nivelul transferurilor acestor terenuri este minimal, ceea ce înseamnă că există foarte puține șanse ca aceste terenuri să fie redezvoltate[195]. Potrivit aceluiași studiu citat anterior, la nivelul țării noastre, riscurile asociate cu tranzacțiile care implică terenuri contaminate sunt controlate/determinate (a doua categorie de risc din patru posibile, în ordine descrescătoare), ceea ce înseamnă că în general se cunoaște problema contaminării și că uneori se poate negocia un preț redus pentru acel teren ca urmare a existenței contaminării.

Potrivit informaţiilor APM Sălaj 2019, în judeţul Sălaj nu există niciun sit confirmat oficial ca fiind contaminat. Există însă 16 de situri catalogate ca fiind posibil contaminate. La nivel național există un inventar al tuturor siturilor contaminate sau posibil contaminate, inventar în care județul Sălaj se regăsește cu un număr de 16 de situri potențial contaminate. Acest inventar a fost realizat pe baza unor date furnizate de agenții economici privind indicatorii de poluare a solurilor la nivelul anilor 2004-2005. Declararea unei zone ca sit contaminat/potențial contaminat trebuie facută pe baza unor studii geologice, pedologice și chimice, în conformitate cu legislația specifică. Cea mai mare porţiune de teren potenţial contaminat (neconfirmat oficial) se află în zona industrială a municipiului Zalău.

În Tabelul numărul 12, de mai jos, se regăsesc datele privind potențiala contaminare a unor situri industriale la nivelul județului Sălaj.

Tabelul nr. 12: Detalii situri posibil contaminate în jud. Sălaj

Nr.crt	Denumire Sit	Nume proprietar	Tipul activității poluatoare

than Socialist?, iunie 2005, http://alain-bertaud.com/AB_Files/AB_Central%20European%20Spatial%20Structure_Figures_2.pdf.

[194] Lee Oliver, Uwe Ferber, Detlef Grimski, Kate Millar, Paul Nathanail, The Scale and Nature of European Brownfields, 2005, https://www.researchgate.net/publication/228789048_The_Scale_and_Nature_of_European_Brownfield.

[195] NICOLE Brownfield Working Group, Environmental Liability Transfer in Europe: Divestment of Contaminated Land for Brownfield Regeneration, iunie 2011.

1.	Halda steril Zaghid I - S.C. Sălajul S.A.(HIDA, JUDEȚUL SĂLAJ)	Sălajul SA	Industria extractivă substanțe minerale solide;
2.	Halda steril Zauan - S.C. Sălajul S.A.(IP, JUDEȚUL SĂLAJ)	Sălajul SA	Industria extractiva substanțe minerale solide;
3.	Halda steril Zaghid II - S.C. Salajul S.A.(HIDA, JUDETUL SALAJ)	Sălajul SA	Industria extractivă substanțe minerale solide;
4.	Platforma industrială S.C. MICHELIN ROMSTEEL CORD S.A. (ZALĂU, JUDEȚUL SĂLAJ)	S.C. Michelin Romania S.A., P.L. Zalău Cord	Industrie chimică
5.	Depozit neconform de deșeuri municipale	Consiliul Județean	Depozitare deșeuri municipale
6.	Punct de lucru Zalău Anvelope	SC Michelin Romania SA	Industrie chimică
7.	Halda steril mina Ip - S.C. Sălajul S.A.(IP, JUDEȚUL SĂLAJ)	Sălajul SA	Industria extractivă substanțe minerale solide;
8.	Halda cariera Zauan Bai - Carastelec - S.C. Salajul S.A.(IP, JUDETUL SALAJ)	Sălajul SA	Industria extractivă substanțe minerale solide;
9.	Depozit de deșeuri menajere	UAT-oraș Jibou	Depozitare deșeuri municipale
10.	Platforma industrială S.C. SILCOTUB S.A.(ZALĂU, JUDEȚUL SĂLAJ).	Silcotub sa	Industria de prelucrare a metalelor;
11.	Depozit deseuri industriale - Silvania Zalau	SC Silvania SA	Depozitare substanțe lichide și solide;
12.	Depozitul de deșeuri industriale nepericuloase	Depozit deșeuri industriale periculoase	Depozitare substanțe lichide și solide;

	S.C. Silcotub S.A.(CRIȘENI, JUDEȚUL SĂLAJ)		
13.	Halda steril Sărmășag - S.C. Salajul S.A.(SARMASAG, JUDETUL SALAJ)	Sălajul SA	Industria extractive substanțe minerale solide;
14.	Depozit de zgură și nisip ars - SC Rominsrv SA	Rominserv valves iaifo srl	Depozitare substanțe lichide și solide;
15.	Parc 34, Sector nr. 4 - S.C. PETROM S.A. Grup de Zăcăminte Suplac -(MARCA, JUDETUL SALAJ)	Parc 34 bis Suplac	Industria petrolieră- extracție, rafinare, depozitare, transport;
16.	Depozitul de deseuri industriale periculoase S.C. Silcotub S.A.(CRISENI, JUDETUL SALAJ)	Depozit deșeuri industriale periculoase	Depozitare substanțe lichide și solide;

Sursa: adaptat după Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj, Raport privind starea mediului în județul Sălaj, anul 2014

După cum se poate observa, în funcție de industria poluatoare, cele mai multe situri potențial contaminate revin industriilor extractive (exploatarea cărbunelui) și din depozitare substanțe lichide şi solide.

Principalele întreprinderi generatoare de deșeuri industriale din județul Sălaj care dețin depozite de deșeuri sunt S.C. Silcotub S.A. (depozit deșeuri periculoase și nepericuloase); S.C Michelin România S.R.L (depozit deșeuri nepericuloase); S.C. Rominserv Valves IAIFO S.A. (depozitul de zgură și nisip ars); S.C. Uzina Electrică Zalău S.A. (depozit deșeu nepericulos de zgură și cenușă). Amplasarea și organizarea depozitelor de deșeuri industriale duce la scoaterea din circuit a unor suprafețe de teren și, implicit, deteriorarea calității solurilor. În județul Sălaj există un singur depozit de deșeuri periculoase, Depozitul Tunder Uleios, situat în Crișeni, care ocupă o suprafață totală de 0,085 hectare, unde S.C. Silcotub S.A. depozitează deșeurile provenite din procesele tehnologice, depozit autorizat din punct de vedere al protecției mediului.

Concluzii

În judeţul Sălaj nu există niciun sit confirmat oficial ca fiind contaminat. Există însă 16 de situri catalogate ca fiind posibil contaminate. La nivel național există un inventar al tuturor siturilor contaminate sau posibil contaminate, inventar în care județul Sălaj se regăsește cu un număr de 16 de situri potențial contaminate.

Principalele întreprinderi generatoare de deșeuri industriale din județul Sălaj care dețin depozite de deșeuri sunt S.C. Silcotub S.A. (depozit deșeuri periculoase și nepericuloase); S.C Michelin România S.R.L

(depozit deșeuri nepericuloase); S.C. Rominserv Valves IAIFO S.A. (depozitul de zgură și nisip ars); S.C. Uzina Electrică Zalău S.A. (depozit deșeu nepericulos de zgură și cenușă). Amplasarea și organizarea depozitelor de deșeuri industriale duce la scoaterea din circuit a unor suprafețe de teren și, implicit, deteriorarea calității solurilor. În județul Sălaj există un singur depozit de deșeuri periculoase, Depozitul Tunder Uleios, situat în Crișeni, care ocupă o suprafață totală de 0,085 hectare, unde S.C. Silcotub S.A. depozitează deșeurile provenite din procesele tehnologice, depozit autorizat din punct de vedere al protecției mediului.

3.2 Poluarea solului

Agricultura convențională folosește îngrășăminte pentru a stimula creșterea și fertilitatea plantelor. Datorită solubilităţii crescute a îngrăşămintelor chimice de sinteză se asigură o creştere rapidă a plantelor, ca efect principal, dar cu o serie de efecte nedorite. Unul dintre cele mai grave efecte ale utilizării excesive a îngrăşămintelor chimice este accentuarea procesului de eutrofizare a cursurilor de apă. Un alt fenomen produs din cauza utilizării îngrăşămintelor chimice în exces este proliferarea paraziţilor pe animale şi vegetale. Cele mai folosite îngrăşăminte chimice în agricultură sunt: îngrăşămintele azotoase, îngrăşămintele fosfatice şi îngrăşămintele potasice. În agricultura ecologică este interzisă administrarea îngrăşămintelor de sinteză chimică deoarece acestea afectează partea vie a solului. Agricultura biologică preferă utilizarea îngrăşămintelor organice sau minerale în care elementele nutritive, greu solubile, sunt mobilizate cu ajutorul microorganismelor din sol.

Prezența unui aport excesiv de nutrienţi (azot şi fosfor) în mediul acvatic a condus la încadrarea a 13 localități din cadrul județului Sălaj în categoria zonelor vulnerabile cu nitrați, conform *Ordinului 1552/743 din 2008 pentru aprobarea listei localităţilor pe judeţe unde există surse de nitraţi din activităţi agricole*, emis de Ministerul Mediului şi Dezvoltării Durabile, respectiv Ministrului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale. Acestea sunt: Băbeni, Benesat, Bogota, Cehu Silvaniei, Gâlgău, Jibou, Năpradea, Românași, Sălătic, Sărmașag, Someș-Odorhei și Surduc. În cele 13 localităţi vulnerabile există 160 exploataţii agricole, un efectiv de 7.564 animale și o suprafață agricolă de 4.326 hectare. Acest fapt se datorează creșterii utilizării îngrășămintelor chimice în agricultură.

În perioada 2015 – 2019, conform datelor furnizate de Institutului Naţional de Statistică, au fost utilizate următoarele cantități de îngrășăminte chimice

Tabelul nr.13: Cantități de îngrășăminte chimice folosite

Îngrășăminte chimice	Anul2015 (to s.a.)	Anul 2016 (to s.a.)	Anul 2017 (to s.a.)	Anul 2018 (to s.a.)	Anul 2019 (to s.a.)
Azotoase	2264	2640	3653	4853	3653
Fosfatice	489	502	549	1773	549
Potasice	30	30	30	565	30
Total	**2783**	**3172**	**4232**	**7191**	**4232**

Sursa: prelucrare date INS

Figura nr.3: Utilizarea îngrășămintelor chimice în agricultură, pentru perioada 2015 – 2019

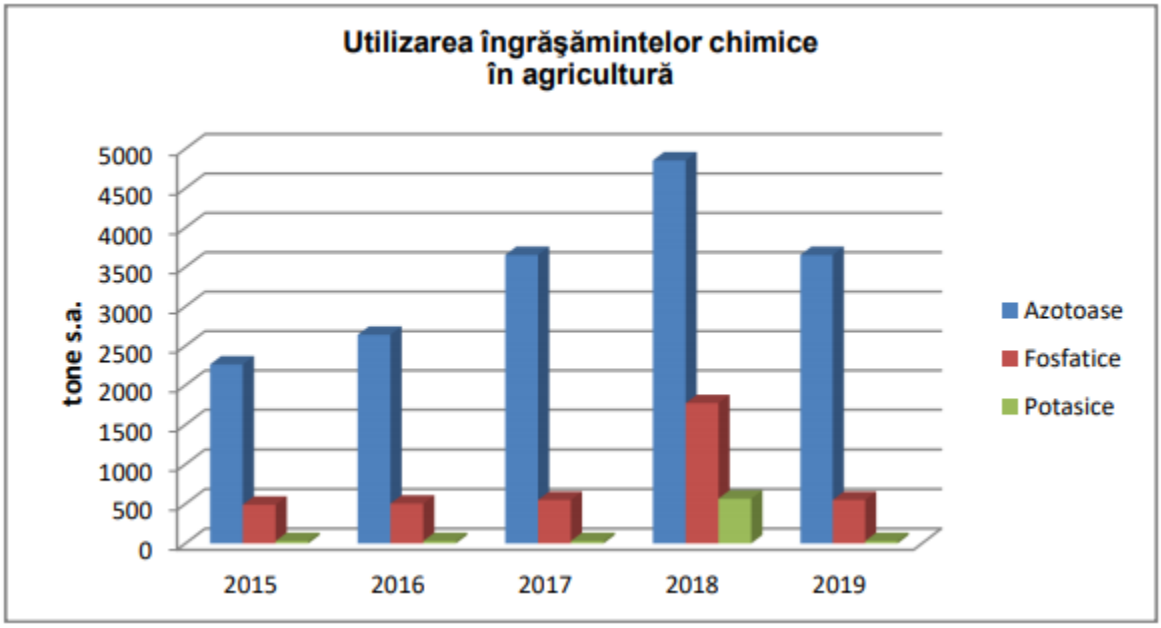

Sursa: APM Sălaj

În anul 2019, utilizarea şi consumul de îngrășăminte chimice (azotoase, fosfatice şi potasice) a înregistrat o scădere (41,15%), faţă de anul anterior şi o creştere semnificativă comparativ cu anul 2015 (52,07%).

Conform datelor furnizate de Institutul Naţional de Statistică, în perioada 2015 – 2019, suprafaţa terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte naturale se observă în tabelul următor. Comparativ cu anul 2015, în anul 2019, suprafaţa terenurilor tratată cu îngrășăminte naturale a înregistrat o scădere (3,85%).

Tabelul nr.14: Suprafaţa terenurilor tratate cu îngrășăminte naturale, în perioada 2015 – 2019

Categorii de Îngrășăminte	Anul 2015 (ha)	Anul 2016 (ha)	Anul 2017 (ha)	Anul 2018 (ha)	Anul 2019 (ha)
Îngrășăminte Naturale	9100	8500	8750	9185	8750

Sursa: APM Sălaj

Agricultura ecologică

Agricultura ecologică are o contribuţie majoră la dezvoltarea durabilă a agriculturii, la creşterea activităţilor economice și contribuie substanțial la conservarea mediului înconjurător. Agricultura ecologică este o metodă agricolă care urmărește să producă alimente utilizând substanțe și procese naturale. În perioda de producţie se interzice utilizarea organismelor modificate genetic (OMG-uri şi

derivatele acestora), a fertilizanţilor şi pesticidelor de sinteză, a stimulatorilor şi regulatorilor de creştere, hormonilor, antibioticelor etc.

Prin urmare, agricultura ecologică are un impact limitat asupra mediului, pentru că încurajează: utilizarea responsabilă a energiei și a resurselor naturale; menținerea biodiversității; conservarea echilibrelor ecologice regionale; creșterea fertilității solului; menținerea calității apei.

În anul 2019, la nivelul judeţului Sălaj, numărul operatorilor înscriși în agricultura ecologică a crescut comparativ cu anul 2015, după cum se poate observa în tabelul următor:

Tabelul nr.15: Dinamica operatorilor în agricultura ecologică, la nivelul judeţului Sălaj.

Indicator	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Număr operatori	620	634	650	795	790	839

Sursa: Direcţia pentru Agricultură Sălaj

Conform datelor Direcţiei pentru Agricultură Sălaj, în agricultura ecologică, acţiunile şi măsurile întreprinse sunt următoarele: - Valorificarea terenurilor degradate; - Sporirea fertilităţii solurilor; - Prevenirea compactizării solurilor.

Principalele categorii de terenuri degradate întâlnite în judeţul Sălaj sunt terenuri supuse alunecărilor de teren, terenuri cu exces de umiditate, compactizate, erodate.

Concluzii:

În anul 2019, utilizarea şi consumul de îngrăşăminte chimice (azotoase, fosfatice şi potasice) a înregistrat o scădere (41,15%), faţă de anul anterior şi o creştere semnificativă comparativ cu anul 2015 (52,07%).

În anul 2020, la nivelul judeţului Sălaj, numărul operatorilor înscriși în agricultura ecologică a crescut comparativ cu anul 2015 cu 219 operatori.

La nivelul judeţului Sălaj nu există niciun sit confirmat oficial ca fiind contaminat în anul 2019, ci doar 16 de situri catalogate ca fiind posibil contaminate. Trei dintre acestea se află în municipiul Zalău.

Utilizare terenuri

Modul în care se schimbă utilizarea terenurilor de-a lungul timpului ne oferă informații importante despre impactul activităților antropice asupra mediului înconjurător – de ex. extinderea construcțiilor în zone agricole și semi-agricole duce la fragmentarea habitatelor naturale pentru numeroase specii. Potrivit datelor și informațiilor colectate de pe site-ul INS: Baza de date TEMPO-Online, domeniul Agricultura, matricea AGR101B – Suprafața fondului funciar după modul de folosinţă pentru perioada 2010, dar și folosind datele pentru anii 2015 și 2020 furnizate de Direcția Agricolă Sălaj, sunt prezentate mai jos schimbările înregistrate în acoperirea/utilizarea terenurilor pentru o perioadă de zece ani la nivel județean. Datele prezentate pentru fiecare tip de categorie de acoperire/utilizare a terenului sunt exprimate în termeni absoluţi (ha), precum şi ca valoare procentuală din anii 2010 și 2015 față de care se calculează tendințele. Tabelul 11 redă aceste informații.

Tabelul nr. 16: Suprafață fond funciar după modul de folosire (comparație 2010-2014-2019)

Modul de folosință pentru suprafața agricolă	Ani			Schimbări în acoperirea terenurilor 2015(ha)	Schimbări în acoperirea terenurilor (% din 2010)	Schimbări în acoperirea terenurilor 2020 (ha)	Schimbări în acoperirea terenurilor % din 2014
	Anul 2010	Anul 2015	Anul 2020				
	UM: ha						
Total	386.438	386.707	386.755	0.269	0.07	0.048	0.012
Agricolă	238.427	241.112	239.123	2.685	1.13	-1.989	-0.825
Arabilă	120.553	119.972	121.918	-0.581	-0.48	1.946	1.622
Pășuni	74.379	76.519	70.494	2.140	2.88	-6.025	-7.874
Fânețe	36.608	36.838	38.232	0.230	0.63	1.394	3.784
Vii și pepiniere viticole	2.564	2.485	2.433	-0.079	-3.08	-0.052	-2.093
Livezi și pepiniere pomicole	4.323	5.298	6.046	0.975	22.55	0.748	14.119
Terenuri neagricole total	148.011	145.595	147.631	-2.416	-1.63	2.036	1.398
Păduri și altă vegetație forestieră	106.075	105.677	109.809	-0.398	-0.38	4.132	3.910
Ocupată cu ape, bălți	6.547	5.701	4.995	-0.846	-12.92	-0.706	-12.384
Ocupată cu construcții	9.268	9.266	9.363	-0.002	-0.02	0.097	1.047
Căi de comunicații și căi ferate	6.989	6.868	5.592	-0.121	-1.73	-1.276	-18.579
Terenuri degradate și neproductive	19.132	18.083	17.872	-1.049	-5.48	-0.211	-1.167

Sursa: date INS şi Primăria Zalău

Suprafața funciară a județului Sălaj a crescut foarte puțin în perioada 2014-2019 cu 31.7 ha (0,7%). Din examinarea datelor din tabel se poate observa că dacă în perioada 2010-2014 suprafața agricolă totală a fluctuat, a avut o creștere în anul 2015 față de anul 2010 și o descreștere în anul 2020 față de anul 201. În perioada analizată în prezent (2010-2020) această suprafață a crescut cu 1,13%.

La categoria terenuri agricole creșterile cele mai importante s-au înregistrat la categoriile teren arabil (1.946 ha), fânețe (1.394 ha), livezi și pepiniere pomicole (0.748 ha). Scăderile apar în cazul pășunilor (-6.025 ha), în cazul viilor și al pepinierelor agricole (-0.052 ha). Aceste variații indică orientarea unor investitori spre activități pomicole, dar și presiunea antropică asupra pășunilor, privite ca oportunități pentru dezvoltări imobiliare și abandonarea viilor.

În interiorul categoriei terenuri neagricole se constată creșteri în cazul pădurilor și altei vegetații forestiere (4.132 ha), dar și în cazul suprafeței ocupate cu construcții (0.097 ha). Scăderi se înregistrează în cazul suprafeței ocupate cu apă și bălți (-0.706), căilor de comunicații și căilor ferate (-1.276 ha) și în cazul terenurilor neproductive (-0.211 ha).

Concluzii:

Suprafața funciară a județului Sălaj a crescut în ultimii ani, suprafața agricolă crescând în anul 2020 față de anul 2010. S-au înregistrat creșteri pentru categoriile arabil, fânețe, livezi și pepiniere pomicole, păduri și alte vegetații forestiere, respectiv în cazul suprafeței ocupate cu construcții.

Scăderile apar în cazul pășunilor. Aceste variații indică orientarea unor investitori spre activități pomicole, dar și presiunea antropică asupra pășunilor și viilor, privite ca oportunități pentru dezvoltări imobiliare.

Deșeurile

Atunci când se descrie interacțiunea dintre om/comunitate și mediu se folosește conceptul de amprentă ecologică. În 1992, cercetătorul american William Rees definește „amprenta ecologică” ca fiind acea formulă de calcul prin care întreaga întindere a Pământului se împarte la numărul său de locuitori, din care rezultă suprafața Terrei de care are nevoie un individ sau o organizație pentru a-și asigura necesarul de resurse și pentru a-și biodegrada complet deșeurile generate de-a lungul întregii sale existențe. Acest instrument a fost preluat mai departe de mediul business, cel educațional și neguvernamental. Indexul creat măsoară în esență presiunea pe care o exercităm asupra ecosistemelor, nivelul de productivitate și regenerarea a resurselor naturale astfel încât să poată satisface nevoile omenirii și gradul de absorbție a deșeurilor produse. Plecând de la acest instrument, în anul 2007 s-a estimat că la valoarea consumului și a deșeurilor produse mondial, avem nevoie de o planetă și jumătate pentru a susține ritmul accelerat al dezvoltării și consumului actual. Capacitatea de regenerare a planetei este depășită total de stilul actual de viață al omenirii, un model total nesustenabil de dezvoltare al societății globale[196].

Așa cum se poate vedea din definiția de mai sus, deșeurile reprezintă o parte semnificativă din impactul unei comunități asupra mediului, reflectând în mod fidel tiparele de consum – odată cu bunăstarea

[196] SOCIETAL, Ce este ”amprenta ecologică”, http://www.societal.ro/ro/comunitate/articole/ce-este-amprenta-ecologica--642.html.

comunităților crește de obicei și cantitatea de deșeuri. Modul în care se realizează managementul deșeurilor – colectare, depozitare, este și el direct legat de cât de durabil/sustenabil o anumită comunitate își propune să se dezvolte.

Autoritățile locale din România au obligații privind gestionarea deșeurilor stabilite prin Tratatul de aderare a României la Uniunea Europeana și care sunt prevăzute în legislația de mediu națională, care vizează serviciul de salubrizare a localităților. În acest scop județul a înființat Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "ECODES SĂLAJ, prin asocierea cu municipiul Zalău și alte 60 unități administrativ teritoriale din județul Sălaj în", care are ca scop reorganizarea, reglementarea, exploatarea, monitorizarea și gestionarea în comun a serviciului de salubrizare pe baza Strategiei de dezvoltare a serviciului de salubrizare elaborată la nivelul întregului județ, una dintre atribuțiile asociației fiind realizarea strategiei de dezvoltare a serviciului de salubrizare. Județul Sălaj, în baza prevederilor documentelor statutare și ale acordului de asociere a promovat proiectul "Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Sălaj" (SMID), proiect finanțat cu fonduri europene nerambursabile prin POS MEDIU 2007-2013. Proiectul Sistem de Management Integrat al Deșeurilor în județul Sălaj a fost finalizat și a fost declarat proiect funcțional și în raportul de audit al Camerei de conturi Sălaj efectuat la Asociația de Dezvoltare Intercomunitară ECODES Sălaj în anul 2019. În cadrul acestuia au fost finanțate investiții în infrastructura serviciului de salubrizare, printre care se numără investiții care urmează să deservească și municipiul Zalău: depozit ecologic în localitatea Dobrin; stație de compostare la depozitul ecologic; stație de sortare la depozitul ecologic; eurocontainere; închiderea depozitelor urbane, neconforme, printre care și depozitul de la Crișeni, unde se depozitează în prezent deșeurile municipale din Zalău. Aceste investiții sunt gestionate la nivelul județului Sălaj, beneficiarul direct al proiectului în numele și pe seama unităților administrativ teritoriale din județ, asociate în cadrul ECODES SĂLAJ.

La finele anului 2020 în cadrul proiectului „Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Sălaj s-au finalizat următoarele: - depozitul ecologic de deșeuri municipale - 3 stații de transfer - Închiderea și ecologizarea celor patru depozite neconforme existente, pentru care se realizează monitorizarea post – închidere. Toate obiectivele sunt autorizate din punct de vedere al protecției mediului și sunt în operare.

Conform Legii 211/2011 privind regimul deșeurilor, cu modificările și completările ulterioare, care transpune în legislația națională Directiva 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind deșeurile și de abrogare a anumitor directive, Consiliul Județean Sălaj a avut obligația de a revizui planul județean de gestionare a deșeurilor. În anul 2019 a fost aprobată, prin Ordinul 140/2019 privind aprobarea Metodologiei pentru elaborarea, monitorizarea, evaluarea și revizuirea planurilor județene de gestionare a deșeurilor și a planului de gestionare a deșeurilor pentru municipiul București, care stabilește modalitatea de lucru pentru elaborarea PJGD-urilor. Pe baza acestei Metodologii s-a elaborat **Planul județean de gestionare a deșeurilor în Județul Sălaj (PJGD) 2020 – 2025**[197] aflat în curs de aprobare.

În județul Sălaj, în toate cele 61 unități administrativ teritoriale sunt asigurate serviciile de salubrizare prin firme autorizate în urma implementării SMID Sălaj. Prin autorizațiile de mediu s-a impus colectarea selectivă a deșeurilor, astfel încât în fiecare localitate aferentă unității administrativ teritoriale sunt amplasate puncte de colectare selectivă a deșeurilor (plastice, hârtie, sticlă). Pentru alte categorii de

[197] https://www.cjsj.ro/date/pdfuri/Plan%20gestionare%20deseuri%202020-2025.pdf

deșeuri, de exemplu DEEE, deșeuri voluminoase, etc prin autorizația de mediu s-a impus organizarea de campanii periodice de colectare.

Începând cu anul 2015, județul Sălaj are semnat un contract de ”delegare prin concesionare a gestiunii serviciului public de salubrizare a județului Sălaj – componenta TTPD”, între Consiliul Județean Sălaj și Brantner Servicii Ecologice SRL (lider) și Vitalia Servicii pentru Mediu Tratarea Deșeurilor SRL. Acest contract face parte din proiectul ”Sistem de management integrat al deșeurilor în județul Sălaj” dorește să pună în aplicare un sistem de gestionare a deșeurilor din județ, conform standardelor Uniunii Europene. Astfel, proiectul are în componența sa:

- Centrul de Management integrat al Deșeurilor Dobrin (depozit ecologic, stație de sortare, stație de tartare mecano-biologică, stație de tartare apă, stație de epurare, etc); (Zona 1- Zalău, Cehu Silvaniei, Jibou, Agrij, Benesat, Buciumi, Coșeiu, Creaca, Crișeni, Dobrin, Hereclean, Mirșid, Năpradea, Românași, Sălățig, Someș Odorhei, Treznea);
- 3 stații de transfer în comunele: Crasna (zona 2 – Șimleu Silvaniei, Bănișor, Bobota, Bocșa, Boghiș, Camăr, Carastelec, Chieșd, Cizer, Crasna, Halmășd, Horoatu Crasnei, Ip, Marca, Măeriște, Meseșenii de Jos, Nușfalău, Pericei, Plopiș, Sâg, Șamșud Șărmășag, Valcău de Jos, Vârșolț), Surduc (zona 3 – Băbeni, Cristolț, Gâlgău, Gârbou, Ileanda, Letca, Lozna, Poiana Blenchii, Rus, Surduc, Șimișna, Zalha) și Sânmihaiu Almașului (zona 4- Almașu, Bălan, Cuzăplac, Dragu, Fildu de Jos, Hida, Sânmihaiu Almașului, Zimbor), care primesc deșeurile de la depozitul central.
- Există și 4 depozite urbane neconforme (Zalău-Crișeni, Jibou, Cehu Silvaniei, Șimleu Silvaniei), care în prezent sunt închise[198]

Figura 4: Gradul de reciclare la nivelul județului Sălaj

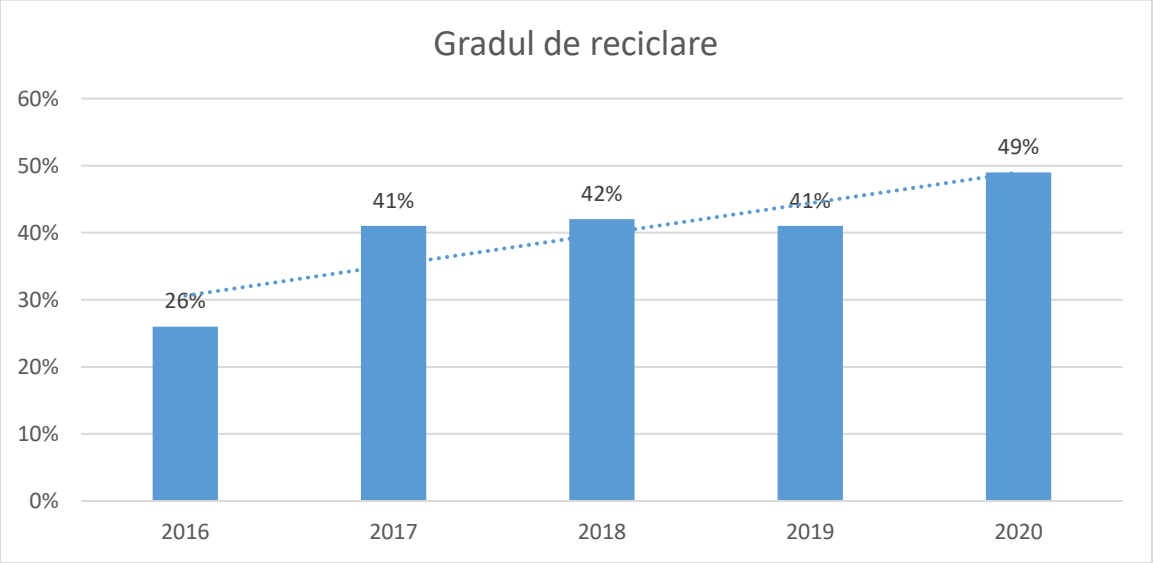

[198] Brantner Servicii Ecologice – Raport anual 2020

Sursa: Brantner Servicii Ecologice – Raport anual 2020

Așa cum reiese din graficul de mai sus, gradul de reciclare a crescut semnificativ față de ultimii ani, acesta indicând un interes crescut asupra acestui aspect, respectiv se poate observa îmbunătățirea colectării selective.

Stațiile de transfer amintite mai sus, au fost puse în funcțiune în anul 2017, la 1 martie.

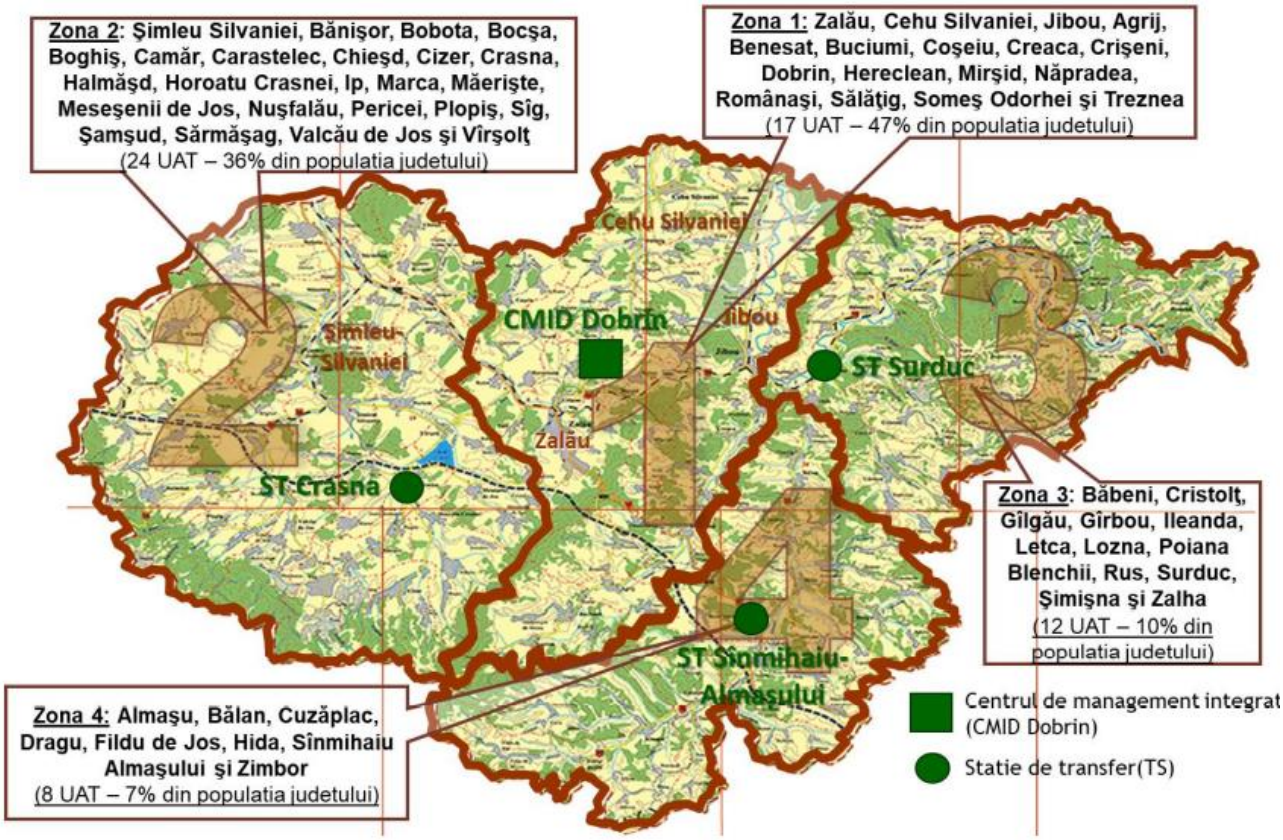

Stația de transfer Surduc:

Figura nr. 5: Cantități de deșeuri recepționate/transferate stația de transfer Surduc

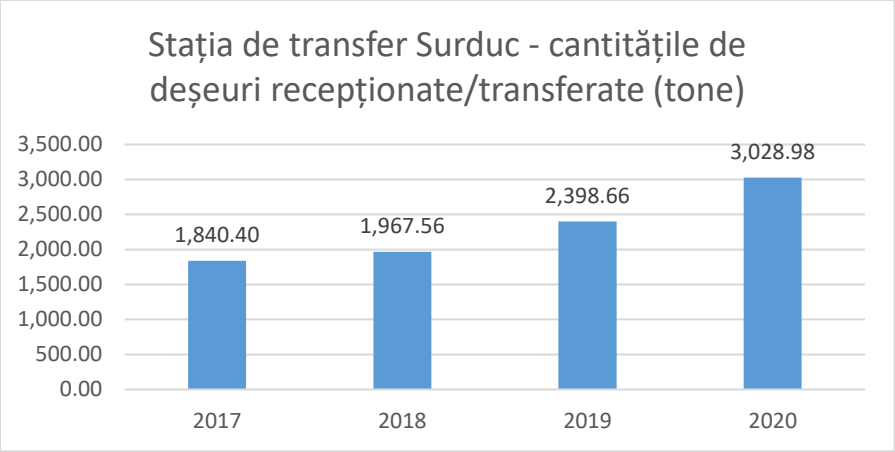

Sursa: Brantner Servicii Ecologice – Raport anual 2020

Figura nr. 6: Cantități de deșeuri recepționate/transferate stația de transfer Sânmihaiu Almașului

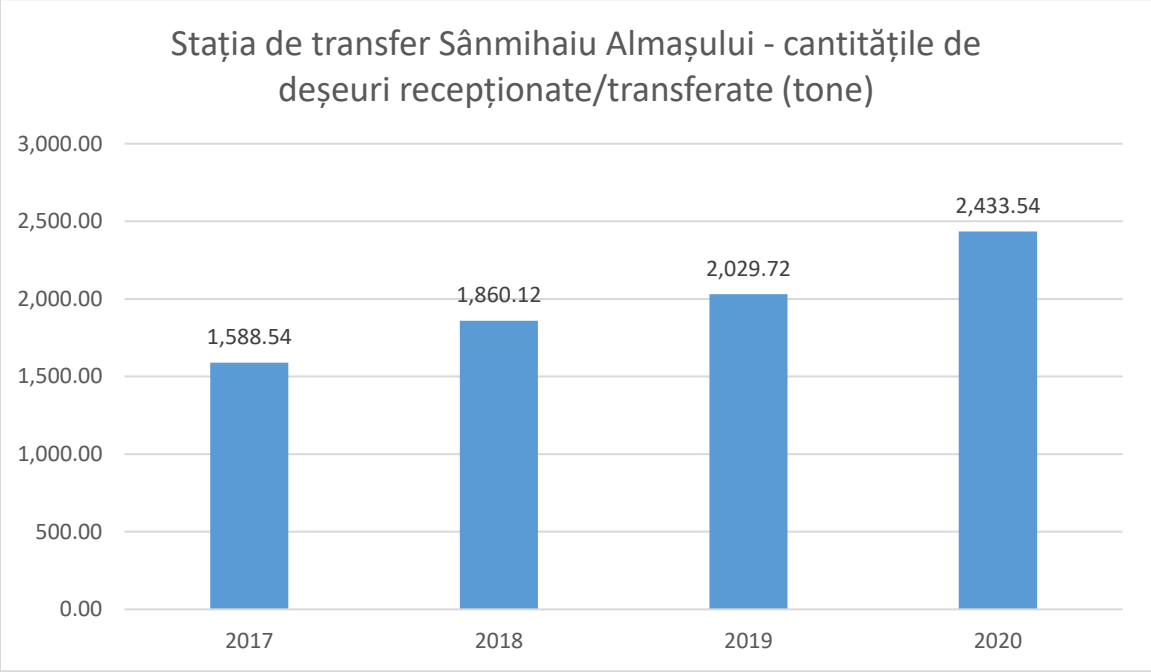

Sursa: Brantner Servicii Ecologice – Raport anual 2020

Figura nr. 7: Cantități de deșeuri recepționate/transferate stația de transfer Crasna

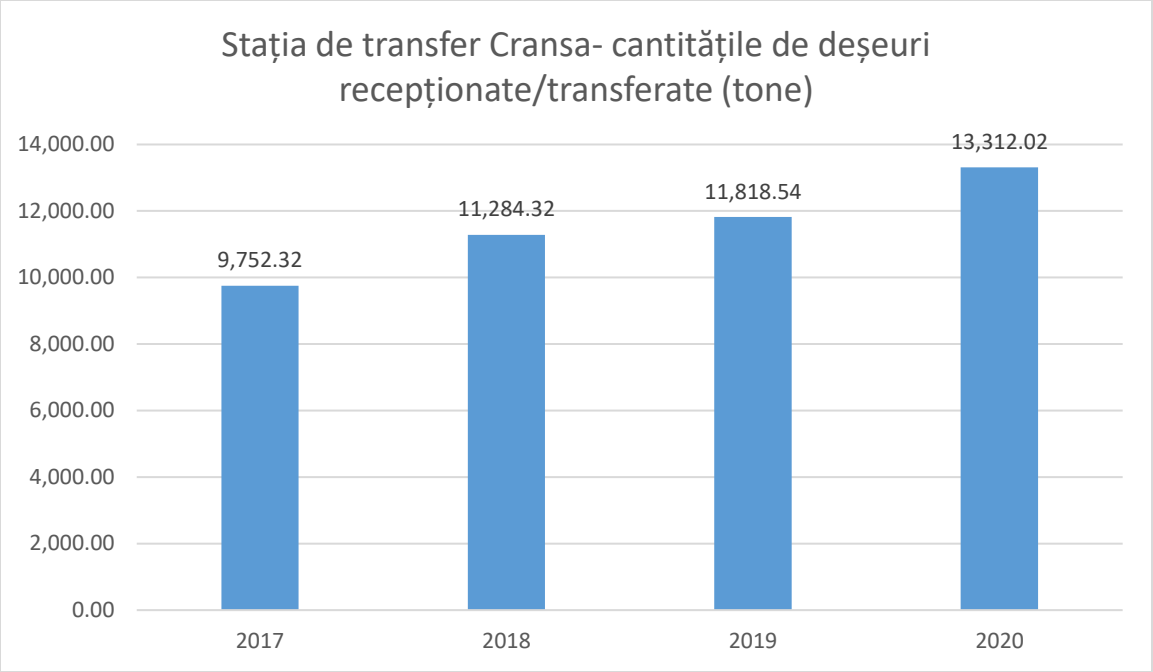

Sursa: Brantner Servicii Ecologice – Raport anual 2020

Figura nr. 8: Depozitare finală CMID Dobrin

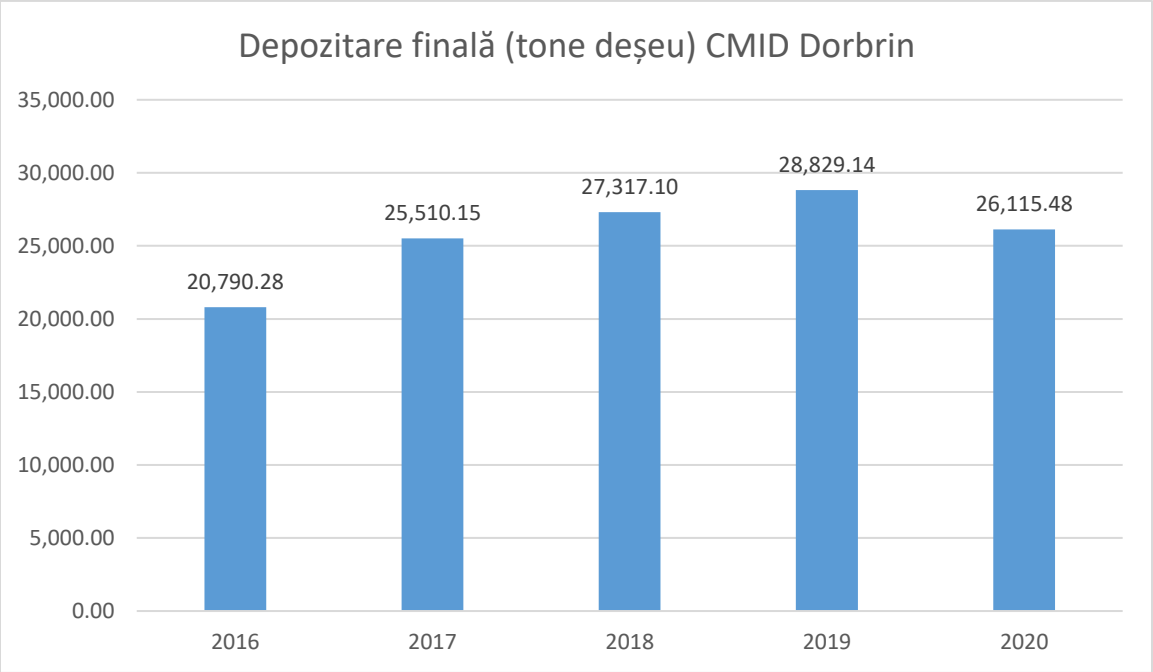

Sursa: Brantner Servicii Ecologice – Raport anual 2020

În luna ianuarie 2015, Consiliul Județean Sălaj a atribut prin HCJ nr 4/31.01.2015, contractul de concesiune "Delegarea prin concesionare a gestiunii serviciului public de salubrizare al judeţului Sălaj –

componenta TTPD" cu asocierea formată din SC BRANTNER SERVICII ECOLOGICE SA & SC VITALIA SERVICII PENTRU MEDIU TRATAREA DESEURILOR SRL (contract nr 1865/18.02.2015), operator declarat câștigător ca urmare a finalizării procedurii de achiziție publică. Potrivit prevederilor Proiectului, acest operator administrează CMID Dobrin și stațiile de transfer din județ, și asigură și transportul deșeurilor de la acestea la CMID Dobrin.

În ceea ce privește activitățile descrise mai sus există la nivel național câteva prevederi legale care impun ținte de atins. Astfel, Conform Legii 211/2011, art. 17, trebuie asigurat până în 2020 un nivel de pregătire pentru reutilizare și reciclare de minimum 50% din masa totală a deșeurilor, cum ar fi hârtie, metal, plastic, sticlă provenind din deșeurile menajere și similare. Pentru deșeurile nepericuloase provenite din activități de construcții și demolări, trebuie atins un nivel de pregătire pentru reutilizare, reciclare și valorificare materială, inclusiv operațiuni de umplere, rambleiere care utilizează deșeuri pentru a înlocui alte materiale, de minimum 70% până în 2020.

Planul județean de gestionare a deșeurilor în județul Sălaj (2020 – 2025) prevede Indicatori de performanță și tehnici pentru serviciul public de salubrizare din cadrul SMID Sălaj. Astfel, în ceea ce privește gradul de colectare selectivă (potrivit OUG 74/2018 privind modificări și completări la Legea nr.211/2011 privind regimul deșeurilor) țintele sunt următoarele: până la sfârșitul anului 2021 - 60 %, iar până la sfârșitul anului 2022 -70%.

Față de perioada precedentă au fost date în exploatare în cadrul proiectului SMID Sălaj instalații de valorificare a deșeurilor, sau instalații de compostare/tratare mecano-biologică, pentru reducerea deșeurilor biodegradabile sau instalații de tratare termică, precum și instalații pentru valorificarea deșeurilor de construcții. Deșeurile colectate neselectiv sunt sortate pentru recuperarea deșeurilor reciclabile. se realizează compostarea deșeurilor organice biodegradabile (din deșeurile menajere și asimilabile, deșeuri vegetale din parcuri și grădini etc.), în vederea reducerii cantităților de deșeuri biodegradabile depozitate. Depozitul neconform Zalău (Crișeni) a fost închis.

Co ocazia dezbaterilor pe baza analizei preliminare s-au subliniat probleme legate de costurile ridicate ale gestionării unor categorii de deșeuri în mediul rural, costuri disproporționat de mari în raport cu câștigurile populației. De exemplu preluarea deșeurilor provenite din construcții din comunele periferice au costuri ridicate datorită distanței mari față de rampa de deșeuri (comuna Rus-70 km). În privința deșeurilor menajere se simte lipsa unui sistem digitalizat care să asigure principiul ”se plătește cât se aruncă”.

Concluzii:

La nivel județean s-a implementat un sistem integrat de management al deșeurilor prin asocierea celor 61 de UAT-uri.

Reciclarea suscită un interes crescut pentru autoritățile publice din județul Sălaj. Astfel, au fost implementate mai multe proiecte și investiții privind serviciul de salubrizare. În urma acestor proiecte au fost amplasate puncte de colectare selectivă a deșeurilor. S-au înființat 3 stații de transfer în comunele Crasna, Surduc, Sânmihaiu Almașului, iar cele 4 depozite urbane neconforme au fost închise. Mai mult, gradul de reciclare a crescut în anul 2020, față de anii anteriori (conform țintelor stabilite).

Poluare fonică

Atât la nivel mondial cât și european, poluarea fonică reprezintă un fenomen îngrijorător în condițiile în care zgomotul cauzat de trafic, industrie și activități recreative afectează un număr tot mai mare de oameni. Se estimează că aproape 70 de milioane de europeni sunt expuși zilnic la niveluri de zgomot care depășesc 55 de decibeli**.** În orașe, aceste zgomote provin în special din traficul rutier. Mai mult, aproximativ 50 de milioane de persoane care locuiesc în zone urbane sunt afectate de zgomotul din trafic pe timp de noapte, 20 de milioane dintre acestea având probleme de sănătate din această cauză. Dintre efectele nocive asupra sănătății umane ale poluării fonice amintim: creșterea tensiunii arteriale sau apariția infarctului miocardic (expunere îndelungată), privare de somn (dacă e nocturnă), tinitusul, probleme mintale și stres, scăderea performanței la locul de muncă, iar în cazul copiilor poate avea consecințe negative asupra activității școlare. Zgomotul are efecte dăunătoare și asupra florei și faunei sălbatice. Deși unele vietăți au capacitatea de a se adapta la mediul urban, s-ar putea ca poluarea sonoră să le determine pe unele dintre ele să-și părăsească habitatele în care se reproduc și se hrănesc în mod obișnuit[199].

Legislația UE obligă autoritățile să informeze publicul cu privire la impactul poluării fonice și să-l consulte cu privire la măsurile pe care intenționează să le ia pentru a limita poluarea fonică**.** În acest fel, cetățenii pot vedea care sunt îmbunătățirile reale aduse de măsurile de gestionare a zgomotului și vor putea să se adreseze reprezentanților aleși în cazul în care este necesar. În contextul dezvoltării urbane, trebuie menționată Directiva 2002/49/EC din 29 iunie 2002, adoptată de Parlamentul European și de Consiliu, a cărei principală sarcină este aceea de a crea o bază comună pentru administrarea urbană a zgomotului ambiental. Una dintre prevederile cele mai importante din perspectiva orașelor din statele membre, a fost obligativitatea realizării de hărți de zgomot până în iunie 2007 pentru aglomerările urbane cu peste 250,000 locuitori și a transmiterii lor către Comisia Europeană, precum și a unor planuri de acțiune, care trebuiau transmise Comisiei până în ianuarie 2013. În România Directiva este transpusă în dreptul intern prin HG. 321/2005, cu modificările ulterioare, privind evaluarea și gestionarea zgomotului ambiant.

În anul 2019 principalele surse de zgomot în aglomerările urbane din județul Sălaj, erau cauzate de: traficul rutier (pe parcursul unei zile se înregistrează trei maxime ale nivelului de zgomot, la orele 6-7, 12 şi 18-19), traficul feroviar (produce zgomote de 110 – 115 dB, la viteze de 110 –120 km/h) și traficul aerian (produce zgomote de la motoare, elice, mișcarea aerului).[200]

Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj (APM Sălaj) realizează o serie de măsurători pentru determinarea nivelului de zgomot, urmărindu-se în principal traficul rutier ca sursă de zgomot şi, într-o proporţie mai mică, traficul feroviar (zona gării Jibou). Determinarea nivelului de zgomot se realizează prin măsurare în 6 puncte distribuite în cele 4 centre urbane ale judeţului, şi anume în: Zalău (3 puncte), Jibou, Şimleu Silvaniei şi Cehu Silvaniei (câte un punct), urmărindu-se în special zgomotul datorat

---

[199] Comisia Europeană, *Poluarea fonică în UE*, http://ec.europa.eu/environment/basics/health-wellbeing/noise/index_ro.htm.

[200] Raport privind starea mediului în județul Sălaj, anul 2019

traficului rutier. Cele mai mari valori se înregistrează, în orele de vârf (7.30 şi 15.30), în intersecţiile: Astralis-Autogară şi Centru-Silvania, amplasate în municipiul Zalău şi zona centrală Cetate din Şimleu Silvaniei.

Anual, Agenția de protecția Mediului realizează între câteva sute de măsurători până la câteva mii în punctele de măsurare menționate. Mediile anuale de depășiri ale pragurilor limită pe ultimii ani se situează între 10% și 20% din numărul de determinări, procente care sunt sub media națională și care sunt diferențiate în funcție de tipicul zonei și intervalul orar/săptămânal/anual de măsurare. În general, în zonele rezidențiale, de recreere și odihnă nu sunt depășite valorile de zgomot, în schimb în zonele intens circulate se înregistrează depășiri până la 80% din numărul de determinări în Municipiul Zalăului, 30% în orașul Jibou, 10% în cazul orașului Șimleu Silvaniei și l5% în Cehu Silvaniei. În cazul tuturor acestor orașe, numărul de depășiri ale valorilor limită din ultimii ani are o evoluție variabilă, ușor crescătoare, fapt explicat prin creșterea valorilor de trafic și inexistența soluțiilor de atenuare a poluării fonice (perdele, soluții antifonare etc.). Principala cauză a poluării fonice este legată de traficul greu, din cauza lipsei variantelor de ocolire, starea tehnică necorespunzătoare a vehiculelor și îmbrăcămintei asfaltice a căilor de rulare.

Tabelul nr. 17: Determinări la nivel de zgomot – valoarea maximă dB(A), anul 2020 pe luni

Nr.crt	Raport	Zona	Punct de prelevare	Data și intervalul orar	Valoarea maximă dB(A)
1	Starea factorilor de mediu ianuarie 2020	Zalău	Zalău-stradal: Sens Giratoriu Astralis	28.01.2020 14:10-14:40	73,6
2	Starea factorilor de mediu februarie 2020	Zalău	Zalău-stradal: Sens Giratoriu Astralis	11.02.2020 12:10-14:40	79,7
3	Starea factorilor de mediu martie 2020	Zalău	Zalău-stradal: Intersecție centru	06.03.2020 11:30-12:00	72,8
4	Starea factorilor de mediu aprilie 2020	Nu au fost făcute măsurători			
5	Starea factorilor de mediu mai 2020	Zalău	Zalău-stradal: Intersecție centru	25.05.2020 12:50-13:40	72,7
6	Starea factorilor de mediu iunie 2020	Zalău	Zalău-stradal: sens giratoriu Brădet	03.06.2020 10:35-11:05	77,8

7	Starea factorilor de mediu iulie 2020	Zalău	Zalău-stradal: Intersecție centru	23.07.2020 13:40-14:10	78,5
8	Starea factorilor de mediu august 2020	Zalău	Zalău-stradal: Intersecție Astralis	04.08.2020 11:40-12:10	79,6
9	Starea factorilor de mediu septembrie 2020	Zalău	Zalău-stradal: Intersecție centru	11.09.2020 12:00-12:30	78,1
10	Starea factorilor de mediu octombrie 2020	Zalău	Zalău-stradal: Intersecție centru	02.10.2020 10:40-11:10	77,1
11	Starea factorilor de mediu noiembrie 2020	Zalău	Zalău - stradal: Interecție Spitalul Județean	11.11.2020 12:15-12:45	79,9
12	Starea factorilor de mediu decembrie 2020	Zalău	Zalău - stradal: Interecție Astralis	24.12.2020 10:30-11:00	73,8

Sursa: APM, Rapoarte lunare starea factorilor de mediu anul 2020

În luna ianuarie 2020, în localitățile Zalău și Șărmășag au fost efectuate 190 de determinări la nivel de zgomot, iar valoarea maximă care a fost înregistrată a fost de 73,6 dB(A).

În luna februarie a fost efectuat tot un număr de 190 de determinări la nivel de zgomot, în localitățile Zalău, Jibou, Șimleu Silvaniei, Cehu Silvaniei și Șărmășag. În luna martie au fost efectuate 100 de determinări la nivel de zgomot în Zalău și Șărmășag. În luna aprilie nu au fost făcute determinări ale nivelului de zgomot.

În luna mai au fost realizate 95 de determinări ale nivelului de zgomot în Zalău, Jibou, Șimleu Silvaniei, Cehu Silvaniei și Șărmășag. Tot 95 de determinări ale nivelului de zgomot au fost realizate și în luna iunie, în aceleași localități ca și în luna mai (Zalău, Jibou, Șimleu Silvaniei, Cehu Silvaniei și Șărmășag), aceeași situație fiind întâlnită și în lunile iulie, august, septembrie, octombrie.

În lunile noiembrie și decembrie au fost efectuate 145 de determinări la nivel de zgomot în Zalău, pentru fiecare lună.

Analizând rapoartele lunare din anul 2020, se poate observa că valorile maxime înregistrate fluctuează, din cauza mai multor factori, precum: numărul de determinări ale nivelului de zgomot înregistrate, numărul de localități unde acestea au fost efectuale, iar valorile tind să fie între 70 și 79.7 dB(A).

Tabelul nr. 18: Determinări nivel zgomot municipiul Zalău, pe zone și ani (2014-2019)

Nr. Crt	Tip zonă de măsurare	Amplasarea punctului de măsurare	Anul	Număr măsurători	Valoarea maximă, Lech dB(A)	Număr depășiri	Nivel echiv de zgomot cf STAS 10009/1988 dB (A)
1	Parcuri	Zalău	2014	240	60,00	0	60
			2015	240	66,80	9	
			2016	240	65,00	9	
			2017	240	60.30	2	
			2018	240	71,90	80'	
			2019	**240**	**76,70**	**70**	
2	Stradal (trafic)	Zalău – Intersecția Centru	2014	120	73,70	88	65,00
			2015	120	75,30	90	
			2016	120	77,90	95	
			2017	120	74.00	86	
			2018	120	79,90	87	
			2019	**175**	**81,10**	**134**	
		Zalău – Intersecția Spital Județean	2014	120	78,40	81	
			2015	120	74,40	86	
			2016	120	78,20	92	
			2017	120	74.00	101	
			2018	120	84,00	85	
			2019	**125**	**82,50**	**100**	
		Zalău – Intersecția Astralis	2014	120	82,10	115	
			2015	120	80,90	117	
			2016	120	77,40	118	
			2017	120	77.2	103	
			2018	120	87,00	100	
			2019	**155**	**82,00**	**127**	
		Zalău – Sens Giratoriu Astralis	**2019**	**135**	**85,30**	**106**	
		Zalău – Sens Giratoriu Brădet	2018	115	79,00	94	
			2019	**120**	**87,40**	**106**	

Sursa: Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj, Raport privind starea mediului în județul Sălaj, anul 2019

În perioada 2016-2019 s-au efectuat în Parcuri un număr de 1440 de măsurători și s-au înregistrat 170 de depășiri ale nivelului de zgomot.

La nivel stradal s-au făcut 2625 de măsurători de zgomot în 5 intersecții din municipiu, dintre care în două s-au făcut măsurători doar începând cu anii 2018 și respectiv 2019. Numărul total de depășiri în perioada 2016-2019 a fost de 2111. Cel mai mare număr de depășiri ale limitelor admise s-au înregistrat în intersecția Astralis-680, în intersecția Centru-580 și intersecția Spitalul județean-468.

O statistică pe perioada 2016-2019 include și determinările de zgomot în Piețe, spatii comerciale, restaurante în aer liber, dar și în școlile din municipiul Zalău.

Tabelul nr. 19: Situația determinărilor de zgomot pentru perioada 2016 – 2019

2016

Nr. Crt.	Tip locație pentru determinare zgomot	Număr măsurători	Maxima măsurată dB(A)	Depășiri nr. total	Depășiri ale nivelului de zgomot admis (%)
1.	Trafic	600	84,3	490	81,66
2.	Pieţe, spaţii comerciale, restaurante în aer liber	230	62,0	0	0,00
3.	Şcoli	360	71,70	24	6,66
4.	Parcuri, zone de recreere şi odihnă	240	65	18	7,50
2017					
1.	Trafic	620	77,2	452	72,90
2.	Pieţe, spaţii comerciale, restaurante în aer liber	240	68,70	5	2,08
3.	Şcoli	370	68,30	3	0,81
4.	Parcuri, zone de recreere şi odihnă	230	60,30	2	0,87
2018					
1.	Trafic	569	86,6	439	77,15
2.	Pieţe, spaţii comerciale, restaurante în aer liber	115	71,2	31	26,96
3.	Şcoli	325	82,20	39	12,00
4.	Parcuri, zone de recreere şi odihnă	230	72,20	75	32,61
2019					
1.	Trafic	770	87,40	630	81,82
2.	Pieţe, spaţii comerciale, restaurante în aer liber	230	75,20	12	5,22
3.	Şcoli	540	73,20	96	17,78

4.	Parcuri, zone de recreere şi odihnă	240	76,70	70	29,17

Sursa: APM Sălaj

Concluzii:

La nivelul județului Sălaj, principala cauză a poluării fonice este legată de traficul greu, din cauza lipsei variantelor de ocolire, starea tehnică necorespunzătoare a vehiculelor și îmbrăcămintii asfaltice a căilor de rulare. În anul 2020, valorile maxime înregistrate lunar nu au depășit valoarea de 79,7 dB(A). Mediile anuale de depășiri ale pragurilor limită pe ultimii 3 ani se situează între 10% și 20% din numărul de determinări, procente care sunt sub media națională în zonele rezidențiale, de recreere și odihnă nu sunt depășite valorile de zgomot în zonele intens circulate se înregistrează depășiri până la 80% din numărul de determinări în Municipiul Zalăului, 30% în orașul Jibou, 10% în cazul orașului Șimleu Silvaniei și l5% în Cehu Silvaniei. Nu există o hartă la nivel de județ referitoare la poluarea fonică.

Riscuri de mediu

Riscul de inundații

Inundația reprezintă acoperirea temporară a unui teren cu apă provenită din revărsarea cursurilor de apă, din ploile abundente sau topirea bruscă a zăpezii, din accidente la construcții hidrotehnice (rupere) și care prin amploarea, intensitatea şi durata sa are impact negativ semnificativ asupra sănătăţii umane, mediului, patrimoniului cultural şi activităţii economice. Raportarea efectelor inundaţiilor în ţara noastră se face prin intermediul Rapoartelor de sinteză întocmite de către Comitetele Judeţene pentru Situaţii de Urgenţă.

Dintre cele mai cunoscute inundații înregistrate în bazinul hidrografic SomeşTisa, se menționează cele din anii 1970, 1974, 1980, 1981, 1995, 1998, 2001, 2006 și 2008. Judeţul Sălaj a fost puternic afectat în anii 1970, 1974. Daunele produse de inundaţii în perioada 2012-2019 sunt prezentate în figura de mai jos.

Figura nr. 9: Valoarea pagubelor produse de inundaţii în judeţul Sălaj

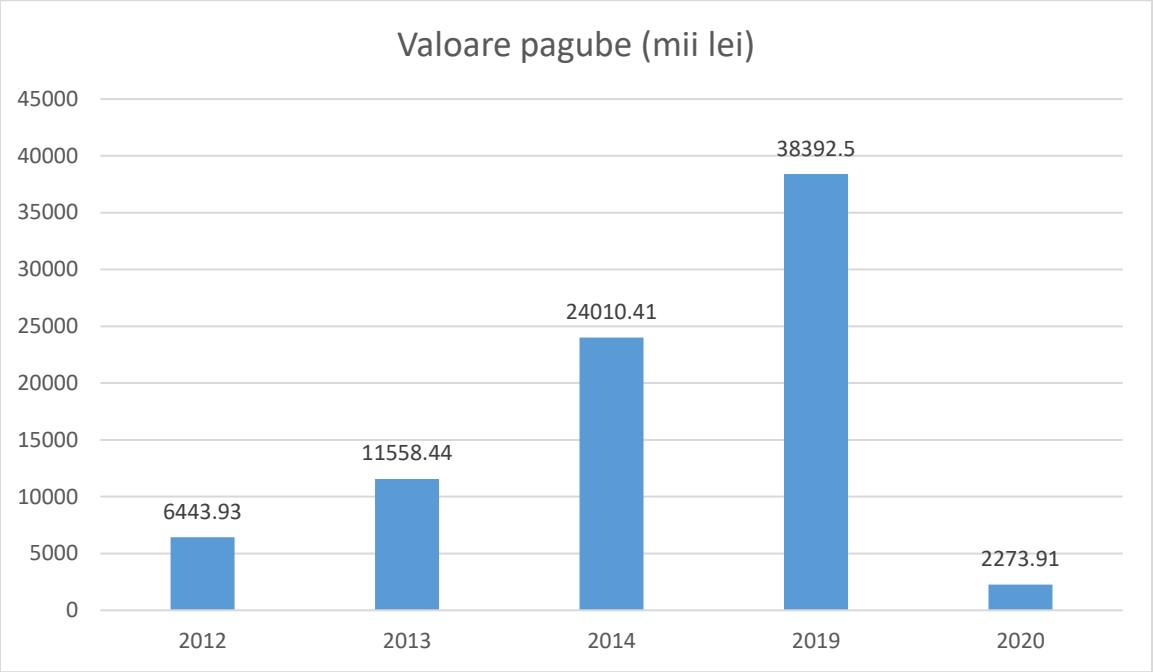

Sursa: Planul de management al riscului la inundaţii Administraţia Bazinală de Apă Someş-Tisa

Tabelul nr. 20: Zonele cu risc potenţial la inundaţii

Denumire zonă cu risc potenţial semnificativ la inudaţii	Lungime(km)
r.Ilişua-av.confl.Strâmba	41,3
r.Almaş-av.confl.Fildu de Jos	56,9
r.Crasna-am.loc Vârşolţ	27,5
r.Zalău-av.loc.Zalău	33,1

Sursa: Planul de management al riscului la inundaţii Administraţia Bazinală de Apă Someş-Tisa

Conform definiției din „Regulamentul privind gestionarea situațiilor de urgență generate de inundații, fenomene meteorologice periculoase, accidente la construcțiile hidrotehnice, poluări accidentale pe cursurile de apă și poluări marine în zona costieră”, aprobat prin Ordinul Comun al Ministrului Administraţiei şi Internelor şi al Ministrului Mediului şi Pădurilor nr. 192/1422/2012 sistemul informațional meteorologic și hidrologic constă în observarea, măsurarea, înregistrarea și prelucrarea datelor meteorologice și hidrologice, elaborarea prognozelor, avertizărilor și alarmărilor, precum și în transmiterea acestora factorilor implicați în managementul situațiilor de urgență, conform schemei

fluxului informațional definit în planurile de apărare bazinale, în vederea luării deciziilor și măsurilor acestora. La nivelul S.G.A.-urilor, monitorizarea cantitativă a resurselor de apă se realizează prin sistemele proprii ale S.G.A.-urilor și se centralizează la nivelul dispeceratului A.B.A. Someș - Tisa și apoi la nivelul dispeceratului central din A.N.A.R.

S.G.A. Sălaj realizează monitorizarea prin:

- 8 stații hidrometrice din care 7 sunt automatizate;
- 13 stații pluviometrice din care 9 sunt automatizate;
- 1 stație meteo a C.M.R. / A.N.M;
- 2 stații pluviometrice ale C.M.R. / A.N.M

În ceea ce privește riscul la inundații, trebuie evaluat contextul mai larg precum și documente elaborate de diverse instituții cu atribuții în acest domeniu. Astfel, se află în fază de finalizare Planul de management al riscului la inundații realizat de Administrația Națională Apele Române - Administrația Bazinală Someș Tisa[201]. Această autoritate a implementat în ciclul de finanțare 2007-2013 și proiectul ”Planul pentru prevenirea, protecția și diminuarea efectelor inundațiilor în spațiul hidrografic Someș-TISA. Realizarea hărților de risc la inundații”, proiect cofinanțat din Fondul de Coeziune al Uniunii Europene prin Programul Operațional Sectorial ”Mediu”.

În cadrul Planului de management al riscului la inundații sunt identificate zonele cu risc potențial semnificativ la inundații din A.B.A. Someș-Tisa. Tabelul 13 de mai jos redă aceste zone.

[201] Disponibil la adresa http://www.rowater.ro/pmri_site/3.%20Planul%20de%20Management%20al%20riscului%20la%20Inundatii%20-%20Draft/P.M.R.I.%20Somes%20Tisa/RO9_FRMP_PMRI_20160322.pdf

Tabelul nr. 21: Zone cu risc potențial semnificativ la inundații în A.B.A. Someș-Tisa

Denumire zonă cu risc potenţial semnificativ la inundaţii	Lungime (km)
r. Tisa - av. loc. Bocicoiu Mare	49,6
r. Vişeu - av. confl. Ţâsla	62,6
r. Ţâsla - av. confl. Secul	8,4
r. Vaser - av. confl. Novăţ	12,0
r. Ruscova - av. confl. Bardi	20,1
r. Iza - av. loc. Săcel	67,4
r. Cosău - av. confl. Oanţa	17,8
r. Rona - sector loc. Rona de Sus Rona de Jos	8,1
r. Bătarci	7,7
r. Tarna Mare	10,9
r. Tur - av. loc. Negreşti-Oaş,inclusiv afluenţi	141,2
r. Lechincioara	11,3
r. Someş - av. loc. Şanţ, am. loc. Roşiori	287,1
r. Someş - av. loc. Roşiori	65,3
r. Ţibleş - av. loc. Suplai	24,7
r. Şieu	77,8
r. Dipşa - sector av. confl. Pinitic - confl. Chiraleş	25,9
r. Pintic - av. loc. Posmuş	11,1
r. Ilişua - av. confl. Strâmba	41,3
r. Someşul Mic - av. loc. Floreşti	94,9
r. Pârâul Ocnei - av. loc. Ocna Dejului	7,5
r. Olpret - av. loc. Bobîlna	17,7
r. Almaş - av. loc. Fildu de Jos	56,9
r. Sălaj - av. loc. Oarţa de Jos	16,1
r. Bârsău - av. confl. Ciont	19,7
r. Lăpuş - av. confl. Suciu	95,7
r. Dobric	8,6
r. Cavnic - av. loc. Copalnic-Mănăştur	13,0
r. Săsar - av. loc. Baia Sprie	20,6
r. Firiza- av. confl. Jidovaia	5,1
r. Homorod	22,2
r. Crasna - am. loc. Vârşolţ	27,5
r. Crasna - av. loc. Vârşolţ, am. loc. Acâş	61,9
r. Crasna - av. loc. Acâş, am. loc. Moftinu Mare	21,4
r. Crasna - av. loc. Moftinu Mare	23,1
r. Zalău - av. loc. Zalău	33,1
r. Maria	23,8

Sursa: Planul de management al riscului la inundaţii realizat de Administraţia Naţională Apele Române - Administraţia Bazinală Someş Tisa

Pe teritoriul judeţului Sălaj au avut loc inundaţii generate de:

- caracteristicile cursurilor apelor;
- modificări în circulaţia generală a atmosferei determinate de tendinţele ciclurilor naturale ale climei peste care se suprapun efectele activităţilor antropice. Intensitatea deosebită a fenomenelor hidrometeorologice, precipitații de peste 160 l/mp, au dus la înregistrarea unor debite care depășeau cotele de dimensionare a lucrărilor hidrotehnice cu rol de apărare şi pe cele istorice;

- tendința generală de aridizare a climei în partea central-estică a Europei; un prim efect îl constituie creșterea gradului de torenţialitate ale precipitațiilor şi scurgerii apei de pe versanți;
- reducerea capacității de transport a albiilor prin colmatare, datorită transportului masiv de aluviuni de pe versanți la precipitații torențiale locale;
- blocarea podurilor de acces şi podețelor cu rădăcini şi resturi lemnoase aduse de torenți;

În anul 2019 in județul Sălaj, s-au înregistrat cantități însemnate de precipitații

fiind afectate : 31 UAT, 66 localități , valoarea pagubelor fiind de 38392.5(mii lei)

În anul 2020 în lunile iunie, iulie și august cantitățile însemnate de precipitații au

afectat culturi agricole, gospodării ale populației, drumuri, poduri atât în municipiul Zalău cât și zonele limitrofe. În această perioadă au fost afectate : 13 UAT, 28 localități, valoarea pagubelor fiind de 2273,91 (mii lei).

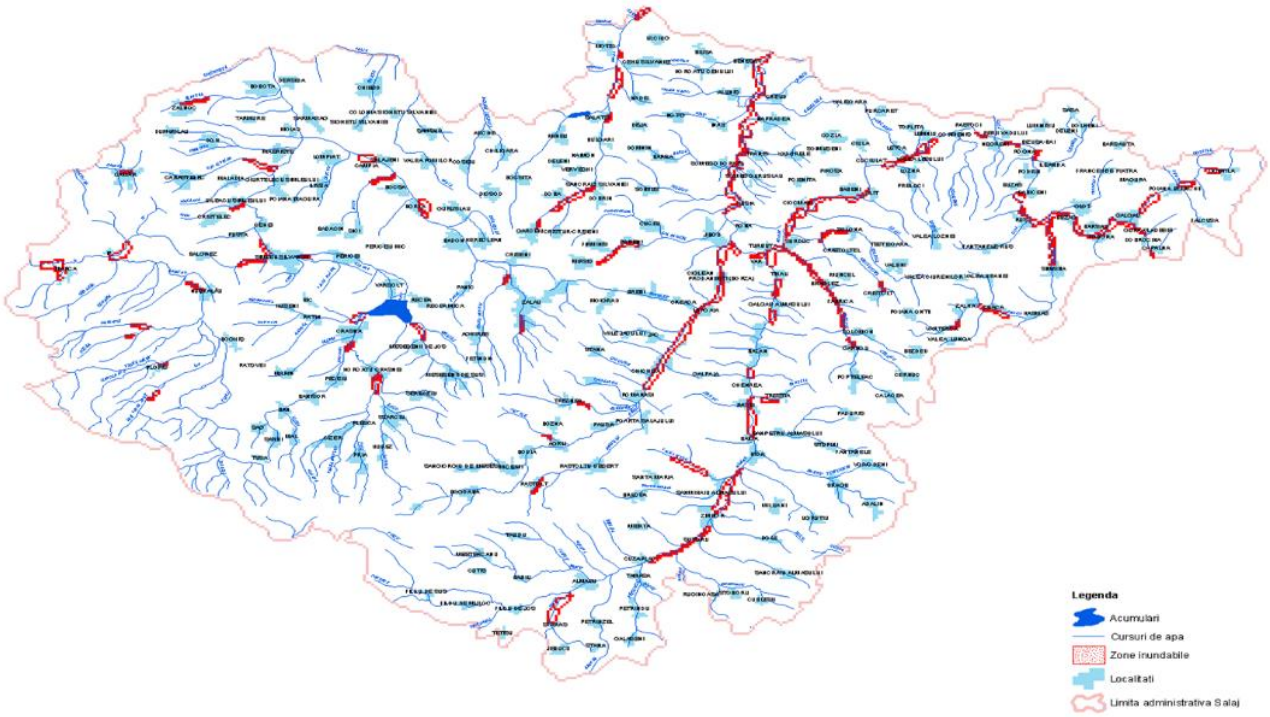

Riscul de alunecări de teren

Alunecările de teren reprezintă deplasări ale rocilor care formează versanţii unor munţi, dealuri, lucrări de hidroameliorații sau alte rambleuri construite de oameni. Aceste fenomene se pot forma din cauza: defrișării pădurilor, cutremurelor, ploilor abundente dintr-o anumită zonă. Efectele manifestate ale alunecărilor de teren sunt:

- Distrugerea parţială sau totală a construcţiilor de orice fel;

- Blocarea parţială sau totală a albiei unui râu şi formarea unor acumulări de apă cu pericol de inundaţii;
- Distrugerea parţială sau totală a reţelelor de edilitare;
- Blocarea unor căi de comunicaţii (feroviare, rutiere, fluviale, etc.).

Alunecările de teren , cu caracter devastator, influenţează, în sens defavorabil, atât viaţa umană, cu implicaţii economice nefaste, cât şi mediul înconjurator, afectând fauna şi flora În judeţul Sălaj există 4 zone cu risc de alunecări de teren şi cutremure: bazinul Agrij, bazinul Someş, bazinul Crasna – Bănişor și bazinul Silvaniei.

Din punct de vedere al expunerii la riscul de alunecări şi prăbuşiri de teren judeţul Sălaj este o unitate administrativ-teritorială dispusă în zona cu potenţial mediu/scăzut de producere a alunecărilor de teren.

Alunecările - prăbuşirile - de teren reprezintă deplasări ale rocilor care formează versanţii unor munţi sau dealuri, a pantelor unor lucrări de hidroamelioraţii sau a altor lucrări funciare. Deplasările rocilor se pot produce de-a lungul pantei sau lateral, ca urmare a unor fenomene naturale (ploi torenţiale, mişcări tectonice, prăbuşiri ale unor grote, eroziuni puternice) sau chiar ca urmare a unor activităţi umane.

Principalele caracteristici ale unui dezastru de acest tip sunt:

1. viteza de manifestare
   - lente, cu viteza v < 0,6 m /an;
   - cu viteză medie, 0,6 m/an < v < 3m/s;
   - bruscă, cu v > 3m/s.

2. cauze generatoare
   - naturale: ploi torenţiale, mişcări tectonice, eroziuni, prăbuşiri de grote etc.;
   - artificiale: explozii, excavaţii, lucrări hidrotehnice sau de hidroamelioraţii, construcţia de clădiri lângă versanţi etc.

modul de manifestare

- fără semne exterioare de manifestare
- cu semne exterioare de manifestare: căderi de stânci, crăpături şi fisuri, ejectări de apă şi nisip, tasarea construcţiilor.

Alunecările şi prăbuşirile pot genera următoarele efecte:

- distrugerea sau avarierea construcţiilor de orice fel;

- blocarea parţială sau totală a unui râu şi crearea unei acumulări de apă cu pericol de inundaţie;

- distrugerea sau avarierea reţelelor edilitare comunale (apă, gaze, canalizare etc.);

- blocarea parţială sau totală a unor căi de comunicaţie (rutiere, feroviare etc.).

Pe teritoriul judeţului Sălaj există potenţiale zone care ar putea crea situaţii de dezastre datorită fenomenelor de alunecare de teren active sau lente. Alunecările de teren nu produc pierderi şi distrugeri aşa de mari ca alte calamităţi. Ele sunt totuşi periculoase putând conduce la distrugerea unor construcţii prin deplasarea straturilor de roci prin acoperire, pot bara cursul unor ape curgătoare creând lacuri de acumulare temporare sau permanente, cu consecinţele ce urmează apariţiei acestora sau pot produce chiar distrugerea unor baraje, prin formarea unui val puternic la pătrunderea în lac, în mod brusc a unui volum mare de rocă

În urma inventarierii, pe întreg teritoriul județului s-au identificat de către ISU Sălaj zone de alunecări de teren, în intravilan şi în extravilanul a 37 de comune și în cele 4 localități urbane. Dintre orașe cele mai multe zone de risc se află în municipiul Zalău, unde suprafața afectată de astfel de fenomene este de 91 de hectare, dintre care 56 în brazde și 35 în valuri. De asemenea, o suprafață relativ extinsă a teritoriului municipiului este afectată de eroziune - 1985 ha (708 ha – foarte puternică și 90 ha - excesivă)[202].

În anul 2020, Inspectoratul De Situații de Urgență Porolissum al județului Sălaj a înregistrat alunecări de teren în localitățile: Zimbor, Dragu, pe drumul județean DJ 191D sector de drum Valcău de Jos -Fizeș-Sâg, Carastelec, Șimleul Silvaniei, pe diferite sectoare de drum, poduri sau străzi[203].

Alte riscuri

Din punct de vedere al expunerii la riscul de cutremur judeţul Sălaj este o unitate administrativ-teritorială dispusă în zona seismică de intensitate mai mică, de VII pe scara MSK, caracterizată de cutremure superficiale, de mici adâncimi și magnitudini.

Un alt risc identificat la nivelul județului constă în incendiile de vegetație. În anul 2019, Inspectoratul pentru Situații de Urgență Porolissum Sălaj a înregistrat un număr de 225 de incendii de vegetație[204]. Cauza acestor incendii de cele mai multe ori este folosirea focului pentru arderea resturilor vegetale, fără a lua în considerare măsurile de propagare a focului, iar în anul 2020 numărul acestora a scăzut la 226 de incendii de vegetație[205].

Concluzii:

Valoarea pagubelor produse de inundații la nivelul județului au crescut gradual din anul 2012, până în anul 2019.

Numărul zonelor cu risc potențial semnificativ la inundații nu este foarte ridicat la nivel de județ.

---

[202] Date furnizate la cerere de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Direcția pentru Agricultură Sălaj, Oficiul pentru Studii Pedologice și Agrochimice Sălaj.

[203] Planul de Analiză și Acoperire a Riscurilor al județului Sălaj 2021

[204] Planul de Analiză și Acoperire a Riscurilor al județului Sălaj 2020

[205] Planul de Analiză și Acoperire a Riscurilor al județului Sălaj 2021

Alunecările de teren reprezintă un risc ridicat la nivelul județului. Judeţul Sălaj este o unitate administrativ-teritorială dispusă în zona seismică de intensitate mai mică, de VII pe scara MSK, caracterizată de cutremure superficiale, de mici adâncimi și magnitudini.

Incendiile de vegetație reprezintă și ele un risc la nivelul județului.

Analiza SWOT

Puncte tari	**Puncte slabe**
• calitatea aerului este bună și în curs de îmbunătățire, cu depășiri ocazionale la pulberi (PM10), iar sistemul de colectare a datelor este mult mai eficient. • o singură localitate urbană (orașul Zalău) conduce un registru al spațiilor verzi; • Suprafața spațiilor verzi în județul Sălaj, la nivelul localităților urbane a început să crească în ultimii ani; • existența la nivelul județului a unor zone verzi care pot fi utilizate pentru îmbunătățirea calității aerului dar și pentru recreere. • Poluarea fonică este relativ redusă- în ultimul an valorile maxime înregistrate lunar nu au depășit valoarea de 79,7 dB(A). • reducerea poluării fonice în intersecții/nivel stradal, cu precădere în localitățile urbane • județul dispune de surse de apă de suprafață și subterane; • nu există depășiri ale indicatorilor cu privire la poluarea apelor de suprafață; • nu există niciun sit confirmat ca fiind contaminat; • numărul operatorilor înscriși în agricultura ecologică a crescut; • trend în scădere în ceea ce privește , utilizarea şi consumul de îngrășăminte chimice în agricultură;	• măsurarea calității aerului se face într-o singură stație; • -nereprezentativitatea datelor disponibile din sistemul de monitorizare a calității aerului (număr redus de secțiuni, frecvență mică de măsurare, senzori defecți); • -poluarea aerului și poluare fonică în zonele urbane din cauza traficului rutier (mijloace auto poluante, infrastructură necorespunzătoare, lipsă variante de ocolire pentru traficul greu); • o singură localitate urbană (orașul Jibou) îndeplinește criteriul de 26 m^2/cap locuitor a spațiilor verzi; • arhitectura peisageră a unor spații verzi lasă de dorit; • lipsa <u>unei inventarieri riguroase a spațiilor verzi;</u> • distribuția neunitară a spațiilor verzi; • Nevoile cetățenilor și a operatorilor privați în ceea ce privește accesul la resurse de apă sunt parțial acoperite; • insuficiența rețelei de apă potabilă: doar 60.47% din populația județului este aprovizionată cu apă potabilă; • -existența uni procent mare din gospodării care nu sunt conectate la sisteme centralizate de canalizare și epurare a apelor uzate menajere; • -depozitarea necontrolată a deșeurilor pe malurile şi în albiile cursurilor de

• Suprafața funciară pentru teren arabil, fânețe, livezi și pepiniere pomicole, păduri și alte vegetații forestiere a crescut; • existența unui sistem integrat de management al deșeurilor (existența a 3 stații de transfer) și închiderea depozitelor neconforme; investiții semnificative și conformarea cu anumite ținte europene; • Numărul zonelor cu risc potențial semnificativ la inundații nu este foarte ridicat la nivel de județ.	apă, în zona căilor de acces şi în locurile de recreere; • există 16 de situri catalogate ca fiind posibil contaminate; • -existenţa siturilor poluate sau potențial poluate rezultate din depozitarea deșeurilor menajere și industriale; • -poluarea cursurilor de apă și a malurilor, uneori din amonte • Presiuni antropice asupra pășunilor private ca oportunități de extindere a zonelor construite; • Gradul de reciclare a deșeurilor a crescut dar este încă insuficient; • -Colectarea selectivă se face într-o măsură redusă • Există risc crescut la alunecări de teren în peste 37 de UAT-uri; • Nu există o hartă cu privire la poluarea fonică la nivelul județului;
Oportunități • posibilitatea accesării de fonduri europene pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor (limitarea poluării aerului datorată centralelor termice individuale, în special a emisiilor de pulberi). • operatorul regional pentru alimentare și distribuție apă și canalizare are planuri clare de investiții pentru viitor. • obligativitatea în viitor de a se realiza pentru toate orașele hărți de zgomot – o mai bună planificare a extinderii și dezvoltării în funcție de sursele de poluare fonică. • - existența unui Plan de management al riscului la inundații la nivel de administrație bazinală- sunt identificate zonele cu risc potențial semnificativ la inundații din A.B.A. Someș-Tisa; proiect	**Amenințări** • -tendința generală de creștere a presiunii extinderii rezidențiale asupra spațiilor verzi. • poluarea aerului, în special cu pulberi, poate crește odată cu abandonarea sistemului centralizat de încălzire. • existența unor date imprecise/incomplete privind calitatea aerului. • date vechi și bazate pe declarațiile agenților economici vizând contaminarea unor situri; costuri mari de realizare a evaluărilor de mediu pentru situri potențial poluate. • derularea greoaie a unor programe guvernamentale privind gospodărirea apelor

implementat vizând realizarea unor hărți de risc la inundații.	• colectarea de date și raportarea nesistematică de către instituții deconcentrate sau companii naționale

Perspective strategice

- Dezvoltarea sistemului de control al calității aerului la nivel de județ prin multiplicarea stațiilor automate și îmbunătățirea situației capturilor de date;
- Îmbunătățirea calității aerului prin retehnologizarea sistemelor clasice de producere a energiei, prin stimularea utilizării de surse alternative de energie și prin modernizarea transportului rutier;
- Îmbunătățirea situației spațiilor verzi urbane prin realizarea indicatorului de 26 mp spațiu verde/locuitor, adecvarea acestora la nevoile specifice și realizarea evidenței spațiilor verzi prin registre dedicate, în toate localitățile urbane;
- Menținerea unui sistem de control al calității apei din sursele de apă centralizate pentru respectare standardelor minime de calitate;
- Creșterea procentajului populației conectate la sisteme de canalizare cu epurare și tratarea apelor uzate în trepte superioare de epurare, atât la nivel urban cât și rural;
- Scăderea presiunii antropice asupra pășunilor, prin reglementări urbanistice clare;
- Reducerea poluării fonice mai ales la nivel urban, dar și de-a lungul drumurilor principale prin optimizarea circulației, crearea de variante ocolitoare și controlul mai riguros al stării tehnice a autovehiculelor grele. Îmbunătățirea colectării de date referitoare la poluarea fonică la nivel de județ, mai ales de-a lungul căilor majore de transport și întocmirea unei hărți de zgomot;
- Scăderea suprafețelor afectate de poluare prin activități industriale, lucrări miniere și de foraj, prin monitorizare și responsabilizarea agenților economici implicați, în cooperare cu Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj;
- Reducerea poluării albiilor râurilor și malurilor acestora prin curățarea acestora, prin crearea de bariere care să oprească deșeurile, supravegherea video a zonelor în care se depozitează deșeuri ilegal;
- Îmbunătățirea sistemelor de colectare selectivă a deșeurilor și creșterea ratei de valorificare a deșeurilor reutilizabile la nivel de județ;

E-guvernare și tehnologia informației și comunicațiilor (TIC)

Sectorul TIC în economia județului Sălaj

Din datele economice disponibile, sectorul ITC nu are o dezvoltare semnificativă în județul Sălaj. Companiile din domeniu sunt puține ca număr, în general având un număr mic de angajați și un profit mic (chiar dacă în creștere).

Tabelul 1. Datele economice ale sectorului ITC în Sălaj

Sectoare	Firme		Salariați		Cifră de afaceri		Profit net	
	Număr	% din total	Număr	% din total	Număr - mii lei	% din total	Număr - mii lei	% din total
Informații și comunicații	186	2,4%	250	0,8%	73.623	0,7%	27.302	3,1%

Sursa: INS, date de la Registrul comerțului, prelucrare CMPG

Sectorul IT este în creștere în județ, dar performanța lui este afectată substanțial de apropierea de Cluj-Napoca (unul dintre cele mai importante centre IT din țară). Aproximativ 0.7% din salariați lucrează în domeniu, iar rezultatele economice reprezintă încă doar o mică parte din economia județului (aproximativ 1%), dar ar putea semnala o oportunitate pentru dezvoltarea domeniului. Oricum, acest domeniu economic ar putea aduce beneficii substanțiale comunității, în cazul dezvoltării lui accelerate pe viitor, datorită salariilor substanțiale din domeniu, precum și sinergiilor potențiale cu alte sectoare economice (industriile creative, educația, sănătatea, etc.). Momentan, nivelul salariilor din acest sector este doar la 48% din media națională, ceea ce înseamnă că atractivitatea lui este relativ scăzută. Pe de altă parte, această apropiere de Cluj-Napoca, care a reprezentat un obstacol în dezvoltarea domeniului IT, ar putea reprezenta pe viitor un avantaj, în condițiile ”supraîncălzirii” Clujului și a planurilor de delocalizare parțială sau de extindere unor companii de IT din Cluj-Napoca.

Analiza situației digitalizării la nivelul Consiliului Județean Sălaj

În acest moment, în Compartimentul TIC al consiliului județean sunt angajați 4 oameni. Din discuțiile cu angajații din acest compartiment, dotarea tehnică este mulțumitoare. Pe lângă sumele anuale dedicate îmbunătățirii infrastructurii IT prinse în bugetul instituției, o parte din necesar a fost acoperit din diferite proiecte implementate, în special pe fonduri europene.

Principalele servicii care sunt oferite cetățenilor sunt cele din domeniul urbanismului (eliberarea autorizațiilor de construire și a certificatelor de urbanism pentru cele 15 de UAT-uri (din 61) care au

semnat un protocol cu CJ în acest sens. Momentan, aceste acte nu se pot trimite prin mijloace electronice. Actele necesare pentru eliberarea acestor documente nu se pot momentan depune și online sau prin email, dar, în cadrul celor 15 primării din proiect, cetățenii își pot verifica online stadiul cererii depuse. Interconectarea cu celelalte instituții publice din județ și schimbul de date întâmpină probleme, el efectuându-se în cele mai multe cazuri ad-hoc, prin email.

Website-ul instituției este interfața cea mai folosită de cetățeni și companii în interacțiunea digitală cu consiliul județean. Designul site-ului poate fi îmbunătățit; deși prima pagină folosește un șablon relativ modern, site-ul suferă puțin din cauza lipsei de atenție la detalii (alinieri, spațieri, mărimea inegală a fonturilor, folosirea inconsistentă a textului scris doar cu litere mari, etc.). Meniul este în general bine structurat, iar paginile conțin informații actualizate. O sugestie ar fi renunțarea la documentele de tip pdf ca principal tip de conținut prezent pe site, deoarece acest tip de document este mai greu de accesat de către utilizatori și extragerea de informație din astfel de documente este foarte greoaie. Nu există proiecte de hotărâri în dezbatere publică accesibile pe site. De asemenea, nu există posibilitatea trimiterii online de interpelări sau comentarii din partea cetățenilor pe proiectele în consultare publică sau pe proiectele de hotărâre ale ședințelor de consiliu.

Actualul site al CJ Sălaj este securizat cu un certificat valid; acest lucru este unul benefic, putând duce la creșterea încrederii utilizatorilor în informațiile disponibile. De asemenea, această securizare duce la plasarea paginilor site-ului mai sus în lista de rezultate a motoarelor de căutare. De asemenea, un lucru îmbucurător este că site-ul se adaptează în general bine pentru afișarea pe dispozitive mobile și că există unele instrumente care țin de accesibilizarea lui, pentru persoanele care au nevoie de acest lucru.

Cantitatea de informație disponibilă este considerabilă, dar, cum aminteam mai sus, o mare parte din această informație este conținută de documente pdf. Site-ul are o intrare în meniu pentru serviciile online, dar aceasta conține momentan linkuri către documentele necesare pentru obținerea diferitelor acte urbanistice (într-un pdf lung, cu formulare scanate, puse unul după altul, fără alte explicații) și formularul pentru depunerea unei cereri pentru informații de interes public, de asemenea scanat (nu poate fi completat online sau pe calculator).

Tot pe această pagină se află un link către o platformă comunicațională combinată cu implementarea unui sistem de management al documentelor la care au participat 15 primării din județ (toate 15 folosesc în continuare acest sistem de management al documentelor, dar în rest platforma are creată doar structura, informațiile care ar trebui să fie prezente acolo nu există iar platforma vizibilă utilizatorilor nu a mai fost actualizată din 2015). De asemenea, acest proiect oferă primăriilor participante instrumente pentru gestiunea digitală a Registrului Agricol și acces la mapa juridică – un serviciu de asemenea mai puțin folosit. Se așteaptă încă de la guvern disponibilizarea de fonduri pentru extinderea acestor sisteme de back-office și către alte localități, pe lângă cele 15 incluse deja.

Există un sistem GIS la nivelul județului, bazat pe platforma Geomedia, dar care oferă momentan doar servicii back-office, iar nivelul lui de utilizare ar putea fi îmbunătățit. În ceea ce privește proprietatea datelor și a codului sursă al aplicațiilor achiziționate și folosite de consiliul județean, datele colectate aparțin, prin contract, instituției, iar în cazul codului sursă, această proprietate variază în funcție de proiect: uneori el aparține furnizorului, alteori consiliului județean.

Strategia de dezvoltare durabilă a județului, în vigoare până în 2020, menționează doar pasager (cu un text preluat din Strategia Națională pentru agenda Digitală și fără să detalieze) sau vag proiecte de e-

guvernare. În documentul strategic amintit este menționată în schimb, de mai multe ori, necesitatea implementării unor proiecte de alfabetizare digitală a populației, una dintre cărămizile de bază ale transformării digitale a societății.

Există câteva proiecte în diferite stadii de elaborare sau implementare pentru îmbunătățirea interacțiunii digitale între CJ Sălaj și cetățeni, pe de o parte, și localități din județ, pe de cealaltă parte. Unul dintre ele are ca scopuri arhivarea electronică a documentelor în interiorul CJ, oferirea posibilității completării online a unor formulare (momentan sunt în lucru 7 astfel de formulare), atât de către cetățeni, cât și de către companii, precum și introducerea în consiliul județean a registraturii online (cetățenii să poată afla stadiul cererilor depuse online). Proiectul se află în faza finală de implementare, și se previzionează lansarea lui în aproximativ o lună.

Consiliul județean Sălaj are o pagină de Facebook, urmărită de 4000 de cetățeni. Mesajele prezente aici sunt în principal ședințele de consiliu județean și proiecte în derulare (legate de modernizarea drumurilor, de pildă). Stilul comunicării este unul obișnuit pentru instituțiile publice din România, de tip one-to-many. Mai putem remarca crearea de curând a unui canal de YouTube unde sunt transmise live ședințele de consiliu județean (acest lucru duce la creșterea transparenței, dar este tot un canal de comunicare căruia îi lipsește interactivitatea; momentan canalul, lansat de aproximativ o lună, are doar 5 abonați).

În ceea ce privește rezultatele comunicării pe rețelele sociale (în special Facebook, unde pagina oficială a instituției este prezentă de mai mult timp), am făcut o scurtă analiză a folosirii și a rezultatelor. În perioada 1 martie 2020-1 iunie 2021, pe pagină sunt prezente 171 de mesaje (o medie de aproximativ 0.4 pe zi). Numărul de persoane care urmăresc pagina a crescut în mod semnificativ (de la 2789 la peste 3750). Rezultatele sunt în media paginilor oficiale ale consiliilor județene din România, cu un *engagement rate* de 1.73 și un *engagement score* de 2433. Este de remarcat numărul mic de comentarii, ceea ce poate sugera și o oportunitate de a crește gradul de interacțiune cu cetățenii și a oferi mai multe posibilități de participare, atât pe paginile de social media, cât și prin folosirea altor instrumente.

Educația ITC în Sălaj

Elevii care vor să se specializeze în domeniul IT au în Sălaj oportunitatea de a face acest lucru în Zalău, Cehu Silvaniei și Șimleu Silvaniei (atât în colegii naționale sau licee teoretice, cât și în licee tehnologice). Dacă acești elevi ar rămâne în județ într-un procent mai mare după finalizarea studiilor liceale (prin oferirea posibilităților de continuare a studiilor în domeniu în oraș sau economic prin atragerea studenților din județ care studiază în alte orașe înapoi după terminarea ciclului universitar), ar exista premise mai bune pentru dezvoltarea acestui sector. În Zalău funcționează extensii universitare ale celor celor mai mari 2 universități din Cluj-Napoca (UBB și UTCN). În special cele două masterate acreditate de la extensia UTCN pot constitui un avantaj în reținerea în județ a liceenilor interesați și care pot ulterior contribui la dezvoltarea IT-ului în Sălaj, cu toate componentele sale (companii, start-up-uri, e-guvernare).

În ceea ce privește dotarea liceelor cu laboratoare de informatică și calculatoare, liceele și colegiile naționale din Sălaj au o dotare în general în media națională sau regională. În graficul de mai jos se

poate observa raportul dintre numărul de elevi (din toate ciclurile de învățământ preuniversitar) și, separat, de liceeni, și numărul de calculatoare la nivel național, în alte câteva județe, și în orașele și municipiile din județul Sălaj (care au cel puți o unitate de învățământ de nivel liceal).

Figura 1. Dotarea cu calculatoare a liceelor din Sălaj

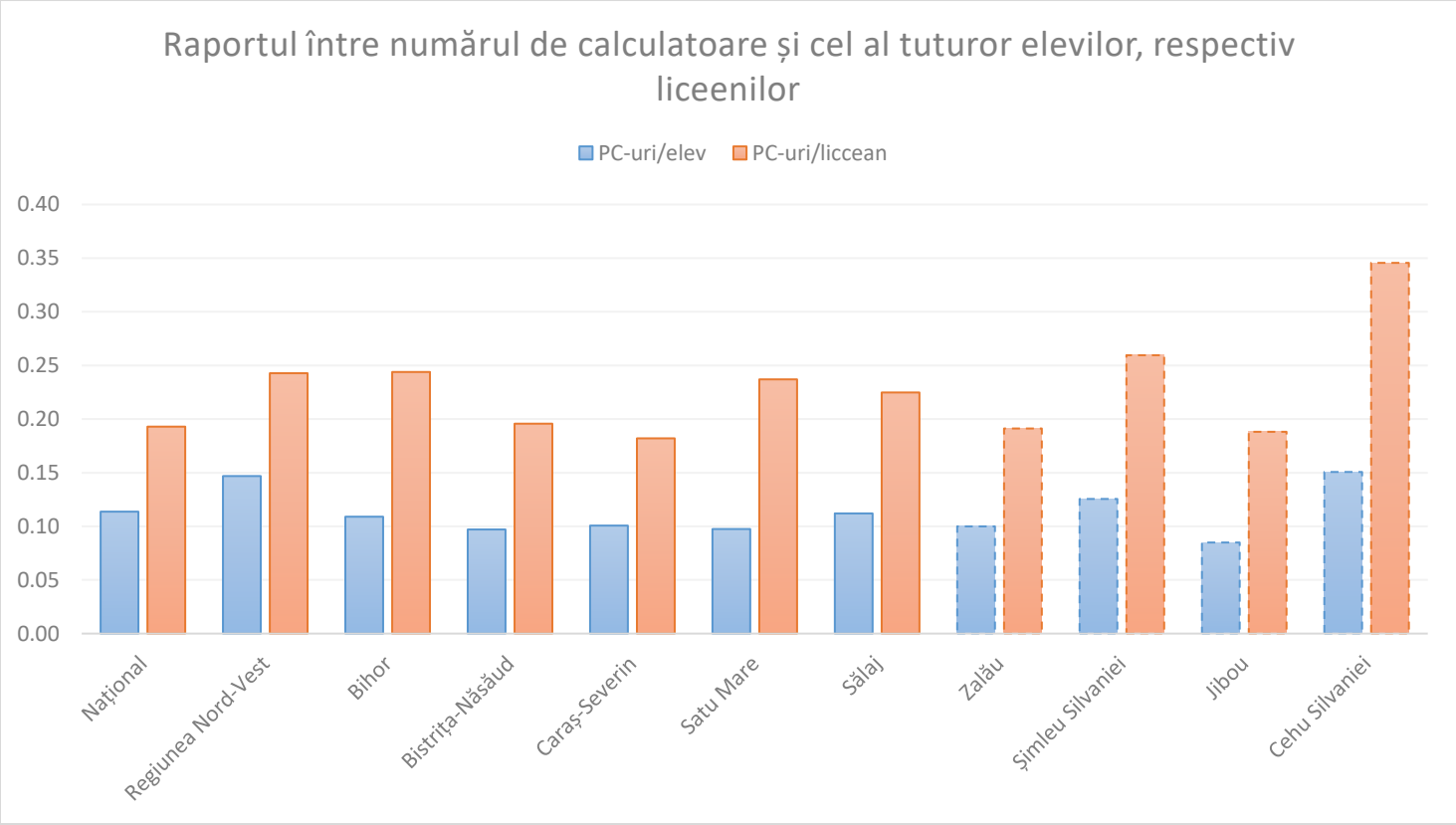

Sursa: INS, prelucrare proprie.

Încurajarea antreprenoriatului în domeniul TIC

Nu există nici la nivelul județului asocieri sau clustere TIC, nici acceleratoare sau incubatoare de afaceri în acest domeniu. Nu sunt active nici co-working spaces, în Zalău sau în județ. Această stare de fapt face cu atât mai grea înființarea și dezvoltarea unor companii în domeniu TIC și județ.

În lipsa unei susțineri din partea administrației locale, șansele pentru dezvoltarea acestui sector al economiei, care ar putea aduce sau crea locuri de muncă bine plătite și ar avea potențialul de a se conecta ușor cu alte companii sau start-up-uri din zona industriilor creative (design, creații artistice, cercetare inovativă), sunt destul de mici.

Activitatea antreprenorială din acest sector ar putea fi sprijinită prin înființarea unor organisme de tip Accelerator, Co-working Space sau Incubator de afaceri în TIC, organizate în colaborare cu și sprijinite de consiliul județean și de primăriile cu resurse financiare, cu posibilitatea implicării și altor actori privați sau instituții ale administrației publice.

Este de remarcat că documentele strategice regăsite pe pagina de web a consiliului județean nu menționează guvernarea electronică decât vag și pasager, în condițiile în care atât planurile de dezvoltare naționale cât mai ales cele europene pun un accent important pe dezvoltare-inovare. În condițiile în care obiective legate de acest domeniu s-ar regăsi în planurile de dezvoltare la nivel local și județean, s-ar deschide posibilitatea accesării unor fonduri europene pentru dezvoltarea acestui sector.

Infrastructura digitală în Sălaj

În ceea ce privește viteza conexiunilor la internet, atât fix cât și mobil, datele oferite de ANCOM[206] arată că infrastructura de date are o dezvoltare în media națională. Cifrele privind viteza medie a conexiunilor fixe (148.7 Mb/s) arată că județul se situează aproape de media județelor din România (149Mb/s), în timp ce pentru conexiunile mobile, viteza se situează în a doua parte a clasamentului pe județe (19.1 Mb/s în Sălaj față de 24.8 Mb/s la nivel național). Cu siguranță, în zonele urbane din județ, aceste viteze sunt mai bune decât media județeană, care include și zone mai puțin dezvoltate, în special rurale. Conexiunile la internet de mare viteză sunt esențiale pentru atragerea și păstrarea în județ a unei forțe de muncă educată, mai ales în condițiile unei dorințe a autorităților județene de dezvoltare a unor sectoare economice precum IT și industriile creative și atragerea unei forțe de muncă bine pregătite și mobile.

Ultimele date concrete legate de accesul cetățenilor și firmelor la internet, disponibile pentru întreg județul, sunt de la recensământul din 2011 și sunt cu siguranță perimate. Datele oferite de institutul național de statistică sunt incomplete, eronate sau lipsite de granularitate (de pildă, numărul locuitorilor din mediul urban care au accesat internetul este mai mare decât numărul locuitorilor din mediul urban).

Cercetarea privind calitatea vieții efectuată de curând în județ arată că 85% dintre gospodării au acces permanent la internet (fix, mobil sau ambele variante, potrivit datelor ANCOM). Aceste cifre sunt în acord cu datele disparate existente la nivel național. Datele EUROSTAT, de pildă, arată că 81% dintre gospodăriile din România aveau în 2018 acces la internet, iar chestionarul privind calitatea vieții aplicat de curând în județ evidențiază faptul că peste 83% dintre respondenți afirmă că au acces la internet. Cu siguranță, cifrele sunt și mai mari pentru mediul urban. Din păcate, fără date concrete legate de categoriile (sociale, etnice, cu dizabilități, de vârstă, etc.) în care accesul la internet este sub medie, nu se pot concepe programe țintite pentru a remedia aceste probleme (o cercetare sociologică care să răspundă acestor întrebări ar fi benefică pentru conceperea de programe țintite).

Momentan, pentru plăți online, în special taxe și impozite, sunt înrolate în ghiseul.ro primăriile din comunele Almașu, Crasna, și Galgău, precum și orașele Jibou, Șimleu Silvaniei și Zalău, precum și ANAF (este de remarcat lipsa orașului Cehu Silvaniei). În ceea ce privește serviciile digitale oferite de instituțiile publice, 19,7% dintre respondenți au declarat că plătesc taxe și impozite online, iar 7% descarcă

[206] Raport privind calitatea serviciului de acces la internet pentru anul 2019, https://www.ancom.ro/uploads/links_files/Raport_calitate_internet_2019.pdf

formulare de pe site-urile instituțiilor. Peste 61% dintre cei chestionați au declarat că nu folosesc nici un serviciu digital oferit de administrația publică, nici măcar nu vizitează site-urile instituțiilor publice în scop de informare, ceea ce arată (în corelație cu numărul celor care utilizează internetul) că există un procent foarte mare de oameni care ar putea fi atrași spre aceste servicii digitale, dacă ele ar exista și ar fi cunoscute. Mulțumirea celor care folosesc servicii de e-guvernare variază destul de mult, media scorurilor fiind puțin peste 5 (10 era maximul posibil).

O modalitate prin care consiliul județean ar putea crește nivelul de conștientizare al avantajelor aduse de digitalizare este oferirea de cursuri de pregătire propriilor funcționari sau facilitarea accesului la astfel de cursuri pentru funcționarii din celelalte UAT-uri. Momentan, aceste cursuri sunt propuse doar în momentul în care se introduc sau modifică sistemele digitale existente, dar se simte nevoia unor traininguri mai comprehensive (pe teme ca securitatea cibernetică, guvernarea electronică, participarea digitală, etc.).

Nu există date locale despre numărul cetățenilor care au competențele digitale medii sau peste medie (datele din indicele DESI, al Uniunii Europene, de pildă, sunt agregate la nivel de regiune sau stat).

Un alt domeniu în care administrația ar putea colabora cu firmele din domeniu TIC este oferirea de seturi de date deschise (open data), pe care companiile le-ar putea folosi pentru realizarea de produse software inovatoare, care ar putea fi ulterior oferite spre implementare și altor instituții publice din alte zone ale țării.

E-guvernare în județul Sălaj

Pentru a evalua importanța pe care primăriile din județ o acordă e-guvernării, a fost realizată o analiză a site-urilor celor 4 orașe și municipii, din perspectiva utilizării noilor tehnologii pentru prezentarea informațiilor, conectarea cu cetățenii și furnizarea de servicii către cetățeni și companii. Site-ul oficial este principalul vehicul prin care informațiile și serviciile online oferite de instituție ajung la cetățeni, companii sau ONG-uri, iar primăriile localităților furnizează cele mai multe astfel de servicii către cetățeni.

Figura 2. Scorul website-ului fiecărui oraș din județ (din 100)

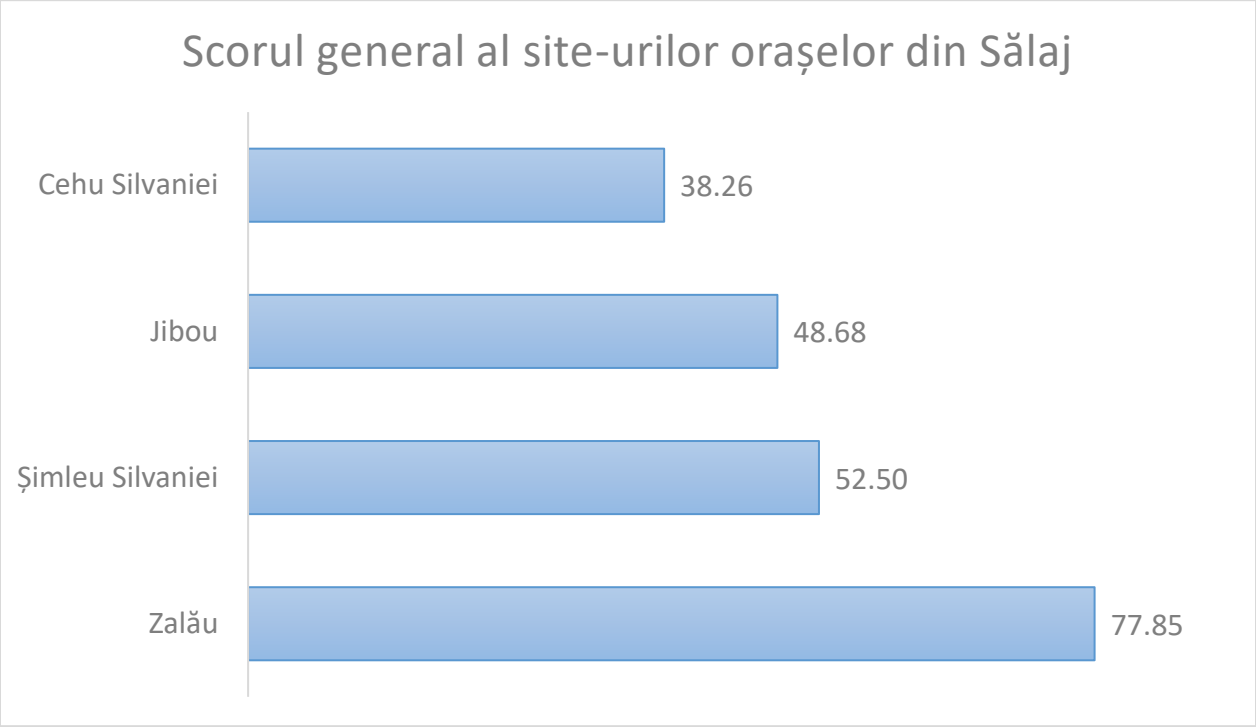

Sursa: Analiză proprie

Evaluarea stadiului implementării guvernării electronice din perspectiva *front-office* este împărțită în 5 categorii distincte, fiecare cu un scor separat și cu o pondere diferită în scorul final (fiecare categorie are un maximum posibil de 100 de puncte, la fel și scorul final). Indicele de evaluare conține 47 de indicatori, iar cele cinci categorii sunt: securitate și protecția datelor cetățenilor (15% din scorul final), ergonomie (15%), conținut (25%), servicii online (25%) și participare și implicarea cetățenilor (20%).

Deloc surprinzător, site-ul municipiului Zalău are scorul cel mai mare (peste 77 de puncte, dintr-un maximum de 100, scor care îl situează în top 10 în România; de remarcat că această nouă versiune a site-ului a fost lansată anul trecut). Website-ul primăriei din Șimleu Silvaniei ajunge la un scor de peste 50 de puncte. Celelalte 2 primării (Jibou și Cehu Silvaniei) obțin scoruri slabe sau foarte slabe.

Securitate și protecția datelor cetățenilor

În această categorie primăriile de orașe din județ analizate respectă în general regulile de bază în ceea ce privește securitatea și protecția datelor (site-urile primăriilor din Zalău și Șimleu Silvaniei primesc chiar scoruri maxime la această categorie). Am urmărit în această categorie dacă vizitatorii site-ului sunt avertizați în legătură cu folosirea *cookies*, dacă există o pagină cu informații suplimentare care descrie exact ce este un *cookie* și cum pot fi ele activate și dezactivate în principalele *browsere*, existența unei detalieri mai clare a datelor care sunt colectate, cum sunt ele folosite și cum pot cetățenii avea control asupra acestor date, precum și dacă paginile site-ului au un certificat de securitate valid, lipsa acestuia,

pe lângă posibila scădere a încrederii utilizatorilor, duce și la depunctarea site-ului de către motoarele de căutare (poate apărea mai jos în lista rezultatelor unei căutări).

Ergonomie

Site-urile pot fi accesat din browserele importante (verificarea a fost făcută utilizându-se ultimele variante de Microsoft Edge, Mozila Firefox, Google Chrome și Opera). Pe unele dintre ele există unele erori minore de afișare și aliniere a elementelor din pagină.

Această categorie evaluează ușurința cu care site-ul poate fi utilizat de către vizitatori, calitatea design-ului, folosirea coerentă și corectă a fonturilor și culorilor, o schemă de navigare bine realizată și intuitivă, precum și frecvența și actualitatea actualizărilor.

Site-urile din Zalău și Jibou se apropie de scorul de 90 de puncte (maximul fiind 100). Aceste site-uri sunt ușor de accesat, designul este unul plăcut și coerent și instrumentele de navigare în site sunt bine realizate. Site-urile celorlalte 2 orașe suferă din punct de vedere al ergonomiei și al ușurinței în utilizare, fapt care poate îngreuna găsirea de către utilizatori a informațiilor sau serviciilor de care au nevoie.

În afară de site-ul din Șimleu Silvaniei, celelalte site-uri sunt adaptate pentru accesul de pe dispozitivele mobile.

Participare și implicarea cetățenilor

În cadrul acestei categorii, am urmărit modalitățile în care cetățenii pot lua contact cu instituțiile și cu funcționarii din diferite departamente, instrumentele de participare oferite, posibilitățile de comentare sau de participare la dezbaterile publice pe diferite teme, existența unor conturi pe rețelele sociale, a sondajelor sau a înregistrărilor audio-video.

În ceea ce privește modalitățile prin care cetățenii orașelor județului Sălaj pot lua legătura cu primăria, lucrurile ar putea fi îmbunătățite. Singura primărie din cele analizate care obține un scor bun la această categorie este Zalău (73.33), în rest toate primăriile au un scor mai mic de 50 de puncte. Niciuna dintre primării nu are un program de bugetare participativă activ (Proiectele de acest tip pot crea o legătură mai strânsă între cetățeni și administrație, ceea ce poate duce, în timp, la o creștere a încrederii în instituțiile publice locale). Doar site-ul primăriei Zalău oferă cetățenilor posibilitatea de a trimite mesaje sau comentarii autorității.

Toate cele 4 primării au conturi active pe Facebook. În general, pe toate aceste pagini, limbajul folosit este destul de arid și neadaptat mediului de comunicare folosit, fapt care arată că modul în care primăriile utilizează aceste pagini de facebook poate fi îmbunătățit. Este de remarcat că cele mai multe reacții și *share*-uri le-au avut, în ultimul an, postările care aveau imagini sau albume foto.

Conținut

În cadrul acestei categorii am urmărit cantitatea și diversitatea de informații care se găsesc pe site-urile instituțiilor. Unele dintre ele sunt cerute de diverse legi care sunt legate de transparentizarea instituțiilor publice sau accesul la informațiile de interes public, altele au fost considerate utile pentru cetățeni. De

exemplu, am verificat dacă pe site există informații despre localizare și orar de lucru cu publicul, informații de contact pentru principalele departamente, minutele sau PV ale întâlnirilor de consiliu local, informații despre buget, informații despre consilierii locali (cine sunt, cv, informații de contact, activitate), strategii sau planuri de dezvoltare a orașului, formulare descărcabile sau online, declarații de avere, informații despre achizițiile publice, și altele.

Doar website-ul primăriei Zalău a depășit 50 de puncte (75.86, mai precis), ceea ce arată că sunt multe lucruri care pot fi îmbunătățite în ceea ce privește serviciile informaționale online ale primăriilor orașelor din Sălaj. Momentan, doar primăria municipiului reședință de județ oferă posibilitatea completării și depunerii unor formulare online și are un capitol dedicat guvernării electronice în strategia de dezvoltare (SIDU Zalău, care conține un astfel de capitol, e în faza dezbaterii publice).

Servicii online

Această categorie este dedicată serviciilor tranzacționale oferite de primăriile celor 4 orașe. Am urmărit indicatori ca: plata online a taxelor și impozitelor, depunerea de sesizări și reclamații (pe site sau prin aplicații dedicate), registratură online, posibilitatea depunerii cererilor pentru informații de interes public online, sau prezența aplicațiilor mobile.

În ceea ce privește serviciile online, primăriile orașelor din Zalău oferă cetățenilor experiențe foarte diferite. Dacă primăria Zalău obține aici un scor destul de bun (peste 64 de puncte), site-ul orașului Șimleu Silvaniei ia o notă de trecere (52.9), site-urile celorlalte 2 orașe oferă puține astfel de servicii (plata taxelor și impozitelor la Jibou, depunerea de sesizări online la Cehu Silvaniei). Acest lucru se datorează probabil lipsei resurselor necesare (umane, financiare, de expertiză) pentru conceperea și implementarea lor. Consiliul județean poate juca în continuare un rol determinant în ajutarea acestor comunități în depășirea obstacolelor menționate.

Figura 2. Rezultatele analizei serviciilor de front-office, pe categorii

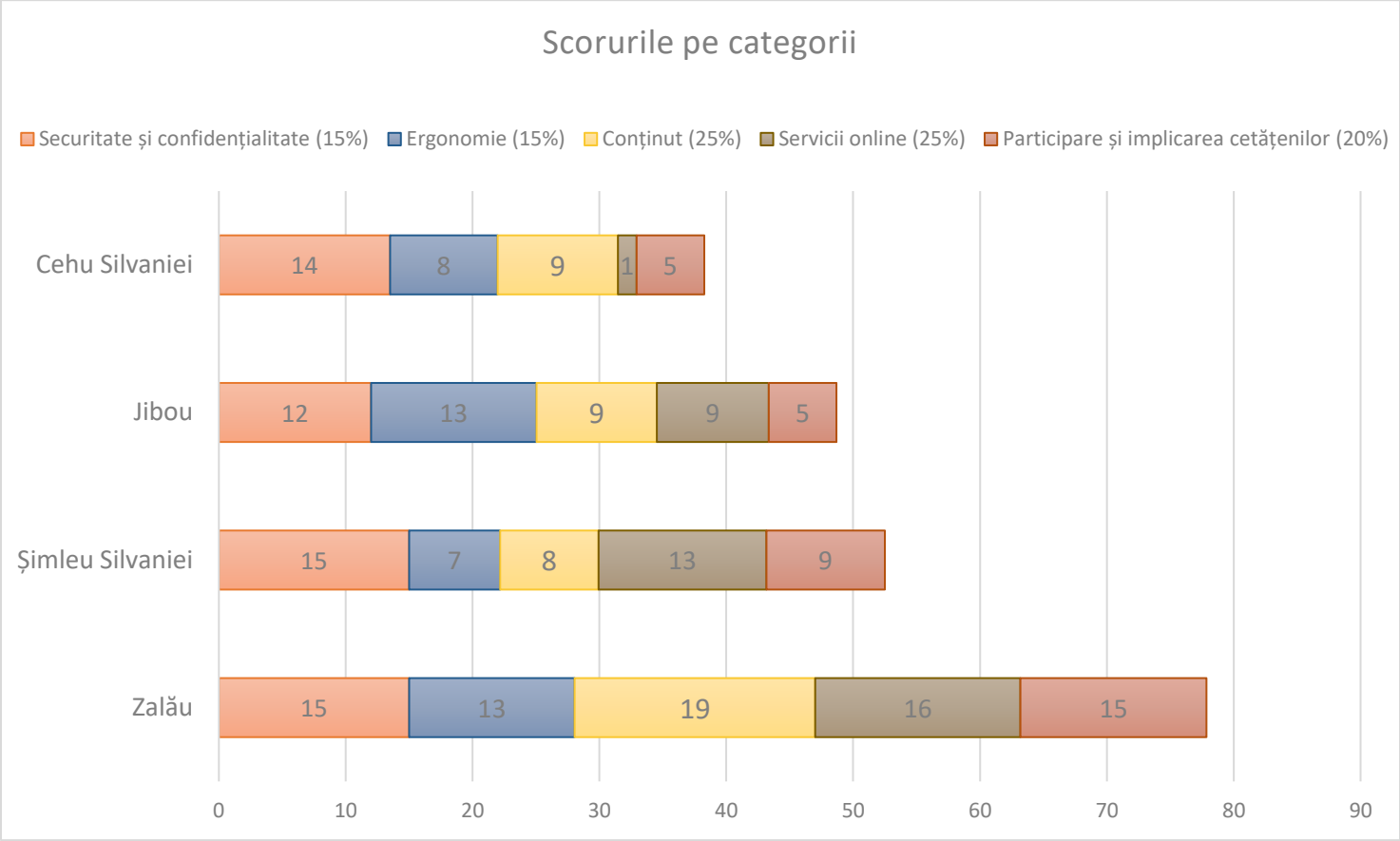

Sursa: Analiză proprie

Analiză SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• există servicii de e-guvernare implementate, accesibile și folosite în câteva localități • marea majoritate a locuitorilor județului are acces la internet • este conștientizată la nivelul CJ necesitatea unei infrastructuri de date robuste, pe care să se poată construi servicii digitale interconectate	• Primăriile din județ, nici cele de orașe, nu se remarcă prin prezența online • departamentele IT din instituții sunt de obicei subdimensionate • interoperabilitatea aplicațiilor existente este limitată • nu există în acest moment un plan bazat pe o viziune clară pentru implementarea e-guvernării, iar acest

• există un sistem intern de management al documentelor în CJ și alte 15 UAT-uri • dotarea tehnică (în special echipamente hardware) este mulțumitoare • experiența primăriei Zalău poate oferi un exemplu de bună practică	lucru duce la o lipsă a adaptării procedurilor existente pentru trecerea lor online • lipsa unor servicii către cetățeni bazate pe sistemul GIS • sectorul IT în județ nu se dezvoltă cu viteza așteptată • viteza conexiunii mobile la internet este sub media națională sau regională • nu există seturi de date în format deschis disponibile cetățenilor sau firmelor (în ideea mișcării Open Data)
Oportunități	**Amenințări**
• posibilitatea extinderii parteneriatului între mediul educațional, firmele din domeniu și administrația locală • folosirea perioadei pandemiei pentru a crește numărul de servicii online disponibile și a crește încrederea cetățenilor în acestea și, implicit, a gradului de utilizare • posibilitatea accesării unor fonduri europene pentru dezvoltarea și implementarea serviciilor de e-guvernare (unul dintre cele mai importante programe în noua perioadă de finanțare este Digital Europe) • valorificarea experiențelor orașelor mai avansate în implementarea e-guvernării (Zalău, Șimleu Silvaniei) pentru uniformizarea ofertei de servicii digitale la nivelul întregului județ • accesul la internet de pe dispozitive mobile este în creștere accentuată, ceea ce poate oferi o oportunitate de creare de la început a serviciilor	• legislația actuală neadaptată posibilităților oferite de e-guvernare • problemele financiare existente la nivelul administrației locale, în special în cazul în care creșterea economică nu va fi susținută sau fondurile vor fi direcționate către alte priorități (de pildă sănătate) • lipsa corelării introducerii e-guvernării cu eficientizarea și adaptarea administrației publice (în special în ceea ce privește procesele interne) • securitatea aplicațiilor de e-guvernare, mai ales în cazul în care acestea vor fi folosite de un număr din ce în ce mai mare de persoane și firme • un proces de comunicare mai puțin pregătit pentru explicarea acestor noi servicii și ale transformărilor din cadrul administrației locale pe care le vor produce

online cu accesul mobil ca specificație de bază, înlesnind adopția acestora	

Perspective strategice pentru sectorul IT și implementarea e-guvernării

Consiliul județean Sălaj recunoaște oportunitățile oferite de digitalizare și a investit unele resurse în domeniul guvernării electronice, dar aceste inițiative sunt momentan în stadiu incipient. Este adevărat că majoritatea serviciilor publice pentru cetățeni sunt oferite nu de instituțiile județene, ci de către primării. CJ Sălaj poate în schimb juca rolul de integrator la nivelul întregului județ și poate ajuta cu resursele necesare municipalitățile care nu pot concepe și implementa singure aceste servicii.

Există o serie probleme care sunt datorate contextului național. Un grup de servicii integratoare care ar permite creșterea numărului și a sofisticării serviciilor online oferite la nivel local nu există sau sunt doar în stadiul de proiect (o identitate digitală, registre naționale autentice, colectarea de date standardizate, servicii de interconectare între diferitele instituții publice, etc.). În această situație, opțiunile de dezvoltare a propriului ecosistem local de aplicații sunt inerent limitate, dar, deși mai facilă, așteptarea după instituțiile centrale poate să nu fie strategia corectă.

Luând aminte la exemple de succes din alte zone din România, colaborarea dintre firmele de IT și firme din alte domenii economice poate duce la accelerarea inovării în sectoare dintre cele mai diverse. Încurajarea cercetării și sprijinirea învățământului de profil, care ar putea furniza, în câțiva ani, forța de muncă necesară, calificată, este de asemenea un pas esențial pentru construirea unui sector ITC viabil în județ.

Sectorul IT are un specific aparte, fiindcă poate aduce beneficii foarte mari raportat la numărul de angajați. Având în vedere necesitatea dezvoltării unor ramuri economice cu mare potențial de creștere și cu un grad ridicat de inovare, realizarea și implementarea unei strategii care să pună în valoare interesul pentru educație în ITC și să minimizeze amenințările ar putea să transforme sectorul într-un atu pentru județ, care s-ar putea constitui ca o zonă potrivită pentru companiile ITC care vor să se extindă sau să își mute o parte din operații din orașele cu o dezvoltare mai timpurie în acest domeniu (București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara). O asemenea susținere din partea consiliului județean ar putea funcționa, mai ales că perioada prin care trecem a arătat fezabilitatea unor soluții *remote* de lucru în cadrul acestor companii; este adevărat că un asemenea plan nu ar da rezultate imediate, dar poate fi o alternativă pe termen lung, mai ales dacă infrastructura digitală se dezvoltă într-un ritm accelerat.

În ceea ce privește e-guvernarea, aceasta ar trebui să ocupe un rol important în dezvoltarea capacității administrative (mai ales din perspectiva serviciilor online oferite și a utilizării bazelor de date pentru structurarea informațiilor disponibile), mai ales luând în considerare gradul relativ ridicat de conectare la internet a cetățenilor în zonele urbane și migrarea către accesul mobil. Pentru acest lucru, câteva din lipsurile (cele mai multe cunoscute) în acest domeniu ar trebui remediate:

- Finalizarea implementării unui sistem GIS la nivel județean care să ofere servicii digitale tranzacționale cetățenilor și companiilor;

- Universalizarea utilizării sistemului de management al documentelor în interiorul tuturor primăriilor din județ;
- Interconectarea tuturor aplicațiilor și a bazelor de date, inițial în interiorul consiliului județean, iar apoi între instituțiile din localități diferite;
- Colectarea periodică a datelor legate de utilizarea serviciilor online oferite cetățenilor și companiilor și a gradului de satisfacție în utilizare;
- O campanie de marketing mai consistentă, menită să crească gradul de adopție și utilizare a serviciilor existente;
- Acțiuni pentru creșterea vitezei medii de acces la Internet în întreg județul și conectarea localităților care încă nu au acces;
- Susținerea educației digitale, prin proiecte punctuale (actualizarea bazei materiale a școlilor) sau generale (creșterea competențelor digitale ale profesorilor);
- Instruiri și training-uri dedicate funcționarilor, pentru creșterea nivelului de competență digitală și înțelegerea procesului de transformare digitală;
- Implementarea unor noi instrumente participative și în alte localități;
- Proiecte educaționale pentru creșterea nivelului de competențe digitale ale populației;
- Realizarea unui sistem de *single sign-on* pentru cetățeni și companii, și extinderea lui graduală la nivelul întregului județ.

O altă măsură benefică, nu doar în implementarea e-guvernării, dar și în contextul susținerii sectorului ITC, ar fi accesul liber la seturi de date deschise, care nu doar ar îmbunătăți transparența actului administrativ, dar ar putea furniza materie primă pentru firmele de IT din județ pentru construirea de aplicații interesante și utile, mai ales în contextul în care orașul s-ar putea transforma într-un deschizător de drumuri la nivel regional și național în acest domeniu.

Analiza economiei locale

Analiza își propune să observe evoluțiile înregistrate în economia locală, pornind de la o evaluare a contextului regional și județean. Analiza este una comparativă, încercând să identifice trenduri pe utilizând elemente de benchmarking, având ca referință nivelurile național, regional, cât și cel al unui grup strategic – comunități un grad ridicat de similaritate al profilului și structurii economice, precum Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin Bihor și Satu-Mare (elemente precum vecinătatea sau profilul industrial).

Analiza își propune să fundamenteze procesul de luare a deciziilor strategice în ceea ce privește dezvoltarea economică locală, folosind interpretarea de valori ale unor seturi de indicatori.

Procesul de planificare trebuie să aibă la bază o analiză comprehensivă ca fundament pentru luarea deciziilor-suport în procesul de transformare către o economie solidă și adaptivă la provocările legate de transformările tehnologice și evoluțiile globale către o economie bazată pe cunoaștere.

*Analiza economiei locale utilizează seturi de date cu origini multiple: date provenind de la Institutul Național de Statistică (INS) și date din bilanțurile agenților economici, care se referă exclusiv la activitatea societăților comerciale locale (furnizate de Oficiul Național al Registrului Comerțului, având ca sursă informațiile din bilanțurile depuse de către agenții economici la Ministerul Finanțelor, ANAF), precum și informații și statistici provenite din alte surse.

Context regional

Analiza economiei pornește dinspre general spre specific, încercând o încadrare în contextul în care economia locală este plasată, context care influențează decisiv evoluțiile și caracteristicile locale – vorbim aici de forțe economice naționale și regionale, influența exercitată de poli de creștere economică, evoluțiile regionale în diverse contexte, ori disparitățile regionale și intraregionale existente.

Economia județului trebuie înțeleasă și din perspectiva poziționării. Mare parte din județ se situează în aria de polarizare a municipiului Cluj-Napoca, care este una regională. Aceasta cuprinde, pe lângă teritorii importante din Sălaj și zone extinse din Cluj, Sălaj, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Mureș, Alba și Hunedoara.

Sălajul are a doua cea mai redusă valoare a indicelui de urbanizare din regiune, 39,7 (Bistrița –Năsăud, 38,4), populația urbană de aproximativ 85 mii de persoane, fiind cea mai redusă din regiune. Sălaj și Bistrița-Năsăud sunt județele cu cel mai redus număr de orașe la nivel regional (trebuie menționat aici că aproape jumătate din orașele regiunii nu îndeplinesc criteriul privind populația minimă).

Zalăul, principalul pol județean, este considerat un oraș cu servicii mixte, de importanță județeană (precum Bistrița, Turda și Sighetu-Marmației), având o legătură strânsă cu centru regional (Cluj-Napoca) fiind totodată legat prin fluxuri semnificative și cu Oradea, un oraș cu servicii complexe de importanță sub-regională.

Economia locală gravitează în jurul ariilor urbane, implicit în jurul Zonei Metropolitane Zalău, care reprezintă aproximativ 60% din populația județului și are o suprafață de aproape 970 kmp. Densitatea medie a populației zonei este superioară celei a Zonei Metropolitane Satu-Mare, dar mai redusă decât a

celorlaltor ZM din regiune (la jumătate față de ZM Oradea sau Cluj). De menționat că densitatea populației in ZM Zalău e de cinci ori mai ridicată decât în restul județului.

Tendința de concentrare a activității economice în aceste zone este una vizibilă, iar concentrarea de populație este în aceste arii este un fenomen întâlnit în toate zonele metropolitane din regiune (fenomen dublat în cele mai multe cazuri de o scădere a populației județului), ceea ce confirmă importanța economică a acestora.

În cazul regiunii Nord-Vest regăsim o serie de zonele private de existența unor centre polarizatoare urbane și în profund declin socio-demografic, precum: sudul și estul județului Bistrița-Năsăud; partea de sud a județului Satu Mare; zona montană a județului Cluj, partea de nord și de est a acestuia; partea de sud a județului Bihor și partea de sud, sud-est a județului Sălaj.

Interesant este trendul regional de scădere a ponderii populației urbane (cu 0,3% în perioada 2012-2018), fapt confirmat de soldul schimbărilor de domiciliu pe medii care arată o tendință de stabilire în mediul rural.

Un alt fenomen important înregistrat și intensificat la nivel regional (observabil și în Sălaj), este cel al emigrației temporare a populației către alte state în căutarea unui loc de muncă.

La nivel regional, raportul de dependență demografică este de 39,53% și puțin sub media națională (40,72%). Distribuția la nivel județean indică un raport maxim în județul Sălaj (42,78%), respectiv minim în județul Cluj (38,11%).

Este de remarcat că județul Sălaj are procentul cel mai redus de populație activă (16-64 ani), 64%, având cel mai mare procent de vârstnici raportat la populația județului (26%).

Rata natalității la nivel regional a fost de 9,3 născuți vii la mia de locuitori, peste rata națională (8,6). Județele cu cea mai ridicată natalitate sunt Bistrița-Năsăud și Sălaj, ambele înregistrând o rată egală de 9,9 născuți vii la 1000 de locuitori.

Ruralul sălăjean nu este unul omogen. Dintr-o perspectivă regională o parte din ruralul județean este considerat parte a Zonei de Vest / Câmpia de Vest (alături de zone mai extinse din Bihor și Sălaj, zonă cu o pondere ridicată de teren arabil, propice dezvoltării sectorului vegetal, dar și a celui zootehnic, favorabil creșterii animalelor cu metode intensive. Ruralul sălăjean parte a Depresiunii Transilvaniei (alături de zone din Cluj și Bistrița-Năsăud) deține o pondere ridicată de teren arabil și pășuni, în timp ce zona Munților Apuseni este favorabilă creșterii animalelor cu metode extensive.

Evoluții importante pentru viitorul economiei locale țin de demografie și zona educației:

- rată a natalității peste media regională;
- spor natural pozitiv în mediul urban;
- cel mai ridicat grad de cuprindere în învățământ în rural la nivel regional;
- cea mai mare rată netă de cuprindere în învățământul primar;

Evoluții regionale în contextul pandemiei COVID 19 (sursa: CNP):

- scădere cu 8% a producției industriale (a treia cea mai redusă la nivel național)

- reducere cu 1,2% a efectivului de salariați (Vest, -3%; București-Ilfov, -0,2%)
- scăderea cu 63% a înnoptărilor în structurile de cazare turistică (martie-dec 2020, față de perioada similară din 2019); în Sălaj scăderea a fost de 71%
- scădere a exporturilor cu 8% în primele 10 luni ale anului 2020, față de perioada similară a anului 2019 (la nivel național -12%)
- sectoare cu evoluție pozitivă – imobiliar, construcții, IT%C

Prognoze legate de evoluțiile regionale (2024)

- creștere reală a PIB de 4% susținută în principal de industrie și construcții,
- revenire completă a economiei regionale în 2022,
- creștere a numărului mediu de salariați cu 2%,
- scăderea ratei șomajului,
- dinamici pozitive ale câștigurilor salariale, cu creșteri estimate peste media națională în Cluj și Sălaj.

Produs intern brut

Produs intern brut (PIB)

În valoare absolută, Regiunea de Nord-Vest avea în 2019 (ultimul cu date disponibile la nivel de regiune) un produs intern de aproape 27 miliarde euro (al doilea ca valoare la nivel național), cu un plus de 2,2 miliarde față de 2018.

Tabel 1: Produs intern brut, milioane euro

	2014	2016	2017	2018	2019
România	150.708,62	170.063,36	187.772,65	204.496,88	223.337,41
Nord-Vest	17.279,47	19.975,82	22.942,15	24.637,09	26.835,53
Centru	16.549,97	19.187,79	21.192,39	23.245,65	25.263,18
Nord-Est	15.259,45	17.139,97	19.438,39	21.212,71	23.123,11
Sud-Est	17.036,85	17.769,48	19.236,53	20.998,65	22.802,19
Sud - Muntenia	19.664,17	20.839,53	22.084,23	24.108,46	26.067,46
Bucuresti - Ilfov	39.929,61	46.221,13	51.020,57	55.179,25	61.169,4
Sud-Vest Oltenia	10.987,67	12.319,95	13.996,31	15.758,38	17.099,28
Vest	13.895,45	16.491,47	17.712,91	19.197,53	20.803,2

Sursa datelor: Eurostat

Regiunea (unde își are domiciliul 13% din populația țării și al cărei teritoriu reprezintă 14% din cel național), contribuie cu 12% la valoarea tuturor bunurilor și serviciilor produse și furnizate la nivel național, a doua contribuție după București-Ilfov (27%).

Ponderea în totalul național a crescut cu un procent față de 2008, în contextul în care, odată cu anul 2018, regiunea a devenit a doua ca importanță în formarea valorii bunurilor și serviciilor produse la nivel național.

Dintr-o perspectivă a evoluției, trebuie remarcat că în 2019, față de 2008, Regiunea de Nord-Vest are cea mai ridicată rată de creștere a PIB exprimat în prețuri curente (euro), de 61%, mai mare cu nouă procente decât creșterea medie națională și cu două procente peste a regiunii București-Ilfov. Distanța față de regiunea București-Ilfov, este una importantă (în contextul în care această regiune are un PIB/ locuitor relaționat la puterea de cumpărare ce depășește regiuni ce includ capitale europene importante).

Figura 1: Contribuția județelor la PIB-ul regional (2008-2018)

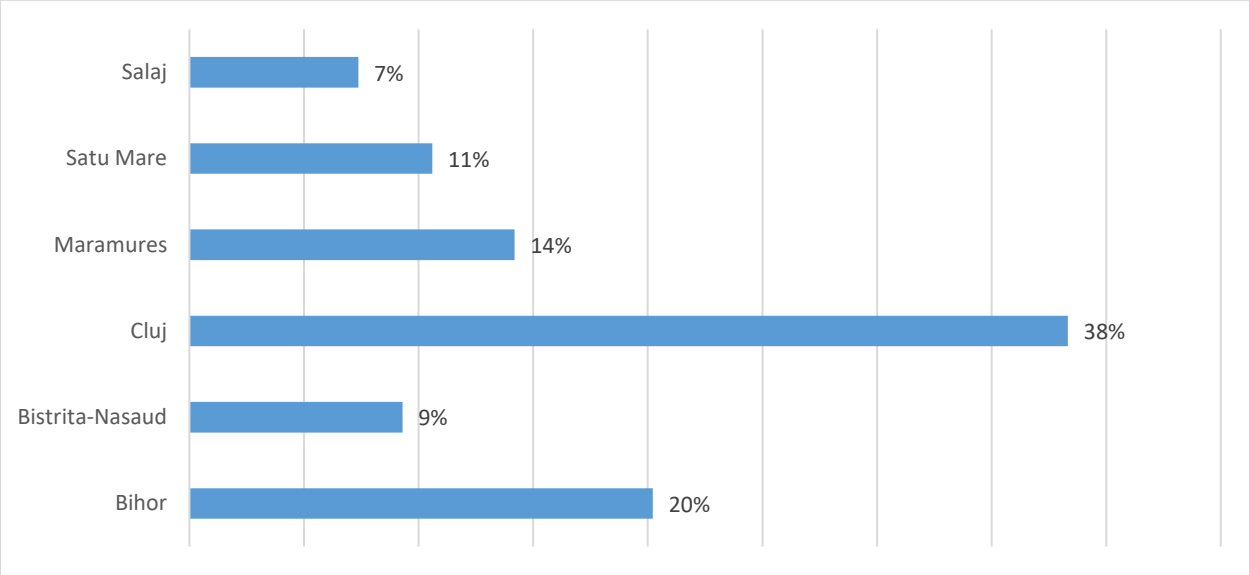

Sursa datelor: Eurostat

Contribuția la PIB-regional (în întreaga perioadă 2008-2018) este una dezechilibrată, pornind de la un maxim de aproape 40% generat de economia clujeană, până la 7% în cazul Sălaj-ului, județ cu cel mai mic număr de locuitori (cu o treime mai puțin decât Bistrița-Năsăud, și de trei ori mai puțini decât Clujul).

Ponderea Sălajului în economia regională a rămas relativ constantă, în contextul unor creșteri importante ale economiei clujene - atât ca valori brute, cât și ca pondere; ponderea economiei clujene în cea regională crește de la 34% în 2008 la 41% în 2018, în timp ce scade importanța economiilor Bihorului (de la 23% la 19%) și județului Bistrița-Năsăud (de la 10 la 8%).

Tabel 2: Produs intern brut, milioane euro

	2008	2011	2014	2016	2018
Bihor	3.820,45	3.187,19	3.142,2	3.900,84	4.720,96
Bistrița-Năsăud	1.697,22	1.424,63	1.468,58	1.816,02	2.079,87
Cluj	5.820,68	5.042,09	6.251,4	7.981,90	10.113,25
Maramureș	2.286,43	2.120,33	2.286,87	2.775,51	3.405,22
Satu Mare	1.821,94	1.537,8	1.771,55	2.064,90	2.531,02
Sălaj	1.253,8	1.061,03	1.210,21	1.436,66	1.786,76

Sursa datelor: Eurostat

La nivelul anului 2018, volumul PIB înregistrat în Sălaj a fost de 1,79 miliarde euro (cea mai redusă contribuție în PIB regional, datorită dimensiunii reduse a județului), dar rata de creștere e una importantă.

Evoluții ale PIB 2018 vs.2008 (milioane euro, prețuri curente):

- Bihor: +24%
- Bistrița-Năsăud: +23%
- Cluj: +74%
- Maramureș: +49%
- Satu Mare: +39%
- Sălaj: +43%

Evoluțiile de mai sus au loc în contextul în care populația cu domiciliul din Sălaj înregistrează o scădere de 4% în aceeași perioadă (cea mai importantă de la nivel regional). Cluj este singurul județ al cărei populație după domiciliu crește (+ 3%).

PIB/locuitor

La nivelul anului 2019, regiunea de Nord-Vest a înregistrat o valoare a PIB pe cap de locuitor de peste 10.500 euro, reprezentând 91% din valoarea medie națională. In termeni de valori pe locuitor, regiunea este a patra la nivel național.

Tabel 3: Evoluția PIB regional, euro/locuitor

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
European Union - 28	26.600	27.500	28.200	29.300	30.200	31.200
România	7.600	8.100	8.600	9.600	10.500	11.500
Nord-Vest	6.700	7.100	7.800	8.900	9.600	10.500

Centru	7.000	7.500	8.200	9.100	10.000	10.900
Nord-Est	4.700	4.900	5.300	6.000	6.600	7.200
Sud-Est	6.800	6.900	7.200	7.900	8.700	9.600
Sud - Muntenia	6.400	6.400	6.900	7.400	8.200	8.900
București - Ilfov	17.500	19.400	20.200	22.200	23.900	26.400
Sud-Vest Oltenia	5.400	5.900	6.200	7.100	8.100	8.900
Vest	7.700	8.400	9.200	9.900	10.800	11.700

Sursa datelor: Eurostat

Evoluția regională a PIB/locuitor este una semnificativă – o creștere cu 57% față de anul 2008 superioară cu nouă procente creșterii medii naționale. Rata de creștere medie în UE27 (Uniunea Europeană formată din cele 27 de state) este de 27 de procente.

Raportul ”Competitiveness in low-income and low-growth regions. The lagging regions report” al Comisiei Europene (bazat pe date mai vechi) plasează regiunea, alături de altele din țări din centrul și estul Europei precum Polonia, Ungaria și Bulgaria, în rândul celor cu venituri mici (low-income), cu PIB sub 50% din media europeană. Dacă în 2019 regiunea are un PIB/locuitor de 34% din media UE, în termeni de Paritate a puterii de cumpărare (PPS), la nivelul anului 2018 regiunea se situa la nivelul de 64% din media UE.

Tabel 4: Evoluția PIB, euro/locuitor – Regiune și grup strategic (* estimări CNP)

	2008	**2011**	**2014**	**2016**	**2018**	**2019***	**2020***
Bihor	6.400	5.000	6.000	6.900	8.400	*9.310*	*8.678*
Bistrița-Năsăud	5.400	4.600	5.400	6.400	7.400	*8.056*	*7.492*
Cluj	8.400	7.600	9.600	11.400	14.300	*15.890*	*15.801*
Maramureș	4.500	4.100	5.200	5.900	7.400	*8.094*	*7.832*
Satu Mare	5.000	4.300	5.400	6.100	7.600	*8.269*	*7.698*
Caras-Severin	5.200	4.600	5.400	7.000	7.800	*8.644*	*8.250*
Sălaj	5.200	4.400	5.900	6.600	8.400	*9.290*	*9.005*

Sursa datelor: Eurostat și Comisia Națională de Prognoză

La nivel regional, după Cluj și Maramureș, județul Sălaj înregistrează a treia rată de creștere a PIB/locuitor în perioada 2009-2018 (ultimul an cu date finale disponibile la nivel de județe), de peste 62%. Rata de creștere este cu peste 14% mai ridicată față de cea națională, ceea ce arată un proces important de reducere a disparităților de dezvoltare.

Figura 2: Evoluția PIB/locuitor județul Sălaj, euro

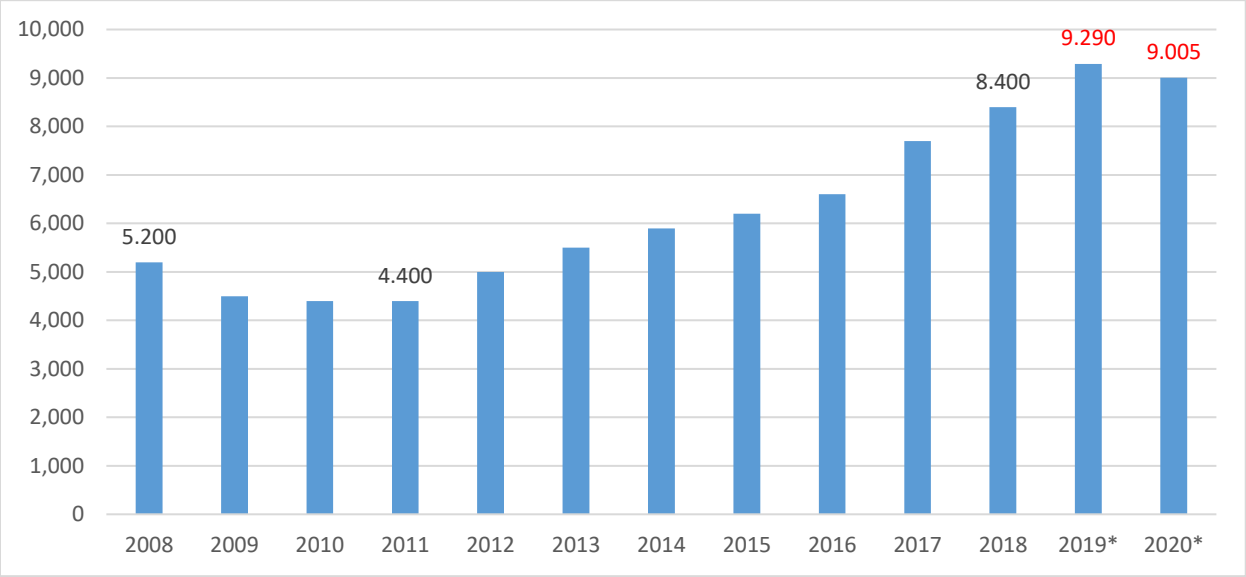

Sursa datelor: Eurostat și Comisia Națională de Prognoză

De remarcat că, în valori pe locuitor, dar și în termeni de paritate a puterii de cumpărare (PPS/loc.), Sălajul împreună cu județul Bihor urmează județul Cluj, depășind celelalte județe din regiune. Recuperarea decalajului față de județul Bihor e impresionantă – județele ajung la valori egale în 2017-2018 în condițiile în care în 2008 diferența între cele două era de 1.200 euro/loc.

Comparația cu PIB/locuitor la nivelul UE arată valori reduse, de 28% din media UE28 (Uniunea Europeană, 28 de state membre până în 2020), în condițiile în care la nivel național valoarea e de 34%, iar județul Cluj se apropiase în 2018 de 47%.

Evoluțiile ultimei perioade au depășit estimări anterioare ale Comisiei Naționale de Prognoză, menționate în Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a municipiului Zalău, elaborată în anul 2016 (CNSP estima un PIB/locuitor pentru 2017 de 7400 euro). Estimările din 2021 ale aceleiași instituții arată un PIB județean de peste 11.500 euro/locuitor la nivelul lui 2024, cu rate anuale de creștere de peste 6%.

Estimările CNP pentru anul 2020 (an pentru care nu există date finale la nivel de INS sau Eurostat) arată una din cele mai mici scăderi datorate pandemiei COVI-19 din grupul strategic de comparație (-3% în condițiile în care alte județe scad cu 7%).

În termeni de PPS/locuitor (paritate a puterii de cumpărare) județul se situează la 51% din media UE, în creștere cu aproape 70% față de 2008.

Valoare adăugată brută

Valoarea Adăugată Brută (VAB), valoarea nou creată într-o economie, este componenta cea mai importantă în calcul PIB (în cazul metodei de producție), alături de impozitele nete (impozite și taxe pe produs - subvenții pe produs).

La nivel european, Sălajul se situează în cvintila cu cel mai scăzut nivel al valorii adăugate brute (gruparea unităților NUTS 3). Valoarea adăugată brută, care este un indicator al eficacității economice contribuie cu peste 90% la formarea PIB județean.

Figura 3: Evoluția valorii adăugate brute, Sălaj, milioane euro

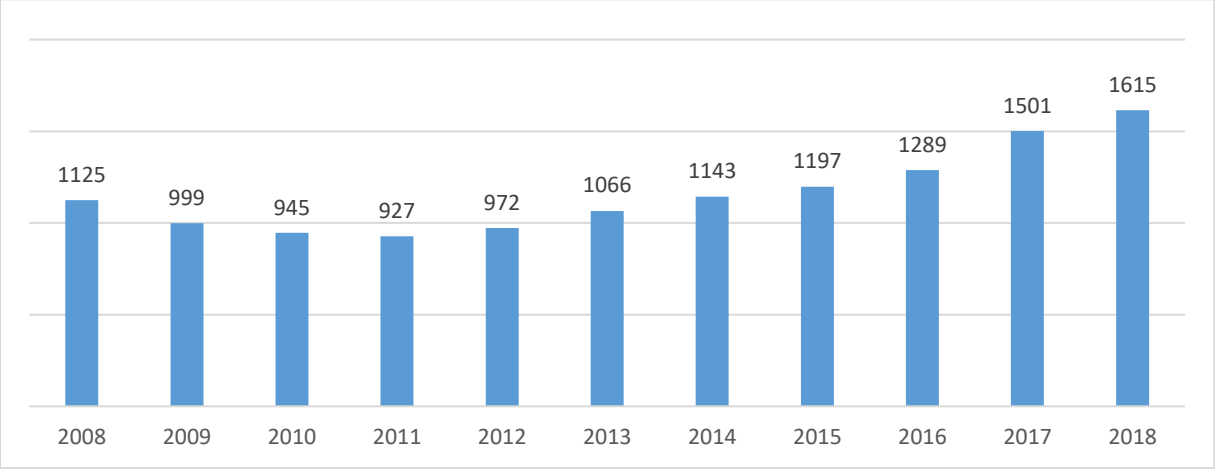

VAB generată de economia județului a ajuns la 1,6 miliarde euro în 2018, creștere cu 74% față de anul 2011 (anul de minim al crizei economice de după 2008), o evoluție cu peste 15% mai mare decât cea înregistrată la nivel național.

Figura 4: Structura VAB, 2018, Sălaj

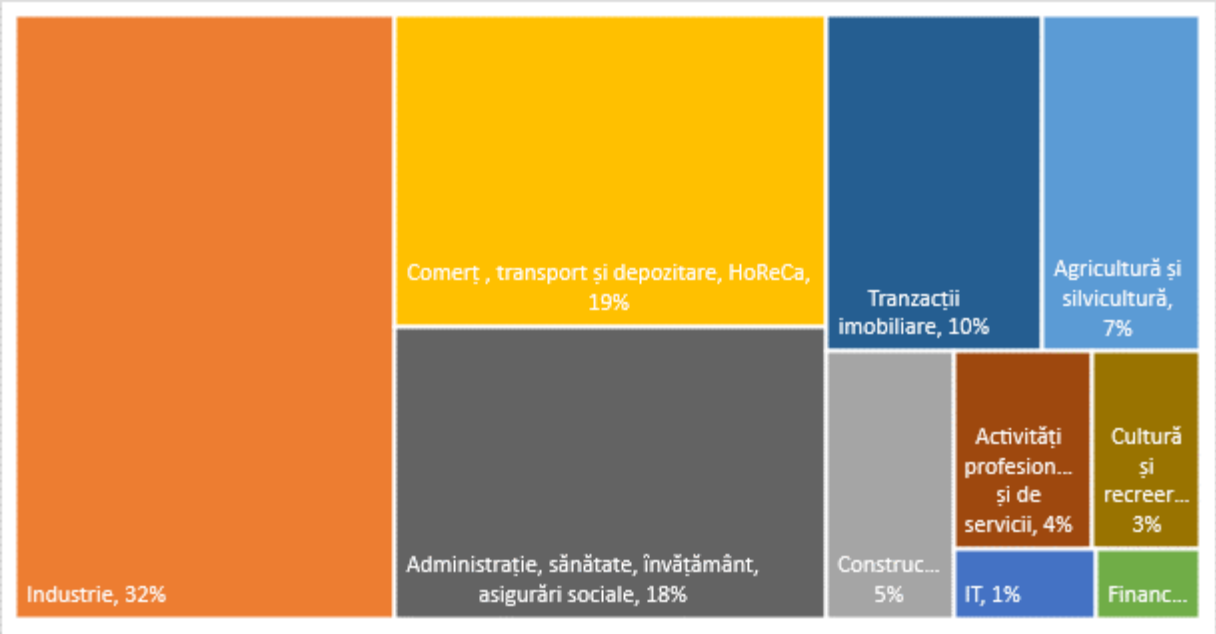

Sursa datelor: Eurostat

Precum în cazul PIB, Industria este sectorul cu cea mai importantă contribuție la valoarea adăugată brută generată de economia județului. Datele disponibile nu permit o dezagregare în detaliu pe fiecare dintre sectoarele de activitate ale economiei naționale, dar permit observarea ratelor de creștere ale unora dintre acestea.

Față de anul 2008, VAB generată de industrie a crescut cu aproape 40%, în timp ce cea generată de sectorul construcțiilor este mai mare cu 14% (de reținut că față de 2011 este dublă, datorită declinului puternic înregistrat în perioada respectivă de criză); cea din IT, deși redusă, a crescut de patru ori, iar cea din industrii creative este triplă față de perioada de bază.

Valoarea adăugată brută a tuturor sectoarelor serviciilor, inclusiv comerț era cu 63% mai mare.

Structural, VAB a evoluat într-un context de creștere a ponderii sectorului public (Administrație, sănătate, învățământ, asigurări sociale) de la 12 la 18% în perioada 2008-2018. Cu excepția sectorului Agricultură și silvicultură, VAB a tuturor celorlalte sectoare a crescut.

Productivitatea muncii, măsurată ca raport între valoarea adăugată brută și populația ocupată este de 15.300 euro/persoană ocupată, peste a economiilor unor județe precum Satu Mare, Maramureș și Bistrița-Năsăud.

Figura 5: Productivitatea muncii, comparație (euro)

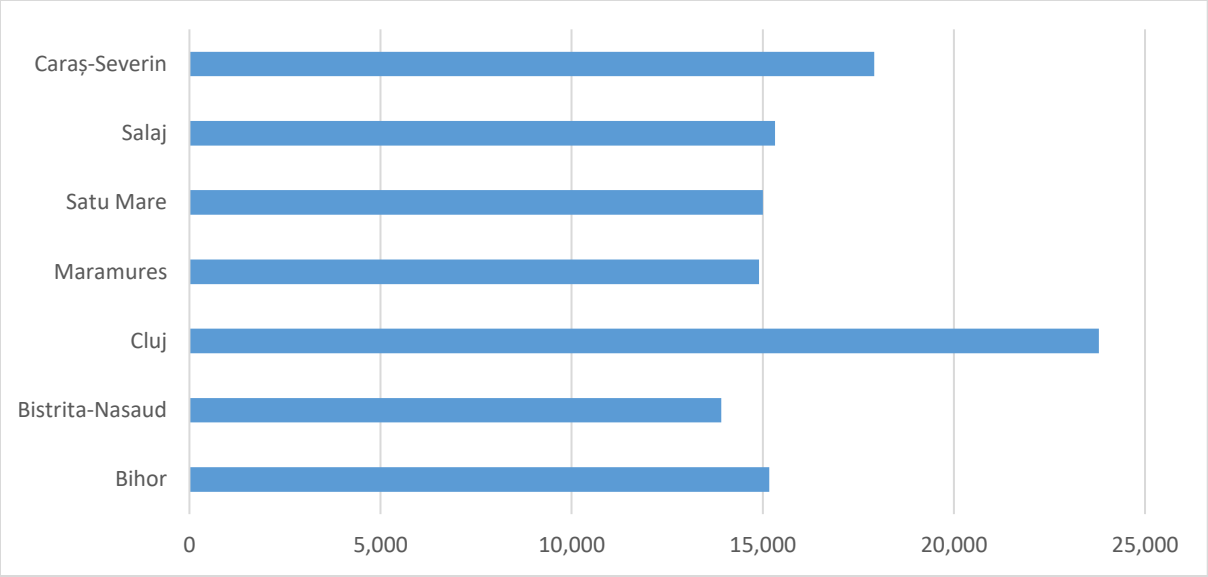

Sursa datelor: Eurostat + INS

Cercetare și Dezvoltare (R&D)

Activitatea de **cercetare și dezvoltare** este esențială în strategia UE de a deveni cea mai dinamică și competitivă economie bazată pe cunoaștere. Finanțările europene în următoarea perioadă de programare vor fi direcționate către ”O Europă mai inteligentă prin inovare, digitalizare și transformare economică”.

România, deși un inovator modest *(studiu al CE) urmează a beneficia de o alocare importantă în acest domeniu, dar economia județului este prea puțin conectată la asemenea tip de activități, ori înregistrarea lor nu se realizează la nivel județean.

Tabel 5: Cheltuieli din activitate de cercetare-dezvoltare (mii lei)

	2008	**2011**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Regiunea NORD-VEST	253.612	301.779	229.229	247.611	250.112	230.218
Bihor	8.865	1.182	3.312	6.192	2.870	6.843
Bistrița-Năsăud	11.045	63.515	8.899	13.107	6.561	4.705
Cluj	228.243	225.222	213.461	224.182	237.547	213.464
Maramureș	3.723	5.055	392	1.582	632	1.600
Satu Mare (județ)	1.736	1.010	2.042	1.201	1.219	1.470
Sălaj	:	5.795	1.123	1.347	1.283	2.136
Caras-Severin	7.548	916	546	213	49	76

Sursa datelor: INS

Datele INS arată doar 24 de salariați ai unităților cu activitate de cercetare-dezvoltare la nivelul județului în anul 2019 (din care doar 20 echivalent norma întreagă). Tabelul de mai sus arată un nivel foarte scăzut de cheltuieli cu activitatea de cercetare și dezvoltare comparat cu celelalte județe ale regiunii, sau cu unele județe din grupul strategic. Istoric, județul nu a avut competență în această arie, datorită specificului industrial, iar activitatea de R&D se concentrează la nivelul municipiilor poli de creștere, mari centre universitare.

Investiții

Investițiile nete reprezintă cheltuielile efectuate pentru lucrări de construcții, de instalații și de montaj, pentru achiziționarea de utilaje, mijloace de transport, alte cheltuieli destinate creării de noi mijloace fixe, pentru dezvoltarea, modernizarea, reconstrucția celor existente. Datele din tabel (disponibile doar până la nivelul anului 2018) referitoare la sectoarele Învățământ și Sănătate includ doar unitățile locale organizate ca societăți comerciale (entități private).

Tabel 6: Investiții nete pe activități ale economiei naționale, Sălaj, milioane lei

	2014	2015	2016	2017	2018
TOTAL Județ	399,2	433,5	306,8	482,6	430,9
Industria extractivă	19,8	22,6	13,2	15,3	17,7
Industria prelucrătoare	203,8	181,1	82	222,9	174,6
Producția și furnizarea de energie	20,2	15,3	23,1	23,3	37,9
Distribuția apei; salubritate	1,9	1	1,7	3,3	2,8
Construcții	22,3	46,2	35,3	32,7	46,6
Comerț și repararea autovehiculelor	36,6	46,9	46,9	55,4	55,3
Transport și depozitare	55,4	53,2	63,2	59,6	41,2
Hoteluri și restaurante	14,5	9,2	10,4	21,5	12,8
Informații și comunicații	3,2	5,2	4,2	7,5	5,4
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	15,5	45,8	19,5	35,9	28,8
Învățământ	0,1	0,4	0,3	0,5	0,5
Sănătate și asistență socială	4,1	4,9	5,5	2,5	4,2
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	1,8	1,7	1,5	2,2	3,1

Sursa datelor: Anuarul statistic al județului, INSSE

Unitățile din industria prelucrătoare sunt cele care realizează cel mai ridicat volum al investițiilor în economia locală. Trebuie menționat însă că datele disponibile nu includ unitățile din ramurile: agricultură, silvicultură, pescuit și piscicultură, intermedieri financiare și asigurări.

Figura 6:Investiții nete pe clase de mărime ale întreprinderilor, milioane lei

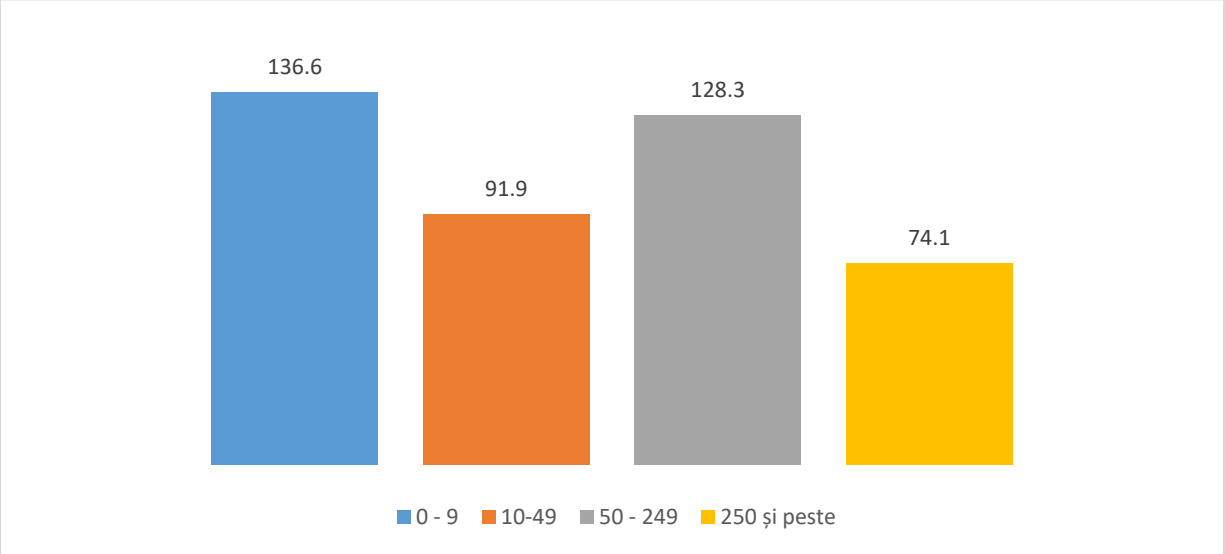

Sursa datelor: Anuarul statistic al județului, INSSE

Cele mai consistente investiții la nivelul anului 2018 fuseseră realizate de către firmele cu până la 9 angajați și de cele cu un număr între 50 și 249. Datele anilor 2015-2018 arată că firmele mici sunt cele care investesc cel mai mult, o schimbare față de perioada de dinainte de 2014.

La nivelul anului 2021, datele Buletinului Statistic Lunar arată că investițiile nete din primele trei luni ale anului (ianuarie-martie) au scăzut cu aproape 40% față de aceeași perioadă a anului precedent (INS).

De remarcat este că structura investițiilor s-a schimbat radical datorită perioadei de pandemie – dacă în primele trei luni ale anului trecut investițiile în construcții noi reprezentau o cincime din total, ponderea acestora a crescut la 60%, ceea ce arată o scădere importantă a investițiilor în utilaje (inclusiv mijloace de transport).

Sectorul public este cel datorită căruia ponderea investițiilor în construcții a crescut – această informație, conexată cu valorile VAB ale sectorului arată o economie puternic susținută de sectorul public.

Exporturi

Exporturile companiilor din județ au atins un volum semnificativ, de 636 milioane euro la sfârșitul anului 2019, o creștere cu 23% față de anul 2014 și cu 60% față de anul 2011 (cel al apogeului crizei financiare începute în 2008.

Odată cu perioada de pandemie, acestea s-au diminuat cu 18% (o pierdere de aproape 115 milioane de euro).

Tabel 7: Investiții nete pe clase de mărime ale întreprinderilor, milioane lei

	2014	2016	2018	2019	2020
Total Sălaj	517.279	432.592	619.936	635.985	521.386
I. Animale vii și produse animale	4.960	6.597	4.338	6.098	4.840
II. Produse vegetale	15.920	13.304	20.911	16.403	17.004
III. Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	580	603	438	685	1.163
IV. Produse alimentare, băuturi și tutun	2.633	2.848	2.993	2.751	2.824
V. Produse minerale	303	292	23	35	164
VI. Produse chimice	5.443	6.411	9.166	8.420	9.821
VII. Materiale plastice, cauciuc și articole	2.047	3.941	4.254	6.193	8.759
VIII. Piei crude, piei tăbăcite, blănuri	181	453	134	241	176
IX. Produse din lemn, exclusiv mobilier	2.119	3.267	2.958	2.731	2.832
X. Hârtie și articole din acestea	291	396	60	171	424
XI. Textile și articole din textile	71.535	82.321	91.808	108.886	102.614
XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și similare	1.302	1.283	373	213	88
XIII. Articole din piatra, ipsos, ciment, ceramica, sticla și din alte materiale similare	255	436	327	218	61
XV. Metale comune si articole din acestea	338.126	228.716	399.141	397.318	290.825
XVI. Mașini, aparate si echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	17.561	19.807	20.887	27.430	20.823
XVII. Mijloace și materiale de transport	5.420	9.527	14.613	12.801	9.293
XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-	17.557	12.840	11.744	12.457	17.757

chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale					
XX. Mărfuri și produse diverse	30.963	39.429	35.704	32.932	31.920
XXII. Bunuri necuprinse in alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat	83	132	70	0	0

Sursa datelor – INSSE, tabela EXP101J

Principalul motor al exporturilor sunt firmele ce produc și tranzacționează produse și articole din metal (specific, grupa produse din fontă, feir și oțel), care în ultimii trei ani au exportat produse în valoare de peste 1 miliard de euro.

Indicele RCA Balassa, care permite identificarea de avantaje comparative ale ariilor locale de export are valori ridicate în cazul următoarelor categorii de produse:

Tabel 8: Exporturi – avantaje competitive

Grupa	Valoare exporturi (mii euro, 2020)	% din total național	RCA Balassa
73. Produse din fontă, fier și oțel	204.804	11,71%	13,97
72. Fontă, fier si otel	82.577	4,84%	5,77
51. Lână	46.087	34,60%	41,26
61. Articole și accesorii din îmbrăcăminte din tricotaje	39.201	8,05%	9,60
94. Mobila; aparate de iluminat și alte articole similare (inclusiv componente)	31.455	1,41%	1,68
07. Legume, plante, rădăcini și tuberculi	12.467	13,32%	15,89
38. Produse diverse ale industriei chimice	6.176	2,45%	2,92
55. Fibre sintetice sau artificiale discontinue	2.989	1,80%	2,15
34. Săpun; preparate pentru spălat	2.698	1,04%	1,24
81. Alte metale comune	1.862	8,11%	9,67
08. Fructe comestibile	1.819	2,29%	2,73
20. Preparate din legume, fructe	1.210	1,65%	1,97
05. Alte produse de origine animală	827	3,33%	3,97
06. Plante vii și produse de floricultură	36	1,49%	1,78

Sursa datelor -INSSE

E clară existența unui avantaj competitiv în domeniul susmenționat, din moment ce exporturile de produse din fontă, fier și oțel au o pondere de 12% din exporturile acestui tip de produse realizate la nivel național.

O altă arie de avantaj competitiv este zona textilelor – exporturile de lână acoperă peste o treime din totalul național, în timp ce articolele și accesorii din îmbrăcăminte din tricotaje acopereau 4% din totalul exporturilor firmelor românești în 2019 și 8% în 2020. Această industrie s-a dovedit competitivă și în perioada de pandemie.

Exporturile de legume, plante, rădăcini și tuberculi este o altă arie competitivă, cu o cotă de export de 13% din totalurile naționale ale domeniului.

Este clară existența unui set de avantaje competitive diferențiatoare în economia locală – în ariile de export, fapt confirmat și de ***indicele de similaritate a structurii exporturilor***, calculat având ca referință exporturile de la nivel național. Valoarea acestuia este de 0,06 (aproape de minim, scala fiind una de la 0 la 1) ceea ce arată că exporturile locale au avantaje competitive prin diferențiere – specializare în arii diferite de cele ale industriei naționale ca întreg. Peste 83% din exporturile locale sunt realizate de aceste zone de avantaj competitiv.

Evoluții post-pandemie (primele două luni ale anului 2021) confirmă tendința de diminuare a exporturilor începută în 2020.

În perioada 1.I-28.II.2021, exporturile s-au cifrat la 85.539 mii euro, fiind în scădere cu 24% față de perioada similară din 2020. Două secțiuni de bunuri dețineau 78% din total exporturi (“Materiale textile și articole din acestea” 19% și “Metale comune și articole din acestea” 59%).

- “Materiale textile și articole din acestea” exporturi în scădere cu 25,9% față de perioada similară din 2020;
- “Metale comune și articole din acestea” exporturi în scădere cu 25,5% față de perioada similară din 2020.

Valoarea exporturilor intracomunitare în primele două luni ale anului 2021 a fost de 52.147 mii euro, în scădere cu 19,6% comparativ cu perioada similară anterioară.

Țările partenere situate pe primele 8 locuri reprezentând 71,9% din total exporturi au fost: Statele Unite ale Americii (17% din total exporturi), Italia (17%); Germania (13%), Franța (8%), Ungaria (6%) Belgia (3,9%), Canada (3,3%) și Polonia (3,0%).

Resurse de muncă

Tabel 9: Situația resurselor de muncă disponibile, județul Sălaj

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Resurse de muncă (mii persoane)	133,2	132,2	133,1	130,9	128,5	126,4
Populația ocupata civilă (mii persoane)	100,3	97,9	97,7	98	97,9	99,1

Rata de ocupare a resurselor de muncă	75,3%	74,1%	73,4%	74,9%	76,2%	78,4%

Sursa datelor: INS

Resursele de muncă[207] ale județului sunt într-o continuă diminuare, cu o rată anuală de 2% contrabalansat cu un procent asemănător de creștere a ratei de ocupare. Rata de ocupare (calculată ca raport dintre populația ocupată civilă și resursele de muncă) a persoanelor de sex masculin (83% la nivelul anului 2019) este semnificativ mai ridicată de aceea a femeilor (73%), lucru care se datorează în special specificului structurii economiei locale.

Populația ocupată civilă (care cuprinde toate persoanele care au o ocupație aducătoare de venit[208]) nu înregistrează involuții semnificative, în fapt rata de scădere e de 1,5% comparat cu anul 2008, în condițiile în care resursele de muncă s-au redus cu peste 15% (cauzele fiind atât sporul natural negativ înregistrat în mare parte a perioadei, cât și emigrația).

Populația ocupată civilă pe activități ale economiei naționale

Structura pe activități a populației ocupate arată o economie județeană concentrată pe industrie și activități agricole - cele două grupează peste jumătate din populația ocupată. Totodată, numărul persoanelor ocupate în activități specifice sectorului public (și acesta asimilabil categoriei ”Servicii” , dar prezentat separat pe categoriile Sănătate, Învățământ și Administrație Publică) îl depășește pe cel al persoanelor ocupate în servicii (IT, servicii financiare, HoReCa, imobiliare, activități profesionale și administrative și alte servicii).

Punctul de inflexiune pare a fi perioada anilor 2015-2016, când numărul persoanelor ocupate în agricultură s-a redus semnificativ (cu peste 7000), în timp ce numărul celor din informații și comunicații s-a dublat într-o perioadă de doi ani.

Figua 7: Populația ocupată pe sectoare ale economiei naționale, mii persoane, 2019

[207] Resursele de muncă reprezintă acea categorie de populație care dispune de ansamblul capacitaților fizice și intelectuale care ii permit să desfășoare o muncă utilă în una din activitățile economie naționale. Acestea includ populația în vârstă de muncă, aptă de a lucra, precum și persoanele sub și peste vârstă de muncă aflate în activitate.

[208] Categoria ”*Populație ocupată civilă*” e formată din salariați, patroni, lucrători pe cont propriu și lucrători familiali neremunerați, dar nu cuprinde cadrele militare și persoanele asimilate acestora (personalul MAPN, MAI, SRI, militari în termen), deținuții și salariații organizațiilor politice și obștești.

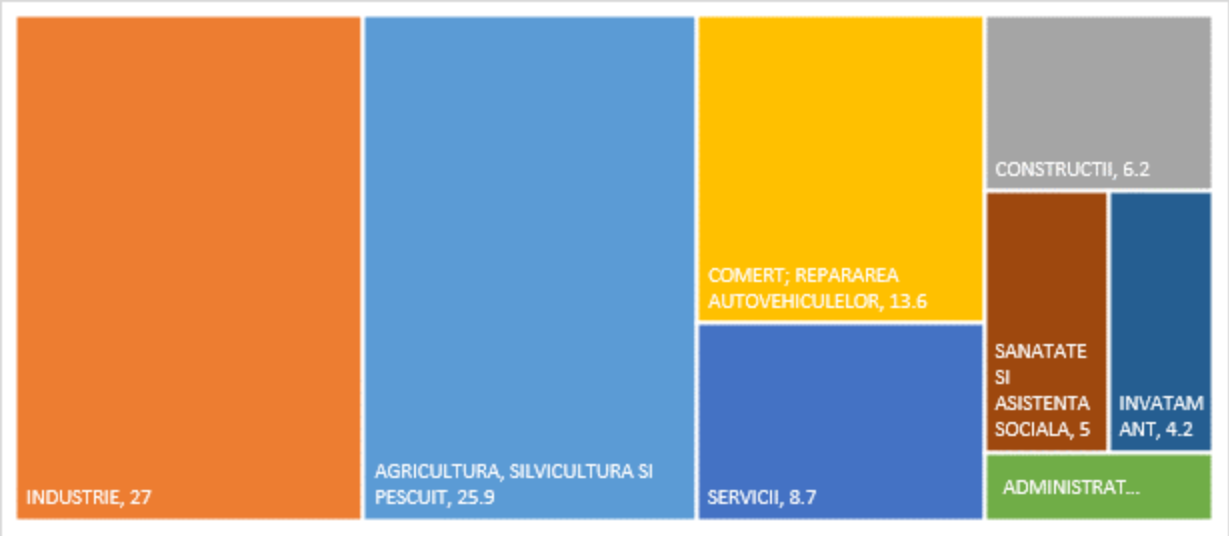

Sursa datelor: INSSE

Analiza datelor arată că evoluțiile structurale (2019 vs. 2008) converg către dezvoltarea sectorului serviciilor în detrimentul celui agricol. Numărul persoanelor ocupate în agricultură și silvicultură a scăzut cu peste 25%, în timp ce sectorul serviciilor a crescut cu aproape 50%.

Deși ponderile lor în total sunt încă reduse, creșterile cele mai însemnate se regăsesc în sectoarele ”Alte activități de servicii”, IT și HoReCa). Și sectorul construcțiilor este unul în care numărul persoanelor ocupate a crescut semnificativ (+44%).

Salariați

Evoluția numărului de angajați în perioada 2008-2021 a fost marcată de efectele crizei economice din perioada 2008-2011, resimțită în egală măsură în zonele urbane, cât și în cele rurale (județul a pierdut în perioada 2008-2011 aproape 20% din salariați.

Tabel – evoluția numărului de salariați

Tabel 10: Evoluția numărului de salariați

	2008	2011	2012	2015	2018	2019	2020	2021
Sălaj	47.650	38.738	41.702	44.087	48.639	48.766	51.201	51.803

Sursa datelor: INSSE

Revenirea a fost una importantă, odată cu 2017, numărul de angajați ai județului a depășit valorile anului 2008. Totodată, numărul salariaților de la nivelul județului era in 2019 cu 25% mai mare decât în anul de minim al perioadei (2011).

Figură 8: Evoluția numărului de salariați

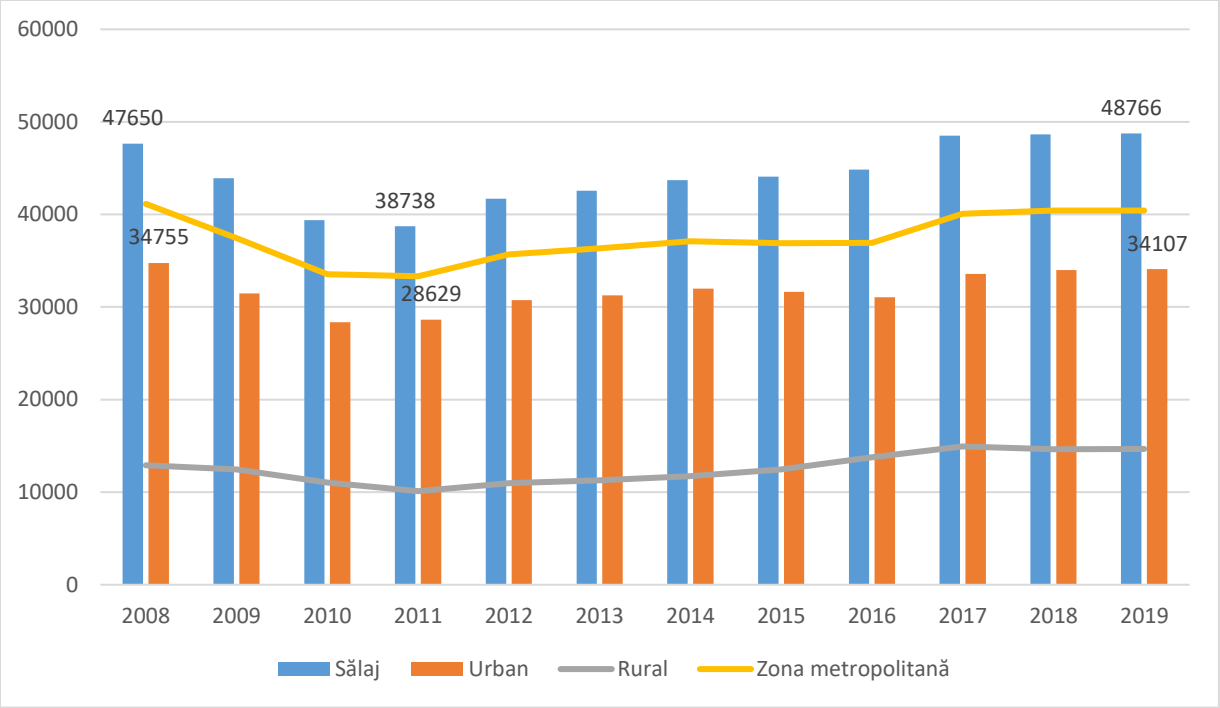

Sursa datelor: INSSE

In termen de salariați, economia municipiului Zalău este dominantă – companiile private și sectorul public și mediul angajează 53% din forța de muncă de la nivelul județului, ponderea fiind într-o continuă creștere în perioada de analiză (de la 50% în 2008).

Zona Metropolitană (ZM) generează peste 83% din locurile de muncă din județ, la nivelul anului 2019; ponderea Zonei metropolitane în totalul județean scade, în principal datorită involuțiilor de la nivelul orașelor. Ponderile municipiului Zalău și ale Zonei Metropolitane în totalul județean au suferit modificări invers proporționale - dacă numărul de angajați în Zalău este cu aproape 10% mai ridicat, în ZM acesta scade cu 2%.

Figură 9: Evoluția numărului de salariați, % (2019 vs. 2008), urban

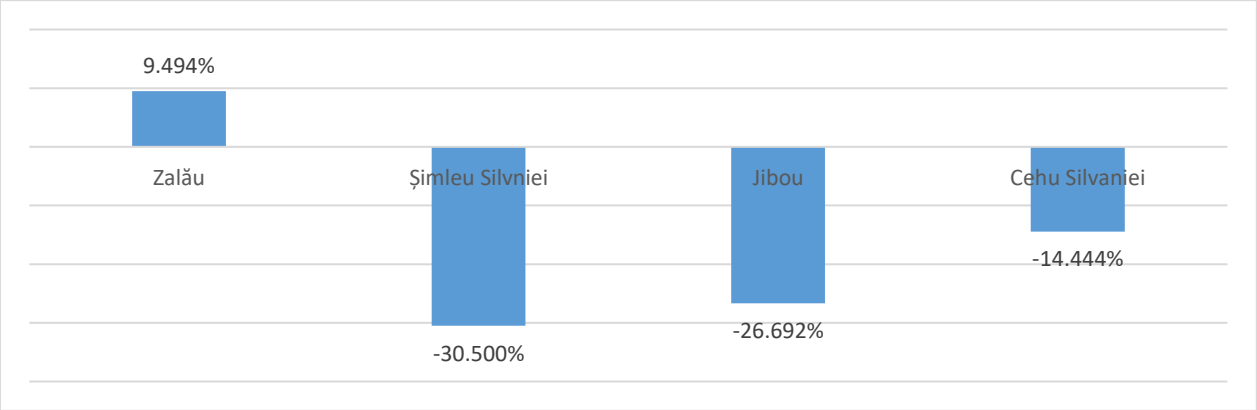

Sursa datelor: INSSE

Dacă evoluțiile urbanului sunt pozitive doar în cazul municipiului, numărul de angajați din mediul rural crește cu aproape 14%, evoluțiile nefiind unitare la nivelul întregii arii rurale.

Tabel 11: Evoluții număr de salariați, rural

	2008	**2019**	**% evoluție**	**Evoluție 2019 vs 2008**
Nușfalău	550	1.641	198%	1.091
Crișeni	1.624	1.203	-26%	-421
Crasna	825	937	14%	112
Hereclean	758	770	2%	12
Șărmășag	1.108	684	-38%	-424
Pericei	542	675	25%	133
Ip	496	580	17%	84
Hida	377	405	7%	28
Vârșolț	182	392	115%	210
Bobota	761	341	-55%	-420
Surduc	408	316	-23%	-92
Bocșa	169	312	85%	143
Ileanda	288	312	8%	24

Sursa datelor: INSSE

La nivelul lui 2019 industria prelucrătoare continuă să rămână pilonul economiei locale; industria, în ansamblul ei reține o treime din efectivul salariaților județului, generând totodată și locuri de muncă adiacente în serviciile suport. Sectorul public (Educație, Sănătate și Administrație publică) este al doilea ca importanță, cu peste 22% din total, urmat de comerț și repararea autovehiculelor cu peste 14%.

Figura 10: Structura economiei județene – număr salariați (2019)

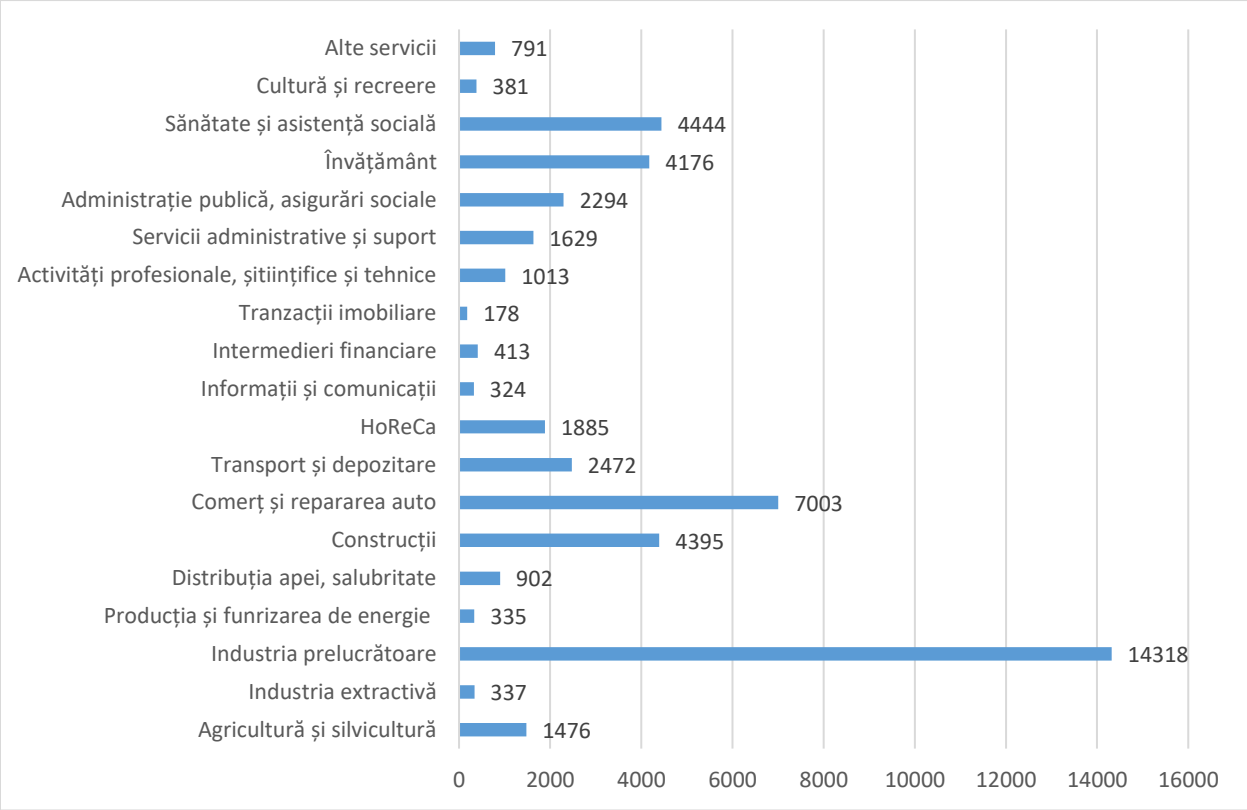

Sursa datelor: INSSE

Evoluții importante înregistrate (2008-2019)

- Numărul salariaților din industrie scade cu 12% (cu peste 2000 de salariați mai puțin);
- Construcții: + 40%, surplus de peste 1200 de salariați, evoluții foarte importante începând cu 2014;
- Serviciile (exceptând comerț) – creștere de 9%, +1700 angajați;
- Sector public stabil;
- Comerț, -4%;
- Agricultură și silvicultură, creștere de 60% (+550 salariați);
- Transport și depozitare – evoluții fluctuante de-a lungul perioadei, per total scădere cu 17%;
- HoReCa - + 72% (+aproape 1200 salariați);

- Triplare a numărului de angajați din sectorul ”alte servicii” (+600 de salariați).

Raportări la nivelul perioadei 2020 și 2021 (date finale pe întreaga structură a ocupării salariaților nefiind disponibile) arată o structură relativ similară celei din 2019. Remarcăm creșterea continuă a numărului de salariați și în perioada pandemiei, ceea ce arată că economia locală a devenit una rezilientă (Efectivul de salariați la sfârșitul lunii aprilie 2021 a fost de 51.803 persoane, cu 682 persoane (+1,3%) mai mult față de luna aprilie 2020.

Din total, 29.036 salariați, respectiv 56,% activau în servicii (inclusiv comerț), 21.110 salariați (41%) în industrie și construcții și 1.657 salariați (3,2%) în agricultură, silvicultură și pescuit.

Șomaj

Tabel 12: Numărul șomerilor înregistrați și rata șomajului

	2011	**2014**	**2015**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Șomeri înregistrați	6.809	6.235	5.589	4.821	4.602	4.339	5.419
Rata șomajului (%)	6,5	5,9	5,4	4,7	4,5	4,2	5

Sursa datelor - INSSE

La nivelul județului, în aprilie 2021 erau înregistrați 5.029 șomeri; rata șomajului fiind de 4,91% mai ridicată decât cea de la nivel național (3,2%). Dintre șomerii înregistrați, peste 1.300 erau beneficiari de indemnizație. Principala categorie de vârstă afectată de fenomen este cea între 40 și 49 de ani (peste 25% din totalul șomerilor).

Datele ne confirmă că, în ceea ce privește nivelul ocupării, efectele crizei economice generate de pandemie nu au avut un efect puternic pe piața muncii.

Câteva dintre localitățile zonei rurale se confruntă cu problema unui număr mai ridicat de șomeri; raportat la populația activă, problematice sunt situațiile din Agrij, Boghiș, Dragu, Fildu de Jos, Horoatu Crasnei, Nușfalău, Sânmihaiu Almașului și Valcău de Jos.

Câștig salarial

Figura 11: Evoluția câștigului salarial mediu net lunar (lei)

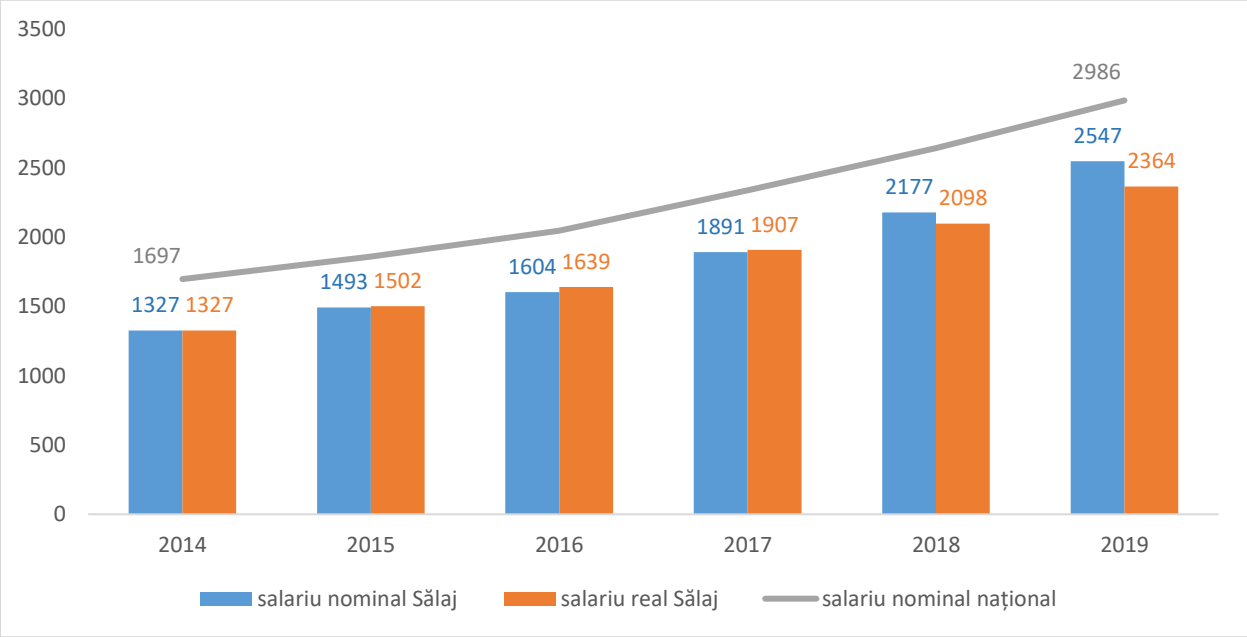

Sursa datelor: INSSE

Câștigul salarial mediu net lunar la nivelul județului a fost de aproape 2.550 lei în anul 2019.

Comparat cu salariul mediu de la nivel național, cel județean era în 2019 mai mic cu 15%, însă ratele de creștere erau semnificativ mai mari în cazul județului (+92%, față de + 76% la nivel național), ceea ce arăta, la momentul respectiv un proces de egalizare / reducere a disparităților (care trebuie confirmat de un trend continuat, dar și de valorile altor indicatori).

În termeni reali (actualizare cu rata inflației) creșterea salariului net mediu județean este de 78% în perioada 2014-2019.

Datele la nivelul lunii martie 2020 arată o valoare de 2.592 lei, iar la nivelul lunii aprilie 2021 o valoare de 2.705 lei, a salariului mediu de la nivel județean. Pentru perioada 2020-2021 diferențele între salariul net la nivel de județ și cel național tind să se adâncească.

Tabel 13: Evoluția câștigurilor salariale la nivelul sectoarelor din județul Sălaj, lei

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% din național sector 2019	Salariați 2019

Agricultură și silvicultură	1.077	1.098	1.337	1.533	2.064	2.082	91%	1.476
Industrie	1.516	1.641	1.768	1.995	2.206	2.501	92%	15.892
Construcții	1.099	1.062	1.165	1.469	1.598	2.555	91%	4.395
Comerț și repararea autovehiculelor	854	1.084	1.205	1.478	1.611	1.977	83%	7.003
Transport și depozitare	1.211	1.293	1.525	1.717	1.850	2.063	75%	2.472
Hoteluri și restaurante	774	882	1.052	1.215	1.394	1.482	86%	1.885
Informații și comunicații	1.465	1.707	1.866	2.084	2.409	2.721	48%	324
Intermedieri financiare	2.406	2.502	2.613	2.895	2.875	3.267	66%	413
Tranzacții imobiliare	737	915	1.764	1.485	2.186	1.497	60%	178
Activități profesionale, științifice și tehnice	1.462	1.372	1.712	1.962	2.069	2.394	61%	1.013
Servicii administrative și suport	1.138	1.110	1.250	1.471	1.620	1.780	78%	1.629
Administrație publica și apărare	2.521	2.668	2.595	3.435	4.045	4.823	97%	2.294
Învățământ	1.344	2.089	1.787	2.025	2.628	3.091	91%	4.176
Sănătate și asistență socială	1.234	1.363	1.724	2.281	2.910	3.193	86%	4.444
Activități de spectacole, culturale și recreative	1.066	1.126	1.384	1.727	1.883	2.366	91%	381
Alte activități de servicii	1.009	1.113	1.247	1.546	1.788	1.959	103%	791

Sursa datelor: INSSE

Fenomenul de recuperare a decalajelor se înregistra și la nivelul sectoarelor cu un număr ridicat de angajați – sectorul industrial local (industria prelucrătoare) plătea la nivel de 2019 angajaților salarii relativ similare cu cele de la nivel național.

Nivelul redus al salariilor este o problema strategică – cea mai mare parte a angajaților județului este salarizată sub media venitului net pe țară. Salariații din comerț continuă să aibă salarii foarte mici, cu toate că ponderea venitului în valorile naționale ale sectorului a crescut de la 60% în 2014 la 83% în 2019.

Sectorul IT este unul în creștere, dar momentan nu poate polariza forță de muncă din afara comunității – datorită salariilor reduse (sub jumătate din salariul mediu de la nivel național al sectorului), acesta nu poate fi competitiv datorită apropierii de Cluj-Napoca, unde salariile sunt de departe, mult mai atractive.

În condițiile în care sectorul industriei prelucrătoare locale are o anumită imobilitate în termeni de creșteri ale salariilor (se află constant în apropierea mediei naționale a sectorului), iar cel public a ajuns

la niveluri ale veniturilor angajaților la limita suportabilității bugetelor, provocarea strategică legată de creșterea nivelului veniturilor cade în sarcina sectoarelor serviciilor și a celui comercial.

Nivelul redus al salariilor este dublat de o altă problemă structurală a economiei locale, care rezidă în numărul ridicat de pensionari, comparativ cu cel al persoanelor ocupate. Două rapoarte ne atrag atenția: 1 pensie / 1.7 persoane ocupate (în condițiile în care aproape 26.000 din cele 99.000 sunt persoane ocupate în agricultură; dacă le excludem pe acestea, raportul se reduce la 1 la 1.2) și 1 pensie/ 0,8 salariați (5 pensii la 4 salariați).

O analiză la nivel național (date din 2019) arăta Sălajul cu un raport echilibrat între pensionari și salariați (alături de județe precum Tulcea, Maramureș, Harghita și Gorj). Situații dezechilibrate erau întâlnite în județe precum Teleorman (1,7 pensionari/salariat) Botoșani și Vaslui (1,4), Caraș-Severin (1,3) în timp ce în comunități precum București, Ilfov, Timiș, Cluj și Arad raportul era inversat (de la 0,5 până la 0,7 pensionari/salariat).

La finele lui 2020 evidențele Casei Județene de Pensii Sălaj arătau un total de 54.105 pensii din sectorul de stat acordate. Numărul pensionarilor pentru limită de vârstă era de 39.662 (în creștere cu peste 650 de persoane față de anul anterior). Din aceștia, 4.647 erau pensionari din sectorul agricol (o scădere de 7% față de anul anterior) ; 5.671 beneficiari de pensii acordate în baza unor legi speciale și beneficiari de indemnizații acordate în baza unor legi speciale (revoluționari).

Datele de la mijlocul lui 2020 arătau că 20% dintre pensionari (peste 12.000) primeau pensia minimă, în cuantum de 704 lei. Pensia medie în sectorul de stat (92% dintre pensionari intră în această categorie) la nivelul județului este de 1.285 lei (în creștere față de valoarea de 1.156 le din 2019), în timp ce cuantumul pensiei medii în sectorul agricol la nivelul județului Sălaj era de 570 lei.

Rezultatele și activitatea companiilor locale active

Această parte a analizei se bazează pe datele unităților economice active la nivel local, respectiv pe bilanțurile agenților economici care își au sediul social în județul Sălaj. Datele provin de la Oficiul Național al Registrului Comerțului. Limitarea analizei bazate pe aceste date este aceea că nu includ și valorile indicatorilor aferenți persoanelor fizice autorizate și întreprinderilor individuale. O altă deficiență este aceea că societățile comerciale care au puncte de lucru în alte UAT-uri decât cele în care își au sediul social, figurează în dreptul acelui UAT în care își au sediul și nu al celor în care își au punctele de lucru. Cu alte cuvinte, o firmă cu sediul social în municipiul Zalău, dar cu punct de lucru în Cehu Silvaniei, este înregistrată în municipiul Zalău, inclusiv cu angajații și cifra de afaceri a punctului de lucru din Cehu Silvaniei. Cu toate aceste deficiențe, aceste date sunt relevante prin prisma trendului pe care îl evidențiază în privința unor indicatori economici relevanți, indicatori ce scot în evidență trăsăturile de ”piață” (în sens pur economic) ale economiei locale.

Structura și evoluțiile economiei sălăjene

Economia județului Sălaj are o structură echilibrată. Industria prelucrătoare concentrează peste 39% dintre angajații unităților economice active și peste 50% din cifra de afaceri. Serviciile concentrează cel

mai mare număr de unități economice și aproape un sfert din numărul de salariați. Peste un sfert din firmele locale activează în domeniul comerțului, acestea concentrând peste 20% din cifra de afaceri. Așadar, 67,8% dintre firmele din județ sunt în sectorul terțiar, sectorul secundar (industria) concentrându-se cu precădere în unități de producție mijlocii și mari, cele care facilitează realizarea economiilor la scară și competitivitatea prin costuri.

Tabel 14: Structura economiei locale, 2019

Structura economiei locale, 2019								
Sectoare	**Firme**		**Salariați**		**Cifră de afaceri**		**Profit net**	
	Număr	% din total	Număr	% din total	Număr - mii lei	% din total	Număr - mii lei	% din total
Activități de servicii administrative şi activități de servicii suport	249	3,3%	1.589	5,0%	142.299	1,4%	23.434	2,7%
Activități de spectacole, culturale şi recreative	152	2,0%	130	0,4%	39.209	0,4%	3.712	0,4%
Activități profesionale, științifice şi tehnice	668	8,8%	970	3,1%	131.799	1,3%	40.608	4,6%
Administrație publică şl apărare; asigurări sociale din sistemul public	1	0,0%	1	0,0%	77	0,0%	2	0,0%
Agricultură, silvicultură şi pescuit	350	4,6%	1.144	3,6%	463.031	4,6%	45.072	5,1%
Alte activități de servicii	125	1,6%	233	0,7%	26.387	0,3%	7.271	0,8%
Comerț cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	2017	26,6 %	6.019	18,9%	2.250.754	22,2%	148.763	17,0%
Construcții	1.021	13,4 %	4.141	13,0%	737.005	7,3%	97.740	11,2%
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	45	0,6%	166	0,5%	38958	0,4%	3.303	0,4%
Hoteluri şi restaurante	374	4,9%	1.101	3,5%	121.789	1,2%	22.277	2,5%
Industria extractivă	31	0,4%	164	0,5%	42.459	0,4%	4.320	0,5%
Industria prelucrătoare	1.032	13,6 %	12.498	39,3%	5.207.980	51,4%	364.888	41,7%
Informații şi comunicații	186	2,4%	250	0,8%	73.623	0,7%	27.302	3,1%
Intermedieri financiare şi asigurări	83	1,1%	82	0,3%	13.614	0,1%	5.370	0,6%

Învățământ	53	0,7%	129	0,4%	8.809	0,1%	1.104	0,1%
Producția şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiționat	12	0,2%	2	0,0%	872	0,0%	423	0,0%
Sănătate şi asistență socială	137	1,8%	483	1,5%	54.458	0,5%	13.641	1,6%
Transport şl depozitare	946	12,5 %	2.547	8,0%	735.797	7,3%	55.092	6,3%
Tranzacții imobiliare	112	1,5%	130	0,4%	36.904	0,4%	10.970	1,3%
Total	7.594		31.779		10.125.823		875.289	

Sursa datelor: bilanţurile agenţilor economici, ONRC

Figură 12: Structura economiei locale, 2019

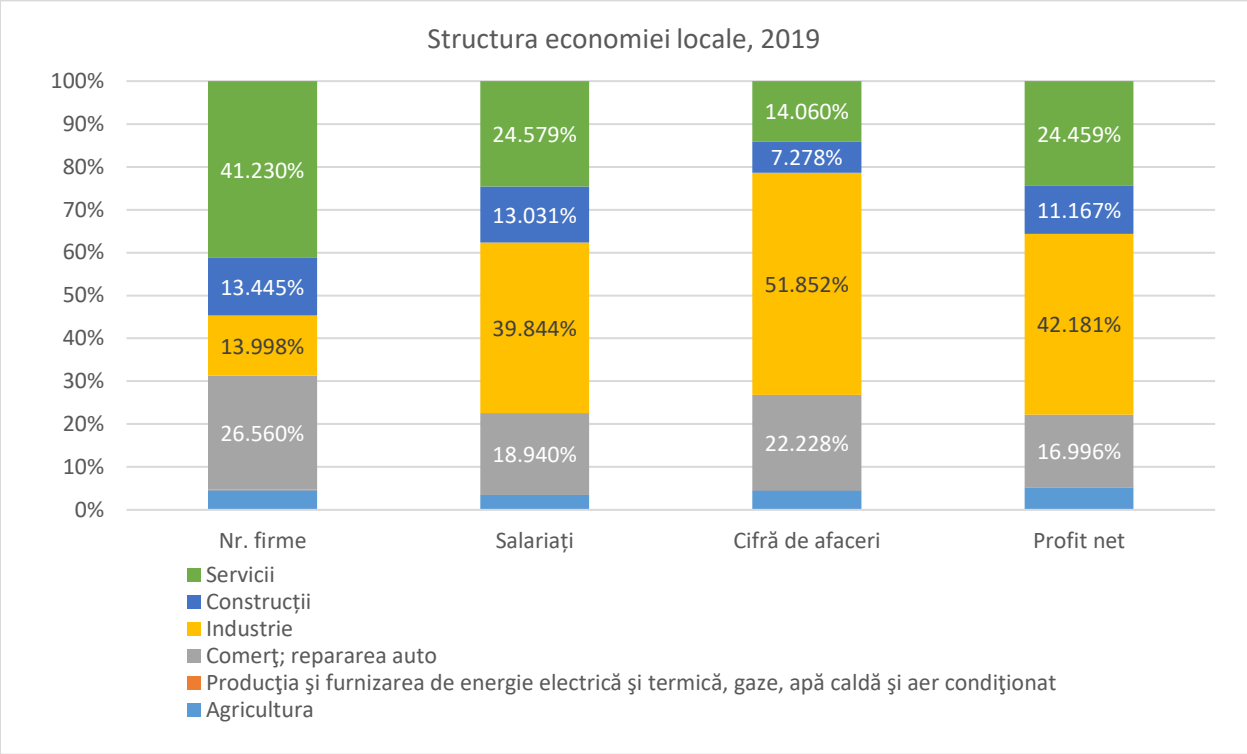

Sursa datelor: bilanţurile agenţilor economici, ONRC

În 2019, cifra de afaceri a companiilor locale a fost de peste 2 miliarde de euro, profitul net depășind 177 de milioane de euro. Agricultura are o pondere nesemnificativă în economia județului, în timp ce industria generează peste 50% din cifra de afaceri și peste 42% din profitul net. Serviciile sunt pe locul doi în privința numărului de salariați și al profitului net generat, fiind însă depășite la cifra de afaceri și număr de unități de sectorul comerțului.

În 2019, cifra de afaceri a primelor 20 de firme din județ se ridica la aproape 4 miliarde de lei (peste 800 de milioane de Euro), reprezentând peste 39% din cifra de afaceri totală a unităților active din județul Sălaj.

Tabel 15: Top 20 firme din județul Sălaj în funcție de cifra de afaceri - 2019

Top 20 firme din județul Sălaj în funcție de cifra de afaceri - 2019						
Denumire firmă	Localitatea în care sediul social	Domeniu de activitate	CAEN domeniu principal de activitate	Nr. angajați	% din total angajați întreprinderi locale active	Cifră de afaceri (mii lei)
TENARIS SILCOTUB SA	Zalău	Industrie	2.420	1.739	5,5%	2.394.948
SILVANIA WORSTED SPINNING SRL	Cehei	Industrie	1.310	326	1,0%	297.984
HANNA INSTRUMENTS SRL	Nușfalău	Industrie	2.651	17	0,1%	147.999
TITAN COMERT SRL	Zalău	Comerț	4.690	85	0,3%	111.502
MULTICOM SRL	Zalău	Comerț	4.673	133	0,4%	96.605
BOGLAR CHAMP SRL	Zalău	Agricultură, silvicultură, pescuit	113	329	1,0%	94.462
EURO-ACTIV SRL	Zalău	Comerț	4.671	57	0,2%	92.186
TUR CENTO TRANS SRL	Bădăcin	Servicii	4.939	195	0,6%	88.510
EUROPAN SRL	Șărmășag	Industrie	1.061	249	0,8%	71.313
DRUM CONSTRUCT SRL	Pericei	Construcții	4.211	174	0,5%	70.923
SENTOSA IMPEX SRL	Hida	Industrie	2.030	171	0,5%	65.507
DUO SELECT IMPEX SRL	Zalău	Comerț	4639	29	0,1%	62.397
BELLINEA SRL	Zalău	Industrie	3109	318	1,0%	57.628
TOTAL AS DISTRIBUTIE GRUP SRL	Zalău	Comerț	4634	177	0,6%	52.736
TRANSILVANIA PIG COOPERATIVA AGRICOLA	Cehu Silvaniei	Comerț	4623	1	0,0%	52.416
MIRAL COM SRL	Zalău	Comerț	4673	91	0,3%	47.932
UNIVERSAL EURO BUILD SRL	Șimleu Silvaniei	Comerț	4673	77	0,2%	41.802
WEST CO IMPEX SRL	Crișeni	Industrie	2223	119	0,4%	40.001
ROMBEL SRL	Cehu Silvaniei	Industrie	3109	174	0,5%	37.016

SIMEX SA	Șimleu Silvaniei	Industrie	3109	282	0,9%	35.129
Total				4.743	14,9%	3.958.996

Sursa: CCI Sălaj

La vârful clasamentului, primele trei unități economice din județ sunt din sectorul industriei prelucrătoare, acestea concentrând 28,1% din cifra de afaceri totală de la nivelul județului și 6,6% dintre angajați. 3.395 de angajați ai companiilor din în topul primelor 20 de companii din județ ca cifră de afaceri sunt în domeniul Industriei, cifra de afaceri a acestora reprezentând 80% din cifra de afaceri a celor 20 de companii din top. Celelalte companii sunt din domeniul comerțului, iar una este din domeniul producției agricole, Boglar Champ, fiind lider național în segmentul producției de ciuperci de cultură. În vârful clasamentului se află Silcotub SA/Tenaris Silcotub – cu sediul social în Zalău, dar cu puncte de lucru în Călărași și Câmpina, astfel că cifra de afaceri și numărul de salariați din tabel include totalul companiei, nu doar al punctelor de lucru din județul Sălaj. Fabricile din Sălaj ale Tenaris Silcotub aveau 1.267 de angajați în 2019 și o cifră de afaceri de 1,74 miliarde lei. Deși nu apare în această situație a celor mai mari unități economice din județ, în topul celor mai mari angajatori din județul Sălaj se află compania Michelin România, care pentru că are sediul social în Voluntari, Ilfov, figurează în această localitate, nu în municipiul Zalău. În 2019, cifra de afaceri a celor două fabrici din Zalău - Michelin Anvelope și Michelin Cord - se ridica la peste 1,14 miliarde de lei și 1.423 de angajați. De asemenea, două companii importante la nivel județean sunt din domeniul industriei textile (fabricarea de articole de lenjerie de corp), și anume Hanes Global Supply Chain, care în 2019 avea un număr mediu de 711 angajați și o cifră de afaceri de peste 39 de milioane de lei și Universal CO (fosta Uniconf), care avea în 2019 un număr mediu de 160 de salariați și o cifră de afaceri de peste 5 milioane de lei.

În județ, mai exact în orașul Jibou, există și un parc industrial în cadrul căruia funcționau în 2019/aveau puncte de lucru șase firme, dintre care cinci au sediul social în Jibou, iar una în Cluj-Napoca. Cifra de afaceri totală a firmelor din cadrul parcului industrial se ridica la peste 92 de milioane de lei, iar numărul de salariați la peste 330. Astfel, firmele din cadrul Parcului Industrial Jibou concentrau astfel peste un sfert din numărul total de salariați din sectorul privat ai orașului Jibou. Dintre cele șase companii, patru aveau ca domeniu de activitate industria prelucrătoare, iar două activau în domeniul serviciilor.

Tabel 16: Situația Parcului Industrial Jibou în 2019

Situația Parcului Industrial Jibou în 2019						
Localitatea în care se află sediul social al companiei	CAEN domeniu principal de activitate	Domeniu de activitate	Clasa de mărime	Cifra de afaceri (conform MF) - lei	Numărul de salariați (conform MF)	Numărul de salariați (conform Primărie Jibou)
Jibou	3250 - Producția de dispozitive, aparate si instrumente medicale si de laborator	Industrie	Întreprindere mijlocie	30.998.841	63	125

Jibou	6820 - Închirierea și subînchirierea bunurilor imobiliare proprii sau închiriate	Servicii	Întreprindere mică	927.928	1	1
Cluj-Napoca	6820 - Închirierea și subînchirierea bunurilor imobiliare proprii sau închiriate	Servicii	Întreprindere mică	476.445	-	48
Jibou	2562 - Operațiuni de mecanică generală	Industrie	Întreprindere mijlocie	18.244.242	128	122
Jibou	3109 - Fabricarea de mobilă n.c.a.	Industrie	Întreprindere mijlocie	7.479.131	52	80
Crișeni	2562 - Operațiuni de mecanică generală	Industrie	Întreprindere mică	33.980.879	94	17
Total				**92.107.466**	**338**	**393**

Sursa: CCI Sălaj

Cel mai mare număr de salariați și cea mai mare cifră de afaceri era înregistrată în 2019 de firmele din domeniul industriei din cadrul Parcului Industrial Jibou.

Numărul de unități economice active la nivelul județului a crescut cu mai mult de un sfert în șase ani, creșterea fiind mai accentuată în mediul rural (46,9%). Numărul de salariați ai întreprinderilor active a crescut de asemenea în perioada evaluată (11,5%), creșterea fiind ușor mai mare în mediul rural decât în urban. Cifra de afaceri și profitul net au crescut (în termeni reali) cel mai mult pe parcursul celor șase ani, din nou, creșterile fiind mai mari în cazul mediului rural.

Tabel 17: : Evoluția unităților locale active

Evoluțiile unităților locale active (termeni reali)									
Indicator/an	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	Creștere/ descreștere - total	Creștere/ descreștere - urban	Creștere/ descreștere - rural
Nr. firme	6.026	6.083	6.187	6.553	6.699	7.594	26,0%	16,0%	46,9%
Salariați	28.514	28.850	30.301	30.487	30.347	31.779	11,5%	11,3%	11,8%
Cifră de afaceri (mii lei)	7.355.534	7.279.957	7.261.995	8.212.994	8.687.336	9.398.388	27,8%	21,1%	57,3%
Profit net (mii lei)	564.803	545.107	525.060	558.023	709.707	812.409	43,8%	27,7%	124,6%

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Pe sectoare, datele relevă creșteri semnificative ale numărului de firme, numărului de salariați, cifrei de afaceri și profitului în servicii, construcții și agricultură. În industrie, numărul de firme și cifra de afaceri

(termeni reali) erau semnificativ mai mari în 2019, decât în 2014, în timp ce numărul de salariați a crescut puțin, iar profitul net (termeni reali) era mai mic.

Tabel 18: Evoluția pe sectoare a economiei locale - 2014 - 2019

Evoluția pe sectoare a economiei locale - 2014 - 2019				
Sectoare	Firme	Salariați	Cifră de afaceri - mii lei	Profit net
Agricultura	26,8%	37,3%	49,9%	272,7%
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	-7,7%	-97,8%	-99,1%	-87,3%
Comerț; repararea auto	6,9%	4,9%	18,7%	114,2%
Industrie	44,6%	3,3%	24,1%	-7,2%
Construcții	26,7%	29,6%	50,9%	165,0%
Servicii	35,5%	22,0%	57,8%	140,5%
Total	26,0%	11,5%	27,8%	43,8%

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

În comerț, creșterile sunt mici în ceea ce privește numărul de unități economice și salariați, dar sunt mari cazul cifrei de afaceri, dar mai ales a profitului, ceea ce indică o creștere a nivelului de eficiență a firmelor din domeniu și o creștere a puterii de cumpărare și a consumului.

Peste 41% din totalul numărului de unități active era reprezentat în 2019 de către firmele cu 0 angajați, urmate de către microîntreprinderi (2- 9 angajați - 28,9%), întreprinderile cu un singur angajat (22,4%) și întreprinderi mici (10 – 49 angajați – 22,4%). Întreprinderile mici concentrează cea mai mare parte a angajaților (30%), urmate de microîntreprinderi (2-9 angajați) și de întreprinderile cu 50 – 249 de angajați. Firmele mari înregistrează cea mai mare pondere în totalul cifrei de afaceri, urmate de întreprinderile care au între 10 și 49 de angajați.

Figura13: Structura economie locale în funcție de mărimea întreprinderilor, 2019

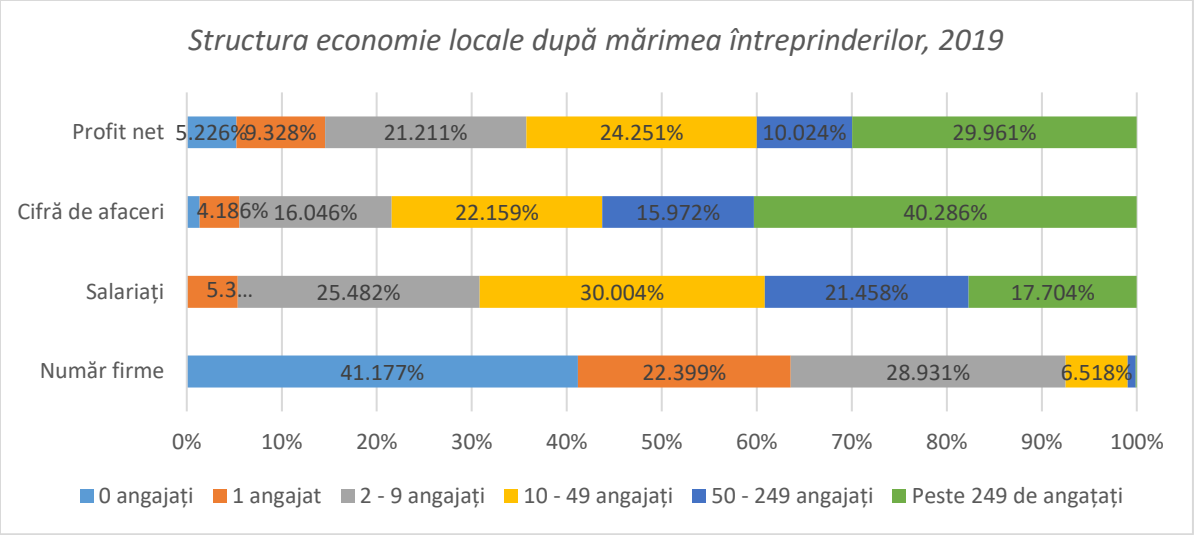

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

De asemenea, întreprinderile care au peste 249 de angajați sunt cele care dețin cea mai mare parte (30%) din profitul net al firmelor locale, urmate de întreprinderile cu 10 – 49 angajați (24,3%) și cele care au între 2 și 9 angajați (21.2%.

Față de 2014, în 2019 numărul de firme cu 0 angajați era cu 21,8% mai mare, iar profitul acestui tip de unități era cu 41,1% mai mare, în timp ce cifra de afaceri era cu 71,9% mai mică. Firmele cu 1 angajat, cele cu 2 – 9 angajați și cele cu 10 – 49 de angajați au înregistrat creșteri în rândul tuturor celor patru indicatori.

Tabel 19: Evoluție indicatori pe tipuri de firme - 2014 - 2019

Evoluție indicatori pe tipuri de firme - 2014 - 2019						
Indicatori	0 angajați	1 angajat	2 - 9 angajați	10 - 49 angajați	50 - 249 angajați	Peste 249 de angajați
Număr firme	21,8%	38,2%	30,8%	5,8%	-12,2%	50,0%
Salariați	-	38,2%	23,5%	7,7%	-12,4%	37,6%
Cifră de afaceri	-71,9%	174,7%	31,6%	18,7%	52,9%	31,5%
Profit net	41,1%	230,5%	160,4%	86,7%	36,6%	-3,0%

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Scăderea numărului de firme și a numărului de salariați, concomitent cu creșterea cifrei de afaceri și a profitului indică o eficientizare a activității și o creștere a nivelului de competitivitate a întreprinderilor mijlocii (50 – 249 de angajați). Numărul firmelor mari (peste 250 de angajați) era dublu în 2019, față de

2014, iar numărul de salariați și cifra de afaceri erau aproximativ cu o treime mai mari (în termeni reali) în 2019, în timp ce profitul net era mai mic (în termeni reali).

Agricultură, silvicultură și pescuit

Exceptând numărul de firme din domeniul Pescuit și acvacultură, toți ceilalți indicatori ai sectorului Agricultură, silvicultură și pescuit înregistrau valori mai mari în 2019 față de 2014. Iese în evidență creșterea mare a cifrei de afaceri și profitului (în termeni reali) în toate cele trei domenii, precum și creșterea numărului de angajați.

Tabel 20: Evoluția indicatorilor în Agricultură, silvicultură și pescuit (termeni reali)

Evoluția indicatorilor în Agricultură, silvicultură și pescuit (termeni reali)								
Indicatori		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Creștere/ descreștere**
01 - Agricultură, vânătoare și servicii anexe	Nr firme	206	214	243	274	261	274	33,0%
	Angajați	748	839	1.001	1.055	1.005	981	31,1%
	Cifră de afaceri (mii lei)	222.073	225.462	284.746	336.683	319.872	354.091	59,4%
	Profit net (mii lei)	9.689	19.391	31.783	36.241	38.313	38.489	297,2%
02 - Silvicultură și exploatare forestieră	Nr firme	61	67	68	70	63	70	14,8%
	Angajați	76	109	134	147	129	129	69,7%
	Cifră de afaceri (mii lei)	64.253	65.116	60.500	77.275	80.097	68.506	6,6%
	Profit net (mii lei)	1.529	2.431	2.116	2.471	2.977	2.995	95,9%
03 - Pescuitul și acvacultura	Nr firme	9	6	7	6	5	6	-33,3%
	Angajați	9	7	12	31	33	34	277,8%
	Cifră de afaceri (mii lei)	340	359	1.170	5.722	5.404	7.170	2.008,9%
	Profit net (mii lei)	5	1	48	433	68	350	6.666,8%

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Figura14: Evoluții ale indicatorilor financiari ai companiilor din sectorul Agricultură, silvicultură și pescuit *(lei)*

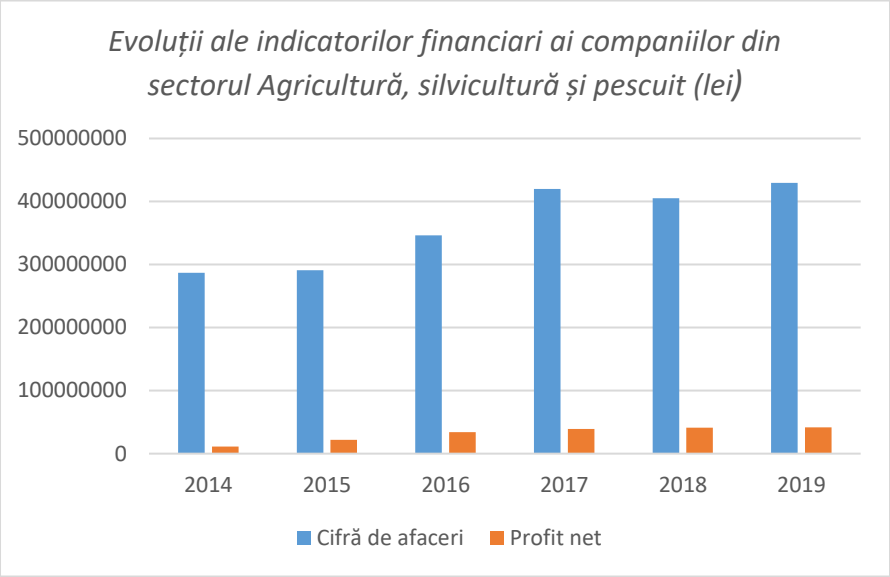

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Evoluțiile pozitive din domeniile sectorului Agricultură, silvicultură și pescuit relevă eficientizarea proceselor de producție din sector și creșterea gradului de competitivitate.

Industria locală

Industria locală are un grad ridicat de specializare în domenii precum: fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (acestea două împart în mod egal aproape o treime din numărul total de angajați), fabricarea de mobilă, industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații, industria metalurgică și industria alimentară.

Figura 15: Principalele domenii din industrie în funcție de numărul de angajați (procente)

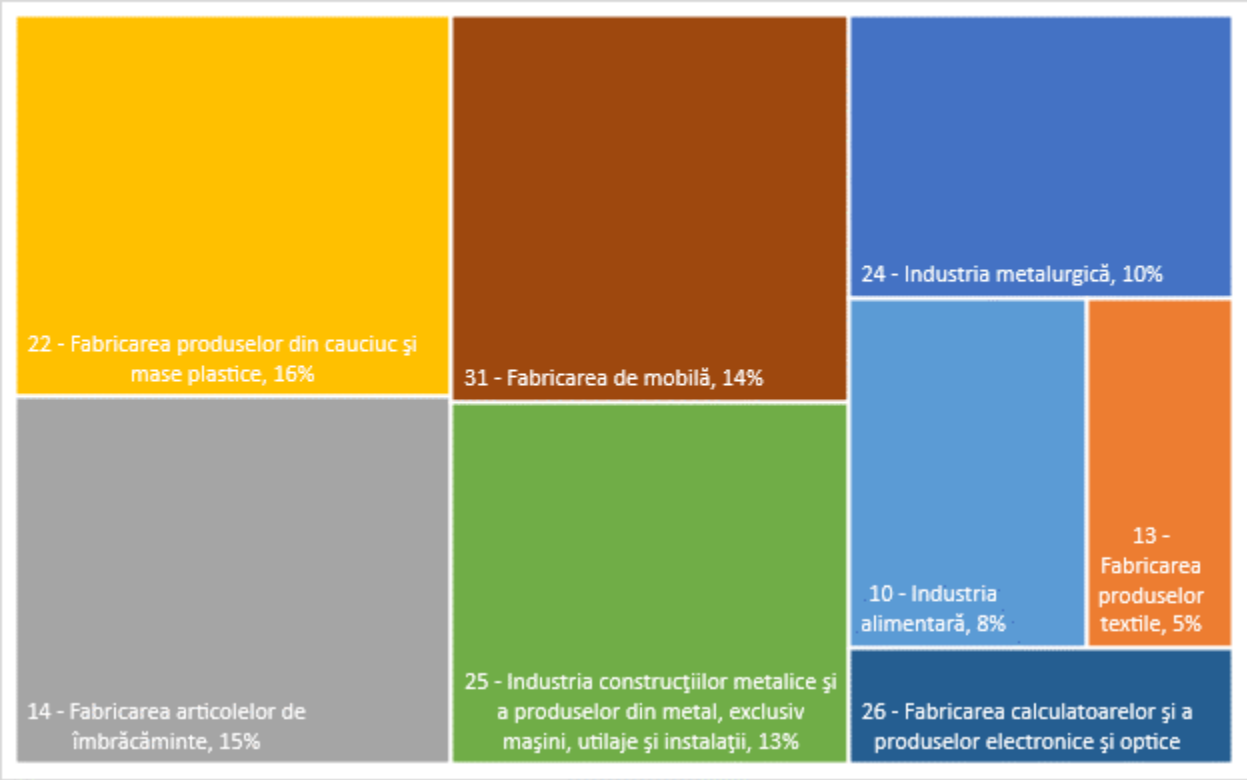

Sursa datelor: bilanţurile agenţilor economici, ONRC

Salariile mici și resursa umană calificată sunt principalii factori în atragerea investitorilor în domenii precum fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, industria metalurgică, industria alimentară și industria textilă.

În 2019, numărul salariaților din industrie era de 12.622 de persoane, dintre care 12.489 în industria prelucrătoare. Dintre domeniile industriei prelucrătoare cu un număr însemnat de salariați și care aveau o creștere semnificativă a numărului acestora în 2019 față de 2014 se numără: *Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice* și *Industria construcțiilor metalice şi a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații*. Având un număr mai mic de salariați, dar înregistrând creșteri mari ale numărului de angajați sunt următoarele domenii: *Fabricarea echipamentelor electrice, Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor, Alte activități industriale n.c.a.*

O serie de domenii cu mulți angajați au înregistrat însă o reducere a numărului acestora, și anume: *Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei, Fabricarea substanțelor și a produselor chimice, Fabricarea de mașini, utilaje şi echipamente n.c.a., Fabricarea de mobilă*. Acestea sunt domeniile în care industria județului înregistra un nivel crescut de specializare. Exceptând *Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte* și *Fabricarea de mașini*, *utilaje și echipamente n.c.a*., în toate celelalte domenii, cifra de afaceri și profitul au crescut (în termeni reali), chiar dacă a scăzut numărul de angajați, ceea ce indică o creștere a gradului de eficientizare și a nivelului de competitivitate a acelor domenii.

Tabel 21: Evoluția domeniilor din Industrie 2014 - 2019

Evoluția domeniilor din Industrie 2014 - 2019				
Domenii Industrie	Firme	Salariați	Cifră de afaceri - mii lei	Profit net - mii lei
08 - Alte activităţi extractive	45,0%	100,0%	124,3%	201,8%
10 - Industria alimentară	109,6%	5,9%	1,3%	147,0%
11 - Fabricarea băuturilor	33,3%	105,3%	195,4%	-50,9%
13 - Fabricarea produselor textile	21,1%	6,0%	403,2%	-60,5%
14 - Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	4,3%	-23,6%	-14,3%	-9,7%
15 - Tăbăcirea şi finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj şi marochinărie, harnaşamentelor şi încălţămintei; prepararea şi vopsirea blănurilor	12,5%	-21,8%	7,4%	18,5%
16 - Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn şi plută, cu excepţia mobilei; fabricarea articolelor din paie şi din alte materiale vegetale împletite	37,3%	-18,5%	7,4%	75,4%
17 - Fabricarea hârtiei şi a produselor din hârtie	80,0%	10,8%	30,4%	6,3%
18 - Tipărire şi reproducerea pe suporţi a înregistrărilor	205,6%	13,8%	24,4%	-69,7%
20 - Fabricarea substanţelor şi a produselor chimice	-37,5%	-26,2%	0,1%	1,0%
22 - Fabricarea produselor din cauciuc şi mase plastice	0,0%	30,0%	39,1%	8,0%
23 - Fabricarea altor produse din minerale nemetalice	24,1%	-38,0%	-52,5%	-51,2%
24 - Industria metalurgică	50,0%	0,9%	4,1%	-23,3%
25 - Industria construcţiilor metalice şi a produselor din metal, exclusiv maşini, utilaje şi instalaţii	60,9%	46,7%	76,2%	74,6%
26 - Fabricarea calculatoarelor şi a produselor electronice şi optice	-7,3%	-6,2%	11,9%	-20,1%
27 - Fabricarea echipamentelor electrice	71,4%	89,1%	91,7%	173,8%
28 - Fabricarea de maşini, utilaje şi echipamente n.c.a.	8,3%	-27,8%	-21,0%	18,4%

29 - Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor şi semiremorcilor	133,3%	368,4%	545,9%	353,9%
30 - Fabricarea altor mijloace de transport	0,0%	23,7%	35,8%	-59,2%
31 - Fabricarea de mobilă	25,3%	-2,4%	4,0%	8,2%
32 - Alte activităţi industriale n.c.a.	85,0%	255,0%	1265,1%	305,1%
33 - Repararea, întreţinerea şi instalarea maşinilor şi echipamentelor	41,7%	8,0%	33,1%	783,1%

Sursa datelor: bilanţurile agenţilor economici, ONRC

Servicii

În 2019, sectorul terțiar (servicii + comerț) deținea 43,5% din numărul total de angajați ai firmelor din județ și 36,3% din cifra de afaceri. Din acestea, serviciile concentrau 24,6% din numărul total de angajați ai firmelor, 14,1% din cifra de afaceri și 24,1 din profitul net. Din perspectiva numărului de angajați și a profitului, serviciile au un rol important în economia județului. Cel mai mare număr de angajați îl aveau firmele din domeniul *Transport și depozitare*, urmate de cele din *Activități de servicii administrative și activități de servicii suport* și *Hoteluri și restaurante*.

Figura 16: Structura sectorului serviciilor (salariați, 2019)

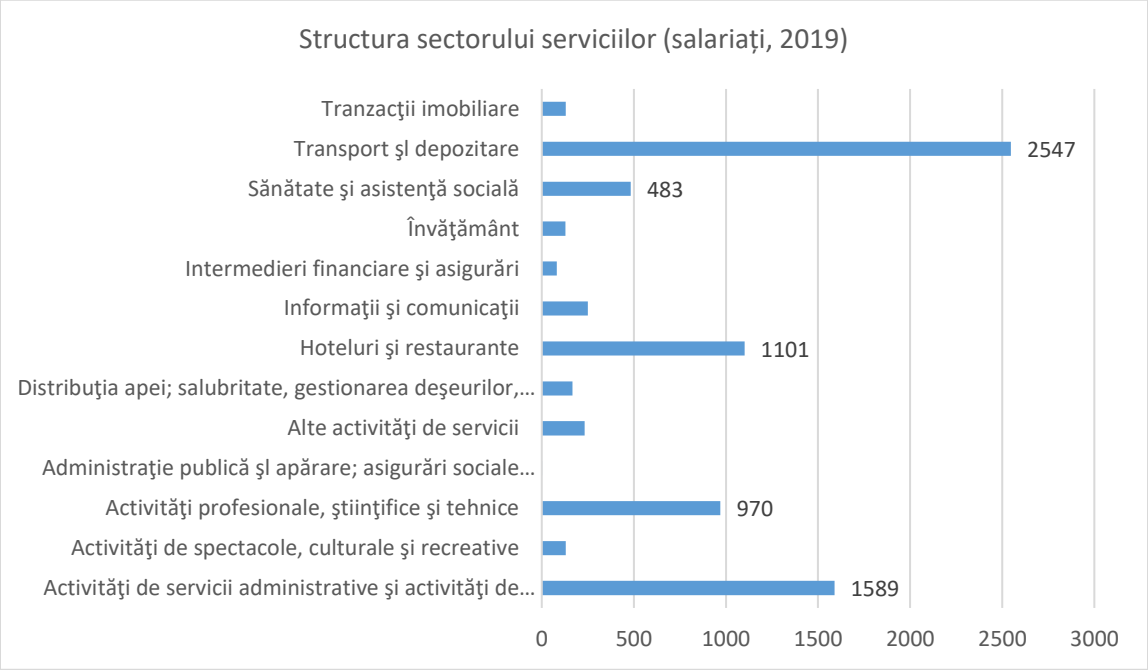

Sursa datelor: bilanţurile agenţilor economici, ONRC

În 2019, numărul de angajați era mai mare în sectoare importante aferente serviciilor, precum: *Transport și depozitare, Activități de servicii administrative și activități de servicii suport, Activități profesionale, științifice și tehnice* și *Sănătate şi asistenţă socială*.

Evoluții ale numărului de salariați în servicii 2019 vs 2014 (număr angajați)

Figura 17: Evoluții ale numărului de salariați în servicii: 2019 vs 2014

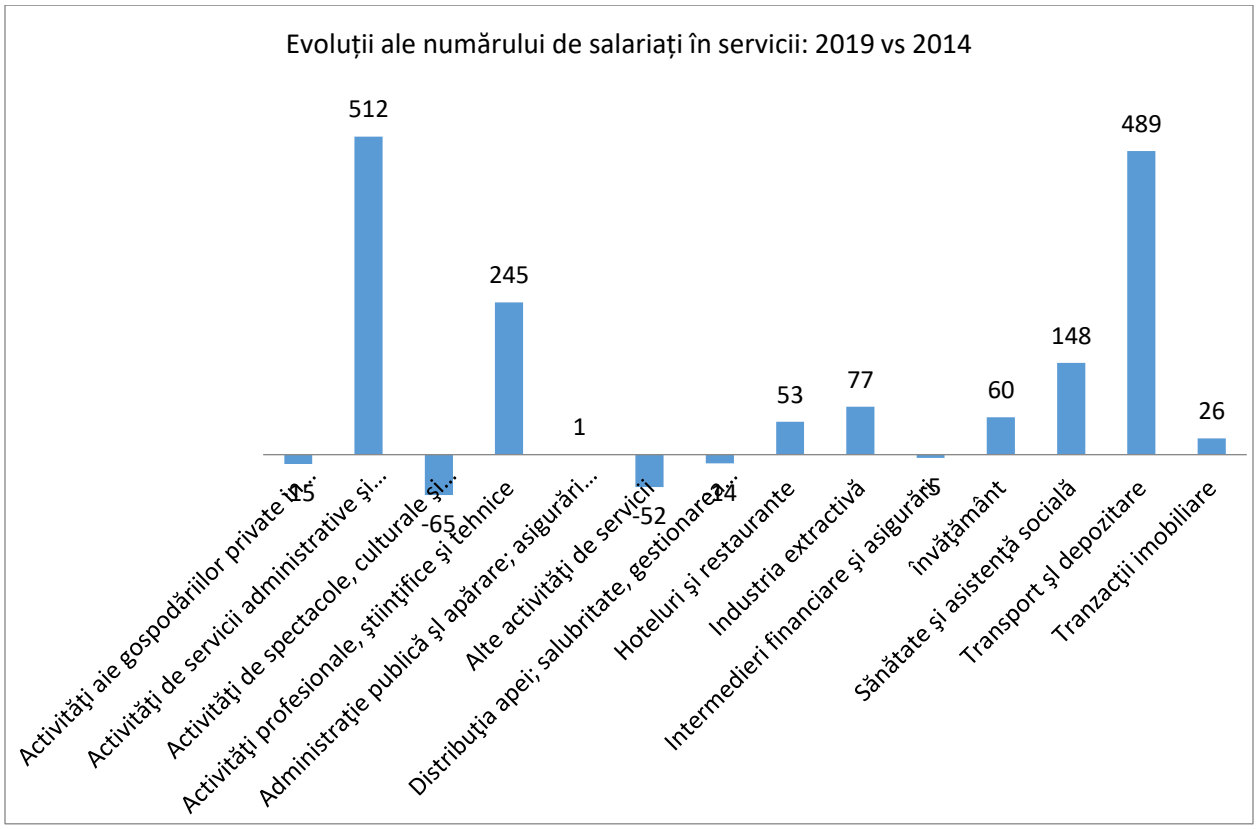

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Pe de altă parte, *Activități de spectacole, culturale și recreative*, *Alte activităţi de servicii* și cele de *Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public* au suferit o reducere semnificativă a numărului de angajați.

Comerț

Comerțul îngloba în 2019 aproximativ 20% din numărul de salariați și din cifra de afaceri de la nivel județean. Și în sectorul comerțului, evoluțiile sunt pozitive, în special cifra de afaceri și profitul net, ceea ce indică o intensificare a schimburilor comerciale și o creștere a puterii de cumpărare.

Tabel 22: Evoluția indicatorilor în comerț (termeni reali)

Evoluția indicatorilor în comerț (termeni reali)							
Indicatori	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Creștere/ descreștere**
Nr firme	1.886	1.867	1.892	1.946	1.898	2.017	**6,9%**

Angajați	5.738	5.668	6.091	6.008	5.767	6.019	**4,9%**
Cifră de afaceri (mii lei)	1.759.909	1.728.716	1.815.270	1.904.064	1.991.727	2.089.061	**18,7%**
Profit net (mii lei)	64.455	76.984	94.189	123.049	122.956	138.076	**114,2%**

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Pe domenii, *Comerțul cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor* înregistrează o scădere a numărului de firme și de angajați, deși cifra de afaceri și profitul în domeniu au crescut în termeni reali. Această evoluție, complementar cu evoluțiile pozitive din celelalte domenii ce țin de comerț indică o transformare în interiorul sectorului.

Tabel 23: Evoluția indicatorilor în domeniile comerțului (termeni reali)

Evoluția indicatorilor în domeniile comerțului (termeni reali)								
Domenii	**Indicatori**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Creștere/ descreștere**
45 - Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	Nr firme	270	271	294	337	345	392	**45,2%**
	Angajați	754	719	843	945	953	1.039	**37,8%**
	Cifră de afaceri (mii lei)	103.462	123.606	147.051	187.734	211.029	235.030	**127,2%**
	Profit net (mii lei)	3695	5893	9678	14731	15479	23013	**522,7%**
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	Nr firme	440	433	447	459	435	473	**7,5%**
	Angajați	1808	1700	2043	1948	1986	2104	**16,4%**
	Cifră de afaceri (mii lei)	1131235	950898	1012514	1054706	1122690	1173678	**3,8%**
	Profit net (mii lei)	36109	39998	50983	72645	60336	67465	**86,8%**
47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	Nr firme	1176	1163	1151	1150	1118	1152	**-2,0%**
	Angajați	3176	3249	3205	3115	2828	2876	**-9,4%**
	Cifră de afaceri (mii lei)	525212	654212	655706	661624	658008	680352	**29,5%**
	Profit net (mii lei)	24651	31093	33528	35673	47141	47598	**93,1%**

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Construcții

Sectorul construcțiilor a înregistrat o evoluție pozitivă a tuturor indicatorilor, remarcându-se creșterea semnificativă a cifrei de afaceri și a profitului net (termeni reali) într-o perioadă scurtă. Această evoluție

indică o creștere a specializării și competitivității sectorului construcțiilor după reculul suferit în urma crizei economice declanșate la sfârșitul anului 2008 și în România.

Tabel 24: Evoluția indicatorilor în construcții (termeni reali)

Evoluția indicatorilor în construcții (termeni reali)							
Indicatori	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Creștere/ descreștere**
Nr firme	806	792	808	852	847	1021	**26,7%**
Angajați	3196	3408	3498	3519	3700	4141	**29,6%**
Cifră de afaceri (mii lei)	453465	611942	519127	580852	584440	684059	**50,9%**
Profit net (mii lei)	34238	53358	40474	55712	71448	90719	**165,0%**

Sursa datelor: bilanțurile agenților economici, ONRC

Întreprinderi și antreprenoriat local

Densitatea întreprinderilor active și inițiativa antreprenorială sunt indicatori importanți ai nivelului și trendului de dezvoltare economică, respectiv ai atractivității economice locale. Numărul mare de întreprinderi locale reprezintă premisa bunăstării unei comunități, activitățile de producție sau cele de prestări servicii ale acestora fiind cele care stau la baza creării de locuri de muncă, transmiterii de know-how, creării valorii adăugate proprii la produsul intern brut, creării de noi piețe, creșterii veniturilor locuitorilor și implicit, a veniturilor bugetare locale.

Un mediu antreprenorial efervescent permite dezvoltarea relațiilor de afaceri și crearea de aglomerări de competențe, ceea ce contribuie la reducerea eforturilor și costurilor firmelor locale în identificarea și procurarea de resurse. Nivelul ridicat al intensității antreprenoriale a unei zone se asociază, în general și cu o populație educată și aduce după sine un nivel de trai mai ridicat. Pentru evaluarea intensității și inițiativei antreprenoriale din județ, am utilizat doi indicatori: densitatea întreprinderilor și numărul întreprinderilor nou-înființate / 100 de locuitori.

Densitatea întreprinderilor

Similar trendului de la nivel național, densitatea întreprinderilor a crescut în județul Sălaj în ultimii 14 ani. Criza economică declanșată la sfârșitul anului 2008 a avut ca efect și scăderea densității întreprinderilor, însă trendul ascendent a fost reluat în 2012, ajungând la 14,83 firme/1000 de locuitori în 2019. Această creștere este generată cu precădere de evoluția numărului de firme în mediul rural, pentru că în mediul urban, densitatea întreprinderilor nu depășea încă 2019 valoarea pe care o înregistra-se în 2008 (26,7 firme/1000 de locuitori).

Figura 18: Densitatea întreprinderilor în județul Sălaj în perioada 2008 - 2019

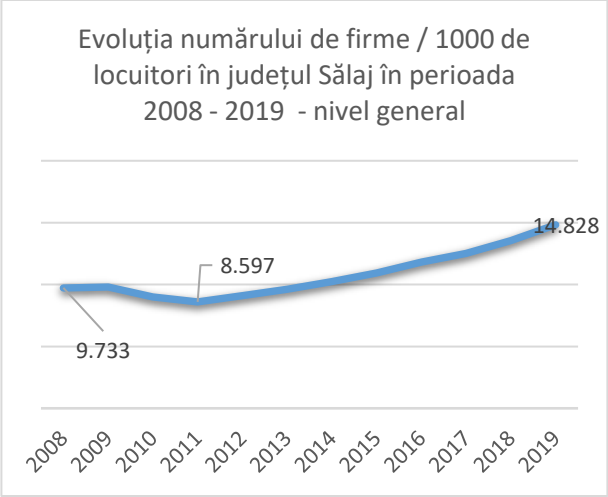

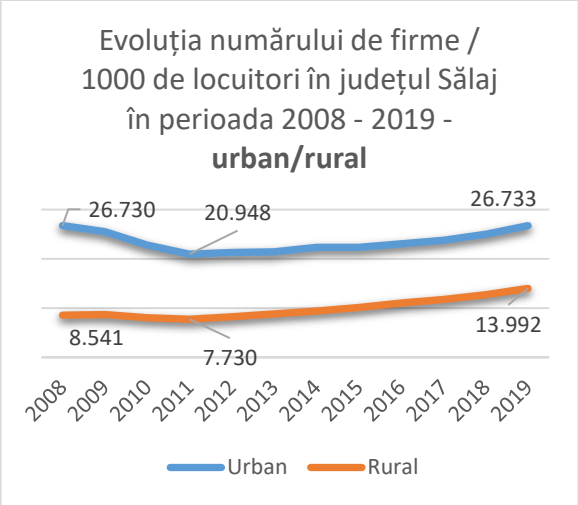

Sursa datelor: INS

Astfel, deși în mediul urban, densitatea întreprinderilor este mai mare decât în rural, decalajele se reduc de la 18,2 firme/1000 de locuitori în 2008, la 12,7 firme/1000 de locuitori în 2019.

Cum era de așteptat, cel mai mare număr de firme/1000 de locuitori se înregistrează în municipiul Zalău. Topul UAT-urilor privind numărul de firme/1000 de locuitori este completat de 3 comune situate în apropierea municipiului Zalău, orașul Șimleul Silvaniei, situându-se doar pe locul cinci, iar Jibou și Cehu Silvaniei pe locurile 8 și 9.

Figura 19: UAT-urile din județul Sălaj cu cea mai mare și cea mai mica densitate a întreprinderilor

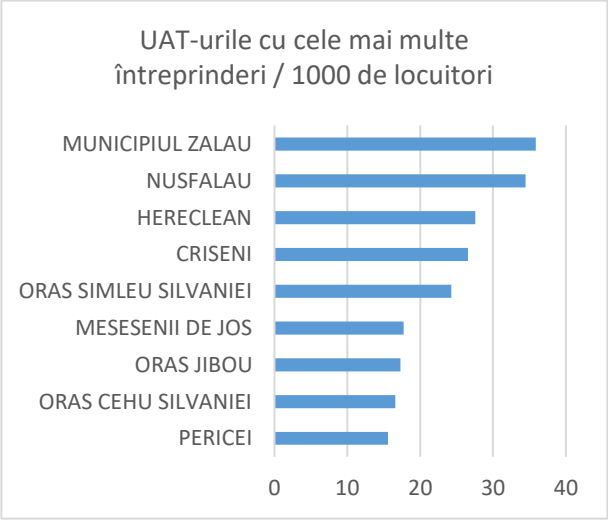

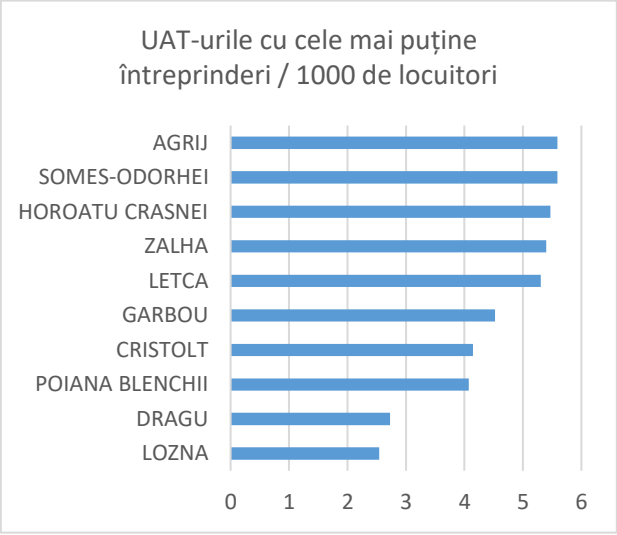

Sursa datelor: INS

La coada clasamentului privind densitatea întreprinderilor se află comunele Gârbou, Cristolț, Poiana Blenchii, Dragu și Lozna, acestea fiind comune mici (Lozna are o populație sub 1000 de locuitori) și cu o populație în general, îmbătrânită.

Pentru o imagine mai clară asupra evoluției densității întreprinderilor, am evaluat și nivelul de creștere/descreștere al densității întreprinderilor în fiecare UAT în parte din județ. Valorile astfel obținute pot fi un indicator în ceea ce privește climatul antreprenorial local și atractivitatea UAT-urilor pentru afaceri. Creșterea/descreșterea a fost calculată ca diferență între media valorilor perioadei 2018 - 2019 și media valorilor perioadei 2008 – 2009. Așa cum am observat deja, densitatea întreprinderilor a crescut la nivel județean cu precădere pe seama mediului rural. În top se află comunele învecinate cu municipiul Zalău (Meseșenii de Jos, Hereclean, Mirșid și Crișeni), dar și alte comune care nu sunt în imediata vecinătate a celorlalte UAT-uri urbane din județ. De observat că, în topul creșterii (primele zece) densității se află doar comune, acest trend fiind observat și la nivel național în cadrul altor studii cu privire la evoluția indicatorilor aferenți întreprinderilor active.

Figura 20: UAT-urile din județul Sălaj în care densitatea întreprinderilor a crescut și cele în care a scăzut cel mai mult în perioada 2008 - 2019

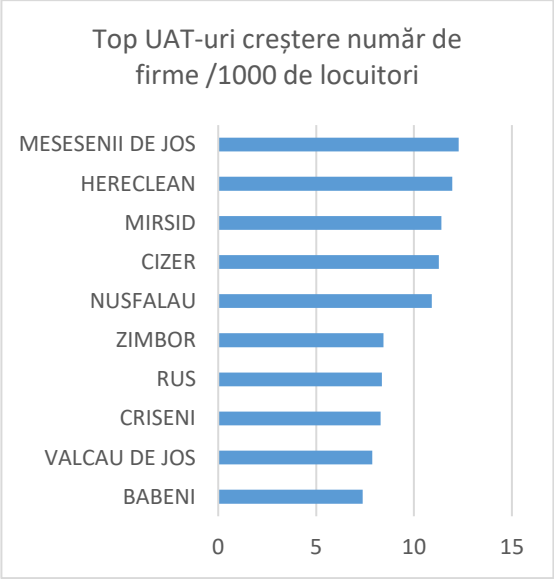

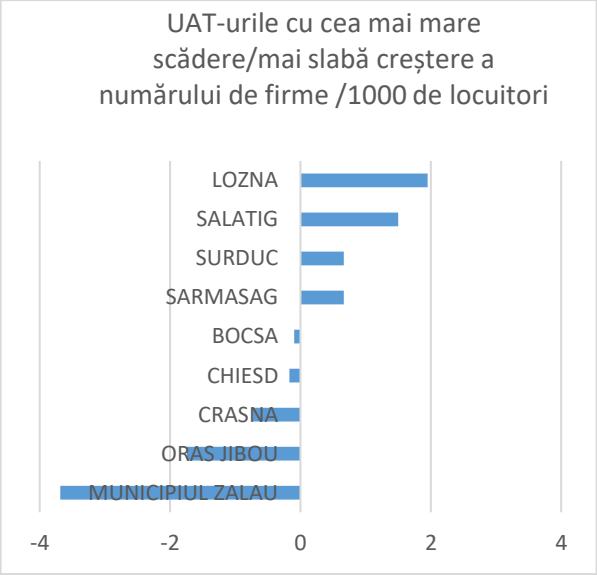

Sursa datelor: INS

În același timp, la coada clasamentului se află UAT-uri urbane, în cazul de față municipiul Zalău și orașul Jibou, în acestea, dar și în câteva comune, densitatea întreprinderilor scăzând în intervalul analizat. Această scădere a densității firmelor poate fi generată fie de relocarea activității economice în UAT-urile/comunele învecinate (cazul municipiului Zalău), fie de scăderea atractivității/diminuarea oportunităților mediului economic local pe fondul îmbătrânirii populației și emigrării forței de muncă mai mult sau mai puțin specializate.

Înmatriculările de firme noi

La nivelul județului Sălaj, numărul de firme noi a avut o evoluție oscilantă, dar un trend ascendent. O scădere semnificativă a numărului de firme noi la nivelul întregului județ s-a produs în anul 2013, deși la nivel național cel mai mic număr de înmatriculări de firme s-a înregistrat în 2014. Așa cum precizam însă,

trendul este unul ascendent, iar în 2018 numărul de înmatriculări de firme/1000 de locuitori era mai mult de dublu față de 2008. Analiza separată urban-rural a numărului de înmatriculări arată că în mediul urban trendul oscilant al înființării de firme este unul descendent, în timp ce în mediul rural este unul ascendent. Astfel, în mediul rural, media numărului de firme înființate/1000 de locuitori în ultimii ani se apropie de media UAT-urilor din mediului urban al județului Sălaj.

Figura 21: Evoluția numărului de firme nou-înființate/1000 de locuitori în județul Sălaj în perioada 2008 - 2018

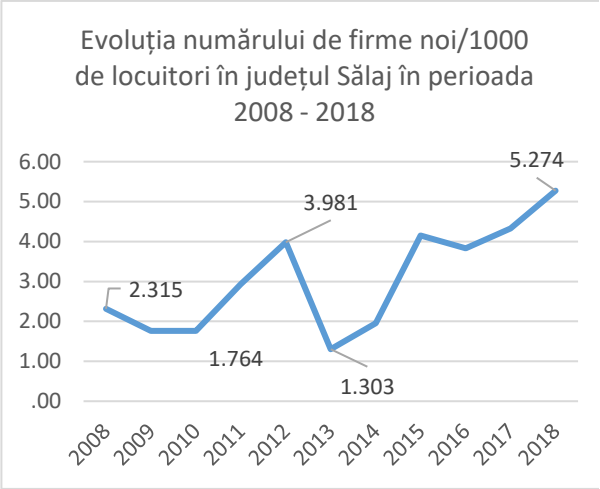

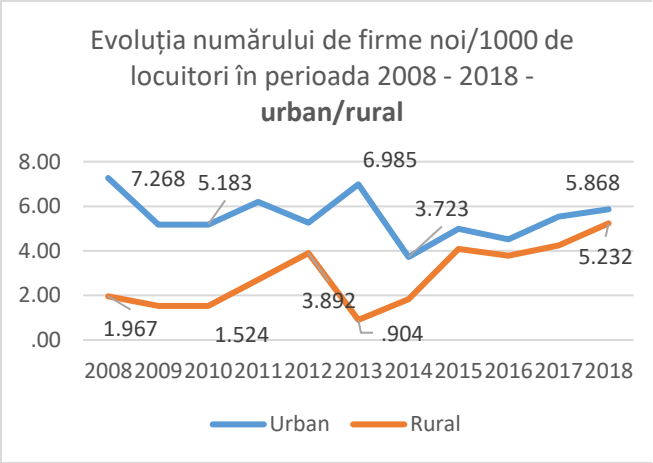

Sursa datelor: INS

În perioada 2008 – 2018, cele mai multe firme înmatriculate/1000 de locuitori s-au înregistrat în municipiul Zalău, acesta fiind urmat în clasament de comunele înveninate, respectiv Hereclean, Meseșenii de Jos și Crișeni. De observat că celelalte UAT-uri urbane se află în top 10, însă ele sunt depășite în privința numărului de înmatriculări de firme/1000 de locuitori de comunele învecinate cu municipiul Zalău. În același timp, cel mai redus nivel al inițiativei antreprenoriale se întâlnește, în medie, în comunele Sâg, Șimișna, Chieșd, Marca și Hida.

Figura 22: UAT-urile din județul Sălaj cu cele mai multe și cu cele mai puține înmatriculări de firme/1000 de locuitori

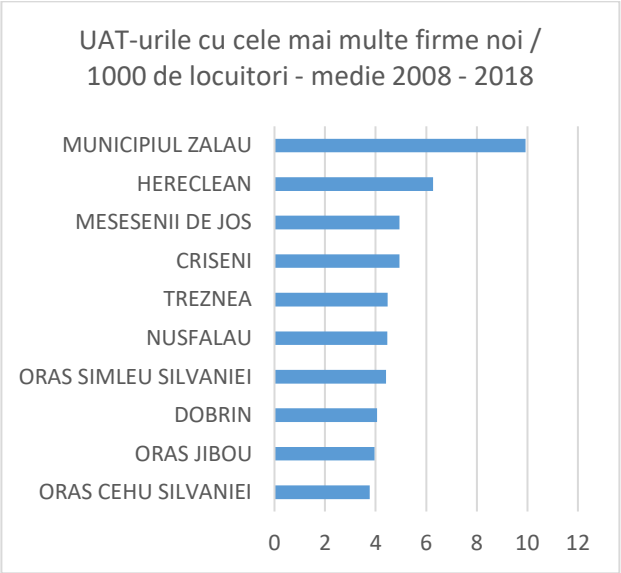

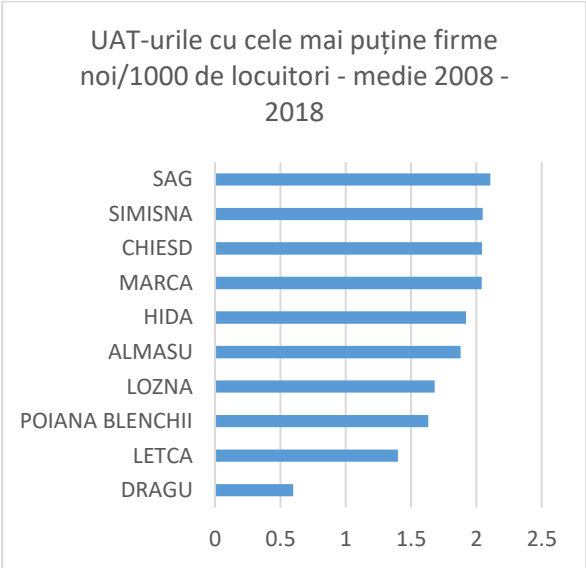

Sursa datelor: INS

În mare parte, sunt aceleași comune care au înregistrat și o densitate scăzută a întreprinderilor. Sunt în general comune mici și cu o populație îmbătrânită.

În vârful clasamentului UAT-urilor în care numărul de noi înmatriculări de firme era în 2017-2018 mai mare decât în 2008-2009 (creșterea/descreșterea a fost calculată ca diferență între media valorilor anilor 2017 - 2018 și media valorilor anilor 2008-2009) se află comunele Valcău de Jos, Sânmihaiu Almașului, Treznea, Băbeni și Dobrin. Așadar, în clasamentul primelor 10 cele mai mari creșteri ale numărului de înmatriculări sunt doar comune. Pe de altă parte, la coada clasamentului privind creșterea/descreșterea numărului de înmatriculări de firme se află Municipiul Zalău, cele trei orașe din județ și câteva comune.

Figura 23: UAT-urile din județul Sălaj în care numărul întreprinderilor noi a crescut și cele în care a scăzut cel mai mult în perioada 2008 - 2019

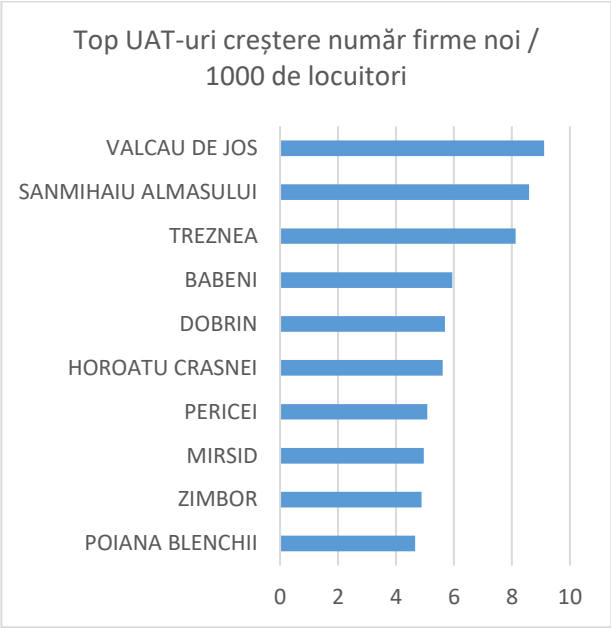

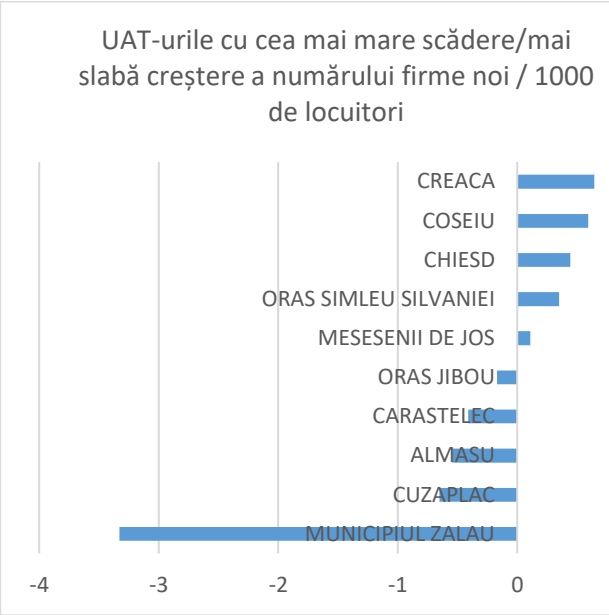

Sursa datelor: INS

În municipiul Zalău, orașul Jibou, precum și în comunele Cuzăplac, Almașu și Carastelc, numărul înmatriculărilor de firme era mai mic în perioada 2017 – 2018 decât în perioada 2008-2009. Tot la coada clasamentului se află și orașul Șimleu Silvaniei, al doilea UAT din județ ca mărime a populației, după municipiul Zalău. În concluzie, la fel ca analiza densității întrepinderilor, și analiza evoluției anuale a înmatriculărilor de firme indică o posibilă relocare a activității economice în mediul rural.

Economia locală – specializare și competitivitate

Analiza performanțelor economiei locale are ca scop identificarea acelor domenii în care economia județului prezintă ori poate dezvolta avantaje competitive precum și comparative, dar și identificarea ariilor necompetitive ale economiei locale, ori aflate în pierdere de competitivitate.

Pentru aceasta am utilizat o analiză mixtă - Coeficient Locațional (indice de specializare) și Shift-Share, analiză de tip benchmark, ce utilizează instrumente / indicatori precum Mixul industrial și Competitivitatea Regională (variație diferențială).

Pentru calcularea indicatorilor am folosit datele referitoare la numărul de angajați ai întreprinderilor grupați la nivel de domeniu și sector (pe baza Clasificației Activităților Economiei Naționale, revizia 2), iar ca arie de referință am ales nivelul național. Motivul alegerii nivelului de referință este dat de disponibilitatea datelor precum și de importanța / validitatea ariei de comparație (una redusă în cazul regiunii). Perioada de analiză este 2008-2019 (2019 este ultimul an cu date finale disponibile).

Datorită faptului că scopul analizei este de a identifica sectoarele competitive ale economiei locale, la nivel de județ am utilizat date referitoare la numărul de salariați, excluzând din reprezentarea grafică acea componentă de sector public aferentă sectoarelor Administrație publică, asigurări sociale, Învățământ, Sănătate și asistență socială.

Specializare și diversificare

Nivelul de specializare al unei economii în anumite domenii poate fi determinat pe baza coeficientului de localizare, o modalitate de identificare a avantajelor comparative locale - ramurile cu costuri de oportunitate reduse, domenii de concentrare / specializare ale economiei locale.

Prin intermediul acestei tehnici am identificat domeniile cu potențial - a căror producție de bunuri sau servicii este probabil să fie "exportată" (nu neapărat în sensul comun al termenului –ne referim aici la probabilitatea ca bunurile sau serviciile să fie utilizate de către rezidenții altor zone - exterioare economiei locale).

Coeficientul de localizare (location quotient / CL), ne permite să determinăm în ce măsură un anumit sector al economiei locale are o pondere mai ridicată sau mai scăzută în total, față de zona de referință cu care este comparat. Sectoarele ce conferă un avantaj comparativ (cu CL supraunitar) unui teritoriu au potențial de motor economic.

Din punctul de vedere al unei strategii de dezvoltare economică, coeficientul locațional poate oferi informații despre natura, diversitatea ori concentrarea activității economice dintr-o anumită zonă. Acolo unde diversificarea este unul dintre obiectivele strategice, coeficientul locațional indica în care sectoare ale economiei locale pot fi realizate eforturi pentru expansiunea acestora - există posibilitatea ca unele sectoare economice să fie subreprezentate, ori să existe o supraspecializare într-o anumită industrie, ceea ce, uneori, constituie un pericol la adresa economiei locale.

Compararea valorilor coeficienților de specializare obținute în diferite perioade poate arăta dacă zona devine mai mult sau mai puțin specializată în anumite domenii de-a lungul timpului, în acest fel putându-se evalua impactul politicilor economice implementate asupra competitivității, ori se poate prezice impactul potențial al acestora asupra forței de muncă din anumite sectoare.

Indicele Hachman este o modalitate de a identifica diversificarea, măsurând gradul de similaritate structurii al economiei locale cu cea utilizată ca referință. Valorile acestui indice au crescut de la 0,65 la 0,67 ceea ce confirmă procesul de diversificare al economiei locale.

Analiza realizată la nivel de sector domenii arată concentrare ridicată în industrie, dar analiza realizată nivel de domenii e una mai fiabilă, identificând mai exact avantajele comparative ale comunității.

Tabel 25: Domenii de specializare / cu avantaje comparative

	% din angajați județ	LQ 2019
Construcții	9%	1,18
Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	4%	1,95
Fabricarea de mobilă	4%	3,54

Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	4%	3,24
HoReCa	4%	1,07
Transporturi terestre	3%	1,02
Industria alimentară	3%	1,01
Industria metalurgică	3%	5,19
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal	3%	1,57
Agricultura	2%	1,27
Alte servicii	2%	1,51
Captarea, tratarea și distribuția apei	1%	1,50

Sursa datelor - calcule proprii, ONRC

Aproape 70% din totalul angajaților economie locale activează în domenii cu posibile avantaje comparative.

Tabelul de mai sus conține datele doar pentru acele activități care grupează un număr semnificativ de angajați (peste 500).

Se pot observa avantaje comparative în multe dintre ariile tradiționale manufacturiere, precum industria produselor din cauciuc și industria metalurgică.

Industria articolelor pentru îmbrăcăminte își dezvoltă avantajele comparative (creștere a valorii coeficientului). Același trend este observabil și în cazul industriei construcțiilor metalice.

În timp, unele arii au pierdut din concentrarea de angajați (având la momentul actual un coeficient subunitar) – sectorul comercial și cel al prelucrării lemnului.

Sectoarele aferente serviciilor sunt subreprezentate în termeni de specializare, cu excepția câtorva domenii, precum alte ”Alte activități de servicii”, serviciile publice și sectorul HoReCa - acesta dezvoltă avantaje comparative față de anul de bază al analizei.

Competitivitate

Avantajele competitive ale unei zone se pot identifica pe baza analizei Shift-share care pornește le la asumpția că modificările ce survin în economia locală au la bază trei surse: evoluția de ansamblu a economiei naționale, mixul de industrii local și competitivitatea locală. Astfel, analiza ia în considerare impactul economiei naționale, dar și al evoluției ramurii, și permite izolarea eventualului avantaj competitiv de la nivel local.

Avantajul competitiv este măsurat pe baza variației diferențiale(VD), indicator ce compară ratele de creștere sau declin ale unui sector sau domeniu local cu creșterea sau declinul aceluiași sector din zona de referință (în cazul nostru nivelul național). Acest indicator ne permite să observăm sectoarele economiei locale care au performat mai bine decât la nivelul unității de referință pe parcursul unei

anumite perioade de timp, sau dacă evoluția economiei locale (prin sectoarele și domeniile ei) are loc la o rată mai scăzută ori mai crescută decât cea așteptată.

Interpretarea datelor – valorile pozitive ale coeficientului ne arată că domeniul poate prezenta un avantaj competitiv (ce poate fi explicat prin proximitate ridicată față de factorii de producție importanți sau alte avantaje specifice comunității) și se dezvoltă mult mai repede decât referința. Acest scor indică faptul că, în pofida trendului de la nivel național și de la nivelul ramurii respective, există la nivel local factori latenți care avantajează ramura respectivă în raport cu referința.

Valorile trebuie interpretate ținând cont de mai multe elemente - pot apărea coeficienți pozitivi în ariile unde declinul a fost mai puțin pronunțat decât cel al nivelului de referință, ceea ce nu presupune neapărat un avantaj competitiv. Din acest motiv interpretarea indicatorului variației diferențiale trebuie confirmată de cea a mix-ului industrial.

Tabel 26: Lista domeniilor cu posibile avantaje competitive

	% din angajați județ	VD
Construcții	9%	0,53
Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	4%	0,19
HoReCa	4%	1,14
Industria alimentară	3%	0,10
Industria metalurgică	3%	0,56
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal	3%	0,36
Agricultura	2%	0,56
Alte servicii	2%	2,64
Captarea, tratarea și distribuția apei	1%	0,18
Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	sub 1%	2,08
Silvicultură și exploatare forestieră; Pescuit și acvacultură	sub 1%	0,08

Sursa datelor: calcule proprii, bilanțurile agenților economici - ONRC

Variația diferențială este o analiză dinamică (spre deosebire de coeficientul locațional, care este o măsură statică), evaluând modificări de-a lungul perioadei 2008-2019.

Se poate observa că peste 50% din salariații locali activează în asemenea arii, cu probabilitate ridicată de a poseda avantaje competitive (acestea sunt observabile în tabelul de mai sus). Dacă excludem din analiză sectorul public, procentul se reduce.

Este îmbucurător faptul că avantajele competitive sunt regăsite într-un număr important de activități, iar analiza confirmă competitivitatea unei părți importante din sectoarele tradiționale.

Rate de creștere superioare sectorului similar național confirmă avantaje competitive în construcții, Horeca, dar și industrie grea – metalurgică și a construcțiilor metalice. Industria articolelor de îmbrăcăminte are o rată de involuție inferioară celei de la nivel național.

Creșterea din domeniul HoReCa și a industriei alimentare, pot fi baza unei clusterizări a unor asemenea tipuri de activități.

Identificarea motoarelor economiei locale și a potențialului de angrenare

Corelarea celor doi coeficienți analizați până acum ne permite identificarea sectoarelor și activităților în dezvoltare și cele în declin, dar și cele ce necesită atenție sporită sau cu potențial de evoluție.

Graficul de mai jos concentrează in cadranul din dreapta-sus, sectoare care reprezintă motoarele economiei locale – unde nivelul de concentrare/specializare este ridicat, iar rata de evoluție față de nivelul național este superioară.

Categoria domeniilor în transformare, acele activități care concentrează un număr important de angajați, dar care nu au ori își pierd avantajul competitiv, indică tendința de transformare a economiei locale, prin pierderea competitivității unor sectoare reprezentative.

Sectoarele în declin sunt acelea în cazul cărora concentrarea numărului de angajați este sub nivelul de referință, iar rata lor de evoluție este sub cea a sectorului de la nivel național.

Sectoarele de perspectivă au rate de creștere ce depășesc nivelul așteptat, dar nu au un coeficient locațional care să arate nivel de concentrare ridicat.

În figura de mai jos este reprezentată grafic distribuția activităților /domeniilor economie județene în funcție de categoriile sus-menționate, grupându-le doar pe acelea cu un număr semnificativ de angajați.

Figura 24: 4 cadrane (domenii cu număr semnificativ de angajați)

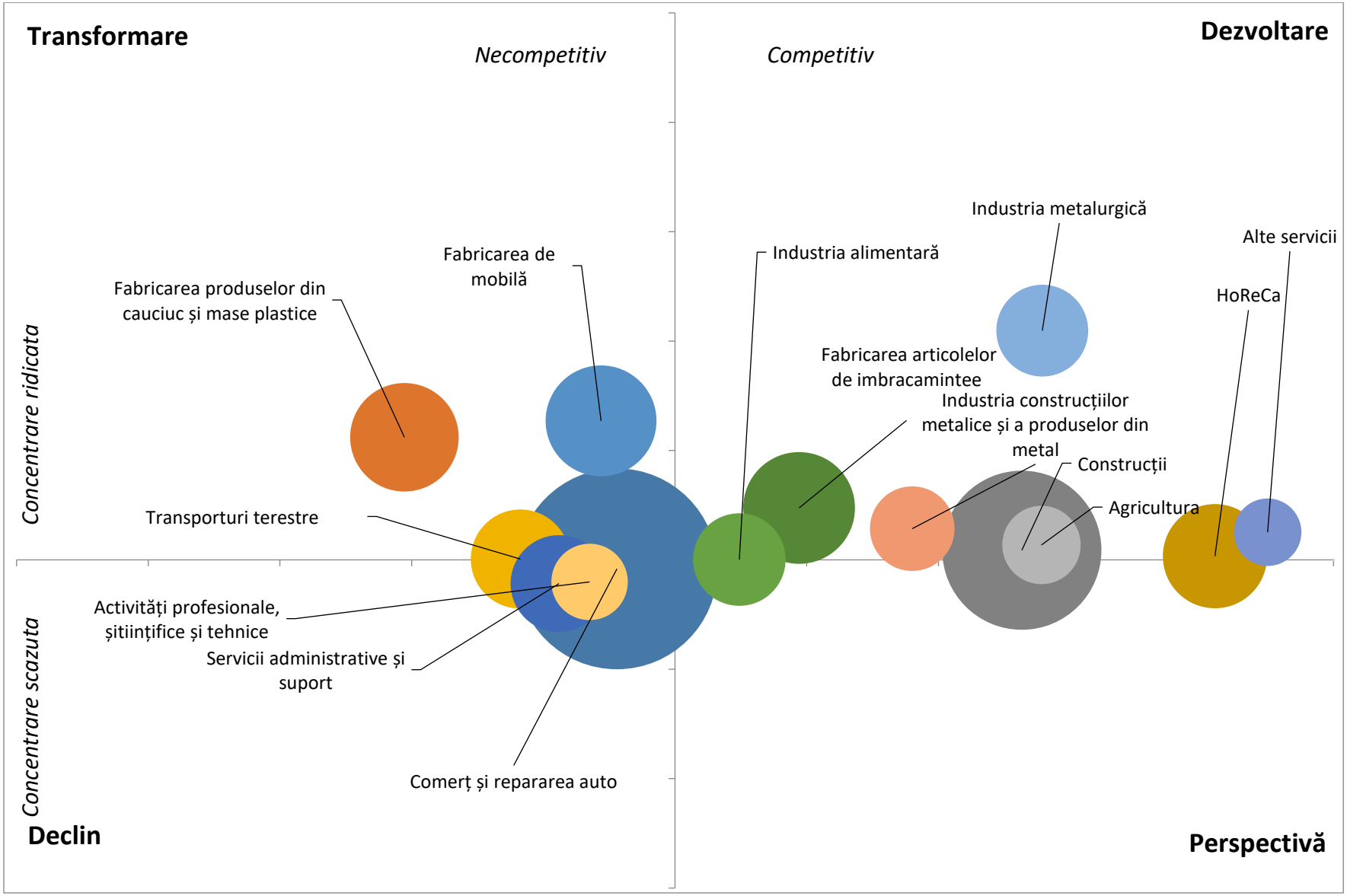

Sectoare în dezvoltare grupează peste 47% din angajații de la nivel local, ceea ce arată o importantă capacitate de dezvoltare economică și avantaje competitive certe. Acestea reprezintă baza de creștere a economiei locale.

Sectoare și domenii precum construcțiile, fabricare a articolelor de îmbrăcăminte, Horeca, industrie alimentară, dar și industria grea – metalurgică și a construcțiilor metalice sunt competitive. Rezultatele analizei realizate asupra nivelului exporturilor locale este confirmat de analiza de mai sus.

Ariilor cu tradiție și bine-cunoscute li se adaugă activitățile companiilor din agricultură, dar și o componentă de servicii.

Sectoarele în transformare importante sunt cele ale industriei mobile, industriei produselor din cauciuc și sectorului transporturilor.

Ratele de evoluție ale acestora sunt inferioare celei naționale, dar ele trebuie tratate diferit - unele dintre ele pierd în timp un număr semnificativ de angajați (industria mobilei și transporturile terestre), în cazul industriei produselor din cauciuc plasarea în această categorie se datorează exclusiv creșterii ridicate a domeniului la nivel național.

Observăm o relativă polarizarea economiei, vizibilă și prin procentul extrem de redus al sectoarelor de perspectivă (doar 2% din angajați activează în sectoare cu rate de creștere importante, dar care nu au un nivel de concentrare ridicat).

Eforturile strategice ale comunității trebuie să fie adresate zonelor aflate în declin.

Problematice sunt sectoarele / domeniile aferente activităților comerciale (peste 14% din angajații de la nivelul întregului județ), prelucrarea lemnului, fabricarea de mașini și utilaje, care au pierdut o parte importantă din angajați.

Sectoare aferente serviciilor care intră în categoria amintită datorită faptului că rata lor de evoluție este inferioară celei naționale sunt cele ale serviciilor administrative și suport și activitățile profesionale, științifice și tehnice, dar și industriile creative (care au surplus de angajați față de perioada de bază).

Reziliența economică a județului Sălaj - analiză comparativă a județului Sălaj cu alte județe cu profil asemănător

În această parte a analizei am încercat să măsurăm reziliența economică a județului Sălaj și să o comparăm cu cea a unor județe cu profil asemănător (județe cu un profil economic axat pe industria prelucrătoare). De asemenea, analiza include și măsurarea și compararea rezilienței economice în interiorul județului, respectiv a orașelor și comunelor din județul Sălaj. Șocul la care am încercat să evaluăm, prin comparație, reziliența economică este criza financiar-economică declanșată la sfârșitul anului 2008 în România.

Înainte de a trece la descrierea metodologiei de măsurare a rezilienței economice și de prezentare a rezultatelor obținute vom defini reziliența economică. Potrivit lui Di Caro (2017), reziliența economică reprezintă ”capacitatea unui loc dat (localitate, regiune, țară) de a rezista la un șoc, de a-și reveni după

evenimente neașteptate și de a susține un trend de creștere economică pe termen lung”. Astfel, reziliența economică poate fi interpretată ca fiind procesul dinamic de rezistență și adaptare în care interdependența elementelor spațiale și temporale influențează modul în care economia reacționează la evenimente/fenomene adverse/potrivnice. Așadar, măsurarea și compararea rezilienței economice a unor comunități/județe/regiuni/țări oferă o perspectivă asupra modului în care economia acestor unități a fost afectată sau a făcut față șocului, respectiv asupra modului în care a reușit să își revină după un șoc și/sau să performeze din punct de vedere economic. De asemenea, analiza rezilienței economice permite și identificarea posibililor factori care au influențat reziliența economică, precum și schimbările structurale care s-au produs în economie ca urmare a șocului apărut, respectiv modul în care structura economică s-a modificat/s-a adaptat.

Metodele de măsurare a rezilienței economice sunt variate, însă majoritatea dintre ele se bazează pe metoda ”cutiei negre”, adică pe măsurarea rezultatelor activității economice (cutia neagră) înainte de producerea șocului economic, în timpul producerii acestuia și după perioada de șoc. Rezultatele activității economice pot fi măsurate printr-o serie de indicatori (individuali) precum PIB-ul, venitul, cifra de afaceri, profitul, numărul/ponderea salariaților, productivitatea, consumul, antreprenoriatul/inițiativa antreprenorială etc. sau prin indicatori compoziți (compuși din mai mulți indicatori individuali).

Pornind de la metodologia utilizată în 2018 de Joint Research Centre of European Commission (JRC) pentru măsurarea rezilienței regiunilor din Uniunea Europeană, în vederea măsurării rezilienței economice, în cazul fiecărui indicator, am utilizat următoarele metode de măsurare:

Figura 25:Măsurarea rezilienței economice: unități de măsură folosite

Măsurarea rezilienței economice	Definiție	Capacitate
Impactul crizei		
Cât de mult a afectat criza financiar-economică acel indicator, respectiv acea dimensiune a economiei la nivel local?	Diferență între nivelul din timpul crizei (media anilor cu trend de scădere) și nivelul pre-criză (media anilor 2007-2008)	Absorbție
Revenire din criză		
Cât de mult și-a revenit acel indicator, respectiv acea dimensiune a economiei locale după criză?	Diferență între valorile cele mai recente (media anilor 2017 - 2018) și cele din timpul crizei (media anilor cu trend de scădere)	Absorbție și adaptare
Performanță	Diferență între valorile cele mai recente (media anilor 2017 - 2018) și și nivelul pre-criză (media anilor 2007-2008)	Adaptare
Care este situația acelui indicator/acea dimensiune a		

economiei locale în comparație
cu nivelul pre-criză?

Sursa: adaptare după JRC, 2018

Media anilor cu trend de scădere a fost calculată separat pentru fiecare unitate (județ și UAT urban) în parte. A fost calculată astfel media pe baza valorilor anilor în care indicatorul a scăzut (de regulă, 2009 – 2010 sau 2009 - 2011, după caz). În cazul UAT-urilor din mediul rural, valorile pentru perioada de scădere au fost calculate ținând cont de perioada de scădere a mediei UAT-urilor din mediul rural, respectiv 2009 – 2011. În cazul valorilor pre și post-criză, a fost utilizată media ultimilor 2 ani înainte de criză (2007 – 2008) și a ultimilor 2 ani pentru cea mai recentă perioadă pentru care au existat date (2017 – 2018).

Această metodă de măsurare a fost utilizată pentru următorii indicatori: PIB/locuitor (prețuri curente/PIB nominal), PIB/locuitor-PPC (paritatea puterii de cumpărare) și numărul de salariați/1000 de locuitori.

PIB/locuitor este un indicator primar des utilizat în studii economice, indicator ce permite măsurarea și compararea performanței economice a județelor, regiunilor, țărilor. PIB corespunde valorii tuturor bunurilor și serviciilor produse de către unitățile producătoare rezidente pentru consumul final. Raportarea la numărul de locuitori ai județului/regiunii/țării permite compararea acestora prin intermediul indicatorului.

Puterea de cumpărare standard (PPS) este o unitate monetară artificială. ”Teoretic, cu 1 PPS poate cumpăra aceeași cantitate de bunuri și servicii în fiecare țară. Cu toate acestea, diferențele de preț transfrontaliere înseamnă că sunt necesare cantități diferite de unități monetare naționale pentru aceleași bunuri și servicii, în funcție de țară. […]. PPS este termenul tehnic utilizat de Eurostat pentru moneda comună în care sunt exprimate agregatele conturilor naționale atunci când sunt ajustate pentru diferențele de nivel de preț folosind paritatea puterii de cumpărare (PPP). Astfel, PPP-urile pot fi interpretate ca rata de schimb a PPS față de euro (Eurostat).” PPS/locuitor se obține prin împărțirea PPS la numărul de locuitori ai județului, regiunii/țării, permițând astfel compararea datelor.

Numărul de salariați/1000 de locuitori măsoară nivelul de ocupare a populației și este unul dintre cei mai utilizați indicatori în măsurarea rezilienței economice începând din 2012 (Martin 2012). Acesta permite măsurarea și compararea reacției economice la șoc a unei comunități/județ/regiuni/țări prin intermediul unei sub-componente a economiei, mai exact ponderea salariaților în totalul populației. Numărul mediu al salariaților cuprinde persoanele angajate cu contract de muncă/raport de serviciu pe durată determinată sau nedeterminată (inclusiv lucrătorii sezonieri, managerul sau administratorul), al căror contract de muncă/raport de serviciu nu a fost suspendat în anul de referință (INS). Indicatorul include atât salariații din sectorul privat, cât și cei din sectorul bugetar. Prin raportarea numărului mediu de salariați la populația unității administrativ-teritoriale și înmulțirea cu 1000 se obține numărul mediu de salariați/1000 de locuitori. Un indicator consacrat în studiile economice privind ocuparea resursei umane este gradul sau rata de ocupare, indicator obținut prin raportarea numărului mediu de angajați la

populația în vârstă de muncă (15 – 64 ani). Am ales însă utilizarea numărului de salariați/1000 de locuitori datorită modului mai simplu de calculare a acestuia, ținând cont de disponibilitatea datelor, dar și datorită acceptării și utilizării lui frecvente în studiile economice. Oricum, între cei doi indicatori există un grad de corelație foarte mare, măsurând aproximativ același parametru și anume gradul de utilizare a resursei umane dintr-un areal dat. Pentru simplificare, în analiza de față, vom folosi pe alocuri termenul de grad de ocupare, deși ne referim de fapt la numărul de salariați/1000 de locuitori.

Interpretarea valorilor privind *Impactul*, *Revenirea* și *Performanța* se face în felul următor:

- În cazul Impactului/Absorbției, valorile pozitive (>0) înseamnă că în cazul acelui indicator, UAT-ul nu a fost afectată negativ de criza financiar-economică, valorile cele mai scăzute din timpul crizei fiind mai ridicate decât cele dinaintea crizei; Cu cât sunt mai mari valorile (pozitive), cu atât mai puțin a fost afectată economia locală pe acea dimensiune/acel indicator;
- În cazul Revenirii din criză/Absorbției și adaptării, valorile mai mari (și pozitive) semnifică creșterea valorilor acelui indicator, respectiv revenirea/recuperarea după criză/șocul economic; cu cât sunt mai mari valorile pozitive, cu atât și-a revenit mai mult economia locală pe acea dimensiune/indicator;
- În cazul Performanței/Adaptării, valorile pozitive mari semnifică depășirea celor mai mari valori dinaintea crizei economice, respectiv performanța economiei locale în cazul acelui indicator; cu cât sunt mai mari, cu atât este mai performantă economia respectivei comunități pe acea dimensiune/acel indicator.

Reziliența economică – analiză comparativă a județului Sălaj cu alte județe cu profil asemănător

PIB/locuitor

Din perspectiva PIB/locuitor, județul Sălaj a fost al doilea cel mai afectat județ dintre cele cinci județe comparate, cel mai puternic afectat de criza economică fiind județul Bihor, iar cel mai puțin afectat a fost județul Caraș-Severin. Astfel, în județul Sălaj, PIB-ul/locuitor a scăzut ca urmare a crizei economice cu 517 Euro/locuitor, în timp ce în județul Bihor scăderea a fost de 933 Euro/locuitor, iar în județul Caraș-Severin cu 167 Euro/locuitor (valorile pre-criză au fost calculate ca medie a valorilor anilor 2007 – 2008). Pe de altă parte însă, față de perioada crizei economice și până în cea mai recentă perioadă pentru care au existat date (media valorilor 2017 -2018), PIB-ul/locuitor a crescut cel mai mult în județul Sălaj, în comparație cu celelalte patru județe, creșterea fiind de 3.167 Euro/locuitor. În același timp, cele mai mici creșteri ale indicatorului față de perioada crizei le-au înregistrat județele Bistrița-Năsăud și Bihor.

Tabel 27: Reziliența economică a județului Sălaj în comparație cu alte județe cu profil asemănător - P IB/locuitor, Euro (prețuri curente)

Reziliența economică a județețului Sălaj în comparație cu alte județe - PIB/locuitor, Euro (prețuri curente)

Județe	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2017	2018	Medie 2006 - 2018	Impact	Revenire	Performanță
Sălaj	4.700	5.200	4.500	4.400	4.400	5.000	7.700	8.400	5.546	-517	3.617	3.100
Bistrița-Năsăud	4.700	5.400	4.700	4.500	4.600	5.100	7.000	7.400	5.377	-450	2.600	2.150
Bihor	6.000	6.400	5.400	5.400	5.000	5.100	7.700	8.400	6.062	-933	2.783	1.850
Satu Mare	4.400	5.000	4.200	4.200	4.300	4.700	7.100	7.600	5.177	-500	3.150	2.650
Caraș-Severin	4.800	5.200	5.000	4.900	4.600	5.300	7.500	7.800	5.585	-167	2.817	2.650
Medie	4.920	5.440	4.760	4.680	4.580	5.040	7.400	7.920	5.549	-507	2.987	2.480

Sursa: Eurostat, prelucrare proprie.

Și în raport cu perioada dinaintea crizei (2007 – 2008), PIB-ul/locuitor a crescut cel mai mult în județul Sălaj, ajungând astfel în 2017 și 2018 la nivelul celui înregistrat de județul Bihor în aceeași perioadă: 7.700 Euro/locuitor, respectiv 8.400 Euro/locuitor. Prin prisma acestei evoluții, între cele cinci județe comparate, județul Sălaj a fost cel mai rezilient din punct de vedere economic la criza economică declanșată la sfârșitul anului 2008 și în România.

Față de media Uniunii Europene (UE27), județul Sălaj a fost mai puțin afectat de criza economică, la nivelul UE, scăderea medie a PIB/locuitor cauzată de criza economică fiind de 850 Euro.

Tabel 28: Reziliența economică a județului Sălaj în comparație cu UE - PIB/locuitor, Euro (prețuri curente)

Rezilienţă economică a judeţeţului Sălaj în comparaţie cu UE - PIB/locuitor, Euro (preţuri curente)												
Judeţe	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2017	2018	Medie 2006 - 2018	Impact	Revenire	Performanţă
Sălaj	4.700	5.200	4.500	4.400	4.400	5.000	7.700	8.400	5.546	-517	3.617	3.100
UE 27, Euro	24.600	25.300	24.100	24.900	25.600	25.700	29.300	30.200	26.246	-850	5.650	4.800
Sălaj - % din medie PIB/locuitor UE 27	19,1%	20,6%	18,7%	17,7%	17,2%	19,5%	26,3%	27,8%	20,3%			

Sursa: Eurostat, prelucrare proprie.

Valorile revenirii din criză, dar și în raport cu perioada pre-criză sunt însă mai modeste în cazul județului Sălaj în comparație cu media UE. Totuși, județul a mai recuperat din decalajul existent, astfel că în 2018

PIB-ul/locuitor al județului Sălaj ajunsese la 27,8% din media UE27, față de 20,6% cât era în 2008 și 17,2% în 2011.

Și indicatorul exprimat în termeni de paritate a puterii de cumpărare relevă o situație oarecum asemănătoare în privința rezilienței economice a județului Sălaj în comparație cu celelalte patru județe. Din perspectiva acestui indicator, criza economică a afectat cel mai mult (a determinat scăderea) puterea de cumpărare în județele Bihor și Caraș-Severin, în timp ce în celelalte trei județe, puterea de cumpărare în timpul crizei (media perioadei de scădere, de regulă 2009 – 2011) deși a scăzut, nu a scăzut sub nivelul înregistrat înaintea crizei (media perioadei 2007 – 2008). Față de perioada crizei (perioada de scădere), puterea de cumpărare a crescut cel mai mult în județul Sălaj (630 Euro/locuitor) și cel mai puțin în județul Bistrița-Năsăud.

Tabel 29: Reziliență economică a județului Sălaj în comparație cu alte județe cu profil asemănător - Puterea de cumpărare standard/locuitor (Euro)

Reziliență economică a județului Sălaj și a altor județe cu profil asemănător - Puterea de cumpărare standard/locuitor (Euro)												
Județe	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2017**	**2018**	**Medie 2006 - 2018**	**Impact**	**Revenire**	**Performanță**
Sălaj	8.300	9.400	9.300	9.100	8.900	10.500	15.000	15.800	10.831	250	6.300	6.550
Bistrița-Năsăud	8.400	9.800	9.600	9.300	9.400	10.800	13.600	14.000	10.531	350	4.350	4.700
Bihor	10.600	11.700	11.000	11.200	10.100	10.700	15.000	15.800	11.831	-383	4.633	4.250
Satu Mare	7.800	9.100	8.600	8.800	8.900	9.800	13.700	14.300	10.115	250	5.300	5.550
Caraș-Severin	8.400	9.500	10.200	10.100	9.300	11.100	14.600	14.700	10.908	-150	4.950	4.950
Medie	8.700	9.900	9.740	9.700	9.320	10.580	14.380	14.920	10843	287	5.063	5.350

Sursa: Eurostat, prelucrare proprie.

Și față de perioada dinaintea crizei, puterea de cumpărare a crescut cel mai mult tot în județul Sălaj, ajungând la 15.800 Euro/locuitor în 2018. Județul Sălaj este urmat în ceea ce privește performanța creșterii puterii de cumpărare față de perioada pre-criză de județul Satu Mare, în timp ce în județul Bihor a crescut cel mai puțin.

În comparație cu media UE, puterea de cumpărare standard a fost mai puțin afectată în județul Sălaj, diferența fiind chiar o valoare pozitivă în raport cu perioada pre-criză (2007-2008). Îmbucurător este și faptul că, atât față de perioada crizei, cât și de cea dinaintea crizei, creșterea puterii de cumpărare standard în județul Sălaj este superioară creșterii mediei puterii de cumpărare standard a UE (UE27).

Tabel 30: Reziliență economică a județului Sălaj în comparație cu UE - Puterea de cumpărare standard/locuitor (Euro)

Rezilienţa economică a judeţului Sălaj în comparaţie cu UE - Puterea de cumpărare standard/locuitor (Euro)												
Judeţe	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2017**	**2018**	**Medie 2006 - 2018**	**Impact**	**Revenire**	**Performanţă**
Sălaj	8.300	9.400	9.300	9.100	8.900	10.500	15.000	15.800	18.835	250	6.300	6.550
Medie EU27, Euro	24.600	25.300	24.100	24.900	25.600	25.700	29.300	30.200	13.123	-850	5.650	4.800
Sălaj - % din medie PPS/locuitor UE 27	33,7%	37,2%	38,6%	36,5%	34,8%	40,9%	51,2%	52,3%	40,8%			

Sursa: Eurostat, prelucrare proprie.

Astfel, din perspectiva puterii de cumpărare, județul Sălaj a recuperat mult din decalajul existent media UE, crescând de la 9.400 Euro (37,2% din media UE) cât era în 2008, respectiv 8.900 Euro (34,8%) în 2011, la 15.800 Euro în 2018, adică 52,3% din media UE27.

Salariați/1000 de locuitori

Unii dintre cei mai des utilizați indicatori în măsurarea rezilienței economice sunt cei privind forța de muncă (numărul de salariați și gradul de ocupare). Din perspectiva gradului de ocupare, dintre cele cinci județe comparate, județul Sălaj nu a fost cel mai puternic afectat de criza economică. Astfel, în perioada 2009 – 2011 (media perioadei de scădere a numărului de salariați/1000 de locuitori) gradul de ocupare a scăzut cu 23 de salariați/1000 de locuitori în județul Sălaj, în timp ce în Caraș-Severin și Bihor a scăzut în aceeași perioadă cu 26, respectiv 24 de salariați/1000 de locuitori. După criza economică, față de valorile din timpul acesteia, gradul de ocupare a crescut cel mai mult în județul Sălaj în comparație cu celelalte patru județe comparate, respectiv cu 38 de salariați/1000 de locuitori.

Tabel 31: Reziliența economică a județului Sălaj și a altor județe cu profil asemănător – Salariați/1000 de locuitori

Rezilienţa economică a judeţului Sălaj şi a altor judeţe cu profil asemănător - Salariaţi/1000 locuitori											
Judeţe	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2018**	**2019**	**Medie 2006 - 2019**	**Impact**	**Revenire**	**Performanţă**
Sălaj	181	187	173	156	154	198	199	177	-23	38	14
Bistrița-Năsăud	179	184	172	156	163	203	199	180	-18	37	20
Bihor	261	267	254	235	231	263	268	250	-24	25	1

Satu Mare	190	194	191	179	169	204	205	189	-12	25	13
Caraș-Severin	181	183	170	150	147	164	163	162	-26	8	-18
Medie	198	203	192	175	173	207	207	192	-21	27	6

Sursa: INS, prelucrare proprie.

Față de perioada dinaintea crizei economice, Sălajul se află pe locul al doilea în privința creșterii gradului de ocupare între cele cinci județe comparate, numărul de salariați/1000 de locuitori fiind în perioada 2017 – 2018 cu 14 mai mare decât în perioada 2007-2008. Fruntaș în acest caz este județul Bistrița Năsăud, unde gradul de ocupare în 2017-2018 era cu 20 de salariați/1000 de locuitori mai mare decât în perioada pre-criză. Pe de altă parte, în județul Caraș-Severin, gradul de ocupare era în 2018 – 2019 mai mic cu 18 salariați/1000 de locuitori decât înaintea crizei economice. La nivel general, în comparație cu celelalte patru județe, județul Sălaj recuperează în ceea ce privește gradul de ocupare, ajungând la 199 de salariați/1000 de locuitori în 2019, față de 187 cât înregistra în 2008. Această evoluție plasează în 2019 județul Sălaj pe același nivel cu județul Bistrița-Năsăud în ceea ce privește gradul de ocupare, Satu Mare și Bihor având un grad de ocupare superior.

Municipiul Zalău și cele trei orașe din județul Sălaj, precum și municipiile și orașele din județul Bihor au suferit în medie cea mai mare scădere a gradului de ocupare (-44 de salariați/1000 de locuitori), în comparație cu UAT-urile din mediul urban din celelalte trei județe comparate. Până în 2018 – 2019, gradul de ocupare a crescut cu același număr de salariați la1000 de locuitori cu cât a scăzut pe fondul crizei, adică 44. Doar UAT-urile din mediul urban din județul Satu Mare au avut o creștere mai mare a gradului de ocupare față de perioada crizei economice (+51 de salariați/1000 de locuitori).

Tabel 32: Reziliența economică a județului Sălaj și a altor județe cu profil asemănător – Salariați/1000 de locuitori – Mediul Urban

Reziliența economică a județului Sălaj și a altor județe cu profil asemănător - Salariați/1000 locuitori - Mediul Urban											
Județe	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2018**	**2019**	**Medie 2006 - 2019**	**Impact**	**Revenire**	**Performanță**
Sălaj	320	321	290	262	265	319	321	298	-44	44	0
Bistrița-Năsăud	365	385	357	327	339	385	369	363	-33	36	2
Bihor	394	398	381	344	330	384	389	366	-44	35	-10
Satu Mare	319	331	330	311	292	362	361	328	-14	51	37
Caraș-Severin	247	251	241	210	197	239	232	228	-33	19	-14
Medie	329	337	320	291	285	338	334	317	-35	38	3

Sursa: INS, prelucrare proprie.

Față de perioada dinaintea crizei (2007-2008), mediul urban din județul Sălaj a ajuns în 2018 – 2019 la același grad de ocupare, respectiv 320 de salarați/1000 de locuitori (media celor doi ani), doar județele Satu Mare și Bistrița-Năsăud înregistrând performanțe mai bune: +37, respectiv+ 2 salariați/1000 de locuitori. În același timp, în Caraș-Severin și Bihor, gradul de ocupare era mai mic în perioada 2018 – 2019 decât în perioada dinaintea crizei. Ținând cont de această evoluție, deși gradul de ocupare în mediu urban din județul Sălaj a ajuns la nivelul dinaintea crizei economice, județul Sălaj rămâne pe locul patru, din perspectiva acestui indicator, între cele cinci județe comparate.

Dacă în cazul mediului urban, gradul de ocupare a fost puternic afectat de șocul economic în județul Sălaj, scăzând cel mai mult în comparație cu alte trei județe, în mediul rural, gradul de ocupare din județul Sălaj a fost mai puțin afectat, scăzând în medie cu doar 6 salariați/1000 de locuitori în perioada 2009 – 2011. Doar în județul Bihor, gradul de ocupare a scăzut mai puțin pe fondul crizei economice (-4 salariați/1000 de locuitori), în timp ce în comunele din județul Caraș-Severin, gradul de ocupare a scăzut cel mai mult (-20 de salariați/1000 de locuitori).

Mai puțin afectat de criza economică, gradul de ocupare în comunele din județul Sălaj a crescut față de perioada crizei economice cu 28 de salariați/1000 de locuitori, fiind depășit la acest capitol doar de comunele din județul Bistrița-Năsăud, în timp ce în comunele din județul Caraș-Severin, gradul de ocupare era mai mic în perioada 2018 – 2019 decât în perioada crizei (2009 – 2011).

Tabel 33: Reziliența economică a județului Sălaj și a altor județe cu profil asemănător – Salariați/1000 de locuitori – Mediul Rural

Reziliența economică a județului Sălaj și a altor județe cu profil asemănător - Salariați/1000 locuitori - Mediul Rural											
Județe/ani	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2018**	**2019**	**Medie 2006 - 2019**	**Impact**	**Revenire**	**Performanță**
Sălaj	79	88	85	76	70	105	106	87	-6	28	22
Bistrița-Năsăud	67	61	58	51	54	85	88	66	-10	32	22
Bihor	116	125	117	116	125	137	141	124	-4	23	18
Satu Mare	63	60	56	53	51	60	63	58	-8	8	0
Caraș-Severin	84	84	66	62	76	60	65	68	-20	-2	-22
Medie	81	84	77	72	75	89	93	81	-9	17	8

Sursa: INS, prelucrare proprie.

Față de perioada pre-criză (2007 – 2008), gradul de ocupare a crescut cel mai mult în județele Sălaj și Bistrița-Năsăud, în timp ce în comunele din Satu Mare avea aproximativ aceeași valoare, iar în comunele din Caraș-Severin era cu 22 de salariați/1000 de locuitori mai mic. Prin prisma acestei evoluții, gradul de ocupare a crescut semnificativ (cu 20% mai mare în 2019 față de 2008) în comunele din județul Sălaj, ajungând la 106 salariați/1000 de locuitori în 2018, ceea ce plasează județul Sălaj pe locul doi între cele cinci județe comparate în privința gradului de ocupare în mediul rural, județul Bihor fiind pe primul loc.

Intrajudețean, municipiul Zalău și cele trei orașe – Cehu Silvaniei, Jibou și Șimleu Silvaniei – au suferit o scădere semnificativă a gradului de ocupare, însă cel mai puternic a fost afectat orașul Jibou (-74 de salariați/1000 de locuitori), municipiul Zalăul fiind cel mai puțin afectat (-38 de salariați/1000 de locuitori). Față de perioada 2009 – 2011, gradul de ocupare a crescut cel mai mult în municipiul Zalău (+68 de salariați/1000 de locuitori), în timp ce în Șimleu Silvaniei, numărul de salariați/1000 de locuitori era mai mic în perioada 2018 – 2019, decât în perioada crizei (2009 -2011).

Tabel 34: Reziliența economică a municipiilor și orașelor din județul Sălaj - Salariați/1000 locuitori

Reziliența economică a municipiilor și orașelor din județul Sălaj - Salariați/1000 locuitori											
UAT	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2018**	**2019**	**Medie 2006 - 2019**	**Impact**	**Revenire**	**Performanță**
Municipiul Zalău	340	335	313	286	296	363	372	329	-38	68	30
Oraș Cehu Silvaniei	234	269	206	182	220	264	255	229	-57	65	8
Oraș Jibou	291	312	250	222	209	244	233	245	-74	11	-63
Oraș Șimleu Silvaniei	299	294	266	230	201	219	206	237	-64	-20	-84
Medie	291	302	259	230	232	272	266	260	-52	25	-27

Sursa: INS, prelucrare proprie.

În comparație cu gradul de ocupare din perioada pre-criză (2007 -2008), tot municipiul Zalău este cel care a înregistrat (perioada 2018 – 2019) cele mai mari creșteri, în timp ce în Șimleu Silvaniei și în Jibou, numărul de salariați/1000 de locuitori a scăzut față de acea perioadă. Astfel, între UAT-urile urbane din județul Sălaj, municipiul Zalău și orașul Cehu Silvaniei au fost mai reziliente la criza economică, în timp ce Jibou și Șimleu Silvaniei au fost puternic afectate de acel șoc, nerevenindu-și încă din punct de vedere al gradului de ocupare și din punct de vedere economic.

În mediul rural, în 25 de comune din județul Sălaj, gradul de ocupare a scăzut în timpul crizei economice, cele mai afectate din acest punct de vedere fiind comunele Crișeni, Bobota, Benesat, Surduc și Creaca. În

același timp, în 32 de comune, gradul de ocupare a crescut în timpul crizei (perioada 2009 – 2011), cele mai mari creșteri înregistrându-se în comunele Marca, Vârșolț, Nușfalău, Cuzăplac și Pericei.

Tabel 35: Clasamentul comunelor din județul Sălaj în funcție de performanța creșterii gradului de ocupare față de perioada dinaintea crizei economice

Cele mai reziliente comune din perspectiva gradului de ocupare				
Comună	**Medie 2006 - 2019**	**Impact**	**Revenire**	**Performanță**
NUSFALAU	244	28	255	283
VARȘOLT	115	29	62	90
CARASTELEC	106	3	67	70
PERICEI	146	13	57	69
DOBRIN	68	13	46	59
MARCA	97	32	26	58
FILDU DE JOS	52	9	42	51
COȘEIU	57	5	41	46
BĂLAN	53	12	31	43
SOMEȘ-ODORHEI	63	-8	50	42
ȘIMIȘNA	53	8	32	40
BOCȘA	62	8	31	39
MIRȘID	55	4	35	39
ROMÂNAȘI	51	1	36	36
IP	138	11	25	36
HOROATU CRASNEI	51	9	23	32
BABENI	69	3	28	31
ALMASU	49	4	25	30
CAMAR	88	-5	34	29
CUZAPLAC	50	16	11	27

Cele mai puțin reziliente comune din perspectiva gradului de ocupare				
Comună	**Medie 2006 - 2019**	**Impact**	**Revenire**	**Performanță**
CRIȘENI	404	-219	-12	-230
BOBOTA	105	-107	-2	-108
SĂRMAȘAG	119	-26	-19	-45
SURDUC	83	-33	16	-18
GÂLGĂU	77	-24	10	-14
CREACA	58	-27	16	-11
BENESAT	80	-35	29	-6
ZIMBOR	56	-8	8	1
SĂLAȚIG	56	8	-7	1
POIANA BLENCHII	53	-3	5	2
HALMĂȚD	47	-16	20	4
LOZNA	52	-2	8	6
CHIEȘD	44	0	6	6
SAMSUD	41	3	4	8
NĂPRADEA	40	0	8	8
LEȚCA	45	-11	20	9
TREZNEA	57	-3	12	9
CRISTOLȚ	40	6	4	10
SÂG	47	3	7	11
HERECLEAN	173	-11	22	11

Sursa: INS, prelucrare proprie.

În raport cu perioada crizei (2009 – 2011), gradul de ocupare era mai mic în perioada 2018 – 2019 în patru comune, respectiv Șărmășag, Crișeni, Sălăţig și Bobota, în timp ce în celelalte 53 de comune gradul de ocupare a depășit valorile din timpul crizei. În topul comunelor în care gradul de ocupare a crescut cel mai mult în raport cu perioada crizei se află Nușfalău, Carastelec, Vârșolț, Pericei și Dobrin.

Comunele care au performat cel mai bine în privința gradului de ocupare, adică cele în care gradul de ocupare din cea mai recentă perioadă pentru care au existat date disponibile (2018 -2019) a crescut în raport cu perioada dinaintea crizei (2007 – 2008) sunt Nușfalău, Vârșolț, Carastelec, Pericei și Dobrin, în timp ce în 7 din cele 57 de comune ale județului, numărul de salariați/1000 de locuitori era mai mic decât în perioada dinaintea crizei, și anume în Crișeni (-213 salariați/1000 de locuitori), Bobota, Șărmășag, Surduc, Gâlgău, Creaca și Benesat. Urmare a acestei evoluții, în 2019, cel mai mare grad de ocupare era înregistrat în comunele Nușfalău și Crișeni (375 de salariați/1000 de locuitori), Hereclean (199), Pericei (176) și Vârșolț (173). Trei dintre primele trei comune din județ în ceea ce privește gradul de ocupare sunt comune învecinate cu municipiul Zalău, iar două dintre acestea (Nușfalău și Crișeni) au un grad de ocupare mai mare decât oricare dintre cele trei orașe din județ, apropiindu-se de gradul de ocupare al municipiului Zalău. Deși comuna Crișeni a înregistra o scădere mare a gradului de ocupare față de perioada dinaintea crizei economice (-230 salariați/1000 de locuitori), datorită nivelului foarte ridicat al acestui indicator înaintea crizei economice, ea se menține în topul primelor cinci comune din județ. În același timp, la coada clasamentului privind gradul de ocupare în 2019 se află comunele Năpradea (44 de salariați/1000 de locuitori), Cristolț (46), Șamșud (47), Chieșd (47) și Bănișor (49).

Analiza sectorului Turism

Potențialul turistic al județului

Județul Sălaj are un potențial turistic ridicat, datorită amplasării geografice, particularităților de relief și diversității peisajelor. În ceea ce privește tipurile de turism pentru care județul deține potențial, se remarcă turismul montan, turismul cultural și turismul balnear. Această secțiune a strategiei își propune să prezinte principalele atracții turistice existente la nivelul județului, urmând ca în secțiunea următoare să fie analiză evoluția principalilor indicatori care reflectă evoluția reală a sectorului turistic de la nivelul județului.

Turismul montan

Din perspectiva turismului montan se remarcă faptul că pe teritoriul județului Sălaj se află ramura de nord a Munților Apuseni, cu cele două ramificații de nord și de vest, formate din Munții Meseșului și Plopiș, ambii cu înălțimi de 700-900 m, bine împăduriți cu specii de fag și rășinoase. La nivelul acestora au fost amenajate mai multe trasee turistice ușor de parcurs (”La Cireși” /”Poiana Vânătorilor”, ”Cota 705”, ”Izvorul Salamandrelor”). Aceste trasee au potențialul de a fi integrate în unele trasee de la nivel regional, care să vizeze, de exemplu, întregul lanț al Munților Apuseni. De asemenea printre atracțiile turistice care contribuie la potențialul turismului montan se numără:

- *Izvoarele Barcăului și Rezervația Peisagistică Tusa -Barcău* o zonă din Munții Plopiș, cu forme carstice, păduri dacice de carpen și făgete, râuri cu păstrăvi, pajiști și izbucuri – considerate a fi una dintre cele mai frumoase zone ale Țării Silvaniei.
- *Zona Pădurea Neagră* – de la granița dintre Sălaj și Bihor, cu o cascadă, izvoare de apă minerală;
- *Pădurea Lapiș* - o zonă cu păduri, luminișuri, iazuri, pajiști, flora și fauna specifică zonei piemontane din Depresiunea Silvaniei;
- *Valea Iazului și Valea Poicului, zona Tusa, Vânători etc.* – situate în Munții Plopiș, zone cu peisaje deosebite, mlaștini, cascade. etc.
- *Valea Someșului – zona Ileanda*;

Trebuie, totuși, menționat că la nivelul județului nu există infrastructură amenajată pentru practicarea sporturilor de iarnă. Cu toate acestea, în județ există mai multe zone cu pârtii neorganizate pe versanții sudici și estici ai Munților Plopișului și Meseșului, dar și pe Valea Someșului. Astfel, există potențialul de a amenaja aceste zone în scopul practicării unor sporturi de iarnă de dificultate redusă.

Turismul cultural

Potențialul pentru turismul cultural de la nivelul județului este dat de numărul mare de atracții existente. Printre cele mai importante atracții se numără:

- *Complexul Arheologic (Castrul Roman) Porolissum* – situat pe teritoriul comunelor Mirșid și Creaca, pe o suprafață de circa 500 ha, dintre care doar 10% au fost cercetate în profunzime, cuprinde ruinele fostei capitale a Provinciei Romane Dacia Porolissensis, fondate în anul 106 d. Ch. Cuprinde numeroase vestigii bine conservate din epoca preromană și romană, respectiv orașul roman, amfiteatrul, vama, drumul roman, basilica, vicus-ul militar, termele etc. Castrul Roman Porolissum (Moigrad), împreună cu Castrul Roman Buciumi, au beneficiat de lucrări de conservare, consolidare, reabilitare funcțională și volumetrică, de amenajare alei pietonale, iluminat ambiental, reabilitare drumuri de acces, poduri, parcări, lifturi și grupuri sanitare
- *Castrul Roman Buciumi* – un ansamblu de piatră construit în anul 114 d. Ch., a fost un puternic punct fortificat defensiv al Daciei Romane, asigurând apărarea zonei Porolissum;
- *Castelul Beldy Jibou* – o construcție impunătoare de tip conac neorenascentist, de la începutul secolului al XX-lea;
- *Drumul Antic Roman Castrul Optatiana (Sutoru) - Bozolnic - Cubleșu – Șardu (”Drumul lui Traian”)* – în lungime de 12-15 km, este încă utilizat de unii localnici;
- *Cetatea Almașului* – construită în secolul al XIII-lea, a fost una dintre cele mai puternice și mai vechi cetăți medievale din Transilvania;
- *Ansamblul Cetății ”Bathory” Șimleu Silvaniei* – fondată în secolul al XVI-lea, a fost reședința familiei nobiliare Bathory, cea care a dat numeroși regi ai Ungariei, Poloniei și principi ai

Transilvaniei. Aceasta cuprinde un vast domeniu nobiliar, în centrul căruia se află un castel residential cu arhitectură renascentistă, din care se mai păstrează astăzi doar o parte;

- *Castelul Bay din Treznea* – a fost construit în secolul al XIX-lea și a aparținut familiei grofului Bay Ferenc;
- *Castelul Csaky din Almașu* – o constructive de tip conac, ridicată în secolul al XIX- lea de familia Csaky;
- *Castelul Wesselényi-Bethlen din Dragu* – datând din secolul al XVIII-lea, este o clădire în formă de ”U”, cu elemente de influență grecească, fiind fosta reședință nobiliară a contelui Bethlen Edmund;
- *Conacul Zsombory din Zimbor* – o construcție monumentală cu 14 camere și un parc de 2 ha, ridicată în secolul al XIX-lea de Zsombory Lajos;
- *Complexul Cultural Șincai – Coposu* – situate în comuna Bobota, cuprinde un muzeu cu mai multe încăperi ce comemorează viața și activitatea celor două personalități autohtone;
- *Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău* – cu peste 220.000 de bunuri de patrimoniu prezentate în expoziții temporare și permanente, în cele două locații de care dispune;
- *Grădina Botanică „Vasile Fati” Jibou* – înființată în 1968 în parcul fostului domeniu Wesselenyi, este una dintre cele mai mari și mai frumoase grădini botanice din România, cu un complex de sere, acvarii și o grădină japoneză;
- *Muzeul de Artă Populară ”Ligia Bodea” din Iaz* – este una dintre cele mai mari colecții etnografice private din România, deținută de o tânără localnică și etalată în case țărănești.

Pe lângă aceste atracții, la nivelul județului Sălaj se regăsește un număr mare de 68 de biserici și lăcașe de cult. Printre cele mai importante se numără:

- *Sinagoga din Șimleu Silvaniei* (Muzeul Memorial al Holocaustului din Transilvania de Nord) – construită de comunitatea evreiască în secolul al XIX-lea, a fost transformată în muzeu în anul 2005 și găzduiește diferite activități culturale, educative, reuniuni etc.;
- *Bisericile de lemn din Baica, Racâș, Fildu de Sus, Sânmihaiu Almașului, Zimbor, Poarta Sălajului, Ciumărna, Letca* etc. – construite preponderant în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, păstrează picturi originale pe lemn, picturi murale, decoruri și obiecte vechi, bine conservate;
- *Ansamblul Monahal Strâmba* – cu o biserică de lemn veche de aproape 600 de ani, un parc dendrologic și zoologic, situat într-un cadru natural feeric;
- *Biserica Reformată din Zimbor* – construită în secolul al XV-lea, cu un interior frumos ornamentat cu picturi și mobilier specific cultului protestant;
- *Biserica Reformată din Sfăraș* - construită în secolul al XVIII-lea, cu mobilier frumos pictat, tavan casetat și decorat cu motive specific renașterii târzii;

- *Biserica Reformată Calvină din Crasna* – este o biserică fortificată de piatră, de mari dimensiuni, construită în anul 1380, în stil gotic, care păstrează casete cu motive florale și figurative deosebite;
- *Biserica de Piatră din Petrindu* - construită în secolul al XVIII-lea, în stil romanic și gotic, este una dintre cele mai frumoase biserici medievale de piatră din județ;

De asemenea, din perspectiva potențialului pentru dezvoltarea turismului cultural, trebuie menționat faptul că la nivelul județului Sălaj există un număr însemnat de muzee și colecții muzeale, respectiv:

- Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău (inclusiv Galeriile de Artă „Ioan Sima"– cu 2 locații, dintre care una funcționează într-o clădire de patrimoniu realizată în secolul al XIX-lea, în stilul „Art nouveau", este cea mai importantă instituție muzeală din județ;
- Muzeul Memorial al Holocaustului din Trasilvania de Nord – găzduit de Sinagoga din Șimleu Silvaniei;
- Centrul Cultural „Șincai-Coposu" din Bobota – care evocă viața și activitatea celor două personalități autohtone – Gheorghe Șincai și Corneliu Coposu;
- Centrul Cultural "Simion Bărnuțiu" din Bocșa – înființat în anul 1985, dispune de trei săli de expunere a unor obiecte ce evocă personalitatea lui Simion Bărnuțiu;
- Casa Memorială "Iuliu Maniu" din Bădăcin, care funcționează într-o clădire de patrimoniu;
- Casa Memorială "Ady Endre" din Zalău;

Nu în ultimul rând, trebuie menționat faptul că la nivelul județului Sălaj există un număr considerabil de evenimente culturale, care au potențialul de a contribui la dezvoltarea turismului cultural la nivelul județului. Conform Centrului de Cultură și Artă al județului Sălaj, la nivelul județului de desfășoară evenimente cu tradiție de diferite tipuri. Astfel, turiștii pot participa la festivaluri și concursuri folclorice, festivaluri sau spectacole corale, festivaluri de literatură și arte vizuale, tabere de meșteșuguri, festivaluri care promovează produse tradiționale din județ și festivaluri de teatru și film.

Turismul balnear

Una dintre principalele resurse naturale și turistice de la nivelul județului Sălaj sunt apele minerale, termale și cu proprietăți curative. Totuși, în ciuda potențialului pentru dezvoltarea turismului balnear, în prezent acesta atrage un număr mai redus de turiști, comparativ cu stațiunile din județului Bihor. La nivelul județului Sălaj, există două stațiuni permanente ce utilizează resursele de ape cu rol terapeutic, care dispun și de infrastructură turistică și de agrement (Băile Boghiș și Băile Bizușa), la care se adaugă unele microstațiuni cu caracter sezonier, utilizate mai ales de localnici, care nu sunt corespunzător amenajate încă.

- Băile Boghiș – situate la mică distanță de orașul Șimleu Silvaniei, reprezintă principala destinație pentru turismul balnear și de tratament din județ, având o tradiție de peste 40 de ani. Apa din forajele de la Boghiş conţine sulf, bicarbonaţi şi sodium și iese de la adâncimea de 400 m, la

temperatura de 42° C. Are efecte benefice în cazul afecţiunilor neurologice, hiperacidităţii gastrice şi al tulburărilor metabolice. De asemenea, facilitează funcţionarea rinichilor, reduce crampele musculare şi este indicat în tratamentul diferenţiat al unor afecţiuni reumatice şi ginecologice. Stațiunea dispune de un bazin cu o zonă acoperită, cu hidromasaj și 4 fântâni arteziene, o zonă de tratament, prevăzută cu locuri de șezut și protejate de soare, o zonă pentru tineret și copii, prevăzută cu tobogane, spații de cazare și de alimentație publică etc.;

- Băile Bizușa – situate pe Valea Someșului, sunt bogate în ape slab mineralizate, cu conținut ridicat de hidrogen sulfurat și dioxid de carbon, eficiente în tratamentul afecțiunilor hepato-biliare, de nutriție, urologice, ale aparatului locomotor, reumatice, post-traumatice, neurologice;
- Băile Jibou – microstațiune balneară, cu ape sulfuroase, sulfate și clorurate utilizate în tratarea afecțiunilor hepato-biliare, gastro-intestinale și reumatismale;
- Băile Zalnoc (Bobota) – cu izvoare bogate în fier și sulf, într-un cadru natural pitoresc, fiind cândva renumită pentru tratarea bolilor reumatismale și ale aparatului digestiv. Actualmente, băile sunt abandonate, infrastructura turistică fiind degradată;
- Băile Crișeni – dispun de izvoare balneoterapeutice, cu o temperatură a apei de 25 grade, ce alimentează un ștrand, care însă nu mai funcționează în prezent;
- Băile Șimleu Silvaniei (Broscărie) – situate într-un parc din afara orașului, sunt alimentate cu apă termală, clorosodică, bromoiodurată, cu proprietăți terapeutice în afecțiuni reumatice, post-traumatice, neurologice, dermatologice etc. Ștrandul este în proprietate privată și dispune de spații de cazare și campare, baltă de pescuit, restaurant și alte facilități de agrement;
- Băile Meseșenii de Sus – cu izvoare de ape balneoterapeutice bogate în ape sulfuroase și bicarbonatate, care nu sunt exploatate în scop turistic.

Potențialul turistic al județului este, de asemenea, influențat de faptul că pe teritoriul județului Sălaj sunt desemnate 15 arii naturale protejate de interes național și 5 arii naturale protejate de interes comunitar. De asemenea, la nivelul județului a fost instituită o Arie Specială de Protecție Avifaunistică: ROSPA0114 Cursul mijlociu al Someșului – cu o suprafață de 33.259 ha (parțial pe teritoriul Maramureșului), pentru 20 de specii de păsări.

Indicatori privind turismul în județul Sălaj

Această secțiune a analizei prezintă evoluția unora dintre indicatorii care reflectă evoluția sectorului turistic de la nivelul județului Sălaj. Indicatorii analizați sunt: capacitatea de cazare turistică existentă pe tipuri de structuri de primire turistică, capacitatea de cazare turistică în funcțiune, înnoptările în structuri de primire turistică, sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică, gradul de ocupare a structurilor de cazare turistică, numărul mediu de angajați, cifra de afaceri și profitul în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare.*

Pentru o imagine cât mai detaliată a sectorului turistic, evoluția acestor indicatori a fost analizată atât la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale, cât și la nivelul județului. La nivelul unităților administrativ teritoriale a fost analizată numai evoluția totală a acestor indicatori, în timp ce, la nivelul județului, analiza a fost realizată pe tipuri de structuri de primire turistică. De asemenea, la nivelul unităților administrativ-teritoriale, analiza a inclus numai comunele care au înregistrat valori pentru acești indicatori în cel puțin 5 ani în perioada analizată (2008-2020). Astfel, din totalul unităților administrativ teritoriale existente la nivelul județului Sălaj, 20 au fost incluse în această analiză.

Capacitatea de cazare turistică existentă pe tipuri de structuri de primire turistică

Conform Institutului Național de Statistică, capacitatea de cazare turistică existentă (instalată) reprezintă numărul de locuri de cazare de folosință turistică înscrise în ultimul act de recepție, omologare, clasificare al unității de cazare turistică, exclusiv paturile suplimentare care se pot instala în caz de necesitate. Locurile aferente structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică complementare (căsuțe, terenuri de campare, etc.) la o structură de cazare turistică de bază (hotel, motel, camping etc.) și utilizarea acestor locuri sunt cuprinse la structura de bază (INS).

Tabelul de mai jos prezintă evoluția acestui indicator la nivelul unităților administrative teritoriale. După cum se poate observa, evoluția este în general una pozitivă. În ceea ce privește mediul urban, se remarcă faptul că orașul Cehu Silvaniei este singurul care a înregistrat o evoluție negativă a acestui indicator. Creșterea de la nivelul mediului urban depășește procentul de 90% (municipiul Zalău) și atinge procentul de 177,27% în cazul orașului Jibou.

Mediul rural este, de asemenea, caracterizat de o creștere a acestui indicator. Creșterea medie de la nivelul comunelor din județ este de 63,38%. Totuși, se remarcă existența unor diferențe considerabile între comune. Astfel, cu toate că o parte a comunelor din județ au atins creșteri spectaculoase, un număr redus de comune au înregistrat scăderi, cu toate că nu foarte mari. Printre comunele care au cunoscut cele mai însemnate creșteri procentuale, se numără comunele Românași (490%), Gâlgău (450%), Meseșenii de Jos (314%) și Crișeni (105%).

Tabel 36: Evoluția capacității de cazare turistică existentă în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2020

Localități	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Creștere /descreștere 2008 - 2020
Municipiul Zalău	314	646	718	780	885	905	813	813	813	717	717	717	599	90.76%
Oraș Cehu Silvaniei	0	40	40	44	38	38	38	38	38	38	38	38	38	-5.00%

Oraș Jibou	22	34	45	95	94	115	107	107	107	107	107	107	61	177.27%
Oraș Șimleu Silvaniei	0	39	39	39	118	114	131	131	112	107	99	99	99	153.85%
Agrij	0	0	0	0	0	0	0	10	10	26	16	8	8	-20.00%
Almașu	0	34	34	34	34	34	34	46	61	52	52	52	52	52.94%
Bălan	0	0	0	0	0	0	0	0	8	8	8	8	8	100.00%
Boghiș	200	204	221	233	223	223	156	207	203	213	213	191	191	-4.50%
Buciumi	0	8	8	8	8	8	0	0	0	0	10	16	16	100.00%
Crasna	0	0	0	0	0	0	0	10	10	10	10	10	10	0.00%
Crișeni	0	19	37	37	37	37	37	39	39	39	39	39	39	105.26%
Cuzăplac	30	23	23	23	23	23	23	20	20	26	26	26	26	-13.33%
Gâlgău	6	6	6	6	6	6	0	0	15	14	14	14	33	450.00%
Ileanda	80	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	-7.50%
Ip	0	0	0	0	0	0	0	0	113	113	113	113	113	100.00%
Meseșenii De Jos	0	14	14	14	40	40	40	50	62	70	70	58	58	314.29%
Mirșid	0	0	0	0	0	0	16	16	16	16	16	16	16	100.00%
Românași	0	20	20	20	56	56	56	56	138	138	138	118	118	490.00%
Sâg	102	102	102	102	50	50	50	45	45	43	43	0	0	-100.00%
Șărmășag	0	0	0	0	0	0	0	18	18	24	24	24	24	33.33%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

Evoluția acestui indicator la nivelul general al județului este prezentată în Tabelul 2. La nivelul total al județului se remarcă o medie a creșterii anuale de 8,09%, care este considerabil mai mare comparativ cu creșterea înregistrată la nivel național, care a atins numai 1,75%. Totuși, trebuie remarcat faptul că în ciuda creșterii medii ridicate, începând cu anul 2017 județul a cunoscut o scădere susținută a acestui indicator, care a ajuns la -8,57% în anul 2020.

Trendul negativ de la nivelul total al județului este explicat de dispariția capacității de cazare în structurile de tipul *Hoteluri pentru tineret, Campinguri și Tabere de elevi și preșcolari*. Cu toate acestea, celelalte tipuri de structuri de primire turistică au cunoscut o evoluție pozitivă. Cea mai mare creștere a fost înregistrată în cazul *Pensiunilor agroturistice* (598,39%), fapt ce subliniază existența potențialului pentru dezvoltarea agroturismului de la nivelul județului. Trebuie însă menționat că această creștere nu a fost înregistrată uniform la nivelul comunelor din județ, ci a fost concentrată în rândul unui număr redus de comune, respectiv: Almașu, Boghiș, Meseșeni, Gâlgău, Mirșid, Șărmășag și Valcău de Jos.

Tabel 37: Evoluția capacității de cazare turistică existentă pe tipuri de structuri de primire turistică la nivelul județului Sălaj în perioada 2008-2020

Structuri	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2019	2020	Creștere/ descreștere 2008 - 2020
Hoteluri	162	452	521	635	656	656	639	667	667	469	189.51%
Hoteluri pentru tineret	62	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Hosteluri		56	56	56	70	70	70	135	135	135	141.07%
Vile turistice	50	70	72	70	102	102	32	34	34	68	36.00%
Cabane			18	18	18	18	20	20	20	20	11.11%
Bungalouri	56	56	56	68	68	68	108	108	108	108	92.86%
Campinguri	100	100	100	100	100	100	0	0	0	0	-100.00%
Căsuțe turistice	14	14	14	14	14	14	24	24	30	30	114.29%
Tabere de elevi și preșcolari	102	102	102	102	50	50	45	43	0	0	-100.00%

Pensiuni turistice	146	224	280	284	394	431	408	388	380	380	160.27%
Pensiuni agroturistice	62	189	162	162	214	214	364	499	423	433	598.39%
Total	100	67.51%	9.34%	9.27%	11.73%	2.19%	7.34%	-0.26%	-5.32%	-8.57%	8.09%
Național	100	3.15%	2.71%	-10.65%	8.12%	1.53%	5.47%	4.51%	0.77%	0.44%	1.75%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

** Evoluția totală la nivelul județului și al nivelului național a fost calculată ca și rată a creșterii înregistrată în fiecare an, comparativ cu anul precedent. Ultima coloană prezintă media acestor rate de creștere.

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune este măsurată de Institutul Național de Statistică ca fiind numărul de locuri de cazare puse la dispoziția turiștilor de către unitățile de cazare turistică, ținând cont de numărul de zile cât sunt deschise unitățile în perioada considerată. Se exprimă în locuri-zile. Sunt excluse locurile din camerele sau unitățile închise temporar din lipsa de turiști, pentru reparații sau din alte motive (INS).

În general capacitatea de cazare turistică în funcțiune a înregistrat o evoluție similară cu cea a indicatorului precedent. La nivelul mediului urban unitățile administrativ teritoriale au cunoscut creșteri ale acestui indicator (media fiind de 118%), cea mai mare creștere procentuală fiind înregistrată la nivelul orașului Jibou (331,74%). La polul opus, orașul Cehu Silvaniei este singurul care a cunoscut o scădere a acestui indicator, scăderea datorându-se dispariției de la nivelul orașului a Pensiunilor agroturistice.

Creșterea procentuală medie de la nivelul mediului rural (63,38%) este considerabil mai redusă comparativ cu mediul urban. Această evoluție modestă este determinată de scăderi considerabile înregistrate de un număr considerabil de comune. Astfel, capacitatea de cazare turistică a dispărut în cazul comunei Sâg și a fost drastic redusă în cazul comunelor Agrij (-65,59%), Cuzăplac (-62,50%), Ileanda (-55,49%) și Boghiș (-50,53%). Cu toate acestea, creșterile procentuale de la nivelul unor comune, respectiv Românași (360,12%), Gâlgău (336,61%) și Bălan (328,57%) sunt mai mari comparativ cu cele de la nivelul orașelor din județ.

Tabel 38: Evoluția capacității de cazare turistică în funcțiune în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2020

Localități	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2019	2020	Creștere/

											descreștere 2008 - 2020
Municipiul Zalău	99.687	227.048	243.263	257.494	295.371	284.337	267.553	259.939	239.462	177.320	77.88%
Oraș Cehu Silvaniei	0	14.042	14.600	15.142	14.268	13.870	13.870	13.870	13.870	12.118	-13.70%
Oraș Jibou	4.216	9.570	9.752	19.808	27.738	30.139	34.509	35.209	35.209	18.202	331.74%
Oraș Șimleu Silvaniei	0	12.406	13.835	14.875	39.892	37.822	46.656	38.767	35.766	21.861	76.21%
Agrij	0	0	0	0	0	0	930	9.490	2.920	320	-65.59%
Almașu	0	11.178	12.410	11.470	11.874	12.410	15.338	18.980	18.980	12.184	9.00%
Bălan	0	0	0	0	0	0	280	2.920	2.920	1.200	328.57%
Boghiș	45.715	36.424	42.653	48.949	40.022	41.844	63.378	67.138	36.566	22.613	-50.53%
Buciumi	0	2.672	2.920	1.680	2.880	2.880	0	0	5.840	4.340	62.43%
Crasna	0	0	0	0	0	0	1.220	1.220	920	1.070	-12.30%
Crișeni	0	8.842	13.486	12.821	10.300	11.145	13.811	12.162	12.658	8.464	-4.28%
Cuzăplac	10.080	9.662	8.395	7.930	8.418	7.613	7.843	7.690	7.070	3.780	-62.50%
Gâlgău	1.830	354	0	900	0	0	4.380	5.110	5.110	7.990	336.61%
Ileanda	29.094	24.716	23.162	23.754	22.644	24.124	27.010	26.122	20.350	12.950	-55.49%
Ip	0	0	0	0	0	0	0	41.245	30.445	28.224	-22.29%
Meseșenii De Jos	0	4.676	4.998	5.454	14.640	13.572	16.726	24.476	21.064	15.196	224.98%
Mirșid	0	0	0	0	0	0	5.840	5.664	5.840	4.160	-5.11%
Românași	0	6.680	7.300	7.796	18.076	18.680	27.364	33.300	34.340	30.736	360.12%
Sâg	17.692	18.444	12.862	18.454	17.950	17.250	17.330	10.811	1.333	0	-100.00%
Șărmășag	0	0	0	0	0	0	4.032	7.608	8.526	6.876	70.54%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

În ceea ce privește evoluția acestui indicator defalcat pe tipurile de structuri de primire turistică, aceasta este similară cu cea a capacității de cazare turistică existentă. Se remarcă dispariția capacității de cazare în cazul structurilor de tipul *Hoteluri pentru tineret, Moteluri, Campinguri și Tabere de elevi și preșcolari*. La polul opus, structurile de tipul *Hosteluri* (514,32%), *Pensiuni agroturistice* (484,41%), *Pensiuni turistice* (128,89%) și *Hoteluri* (126,05%) au cunoscut cele mai mari creșteri procentuale. După cum poate fi așteptat, creșterile înregistrate în cazul structurilor de tipul *Hosteluri și Hoteluri* au fost concentrate la nivelul mediului urban, respectiv la nivelul municipiului Zalău. În timp ce creșterea capacității în cazul structurilor de tipul *Pensiunilor agroturistice* (484,41%) a fost concentrată la nivel rural.

Media creșterilor anuale de la nivelul județului în perioada analizată este pozitivă (8,24%), fiind peste cea înregistrată la nivel național. Totuși, această creștere medie este datorată creșterii de peste 85% din anul 2009, comparativ cu anul 2008. Având în vedere că începând cu anul 2017 acest indicator este într-o continuă scădere, trebuie concluzionat că județul Sălaj se confruntă cu o scădere a capacității de cazare turistică în funcțiune.

Tabel 39: Evoluția capacității de cazare turistică în funcțiune pe tipuri de structuri de primire turistică la nivelul județului Sălaj în perioada 2008-2020

Structuri	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2019	2020	Creștere/ descreștere 2008 - 2020
Hoteluri	56.388	154.770	184.147	210.732	211.809	210.704	212.691	231.169	204.157	127.465	126.05%
Hoteluri pentru tineret	13.206	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Hosteluri	6.311	20.440	20.440	20.440	25.620	25.550	25.550	48.925	42.545	38.770	514.32%
Moteluri	3.086	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Vile turistice	26.784	24.868	11.956	11.091	23.238	21.728	11.680	11.498	12.176	15.645	-41.59%
Cabane turistice	0	2.196	6.570	5.886	5.094	5.274	6.876	7.260	7.300	3.980	81.24%
Bungalouri	6.888	8.568	10.248	13.864	14.784	15.264	28.904	36.288	15.792	9.936	44.25%
Campinguri	12.300	15.300	12.300	15.300	15.300	12.300	0	0	0	0	-100.00%

Căsuțe turistice	1.288	1.722	1.722	1.288	1.708	1.428	2.508	2.508	2.598	2.044	58.70%
Tabere de elevi și preșcolari	17.692	18.444	12.862	18.454	17.950	17.250	17.330	10.811	1.333	0	-100.00%
Pensiuni turistice	47.991	79.888	92.152	96.416	137.538	130.882	145.933	140.804	136.420	109.845	128.89%
Pensiuni agroturistice	16.380	60.518	57.239	53.056	71.032	75.306	130.125	161.995	141.323	95.727	484.41%
Total	100	85.64%	5.93%	9.01%	17.37%	-1.60%	9.53%	-1.46%	-11.11%	-28.43%	8.24%
Național	100	3.24%	4.42%	7.22%	8.36%	3.90%	5.40%	5.20%	-0.32%	-27.87%	1.15%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

** Evoluția totală la nivelul județului și al nivelului național a fost calculată ca și rată a creșterii înregistrată în fiecare an, comparativ cu anul precedent. Ultima coloană prezintă media acestor rate de creștere.

Sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică pe tipuri de structuri

Conform Institutului Național de Statistică, în numărul turiștilor cazați în unitățile de cazare turistică se cuprind toate persoanele (români și străini) care călătoresc în afara localităților în care își au domiciliul stabil, pentru o perioadă mai mică de 12 luni și stau cel puțin o noapte într-o unitate de cazare turistică în zone vizitate din țară; motivul principal al călătoriei este altul decât acela de a desfășura o activitate remunerată în locurile vizitate (INS).

Evoluția numărului sosirilor turiștilor în structurile de primire turistică este diferită de evoluția capacității de cazare, atât existentă, cât și în funcțiune. Atât la nivelul urban, cât și la nivelul rural, creșterea este considerabil mai mare comparativ cu creșterea celor doi indicatori prezentați anterior. Cu alte cuvinte, se remarcă o creștere a eficienței structurilor de cazare turistică.

La nivelul mediului urban creșterea medie este de 1.263,35%, acesta fiind concentrată la nivelul orașului Jibou, care a cunoscut o creștere spectaculoasă a sosirilor în cazul structurilor de tipul *Pensiunilor turistice* (4.712,00%). La nivelul mediului rural creșterea medie procentuală în perioada analizată este de 359,34%. Se remarcă faptul că această creștere nu este uniformă, fiind concentrată la nivelul unui număr redus de comune, respectiv Meseșenii de Jos (1.850%), Buciumi (1.666,67%) și Bălan (900,00%), creșterea fiind datorată în mod exclusiv evoluției pozitive a structurilor de tipul *Pensiuni agroturistice.* Totuși, au existat

comune cu scăderi considerabile ale acestui indicator Sâg (-100%), Boghiș (-82,84%), Ileanda (-69,08%), Cuzăplac (-67,05%).

Trebuie subliniat însă că în 2020 Pandemia Covid-19 a afectat foarte puternic sectorul HORECA la nivel global, toți indicatorii privind sosirile și înnoptările în structurile de primire turistică înregistrând scăderi majore față de anul 2019. Altfel, dacă am fi raportat valorile din 2019, la cele din 2008, valorile privind creșterea ar fi fost mult mai mari, iar cele privind descreșterea mult mai mici sau inexistente. Am ales însă utilizarea și a valorilor aferente anului 2020 tocmai pentru a surprinde impactul pandemiei asupra turismului în județ.

Tabel 40: Evoluția sosirilor turiștilor în structurile de cazare turistică în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2020

UAT	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2018	2019	2020	Creștere/ descreștere 2008 - 2020
Municipiul Zalău	9.603	13.742	15.111	18.037	21.525	22.466	21.593	24.963	23.600	26.675	10.367	7.96%
Oraș Cehu Silvaniei	0	333	583	647	805	837	646	652	699	1.000	566	69.97%
Oraș Jibou	28	31	312	739	727	974	1.684	1.821	2.316	4.084	1.394	4878.57%
Oraș Șimleu Silvaniei	0	357	1.274	1.549	2.320	1.218	2.142	1.382	1.480	1.742	703	96.92%
Agrij	0	0	0	0	0	0	4	74	207	58	18	350.00%
Almașu	0	200	227	332	309	431	342	904	972	1.216	503	151.50%
Bălan	0	0	0	0	0	0	2	50	41	55	20	900.00%
Boghiș	5.689	4.707	4.491	4.945	4.540	4.205	5.504	2.955	2.709	1.751	976	-82.84%
Buciumi	0	9	5	17	15	12	0	0	140	472	159	1666.67%
Crasna	0	0	0	0	0	0	11	34	51	42	67	509.09%
Crișeni	0	257	759	790	1.092	742	1.052	1.260	1.114	1.158	199	-22.57%
Cuzăplac	258	275	334	238	295	284	259	333	458	280	85	-67.05%
Gâlgău	112	8	0	43	0	0	270	403	363	475	367	227.68%
Ileanda	1.384	1.096	987	1.263	1.215	974	2.212	1.311	1.372	1.290	428	-69.08%
Ip	0	0	0	0	0	0	0	655	692	464	262	-36.56%

Meseșenii De Jos	0	0	0	12	203	186	241	1.143	740	397	234	1850.00%
Mirșid	0	0	0	0	0	0	384	643	469	533	51	-47.96%
Românași	0	174	111	187	1.006	780	1.340	1.587	1.603	3.175	714	310.34%
Sâg	276	168	148	213	73	258	30	20	0	0	0	-100.00%
Șărmășag	0	0	0	0	0	0	88	255	283	439	273	210.23%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

În ceea ce privește evoluția acestui indicator pe tipurile de structuri de primire turistică, se remarcă dispariția structurilor de tipul *Hoteluri pentru tineret, Moteluri, Campinguri* și *Tabere de elevi si preșcolari.* Structurile care au înregistrat cele mai semnificative creșteri sunt *Cabanele turistice* (544,44%), *Căsuțele turistice* (421,43%) și *Pensiunile agroturistice* (220,55%), acestea fiind concentrate în principal la nivelul mediului rural al județului.

La nivelul general al județului creșterea medie anuală este de 3,84%, care este mai mare comparativ cu creșterea medie anuală de la nivelul total al țării (1,36%). Atât în cazul județului (-61,78%), cât și în cazul nivelului național (-52,16%) a existat o scădere considerabilă a sosirilor în anul 2020, comparativ cu anul 2019. Această scădere se datorează pandemiei și restricțiilor impuse de autorități în acest context, care au afectat puternic sectorul turistic.

Tabel 41: Evoluția sosirilor turiștilor în structurile de cazare turistică pe tipuri de structuri de primire turistică la nivelul județului Sălaj în perioada 2008-2020

Structuri	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2019	2020	Creștere/ descreștere 2008 - 2020
Hoteluri	4.688	9.195	11.248	13.916	15.626	16.285	19.116	22.783	23.564	8.066	72.06%
Hoteluri pentru tineret	1.732	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Hosteluri	1.011	1.682	895	1.028	901	854	466	1.016	1.820	555	-45.10%
Moteluri	217	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Vile turistice	1.157	1.874	1.671	1.875	3.037	2.150	1.360	1.315	1.414	1.129	-2.42%

Cabane turistice	0	18	171	272	361	384	375	496	709	116	544.44%
Bungalouri	836	785	765	1.220	1.610	1.514	2.832	1.777	820	554	-33.73%
Campinguri	2.046	2.233	1.507	1.452	1.504	1.030	0	0	0	0	-100.00%
Căsuțe turistice	28	0	70	50	0	23	57	48	100	146	421.43%
Tabere de elevi și preșcolari	276	168	148	213	73	258	30	20	0	0	-100.00%
Pensiuni turistice	4.522	3.660	5.450	6.368	7.028	7.157	7.638	6.912	11.151	4.517	-0.11%
Pensiuni agroturistice	837	1.742	2.417	2.618	3.985	3.712	6.088	7.394	6.910	2.683	220.55%
Total	100	23.10%	13.98%	19.18%	17.62%	-2.22%	17.68%	11.73%	14.11%	-61.78%	3.84%
Național	100	-13.81%	-1.11%	15.79%	9.31%	3.34%	17.20%	10.37%	3.64%	-52.16%	1.36%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

** Evoluția totală la nivelul județului și al nivelului național a fost calculată ca și rată a creșterii înregistrată în fiecare an, comparativ cu anul precedent. Ultima coloană prezintă media acestor rate de creștere.

Înnoptări în structuri de primire turistică pe tipuri de structuri

Înnoptarea turistică este intervalul de 24 de ore, începând cu ora hotelieră, pentru care o persoană este înregistrată în evidența spațiului de cazare turistică și beneficiază de găzduire în contul tarifului aferent spațiului ocupat, chiar dacă durata de ședere efectivă este inferioară intervalului menționat. Sunt avute în vedere și înnoptările aferente paturilor instalate suplimentar (plătite de clienți) (INS). Prin urmare, acesta este un indicator reprezentativ pentru evoluția turismului de la nivelul județului.

În general, evoluția acestui indicator la nivelul unităților administrativ teritoriale din județ este pozitivă, La nivel urban creșterea medie înregistrată este de 625,70%, în timp ce la nivel rural creșterea medie este de 286,40%. Precum în cazul indicatorului precedent, la nivel urban această creștere este concentrată la nivelul orașului Jibou, care a avut o creștere spectaculoasă în cazul structurilor de tipul *Pensiuni turistice*.

Se remarcă faptul că numărul înnoptărilor a avut o evoluție negativă la nivelul municipiul Zalău, fiind cauzată de o scădere considerabilă a acestui indicator în anul 2020, pe fondul pandemiei.

La nivelul mediului rural efectul pe care pandemia l-a avut asupra turismului este de asemenea, evident. Totuși, în ceea ce privește perioada totală analizată, au existat comune care au cunoscut creșteri procentuale considerabile ale acestui indicator, printre care se numără Crasna (1.775%), Meseșenii de Jos (1.400%) și Românași (493,68%).

Tabel 42: : Evoluția înnoptărilor în structurile de cazare turistică în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2019

UAT	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2018	2019	2020	Creștere/ descreștere 2008 - 2020
Municipiul Zalău	24.637	28.505	34.079	38.734	42.452	45.440	38.323	43.867	37.307	47.308	19.074	-22.58%
Oraș Cehu Silvaniei	0	733	1.703	1.969	1.896	1.841	1.401	1.396	1.477	2.176	1.130	54.16%
Oraș Jibou	168	151	635	2.743	2.456	2.386	4.742	2.987	3.754	7.701	4.105	2343.45%
Oraș Șimleu Silvaniei	0	533	2.355	3.558	3.491	2.346	2.997	2.267	2.564	2.946	1.214	127.77%
Agrij	0	0	0	0	0	0	12	127	544	114	28	133.33%
Almașu	0	419	566	469	497	847	700	1.770	1.963	2.458	1.096	161.58%
Bălan	0	0	0	0	0	0	7	63	77	55	20	185.71%
Boghiș	14.793	10.574	11.146	14.837	14.591	12.798	13.965	6.238	7.583	5.562	1.443	-90.25%
Buciumi	0	103	10	84	44	12	0	0	227	813	463	349.51%
Crasna	0	0	0	0	0	0	12	154	51	42	225	1775.00%
Crișeni	0	730	2.441	1.857	2.592	1.458	2.406	2.906	2.339	2.177	365	-50.00%
Cuzăplac	781	798	789	518	697	505	443	774	1.067	623	221	-71.70%
Gâlgău	132	8	0	53	0	0	330	462	508	475	532	303.03%
Ileanda	22.943	18.207	15.982	20.433	19.419	16.216	19.557	20.651	21.210	19.620	5.528	-75.91%
Ip	0	0	0	0	0	0	0	2.551	3.367	1.974	1.458	-17.91%
Meseșenii De Jos	0	0	0	33	535	257	386	2.403	1.281	661	495	1400.00%

Mirșid	0	0	0	0	0	0	384	643	509	550	51	-47.96%
Românași	0	174	111	187	1.406	989	1.429	1.899	1.996	4.416	1.033	493.68%
Sâg	704	783	418	504	213	370	30	60	0	0	0	-100.00%
Șărmășag	0	0	0	0	0	0	105	395	429	575	351	234.29%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

Efectul negativ pe care pandemia l-a avut asupra turismului este relevată de scăderea înregistrată la nivel național (-51,54%) și județean (-61,55%) a numărului înnoptărilor în anul 2020, comparativ cu anul 2019. Această scădere face ca evoluția medie anuală să fie negativă atât la nivel național (-0.79%), cât și la nivelul județului (-0.78%).

După cum putea fi așteptat, având în vedere evoluția din cazul indicatorilor precedenți, structurile de tipul *Hoteluri pentru tineret, Moteluri, Campinguri* și *Tabere de elevi si preșcolari* au dispărut de la nivelul județului. Se remarcă faptul că în cazul acestui indicator majoritatea tipurilor de structuri de primire turistică au avut o evoluție negativă. Singurele tipuri de structuri care au înregistrat creșteri sunt *Cabane turistice* (544,44%) *Pensiunile agroturistice* (172,69%) și *Căsuțele turistice* (132,14%).

Tabel 43: Evoluția înnoptărilor pe tipuri de structuri de primire turistică la nivelul județului Sălaj în perioada 2008-2020

Structuri	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2019	2020	Creștere/ descreștere 2008 - 2020
Hoteluri	31.695	35.382	40.219	50.386	51.019	46.219	50.459	60.051	61.851	21.554	-32.00%
Hoteluri pentru tineret	7.497	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Hosteluri	4.162	3.474	1.791	2.106	1.888	2.283	1.056	2.458	4.412	1.586	-61.89%
Moteluri	370	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-100.00%
Vile turistice	1.992	2.742	2.286	2.714	4.338	3.683	1.913	1.725	1.426	1.220	-38.76%
Cabane turistice	0	18	601	303	399	384	375	614	830	116	544.44%
Bungalouri	2.096	1.996	2.191	3.339	4.743	4.278	6.257	3.605	3.286	667	-68.18%

Campinguri	4.616	4.578	3.084	3.110	2.962	2.310	0	0	0	0	-100.00%
Căsuțe turistice	168	0	100	300	0	70	84	196	152	390	132.14%
Tabere de elevi și preșcolari	704	783	418	504	213	370	30	60	0	0	-100.00%
Pensiuni turistice	9.097	8.127	13.242	15.145	12.469	15.974	13.956	10.960	17.863	8.966	-1.44%
Pensiuni agroturistice	1.761	4.618	6.303	8.072	12.258	9.894	13.406	13.874	12.388	4.802	172.69%
Total	100	-3.80%	13.80%	22.42%	5.01%	-5.34%	11.53%	9.06%	12.75%	-61.55%	-0.78%
Național	100	-16.41%	-7.35%	12.01%	6.60%	1.03%	15.97%	6.49%	5.03%	-51.54%	-0.79%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

** Evoluția totală la nivelul județului și al nivelului național a fost calculată ca și rată a creșterii înregistrată în fiecare an, comparativ cu anul precedent. Ultima coloană prezintă media acestor rate de creștere.

Gradul de ocupare al structurilor de cazare turistică

Gradul de ocupare al structurilor măsoară nivelul de eficiență al structurilor de cazare turistică. Indicatorul se măsoară prin raportarea numărului de înnoptări la capacitatea de cazare turistică în funcțiune. Astfel, cu cât gradul de ocupare este mai mare (mai apropiat de 100%), cu atât unitățile de cazare sunt folosite mai eficient.

Referitor la evoluția gradului de ocupare se remarcă faptul că media acestui indicator este similară la nivelul mediului urban (11,05%) și rural (10,17%). Totuși, la nivel urban unitățile administrativ teritoriale au grad de ocupare similar. Însă, la nivel rural există diferențe considerabile între comune. Astfel, dacă în cazul comunei Bălan media gradului de ocupare este 0,99%, în cazul comunei Ileanda media gradului de ocupare este de 7,.82%.

Tabel 44: Evoluția gradului de ocupare al structurilor de cazare turistică în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2020

UAT	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2018	2019	2020	Medie

Municipiul Zalău	24.71%	12.55%	14.01%	15.04%	14.37%	15.98%	14.32%	16.88%	14.31%	19.76%	10.76%	15.40%
Oraș Cehu Silvaniei	0.00%	5.22%	11.66%	13.00%	13.29%	13.27%	10.10%	10.06%	10.65%	15.69%	9.32%	10.17%
Oraș Jibou	3.98%	1.58%	6.51%	13.85%	8.85%	7.92%	13.74%	8.48%	10.48%	21.87%	22.55%	10.67%
Oraș Șimleu Silvaniei	0.00%	4.30%	17.02%	23.92%	8.75%	6.20%	6.42%	5.85%	7.44%	8.24%	5.55%	7.97%
Agrij	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	1.29%	1.34%	8.07%	3.90%	8.75%	2.76%
Almașu	0.00%	3.75%	4.56%	4.09%	4.19%	6.83%	4.56%	9.33%	10.34%	12.95%	9.00%	6.66%
Bălan	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	2.50%	2.16%	2.64%	1.88%	1.67%	0.99%
Boghiș	32.36%	29.03%	26.13%	30.31%	36.46%	30.59%	22.03%	9.29%	13.49%	15.21%	6.38%	21.68%
Buciumi	0.00%	3.85%	0.34%	5.00%	1.53%	0.42%	0.00%	0.00%	6.22%	13.92%	10.67%	3.23%
Crasna	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.98%	12.62%	3.33%	4.57%	21.03%	5.56%
Crișeni	0.00%	8.26%	18.10%	14.48%	25.17%	13.08%	17.42%	23.89%	18.31%	17.20%	4.31%	14.61%
Cuzăplac	7.75%	8.26%	9.40%	6.53%	8.28%	6.63%	5.65%	10.07%	11.49%	8.81%	5.85%	8.07%
Gâlgău	7.21%	2.26%	0.00%	5.89%	0.00%	0.00%	7.53%	9.04%	9.94%	9.30%	6.66%	5.03%
Ileanda	78.86%	73.66%	69.00%	86.02%	85.76%	67.22%	72.41%	79.06%	89.01%	96.41%	42.69%	76.82%
Ip	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	6.18%	8.16%	6.48%	5.17%	2.38%
Meseșenii de Jos	0.00%	0.00%	0.00%	0.61%	3.65%	1.89%	2.31%	9.82%	5.49%	3.14%	3.26%	3.13%
Mirșid	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	6.58%	11.35%	8.72%	9.42%	1.23%	3.79%
Românași	0.00%	2.60%	1.52%	2.40%	7.78%	5.29%	5.22%	5.70%	5.41%	12.86%	0.00%	4.46%
Sâg	3.98%	4.25%	3.25%	2.73%	1.19%	2.14%	0.17%	0.55%	0.00%	0.00%	0.00%	1.47%
Șărmășag	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	2.60%	5.19%	5.51%	6.74%	5.10%	2.12%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

În ceea ce privește gradul de ocupare în funcție de tipul de structuri, se observă o diferență mare între aceste structuri. După cum putea fi așteptat, în cazul structurilor care au dispărut de la nivelul județului, respectiv *Hoteluri pentru tineret, Moteluri, Campinguri* și *Tabere de elevi si preșcolari*, gradul mediu de ocupare este redus. Structurile care au înregistrat cele mai mari medii ale gradului de ocupare sunt Hotelurile (25,77%), Bungalourile (20,44%) și Vilele turistice (14,50%).

La nivelul total al județului media gradului de ocupare a structurilor de cazare turistică este de 16,64%, cel mai scăzut nivel fiind atins în anul 2020, ca urmare a pandemiei. Efectul negativ al pandemiei se remarcă și la nivel național, care a atins cel mai redus nivel al gradului de ocupare în anul 2020.

Tabel 45: Gradul de ocupare al structurilor de cazare turistică pe tipuri de structuri la nivelul județului Sălaj în perioada 2008-2020

Structuri	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2018	2019	2020	Medie
Hoteluri	56.21%	22.86%	21.84%	23.91%	24.09%	21.94%	23.72%	25.98%	23.57%	30.30%	16.91%	25.77%
Hoteluri pentru tineret	56.77%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	4.37%
Hosteluri	65.95%	17.00%	8.76%	10.30%	7.37%	8.94%	4.13%	5.02%	3.16%	10.37%	4.09%	12.09%
Moteluri	11.99%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.92%
Vile turistice	7.44%	11.03%	19.12%	24.47%	18.67%	16.95%	16.38%	15.00%	11.29%	11.71%	7.80%	14.50%
Cabane turistice	0.00%	0.82%	9.15%	5.15%	7.83%	7.28%	5.45%	8.46%	9.27%	11.37%	2.91%	6.47%
Bungalouri	30.43%	23.30%	21.38%	24.08%	32.08%	28.03%	21.65%	9.93%	18.16%	20.81%	6.71%	20.44%
Campinguri	37.53%	29.92%	25.07%	20.33%	19.36%	18.78%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	11.61%
Căsuțe turistice	13.04%	0.00%	5.81%	23.29%	0.00%	4.90%	3.35%	7.81%	1.66%	5.85%	19.08%	9.86%
Tabere de elevi și preșcolari	3.98%	4.25%	3.25%	2.73%	1.19%	2.14%	0.17%	0.55%	0.00%	0.00%	0.00%	1.47%
Pensiuni turistice	18.96%	10.17%	14.37%	15.71%	9.07%	12.20%	9.56%	7.78%	9.72%	13.09%	8.16%	11.25%
Pensiuni agroturistice	10.75%	7.63%	11.01%	15.21%	17.26%	13.14%	10.30%	8.56%	8.90%	8.77%	5.02%	10.36%
Total	30.80%	15.96%	17.15%	19.26%	17.23%	16.57%	15.05%	14.36%	14.30%	18.13%	9.74%	16.64%
Național	35.02%	28.35%	25.16%	26.28%	25.85%	25.14%	28.73%	30.91%	32.16%	33.88%	22.77%	28.53%

Sursa datelor: INS

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2020, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2020 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

** Evoluția totală la nivelul județului și al nivelului național a fost calculată ca și rată a creșterii înregistrată în fiecare an, comparativ cu anul precedent. Ultima coloană prezintă media acestor rate de creștere.

Numărul de angajați, cifra de afaceri și profitul net în domeniul Hoteluri și alte facilități de cazare

Pentru a completa analiza turismului, au fost analizate și evoluția numărului de angajați, cifrei de afaceri și profitului net în domeniul *Hotelurilor și alte facilități de cazare*. Evoluția acestora relevă măsura în care acest domeniu a crescut ca și importanță pentru economia locală a unităților administrativ teritoriale din județ, precum și pentru economia generală a județului. Analiza acestor indicatori s-a realizat numai în cazul comunităților care au înregistrat valori pentru acești indicatori în cel puțin 5 ani din perioada analizată.

La nivelul total al județului se remarcă fluctuații considerabile ale numărului de angajați de la an la an. Astfel, cel mai mare număr de angajați în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare* a fost atins în anul 2008. În anii următori, respectiv 2009 și 2010 numărul angajaților în acest domeniu a scăzut, cel mai probabil pe fondul crizei economice. Cu toate că în anul 2011 s-a înregistrat o creștere considerabilă a numărului angajaților, acesta a fost urmată de o scădere susținută, în anul 2018 fiind atins cel mai mic număr de angajați în acest domeniu din perioada analizată. În acest mod, la nivelul județului între anii 2018 și 2008 acest domeniu a pierdut un număr de 153 de angajați.

La nivelul unităților administrativ teritoriale evoluția numărului de angajați este, de asemenea, una negativă. La nivelul mediului urban orașul Jibou este singurul care a avut un număr mai mare de angajați în anul 2018, comparativ cu anul 2008, asta deoarece în anul 2008 nu exista angajați în acest domeniu. Se remarcă faptul că municipiul Zalău a pierdut peste 55% din numărul de angajați în anul 2018, comparativ cu anul 2008.

La nivel mediului rural, cu toate că există comune care au pierdut angajați în acest domeniu, precum Nușfalău, Românași sau Marca, în general comunele de la nivelul județului au înregistrat creșteri ale acestui indicator. Astfel, comunele Mirșid, Crișeni, Meseşenii de Jos și Boghiș au înregistrat cele mai mari creșteri ale numărului de angajați.

Tabel 46: Evoluția numărului mediu de angajați în domeniul Hoteluri și alte facilități de cazare turistică în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2018

UAT	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Diferență 2018-2008
Municipiul Zalău	297	211	165	215	201	178	175	102	163	135	132	-165
Oraș Cehu Silvaniei	6	7	6	7	6	5	4	4	4	4	0	-6
Oraș Jibou	0	0	0	0	0	0	0	15	0	3	3	3
Oraș Șimleu Silvaniei	20	10	20	21	12	12	9	11	15	5	4	-16

Boghiș	0	1	1	3	2	5	8	7	6	4	4	4
Cizer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	3
Crișeni	0	3	4	8	8	9	10	10	9	8	8	8
Cristolț	0	0	0	0	0	1	2	2	0	2	2	2
Cuzăplac	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	-1
Fildu de Jos	0	0	0	17	8	4	4	2	0	0	0	0
Hereclean	1	1	2	2	3	4	3	1	0	0	0	-1
Ileanda	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Marca	8	9	9	12	11	11	10	9	11	11	7	-1
Meseșenii de Jos	7	10	7	7	8	7	7	10	17	19	14	7
Mirșid	0	0	0	0	1	9	12	11	8	10	8	8
Năpradea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Nușfalău	21	20	24	27	32	29	24	18	14	15	16	-5
Plopiș	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	0
Românași	4	6	10	18	9	6	2	3	5	4	3	-1
Șărmășag	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2
Șimișna	0	0	0	7	8	10	12	6	7	2	4	4
Valcău de Jos	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Total	366	280	250	346	312	294	285	214	262	226	213	-153

Sursa datelor: ONRC

În cazul cifrei de afaceri, valorile au fost actualizate cu rata inflației/indicele prețurilor de consum, anul de bază fiind 2008. La nivelul total al județului se remarcă o scădere de -13,82% a cifrei de afaceri în anul 2018, comparativ cu anul 2008. Analiza evoluției cifrei de afaceri la nivelul unităților administrativ teritoriale relevă faptul că această scădere este în principal explicată de evoluția indicatorului la nivelul mediului urban. Astfel, se remarcă o diferență considerabilă între mediul rural și mediul urban din perspectiva evoluției acestui indicator. La nivelul mediului urban s-a înregistrat în medie o scădere de 73,91% în perioada analizată, în timp ce la nivelul mediului rural s-a înregistrat în medie o creștere de 3.822,91%.

La nivelul mediului rural cele mai mari creșteri ale cifrei de afaceri în acest domeniu au fost atinse de comunele Cizer, Boghiș, Valcău de Jos, Mirșid și Cristolț. Cu toate că au existat comune care au înregistrat scăderi procentuale ale cifrei de afaceri (e.g. Nușfalău, Românași, Ileanda), acestea sunt sub incidența

scăderilor înregistrate la nivelul orașelor. Prin urmare, aceste rezultate indică o scădere a importanței domeniului *Hoteluri și alte facilități de cazare* în economia mediului urban din județul Sălaj și o creștere a importanței în economia comunelor din județ.

Tabel 47: Evoluția cifrei de afaceri (lei) în domeniul Hoteluri și alte facilități de cazare turistică în unitățile administrativ teritoriale din județul Sălaj în perioada 2008-2018

UAT	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2017	2018	Creștere/ descreștere 2008 – 2018
Municipiul Zalău	24.162.288	13.797.323	13.175.947	13.973.064	14.090.193	9.056.641	4.932.657	11.073.711	10.989.984	-54.52%
Oraș Cehu Silvaniei	291.791	235.250	222.683	205.392	234.709	201.837	209.247	162.197	14.879	-94.90%
Oraș Jibou	0	0	0	0	0	0	1.037.538	165.948	220.980	-78.70%
Oraș Șimleu Silvaniei	990.180	565.802	770.844	414.445	230.193	139.958	218.853	274.729	321.432	-67.54%
Boghiș	2.386	29.008	15.071	9.769	27.511	84.429	172.472	101.576	191.542	7927.73%
Cizer	0	0	0	478	0	0	0	142.102	279.556	58325.72%
Crișeni	0	207.638	248.719	364.094	369.110	380.760	531.591	530.427	469.509	126.12%
Cristolț	0	0	0	0	0	6.760	24.275	27.069	49.829	637.14%
Cuzăplac	48.807	42.573	46.625	20.213	26.382	16.794	18.820	24.842	48.976	0.35%
Fildu de Jos	0	0	0	481.367	379.819	233.063	47.239	37.606	77.686	-83.86%
Hereclean	163.648	286.670	111.373	144.219	103.882	232.966	381.052	0	0	-100.00%
Ileanda	0	0	0	0	0	0	0	0	749	-55.09%
Marca	675.870	425.062	441.606	476.402	481.834	470.225	453.523	522.079	485.190	-28.21%
Meseșenii de Jos	181.019	553.142	181.800	165.624	162.109	123.227	328.182	703.173	568.595	214.11%
Mirșid	0	0	0	0	0	48.020	250.646	434.480	431.058	797.66%
Năpradea	12.059	0	0	0	0	0	0	392	0	-100.00%
Nușfalău	749.142	1.142.412	1.597.748	2.395.511	1.124.776	3.691.238	531.730	442.421	581.975	-22.31%

Plopiș	117.421	110.277	91.045	78.225	94.251	47.607	68.626	164.663	170.600	45.29%
Românași	210.744	253.061	398.426	426.504	365.014	123.535	158.414	116.938	114.831	-45.51%
Șărmășag	0	0	0	0	0	320.799	2.282	0	1.236.326	285.39%
Șimișna	0	0	0	97.446	154.322	169.264	180.331	86.456	105.878	8.65%
Valcău de Jos	0	0	0	25.990	0	23.367	0	272.053	254.504	879.24%
Total	27.605.355	17.648.220	17.301.886	19.278.743	17.844.105	15.370.490	9.547.480	15.282.861	16.614.078	-13.82%

Sursa datelor: ONRC

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2018, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2018 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

Spre deosebire de cifra de afaceri, profitul net înregistrat la nivelul județului în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare* a avut o evoluție pozitivă. Se remarcă o crește cu 75,72% a profitului net în anul 2018, comparativ cu anul 2008. Prin urmare, având în vedere evoluția diferită a acestor 2 indicatori, datele sugerează faptul că deși activitatea în acest domeniu a scăzut, acesta a devenit totuși mai profitabilă.

Cu toate acestea, diferențele considerabile între mediul rural și mediul urban se mențin. Astfel, în medie la nivelul mediului urban s-a înregistrat o creștere medie procentuală de 17,39% a profitului net, în timp ce la nivelul mediului rural creșterea medie în această perioadă atins .5479,31%.

În ceea ce privește creșterile de la nivelul fiecărei unități administrativ teritoriale din județ, este evident faptul că cele mai mari creșteri procentuale au fost înregistrate în cazul comunelor, printre care se numără Cizer, Crișeni, Șărmășag , Nușfalău și Plopiș. Totuși, trebuie menționat că nu a existat o evoluție pozitivă uniform la nivelul mediului rural, o parte a comunelor înregistrând o dispariție profitului net în acest domeniu sau scăderi semnificative, precum comunele Fildu de Jos, Hereclean, Marca sau Ileanda.

Tabel 48: Evoluția profitului net (lei) în domeniul Hoteluri și alte facilități de cazare turistică în unitățile administrative teritoriale din județul Sălaj

UAT	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2016	2017	2018	Creștere/ descreștere 2008 - 2018
Municipiul Zalău	545.130	150.704	223.128	107.883	768.822	160.002	269.719	315.566	446.732	882.188	61.83%
Oraș Cehu Silvaniei	13.303	4.110	20.795	16.043	31.378	23.959	39.548	36.708	4.209	1.019	-92.34%

Oraș Jibou	0	0	0	0	0	0	44.885	0	41.644	133.821	198.14%
Oraș Șimleu Silvaniei	76.767	53.081	28.010	1.312	50.487	0	3.036	29.666	13.956	1.480	-98.07%
Boghiș	0	753	0	22	0	0	2.235	3.495	4.690	4.720	526.94%
Cizer	0	0	0	71	0	0	328	5.817	17.819	62.362	87874.49%
Crișeni	0	2.475	5.265	10.458	16.259	55.438	109.443	110.803	162.687	69.216	2696.98%
Cristolț	0	0	0	0	0	18.954	0	0	0	8.543	-54.93%
Cuzăplac	3.599	8.228	4.047	3.381	1.004	1.182	1.126	160	186	392	-89.12%
Fildu de Jos	0	0	0	2.536	0	0	0	20.420	2.787	0	-100.00%
Hereclean	0	561	606	62.221	741	942	18.989	0	0	0	-100.00%
Ileanda	0	0	0	0	0	0	652	371	0	77	-88.17%
Marca	18.746	3.178	21.733	5.717	5.734	6.196	3.932	3.915	0	79	-99.58%
Meseșenii de Jos	0	237.425	1.382	1.203	4.913	8.162	138.822	5.118	14.160	43.956	-81.49%
Mirșid	7.571	0	0	0	0	0	0	7.163	60.250	43.662	476.69%
Năpradea	0	0	0	0	0	0	0	385	380	0	-100.00%
Nușfalău	4.603	46.053	33.601	678.826	37.544	264.596	27.414	16.373	15.435	36.204	686.52%
Plopiș	1.371	0	0	0	505	0	5.503	9.814	12.368	15.487	1029.62%
Românași	2.534	1.985	5.637	2.854	0	7.148	1.120	5.721	0	3.913	54.43%
Șărmășag	0	0	0	0	0	4.685	1.917	4.789	339	256.567	5376.24%
Șimișna	0	0	0	856	0	0	4.916	5.528	3.589	6.152	618.95%
Valcău de Jos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00%
Total	673.624	508.552	344.205	893.384	917.389	551.264	673.585	581.813	801.232	1.569.838	75.72%

Sursa datelor: ONRC

*Calcularea evoluției s-a realizat prin raportarea valorilor din anul 2018, la valorile din anul 2008 (ultimul an înaintea crizei economice). În cazul în care pentru acest an nu există valori, valorile din anul 2018 au fost raportate la cele din primul an după 2008 pentru care există o altă valoare decât 0 în perioada acoperită.

Economia și turismul în județul Sălaj - analiză SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• Rată de creștere a PIB/locuitor peste media națională și a treia în Regiunea Nord-Vest – recuperarea decalajelor față de celelalte județe din regiune; • Rată a natalității peste media regională și spor natural pozitiv; • VAB în creștere semnificativă; • Valoarea însemnată și avantaj competitiv la nivel național în exportul de Produse din fontă, fier și oțel, Lână, Legume, plante, rădăcini și tuberculi; • Exporturile locale au avantaje competitive prin diferențiere – specializare în arii diferite de cele ale industriei naționale; • Creșterea gradului de ocupare în Construcții și Servicii, în special în domeniile Informații și comunicații, IT, HoReCa, Alte servicii; • Creșterea semnificativă a numărului de salariați față de perioada crizei economice, inclusiv în 2020 și primele patru luni ale anului 2021, pe fondul Pandemie Covid-19; • Criza economică generată de Pandemia Covid-19 nu au avut un efect puternic asupra pieței muncii; • Creșterea numărului de salariați în comunele județului;	• Nivel foarte scăzut de cheltuieli cu activitatea de cercetare și dezvoltare; • Valoarea redusă a indicelui de urbanizare; • Raportul de dependență demografică este cel mai ridicat din regiune; • Procent redus al populației active și cel mai mare procent de vârstnici din regiune, raportat la populația județului; • Resursele de muncă ale județului sunt într-o continuă diminuare; • Scăderea semnificativă a numărului de salariații în orașele din județ; • Ponderea ridicată a salariaților în sectorul public; • Cele mai ridicate salarii sunt în sectorul public; • Numărul ridicat de șomeri, raportat la populația activă, în câteva dintre comunele județului: Agrij, Boghiș, Dragu, Fildu de Jos, Horoatu Crasnei, Nușfalău, Sânmihaiu Almașului și Valcău de Jos; • Salariul mediu de la nivel județean sub nivelul salariului mediu național: cea mai mare parte a angajaților județului este salarizată sub media venitului net pe țară; • Numărul ridicat de pensionari, comparativ cu cel al persoanelor ocupate;

- Trend de creștere a veniturilor salariale și de reducere a disparităților față de nivelul național în ceea ce privește veniturile salariale;
- Aproape 70% din totalul angajaților economie locale activează în domenii cu posibile avantaje comparative;
- Peste 50% din salariații locali activează în domenii cu probabilitate ridicată de a poseda avantaje competitive;
- Avantajele competitive sunt regăsite într-un număr important de activități, analiza confirmând competitivitatea unei părți importante a sectoarelor tradiționale,
- Industria grea (metalurgică și a construcțiilor metalice), dar și sectorul Construcții și domeniile HoReCa sunt cele mai competitive;
- Sectoare în dezvoltare grupează aproape jumătate din angajații de la nivel local, ceea ce arată o importantă capacitate de dezvoltare economică și avantaje competitive certe;
- Nivel crescut de reziliență economică, (peste media UE27, din perspectiva PPS) având ca reper criza anilor 2008-2012;
- Municipiul Zalău și comunele învecinate au manifestat un grad ridicat de reziliență economică;
- Comunele sălăjene au fost mai reziliente economic decât comunele din județele cu profil asemănător;
- Județul Sălaj are un potențial turistic ridicat în ceea ce privește turismul montan, turismul cultural și turismul balnear;

- Problematice sunt sectoarele / domeniile aferente activităților comerciale (peste 14% din angajații de la nivelul întregului județ), prelucrarea lemnului, fabricarea de mașini și utilaje, care au pierdut o parte importantă din angajați;
- Reziliență economică scăzută în cazul orașelor Jibou și Șimleu Silvaniei, care au fost puternic afectate de criza economică declanșată la sfârșitul anului 2008 și n-au reușit să își revină;
- Evoluția negativă a cifrei de afaceri și a numărului de salariați din domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare*.

- Evoluții pozitive ale indicatorilor privind capacitatea de cazare, numărul sosirilor și înnoptărilor turiștilor;

Oportunități	Amenințări
• Transformarea Zonei Metropolitane într-una funcțională; • Programele cu finanțare nerambursabilă sau cele de împrumut în condiții avantajoase pentru investiții în infrastructura de bază: rețele de apă, canalizare, gaz, drumuri locale; • PNRR și POR regional; • Finalizarea Autostrăzii Borș-Brașov; • Supraîncălzirea economiei județului Cluj și relocarea unor entități economice în județul Sălaj; • Procesul de digitalizare.	• Relocarea sau diminuarea capacității de producție a unor companii care au un număr ridicat • Incertitudine legată de evoluția pandemiei și efectele acesteia asupra piețelor, puterii de cumpărare și comportamentelor consumatorilor; • Potențialul de polarizare al municipiilor Cluj-Napoca și Oradea, ceea ce conduce la o migrare a forței de munca bine pregătită și a tinerilor (scopuri educaționale / stabilire în zone cu oportunități superioare). •

Concluzii și perspective strategice privind economia și turismul în județul Sălaj

În ceea ce privește situația și evoluția economiei județului Sălaj, principalele concluzii și perspective strategice sunt următoarele:

- La nivel regional, după Cluj și Maramureș, județul Sălaj înregistrează a treia rată de creștere a PIB/locuitor în perioada 2009-2018 (peste 62%). Rata de creștere este cu peste 14% mai ridicată față de cea națională, ceea ce arată un proces important de reducere a disparităților de dezvoltare.
- Evoluții importante pentru viitorul economiei locale țin de demografie și zona educației:
  - rată a natalității peste media regională;
  - spor natural pozitiv în mediul urban;
  - cel mai ridicat grad de cuprindere în învățământ în rural la nivel regional;
  - cea mai mare rată netă de cuprindere în învățământul primar;
- Evoluții regionale în contextul pandemiei COVID 19 (sursa: CNP):
  - scădere cu 8% a producției industriale (a treia cea mai redusă la nivel național)
  - reducere cu 1,2% a efectivului de salariați (Vest, -3%; București-Ilfov, -0,2%)

- scăderea cu 63% a înnoptărilor în structurile de cazare turistică (martie-dec 2020, față de perioada similară din 2019); în Sălaj scăderea a fost de 71%
- scădere a exporturilor cu 8% în primele 10 luni ale anului 2020, față de perioada similară a anului 2019 (la nivel național -12%)
- sectoare cu evoluție pozitivă – imobiliar, construcții, IT%C

- Prognoze legate de evoluțiile regionale (2024)
  - creștere reala a PIB de 4% susținută în principal de industrie și construcții,
  - revenire completă a economiei regionale în 2022,
  - creștere a numărului mediu de salariați cu 2%,
  - scăderea ratei șomajului,
  - dinamici pozitive ale câștigurilor salariale, cu creșteri estimate peste media națională în Cluj și Sălaj.
- Structural, VAB a evoluat într-un context de creștere a ponderii sectorului public (Administrație, sănătate, învățământ, asigurări sociale) de la 12 la 18% în perioada 2008-2018. Cu excepția sectorului Agricultură și silvicultură, VAB a tuturor celorlalte sectoare a crescut.
- Agricultura are o pondere nesemnificativă în economia județului, în timp ce industria generează peste 50% din cifra de afaceri și peste 42% din profitul net. Serviciile sunt pe locul doi în privința numărului de salariați și al profitului net generat, fiind însă depășite la cifra de afaceri și număr de unități de sectorul comerțului.
- Datele relevă un nivel foarte scăzut de cheltuieli cu activitatea de cercetare și dezvoltare comparat cu celelalte județe ale regiunii, sau cu unele județe din grupul strategic. Istoric, județul nu a avut competență în această arie, datorită specificului industrial, iar activitatea de R&D se concentrează la nivelul municipiilor poli de creștere, mari centre universitare.
- Sectorul public este cel datorită căruia ponderea investițiilor în construcții a crescut – această informație, conexată cu valorile VAB ale sectorului arată o economie puternic susținută de sectorul public.
- Principalul motor al exporturilor sunt firmele ce produc și tranzacționează produse și articole din metal (specific, grupa produse din fontă, fir și oțel).
- O altă arie de avantaj competitiv este zona textilelor – exporturile de lână acoperă peste o treime din totalul național, în timp ce articolele si accesorii din îmbrăcăminte din tricotaje acopereau 4% din totalul exporturilor firmelor românești în 2019 și 8% în 2020. Această industrie s-a dovedit competitivă și în perioada de pandemie.
- Exporturile de legume, plante, rădăcini și tuberculi este o altă arie competitivă, cu o cotă de export de 13% din totalurile naționale ale domeniului.
- Resursele de muncă ale județului sunt într-o continuă diminuare, cu o rată anuală de 2% contrabalansat cu un procent asemănător de creștere a ratei de ocupare.
- Populația ocupată civilă nu înregistrează involuții semnificative, rata de scădere fiind de 1,5% comparat cu anul 2008, în condițiile în care resursele de muncă s-au redus cu peste 15% (cauzele fiind atât sporul natural negativ înregistrat în mare parte a perioadei, cât și emigrația).

- Analiza datelor arată că evoluțiile structurale (2019 vs. 2008) converg către dezvoltarea sectorului serviciilor în detrimentul celui agricol. Numărul persoanelor ocupate în agricultură și silvicultură a scăzut cu peste 25%, în timp ce sectorul serviciilor a crescut cu aproape 50%.
- Deși ponderile lor în total sunt încă reduse, creșterile cele mai însemnate se regăsesc în sectoarele ”Alte activități de servicii”, IT și HoReCa. Și sectorul construcțiilor este unul în care numărul persoanelor ocupate a crescut semnificativ (+44%).
- Zona Metropolitană (ZM) generează peste 83% din locurile de muncă din județ, la nivelul anului 2019; ponderea Zonei metropolitane în totalul județean scade, în principal datorită involuțiilor de la nivelul orașelor. Ponderile municipiului Zalău și ale Zonei metropolitane în totalul județean au suferit modificări invers proporționale - dacă numărul de angajați în Zalău este cu aproape 10% mai ridicat, în ZM acesta scade cu 2%.
- Dacă evoluțiile urbanului sunt pozitive doar în cazul municipiului, numărul de angajați din mediul rural crește cu aproape 14%, evoluțiile nefiind unitare la nivelul întregii arii rurale.
- Dacă evoluțiile urbanului sunt pozitive doar în cazul municipiului, numărul de angajați din mediul rural crește cu aproape 14%, evoluțiile nefiind unitare la nivelul întregii arii rurale.
- Evoluții importante înregistrate (2008-2019)
  - Numărul salariaților din industrie scade cu 12% (cu peste 2000 de salariați mai puțin);
  - Construcții: + 40%, surplus de peste 1200 de salariați, evoluții foarte importante începând cu 2014;
  - Serviciile (exceptând comerț) – creștere de 9%, +1700 angajați;
  - Sector public stabil;
  - Comerț, -4%;
  - Agricultură și silvicultură, creștere de 60% (+550 salariați);
  - Transport și depozitare – evoluții fluctuante de-a lungul perioadei, per total scădere cu 17%;
  - HoReCa - + 72% (+aproape 1200 salariați);
  - Triplare a numărului de angajați din sectorul ”alte servicii” (+600 de salariați).
- Se constată creșterea continuă a numărului de salariați și în perioada pandemiei, ceea ce arată că economia locală a devenit una reziliență (Efectivul de salariați la sfârșitul lunii aprilie 2021 a fost de 51803 persoane, cu 682 persoane (+1,3%) mai mult față de luna aprilie 2020.
- Comparat cu salariul mediu de la nivel național, cel județean era în 2019 mai mic cu 15%, însă ratele de creștere erau semnificativ mai mari în cazul județului (+92%, față de + 76% la nivel național).
- Fenomenul de recuperare a decalajelor se înregistra și la nivelul sectoarelor cu un număr ridicat de angajați – sectorul industrial local (industria prelucrătoare) plătea la nivel de 2019 angajaților salarii relativ similare cu cele de la nivel național.
- Nivelul redus al salariilor este o problemă strategică – cea mai mare parte a angajaților județului este salarizată sub media venitului net pe țară. Salariații din comerț continuă să aibă salarii foarte mici, cu toate că ponderea venitului în valorile naționale ale sectorului a crescut de la 60% în 2014 la 83% în 2019.
- Sectorul IT este unul în creștere, dar momentan nu poate polariza forță de muncă dinafara comunității – datorită salariilor reduse (sub jumătate din salariul mediu de la nivel național al

sectorului), acesta nu poate fi competitiv datorită apropierii de Cluj-Napoca, unde salariile sunt de departe, mult mai atractive.

- În condițiile în care sectorul industriei prelucrătoare locale are o anumită imobilitate în termeni de creșteri ale salariilor (se află constant în apropierea mediei naționale a sectorului), iar cel public a ajuns la niveluri ale veniturilor angajaților la limita suportabilității bugetelor, provocarea strategică legată de creșterea nivelului veniturilor cade în sarcina sectoarelor serviciilor și a celui comercial.
- Nivelul redus al salariilor este dublat de o altă problemă structurală a economiei locale, care rezidă în numărul ridicat de pensionari, comparativ cu cel al persoanelor ocupate. Doua rapoarte ne atrag atenția: 1 pensie / 1.7 persoane ocupate (în condițiile în care aproape 26.000 din cele 99.000 sunt persoane ocupate în agricultură; dacă le excludem pe acestea, raportul se reduce la 1 la 1.2) și 1 pensie/ 0,8 salariați (5 pensii la 4 salariați).
- O analiză la nivel național (date din 2019) arăta Sălajul cu un raport echilibrat între pensionari și salariați (alături de județe precum Tulcea, Maramureș, Harghita și Gorj). Situații dezechilibrate erau întâlnite în județe precum Teleorman (1,7 pensionari/salariat) Botoșani și Vaslui (1,4), Caraș-Severin (1,3) în timp ce în comunități precum București, Ilfov, Timiș, Cluj si Arad raportul era inversat (de la 0,5 până la 0,7 pensionari/salariat).
- La finele lui 2020 evidențele Casei Județene de Pensii Sălaj arătau un total de 54.105 pensii din sectorul de stat acordate. Numărul pensionarilor pentru limită de vârstă era de 39.662 (în creștere cu peste 650 de persoane față de anul anterior). Din aceștia, 4.647 erau pensionari din sectorul agricol (o scădere de 7% față de anul anterior) ; 5.671 beneficiari de pensii acordate în baza unor legi speciale și beneficiari de indemnizații acordate în baza unor legi speciale (revoluționari).
- Datele de la mijlocul lui 2020 arătau că 20% dintre pensionari (peste 12.000) primeau pensia minimă, în cuantum de 704 lei. Pensia medie în sectorul de stat (92% dintre pensionari intră în această categorie) la nivelul județului este de 1.285 lei (în creștere față de valoarea de 1156 le din 2019), în timp ce cuantumul pensiei medii în sectorul agricol la nivelul județului Sălaj era de 570 lei.

- Datele relevă creșteri semnificative ale numărului de firme, numărului de salariați, cifrei de afaceri și profitului în servicii, construcții și agricultură.
- Salariile mici, respective costul redus al forței de muncă și resursa umană calificată sunt principalii factori în atragerea investitorilor în domenii precum fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, industria metalurgică, industria alimentară și industria textilă.
- Se pot observa avantaje comparative în multe dintre ariile tradiționale manufacturiere, precum industria produselor din cauciuc și industria metalurgică.
- Industria articolelor pentru îmbrăcăminte își dezvoltă avantajele comparative (creștere a valorii coeficientului). Același trend este observabil și în cazul industriei construcțiilor metalice.
- În timp, unele arii au pierdut din concentrarea de angajați (având la momentul actual un coeficient subunitar) – sectorul comercial și cel al prelucrării lemnului.
- Sectoarele aferente serviciilor sunt subreprezentate în termeni de specializare, cu excepția câtorva domenii, precum alte ”Alte activități de servicii”, serviciile publice și sectorul HoReCa - acesta dezvoltă avantaje comparative față de anul de bază al analizei .

- Peste 50% din salariații locali activează în asemenea arii, cu probabilitate ridicată de a poseda avantaje competitive (acestea sunt observabile în tabelul de mai sus). Dacă excludem din analiză sectorul public, procentul se reduce.
- Este îmbucurător faptul că avantajele competitive sunt regăsite într-un număr important de activități, iar analiza confirmă competitivitatea unei părți importante din sectoarele tradiționale.
- Rate de creștere superioare sectorului similar național confirmă avantaje competitive în construcții, Horeca, dar și industrie grea – metalurgică și a construcțiilor metalice. Industria articolelor de îmbrăcăminte are o rată de involuție inferioară celei de la nivel național.
- Creșterea din domeniul HoReCa și a industriei alimentare, pot fi baza unei clusterizări a unor asemenea tipuri de activități.
- Sectoare în dezvoltare grupează peste 47% din angajații de la nivel local, ceea ce arată o importantă capacitate de dezvoltare economică și avantaje competitive certe. Acestea reprezintă baza de creștere a economiei locale.
- Sectoare și domenii precum construcțiile, fabricare a articolelor de îmbrăcăminte, Horeca, industrie alimentară, dar și industria grea – metalurgică și a construcțiilor metalice sunt competitive.
- Ariilor cu tradiție și bine-cunoscute li se adaugă activitățile companiilor din agricultură, dar și o componentă de servicii.
- Sectoarele în transformare importante sunt cele ale industriei mobile, industriei produselor din cauciuc și sectorului transporturilor. Ratele de evoluție ale acestora sunt inferioare celei naționale, dar ele trebuie tratate diferit - unele dintre ele pierd în timp un număr semnificativ de angajați (industria mobilei și transporturile terestre), în cazul industriei produselor din cauciuc plasarea în această categorie se datorează exclusiv creșterii ridicate a domeniului la nivel național.
- Se observă o relativă polarizarea economiei, vizibilă și prin procentul extrem de redus al sectoarelor de perspectivă (doar 2% din angajați activează în sectoare cu rate de creștere importante, dar care nu au un nivel de concentrare ridicat).
- Eforturile strategice ale comunității trebuie să fie adresate zonelor aflate în declin. Problematice sunt sectoarele / domeniile aferente activităților comerciale (peste 14% din angajații de la nivelul întregului județ), prelucrarea lemnului, fabricarea de mașini și utilaje, care au pierdut o parte importantă din angajați. Sectoare aferente serviciilor care intră în categoria amintită datorită faptului că rata lor de evoluție este inferioară celei naționale sunt cele ale serviciilor administrative și suport și activitățile profesionale, științifice și tehnice, dar și industriile creative (care au surplus de angajați față de perioada de bază).
- Numărul de unități economice active la nivelul județului a crescut cu mai mult de un sfert în șase ani, creșterea fiind mai accentuată în mediul rural (46,9%). Numărul de salariați ai întreprinderilor active a crescut de asemenea în perioada evaluată (11,5%), creșterea fiind ușor mai mare în mediul rural decât în urban. Cifra de afaceri și profitul net au crescut (în termeni reali) cel mai mult pe parcursul celor șase ani, din nou, creșterile fiind mai mari în cazul mediului rural.
- Scăderea numărului de firme și a numărului de salariați, concomitent cu creșterea cifrei de afaceri și a profitului indică o eficientizare a activității și o creștere a nivelului de competitivitate a întreprinderilor mijlocii (50 – 249 de angajați).

- Numărul firmelor mari (peste 250 de angajați) era dublu în 2019, față de 2014, iar numărul de salariați și cifra de afaceri erau aproximativ cu o treime mai mari (în termeni reali) în 2019, în timp ce profitul net era mai mic (în termeni reali).
- Deși în mediul urban, densitatea întreprinderilor este mai mare decât în rural, decalajele se reduc.
- Scădere a densității firmelor poate fi generată fie de relocarea activității economice în UAT-urile/comunele învecinate (cazul municipiului Zalău), fie de scăderea atractivității/diminuarea oportunităților mediului economic local pe fondul îmbătrânirii populației și emigrării forței de muncă mai mult sau mai puțin specializate.
- Analiza separată urban-rural a numărului de înmatriculări arată că în mediul urban trendul oscilant al înființării de firme este unul descendent, în timp ce în mediul rural este unul ascendent. În mediul rural, media numărului de firme înființate/1000 de locuitori în ultimii ani se apropie de media UAT-urilor din mediului urban al județului Sălaj.
- Aproape 70% din totalul angajaților economie locale activează în domenii cu posibile avantaje comparative.
- Între cele cinci județe comparate, Sălajul a fost printre cele mai afectate de criza economică declanșată la sfârșitul anului 2008 și în România, însă și-a revenit foarte bine, fiind pe primul loc în cazul majorității indicatorilor utilizați în măsurarea rezilienței economice; Din această perspectivă, județul Sălaj a fost mai rezilient la criza economică decât alte județe cu profil asemănător.
- Din perspectiva puterii de cumpărare, județul Sălaj a avut un nivel de reziliență economică peste media UE27.
- Gradul de ocupare a fost afectat de criza economică, însă județul Sălaj și-a revenit foarte bine, situându-se pe locul 2 între cele cinci județe comparate în privința creșterii (revenirii și performanței) gradului de ocupare după criză.
- În mediul urban, județul Sălaj a suferit, alături de județul Bihor, cea mai mare scădere a gradului de ocupare pe fondul crizei economice; Însă, în comparație cu celelalte județe, gradul de ocupare în mediul urban a crescut semnificativ după criză, fiind depășit la acest capitol (în mediul urban), doar de județul Satu Mare; Astfel, comparativ cu gradul de ocupare dinaintea crizei, județul Sălaj a ajuns la același nivel, în timp ce în Satu Mare și Bistrița-Năsăud, gradul de ocupare era mai mare în 2018 – 2019 decât înaintea crizei, iar în Caraș-Severin și Bihor, mai mic.
- În interiorul județului, din perspectiva gradului de ocupare, puternic afectate de criza economică au fost orașele Jibou și Șimleu Silvaniei, acestea nereușind să revină la gradul de ocupare dinaintea crizei; În același timp, municipiul Zalău și orașul Cehu Silvaniei au depășit gradul de ocupare dinaintea crizei, dovedindu-se a fi mai reziliente din punct de vedere economic decât celelalte două UAT-uri urbane din județ.
- Comunele din județul Sălaj au făcut față mai bine crizei economice în comparație cu cele din județele comparate (din perspectiva gradului de ocupare), doar cele din județul Bihor rezistând mai bine șocului economic. Cu excepția a 7 comune dintre cele 57 ale județului, gradul de ocupare a înregistrat rate înalte de creștere, depășind valorile dinaintea crizei. Comunele Nușfalău, Crișeni, Hereclean, Pericei și Vârșolț aveau în 2019 cel mai ridicat grad de ocupare

între comunele din județ, primele două depășind din acest punct de vedere și orașele din județ, reușind astfel să se apropie chiar de gradul de ocupare al municipiului Zalău.

Principalele concluzii și perspective strategice care rezultă din analiza turismului la nivelul județului Sălaj și la nivelul unităților administrativ teritoriale din județ sunt:

- **Evoluția capacității de cazare turistică existentă** a fost, în general, una pozitivă. La nivelul mediului urban cea mai mare creștere procentuală în perioada 2008-2020 a fost atinsă în cazul orașului Jibou. La nivelul mediului rural, cu toate că evoluția a fost pozitivă, au existent diferențe considerabile între comune. Cu toate că o parte a comunelor din județ au atins creșteri spectaculoase, un număr redus de comune au înregistrat scăderi, deși nu foarte mari. Comunele cu cele mai mari creșteri procentuale ale acestui indicator au fost comunele Românași (490%), Gâlgău (450%), Meseşenii de Jos (314%) și Crișeni (105%). În ceea ce privește evoluția acestui indicator în funcție de tipurile de structuri de primire turistică, se remarcă faptul că județul Sălaj a atins a o medie a creșterii anuale de 8,09%, care este considerabil mai mare comparativ cu creșterea înregistrată la nivel național. Totuși, trebuie remarcat faptul că în ciuda creșterii medii ridicate, începând cu anul 2017 județul a cunoscut o scădere susținută a acestui indicator, care a ajuns la -8,57% în anul 2020. Acest trend negativ este explicat de dispariția capacității de cazare în structurile de tipul *Hoteluri pentru tineret, Campinguri și Tabere de elevi și preșcolari*. Cu toate acestea, structurile de tipul *Pensiunilor agroturistice* au înregistrat o creștere considerabilă (598,39%), fapt ce subliniază existența potențialului pentru dezvoltarea agroturismului de la nivelul județului.
- În general **capacitatea de cazare turistică în funcțiune** a înregistrat a evoluție similară cu cea a indicatorului precedent. La nivelul mediului urban unitățile administrativ teritoriale au cunoscut creșteri ale acestui indicator (media fiind de 118%). Creșterea procentuală medie de la nivelul mediului rural (63,38%) este considerabil mai redusă comparativ cu mediul urban. Precum în cazul indicatorului precedent, se remarcă dispariția capacității de cazare în cazul structurilor de tipul *Hoteluri pentru tineret, Moteluri, Campinguri și Tabere de elevi și preșcolari*. Totuși, structurile de tipul *Hosteluri*, *Pensiuni agroturistice*, *Pensiuni turistice* și *Hoteluri* au cunoscut creșteri procentuale considerabile.
- În ceea ce privește evoluția numărului de **sosiri în structurile de primire turistică**. Atât la nivelul urban, cât și la nivelul rural, creșterea este considerabil mai mare comparativ cu creșterea celor doi indicatori menționați anterior. Cu alte cuvinte, se remarcă o creștere a eficienței structurilor de cazare turistică. Structurile care au înregistrat cele mai semnificative creșteri sunt Cabanele turistice, Căsuțele turistice și Pensiunile agroturistice, acestea fiind concentrate în principal la nivelul mediului rural al județului. Efectul negativ al pandemiei asupra sectorului turismului de la nivelul județului este reflectat în o scădere procentuală de -61,78 în anul 2020, comparativ cu anul 2019.
- Evoluția numărului de **înnoptări în structuri de primire turistică** a fost de asemenea, pozitivă, înregistrându-se o creștere atât la nivel urban (625,70%), cât și la nivel rural (286,40%). Cele mai mari creșteri ale acestui indicator au fost atinse de către orașul Jibou și comunele Crasna,

Meseșenii de Jos și Românași. În ceea ce privește evoluția indicatorului pe tipuri de structuri, singurele structuri care au înregistrat creșteri sunt Cabane turistice, Pensiunile agroturistice și Căsuțele turistice. Efectul negativ al pandemiei a fost reflectat într-o scădere de -61,55% a numărului de înnoptări la nivelul județului în anul 2020, comparativ cu anul 2019.

- Gradul de eficiență al structurilor de cazare turistică, măsurat prin **gradul de ocupare,** a fost similar la nivelul mediului urban (11,05%) și rural (10,17%). Însă, la nivel rural există diferențe considerabile între comune, cel mai mare nivel de eficiență fiind atins de către comuna Ileanda. Structurile care au înregistrat cele mai mari medii ale gradului de ocupare sunt *Hotelurile, Bungalourile* și *Vilele turistice*.
- În privința **numărului de salariați și cifrei de afaceri** în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare, s*e remarcă o evoluție negativă atât la nivelul general al județului. De asemenea, se remarcă diferențe considerabile între evoluția acestor indicatori între mediul urban și cel rural. Spre exemplu, în ceea ce privește cifra de afaceri, la nivelul mediului urban s-a înregistrat în medie o scădere de -73,91% în perioada analizată, în timp ce la nivelul mediului rural s-a înregistrat în medie o creștere de 3.822,91%. Prin urmare, datele sugerează o creștere a importanței acestui domeniu în economia comunelor de la nivelul județului. Cu toate acestea, **profitul net** înregistrat la nivelul județului în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare* a avut o evoluție pozitivă. Prin urmare, având în vedere evoluția diferită a acestui indicator, comparativ cu cei 2 indicatori precedenți, datele sugerează faptul că deși activitatea în acest domeniu a scăzut, acesta a devenit totuși mai profitabilă.

Dezvoltare rurală

În 2021, 56,7% din populația județului Sălaj figura ca având domiciliul în mediul rural, față de 60,6% în 1992. Așadar, chiar daca a scăzut puțin, majoritatea populației județului trăiește în mediul rural. Pe de altă parte, deși populația județului a scăzut cu 11% în perioada 1992 – 2021, în mediul rural, scăderea a fost de 17,4%, în timp ce în urban de doar 2,6%.

Tabelul de mai jos relevă evoluția populației comunelor în perioada 1992 – 2021: primele 20 de comune în ceea ce privește scăderea populației și primele 20 de comune în ceea ce privește creșterea sau cea mai mică scădere a populației. Dintre cele 57 de comune ale județului, doar în cinci populația a crescut, iar 3 dintre acestea sunt comune învecinate ale municipiului Zalău. Dintre acestea, se evidențiază comuna Crișeni, a cărei populație a crescut cu 58,8% în intervalul 1992-2021.

Tabel 2: Clasamentul evoluției populației comunelor din județul Sălaj în perioada 1992 - 2021

Comunele din județul Sălaj în care populația a scăzut cel mai mult în perioada 1992 - 2021				Comunele din județul Sălaj în care populația a crescut sau a scăzut cel mai puțin în perioada 1992 - 2021			
Comună	**1992**	**2021**	**Modificare 1992-2021**	**Comună**	**1992**	**2021**	**Modificare 1992-2021**
RUS	3245	979	-69,8%	CRISENI	2121	3368	58,8%
ZALHA	1621	797	-50,8%	ROMANASI	3029	3246	7,2%
BABENI	2693	1510	-43,9%	MIRSID	2300	2434	5,8%
ALMASU	3409	1918	-43,7%	SAMSUD	1774	1843	3,9%
AGRIJ	2438	1397	-42,7%	MESESENII DE JOS	3039	3126	2,9%
GARBOU	3411	1975	-42,1%	CRASNA	6781	6699	-1,2%
LETCA	2856	1672	-41,5%	HERECLEAN	4043	3923	-3,0%
CRISTOLT	1905	1160	-39,1%	SARMASAG	6898	6620	-4,0%
CUZAPLAC	2516	1568	-37,7%	BOCSA	3604	3382	-6,2%
LOZNA	1393	904	-35,1%	CREACA	3157	2791	-11,6%
ZIMBOR	1439	964	-33,0%	SANMIHAIU ALMASULUI	1906	1666	-12,6%
NUSFALAU	5866	3936	-32,9%	PERICEI	4266	3718	-12,8%
BENESAT	2035	1400	-31,2%	DOBRIN	1894	1636	-13,6%
HIDA	3760	2591	-31,1%	IP	4249	3666	-13,7%
BANISOR	2716	1896	-30,2%	DRAGU	1651	1407	-14,8%
CARASTELEC	1462	1027	-29,8%	NAPRADEA	3138	2664	-15,1%
MAERISTE	4038	2854	-29,3%	SOMES-ODORHEI	3260	2765	-15,2%
POIANA BLENCHII	1586	1156	-27,1%	BOBOTA	4530	3837	-15,3%

HALMASD	3124	2335	-25,3%	CHIESD	2948	2496	-15,3%
MARCA	3378	2543	-24,7%	SURDUC	4354	3638	-16,4%

Sursa: INS

Dintr-o perspectivă economică, analiza ruralului județean este realizată în interiorul mai multor secțiuni ale analizei-diagnostic: analiza gradului de reziliență economică, dezvoltare teritorială, analiza antreprenoriatului local etc.

Județul Sălaj este un județ preponderant rural, din această cauză existând și constrângeri de dezvoltare. La nivelul județului există o imagine a unor comunități urbane și rurale care se dezvoltă izolat, fără a beneficia mutual de legăturile și interdependențele care se pot crea în procesul de dezvoltare economică locală și regională.

Infrastructura tehnico-edilitară este și ea una deficitară, raportându-ne la mai multe aspecte ale acesteia, reprezentând un punct slab la nivelul rural. Rețelele de gaze naturale acoperă numai 24,59% din totalul localităților de la nivelul județului. Dacă toate cele patru UAT-uri urbane 4 au rețea de gaze naturale, din cele 57 de comune, doar 11 au rețea de gaze naturale. În cazul rețelei de curent electric există de asemenea o serie de vulnerabilități ale acesteia în unele dintre comunele din județ, înregistrându-se frecvente întreruperi ale furnizării de energie electrică. Nu toate comunele din județul Sălaj sunt conectate la sistemul centralizat de alimentare cu apă potabilă, ele folosind sistemele proprii de alimentare cu apă potabilă. Rețelele de canalizare acoperă destul de puține dintre comunele județului Sălaj, respectiv 14 comune din cele 57.

Infrastructura de sănătate în mediul rural (prezentată separat în analiză) este în general una deficitară, bazându-se pe serviciile medicinei de familie. Asta nu ar fi o problemă foarte mare dacă ar exista servicii de calitate în orașele din județ și o politică națională de prevenție funcțională. Calitatea redusă a serviciilor medicale în orașele județului, precum și conectivitatea deficitară a unor comune cu centrele medicale urbane din regiune periclitează însă accesul unei bune părți din populația comunelor la servicii medicale de calitate.

Infrastructura IT, dar mai degrabă digitalizarea administrațiilor publice locale este una deficitară la nivelul comunelor din județ, dacă ne raportăm la plățile online de taxe și impozite. Astfel, doar primăriile comunelor Almașu, Crasna și Gâlgău sunt înrolate în ghiseul.ro.

Analiza densității antreprenoriale (numărului de firme existente /1000 de locuitori) relevă că, deși densitatea antreprenorială este mai mare în mediul urban, rata de creștere a densității antreprenoriale este mai mare în mediul rural. Astfel, decalajele se reduc de la 18,2 firme/1000 de locuitori în 2008, la 12,7 firme/1000 de locuitori în 2019. În 3 comune situate în apropierea municipiului Zalău (Nușfalău, Hereclean, Crișeni), densitatea antreprenorială este mai mare decât în orașele județului. Această situație este explicată de creșterea numărului de firme înființate în comune, în special în cele învecinate municipiului Zalău, respectiv de relocarea unor unități economice din municipiul Zalău în comunele din apropiere, relocare determinată de necesitatea reducerii costurilor (mai mici în comune) și eficientizarea fluxurilor de aprovizionare, depozitare și distribuție.

În cazul turismului, analiza datelor privind capacitatea de cazare, sosirile și înnoptările turiștilor arată existența unor diferențe considerabile între comunele județului. Unele dintre comune (Meseșeni, Buciumi, Bălan) au atins creșteri spectaculoase, iar altele au înregistrat scăderi.

Referitor la dezvoltarea rurală, trebuie specificat faptul că deși statisticile indică o corelație puternică între creșterea economică și un grad ridicat de urbanizare, dezvoltarea sustenabilă se bazează pe realizarea unui echilibru între mediul urban și rural, dar și între conservarea spațiului rural economic și modernizarea acestuia. Așa cum am menționat anterior, profilul județului Sălaj este unul preponderent rural, cu un sector economic dezvoltat, astfel că se dorește dezvoltarea acestuia din punct de vedere sustenabil.

O măsură bine cunoscută de estimare a nivelului de dezvoltare locală este Indicele Dezvoltării Umane Locale (IDUL). Dezvoltat de sociologul Dumitru Sandu, indicele măsoară capitalul total al localităților, din perspectiva dimensiunilor sale umană, de stare de sănătate, vitală și materială. IDUL are un grad ridicat de similaritate cu indicele dezvoltării umane (IDU) folosit în sistemul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Ambii indici includ măsuri ale educației, performanței economice și stării de sănătate. Validitatea IDUL a fost testată pe baze de date foarte mari și prin folosirea sa ca variabilă dependentă sau independentă în diferite analize.

Valori reduse ale indicelui pot fi asimilate unei ”sărăcii comunitare”, dar IDUL nu realizează doar o simplă agregare a indicilor de consum sau de venituri la nivel individual sau de gospodărie; componenta de deficit de acces la bunuri publice este prezentă în mult mai mare măsură în indice.

Ruralul județean înregistrează cele mai reduse valori medii din regiune de 45,49 (IDUL 2018, medie ponderată cu numărul locuitorilor), scala fiind de la 1 la 100 (Timiș 61, Arad 54,5, Hunedoara 48), tabelul de mai jos expunând situația la nivelul fiecăreia din comunele județului Sălaj.

Tabel 3: Valori ale IDUL ale comunelor din județul Sălaj

Comuna	IDUL2002	IDUL2011	IDUL2018	Diferență IDUL 2018 - 2011
Agrij	25.1	26.6	45.7	19,1
Almașu	21.2	24.5	49.9	25,4
Băbeni	20.7	25.5	47.3	21,8
Bălan	23.4	23.4	45.8	22,4
Bănișor	23.7	32.1	37.5	5,4
Benesat	27.8	29.9	54.0	24,1
Bobota	22.6	24.8	41.9	17,1
Bocșa	32.8	32.1	44.2	12,1

Boghiș	-	31.8	44.1	12,3
Buciumi	24.9	23.0	45.1	22,1
Camăr	29.6	23.4	48.2	24,8
Carastelec	29.5	19.7	50.0	30,3
Chieșd	27.4	25.2	45.5	20,3
Cizer	24.0	19.0	47.4	28,4
Coșeiu	25.4	21.4	50.2	28,8
Crasna	28.2	26.6	54.4	27,8
Creaca	29.6	29.9	49.6	19,7
Cristolț	26.0	21.0	37.0	16,0
Crișeni	37.2	38.4	58.7	20,3
Cuzăplac	17.4	26.9	44.5	17,6
Dobrin	23.6	26.3	48.2	21,9
Dragu	16.7	12.4	34.7	22,3
Fildu de jos	21.0	21.3	45.3	24,0
Gâlgău	34.3	31.7	55.9	24,2
Gârbou	13.7	17.7	40.1	22,4
Halmășd	25.1	29.2	42.4	13,2
Hereclean	27.2	31.9	53.5	21,6
Hida	22.5	27.7	45.1	17,4
Horoatu Crasnei	17.8	16.8	40.5	23,7
Ileanda	34.9	32.2	58.6	26,4
Ip	30.9	32.0	48.1	16,1
Letca	24.7	26.1	59.7	33,6
Lozna	-	-	-	
Marca	29.8	32.4	48.2	15,8
Măerișteș	27.1	27.6	45.9	18,3
Meseșenii de jos	27.5	30.1	52.3	22,2
Mirșid	24.0	30.3	57.7	27,4

Năpradea	26.7	26.0	42.6	16,6
Nușfalău	29.9	31.3	50.8	19,5
Pericei	31.4	29.5	54.7	25,2
Plopiș	19.7	21.0	42.1	21,1
Poiana Blenchii	23.9	31.7	50.9	19,2
Românași	25.3	23.0	42.7	19,7
Rus	24.1	24.2	50.9	26,7
Sălățig	26.4	29.2	49.5	20,3
Șimișna	-	27.6	45.7	18,1
Sâg	17.7	20.0	38.6	18,6
Sânmihaiul Almașului	26.8	15.2	44.8	29,6
Someș Odorhei	28.2	24.2	62.1	37,9
Surduc	27.8	27.7	52.8	25,1
Șamșud	20.6	23.1	38.1	15,0
Șărmășag	33.4	31.9	47.7	15,8
Treznea	28.1	27.1	51.8	24,7
Valcău de Jos	21.3	21.8	46.3	24,5
Vârșolț	30.2	26.1	39.0	12,9
Zalha	-	-	-	
Zimbor	-	-	-	

Sursa datelor – citadini.ro

Doar 7 comune au valori ale indicelui mai mari de 55 (nivel sub care zona este considerată săracă / în tabelul de mai sus sunt marcate doar valorile mai mari la nivelul anului 2018), dar observăm creștere a valorilor indicelui față de anii anteriori. Trebuie menționat faptul că localitățile foarte mici (sub o mie de locuitori) nu au fost incluse în această bază de date, deoarece o parte din indicatorii de calcul sunt foarte instabili în cazul acestora, iar metodologia de calcul a indicelui s-a modificat în cazul valorilor anului 2018.

Grupuri de acțiune locală în județul Sălaj

Patru Grupuri de Acțiune Locală (GAL) își au sediul în județul Sălaj, două dintre acestea având în componență și UAT-uri urbane. GAL-urile sunt parteneriate constituite într-un teritoriu rural (de regulă)

care reunesc reprezentanți ai sectoarelor public (UAT-uri), privat și ai societății civile din teritoriul respectiv (din unul sau mai multe județe) cu scopul de a implementa strategii de dezvoltare rurală la nivelul acelui teritoriu. GAL-urile sunt constituite sub forma unor asociații.

În exercițiul multianual de programare anterior (2014 – 2020), asociațiile/GAL-urile au elaborat și implementat strategii integrate de dezvoltare locală rurală, având ca ținte dezvoltarea durabilă a comunităților prin procese comunitare participative și care să contribuie la creșterea calității guvernanței locale, la promovarea parteneriatelor și a cooperării între actorii comunitari, inclusiv parteneriate public-private.

Tabel 4: GAL-uri care își au sediul pe teritoriul județului Sălaj

GAL	Teritorii acoperite
Asociația Grupul de Acțiune Tovishat	(comunele Bocșa, Coșeiu, Crișeni, Dobrin, Hereclean, Sălățig, Șărmășag, Șamșud, Cehu Silvaniei (Oraș, jud. Sălaj), Bogdand, Hodod, Supur (jud. Satu Mare)
Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Crasnei și Barcăului	(comunele Balc (Jud. Bihor) Agriș, Boghiș, Camăr, Carastelec, Crasna, Halmășd, Măeriște, Meseșenii de jos, Nușfalău, Petricei, Valcău de jos, Vârșolț (Jud. Sălaj)
Asociația Grupul de Acțiune Locală Samus Porolissum	(comunele Panticeu, Așchileu (jud. Cluj), Benesat, Buciumi, Bălan, Creaca, Cuzăplac, Dragu, Hida, Mirșid, Năpradea, Românași, Sânmihaiu Almașului, Someș Odorhei, Surduc, Treznea, Zimbor (Jud. Sălaj), Jibou (Oraș, Jud. Sălaj)
Asociația Gal Valea Someșului	(comunele Chiuieşti, Căşeiu, Câţcău, Vad, Jichișu de Jos, Recea Cristur (județul Cluj) Gâlgău, Poiana Blenchii, Rus, Șimișna, Zalha, Cristolț, Gârbou, Băbeni, Letca, Lozna, Ileanda (județul Sălaj) Boiu Mare, Valea Chioarului (județul Maramureș), Șomcuta Mare (Jud. Maramureș)

Sursa datelor: website-urile GAL-urilor

Alte două GAL-uri sunt asocieri care includ și comune din județul Sălaj, dar care își au sediul pe teritoriul altor județe (Bihor și Cluj).

Tabel 5: GAL-uri care își au sediul pe teritoriul județului Sălaj

GAL	Teritorii acoperite
Asociația „GRUPUL DE ACȚIUNE LOCALĂ MUNTELE ȘES JUDEȚUL BIHOR”	(comunele Derna, Popești, Sârbi, Spinuș, Suplacu de Barcău (Jud. Bihor), Marca (Jud. Sălaj);
Asociația Gal Poarta Transilvaniei	(comunele Borod, Bulz (jud. Bihor), Ciucea, Negreni, Poieni (jud. Cluj), Almașu, Bănișor, Cizer,

	Fildu de Jos, Horoatu Crasnei, Plopiș, Sâg (jud. Sălaj);

Sursa datelor: website-urile GAL-urilor

Astfel, pe teritoriul județului Sălaj există un total de 6 GAL-uri, dintre care patru își au sediul în Sălaj, iar două în alte județe învecinate. Activitatea acestora contribuie semnificativ la schimbarea modului de planificare și acțiune locală, respectiv la dezvoltarea durabilă a zonelor rurale acoperite.

Cooperative agricole

În anul 2020 erau funcționale la nivelul județului Sălaj 35 de cooperative agricole, dintre care 21 erau cooperative de gradul 1 și 14 cooperative de gradul 2. Cooperativele agricole de gradul 1 reprezintă persoanele juridice constituite din persoane fizice, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale și/sau întreprinderi familiale. Cooperativele agricole de grad 2 reprezintă persoanele juridice constituite din persoane juridice și/sau persoane fizice, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale și întreprinderi familiale.

Din perspectiva obiectului principal de activitate (codul CAEN) al cooperativelor agricole, 4 dintre acestea sunt în domeniul comerțului cu ridicata al animalelor vii, 2 în domeniul creșterii porcinelor, 2 în domeniul creșterii altor animale (animale semi-domesticite), 2 în domeniul fermelor mixte, 2 în domeniul activităților auxiliare pentru creșterea animalelor. Celelalte cooperative agricole au ca obiect de activitate următoarele: cultivarea legumelor și a pepenilor, a rădăcinoaselor și tuberculilor; creșterea ovinelor și caprinelor; fabricarea produselor lactate și a brânzeturilor; comerț cu ridicata a produselor lactate, ouălor, uleiurilor și grăsimilor comestibile; comerț cu ridicata al băuturilor; cultivarea cerealelor, plantelor leguminoase și a plantelor producătoare de semințe oleaginoase.

Potrivit documentelor analizate, din totalul cooperativelor agricole, doar 7 dintre acestea au înregistrat profit net în 2020, iar 9 au declarat înregistrări de pierde netă.

Dezvoltare rurală - analiză SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• Rata de creștere economică a comunelor învecinate municipiului Zalău și a altor comune din Zona Metropolitană • Existența a 4 GAL-uri cu sediul în județ și alte 2 GAL-uri pe teritoriul județului, dar cu sediul în alte județe • Creșterea semnificativă nivelului de dezvoltare locală (IDUL) și pe cale de	• Ritmul accelerat de scădere și îmbătrânire a populației în mediul rural • Migrația tinerilor • Infrastructura tehnico-edilitară precară/inexistentă în majoritatea comunelor • Servicii de sănătate insuficiente, de slabă calitate și greu accesibile pentru mare parte din populația din mediul rural din județ

consecință, a indicatorilor de calitate a vieții în unele comune • Existența cooperativelor agricole de producție	• Calitatea precară a servicii educaționale (preșcolare și preuniversitare) în majoritatea comunelor • Capacitatea antreprenorială scăzută în rândul populației în majoritatea comunelor • Lipsa experienței, a specializării și incapacitatea de a coopera a producătorilor agricoli / profesionalizarea precară a producătorilor agricoli • Incapacitatea de adaptare la globalizare
Oportunități • Conectivitatea unora dintre comune pe artere rutiere importante (drumuri europene, autostradă) • Fonduri europene și guvernamentale nerambursabile	Amenințări • Nivelul ridicat al veniturilor în marile centre urbane (ceea ce îi determină pe tineri să emigreze) • Calitatea mai ridicată a vieții în centrele urbane mari • Globalizarea

Concluzii și perspective strategice

- Majoritatea comunelor din județul Sălaj se află într-un proces accelerat de depopulare și îmbătrânire a populației, excepție făcând doar cinci comune dintre cele 57; Trendul este însă invers, respectiv de creștere a populației în cinci comune, dintre care trei sunt învecinate cu municipiul Zalău.
- Lipsa infrastructurii tehnico-edilitare, calitatea precară a serviciilor de educație și sănătate (componente esențiale ale calității vieții), precum și lipsa locurilor de muncă și veniturilor motivante sunt principalele cauze ale emigrării tinerilor din comunele sălăjene.
- Economia comunelor Sălăjene este și ea în declin în cea mai mare parte a cazurilor, exceptând comunele din apropierea municipiului Zalău și o parte din cele din Zona Metropolitană;
- Economia locală a unora dintre comune este pe un trend de creștere semnificativ, fenomen semnalat de creșterea densității antreprenoriale, a cifrei de afaceri și salariaților unităților active, a numărului de firme înființate, a creșterii capacității de cazare și numărului de turiști etc.
- Nivelul scăzut de dezvoltare al ruralului sălăjean este relevat și de Indicele Dezvoltării Umane Locale (IDUL), acesta înregistrând cea mai mică valoare medie din regiune. De remarcat însă creșterile semnificative ale valorilor IDUL pentru anul 2018, față de anul 2011 în cazul unor comune precum Someș Odorhei, Lețca, Carastelec, Coșeiu, Cizer; în același timp, creșterile IDUL sunt mici în comunele Bănișor, Bocșa, Boghiș, Vârșolț, Halmășd.
- Existența GAL-urilor și a cooperativelor agricole de producție este semnul începerii unui proces de revitalizare a dezvoltării rurale în județ, un proces care însă este anevoios și presupune schimbarea mentalității, respectiv necesitatea parteneriatului și colaborării, consultarea, transparența, profesionalizarea și dezvoltarea capacității antreprenoriale a populației din mediul rural.

Analiza SWOT

Analiza sau matricea SWOT este o metodă de planificare strategică utilizată pentru a evalua punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și amenințările ce caracterizează și influențează anumiți factori din cadrul unui proiect, organizații sau comunități. Analiza SWOT grupează informațiile și analizele în două categorii principale:

- Factori interni - punctele forte și punctele slabe interne. Factorii interni fac referire la elemente care țin de organizația, comunitatea, proiectul sau obiectivul analizat și pot fi priviți ca puncte tari (elemente facilitatoare pentru atingerea obiectivelor sau dezvoltare) sau slabe (impedimente pentru atingerea obiectivelor sau dezvoltare), în funcție de impactul lor. Punctele tari și cele slabe sunt de obicei prezente, adică s-au manifestat deja la momentul analizei.
- Factori externi - oportunități (elemente facilitatoare pentru atingerea obiectivelor sau dezvoltare) și amenințări (impedimente pentru atingerea obiectivelor sau dezvoltare) provenite din mediul extern – din afara proiectului, organizației sau a comunității pentru care se face analiza. Factorii externi pot include schimbări macroeconomice, schimbări tehnologice, legislative, socio-culturale sau de altă natură. Oportunitățile și amenințările pot să fie legate sau să derive din punctele tari și cele slabe ori din afara acestora, dar ele nu sunt de regulă manifestate la capacitate maximă încă la momentul analizei.

  În esență, analiza SWOT face referire la:
- *Strenghts (Puncte tari):* atribute care sunt utile pentru realizarea obiectivului/dezvoltare.
- *Weaknesses (Puncte slabe)*: atribute care sunt dăunătoare pentru realizarea obiectivului/dezvoltare.
- *Opportunities (Oportunități):* condițiile externe care sunt utile pentru realizarea obiectivului/dezvoltare.
- *Threats (Amenințări):* condițiile externe care sunt dăunătoare pentru realizarea obiectivului/dezvoltare.

	Elemente facilitatoare (pozitive) pentru atingerea obiectivelor	**Impedimente (elemente negative) pentru atingerea obiectivelor**
ORIGINI INTERNE (ORGANIZAȚIA sau COMUNITATEA)	**S**trengths Puncte tari (existente)	**W**eaknesses Puncte slabe (existente)
ORIGINI EXTENE (MEDIUL)	**O**pportunities Oportunități (potențiale)	**T**hreats Amenințări (potențiale)

Analiza SWOT a județului Sălaj prezintă principalele puncte tari, puncte slabe, oportunități și amenințări care pot influența dezvoltarea strategică a comunității locale. Cele patru elemente se bazează pe analiza preliminară și sunt organizate pe domenii sau sectoare de activitate.

Puncte tari	Puncte slabe
Demografie ● Speranța de viață a ajuns (în 2021) la 75 ani, în creștere cu 8% față de 1992; ● Mortalitatea infantilă este în scădere, ajungând la 5,1 (în 2020); ● În ceea ce privește schimbarea domiciliului, soldul este pozitiv în mediul rural (+250 în 2021); ● Rata natalității în județul Sălaj este de 10 la mie (2021), constantă în ultimii 10 ani, față de 8,1 la mie la nivel național (8,1) sau 8,8 la nivel regional; ● Rata abandonului școlar în județ este pe un trend descendent, fiind de 1,3% în învățământul primar, 2% în gimnazial, 1,4% în liceal și 9,3% în cel postliceal.	Demografie ● Populația județului este în scădere (-12% în ultimii 29 de ani). Trendul este vizibil în toate orașele județului și în majoritatea comunelor; ● Creștere populației cu vârsta peste 65 de ani (cu 5%) este concomitentă cu scăderea populației tinere (sub 14 ani) cu 7%; ● Indicele de îmbătrânire demografică este pe un trend ascendent, ajungând în 2021 la 107 persoane vârstnice (peste 65 de ani) pentru fiecare 100 de persoane tinere (sub 15 ani); ● Raportul de dependență demografică este în creștere - la fiecare 100 de persoane active (15-64 de ani) există 49 de persoane dependente (sub 15 ani și peste 65 de ani); ● Vârstă medie a populației județului este (în 2021) de 41 de ani, în creștere cu 15% față de 1992; ● Sporul natural este negativ (-4 la 1000 de locuitori), în același trend descendent ca și la nivel regional (-4,3) sau național (-5,3); ● Mortalitatea este în creștere, ajungând la 14 decedați la 1.000 de locuitori (în 2021), față de 12,5 în 2010, în timp ce la nivel regional sunt 13,1 iar la nivel național 13,4.
Educație ● 47% din locuitorii județului sunt mulțumiți și foarte mulțumiți de serviciile de educație din județ; ● 68% dintre respondenții sondajului de opinie consideră în mare și foarte mare măsură că școala are un rol important în dezvoltarea județului.	Educație ● Populația școlară la nivelul județului este în scădere, pierzând 38% în ultimii 29 de ani; ● Doar 10% din populația județului are studii superioare, sub nivelul regional și cel național (14%); ● Promovabilitatea la BAC (2021) este de 67,1%, județul fiind pe locul 21, sub media națională (69%);

	• Promovabilitatea la Evaluarea Națională a fost în 2020 de 75,9%, plasând județul pe locul 15 comparativ cu restul județelor și puțin sub media națională de 76,8.
<u>Sănătate</u> • Diversitatea serviciilor medicale (publice și private) accesibile comunității; • Apariția de noi unități sanitare private și implicarea sectorului privat în oferirea unor servicii medicale cu un grad ridicat de complexitate/dificultate; • Creșterea numărului de medici și a altor categorii de personal sanitar în sectorul privat; • Infrastructură medicală (spitale și alte tipuri de unități, nr. de paturi) în media regională; • Creșterea alocărilor bugetare locale în domeniul sănătății; • Îmbunătățire a indicatorilor sanitari (număr și tipuri de unități sanitare, număr de paturi, numărul personalului medical) începând cu perioada 2013-2014.	<u>Sănătate</u> • Aspecte demografice (îmbătrânirea populației) care pot crește presiunea pe sistemul de sănătate; • Medici și personal sanitar sub media regională (ca număr / procent la 1000 de locuitori); • Dispariția unor servicii medicale publice – accesibilitatea financiară mai scăzută a serviciilor private.
<u>Social</u> • Diversitatea serviciilor publice locale implicate în soluționarea problemelor sociale ale comunității; • Multitudinea de actori public și privați implicați în furnizarea unor servicii publice specifice; • Existența asociațiilor neguvernamentale active în domeniu, cu activități specifice; • Colaborare între sectorul public și cel privat în domeniul social; • Creștere constantă a pensiei medie de stat și pentru agricultori; • Creșterea sumelor acordate pentru sprijinirea persoanelor cu dizabilități;	<u>Social</u> • Scăderea alocărilor bugetare locale în domeniul asistenței sociale după 2018; • Aspecte demografice care pot pune presiune ridicată pe sistemul de asistență socială, mai ales din perspectiva îngrijirii persoanelor vârstnice; • Diferențe între mediul urban și cel rural (mai puțin mulțumit de serviciile sociale primite/disponibile); • Risc mai ridicat de sărăcire în mediul rural – impact mai ridicat asupra copiilor; • Existența unor comunități marginalizate; • Creștere a numărului de cereri noi de pensionare;

• În județul Sălaj sunt cele mai multe servicii de îngrijire la domiciliu licențiate (21) din țară; • Județul Sălaj este unul din cele cinci județe din țară unde există centre de zi licențiate pentru persoane fără adăpost; • Scădere relativă a numărului de persoane condamnate definitiv de instanțe judecătorești (raportat la începutul anilor 2010) și a numărului de persoane condamnate / sancționare definitiv aflate în penitenciare; • Rata infracționalității (numărul infracțiunilor soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului la 100000 locuitori) sub media națională și cea regională – în scădere; • Scădere a numărului de persoane beneficiare pentru diverse măsuri de ajutor social, pe măsură ce sumele acordate acestora au crescut/rămas contante.	• Pe ultimul loc la nivelul regiunii Nord-Vest din perspectiva numărului de cămine licențiate pentru persoane vârstnice; • Creștere a numărului total de persoane cu dizabilități; • Creștere a numărului de mame minore; • Cel mai mic număr de cantine de ajutor social licențiate din regiunea Nord-Vest; • Rata criminalității (numărul de persoane condamnate definitiv la 100000 locuitori) peste media națională, dar sub cea regională – creștere în ultimii patru ani.
<u>Cultură și industrii creative</u> • Caracter și potențial multicultural; • Dezvoltarea sectorului ICC (industrii creative și culturale) din punct de vedere a numărului de firme și a cifrei de afaceri; • Patrimoniu cultural divers (construit); • Evoluție pozitivă în domeniul muzeal și a instituțiilor de spectacole și concerte, precum și referitor la utilizarea acestor resurse; • Activități culturale și recreative oferite de sectorul privat.	<u>Cultură și industrii creative</u> • Evoluții negative în legătură cu anumite resurse culturale (biblioteci) și utilizarea acestora; • Lipsa unei centralizări a informațiilor referitoare la oportunitățile culturale de petrecere a timpului liber /coordonare deficitară a actorilor implicați; • Consum cultural redus și nivel redus de mulțumire față de activitățile culturale; • Lipsa unui site/punct unic de informare (dacă acesta există, nu este vizibil online); • Scăderea numărului de salariați din domeniul ICC; • Reducere graduală a diversității culturale ca urmare a reducerii proporției unor minorități etnice (maghiari, germani, evrei, slovaci) în populația județului.

<u>Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară</u> ● Municipiul Zalău este poziționat în aria de influență a două municipii cu arii de polarizare regională și sub-regională: Cluj-Napoca și Oradea ● Existența unei rețele policentrice emergente de localități la nivelul județului ● Raportul de hipertrofiere sau de primat dintre primele două orașe ale județului după numărul de locuitori este unul relativ echilibrat ● Municipiul Zalău are constituită ZM, există discuții în prezent vizând crearea unui sistem de transport metropolitan care să includă unele din localitățile rurale ale ZM ● Se conturează în prezent noi zone monoindustriale și zone funcționale agricole ● Municipiul Zalău este poziţiont la confluența a două rețele transeuropene de transport rutie ● Rețeaua de drumuri de la nivelul județului este relativ lungă; densitatea lor este de asemenea superioară mediei regionale ● Existență în regiunea de Nord-Vest a 4 aeroporturi care compensează parțial lipsa conectivității rutiere și feroviare ● Suburbanizarea prezentă în cazul municipiului Zalău dar relativ de mică amploare prin comparație cu alte municipii reședință de județ; este de dată recentă ● Municipiul Zalău a avut o abordare prudentă în creșterea intravilanului; restul municipiilor și orașelor au temperat creșterea intravilanului în ultimii 10 ani ● Creșterea suprafeței locuibile și a calității locuințelor în majoritatea municipiilor și orașelor ● Județul Sălaj are o valoare intermediară a ITE (Indice Dotări Tehnico Edilitare), acoperirea	<u>Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară</u> ● Județul Sălaj are un caracter rural, izolat, cu un indice de urbanizare scăzut față de media națională și regională, cu doar 4 municipii și orașe ● Mărimea mică a municipiilor și a orașelor (cu excepția municipiului Zalău); 4 municipii și orașe, dintre care 3 sub 20.000 de locuitori, un oraș chiar sub 10.000; orașele mici au zone de influență în stagnare sau declin și fac parte dintr-un întreg areal trans-județean în stagnare. ● Mărimea influențează auto-sustenabilitatea financiară, capacitatea de a presta servicii și a efectua investiții, precum și parțial forța de polarizare ● Comune preponderent mici (1.500-3.000 locuitori), aprox. 40% din comune au sate sub 100 de locuitori aflate la risc de depopulare ● Densitatea mai scăzută a rețelei urbane din Sălaj comparativ cu alte județe regiunea de Nord-Vest ● Municipiul Zalău este un oraș cu servicii mixte, a cărui arie de polarizare nu trece de limita județului ● Zone private de existenţa unor centre polarizatoare urbane şi în profund declin socio-demografic în sud și sud-estul județului ● ZM creată dar nefuncțională; ZUF mai redusă decât ZM ca întindere și o suprapunere doar parțială în ceea ce privește comunele din ZM și ZUF ● Județul Sălaj este poziționat într-o regiune de dezvoltare care se caracterizează printr-o accesibilitate și mobilitate redusă ● Acces greu pe cale rutieră spre unele zone rurale ● Ponderea drumurilor județene și comunale modernizate este sub media regională

pe mediul rural fiind superioară mediei naționale ● Creșterea lungimii conductelor de gaze și a numărului localităților conectate din rural pe intervalul 2009-2019 ● Creșterea lungimii conductelor de distribuție apă și a localităților deservite din rural rural pe intervalul 2009-2019 ● Creștere semnificativă a lungimii rețelei de canalizare și a localităților deservite din rural rural pe intervalul 2009-2019	● Infrastructura feroviară nevalorificată, nu există în prezent linii electrificate la nivelul județului iar gările, cu excepția celei din Zalău, sunt în stare accentuată de degradare ● Construcțiile în mediul rural nu respectă anumite standarde de calitate care să pună în valoare tradițiile și valorile locale ● PUG-uri neactualizate în multe UAT-uri din mediul rural ● Cel mai mic nr. de consumatori la energie electrică la nivel regional ● Acoperire limitată în profil teritorial a rețelei de canalizare
<u>Factori de mediu</u> ● Calitatea aerului este bună și în curs de îmbunătățire, cu depășiri ocazionale la pulberi (PM10), iar sistemul de colectare a datelor este mult mai eficient; ● O singură localitate urbană (orașul Zalău) conduce un registru al spațiilor verzi; ● Suprafața spațiilor verzi în județul Sălaj, la nivelul localităților urbane a început să crească în ultimii ani; ● Existența la nivelul județului a unor zone verzi care pot fi utilizate pentru îmbunătățirea calității aerului dar și pentru recreere; ● Poluarea fonică este relativ redusă - în ultimul an valorile maxime înregistrate lunar nu au depășit valoarea de 79,7 dB(A); ● Reducerea poluării fonice în intersecții/nivel stradal, cu precădere în localitățile urbane; ● Județul dispune de surse de apă de suprafață și subterane; ● Nu există depășiri ale indicatorilor cu privire la poluarea apelor de suprafață; ● Nu există niciun sit confirmat ca fiind contaminat; ● Numărul operatorilor înscriși în agricultura ecologică a crescut;	<u>Factori de mediu</u> ● Măsurarea calității aerului se face într-o singură stație; ● Nereprezentativitatea datelor disponibile din sistemul de monitorizare a calității aerului (număr redus de secțiuni, frecvență mică de măsurare, senzori defecți); ● O singură localitate urbană (orașul Jibou) îndeplinește criteriul de 26 m2/cap locuitor a spațiilor verzi; ● Arhitectura peisageră a unor spații verzi lasă de dorit; ● Lipsa unei inventarieri riguroase a spațiilor verzi; ● Distribuția neunitară a spațiilor verzi; ● Poluarea aerului și poluarea fonică în zonele urbane din cauza traficului rutier (mijloace auto poluante, infrastructură necorespunzătoare, lipsă variante de ocolire pentru traficul greu); ● Nu există o hartă cu privire la poluarea fonică la nivelul județului; ● Nevoile cetățenilor și ale operatorilor privați în ceea ce privește accesul la resurse de apă sunt parțial acoperite;

● Trend în scădere în ceea ce privește utilizarea și consumul de îngrășăminte chimice în agricultură; ● Suprafața funciară pentru teren arabil, fânețe, livezi și pepiniere pomicole, păduri și alte vegetații forestiere a crescut; ● Existența unui sistem integrat de management al deșeurilor (existența a 3 stații de transfer) și închiderea depozitelor neconforme; investiții semnificative și conformarea cu anumite ținte europene; Numărul zonelor cu risc potențial semnificativ la inundații nu este foarte ridicat la nivel de județ.	● Poluarea cursurilor de apă și a malurilor, uneori din amonte; ● Insuficiența rețelei de apă potabilă: aproximativ 60,47% din populația județului este aprovizionată cu apă potabilă; ● Există 16 de situri catalogate ca fiind posibil contaminate; ● Presiuni antropice asupra pășunilor private ca oportunități de extindere a zonelor construite; ● Existența unui procent mare din gospodării care nu sunt conectate la sisteme centralizate de canalizare și epurare a apelor uzate menajere; ● Depozitarea necontrolată a deșeurilor pe malurile și în albiile cursurilor de apă, în zona căilor de acces și în locurile de recreere; ● Existența siturilor poluate sau potențial poluate rezultate din depozitarea deșeurilor menajere și industriale; ● Gradul de reciclare a deșeurilor a crescut, dar este încă insuficient; ● Colectarea selective se face într-o măsură redusă; ● Există risc crescut la alunecări de teren în peste 37 de UAT-uri.
<u>E-guvernare și tehnologia informației și comunicațiilor</u> ● Există servicii de e-guvernare implementate, accesibile și folosite în câteva localități; ● Marea majoritate a locuitorilor județului are acces la internet; ● Este conștientizată la nivelul CJ necesitatea unei infrastructuri de date robuste, pe care să se poată construi servicii digitale interconectate; ● Există un sistem intern de management al documentelor în CJ și alte 15 UAT-uri; ● Dotarea tehnică (în special echipamente hardware) este mulțumitoare;	<u>E-guvernare și tehnologia informației și comunicațiilor</u> ● Primăriile din județ, în afară de Zalău, nu se remarcă prin prezența online; ● Departamentele IT din instituții sunt de obicei subdimensionate; ● Interoperabilitatea aplicațiilor existente este limitată; ● Se simte nevoia unui plan bazat pe o viziune clară pentru implementarea e-guvernării și o adaptare a procedurilor existente pentru trecerea lor online; ● Lipsa unor servicii către cetățeni bazate pe sistemul GIS;

• Experiența primăriei Zalău poate oferi un exemplu de bună practică.	• Sectorul IT în județ nu se dezvoltă cu viteza așteptată; • Viteza conexiunii mobile la internet este sub media națională sau regională; • Nu există seturi de date în format deschis disponibile cetățenilor sau firmelor (în ideea mișcării Open Data).
<u>Economie</u> • Rată de creștere a PIB/locuitor peste media națională și a treia în Regiunea Nord-Vest – recuperarea decalajelor față de celelalte județe din regiune; • VAB în creștere semnificativă; • Valoarea însemnată și avantaj competitiv la nivel național în exportul de Produse din fontă, fier și oțel, Lână, Legume, plante, rădăcini și tuberculi; • Exporturile locale au avantaje competitive prin diferențiere – specializare în arii diferite de cele ale industriei naționale; • Creșterea gradului de ocupare în Construcții și Servicii, în special în domeniile Informații și comunicații, IT, HoReCa, Alte servicii; • Creșterea semnificativă a numărului de salariați față de perioada crizei economice, inclusiv în 2020 și primele patru luni ale anului 2021, pe fondul Pandemiei Covid-19; • Criza economică generată de Pandemia Covid-19 nu au avut un efect puternic asupra pieței muncii; • Creșterea numărului de salariați în comunele județului; • Trend de creștere a veniturilor salariale și de reducere a disparităților față de nivelul național în ceea ce privește veniturile salariale; • Aproape 70% din totalul angajaților economie locale activează în domenii cu posibile avantaje comparative;	<u>Economie</u> • Nivel foarte scăzut de cheltuieli cu activitatea de cercetare și dezvoltare; • Valoarea redusă a indicelui de urbanizare; • Raportul de dependență demografică este cel mai ridicat din regiune; • Procent redus al populației active și cel mai mare procent de vârstnici din regiune, raportat la populația județului; • Resursele de muncă ale județului sunt într-o continuă diminuare; • Scăderea semnificativă a numărului de salariații în orașele din județ; • Ponderea ridicată a salariaților în sectorul public; • Cele mai ridicate salarii sunt în sectorul public; • Numărul ridicat de șomeri, raportat la populația activă, în câteva dintre comunele județului: Agrij, Boghiș, Dragu, Fildu de Jos, Horoatu Crasnei, Nușfalău, Sânmihaiu Almașului și Valcău de Jos; • Salariul mediu de la nivel județean sub nivelul salariului mediu național: cea mai mare parte a angajaților județului este salarizată sub media venitului net pe țară; • Numărul ridicat de pensionari, comparativ cu cel al persoanelor ocupate; • Problematice sunt sectoarele / domeniile aferente activităților comerciale (peste 14% din angajații de la nivelul întregului județ), prelucrarea lemnului, fabricarea de mașini și

• Peste 50% din salariații locali activează în domenii cu probabilitate ridicată de a poseda avantaje competitive; • Avantajele competitive sunt regăsite într-un număr important de activități, analiza confirmând competitivitatea unei părți importante a sectoarelor tradiționale; • Industria grea (metalurgică și a construcțiilor metalice), dar și sectorul Construcții și domeniile HoReCa sunt cele mai competitive; • Sectoare în dezvoltare grupează aproape jumătate din angajații de la nivel local, ceea ce arată o importantă capacitate de dezvoltare economică și avantaje competitive certe; • Nivel crescut de reziliență economică (peste media UE27, din perspectiva PPS) având ca reper criza anilor 2008-2012; • Municipiul Zalău și comunele învecinate au manifestat un grad ridicat de reziliență economică; • Comunele sălăjene au fost mai reziliente economic decât comunele din județele cu profil asemănător; • Județul Sălaj are un potențial turistic ridicat în ceea ce privește turismul montan, turismul cultural și turismul balnear; • Evoluții pozitive ale indicatorilor privind capacitatea de cazare, numărul sosirilor și înnoptărilor turiștilor.	utilaje, care au pierdut o parte importantă din angajați; • Reziliență economică scăzută în cazul orașelor Jibou și Șimleu Silvaniei, care au fost puternic afectate de criza economică declanșată la sfârșitul anului 2008 și n-au reușit să își revină; • Evoluția negativă a cifrei de afaceri și a numărului de salariați din domeniul Hoteluri și alte facilități de cazare.
<u>Dezvoltare rurală</u> • Rata de creștere economică a comunelor învecinate municipiului Zalău și a altor comune din Zona Metropolitană • Existența a 4 GAL-uri cu sediul în județ și alte 2 GAL-uri pe teritoriul județului, dar cu sediul în alte județe • Creșterea semnificativă nivelului de dezvoltare locală (IDUL) și pe cale de	<u>Dezvoltare rurală</u> • Ritmul accelerat de scădere și îmbătrânire a populației în mediul rural • Migrația tinerilor • Infrastructura tehnico-edilitară precară/inexistentă în majoritatea comunelor • Servicii de sănătate insuficiente, de slabă calitate și greu accesibile pentru mare parte din populația din mediul rural din județ

consecință, a indicatorilor de calitate a vieții în unele comune ● Existența cooperativelor agricole de producție	● Calitatea precară a servicii educaționale (preșcolare și preuniversitare) în majoritatea comunelor ● Capacitatea antreprenorială scăzută în rândul populației în majoritatea comunelor ● Lipsa experienței, a specializării și incapacitatea de a coopera a producătorilor agricoli / profesionalizarea precară a producătorilor agricoli ● Incapacitatea de adaptare la globalizare
Oportunități	**Amenințări**
Demografie ● Încurajarea imigrării interne (din alte județe din țară), odată cu creșterea calității vieții în județ și a gradului de conectare a acestuia.	Demografie ● Declinul demografic, caracteristic întregii țării, va afecta și mai tare județul; ● Orașul Cluj-Napoca - amenințare continuă pentru demografia județului Sălaj – atât din perspectiva centrului universitar cât și din perspectiva locurilor de muncă.
Educație ● Utilizarea finanțării nerambursabile pentru renovarea și modernizarea unităților școlare; ● Viitoarele proiecte de infrastructură rutieră care vor conecta mai bine județul la restul țării.	Educație ● Relocarea unor universități (extensii) din afara județului.
Sănătate ● Politicile europene de protecție sanitar-medicală și de dezvoltare a infrastructurii de referință; ● Disponibilitatea de fonduri UE pentru dezvoltarea segmentului de protejare a sănătății; ● Atragere de fonduri private în vederea stabilirii unor parteneriate public-private sau pentru realizarea unor investiții private; ● Posibilitatea de dezvolta servicii suport (ex. spitale sau facilități de recuperare) pentru centre medicale din vecinătate odată cu îmbunătățirea infrastructurii de transport.	Sănătate ● Atractivitate mai mare a sectorului privat / mediului extern pentru medici – riscul de părăsire a sistemului public. ● Așezare geografică față de alte centre cu atractivitate mai ridicată (care pot deveni poli regionali în anumite sectoare, precum cel al serviciilor de sănătate); ● Lipsa unor investitori majori/strategici în domeniul sănătății; ● Politici publice naționale bazate pe tratament și nu pe prevenire.
Social	Social

● Politicile europene de protecție socială și de dezvoltare a infrastructurii sociale; ● Disponibilitatea de fonduri UE pentru dezvoltarea segmentului de protecție sociale; ● Oferirea serviciilor specifice prin intermediul unor parteneriate public-private; ● Potențial de dezvoltare a unor activități economice cu impact social (cămine private pentru persoane vârstnice) sau întreprinderi sociale.	● Evoluție demografică (îmbătrânirea populației, scăderea natalității) care pot pune presiune pe sistemul social; ● Creșterea disparităților între mediul rural și cel urban; ● Potențială criză economică cu efecte pe termen lung, generată de actuala criză de sănătate publică.
<u>Cultură și industrii creative</u> ● Întărirea colaborării cu actori privați din domeniu; ● Potențial de creștere a ICC, mai ales a activităților avantajate de caracterul; ● Finanțări nerambursabile în industrii culturale și creative, mai ales cele derivate din TIC; ● Promovare națională și mai ales internațională; ● Potențial de a atrage actori din domeniul ICC din județul Cluj prin costurile de trai mai reduse sau ca urmare a suprasaturării pieței; ● Dezvoltarea infrastructurii și a posibilităților de petrecere a timpului liber, cu accent pe utilizarea spațiului verde și a mediului înconjurător / patrimoniului construit.	<u>Cultură și industrii creative</u> ● Potențialul județului Cluj și mai ales a municipiului Cluj-Napoca de a coagula/atrage și acapara resurse și activități specifice industriilor cultural creative; ● Pierderea caracterului multicultural și a unor tradiții specifice ca urmare a schimbărilor demografice.
<u>Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară</u> ● Context european favorabil unei dezvoltări urbane durabile, orașele din statele membre devin parteneri în procesul de politică urbană de la nivel european și național (în curs de conturare) ● Agenda Teritorială a UE 2030 se axează pe o Europă echitabilă care oferă perspective de viitor pentru toate comunitățile (indiferent de mărime) și toți indivizii; perspectivă optimistă inclusiv pentru județe mai puțin dezvoltate și cu anumite clivaje teritoriale ● Realizarea în același timp a mai multor documente de planificare strategică care vizează planificarea teritorială/spațială și dezvoltarea urbană și care pot determina	<u>Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară</u> ● Lipsa capacității nivelului local și județean de a valorifica oportunitățile care decurg din dimensiunea urbană a politicii de coeziune ● Imposibilitatea de a identifica și implementa strategii de dezvoltare pentru orașele mici, sub 20.000 și respectiv 10.000 de locuitori, al căror declin economic și demografic se va accentua în anii următori ● Lipsa cooperării între comunitățile din ZM și ZUF ● Lipsa cooperării în sens mai larg între comunitățile urbane și rurale din județ în vederea realizării unor proiecte care vizează dezvoltarea urbană și comunitară

anumite sinergii și interconectări – PATJ Sălaj, SIDU Zalău, Strategia de dezvoltare a județului Sălaj etc. ● Conectarea cu A1, care va duce la creșterea conectivității, accesibilității și mobilității pentru rezidenții și afacerile din județul Sălaj ● Electrificarea unor linii de cale ferată inclusă în Masterplanul de transport cu orizont 2030	● Accentuarea fenomenului de dispersie urbană, distrugerea unor comunități din zona rurală în acest context și presiuni asupra centrelor urbane de a oferi infrastructură în zone disparate. ● Conectarea cu A1, care poate facilita un exod al rezidenților și afacerilor către alte centre urbane cu care județul Sălaj va fi conectat mai bine decât este în prezent. ● Lipsa investițiilor în modernizarea drumurilor județene și comunale
<u>Factori de mediu</u> ● Posibilitatea accesării de fonduri europene pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor (limitarea poluării aerului datorată centralelor termice individuale, în special a emisiilor de pulberi); ● Operatorul regional pentru alimentare și distribuție apă și canalizare are planuri clare de investiții pentru viitor; ● Obligativitatea în viitor de a se realiza pentru toate orașele hărți de zgomot – o mai bună planificare a extinderii și dezvoltării în funcție de sursele de poluare fonică; ● Existența unui Plan de management al riscului la inundații la nivel de administrație bazinală- sunt identificate zonele cu risc potențial semnificativ la inundații din A.B.A. Someș-Tisa; proiect implementat vizând realizarea unor hărți de risc la inundații.	<u>Factori de mediu</u> ● Tendința generală de creștere a presiunii extinderii rezidențiale asupra spațiilor verzi; ● Poluarea aerului, în special cu pulberi, poate crește odată cu abandonarea sistemului centralizat de încălzire; ● Existența unor date imprecise/incomplete privind calitatea aerului; ● Derularea greoaie a unor programe guvernamentale privind gospodărirea apelor; ● Date vechi și bazate pe declarațiile agenților economici vizând contaminarea unor situri; costuri mari de realizare a evaluărilor de mediu pentru situri potențial poluate; ● Colectarea de date și raportarea nesistematică de către instituții deconcentrate sau companii naționale.
<u>E-guvernare și tehnologia informației și comunicațiilor</u> ● Posibilitatea extinderii parteneriatului între mediul educațional, firmele din domeniu și administrația locală; ● Folosirea perioadei pandemiei pentru a crește numărul de servicii online disponibile și a crește încrederea cetățenilor în acestea și, implicit, a gradului de utilizare; ● Posibilitatea accesării unor fonduri europene pentru dezvoltarea și implementarea serviciilor de e-guvernare (unul dintre cele mai importante programe în noua perioadă de finanțare este Digital Europe);	<u>E-guvernare și tehnologia informației și comunicațiilor</u> ● Legislația actuală neadaptată posibilităților oferite de e-guvernare; ● Problemele financiare existente la nivelul administrației locale, în special în cazul în care creșterea economică nu va fi susținută sau fondurile vor fi direcționate către alte priorități (de pildă sănătate); ● Lipsa corelării introducerii e-guvernării cu eficientizarea și adaptarea administrației publice (în special în ceea ce privește procesele interne) ;

● Valorificarea experiențelor orașelor mai avansate în implementarea e-guvernării (Zalău, Șimleu Silvaniei) pentru uniformizarea ofertei de servicii digitale la nivelul întregului județ; ● Accesul la internet de pe dispozitive mobile este în creștere accentuată, ceea ce poate oferi o oportunitate de creare de la început a serviciilor online cu accesul mobil ca specificație de bază, înlesnind adopția acestora.	● Securitatea aplicațiilor de e-guvernare, mai ales în cazul în care acestea vor fi folosite de un număr din ce în ce mai mare de persoane și firme; ● Un proces de comunicare mai puțin pregătit pentru explicarea acestor noi servicii și ale transformărilor pe care le vor produce în cadrul administrației locale.
<u>Economie</u> ● Transformarea Zonei Metropolitane într-una funcțională; ● Programele cu finanțare nerambursabilă sau cele de împrumut în condiții avantajoase pentru investiții în infrastructura de bază: rețele de apă, canalizare, gaz, drumuri locale; ● PNRR și POR regional; ● Finalizarea Autostrăzii Borș-Brașov; ● Supraîncălzirea economiei județului Cluj și relocarea unor entități economice în județul Sălaj; ● Procesul de digitalizare.	<u>Economie</u> ● Relocarea sau diminuarea capacității de producție a unor companii care au un număr ridicat de angajați; ● Incertitudine legată de evoluția pandemiei și efectele acesteia asupra piețelor, puterii de cumpărare și comportamentelor consumatorilor; ● Potențialul de polarizare al municipiilor Cluj-Napoca și Oradea, ceea ce conduce la o migrare a forței de muncă bine pregătită și a tinerilor (scopuri educaționale / stabilire în zone cu oportunități superioare).
<u>Dezvoltare rurală</u> ● Conectivitatea unora dintre comune pe artere rutiere importante (drumuri europene, autostradă, în viitor) ● Fonduri europene și guvernamentale nerambursabile	<u>Dezvoltare rurală</u> ● Nivelul ridicat al veniturilor în marile centre urbane (ceea ce îi determină pe tineri să emigreze) ● Calitatea mai ridicată a vieții în centrele urbane mari ● Globalizarea

Concluzii și perspective strategice pentru județul Sălaj

Această secțiune sintetizează concluziile și perspectivele strategice din cadrul secțiunilor/domeniilor tematice ale analizei preliminare și ia în considerare și rezultatelor evaluării și monitorizării strategiei 2014-2020 a județului.

Cadrul strategic

Noua orientare strategică la nivel european, continuă direcția adoptată prin strategia anterioară (EUROPA 2020) cu o orientare mai puternică înspre zona de energie regenerabilă, impact neutru din punct de vedere climatic și digitalizare.

1. La nivel european, Pactul Verde European indică hotărârea UE de a tranziționa spre o economie circulară, neutră din punct de vedere climatic, cu o țintă ambițioasă: reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 50 - 55 % până în 2030, și neutralitate climatică până în 2050. Importanța componentei de mediu pentru UE este subliniată și de modificarea recentă (septembrie 2020) a țintelor pentru 2030, de la o reducere de 40% (ținta inițială, EUROPA 2020) la 50-55%, indicând o orientare politică fermă în acest domeniu. Pentru a sprijini statele membre, Comisia a creat **Mecanismul European pentru o Tranziție Justă -** UE va oferi sprijin financiar și asistență tehnică pentru a-i ajuta pe cei mai afectați de trecerea la economia verde. El asigură un sprijin specific menit să ajute la mobilizarea **a cel puțin 100 de miliarde de euro în perioada 2021–2027** pentru cele mai afectate regiuni, cu scopul de a atenua impactul socioeconomic al tranziției.

Acesta cuprinde:

1. **Fondul pentru tranziție justă (JTF)** - Fondul de tranziție justă este primul pilon al mecanismului de tranziție justă. Fondul cuprinde **40 de miliarde de euro;**
2. **InvestEU** - al doilea instrument din cadrul Mecanismului European pentru o Tranziție Justă - valoare 1,8 miliarde EUR, se va concentra exclusiv pe obiective de tranziție. InvestEU nu va sprijini doar investițiile în proiecte în teritorii doar de tranziție (regiuni care au un plan de tranziție aprobat în conformitate cu regulile Fondului de tranziție justă), ci și în alte regiuni, cu condiția să beneficieze de teritoriile de tranziție echitabile;
3. **Instrument de împrumut prin Banca european de Investiții** (BEI) - cu o contribuție de la bugetul UE de 1,5 miliarde EUR, facilitatea de împrumut din sectorul public va permite BEI să împrumute 10 miliarde EUR, care la rândul său se așteaptă să mobilizeze între 25 și 30 miliarde EUR investiții publice care să susțină obiective de tranziție doar în perioada 2021-2027. Aceste împrumuturi ar oferi **entităților din sectorul public** resurse pentru a pune în aplicare **măsuri care să faciliteze tranziția către neutralitatea climatică**.
4. *Crearea unui mecanism instituțional propriu pentru susținerea acestui obiectiv, cu trei instrumente financiare distincte, indică importanța pe care UE o acordă acestui domeniu, atingerea țintelor ar transforma Europa în primul continent neutru din punct de vedere climatic.*

1. Digitalizarea reprezintă a doua mare prioritate a Comisiei. UE își propune să (1) devină un exemplu de urmat la nivel global în domeniul economiei digitale, (2) să sprijine digitalizarea economiilor în curs de dezvoltare și (3) să elaboreze standarde digitale pe care să le promoveze la nivel internațional. **Strategia Europeană pentru Date** și **Cartea Albă privind Inteligența Artificială** sunt

primele elemente ale noii strategii digitale a Comisiei. Ambele se concentrează pe nevoia de a pune oamenii pe primul loc în dezvoltarea tehnologiei, precum și pe necesitatea de a apăra și promova valorile și drepturile europene în modul în care proiectăm, realizăm și implementăm tehnologia în economia reală. Strategia europeană pentru date vizează crearea unei piețe unice pentru date care să asigure competitivitatea globală a Europei și suveranitatea datelor. Adoptarea Codului de Bune Practici privind Dezinformarea în 2018 reprezintă primul set de standarde de auto-reglementare la nivel mondial care combate dezinformarea semnat voluntar de platforme online, rețele sociale și industria publicitară. Nu în ultimul rând, CE a dezvoltat un instrument specific pentru start-up-uri, **Startup Europe** cu scopul de a conecta startup-uri de înaltă tehnologie, scale-up-uri, investitori, acceleratori, rețele corporative, universități și mass-media (include UE Startup Nation, Innovation Radar și Digital Innovation and Scale-up Initiative (DISC)).

2. Celelalte 4 obiective strategice vizează **dezvoltarea economică sustenabilă** (integrare economică mai profundă - uniune economică), **politică internațională** (UE devine un jucător esențial la nivelul politicii internaționale -lărgire, politica de vecinătate, migrație), **democrație și participare** (mecanisme de sporire a participării, prospectare strategică privind viitorul Europei), **stat de drept și valori europene** (protecția drepturilor cetățenilor, Strategia europeană privind o uniune a securității (SEUS))
3. La nivel național asistăm la o perioadă de tranziție de la programarea anterioară (EUROPA2020) la cea actuală (2021-2027). Acest element este reflectat de numărul redus de strategii sectoriale adoptate pornind de la noile direcții strategice europene (și noul exercițiu bugetar), anume: (1) Planul Național Integrat în Domeniul Energie și Schimbărilor Climatice 2020-2024, (2) Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030 și (3) Strategia Națională de Apărare a Țării 2020-2024. Din punct de vedere al sprijinului financiar, noul **Acord de Parteneriat cu UE 2021-2027** stabilește 5 priorități majore transpuse în 9 Programe Operaționale - în prezent ele nu sunt finalizate dar orizontul de timp pentru finalizare este scurt - 3-6 luni.
4. Un element important pe termen scurt și mediu îl reprezintă Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) – reprezintă un instrument nou la nivelul CE care permite statelor să finanțeze proiecte de reforme în domeniile cheie cu condiția ca acestea să se alinieze la prioritățile UE (în special cele două obiective transversale – tranziția verde și transformarea digitală). PNRR reprezintă o oportunitate majoră pentru UAT-uri în a realiza transformări care să permită comunităților să dezvolte un nivel ridicat de reziliență și a se adapta la dinamica economico-socială din prezent (tranziție spre soluții și mecanisme sustenabile, atât la nivel economic cât și social, transformarea tehnologică și digitală, dinamica demografică și culturală). UAT-urile ar trebui să își construiască planurile de dezvoltare strategică în concordanță cu aceste direcții pentru a crește șansa unor schimbări pozitive sustenabile.

La nivel regional, atât Planul de Dezvoltare Nord Vest (PD) 2021-2027 cât și Strategia de Specializare Inteligentă (SSI) 2021-2027 sunt construite în concordanță cu noile documente strategice și corelate obiectivele stabilite la nivel național și european. Obiectivele specifice reflectă, similar cu nivelul european, importanța acordată **inovării, digitalizării și sustenabilității.**

Demografie

- Populația județului este în scădere (-12% în ultimii 29 de ani);

- Trendul este vizibil în aproape toate orașele județului (excepție făcând orașul Zalău care a întâlnit o creștere a populației) și în majoritatea comunelor din județ (excepție făcând comunele Crișeni, Treznea, Românași și Mirșid care au întâlnit o creștere a populației);
- 43.33% din populație locuiește în mediul urban;
- Creșterea populației peste 65 de ani (cu 17%) este concomitentă cu scăderea populației tinere (sub 14 ani) cu 15%;
- Indicele de îmbătrânire demografică întâlnește și el un trend ascendent, ajungând în anul 2021 la 107 persoane vârstnice (peste 65 de ani) pentru fiecare 100 de persoane tinere (sub 15 ani);
- Raportul de dependență demografică este în creștere, urmând și el un trend ascendent; la fiecare 100 de persoane active (15-64 de ani) există 49 de persoane dependente (sub 15 ani și peste 65 de ani);
- Vârsta medie a populației județului Sălaj în anul 2021 este de 41 de ani, în creștere față de anul 1992 când era de 36 de ani;
- Speranța de viață a crescut în ultimii 29 de ani, ajungând la 75 de ani în anul 2021, față de 69 de ani în anul 1992;
- Rata natalității în anul 2021 la nivelul județului Sălaj este de 10 la mie, menținându-se relativ constantă în ultimii 10 ani la nivelul județului;
- Sporul natural este unul negativ (-4 la 1000 de locuitori), urmând un trend ascendent ca și cel de la nivelul național sau regional;
- Rata mortalității la nivelul județului este în creștere, ajungând la 14 la mie în anul 2020, situându-se peste nivelul național (13.4) și regional(13.1);
- Mortalitatea infantilă este în scădere, ajungând la 6,2 (2020) față de 9,8 (2010), similară cu nivelul regional (7,3) și național (6,1), unde trendurile sunt descendente și ele;
- Referitor la schimbarea domiciliului valorile sunt negative (-484), persoanele care vin în județ sunt mai puține față de cele care pleacă, însă în mediul rural întâlnim un sold pozitiv (250 de persoane), pe când în mediul urban întâlnim un sold negativ (-734).

Educație

- Conform recensământului, doar 10% din populația județului are studii superioare, sub nivelul regional și cel național (14%)
- Populația școlară la nivelul județului este în scădere, pierzând 38% în ultimii 29 de ani, față de 30% la nivel național și 26% la nivel regional
- Trendul descendent este vizibil la toate nivelurile de educație: grădiniță (-34%), primar (-21%), gimnazial (-46%), liceal (-50%) și profesional (-64%)
- În Sălaj erau, în 2019, un număr de aproximativ 500 de studenți, în scădere cu 27% față de anul 2013
- Promovabilitatea la BAC (2021) este de 67,1%, județul fiind pe locul 21, comparativ cu restul județelor țării, și sub media națională (69%).
- Promovabilitatea la Evaluarea Națională a fost în 2020 de 75,9%, plasând județul pe locul 15 comparativ cu restul județelor și puțin sub media națională de 76,8%
- Rata abandonului școlar în județ este pe un trend descendent, fiind de 1,3% în învățământul primar, 2% în gimnazial, 1,4% în liceal și 9,3% în cel postliceal.

Social

Pe lângă datele colectate de la Institutului Național de Statistică, de pe site-urile organizațiilor, a datelor primite în mod direct de la diferite instituții publice și a rapoartelor și analizelor disponibile în mod public, analiza preliminară se bazează și pe rezultatele unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Datele au fost colectate în luna iunie 2021 prin 700 de interviuri telefonice (metoda CATI). Eșantionul este simplu aleatoriu iar datele au fost ponderate în funcție de gen, vârstă, educație, ocupație, etnie și tipul localității.

Analiza datelor colectate prin intermediul sondajului de opinie indică faptul că locuitorii județului sunt în proporție de 43% mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile sociale, 26,7% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea, 23,1% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți în timp ce 7.3% din respondenți nu au răspuns la această întrebare.

În cazul serviciilor sociale există diferențe minore între municipiul Zalău și restul județului, 38,2% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este 44,9%; 30,2% din cetățenii municipiului Zalău sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor în timp ce procentul în restul județului este 25,2%.

42,1% din locuitorii din zona urbană sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de calitatea serviciilor sociale, în timp ce 43,7% din locuitorii din mediul rural sunt mulțumiți de acestea. Procentul de nemulțumire este de 25,4% în mediul urban și 27,5% în cel rural.

Locuitorii județului sunt în proporție de 61% mulțumiți sau foarte mulțumiți față de siguranța personală și a bunurilor personale, 16,9% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea iar 20,3% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți. Și în cazul opiniei față de siguranța personală și a bunurilor există diferențe considerabile între municipiul Zalău și restul județului, 52,2% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este 64,5% 63.5% din locuitorii din zona urbană sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți față de siguranța personală și a bunurilor personale, în timp ce 59,2% de locuitorii din mediul rural sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de acest aspect.

Procentul de nemulțumire este similar în cazul comparării urban-rural și municipiu reședință versus restul județului – în toate cazurile procentul se situează în intervalul 14-19%.

Analizele prezentate anterior ajută la identificarea unor perspective/tendințe strategice referitoare la dezvoltarea județului Sălaj, din punct de vedere a asistenței sociali și a siguranței publice:

- Creșterea cheltuielilor publice locale în domeniul asistenței sociale până în 2018, scădere în 2019 și 2020;
- Implicarea actorilor privați în oferirea unor servicii de asistență socială (a se vedea lista serviciilor sociale licențiate);
- Scădere a numărului de pensionari, creștere constantă a cuantumului pensiilor;
- Creștere a numărului de cereri noi de pensionare;

- Pe ultimul loc la nivelul regiunii Nord-Vest din perspectiva numărului de cămine pentru persoane vârstnice licențiate;
- Creștere a numărului total de persoane cu dizabilități;
- Creșterea sumelor acordate persoanelor cu dizabilități;
- În județul Sălaj sunt cele mai multe servicii de îngrijire la domiciliu licențiate (21) din țară;
- Scădere a numărului de beneficiari ai alocației de stat pentru copii, creștere a sumelor acordate;
- Scădere a numărului de alocații pentru susținerea familiei și a sumelor alocate;
- Creștere a numărului de beneficiari și a sumelor aferente indemnizației pentru creșterea copilului;
- Creștere a numărului de mame minore;
- Scădere a numărului de ajutoare sociale pentru asigurarea VMG și a sumelor totale, creștere a sumei pe beneficiar;

Sănătate

Adiacent datelor colectate de la Institutului Național de Statistică, de pe site-urile organizațiilor, a datelor primite în mod direct de la diferite instituții publice și a rapoartelor și analizelor disponibile în mod public, analiza preliminară se bazează și pe rezultatele unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Datele au fost colectate în luna iunie 2021 prin 700 de interviuri telefonice (metoda CATI). Eșantionul este simplu aleatoriu iar datele au fost ponderate în funcție de gen, vârstă, educație, ocupație, etnie și tipul localității – sondajul este reprezentativ la nivel județean.

Analiza datelor colectate prin intermediul sondajului de opinie indică faptul că locuitorii județului sunt în proporție de 48,3% mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile medicale, 27,7% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea iar 21,5% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți (Tabelul 6).

Există diferențe mici între municipiul Zalău și restul județului, 44,1% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este de 39,9%; 29,2% din cetățenii municipiului Zalău sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor în timp ce procentul de nemulțumire în restul județului este de 27,2%.

47,4% din locuitorii din zona urbană sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de calitatea serviciilor medicale, în timp ce 49% de locuitorii din mediul rural sunt mulțumiți de acestea. Procentul de nemulțumire este 28,2% în mediul urban și 27,4% în cel rural.

Referitor la pregătirea generală a județului Sălaj pentru a face față unor șocuri/crize de tip pandemie, 29,5% din respondenți cred că acesta este pregătit într-o măsură mare sau foarte mare, 32,8% cred că e pregătit într-o măsură mică sau foarte mică iar 29,2% au oferit un răspuns neutru (a se vedea Tabelul 7). În acest caz nu există diferențe considerabile între mediul urban și cel rural, dar procentul celor care cred că județul nu este pregătit este mai mare în municipiul Zalău (40,9%) față de celelalte localități (unde cei care cred că județul este pregătit în măsură mică sau foarte mică este 29,5%).

Analizele prezentate anterior ajută la identificarea unor perspective/tendințe strategice referitoare la dezvoltarea județului Sălaj din perspectiva domeniului sanitar:

- Infrastructură medicală (spitale și alte tipuri de unități, nr. de paturi) în media regională;
- Medici și personal sanitar sub media regională;
- Mulțumire față de servicii medicale – 48,3%, fără diferențe majore urban/rural
- Îmbunătățire a indicatorilor sanitari (număr și tipuri de unități sanitare, număr de paturi, numărul personalului medical) începând cu 2013-2014
- Implicare a sectorului privat în oferirea unor servicii medicale, inclusiv în rezolvarea unor probleme de sănătate cu un grad ridicat de complexitate/dificultate (oncologice) – potențial de creștere;
- Creșterea cheltuielilor publice locale în domeniul sănătății – grad mai ridicat de importanță a acestui domeniu în cadrul politicilor publice locale;
- Cel mai mic număr de cantine de ajutor social licențiate din regiunea Nord-Vest;
- Județul Sălaj este unul din cele cinci județe din țară unde există centre de zi pentru persoane fără adăpost licențiate;
- Mulțumire față de serviciile sociale – 43%, fără diferențe considerabile urban-rural;
- Scădere relativă a numărului de persoane condamnate definitiv de instanțe judecătorești (raportat la începutul anilor 2010);
- Scăderea numărului de persoane condamnate / sancționare definitiv aflate în penitenciare;
- Rata criminalității (numărul de persoane condamnate definitiv la 100000 locuitori) peste media națională, dar sub cea națională – creștere în ultimii patru ani;
- Rata infracționalității (reprezintă numărul infracțiunilor soluționate de politie si infracțiuni declinate Parchetului la 100000 locuitori) sub media națională și cea regională – în scădere;
- Mulțumire față de siguranța personală și a bunurilor – 61%, fără diferențe considerabile urban-rural;

Cultură

Pe lângă datele colectate de la Institutului Național de Statistică, de pe site-urile organizațiilor, a datelor primite în mod direct de la diferite instituții publice și a rapoartelor și analizelor disponibile în mod public, analiza preliminară se bazează și pe rezultatele unui sondaj de opinie privind calitatea vieții în județul Sălaj. Datele au fost colectate în luna iunie 2021 prin 700 de interviuri telefonice (metoda CATI). Eșantionul este simplu aleatoriu iar datele au fost ponderate în funcție de gen, vârstă, educație, ocupație, etnie și tipul localității.

Pentru a completa analiza infrastructurii culturale realizată anterior, sondajul de opinie privind calitatea vieții a făcut referire și la utilizarea efectivă a acestor facilități de către locuitorii județului. Rezultatele sondajului de opinie arată că:

- 71,3% din locuitorii județului nu au mers niciodată la teatru în timp ce 27,2% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 56,3% din locuitorii județului nu au participat niciodată la concerte în timp ce 39% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;

- 72,7% din locuitorii județului nu au mers niciodată la o galerie de artă în timp ce 23,5% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 53,2% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un muzeu în timp ce 45,1% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 67,8% din locuitorii județului nu au mers niciodată la o bibliotecă în timp ce 25,6% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 47,7% din locuitorii județului nu au mers niciodată la o librărie în timp ce 31,5% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 79,2% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un cinematograf în timp ce 16,9% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 56% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un evenimente organizat în cadrul casei de cultură în timp ce 39,1% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;
- 59,6% din locuitorii județului nu au mers niciodată la un alt tip de eveniment cultural în timp ce 32,9% din aceștia au fost doar de 1-3 ori pe an;

Analiza datelor colectate prin intermediul sondajului de opinie indică faptul că locuitorii județului sunt în proporție de 23,9% mulțumiți sau foarte mulțumiți față de activitățile culturale, 45,4% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea, 25,7% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți în timp ce 5% din respondenți nu au răspuns.

În cazul activităților culturale nu există diferențe considerabile între municipiul Zalău și restul județului sau între mediul urban și cel rural.

Locuitorii județului sunt în proporție de 39% mulțumiți sau foarte mulțumiți față de oportunitățile de petrecere a timpului liber, 33,2% sunt nemulțumiți sau deloc mulțumiți de acestea, 23,2% nu sunt nici mulțumiți nici nemulțumiți în timp ce 4.6% din respondenți nu au răspuns.

În cazul oportunităților de petrecere a timpului liber există diferențe considerabile între municipiul Zalău și restul județului, 33,5% din locuitorii municipiului sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, în timp ce procentul în restul județului este de 41,6%; 34% din cetățenii municipiului sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor în timp ce procentul în restul județului este de 33,6%. Ia procentul celor cere nu sunt nici mulțumiți, nici nemulțumiți este de 28,5% în Zalău și 21,1% în restul județului.

Între mediul urban și cel rural nu există diferențe semnificative legate de gradul de mulțumire față de oportunitățile de petrecere a timpului liber.

Rezolvarea unor probleme medicale sau accesul la servicii medicale și petrecerea timpului liber sunt două din primele trei motive pentru care locuitorii județului Sălaj pleacă în afara acestuia.

Analizele prezentate anterior ajută la identificarea unor perspective/tendințe strategice referitoare la dezvoltarea județului Sălaj, din perspectivă culturală:

- Trend pozitiv în cazul muzeelor (creștere a numărului de vizitatori), constant în cadrul instituțiilor de spectacole, negativ în cadrul bibliotecilor;

- Actor cu potențial de creștere în cadrul ICC la nivel regional din perspectiva nr. de firme, cifrei de afaceri, nr. de angajați;
- Rezolvarea unor probleme medicale/ accesul la servicii medicale + petrecerea timpului liber: două din primele trei motive pentru care locuitorii județului pleacă în afara acestuia
- Mulțumire față de activități culturale - 23,9%, fără diferențe considerabile urban-rural
- Nivel scăzut al consumului cultural – lipsa unor oportunități: cinematograf (în curs de finalizare)
- Mulțumire față de oportunitățile de petrecere a timpului liber – 39%, fără diferențe considerabile urban-rural

Planificare spațială, dezvoltare urbană și comunitară

- Există un context favorabil la nivel european și național care implică că orașele devin parteneri în procesul de politică urbană de la nivel european și național (politica urbană națională este în curs de conturare).
- Agenda urbană - nouă metodă de lucru pe mai multe niveluri (multinivel), care promovează cooperarea între statele membre, orașe, Comisia Europeană și alți actori interesați, pentru a stimula creșterea, viabilitatea și inovarea în orașele europene și pentru a identifica și a aborda cu succes provocările sociale. Scopul este îmbunătățirea calității vieții în zonele urbane.
- Există un dinamism accentuat în ceea ce privește revizuirea unor documente strategice importante în 2020 - NOUA CARTĂ DE LA LEIPZIG/AGENDA URBANĂ EUROPEANĂ, AGENDA TERITORIALĂ A UE 2030. Se urmărește: O Europă echitabilă care oferă perspective de viitor pentru toate comunitățile (indiferent de mărime) și toți indivizii; Dezvoltare policentrică; Potențialul distinct al unor teritorii diverse, bariere în dezvoltare care să fie adresate în mod integrat și colaborativ.
- UAT-urile județului Sălaj ar fi favorizate în context european de un scenariu de planificare spațială care pune accent pe dezvoltarea policentrică, pe orașe mici, pe legăturile urban-rural și pe conexiuni intra-regionale.
- Jude'ul Sălaj are un caracter rural, preponderent izolat, cu un indice de urbanizare scăzut față de media națională și regională, cu doar 4 municipii și orașe, comune preponderent mici (1,500-3,000 locuitori), aprox. 40% din comune au sate sub 100 de locuitori aflate la risc de depopulare. Din perspectivă strategică această ruralitate reprezintă un dezavantaj, corel\ndu-se de multe ori cu subdezvoltarea]n zonele izolate.
- Municipiul Zalău, oraș cu servicii mixte, a cărui arie de polarizare nu trece de limita județului, este poziționat în aria de influență a două orașe, cu arii de polarizare regională și sub-regională: Cluj-Napoca și Oradea. Pot exista atât avantaje cât și dezavantaje.
- Zonele private de existenţa unor centre polarizatoare urbane şi în profund declin socio-demografic sunt cele din sud și sud-estul județului.
- Se observă o relativă diversitate şi nu există o omogenitate funcţională a spaţiului rural.
- În general oraşele din județ nu sunt conectate funcţional cu spaţiul rural pe care îl polarizează.
- În oraşele mici (care erau toate monoindustriale la începutul anilor 2000), activităţile economice dezvoltate în urma procesului de restructurare industrială nu se bazează pe valorificarea resurselor locale (agricole sau neagricole) şi sunt mai degrabă rezultatul unor investiţii datorate fie faptului că regiunea este parte a unei ţări membre a UE fie altor factori cum ar fi costurile scăzute ale investiţiei, avantajele fiscale ale investitorilor.

- Accesibilitatea și conectivitatea reprezintă factori cheie pentru dezvoltarea regiunilor într-o economie globală. Județul Sălaj poziționat într-o regiune de dezvoltare care se caracterizează printr-o accesibilitate și mobilitate redusă. Municipiul Zalău, prin poziționarea la confluența a două rețele transeuropene de transport rutier, compensează în acest domeniu.
- Rețeaua de drumuri relativ lungă dar cu necesitatea modernizării acesteia, situație mai pregnantă la nivelul drumurilor județene și comunale. Acces greu pe cale rutieră spre unele zone rurale.
- Infrastructura feroviară este nevalorificată în prezent.
- Existență în regiune a 4 aeroporturi – compensează parțial lipsa conectivității rutiere și feroviare.
- La nivelul județului Sălaj avem extindere spațială a orașelor în contextul declinului demografic și economic. Județul Sălaj în ansamblul său – creșteri de peste 50% a intravilanului în ultimii 25-30 de ani; unele zone chiar mai mari. Nu există corelație între creșterea intravilanului și indicatorii demografici și economici.
- Suburbanizarea prezentă în cazul municipiului Zalău dar relativ de mică amploare prin comparație cu alte municipii reședință de județ din regiunea de Nord-Vest.
- Avem în ultimul deceniu creșterea suprafeței locuibile și a calității locuințelor în majoritatea municipiilor și orașelor.
- Sălajul este un județ cu valoare intermediară a ITE, acoperirea pe mediul rural fiind superioară mediei naționale.
- În ceea ce privește aspecte pozitivele vizând evoluția dotărilor edilitare pe intervalul 2009-2019 remarcăm: Creșterea lungimii conductelor de gaze și a localităților conectate din rural; Creșterea lungimii conductelor de distribuție apă și a localităților deservite din rural; Creșterea semnificativă a lungimii rețelei de canalizare și a localităților deservite din rural.
- În ceea ce privește aspecte negative vizând evoluția dotărilor edilitare la nivelul anului 2019 remarcăm: Cel mai mic nr. de consumatori la energie electrică la nivel regional; Acoperire limitată în profil teritorial a rețelei de canalizare.

Calitatea factorilor de mediu

- Dezvoltarea sistemului de control al calității aerului la nivel de județ prin multiplicarea stațiilor automate și îmbunătățirea situației capturilor de date;
- Îmbunătățirea calității aerului prin retehnologizarea sistemelor clasice de producere a energiei, prin stimularea utilizării de surse alternative de energie și prin modernizarea transportului rutier;
- Îmbunătățirea situației spațiilor verzi urbane prin realizarea indicatorului de 26mp spațiu verde/locuitor, adecvarea acestora la nevoile specifice și realizarea evidenței spațiilor verzi prin registre dedicate, în toate localitățile urbane;
- Menținerea unui sistem de control al calității apei din sursele de apă centralizate pentru respectare standardelor minime de calitate;
- Creșterea procentajului populației conectate la sisteme de canalizare cu epurare și tratarea apelor uzate în trepte superioare de epurare, atât la nivel urban cât și rural;
- Scăderea presiunii antropice asupra pășunilor, prin reglementări urbanistice clare;
- Reducerea poluării fonice mai ales la nivel urban, dar și de-a lungul drumurilor principale prin optimizarea circulației, crearea de variante ocolitoare și controlul mai riguros al stării tehnice a

autovehiculelor grele. Îmbunătățirea colectării de date referitoare la poluarea fonică la nivel de județ, mai ales de-a lungul căilor majore de transport și întocmirea unei hărți de zgomot;
- Scăderea suprafețelor afectate de poluare prin activități industriale, lucrări miniere și de foraj, prin monitorizare și responsabilizarea agenților economici implicați, în cooperare cu Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj;
- Reducerea poluării albiilor râurilor și malurilor acestora prin curățarea acestora, prin crearea de bariere care să oprească deșeurile, supravegherea video a zonelor în care se depozitează deșeuri ilegal;
- Îmbunătățirea sistemelor de colectare selectivă a deșeurilor și creșterea ratei de valorificare a deșeurilor reutilizabile la nivel de județ;

Sectorul IT și guvernarea electronică

Luând aminte la exemple de succes din alte zone din România, colaborarea dintre firmele de IT și firme din alte domenii economice poate duce la accelerarea inovării în sectoare dintre cele mai diverse. Încurajarea cercetării și sprijinirea învățământului de profil, care ar putea furniza, în câțiva ani, forța de muncă necesară, calificată, este de asemenea un pas esențial pentru construirea unui sector ITC viabil în județ.

Sectorul IT are un specific aparte, fiindcă poate aduce beneficii foarte mari raportat la numărul de angajați. Având în vedere necesitatea dezvoltării unor ramuri economice cu mare potențial de creștere și cu un grad ridicat de inovare, realizarea și implementarea unei strategii care să pună în valoare interesul pentru educație în ITC și să minimizeze amenințările ar putea să transforme sectorul într-un atu pentru județ, care s-ar putea constitui ca o zonă potrivită pentru companiile ITC care vor să se extindă sau să își mute o parte din operații din orașele cu o dezvoltare mai timpurie în acest domeniu (București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara). O asemenea susținere din partea consiliului județean ar putea funcționa, mai ales că perioada prin care trecem a arătat fezabilitatea unor soluții *remote* de lucru în cadrul acestor companii; este adevărat că un asemenea plan nu ar da rezultate imediate, dar poate fi o alternativă pe termen lung, mai ales dacă infrastructura digitală se dezvoltă într-un ritm accelerat.

În ceea ce privește e-guvernarea, aceasta ar trebui să ocupe un rol important în dezvoltarea capacității administrative (mai ales din perspectiva serviciilor online oferite și a utilizării bazelor de date pentru structurarea informațiilor disponibile), mai ales luând în considerare gradul relativ ridicat de conectare la internet a cetățenilor în zonele urbane și migrarea către accesul mobil. Pentru acest lucru, câteva din lipsurile (cele mai multe cunoscute) în acest domeniu ar trebui remediate:

- Finalizarea implementării unui sistem GIS la nivel județean care să ofere servicii digitale tranzacționale cetățenilor și companiilor;
- Universalizarea utilizării sistemului de management al documentelor în interiorul tuturor primăriilor din județ;
- Interconectarea tuturor aplicațiilor și a bazelor de date, inițial în interiorul consiliului județean, iar apoi între instituțiile din localități diferite;

- Colectarea periodică a datelor legate de utilizarea serviciilor online oferite cetățenilor și companiilor și a gradului de satisfacție în utilizare;
- O campanie de marketing mai consistentă, menită să crească gradul de adopție și utilizare a serviciilor existente;
- Acțiuni pentru creșterea vitezei medii de acces la Internet în întreg județul și conectarea localităților care încă nu au acces;
- Susținerea educației digitale, prin proiecte punctuale (actualizarea bazei materiale a școlilor) sau generale (creșterea competențelor digitale ale profesorilor);
- Instruiri și training-uri dedicate funcționarilor, pentru creșterea nivelului de competență digitală și înțelegerea procesului de transformare digitală;
- Implementarea unor noi instrumente participative și în alte localități;
- Proiecte educaționale pentru creșterea nivelului de competențe digitale ale populației;
- Realizarea unui sistem de *single sign-on* pentru cetățeni și companii, și extinderea lui gradulă la nivelul întregului județ.

Economie

- La nivel regional, după Cluj și Maramureș, județul Sălaj înregistrează a treia rată de creștere a PIB/locuitor în perioada 2009-2018 (peste 62%). Rata de creștere este cu peste 14% mai ridicată față de cea națională, ceea ce arată un proces important de reducere a disparităților de dezvoltare.
- Evoluții importante pentru viitorul economiei locale țin de demografie și zona educației:
  - rată a natalității peste media regională;
  - spor natural pozitiv în mediul urban;
  - cel mai ridicat grad de cuprindere în învățământ în rural la nivel regional;
  - cea mai mare rată netă de cuprindere în învățământul primar;
- Evoluții regionale în contextul pandemiei COVID 19 (sursa: CNP):
  - scădere cu 8% a producției industriale (a treia cea mai redusă la nivel național)
  - reducere cu 1,2% a efectivului de salariați (Vest, -3%; București-Ilfov, -0,2%)
  - scăderea cu 63% a înnoptărilor în structurile de cazare turistică (martie-dec 2020, față de perioada similară din 2019); în Sălaj scăderea a fost de 71%
  - scădere a exporturilor cu 8% în primele 10 luni ale anului 2020, față de perioada similară a anului 2019 (la nivel național -12%)
  - sectoare cu evoluție pozitivă – imobiliar, construcții, IT%C
- Prognoze legate de evoluțiile regionale (2024)
  - creștere reala a PIB de 4% susținută în principal de industrie și construcții,
  - revenire completă a economiei regionale în 2022,
  - creștere a numărului mediu de salariați cu 2%,
  - scăderea ratei șomajului,

- dinamici pozitive ale câștigurilor salariale, cu creșteri estimate peste media națională în Cluj și Sălaj.

- Structural, VAB a evoluat într-un context de creștere a ponderii sectorului public (Administrație, sănătate, învățământ, asigurări sociale) de la 12 la 18% în perioada 2008-2018. Cu excepția sectorului Agricultură și silvicultură, VAB a tuturor celorlalte sectoare a crescut.
- Agricultura are o pondere nesemnificativă în economia județului, în timp ce industria generează peste 50% din cifra de afaceri și peste 42% din profitul net. Serviciile sunt pe locul doi în privința numărului de salariați și al profitului net generat, fiind însă depășite la cifra de afaceri și număr de unități de sectorul comerțului.
- Datele relevă un nivel foarte scăzut de cheltuieli cu activitatea de cercetare și dezvoltare comparat cu celelalte județe ale regiunii, sau cu unele județe din grupul strategic. Istoric, județul nu a avut competență în această arie, datorită specificului industrial, iar activitatea de R&D se concentrează la nivelul municipiilor poli de creștere, mari centre universitare.
- Sectorul public este cel datorită căruia ponderea investițiilor în construcții a crescut – această informație, conexată cu valorile VAB ale sectorului arată o economie puternic susținută de sectorul public.
- Principalul motor al exporturilor sunt firmele ce produc și tranzacționează produse și articole din metal (specific, grupa produse din fontă, fir și oțel).
- O altă arie de avantaj competitiv este zona textilelor – exporturile de lână acoperă peste o treime din totalul național, în timp ce articolele si accesorii din îmbrăcăminte din tricotaje acopereau 4% din totalul exporturilor firmelor românești în 2019 și 8% în 2020. Această industrie s-a dovedit competitivă și în perioada de pandemie.
- Exporturile de legume, plante, rădăcini și tuberculi este o altă arie competitivă, cu o cotă de export de 13% din totalurile naționale ale domeniului.
- Resursele de muncă ale județului sunt într-o continuă diminuare, cu o rată anuală de 2% contrabalansat cu un procent asemănător de creștere a ratei de ocupare.
- Populația ocupată civilă nu înregistrează involuții semnificative, rata de scădere fiind de 1,5% comparat cu anul 2008, în condițiile în care resursele de muncă s-au redus cu peste 15% (cauzele fiind atât sporul natural negativ înregistrat în mare parte a perioadei, cât și emigrația).
- Analiza datelor arată că evoluțiile structurale (2019 vs. 2008) converg către dezvoltarea sectorului serviciilor în detrimentul celui agricol. Numărul persoanelor ocupate în agricultură și silvicultură a scăzut cu peste 25%, în timp ce sectorul serviciilor a crescut cu aproape 50%.
- Deși ponderile lor în total sunt încă reduse, creșterile cele mai însemnate se regăsesc în sectoarele ”Alte activități de servicii”, IT și HoReCa. Și sectorul construcțiilor este unul în care numărul persoanelor ocupate a crescut semnificativ (+44%).
- Zona Metropolitană (ZM) generează peste 83% din locurile de muncă din județ, la nivelul anului 2019; ponderea Zonei metropolitane în totalul județean scade, în principal datorită involuțiilor de la nivelul orașelor. Ponderile municipiului Zalău și ale Zonei metropolitane în totalul județean au suferit modificări invers proporționale - dacă numărul de angajați în Zalău este cu aproape 10% mai ridicat, în ZM acesta scade cu 2%.
- Dacă evoluțiile urbanului sunt pozitive doar în cazul municipiului, numărul de angajați din mediul rural crește cu aproape 14%, evoluțiile nefiind unitare la nivelul întregii arii rurale.
- Dacă evoluțiile urbanului sunt pozitive doar în cazul municipiului, numărul de angajați din mediul rural crește cu aproape 14%, evoluțiile nefiind unitare la nivelul întregii arii rurale.

- Evoluții importante înregistrate (2008-2019)
  - Numărul salariaților din industrie scade cu 12% (cu peste 2000 de salariați mai puțin);
  - Construcții: + 40%, surplus de peste 1200 de salariați, evoluții foarte importante începând cu 2014;
  - Serviciile (exceptând comerț) – creștere de 9%, +1700 angajați;
  - Sector public stabil;
  - Comerț, -4%;
  - Agricultură și silvicultură, creștere de 60% (+550 salariați);
  - Transport și depozitare – evoluții fluctuante de-a lungul perioadei, per total scădere cu 17%;
  - HoReCa - + 72% (+aproape 1200 salariați);
  - Triplare a numărului de angajați din sectorul ”alte servicii” (+600 de salariați).
- Se constată creșterea continuă a numărului de salariați și în perioada pandemiei, ceea ce arată că economia locală a devenit una reziliență (Efectivul de salariați la sfârșitul lunii aprilie 2021 a fost de 51803 persoane, cu 682 persoane (+1,3%) mai mult față de luna aprilie 2020.
- Comparat cu salariul mediu de la nivel național, cel județean era în 2019 mai mic cu 15%, însă ratele de creștere erau semnificativ mai mari în cazul județului (+92%, față de + 76% la nivel național).
- Fenomenul de recuperare a decalajelor se înregistra și la nivelul sectoarelor cu un număr ridicat de angajați – sectorul industrial local (industria prelucrătoare) plătea la nivel de 2019 angajaților salarii relativ similare cu cele de la nivel național.
- Nivelul redus al salariilor este o problemă strategică – cea mai mare parte a angajaților județului este salarizată sub media venitului net pe țară. Salariații din comerț continuă să aibă salarii foarte mici, cu toate că ponderea venitului în valorile naționale ale sectorului a crescut de la 60% în 2014 la 83% în 2019.
- Sectorul IT este unul în creștere, dar momentan nu poate polariza forță de muncă dinafara comunității – datorită salariilor reduse (sub jumătate din salariul mediu de la nivel național al sectorului), acesta nu poate fi competitiv datorită apropierii de Cluj-Napoca, unde salariile sunt de departe, mult mai atractive.
- În condițiile în care sectorul industriei prelucrătoare locale are o anumită imobilitate în termeni de creșteri ale salariilor (se află constant în apropierea mediei naționale a sectorului), iar cel public a ajuns la niveluri ale veniturilor angajaților la limita suportabilității bugetelor, provocarea strategică legată de creșterea nivelului veniturilor cade în sarcina sectoarelor serviciilor și a celui comercial.
- Nivelul redus al salariilor este dublat de o altă problemă structurală a economiei locale, care rezidă în numărul ridicat de pensionari, comparativ cu cel al persoanelor ocupate. Doua rapoarte ne atrag atenția: 1 pensie / 1.7 persoane ocupate (în condițiile în care aproape 26.000 din cele 99.000 sunt persoane ocupate în agricultură; dacă le excludem pe acestea, raportul se reduce la 1 la 1.2) și 1 pensie/ 0,8 salariați (5 pensii la 4 salariați).
- O analiză la nivel național (date din 2019) arăta Sălajul cu un raport echilibrat între pensionari și salariați (alături de județe precum Tulcea, Maramureș, Harghita și Gorj). Situații dezechilibrate erau întâlnite în județe precum Teleorman (1,7 pensionari/salariat) Botoșani și Vaslui (1,4), Caraș-Severin (1,3) în timp ce în comunități precum București, Ilfov, Timiș, Cluj si Arad raportul era inversat (de la 0,5 până la 0,7 pensionari/salariat).

- La finele lui 2020 evidențele Casei Județene de Pensii Sălaj arătau un total de 54.105 pensii din sectorul de stat acordate. Numărul pensionarilor pentru limită de vârstă era de 39.662 (în creștere cu peste 650 de persoane față de anul anterior). Din aceștia, 4.647 erau pensionari din sectorul agricol (o scădere de 7% față de anul anterior) ; 5.671 beneficiari de pensii acordate în baza unor legi speciale și beneficiari de indemnizații acordate în baza unor legi speciale (revoluționari).
- Datele de la mijlocul lui 2020 arătau că 20% dintre pensionari (peste 12.000) primeau pensia minimă, în cuantum de 704 lei. Pensia medie în sectorul de stat (92% dintre pensionari intră în această categorie) la nivelul județului este de 1.285 lei (în creștere față de valoarea de 1156 le din 2019), în timp ce cuantumul pensiei medii în sectorul agricol la nivelul județului Sălaj era de 570 lei.
- Datele relevă creșteri semnificative ale numărului de firme, numărului de salariați, cifrei de afaceri și profitului în servicii, construcții și agricultură.
- Salariile mici, respective costul redus al forței de muncă și resursa umană calificată sunt principalii factori în atragerea investitorilor în domenii precum fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, industria metalurgică, industria alimentară și industria textilă.
- Se pot observa avantaje comparative în multe dintre ariile tradiționale manufacturiere, precum industria produselor din cauciuc și industria metalurgică.
- Industria articolelor pentru îmbrăcăminte își dezvoltă avantajele comparative (creștere a valorii coeficientului). Același trend este observabil și în cazul industriei construcțiilor metalice.
- În timp, unele arii au pierdut din concentrarea de angajați (având la momentul actual un coeficient subunitar) – sectorul comercial și cel al prelucrării lemnului.
- Sectoarele aferente serviciilor sunt subreprezentate în termeni de specializare, cu excepția câtorva domenii, precum alte ”Alte activități de servicii”, serviciile publice și sectorul HoReCa - acesta dezvoltă avantaje comparative față de anul de bază al analizei .
- Peste 50% din salariații locali activează în asemenea arii, cu probabilitate ridicată de a poseda avantaje competitive (acestea sunt observabile în tabelul de mai sus). Dacă excludem din analiză sectorul public, procentul se reduce.
- Este îmbucurător faptul că avantajele competitive sunt regăsite într-un număr important de activități, iar analiza confirmă competitivitatea unei părți importante din sectoarele tradiționale.
- Rate de creștere superioare sectorului similar național confirmă avantaje competitive în construcții, Horeca, dar și industrie grea – metalurgică și a construcțiilor metalice. Industria articolelor de îmbrăcăminte are o rată de involuție inferioară celei de la nivel național.
- Creșterea din domeniul HoReCa și a industriei alimentare, pot fi baza unei clusterizări a unor asemenea tipuri de activități.
- Sectoare în dezvoltare grupează peste 47% din angajații de la nivel local, ceea ce arată o importantă capacitate de dezvoltare economică și avantaje competitive certe. Acestea reprezintă baza de creștere a economiei locale.
- Sectoare și domenii precum construcțiile, fabricare a articolelor de îmbrăcăminte, Horeca, industrie alimentară, dar și industria grea – metalurgică și a construcțiilor metalice sunt competitive.
- Ariilor cu tradiție și bine-cunoscute li se adaugă activitățile companiilor din agricultură, dar și o componentă de servicii.

- Sectoarele în transformare importante sunt cele ale industriei mobile, industriei produselor din cauciuc și sectorului transporturilor. Ratele de evoluție ale acestora sunt inferioare celei naționale, dar ele trebuie tratate diferit - unele dintre ele pierd în timp un număr semnificativ de angajați (industria mobilei și transporturile terestre), în cazul industriei produselor din cauciuc plasarea în această categorie se datorează exclusiv creșterii ridicate a domeniului la nivel național.
- Se observă o relativă polarizarea economiei, vizibilă și prin procentul extrem de redus al sectoarelor de perspectivă (doar 2% din angajați activează în sectoare cu rate de creștere importante, dar care nu au un nivel de concentrare ridicat).
- Eforturile strategice ale comunității trebuie să fie adresate zonelor aflate în declin. Problematice sunt sectoarele / domeniile aferente activităților comerciale (peste 14% din angajații de la nivelul întregului județ), prelucrarea lemnului, fabricarea de mașini și utilaje, care au pierdut o parte importantă din angajați. Sectoare aferente serviciilor care intră în categoria amintită datorită faptului că rata lor de evoluție este inferioară celei naționale sunt cele ale serviciilor administrative și suport și activitățile profesionale, științifice și tehnice, dar și industriile creative (care au surplus de angajați față de perioada de bază).
- Numărul de unități economice active la nivelul județului a crescut cu mai mult de un sfert în șase ani, creșterea fiind mai accentuată în mediul rural (46,9%). Numărul de salariați ai întreprinderilor active a crescut de asemenea în perioada evaluată (11,5%), creșterea fiind ușor mai mare în mediul rural decât în urban. Cifra de afaceri și profitul net au crescut (în termeni reali) cel mai mult pe parcursul celor șase ani, din nou, creșterile fiind mai mari în cazul mediului rural.
- Scăderea numărului de firme și a numărului de salariați, concomitent cu creșterea cifrei de afaceri și a profitului indică o eficientizare a activității și o creștere a nivelului de competitivitate a întreprinderilor mijlocii (50 – 249 de angajați).
- Numărul firmelor mari (peste 250 de angajați) era dublu în 2019, față de 2014, iar numărul de salariați și cifra de afaceri erau aproximativ cu o treime mai mari (în termeni reali) în 2019, în timp ce profitul net era mai mic (în termeni reali).
- Deși în mediul urban, densitatea întreprinderilor este mai mare decât în rural, decalajele se reduc.
- Scădere a densității firmelor poate fi generată fie de relocarea activității economice în UAT-urile/comunele învecinate (cazul municipiului Zalău), fie de scăderea atractivității/diminuarea oportunităților mediului economic local pe fondul îmbătrânirii populației și emigrării forței de muncă mai mult sau mai puțin specializate.
- Analiza separată urban-rural a numărului de înmatriculări arată că în mediul urban trendul oscilant al înființării de firme este unul descendent, în timp ce în mediul rural este unul ascendent. În mediul rural, media numărului de firme înființate/1000 de locuitori în ultimii ani se apropie de media UAT-urilor din mediului urban al județului Sălaj.
- Aproape 70% din totalul angajaților economie locale activează în domenii cu posibile avantaje comparative.
- Între cele cinci județe comparate, Sălajul a fost printre cele mai afectate de criza economică declanșată la sfârșitul anului 2008 și în România, însă și-a revenit foarte bine, fiind pe primul loc în cazul majorității indicatorilor utilizați în măsurarea rezilienței economice; Din această

perspectivă, județul Sălaj a fost mai rezilient la criza economică decât alte județe cu profil asemănător.

- Din perspectiva puterii de cumpărare, județul Sălaj a avut un nivel de reziliență economică peste media UE27.
- Gradul de ocupare a fost afectat de criza economică, însă județul Sălaj și-a revenit foarte bine, situându-se pe locul 2 între cele cinci județe comparate în privința creșterii (revenirii și performanței) gradului de ocupare după criză.
- În mediul urban, județul Sălaj a suferit, alături de județul Bihor, cea mai mare scădere a gradului de ocupare pe fondul crizei economice; Însă, în comparație cu celelalte județe, gradul de ocupare în mediul urban a crescut semnificativ după criză, fiind depășit la acest capitol (în mediul urban), doar de județul Satu Mare; Astfel, comparativ cu gradul de ocupare dinaintea crizei, județul Sălaj a ajuns la același nivel, în timp ce în Satu Mare și Bistrița-Năsăud, gradul de ocupare era mai mare în 2018 – 2019 decât înaintea crizei, iar în Caraș-Severin și Bihor, mai mic.
- În interiorul județului, din perspectiva gradului de ocupare, puternic afectate de criza economică au fost orașele Jibou și Șimleu Silvaniei, acestea nereușind să revină la gradul de ocupare dinaintea crizei; În același timp, municipiul Zalău și orașul Cehu Silvaniei au depășit gradul de ocupare dinaintea crizei, dovedindu-se a fi mai reziliente din punct de vedere economic decât celelalte două UAT-uri urbane din județ.
- Comunele din județul Sălaj au făcut față mai bine crizei economice în comparație cu cele din județele comparate (din perspectiva gradului de ocupare), doar cele din județul Bihor rezistând mai bine șocului economic. Cu excepția a 7 comune dintre cele 57 ale județului, gradul de ocupare a înregistrat rate înalte de creștere, depășind valorile dinaintea crizei. Comunele Nușfalău, Crișeni, Hereclean, Pericei și Vârșolț aveau în 2019 cel mai ridicat grad de ocupare între comunele din județ, primele două depășind din acest punct de vedere și orașele din județ, reușind astfel să se apropie chiar de gradul de ocupare al municipiului Zalău.

Turism

- **Evoluția capacității de cazare turistică existentă** a fost, în general, una pozitivă. La nivelul mediului urban cea mai mare creștere procentuală în perioada 2008-2020 a fost atinsă în cazul orașului Jibou. La nivelul mediului rural, cu toate că evoluția a fost pozitivă, au existent diferențe considerabile între comune. Cu toate că o parte a comunelor din județ au atins creșteri spectaculoase, un număr redus de comune au înregistrat scăderi, deși nu foarte mari. Comunele cu cele mai mari creșteri procentuale ale acestui indicator au fost comunele Românași (490%), Gâlgău (450%), Meseşenii de Jos (314%) și Crișeni (105%). În ceea ce privește evoluția acestui indicator în funcție de tipurile de structuri de primire turistică, se remarcă faptul că județul Sălaj a atins a o medie a creșterii anuale de 8.09%, care este considerabil mai mare comparativ cu creșterea înregistrată la nivel național. Totuși, trebuie remarcat faptul că în ciuda creșterii medii ridicate, începând cu anul 2017 județul a cunoscut o scădere susținută a acestui indicator, care a ajuns la -8.57% în anul 2020. Acest trend negativ este explicat de dispariția capacității de cazare în structurile de tipul *Hoteluri pentru tineret, Campinguri și Tabere de elevi și preșcolari*. Cu toate acestea, structurile de tipul *Pensiunilor agroturistice* au înregistrat o creștere considerabilă (598.39%), fapt ce subliniază existența potențialului pentru dezvoltarea agroturismului de la nivelul județului.

- În general **capacitatea de cazare turistică în funcțiune** a înregistrat a evoluție similară cu cea a indicatorului precedent. La nivelul mediului urban unitățile administrativ teritoriale au cunoscut creșteri ale acestui indicator (media fiind de 118%). Creșterea procentuală medie de la nivelul mediului rural (63.38%) este considerabil mai redusă comparativ cu mediul urban. Precum în cazul indicatorului precedent, se remarcă dispariția capacității de cazare în cazul structurilor de tipul *Hoteluri pentru tineret, Moteluri, Campinguri și Tabere de elevi și preșcolari*. Totuși, structurile de tipul *Hosteluri*, *Pensiuni agroturistice*, *Pensiuni turistice* și *Hoteluri* au cunoscut creșteri procentuale considerabile.
- În ceea ce privește evoluția numărului de **sosiri în structurile de primire turistică**. Atât la nivelul urban, cât și la nivelul rural, creșterea este considerabil mai mare comparativ cu creșterea celor doi indicatori menționați anterior. Cu alte cuvinte, se remarcă o creștere a eficienței structurilor de cazare turistică. Structurile care au înregistrat cele mai semnificative creșteri sunt Cabanele turistice, Căsuțele turistice și Pensiunile agroturistice, acestea fiind concentrate în principal la nivelul mediului rural al județului. Efectul negativ al pandemiei asupra sectorului turismului de la nivelul județului este reflectat în o scădere procentuală de -61.78 în anul 2020, comparativ cu anul 2019.
- Evoluția numărului de **înnoptări în structuri de primire turistică** a fost de asemenea, pozitivă, înregistrându-se o creștere atât la nivel urban (625.70%), cât și la nivel rural (286.40%). Cele mai mari creșteri ale acestui indicator au fost atinse de către orașul Jibou și comunele Crasna, Meseşenii de Jos și Românași. În ceea ce privește evoluția indicatorului pe tipuri de structuri, singurele structuri care au înregistrat creșteri sunt Cabane turistice, Pensiunile agroturistice și Căsuțele turistice. Efectul negativ al pandemiei a fost reflectat într-o scădere de -61.55% a numărului de înnoptări la nivelul județului în anul 2020, comparativ cu anul 2019.
- Gradul de eficiență al structurilor de cazare turistică, măsurat prin **gradul de ocupare,** a fost similar la nivelul mediului urban (11.05%) și rural (10.17%). Însă, la nivel rural există diferențe considerabile între comune, cel mai mare nivel de eficiență fiind atins de către comuna Ileanda. Structurile care au înregistrat cele mai mari medii ale gradului de ocupare sunt *Hotelurile, Bungalourile* și *Vilele turistice*.
- În privința **numărului de salariați și cifrei de afaceri** în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare, s*e remarcă o evoluție negativă atât la nivelul general al județului. De asemenea, se remarcă diferențe considerabile între evoluția acestor indicatori între mediul urban și cel rural. Spre exemplu, în ceea ce privește cifra de afaceri, la nivelul mediului urban s-a înregistrat în medie o scădere de -73.91% în perioada analizată, în timp ce la nivelul mediului rural s-a înregistrat în medie o creștere de 3822.91%. Prin urmare, datele sugerează o creștere a importanței acestui domeniu în economia comunelor de la nivelul județului. Cu toate acestea, **profitul net** înregistrat la nivelul județului în domeniul *Hoteluri și alte facilități de cazare* a avut o evoluție pozitivă. Prin urmare, având în vedere evoluția diferită a acestui indicator, comparativ cu cei 2 indicatori precedenți, datele sugerează faptul că deși activitatea în acest domeniu a scăzut, acesta a devenit totuși mai profitabilă.

Dezvoltare rurală

- Majoritatea comunelor din județul Sălaj se află într-un proces accelerat de depopulare și îmbătrânire a populației, excepție făcând doar cinci comune dintre cele 57; Trendul este însă invers, respectiv de creștere a populației în cinci comune, dintre care trei sunt învecinate cu municipiul Zalău.
- Lipsa infrastructurii tehnico-edilitare, calitatea precară a serviciilor de educație și sănătate (componente esențiale ale calității vieții), precum și lipsa locurilor de muncă și veniturilor motivante sunt principalele cauze ale emigrării tinerilor din comunele sălăjene.
- Economia comunelor Sălăjene este și ea în declin în cea mai mare parte a cazurilor, exceptând comunele din apropierea municipiului Zalău și o parte din cele din Zona Metropolitană;
- Economia locală a unora dintre comune este pe un trend de creștere semnificativ, fenomen semnalat de creșterea densității antreprenoriale, a cifrei de afaceri și salariaților unităților active, a numărului de firme înființate, a creșterii capacității de cazare și numărului de turiști etc.
- Nivelul scăzut de dezvoltare al ruralului sălăjean este relevat și de Indicele Dezvoltării Umane Locale (IDUL), acesta înregistrând cea mai mică valoare medie din regiune. De remarcat însă creșterile semnificative ale valorilor IDUL pentru anul 2018, față de anul 2011 în cazul unor comune precum Someș Odorhei, Lețca, Carastelec, Coșeiu, Cizer; în același timp, creșterile IDUL sunt mici în comunele Bănișor, Bocșa, Boghiș, Vârșolț, Halmășd.
- Existența GAL-urilor și a cooperativelor agricole de producție este semnul începerii unui proces de revitalizare a dezvoltării rurale în județ, un proces care este însă anevoios și presupune schimbarea mentalității, respectiv necesitatea parteneriatului și colaborării, consultarea, transparența, profesionalizarea și dezvoltarea capacității antreprenoriale a populației din mediul rural.

Sălaj: Profilul strategic

Context strategic

Evoluția comunităților locale din România este influențată de un nou tip de context strategic. Dezvoltarea infrastructurii de transport, creșterea mobilității populației corelată cu creșterea rapidă a unor poli de dezvoltare și a unor comunități urbane, accesul la resurse UE, duce la apariția unor oportunități noi la nivel local. Pe de alta parte competiția între comunități locale devine tot mai puternică, în special în ceea ce privește atragerea celui mai important tip de resursa: resursa umană. În aceasta competiție vor fi învingători si participanți iar județul Sălaj trebuie să ia în considerare toate elementele strategice care îi pot influența poziționarea viitoare.

Pentru a reuși o poziționare capabilă să ofere avantaj strategic județul trebuie:

- Să conștientizeze problemele strategice cu care se confruntă;
- Să evite greșeli majore care îi pot încetini dezvoltarea;
- Să identifice sursele proprii de avantaj competitiv;
- Să definească o viziune ambițioasa dar realista;
- Să definească factori strategici cheie;
- Să stabilească direcții și obiective strategice coerente.

Aceasta strategie nu se referă doar la zonele delimitate legal în care Consiliul Județean poate interveni direct ci vizează obiective de dezvoltare comunitară la nivelul județului care pot fi atinse printr-o cooperare inteligentă a actorilor locali relevanți: sector public, privat și nonprofit.

Consiliul Județean își poate asuma un rol de promotor, facilitator și coordonator al unor politici comunitare relevante strategic la nivelul întregului județ.
Este foarte important să definim nu doar ce trebuie să facă județul Sălaj în viitor, ci și **ce nu trebuie să facă**:

- Să nu încerce sa copieze mecanic modele de dezvoltare ale altor județe ci să dezvolte strategii care să utilizeze la maxim specificul local și sursele de avantaj competitiv existente;
- Să nu piardă masiv resursa umană esențială pentru dezvoltarea județului;
- Să nu inițieze un model de dezvoltare brutal ce poate distruge echilibrul urban-rural și identitatea locală ci să vizeze o dezvoltare echilibrată a acestor două zone (inclusiv păstrarea identității rurale tradiționale acolo unde ea mai există);
- Să nu proiecteze o imagine simplistă a județului ce poate restrânge oportunitățile de dezvoltare și percepția exterioară a acestuia;
- Să nu deconecteze semnificativ administrațiile locale de comunități, fapt ce ar putea duce la strategii și politici rupte de realitate și irelevante pentru cetățeni;
- Să nu privilegieze conflictul și promovarea intereselor minore în relațiile comunitare ci să promoveze cooperarea locală (între sectorul public, privat si ONG);
-

Concept strategic

(concept ce definește concentrat esența dezvoltării strategice)
Conceptul strategic pentru Sălaj este **Capital Uman**.

Viziunea de dezvoltare a județului este corelată cu concepte (economie diversificată, antreprenoriat, dezvoltare comunitară, sistem de educație performant, identitate culturala) ce nu pot fi construite coerent în lipsa capitalului uman. Investițiile în acest capital, de la indicatori de calitate a vieții ridicați la educație sau conectarea cu o administrație publica performantă sunt esențiale și trebuie să fie prioritatea principala în viitor.

Dincolo de acceptarea importanței resursei umane în dezvoltarea comunitară a județului Sălaj trebuie să înțelegem că ar trebui vizate 4 zone distincte:

- Oamenii din comunitate care trebuie convinși să nu plece;
- Oamenii din comunitate care trebuie convinși să revină;
- Oameni din afara comunității care pot fi convinși să vină și să se stabilească in Salaj;
- Oameni din afara comunității care pot aduce un flux de energie și creativitate prin diferite activități derulate aici (chiar dacă nu locuiesc în județ): business, activități culturale sau sportive, evenimente, etc. Acești oameni pot dezvolta o conexiune cu județul și pot fi excelenți promotori ai acestuia în exterior (național și internațional).

Pericole strategice

(probleme care, lăsate nerezolvate, vor afecta strategic capacitatea de dezvoltare a județului; tratate corespunzător, ele pot deveni oportunități):

- Migrația forței de munca, în special populație tânără și educata; acest fenomen (foarte prezent la nivel național) poate afecta structural eforturile de construcție a unui model de dezvoltare funcțional în Sălaj;
- Slaba conectivitate pe doua niveluri specifice: a) conectivitate externă județului prin rețeaua națională de autostrăzi, căi ferate si aeroporturi (slabă conectivitate duce la limitarea oportunităților de conectare la fluxuri relevante la nivel național și internațional) și b) conectivitatea intrajudețeană care limitează utilizarea plenara a resurselor existente (resursa umana, economica, turistica, etc).
- Lipsa unui plan coerent de marketing public pentru județ tradus în existența și promovarea unui brand puternic, capabil sa construiască o imagine atractiva;
- Probleme existente în sistemul de educație precum existența unor diferențe mari în calitatea educațională în diferite școli din urban/rural, lipsa de corelare cu specificul economic al zonei, probleme de infrastructură și cooperare;

- Capacitatea scăzută de polarizare și forța limitată de dezvoltare a unora din centrele urbane județene;
- Deficiențe în ceea ce privește accesibilitatea și calitatea serviciilor de sănătate oferite locuitorilor județului;
- Disponibilitatea și calitatea transportului intrajudețean;
- Infrastructura deficitară la nivelul utilităților publice disponibile în județ, element ce afectează puternic indicatorii de calitate a vieții și oportunitățile de afaceri;
- Oportunități limitate de petrecere a timpului liber (cultura, sport, cumpărături, etc.);
- Îmbătrânirea populației, în special în mediul rural;
- Deficiente istorice în coordonarea dezvoltării comunitare județene, ce pot crea probleme de suprapunere, integrare și dezechilibru în relația centru/periferie, urban/rural, județean/local;
- Lipsa unui efort integrat de dezvoltare a turismului la nivelul județului și promovarea segmentata a diverselor inițiative în domeniu;
- Probleme legate de indicatori crescuți de sărăcie in anumite zone precum migrația si abandonul școlar;
- Probleme de incluziune a unor comunități defavorizate;
- Proximitatea unor centre urbane mari din alte județe, capabile sa atragă resursele comunității (in special resursa umană).

Surse de avantaj competitiv

(elemente care pot oferi avantaj în fața altor comunități ce reprezintă concurenți relevanți):

- Existența unei baze industriale puternice, cu investitori majori cu forță financiara si nivel tehnologic ridicat, domenii industriale/tehnice de specializare și capacitate de dezvoltare a unor sectoare conexe;
- Poziționarea geografică care poate aduce oportunități de dezvoltare economica in perspectivă (in principal prin conectarea la sistemul de transport național/european). Conectarea cu autostrada Transilvania în viitorul apropiat este un pas important care poate modifica puternic paradigma de dezvoltare a județului;
- Existența unor obiective turistice importante precum Complexul arheologic Porolissum, gradina botanica Jibou, etc.);
- Capacitate administrativă crescută ce poate integra eforturile de dezvoltare la nivelul județului, atrage resurse semnificative și stimula dezvoltarea unei noi paradigme strategice;
- Existența unui PATJ aflat în faza finală de adoptare, lucru ce poate stimula semnificativ coerența dezvoltării teritoriale și urbane la nivel județean;
- Existența unui profil multicultural al județului;
- Inițiative relevante și expertiză în anumite domenii agricole **(**cultivarea ciupercilor, brazilor de Crăciun, fructelor de pădure, apicultura, viticultura);

- Existența unor produse locale cu notorietate sau cu oportunități bune de dezvoltare;
- Existența unor școli de calitate, capabile sa formeze absolvenți bine pregătiți;
- Existența unei culturi a voluntariatului în rândul tinerilor din județ;
- Existența unei comunități internaționale puternice a celor care au plecat din Sălaj;
- Existența unor suprafețe verzi semnificative;
- Tradiția sportivă de performanță (în principal în volei și handbal);
- Siguranța crescută.

Principalii concurenți ai județului Sălaj și ai UAT-urilor componente sunt județele din Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest, fiecare județ competiționând cu Sălajul pe segmente diferite. Clujul și Bihorul, prin cele două municipii reședință de județ (Cluj-Napoca și Oradea), reprezintă principalii poli de atracție pentru resursa umană tânără și calificată din Sălaj. Bistrița-Năsăud este un competitor prin prisma potențialului pe care îl are în industria prelucrătoare. Maramureșul si Satu Mare reprezintă competitori in ceea ce privește turismul, conectivitatea și dezvoltarea unei baze industriale dinamice. Rata de creștere economică a județului Sălaj a făcut posibilă recuperarea decalajului existent între acesta și celelalte județe din regiune, Sălajul situându-se pe locul trei în ceea ce privește rata de creștere economică și pe locul doi în ceea ce privește valoarea PIB/locuitor, ajungând județul Bihor la acest ultim indicator. Factorii de diferențiere față de competitori sunt competitivitatea industrială internațională a unor ramuri cu tradiție, poziționarea geografică, calitatea factorilor de mediu și nivelul ridicat de performanță al unor unități de învățământ preuniversitar. Valorificarea surselor de avantaj competitiv ale Sălajului poate accelera ritmul de creștere economică, poate facilita dezvoltarea durabilă și creșterea calității vieții, astfel încât, deși este cel mai mic județ din regiune, acesta să devină unul dintre cele mai dezvoltate și competitive județe pe plan regional și național.

Viziune

(*Viziunea unei organizații sau comunități vizează dezvoltarea acesteia pe termen lung, 10-20 de ani. În consecință, această viziune de dezvoltare a județului Sălaj are ca orizont anii 2030 - 2035*)
Sălajul va fi un județ cu o economie diversificată și performantă, turism dezvoltat, mediu antreprenorial dinamic, conectivitate crescută, dezvoltare comunitară echilibrată, sistem de educație performant, indicatori crescuți de calitate a vieții și incluziune socială ridicată.

Fiecare concept cheie prezent în viziune are o importanță esențială pentru dezvoltarea strategică a județului și reprezintă prioritățile strategice de dezvoltare ale acestuia.

Prioritățile strategice:

- Diversificarea și creșterea competitivității economice;
- Dezvoltarea turismului;
- Dezvoltarea antreprenoriatului;
- Creșterea conectivității;
- Dezvoltarea comunitară echilibrată;
- Creșterea performanței sistemului de educație;
- Creșterea calității vieții;
- Asigurarea unui grad ridicat de incluziune socială.

Factori strategici cheie

(factori care vor influența pe termen lung și structural evoluția comunității).

Conectivitate

Conectarea județului este esențială din doua puncte de vedere:

a) conectarea externă cu fluxuri naționale și internaționale relevante (atât la nivel de infrastructură de transport cât și la nivel de idei, trenduri, oportunități);
b) conectarea intrajudețeană care poate utiliza și integra la maxim resursele diverse existente în interiorul județului.

Calitatea Vieții

Indicatorii de calitate a vieții sunt o sursă de pierdere de populație (in cazul unor valori scăzute) sau de atragere de populație (în cazul unor valori ridicate). Calitatea vieții la nivelul județului are o influență semnificativă asupra evoluției/dezvoltării pe termen lung - un nivel ridicat al indicatorilor de calitate a vieții influențează decisiv retenția și atracția de resursă umană, valorile scăzute a acestor indicatori produc un efect opus, de depopulare.
În acest moment județul Sălaj este în al doilea scenariu, în care pierderea de populație este corelată cu acești indicatori (nivel scăzut de venituri, lipsa oportunităților de angajare în domenii conectate cu pregătirea sau așteptările oamenilor, lipsa alternativelor de petrecere a timpului liber, servicii publice sau private de calitate scăzută, limitări în posibilitatea de dezvoltare a unei afaceri, etc.).
Administrația publică, sectorul privat și nonprofit trebuie să investească puternic în această zonă pentru ca județul să devină atractiv și relevant pentru tipul de resursă umană care poate dezvolta o economie locală puternică. Indicatorii crescuți de calitate a vieții sunt capabili să stimuleze un mediu care poate reține/ atrage resursa umană de calitate și care poate fi atractiv pentru diverși investitori.

Diversificare economică

Dezvoltarea diversificată a economiei este un factor strategic esențial pentru județul Sălaj. Ea se referă în principal la utilizarea inteligentă a bazei industriale competitive existente (investitori puternici, forță de muncă specializată, procese industriale integrate) pe care puține județe competitoare o dețin. Pe acest

fundament, județul poate construi elemente noi ale economiei bazate pe cunoaștere (precum manufactură sofisticată, servicii, R&D, ITC), poate dezvolta antreprenoriatul, business-ul mic și mijlociu sau alte zone economice relevante.

Conexiunea cu obiectivele Politicii de Coeziune a Uniunii Europene 2012-2027 și cu Agenda 2030

Dezvoltarea locală în România nu poate fi imaginată în prezent în afara unor preocupări globale care vizează dezvoltarea durabilă. Mai mult, prioritățile locale specifice trebuie conectate la cadrul mai larg al politicilor de la nivelul Uniunii Europene, în special cele legate de politica de coeziune post 2021. Conturarea direcțiilor strategice de dezvoltare pentru județul Sălaj a fost făcută având în vedere cele 5 mari priorități din politica de coeziune pentru exercițiul financiar 2021-2027 precum și cele 17 obiective ale Agendei 2030. Mai jos detaliem acest cadru global și european în care se înscriu direcțiile strategice de dezvoltare ale județului Sălaj.

Obiectivele Politicii de Coeziune a Uniunii Europene 2012-2027

La nivel european există în prezent o preocupare semnificativă și structurată vizând dimensiunile green (pilonul verde sau ecologic al dezvoltării durabile) și digital. Aceste două priorități sunt preluate și integrate în strategia de dezvoltare a județului Salaj la nivelul obiectivelor strategice de dezvoltare dintr-o perspectivă transversală. Cu alte cuvinte, considerăm că toate obiectivele strategice enumerate mai jos trebuie să includă componentele green și digital, cu aplicabilitate specifică în fiecare din aceste domenii. De ex., sub obiectivul strategic care vizează creșterea calității vieții, putem discuta despre îmbunătățirea condițiilor de locuire ale populației prin încurajarea unor construcții verzi și/sau creșterea eficienței energetice prin anveloparea locuințelor. Componenta digitală ar trebui să urmărească integrarea tehnologiei în viața de zi cu zi a cetățenilor și a companiilor (de pildă prin mutarea cât mai multor servicii publice online sau prin crearea și promovarea unor instrumente participative digitale).

În perioada 2021-2027, investițiile în dezvoltare regională la nivel european se vor axa pe următoarele obiective:

- **O Europă mai inteligentă**, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii;
- **O Europă mai verde**, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice;
- **O Europă conectată**, cu rețele strategice de transport și digitale;
- **O Europă mai socială**, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate;
- **O Europă mai apropiată de cetățenii săi**, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE.

Pentru obiectivele 1 și 2 Statele Membre vor aloca 65% – 85% din resursele FEDR și ale Fondului de coeziune, în funcție de prosperitatea relativă a statelor membre. În cazul României, 35% din resursele totale vor fi alocate pentru obiectivul de politică 1 și cel puțin 30% pentru obiectivul de politică 2.

Toate aceste cinci direcții strategice de la nivel european se regăsesc particularizate la nivelul direcțiilor de dezvoltare prevăzute pentru județul Sălaj. Ultimul obiectiv, o Europă mai apropiată de cetățenii săi, este transpus prin metodologia de realizare a prezentei strategii, care presupune consultări cu actorii interesați din comunitate și definirea profilului strategic în mod participativ, prin integrarea feedbackului de la acești actori.

Agenda 2030

România s-a alăturat liderilor celor 193 state membre ale ONU la Summit-ul privind dezvoltarea din septembrie 2015 adoptând Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Agenda 2030 cuprinde cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), reunite informal și sub denumirea de Obiective Globale. Prin intermediul Obiectivelor Globale, se stabilește o agendă de acțiune ambițioasă în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei până în 2030. Conceptul de ODD s-a născut la Conferința Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă (Rio+20), în 2012. ODD înlocuiesc cele opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) cuprinse în textul Declarației Mileniului adoptată în septembrie 2000 la ONU.

1. **Fără sărăcie** – Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context;
2. **Foamete „zero”** – Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile;
3. **Sănătate și bunăstare** – Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă;
4. **Educație de calitate** – Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți;
5. **Egalitate de gen** – Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor;
6. **Apă curată și sanitație** – Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți;
7. **Energie curată și la prețuri accesibile** – Asigurarea accesului tuturor la energie la preturi accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern;
8. **Muncă decentă și creștere economică** – Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți;
9. **Industrie, inovație și infrastructură** – Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației;
10. **Inegalități reduse** – Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta;

11. **Orașe și comunități durabile** – Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile;
12. **Consum și producție responsabile** – Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile;
13. **Acțiune climatică** – Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor;
14. **Viața acvatică** – Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă;
15. **Viața terestră** – Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate;
16. **Pace, justiție și instituții eficiente** – Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile;
17. **Parteneriate pentru realizarea obiectivelor** - Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.

România susține pe deplin ideea că Agenda 2030 trebuie să fie implementată de către instituțiile locale, răspunzând direct nevoilor cetățenilor. Nevoile, interesele și grijile acestora trebuie să fie soluționate prin definirea unor strategii de dezvoltare locală și națională. Prezentul document a avut în vedere în procesul de realizare a profilului strategic, cele 17 ODD, pe care le-a particularizat la nivelul direcțiilor strategice de mai jos. ODD 12-17 se regăsesc adaptate la contextul de la nivelul județului Sălaj, în acord cu responsabilitățile CJ Sălaj și a posibilităților de acțiune ale acestuia, inclusiv prin crearea de parteneriate cu actorii din comunitate. Astfel, ODD 16 este transpus la nivel local prin politici care vizează incluziunea socială a unor categorii defavorizate.

Direcții strategice de dezvoltare

Dezvoltare economică durabilă bazată pe diversificare, sector industrial performant, imm-uri competitive și capital uman

- Diversificarea economiei poate fi realizată printr-un ecosistem antreprenorial efervescent, dezvoltarea serviciilor, dezvoltarea turismului sustenabil și creșterea performanței în sectorul agricol; sectoarele industriale cu tradiție trebuie să rămână competitive prin inovare, implementarea celor mai noi tehnologii și accesul la resursă umană specializată; capitalul uman poate fi dezvoltat prin colaborarea dintre companiile din județ și unitățile de învățământ, precum și prin creșterea indicatorilor de calitate a vieții de către administrațiile locale (unități de învățământ, de sănătate, acces la utilități, facilități de petrecere a timpului liber, spații verzi etc); creșterea indicatorilor de calitate a vieții poate contribui și la atragerea de capital uman din alte zone;
- Dezvoltarea economică diversificată, bazată pe existența unei baze industriale puternice. În cadrul acestui obiectiv sunt relevante măsuri precum cooperarea extinsă cu marii investitori existenți,

dezvoltarea parcurilor industriale, dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, stimularea dezvoltării business-ului mic și mijlociu legat organic de comunitate, dezvoltarea economiei sustenabile, politici de atragere a noilor investitori;

- Sprijin pentru dezvoltarea sectorului IMM local - investiții în modernizarea tehnologică, inovare (facilitarea creării de spin-off-uri și start-up-uri inovative), digitalizare, dezvoltarea abilităților și competențelor resursei umane, participare în structuri și programe de colaborare și conectare la rețele naționale și internaționale;
- Dezvoltarea culturii și industriilor creative la nivel județean prin cooperarea crescută a actorilor interesați din sectorul public, privat și non profit, investiții în infrastructură culturală, antreprenoriat cultural și construcția unei agende culturale integrate;
- Dezvoltarea unui sistem turistic integrat și dinamic capabil să pună în valoare obiectivele turistice majore existente în județ și să stimuleze cooperarea actorilor din acest domeniu pentru a crește substanțial aportul turismului la dezvoltarea economica a județului. Punerea în valoare a complexului arheologic Porolissum, ca sursa majoră de avantaj competitiv;
- Stimularea mediului antreprenorial la nivelul județului pentru a reține/ atrage resursa umană interesată și a crea noi oportunități de dezvoltare economică. Acest lucru se poate face prin investiții în educația specializată, investiții în infrastructură (inclusiv infrastructură de bază pentru start-up-uri, precum incubatoare si acceleratoare de afaceri, spații de co-working, în zona IT și nu numai) , facilitarea cooperării actorilor interesați;
- Dezvoltarea agriculturii locale, pornind de la zonele de expertiză și excelență existente.

Dezvoltarea sistemului educațional în relație cu cerințele pieței locale și cu meseriile viitorului

- Educația trebuie sa fie o prioritate pentru județ– atât la nivel de educație tradițională cât și în educația pe tot parcursul vieții;
- Consolidarea/dezvoltarea învățământului dual prin parteneriate cu companii și agenții economici;
- Programe de educație pe tot parcursul vieții oferite de actori publici și privați sau în parteneriat, ca formă de adaptare la realitățile unei economii și societăți în permanentă schimbare;
- Creșterea calității programelor educaționale tradiționale - îmbunătățirea indicatorilor care vizează performanțele elevilor;
- *Construcția unui Hub Educațional la nivelul județului* care sa reunească actori interesați din sectorul public, privat si nonprofit și care poate stimula permanent acțiunile în aceasta zona (investiții în infrastructură educațională, corelarea cu specificul economiei locale, reducerea disparităților în domeniul educațional, stimularea activităților extracurriculare și comunitare, etc.);
- Stimularea investițiilor în educație (infrastructură, capital uman, educație de calitate, activități extracurriculare, etc) pentru a crește calitatea educației și a reduce disparitățile existente la nivelul județului;
- Construcția unor centre de excelență educațională capabile să stimuleze competențe și abilități necesare pentru economia viitorului;

- Facilitarea accesului la educație a persoanelor din categoriile vulnerabile. Reducerea abandonului școlar în rândul acestora prin utilizarea unor instrumente de retenție în școală precum burse, transport gratuit la școală, mentorat etc.
- Inițierea sau sprijinirea unor proiecte pentru creșterea nivelului de alfabetizare digitală în rândul populației și în special a categoriilor vulnerabile.

Conectivitate fizică și digitală ridicată

- Adoptarea unei politici proactive în perspectiva conectării cu autostrada Transilvania (identificarea de oportunități și inițierea de proiecte). Aceasta conectare poate aduce o schimbare puternica în paradigma de dezvoltare județeană și trebuie utilizată la maximum pentru a aduce efecte pozitive (atragere de resurse umane și dezvoltare economică) și a nu produce efecte adverse legate de o hemoragie crescută de resurse din județ către poli urbani de dezvoltare apropiați;
- Stimularea dezvoltării transportului public la nivel județean prin analiza nevoilor în acest domeniu, stimularea cooperării între diferitele autorități locale interesate, oferirea de transport în zona metropolitană;
- Promovarea unei mobilități durabile la nivel județean și local prin încurajarea utilizării de mijloace de transport în comun verzi, crearea infrastructurii velo ca alternativă la transportul public în comun și la autoturism precum și crearea sistemului de bike-sharing, conectarea infrastructurii velo cu zone naturale de interes turistic din județ;
- Modernizarea drumurilor județene și comunale din județ în vederea conectării optime cu drumurile naționale și europene și pentru a crește mobilitatea rezidenților.

Creșterea calității vieții. Dezvoltarea teritorială echilibrată la nivel de județ

- Analiza, monitorizarea și îmbunătățirea continua a indicatorilor de calitate a vieții la nivel județean (de la infrastructură și utilități la acces la evenimente culturale și sportive, viață sănătoasă, sistem educațional și medical, etc.);
- Reducerea diferențelor în dezvoltare între mediul urban și rural în special la nivelul unor indicatori esențiali care țin de calitatea vieții; crearea unui cadru județean care oferă oportunități de dezvoltare unor categorii largi de comunități, indiferent de nivelul actual de dezvoltare;
- Conectarea diferitelor instrumente de planificare strategică și spațială/teritorială de la nivel județean și local. Utilizarea PATJ pentru creșterea coerenței dezvoltării teritoriale și urbane la nivel județean. PATJ trebuie sa devină parte integrantă a planificării strategice a județului;
- Dezvoltarea calității sectorului medical și creșterea încrederii în sistemul medical local, atât prin modernizarea Spitalului Județean cât și a altor instituții relevante în domeniu;
- Dezvoltarea rețelelor de utilități edilitare la nivelul județului astfel încât să se asigure reducerea disparităților urban-rural și să se asigure o calitate a vieții ridicată în toate comunitățile;

- Susținerea dezvoltării tuturor zonelor urbane de la nivelul județului pentru ca acestea să își poată asuma rolul de motoare de dezvoltare pentru comunitățile locale și pentru județ;
- Dezvoltarea unor politici de mediu coerente pentru prevenirea afectării calității vieții oamenilor și daunelor aduse mediului de activitățile antropice, remedierea afectării habitatelor naturale protejate, apei și solului;
- Dezvoltarea și diversificarea oportunităților de participare la viața culturală pentru a crește consumul de servicii culturale în rândul locuitorilor județului;
- Dezvoltarea și diversificarea oportunităților de relaxare și petrecere a timpului liber;
- Stimularea politicilor de incluziune socială și de integrare a comunităților defavorizate.

Creșterea capacității administrative la nivelul administrațiilor locale și a administrației județene prin cooperare, digitalizare și resursă umană specializată

- Dezvoltarea puternica a cooperării între autorități locale si județene pentru construcția unor modele de dezvoltare comunitară integrate (la nivel economic, turistic, cultural, educațional, etc). *Rolul Asociației de Dezvoltare Intercomunitară este esențial* în acest efort iar activitatea ei trebuie susținută si încurajată ca o posibilă sursă majoră de avantaj competitiv;
- Coordonarea permanentă a acțiunilor și cooperarea structurală între Consiliul Județean și Primăria municipiului reședință de județ/ Zalău;
- Creșterea capacitații administrative la nivel județean (administrație județeana, locala, alte instituții publice) care să ofere cetățenilor, investitorilor, mediului nonprofit o experiență pozitivă și funcțională în relația lor cu administrația. Acest element poate fi foarte important în construcția unui capital uman valoros și poate fi stimulat prin investiții în educația funcționarilor, digitalizare și cooperare locală;
- Stimularea puternică a eforturilor de digitalizare la nivelul județului. Cursuri de pregătire în domeniu pentru funcționarii din județ (securitate cibernetică, guvernare electronică, GDPR, etc.); Programe de educație digitală a cetățenilor; Implementarea unui sistem GIS la nivel județean, și oferirea graduală a unor servicii digitale pe acest suport instituțiilor și cetățenilor; Maparea proceselor interne și evaluarea potențialului de digitalizare și automatizare; standardizarea seturilor de date colectate și generate de instituție; Folosirea programatică a unor soluții software comune acolo unde este posibil; coordonarea poate fi preluată de Consiliul Județean; folosirea de ”best practices” în aceste achiziții (legate de proprietatea datelor, a codului sursă, soluții *open source*, date deschise);

Crearea și promovarea unei identități județene coerente prin integrarea tradițiilor și a valorilor locale

- Dezvoltarea unui brand local și a unor politici de marketing public coerente conectate cu conceptul Țării Silvaniei și cu necesitatea cristalizării elementelor constitutive ale identității locale;

- Stimularea dezvoltării și promovării produselor locale, în corelație cu zone conexe precum turismul și marketingul local;
- Protejarea și valorizarea patrimoniului cultural mobil și imobil;
- Stimularea profilului multicultural al județului ca sursa de avantaj competitiv.

Obiective strategice și obiective specifice

Obiective transversale

1. **Transformarea digitală a județului Sălaj în vederea creșterii capacității administrative, debirocratizării și eficientizării activității instituțiilor publice, creșterii rezilienței, dezvoltării durabile și creșterii calității vieții.**
2. **Dezvoltarea durabilă a județului în vederea atingerii indicatorilor aferenți celor 17 obiective de dezvoltare durabilă dezvoltați de ONU (Sustainable Development Goals).**
3. **Participare civică și creșterea nivelului de implicare, transparență și responsabilitate a tuturor actorilor locali.**

Obiective strategice

1. Economie durabilă bazată pe diversificare, sector industrial performant, imm-uri competitive și capital uman

Justificarea obiectivului

Județul este în mijlocul unui proces de reducere a disparităților de dezvoltare (înregistrează a treia rată de creștere a PIB/locuitor la nivel regional, evoluție superioară celei naționale, egalând județul Bihor la valorile acestui indicator). Dezvoltarea diversificată a economiei este un factor strategic esențial pentru județul Sălaj; aceasta se referă în principal la utilizarea inteligentă a bazei industriale competitive existente (investitori puternici, nivel tehnologic ridicat, forță de muncă specializată, procese industriale integrate) pe care puține județe competitoare o dețin. Pe acest fundament, județul poate construi elemente noi ale economiei bazate pe cunoaștere (precum manufactură sofisticată, servicii intensive în cunoaștere - R&D, ITC), dezvoltând business-ul mic și mijlociu și sprijinind un ecosistem antreprenorial efervescent, având ca rezultat creșterea nivelului veniturilor firmelor și indivizilor. De asemenea, ținând cont de ponderea însemnată a populației rurale, trebuie avută în vedere creșterea competitivității producătorilor agricoli prin profesionalizarea și cooperarea acestora, dezvoltarea lanțurilor de producție și valorificare a produselor, dezvoltarea activităților non-agricole în mediul rural.

Obiective specifice:

1.1 Creșterea cu 30% a cifrei de afaceri și productivității în sectorul industrial până în 2027, în raport cu 2019.

1.2 Creșterea cu 40% a cifrei de afaceri și cu 12% a numărului de salariați ai microîntreprinderilor și IMM-urilor (întreprinderilor între 10 și 249 de angajați) din județ până în 2027, în raport cu anul 2019, cu accent în sprijin pentru sectorul serviciilor.

1.3 Dezvoltarea sectorului turistic local printr-un efort integrat de reabilitare a infrastructurii, funcționalizare a obiectivelor și promovarea acestora, încât numărul turiștilor să se dubleze în perioada 2021-2027.

Direcții de acțiune/măsuri necesare:

1.1. Sprijinirea dezvoltării industriei locale competitive și facilitarea atragerii de investitori și domenii industriale de perspectivă

Acțiuni orientative:

- Sprijinirea dezvoltării activității întreprinderilor existente.
- Facilitarea cooperării unităților economice din domeniul industriei cu unitățile de învățământ preuniversitar și universitar din județ și regiune.
- Facilitarea inițiativelor colaborative între companiile locale, de tipul rețele, consorții de inovare, clustere la nivelul județului.
- Realizarea infrastructurii necesare extinderii atragerii investitorilor din domeniul industriei (parcuri industriale).
- Sprijinirea activităților de cercetare industrială și/ sau dezvoltare experimentală, derulate individual sau în colaborare.

1.2. Sprijinirea creșterii competitivității microîntreprinderilor si a IMM-urilor de la nivel județean

Acțiuni orientative:

- Facilitarea investițiilor tehnologice a IMM-urilor din județ.
- Promovarea antreprenoriatului și facilitarea înființării, dezvoltării si operaționalizării. incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri, parcurilor tehnologice, inclusiv parcuri smart cu impact la nivel județean.
- Sprijin pentru dezvoltarea de noi întreprinderi în domenii competitive la nivel județean și global;
- Facilitarea creării de structuri de sprijin / suport pentru afaceri, inclusiv în mediul rural;
- Sprijinirea cooperării prin susținerea de structuri asociative și stimularea legăturilor de afaceri și tehnologie atât la nivel național cât și internațional, sprijinirea internaționalizării IMM-urilor.
- Sprijinirea serviciilor de transfer tehnologic, inclusiv prin dezvoltarea unor noi tipuri de servicii de transfer tehnologic corelate cu nevoile mediului de afaceri, consultanță specializată în afaceri sau investiții pentru implementarea unui rezultat al cercetării – inovării in parteneriat între IMM-uri și ITT (fab lab.
- Sprijinirea programelor de formare, calificare, recalificare.
- Sprijinirea programelor de dezvoltare a capacității antreprenoriale.
- Sprijinirea investițiilor în creșterea calității resursei umane a întreprinderilor locale.
- Sprijinirea/Crearea de structuri de sprijinire a afacerilor (administratori de granturi pentru întreprinderi și start-up-uri).
- Sprijinirea investițiilor necesare digitalizării microîntreprinderilor și IMM-urilor.

- Sprijinirea dezvoltării și implementării de noi modele de afaceri pentru IMM-urile din județ, în special pentru internaționalizare (participare la evenimente și târguri de promovare internaționale, evenimente de match-making, derularea de campanii de promovare și misiuni comerciale, etc.).
- Facilitarea accesului IMM-urilor la accesarea de instrumente financiare diversificate și complementare.

1.3. Sprijinirea dezvoltării *sectorului turistic local printr-un efort integrat de reabilitare a infrastructurii, funcționalizare a obiectivelor și promovarea acestora, încât numărul turiștilor să se dubleze în perioada 2021-2027*

Acțiuni orientative:

- Îmbunătățirea infrastructurii de turism, în special în zone care dispun de un potențial turistic incluzând aici facilitarea accesului către resursele și obiectivele turistice (inclusiv parcări, locuri de campare, facilitarea colectării selective a deșeurilor).
- Reducerea poluării prin supravegherea video a zonelor în care se depozitează ilegal deșeuri;
- Sprijinirea acțiunilor de realizare și consolidare a brandingului județean și promovare a obiectivelor turistice județene;
- Sprijinirea colaborării și parteneriatului între actorii din domeniul turismului în vederea oferirii de pachete turistice complete și diferențiate în județ.

1.4. Sprijinirea dezvoltării rurale durabile

Acțiuni orientative:

- Sprijinirea acțiunilor menite să contribuie la îmbunătățirea competitivității lanțului de producători, precum:
    - Facilitarea integrării producătorilor în lanțul agroalimentar prin intermediul schemelor de calitate;
    - Sprijinirea profesionalizării producătorilor agricoli;
    - Sprijinirea cooperativelor agricole de producție în accesul la piețe de desfacere;
    - Sprijinirea acțiunilor care contribuie la creșterea valorii adăugate a produselor agricole;
    - Sprijinirea prelucrării locale a produselor agricole în vederea valorificării;
    - Promovarea produselor locale.
- Sprijinirea diversificării economice în mediul rural, inclusiv dezvoltarea activităților non-agricole.

2. Sistem educațional dezvoltat în relație cu cerințele pieței locale și cu meseriile viitorului

Justificarea obiectivului

Educația trebuie sa fie o prioritate pentru județ– atât la nivel de educație tradițională cât și în educația pe tot parcursul vieții. Existența unui sistem educațional performant, capabil să prevadă evoluția pieței și să pregătească resursa umană calificată pentru această evoluție și pentru nevoile locale și regionale reprezintă premisa fundamentală a dezvoltării durabile a județului. Existența resursei umane calificate reprezintă cel mai important factor pentru atragerea investitorilor. De asemenea, resursa umană educată este o condiție de bază pentru dezvoltarea antreprenoriatului.

Sistemul educațional pre-universitar necesită investiții semnificative atât în baza materială, cât și în resursa umană. Cadrele didactice trebuie pregătite pentru a utiliza noile metode de predare și învățare, făcând din actul de învățare unul atractiv și util pentru elevi. Trebuie dezvoltate acele specializări pentru a căror absolvenți există (sau se estimează că va exista) cerere pe piață, iar cele existente, dar neancorate în cerințele pieței, trebuie reprofilate.

Existența mediului universitar în municipiul Zalău (prin extensiile universităților Babeș-Bolyai, Universității Tehnice Cluj și Vasile Goldiș Arad) reprezintă o sursă de avantaj competitiv pentru județ. Universitățile performanțe sunt un factor extrem de important pentru comunitățile urbane inteligente, capabile să dezvolte o economie bazată pe cunoaștere și să se conecteze internațional. Corelarea curriculei acesteia cu piața, precum și cooperarea strânsă cu agenții economici și cu administrațiile locale sunt elemente cheie pentru a valorifica la maxim existența universității în Zalău.

Obiective specifice:

2.1. Creșterea cu 8% a promovabilității la BAC în liceele din județ în următorii 10 ani.

2.2. Creșterea cu 5% a promovabilității la evaluarea națională în școlile din județ în următorii 10 ani.

2.3. Creșterea cu 10% a procentului din populația județului mulțumită și foarte mulțumită de calitatea educației din județ în următorii 5 ani.

2.4. Reducerea abandonului școlar cu 1% în următorii 5 ani.

2.5. Crearea a 2 programe de învățământ dual în următorii 4 ani în 2 licee din județ.

2.6. Construcția unui Hub Educațional la nivelul județului, în următorii 2 ani, care sa reunească actori interesați din sectorul public, privat si nonprofit și care poate stimula permanent acțiunile în aceasta zonă (investiții în infrastructură educațională, corelarea cu specificul economiei locale, reducerea disparităților în domeniul educațional, stimularea activităților extracurriculare și comunitare, etc.).

2.7. Construcția unui centru de excelență, în următorii 5 ani, capabilă să stimuleze competențe și abilități necesare pentru economia viitorului.

2.8. Demararea unui program de alfabetizare digitală în rândul populației și în special a categoriilor vulnerabile, în următorii 2 ani.

Direcții de acțiune/măsuri necesare:

- Stimularea investițiilor în educație (infrastructură, capital uman, educație de calitate, activități extracurriculare, etc) pentru a crește calitatea educației și a reduce disparitățile existente la nivelul județului;
- Sprijinirea creșterii calității și funcționalității infrastructurii, echipamentelor și dotărilor tuturor unităților de învățământ până în 2027, astfel încât să se ajungă la maxim 25 de elevi/clasă, să fie oferit transport public gratuit pentru toți elevii, toate sălile de clase digitalizate, modernizate și reutilate.
- Sprijinirea creșterii continue a calității actului educațional și a nivelului de adaptare a acestuia la cerințele pieței prin:
    - Facilitarea/sprijinirea parteneriatului între unitățile de învățământ, agenți economici/angajatori și ONG-uri;
    - Sprijinirea formalizării parteneriatelor dintre mediul educațional și mediul economic prin încurajarea învățământului dual și crearea unor clase în domeniile profesionale și specializările unde există deficit de forță de muncă la nivel județean;
    - Sprijinirea motivării cadrelor didactice prin facilitarea accesului la serviciile publice: transport public gratuit, sprijin financiar pentru chirie/rată;
    - Facilitarea creșterii gradului de promovabilitate la evaluările naționale (capacitate, evaluare națională, bacalaureat);
    - Susținerea financiară prin pilotarea unui proiect de susținere financiară a unui specialist în consiliere și orientare în carieră în fiecare unitate de învățământ liceal începând.
- Sprijinirea dezvoltării unui sistem funcțional de stimulare a performanței elevilor, studenților și cadrelor didactice până în 2024, obiectiv concretizat în organizarea a cel puțin unei competiții interșcolare anuale pe domenii prioritare la nivel județean: economie bazată pe cunoaștere, antreprenoriat, turism, meserii organizată începând din 2024.
- Facilitarea accesului la educație a persoanelor din categoriile vulnerabile. Reducerea abandonului școlar în rândul acestora prin utilizarea unor instrumente de retenție în școală precum burse, transport gratuit la școală, mentorat etc.
- Programe de educație pe tot parcursul vieții oferite de actori publici și privați sau în parteneriat, ca formă de adaptare la realitățile unei economii și societăți în permanentă schimbare;
- Sprijinirea creșterii calității și performanțelor universitare și a conectării universității la piața muncii prin acțiuni/proiecte precum:

- Proiect pilot de acordarea a minim 30 de granturi de inovare până în anul 2027 pentru cadrele didactice, studenții, masteranzii sau doctoranzi care dezvoltă produse sau servicii noi în colaborare cu mediul de afaceri;
- Proiect pilot acordarea a minim 30 de granturi de cercetare până în anul 2025 pentru cadrele didactice, studenții, masteranzii sau doctoranzi care realizează cercetări în domeniile prioritare pentru economia județului în colaborare cu mediul universitar și agenții economici.

3. Conectivitate fizică și digitală ridicată

Justificarea obiectivului

În prezent, modul în care performează și se dezvoltă comunitățile locale din statele membre ale Uniunii Europene, inclusiv cele din județul Sălaj, depinde în mare măsură de plasarea lor în cadrul unor rețele regionale și globale și de interconectarea lor în cadrul acestor rețele cu alte teritorii. Infrastructura de toate tipurile, inclusiv cea digitală, este cea care determină gradul de accesibilitate și conectivitate a comunităților locale. În plus, mobilitatea rezidenților în accesarea locurilor de muncă, a oportunităților de petrecere a timpului liber, a infrastructurii educaționale și sanitare etc. depinde de existența și calitatea infrastructurii. Autoritățile locale se confruntă de multe ori cu dificultăți în ceea ce privește creșterea accesibilității și conectivității pentru că ea depinde uneori de elemente care sunt mai greu de controlat - poziționarea geografică, existența unor rețele pan-europene de transport deja configurate, plasarea la nivel național, central, a responsabilității pentru dezvoltarea anumitor rețele de transport care influențează semnificativ și pe termen lung dezvoltarea la nivel local. Județul Sălaj este plasat într-o regiune de dezvoltare cu serioase limitări legate de conectivitate și accesibilitate. Ca puncte forte se remarcă poziția relativ mai bună a municipiului Zalău, viitoarea conexiune cu A1 precum și existența în regiune a patru aeroporturi. De asemenea, rețeaua de drumuri este lungă, acoperind întreg teritoriul județului. Ca un minus, infrastructura rutieră nu este modernizată în proporție foarte mare, există zone izolate unde accesul este greu iar infrastructura feroviară este subdezvoltată chiar și pentru România. Obiectivele strategice pentru județ în această perioadă vor trebui să vizeze maximizarea avantajelor și minimizarea dezavantajelor, inclusiv prin intervenții naționale care să suplinească lipsa conectivității dată de culoarele pan-europene de transport.

Obiective specifice

3.1 Creșterea mobilității la nivelul ZM Zalău prin crearea unui sistem de transport metropolitan cu includerea a minim 3 comunități rurale plus municipiul Zalău până la sfârșitul anului 2024.

3.2 Creșterea mobilității durabile la nivelul județului Sălaj prin:

- Îmbunătățirea flotelor de microbuze și autobuze cu care se realizează transportul public local și județean prin modernizarea a cel puțin 50% dintre vehicule până în 2027.

- Creșterea numărului de pasageri care utilizează transportul local în comun cu 15% până în 2027 precum și creșterea cu 25% față de anul 2020 a numărului de rezidenți care utilizează mijloace alternative de transport
- Dezvoltarea în municipiile și orașele județului (minim în 2 municipii și/sau orașe până în 2027) a infrastructurii velo (minim 5 km în fiecare UAT) ca alternativă la transportul public în comun și la autoturism precum și crearea sistemului de bike-sharing în municipiul Zalău până în 2027 (minim 30 biciclete și minim două locații).

3.3 Îmbunătățirea sistemului public de transport județean prin creșterea cu minim 10% până la finalul anului 2027 (raportat la anul 2020) a numărului de trasee județene precum și includerea a încă cinci localități până în 2027 (raportat la anul 2020) între cele acoperite de transportul județean.

3.4 Modernizarea drumurilor județene și comunale de la nivelul județului Sălaj prin:

- Creșterea cu minim 5% până la sfârșitul anului 2027, raportat la anul 2019, a lungimii drumurilor județene și comunale.
- Creșterea cu cel puțin 20% a ponderilor drumurilor comunale și județene modernizate din totalul acestor categorii de drumuri până la sfârșitul anului 2027, raportat la anul 2019.
- Îmbunătățirea cu 5%-7% a percepției locuitorilor cu privire la starea infrastructurii de drumuri județene și comunale (raportat la nivelul satisfacției în 2019) care le influențează mobilitatea și ușurința cu care accesează locurile de muncă, serviciile publice, activități culturale și de petrecere a timpului liber etc.

3.5 Creșterea vitezei medii a conexiunilor la internet, atât fixe cât și mobile, peste media națională, până la finalul anului 2025.

<u>Direcții de acțiune/măsuri necesare:</u>

3.1 Sprijinirea dezvoltării transportului metropolitan

Acțiuni orientative

- Identificarea comunităților rurale pentru care să se ofere transport metropolitan în prima etapă.
- Configurarea transportului metropolitan și negocierea unor aspecte precum rute, frecvență, tarife între UAT-urile care fac parte din ADI transport metropolitan.
- Crearea ADI transport metropolitan.
- Rediscutarea o dată la trei ani a listei UAT-urilor acoperite de transport metropolitan și actualizarea acesteia în funcție de nevoi.
- Organizarea unor dezbateri la nivel de experți și autorități locale vizând măsura în care transportul metropolitan poate reprezenta o soluție și pentru conectarea municipiilor și orașelor din ZM Zalău.

3.2 Integrarea unor considerente verzi, sociale și digitale în dezvoltarea sistemelor de transport public de la nivelul județului Sălaj

Acțiuni orientative:

- Impunerea unor condiții care țin de considerente verzi (vehicule electrice) și sociale (vehicule adaptate persoanelor cu dizabilități, deservirea unor comunități izolate, cu puțini locuitori) firmelor cărora li se atribuie transportul pe rute județene.
- Încurajarea autorităților locale cu transport public în comun să investească în modernizarea flotei, inclusiv prin achiziționarea de autobuze și microbuze electrice și echiparea lor corespunzătoare pentru persoanele cu dizabilități.
- Echiparea vehiculelor pentru transport în comun cu suporturi pentru transportarea bicicletelor și a trotinetelor.
- Folosirea de sisteme digitale pentru achiziționarea și plata biletelor de transport.

3.3 Facilitarea conștientizării cetățenilor și a companiilor din județul Sălaj cu privire la importanța utilizării transportului în comun și a mijloacelor alternative de deplasare în vederea reducerii emisiilor de carbon

Acțiuni orientative:

- Organizarea în parteneriat cu ISJ și școlile din județ a unor campanii de educare la nivelul elevilor privind mobilitatea durabilă.
- Încurajarea autorităților locale să ofere subvenții sau gratuități pentru transportul în comun la anumite categorii – elevi, pensionari etc.
- Încurajarea companiilor să își recompenseze angajații care folosesc transportul în comun sau mijloace alternative de deplasare precum bicicleta.
- Asumarea publică a unui obiectiv care vizează neutralitatea emisiilor de carbon într-un interval de timp realist (de ex. 2040) și identificarea unor măsuri specifice în această direcție.

3.4 Sprijinirea creșterii calității infrastructurii din UAT-uri care să permită mersul pe jos și mersul cu bicicleta

Acțiuni orientative:

- Stimularea UAT-urilor urbane și rurale din județ unde nu există sisteme de transport public în comun să își modernizeze infrastructura stradală astfel încât bicicletele și trotinetele să devină o alternativă.
- Stimularea UAT-urilor din județ să dezvolte infrastructură velo separat de cea pietonală acolo unde e posibil și/sau combinarea pistelor de bicicletă cu infrastructura pietonală dar cu

respectarea unor standarde de design care să confere siguranță și confort tuturor participanților la trafic.

- Parteneriate cu companii care implementează soluții de închiriere pentru biciclete/trotinete. Dezvoltarea unor regulamente de utilizare a spațiului public care să permită integrarea acestor vehicule în traficul general.

3.5 Facilitarea corelării mai bune a serviciilor companiilor de transportul public local și județean cu nevoile de mobilitate ale rezidenților

Acțiuni orientative:

- Înțelegerea și analizarea rolului transportului județean în legătură cu transportul public local și alte forme de mobilitate individuală a redidenților.
- Realizarea, în parteneriat cu primăriile din mediul urban, a unui sondaj o dată la doi ani, vizând nevoile de mobilitate ale rezidenților, atât în interiorul municipiilor și orașelor cât și la nivel intrajudețean.
- Organizarea unor întâlniri anuale cu principalii agenți economici din județ pentru a determina cum poate fi utilizat transportul public ca modalitate de optimizare a mobilității angajaților.
- Fundamentarea unor noi rute județene, frecvența acestora, capacitatea vehiculelor alocate acestor rute pe datele rezultate din studiile de mobilitate realizate la nivelul populației și al agenților economici.
- Dezbaterea cu primăriile din municipiile și orașele din județ care au întocmite sau urmează să își întocmească PMUD-uri cum se integrează prioritățile și scenariile propuse prin acestea cu documentele de planificare strategică de la nivel județean care vizează conectivitatea fizică.

4. Calitatea vieții ridicată și dezvoltare teritorială echilibrată la nivel de județ

Justificarea obiectivului

Indicatorii de calitate a vieții sunt o sursă de pierdere de populație (în cazul unor valori scăzute) sau de atragere de populație (în cazul unor valori ridicate). Calitatea vieții la nivelul județului are o influență semnificativă asupra evoluției/dezvoltării pe termen lung - un nivel ridicat al indicatorilor de calitate a vieții influențează decisiv retenția și atracția de resursă umană, valorile scăzute a acestor indicatori produc un efect opus, de depopulare. În acest moment județul Sălaj este în al doilea scenariu, în care pierderea de populație este corelată cu acești indicatori (nivel scăzut de venituri, lipsa oportunităților de angajare în domenii conectate cu pregătirea sau așteptările oamenilor, lipsa alternativelor de petrecere a timpului liber, servicii publice sau private de calitate scăzută, limitări în posibilitatea de dezvoltare a unei afaceri, etc.). Un nivel ridicat de calitate a vieții presupune îmbunătățirea unui set consistent de servicii și condiții de trai ce pot fi măsurate obiectiv (existența locurilor de muncă, nivelul veniturilor, situația

utilităților publice, oferta de servicii educaționale și de sănătate, sociale, etc.), cât și subiectiv, pe baza percepției locuitorilor privind accesul și calitatea serviciilor publice, siguranța, petrecerea timpului liber, shopping etc. Corelarea permanentă a indicatorilor de calitate a vieții la nivel urban și rural este importantă pentru evitarea unor disparități care să afecteze negativ dezvoltarea strategică a județului.

Dezvoltarea teritorială viitoare a județului trebuie să fie una coordonată și sustenabilă prin consolidarea legăturilor intra județene și prin promovarea conceptului de dezvoltare policentrică. Este nevoie să se recunoască faptul că teritoriile/localitățile de diverse mărimi pot toate contribui la dezvoltarea județului, cu condiția identificării și valorificării specificului și avantajelor fiecăreia. Ar fi nevoie de crearea unor mecanisme de cooperare interjurisdicțională funcționale pentru a conecta diferite comunități din județ cu potențiale obiective de dezvoltare comune**.**

Obiective specifice:

În afara infrastructurii tehnico-edilitare, este necesară modernizarea, extinderea și adaptarea infrastructurii ce deservește unitățile de învățământ, medicale, administrative, culturale, de recreere și sportive din toate localitățile urbane și din marile comune ale județului, nu doar din municipiul Zalău. În domeniul medical, este imperios necesară îmbunătățirea accesibilității locuitorilor (nu doar a celor din Zalău, ci ai celor din tot județul Sălaj) la serviciile medicale de urgență și centre de permanență.

4.1. Creșterea calității, funcționalității și accesibilității infrastructurii de sănătate la nivel județean prin reabilitarea și modernizarea infrastructurii existente și/sau crearea unor elemente de infrastructură noi până în 2027 (inclusiv dezvoltarea infrastructurii necesare telemedicinei) astfel încât minim 60% din locuitorii județului să fie mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile medicale.

4.2. Creșterea calității, funcționalității și accesibilității infrastructurii culturale prin reabilitare și modernizarea infrastructurii existente și/sau crearea unor noi unități până în 2027, astfel încât minim 40% din locuitorii județului să fie mulțumiți sau foarte mulțumiți de activitățile culturale.

4.3. Dezvoltarea oportunităților și facilităților de petrecere a timpului liber în județ, astfel încât minim 50% dintre locuitori să se declare satisfăcuți sau foarte satisfăcuți de facilitățile de recreere/petrecere timp liber la nivelul județului până în 2027.

4.4. Creșterea calității, funcționalității și accesibilității infrastructurii și serviciilor sociale prin reabilitare și modernizarea infrastructurii existente și/sau crearea unor noi unități până în 2027, astfel încât minim 55% din locuitorii județului să fie mulțumiți sau foarte mulțumiți de serviciile sociale.

4.5. Reducerea cu minim 10% până la finalul anului 2027 a decalajului de dezvoltare dintre localitățile urbane și rurale ale județului Sălaj, pe baza unor măsurători care folosesc un indice compozit pentru dezvoltarea locală de tipul IDUL, IDSL (Indicele dezvoltării sociale locale) sau similar.

4.6. Creșterea calității condițiilor de locuit în toate comunitățile urbane și rurale din județ. Până la finalul anului 2027 se va urmări creșterea cu 15% a numărului de clădiri reabilitate termic și cu 5% a suprafeței locuibile pe cap de locuitor. De asemenea, se va urmări creșterea gradului de satisfacție a locuitorilor față de mediul construit, inclusiv echiparea edilitară a localităților, cu 10%.

4.7. Reducerea discrepanțelor existente între mediul urban și cel rural prin investiții în rețelele de apă și canalizare, distribuție a gazelor naturale, energie electrică etc. Până în 2027 se urmărește reducerea la 5% a UAT-urilor care nu sunt deservite de rețele de apă, la 45% a UAT-urilor care nu sunt deservite de rețele de canalizare, la 70% a UAT-urilor care nu sunt deservite de rețea de gaz.

4.8. Creșterea cooperării între UAT-urile urbane și/sau rurale din județ prin intermediul ADI Plus Sălaj și desfășurarea unor proiecte pilot care vizează dezvoltarea teritorială echilibrată. Până la finalul anului 2027 se va urmări creșterea cu 5 UAT-uri a membrilor ADI Plus Sălaj și implementarea a minim 3 proiecte pilot care să includă minim 4 comunități.

4.9. Accentuarea rolului de coordonare și ghidaj a CJ Sălaj în procese de planificare spațială și dezvoltare urbană/rurală. Până la finalul anului 2027 se va urmări realizarea a minim două intrumente de tipul ghid de politică publică locală care să vizeze aspecte precum standarde pentru construire în comunități urbane și rurale care să respecte specificul local și regional, modalități de extindere spațială controlată a UAT-urilor, în acord cu capacitatea acestora de a furniza infrastructură, cooperare metropolitană și servicii de transport metropolitan etc.

Direcții de acțiune/măsuri necesare:

4.1. *Sprijinirea dezvoltării și îmbunătățirii continue a serviciilor / entităților publice, private sau/și non-guvernamentale care oferă comunității servicii medicale, de asistență socială, culturale, de recreere și petrecere a timpului liber în cadrul comunității;*

Acțiuni orientative:

- Analiza, monitorizarea și îmbunătățirea continua a indicatorilor de calitate a vieții la nivel județean (de la infrastructură și utilități la acces la evenimente culturale și sportive, viață sănătoasă, sistem educațional și medical, etc.);
- Renovarea unităților sanitare și a infrastructurii aferente (astfel încât acestea să devină mai verzi și digitalizate)
- Renovarea unităților culturale și a infrastructurii aferente (astfel încât acestea să devină mai verzi și digitalizate)
- Renovarea unităților de asistență socială și a infrastructurii aferente ((astfel încât acestea să devină mai verzi și digitalizate)
- Renovarea și dezvoltarea elementelor infrastructurale cu funcții de recreere și petrecere a timpului liber (parcuri, piețe, etc.,) astfel încât acestea să devină mai verzi și digitalizate;
- Promovarea serviciilor medicale, culturale, de recreere și petrecere a timpului liber în afara județului în vederea atragerii turiștilor și a celor care ar putea să se stabilească în comunitate;
- Sprijinirea antreprenorilor în domeniul cultural și al industriilor creative prin incubatoare de afaceri creative sau granturi specifice, mai ales în domeniile cu potențial digital ridicat și impact redus asupra mediului;

4.2. Colectarea de date statistice relevante la nivel județean în vederea măsurării nivelului de dezvoltare locală la nivelul UAT-urilor.

Acțiuni orientative:

- Identificarea indicatorilor relevanți a fi monitorizați, sursa acestora și colectarea lor efectivă.
- Dezvoltarea unei strategii de comunicare către public și alți stakeholderi interesați, precum agenții economici, a principalelor rezultate obținute din studierea calității vieții și a nivelului de dezvoltare locală.
- Integrarea unor astfel de date în procesul de monitorizare și actualizare periodică a strategiei de dezvoltare a județului Sălaj.

4.3. Cooperarea cu UAT-urile din județ în vederea creșterii calității fondului de locuințe și de clădiri publice

Acțiuni orientative:

- Încurajarea UAT-urilor din județ să crească numărul clădirilor pentru colectivități reabilitate termic, atât din fonduri proprii cât și din finanțări europene.
- Încurajarea UAT-urilor din județ să lucreze cu asociațiile de proprietari și cu proprietarii în vederea refațadizării clădirilor pentru colectivități și imobilelor aflate în stare de degradare.
- Construirea și/sau reabilitarea clădirilor publice folosind standarde de eficiență energetică și de design ridicate, astfel încât clădirile publice s devină modele de bune practici în acest sens.

4.4. Reducerea diferențelor urban-rural în ceea ce privește echiparea edilitară.

Acțiuni orientative:

- Realizarea unor prioritizări în ceea ce privește UAT-urile unde se realizează rețele de apă, canalizare, distribuție a gazelor naturale astfel încât acestea să se regăsească în comunitățile cu un număr mai mare de potențiali utilizatori dispuși să se conecteze la aceste rețele și să utilizeze efectiv serviciile.
- Facilitarea de către CJ a unui dialog între operatorii rețelelor de utilități și UAT-uri în vederea optimizării tarifelor astfel încât utilizayorii să își poată permită costurile aferente acestor servicii.

4.5. Facilitarea cooperării interjurisdicționale între UAT-urile județului, inclusiv la nivelul ZM Zalău.

Acțiuni orientative:

- Susținerea financiară a unor proiecte de mică amploare, derulate prin intermediul ADI Sălaj Plus, care să crească încrederea între autoritățile locale implicate și să ducă la atingerea unor rezultate imediate.
- Conectarea cu autoritățile locale din ZM Zalău și încurajarea realizării unei strategii de dezvoltare a ZM racordată la prioritățile județului.

- Definirea unui set de domenii și probleme locale de către CJ Sălaj care pot fi rezolvate prin cooperare interjurisdicțională și sprijinirea UAT-urilor care vor să se asocieze pentru un astfel de demers.

4.6. Sprijinirea comunităților rurale, în special a celor cu capacitate administrativă limitată, în activitatea acestora care vizează urbanismul.

Acțiuni orientative:

- Comunicarea și discutarea implicațiilor prevederilor principale din PATJ pentru UAT-urile din județ.
- Sprijinirea UAT-urilor care întâmpină probleme în actualizarea PUG-urilor.
- Implicarea în deblocarea procesului acolo unde activitatea de actualizare a fost începută cu mut timp în urmă și nu a fost finalizată încă.
- Preluarea unor bune practici de la nivelul unor alte județe, de ex. realizarea de PUG-uri și/sau PUZ-uri pentru un număr limitat de comune de către personalul din direcția condusă de arhitectul șef al județului.
- Dezvoltarea unor ghiduri și exemple de bună practică care să poată fi puse în practică de UAT-uri vizând calitatea construcțiilor, indicatori urbanistici optimi pe categorii de UAT-uri etc.

5. Mediu de viață verde, nepoluat

Justificarea obiectivului

Obiective specifice

5.1 Retehnologizarea sistemelor clasice de producere a energiei, prin stimularea utilizării de surse alternative de energie și prin modernizarea transportului rutier, astfel încât nivelul de mulțumire publică să crească de la 74,2% la 90% până în anul 2025.

5.2 Îmbunătățirea sistemelor de monitorizare a calității aerului prin multiplicarea stațiilor automate de la 1 la 3 până în anul 2026.

5.3 Creșterea procentajului populației conectate la sisteme de canalizare cu epurare și tratarea apelor uzate în trepte superioare de epurare, atât la nivel urban cât și rural, astfel ca până în anul 2023 populația conectată la sisteme de colectare fără epurare a apelor uzate să scadă de la 45% la sub 20%.

5.4 Dezvoltarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor astfel încât gradul de colectare selectivă să ajungă până la sfârșitul anului 2022 la 70% și până în anul 2025 la 100%.

5.5 Implementarea unui sistem digitalizat de măsurare la colectarea deșeurilor menajere care să asigure principiul ”se plătește cât se aruncă” până în anul 2025.

Direcții de acțiune/măsuri necesare:

5.1. Modernizarea și optimizarea transportului rutier pentru reducerea poluării aerului

Acțiuni orientative:

- Încurajarea utilizării mijloacelor de transport nepoluante.
- Sprijinirea construirii infrastructurii necesare utilizării mijloacelor de transport și deplasare nepoluante.
- Sprijinirea modernizării parcului auto aferent transportului public prin achiziția de mijloace de transport nepoluante.
- Sprijinirea identificării soluțiilor de trafic optime din punct de vedere al factorilor de mediu.

5.2 Îmbunătățirea situației spațiilor verzi urbane prin realizarea indicatorului de 26 mp spațiu verde/locuitor, adecvarea acestora la nevoile specifice și realizarea evidenței spațiilor verzi prin registre dedicate, în toate localitățile urbane;

Acțiuni orientative:

- Sprijinirea UAT-urilor în măsurile de extindere și îmbunătățire a spațiilor verzi;
- Sprijinirea actualizării permanente a registrului spațiilor verzi din lUAT-uri;

5.3. Reducerea poluării albiilor râurilor și malurilor acestora prin curățarea acestora, prin crearea de bariere care să oprească deșeurile, supravegherea video a zonelor în care se depozitează deșeuri ilegal;

Acțiuni orientative:

- Sprijinirea acțiunilor de curățare a albiilor râurilor prin crearea de bariere care să oprească deșeurile, supravegherea video a zonelor în care se depozitează ilegal deșeuri;

Alte acțiuni orientative:

- Reducerea poluării fonice mai ales la nivel urban, dar și de-a lungul drumurilor principale prin optimizarea circulației, crearea de variante ocolitoare și controlul mai riguros al stării tehnice a autovehiculelor grele.
- Îmbunătățirea colectării de date referitoare la poluarea fonică la nivel de județ, mai ales de-a lungul căilor majore de transport și întocmirea unei hărți de zgomot;
- Reducerea suprafețelor afectate de poluare prin activități industriale, lucrări miniere și de foraj, prin monitorizare și responsabilizarea agenților economici implicați, în cooperare cu Agenția pentru Protecția Mediului Sălaj;
- Scăderea presiunii antropice asupra pășunilor, prin reglementări urbanistice mai clare.

6. Capacitate administrativă ridicată la nivelul administrațiilor locale și a administrației județene, bazată pe cooperare, digitalizare și resursă umană specializată

Justificarea obiectivului

Instituțiile publice se confruntă în această perioadă cu multiple provocări. Pe lângă adaptarea la o societate în schimbare, care cere creșterea calității serviciilor publice și oferirea lor prin noi canale, în special digitale, competiția cu companiile private pentru profesioniști bine pregătiți este din ce în ce mai acerbă. În această perioadă, aceste provocări au fost amplificate de pandemia de COVID-19, care a forțat instituțiile să adopte foarte rapid soluții digitale pentru a putea livra serviciile de care cetățenii și companiile depind.

Din ce în ce mai mult, aceste servicii nu mai sunt limitate la ce poate oferi o singură instituție. Pentru oferirea de servicii sofisticate și care să fie utilizate de cetățeni sau companii, autoritățile statului, atât la nivel local, cât și la nivel central, trebuie să lucreze împreună și să își interconecteze bazele de date, fluxurile de lucru și aplicațiile deja existente. De asemenea, creșterea gradului de alfabetizare digitală, atât a populației, cât și a funcționarilor, este esențială pentru adopția serviciilor publice digitale existente și viitoare.

Obiective specifice:

6.1 Înrolarea tuturor UAT-urilor din județ în platforma ghiseul.ro (folosită de cetățeni pentru plata taxelor și impozitelor) până la sfârșitul anului 2024.

6.2 Extinderea sistemului de management a documentelor în toate primăriile din județ până la finalul anului 2025.

6.3 Oferirea de traininguri și cursuri de pregătire unui procent de cel puțin 10% dintre funcționarii publici din județ în fiecare an (cursuri pe subiecte precum digitalizarea, securitatea cibernetică, managementul, GDPR, etc.)

6.4 Implementarea unei platforme pentru depunerea și ridicarea online a documentelor urbanistice; cel puțin 25% dintre aceste documente vor fi depuse/ridicate în format digital la finalul anului 2024.

Direcții de acțiune/măsuri necesare:

6.1 Interconectarea bazelor de date și a aplicațiilor în interiorul Consiliului Județean Sălaj.

Acțiuni orientative:

- Standardizarea colectării și generării de date
- Sistematizarea bazelor de date utilizate și interconectarea lor
- Realizarea de dashboard-uri digitale, pentru diferitele compartimente din interiorul CJ

6.2 Susținerea educației digitale a cetățenilor și funcționarilor.

Acțiuni orientative:

- Cursuri de pregătire pentru funcționarii din administrația publică locală
- Proiecte de alfabetizare digitală a populației, în special a categoriilor vulnerabile, cu ajutorul companiilor sau ONG-urilor
- Creșterea competențelor digitale ale profesorilor și îmbunătățirea continuă a echipamentelor ITC din școlile din județ

6.3 Campanie de marketing pentru popularizarea serviciilor digitale existente, pentru creșterea gradului de adopție a acestora.

Acțiuni orientative:

- Realizarea periodică a unor sondaje privind nivelul de utilizare a serviciilor digitale existente și consultarea cetățenilor și companiilor privind viitoarele servici digitale care ar trebui implementate
- Oferirea de reduceri cetățenilor care își plătesc taxele și impozitele online

7. Identitate județeană coerentă care integrează tradițiile și valorile locale

Justificarea obiectivului

Dezvoltarea unui brand local și a unor politici de marketing public coerente, conectate cu conceptul Țării Silvaniei și cu necesitatea cristalizării elementelor constitutive ale identității locale, este un element esențial pentru a atrage în județ atât turiști cât și populație în vederea stabilirii definitive. Patrimoniului cultural mobil (bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, ştiinţifică şi tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică şi epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluţiei mediului natural şi ale relaţiilor omului cu acesta, ale potenţialului creator uman) și cel imobil (patrimoniu construit, monumente, ansambluri şi siturile istorice) trebuie protejate și valorizate pentru a asigura dezvoltarea sustenabilă a județului. Produselor locale trebuie dezvoltate și promovate în corelație cu zone conexe precum turismul și marketingul local.

Obiective specifice:

7.1. Realizarea unei strategii de marketing local și dezvoltarea unui brand județean (identitate județeană) pornind de la conceptul „Țara Silvaniei" și de la produsele locale specifice până în 2024;

7.2. Crearea sau reorganizarea până în 2023 a unui organism responsabil de monitorizarea performanțelor turismului în județul Sălaj, analiza datelor statistice, cu rol de catalizator al turismului regional;

Direcții de acțiune/măsuri necesare:

7.1. Promovarea brandului județean / a identității județene la nivel național și internațional;

Acțiuni orientative:

- Definitivarea identității județene pornind de la valorile, cultura și tradițiile locale;

- Promovarea brandului județean în interiorul județului și încurajarea folosirii acestuia (a elementelor vizuale) de către organizațiile publice din județ și de către agenții economici;
- Promovarea identității culturale a județului la nivel internațional prin mijloace online și participarea la evenimente;
- Încurajarea creării/dezvoltării/certificării unui produs local din categoria „Indicație geografică protejată”
- Dezvoltarea de produse locale conectate cu brandul județului și promovarea acestora în funcție de grupurile țintă vizate (produse nișate pe specificul grupului țintă de utilizatori)

CMPG

consultancy